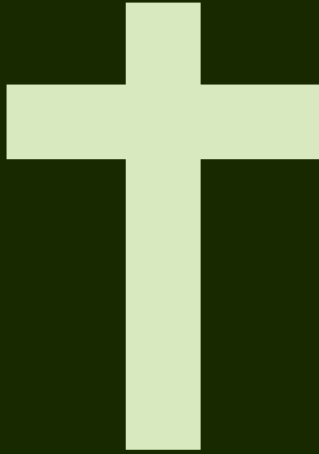

Gagek Mewis

The New Testament in the Central/Mapos dialect of the Buang
language of Papua New Guinea

Gagek Mewis
The New Testament in the Central/Mapos dialect of the Buang
language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Buang Mapos long Niugini

Copyright © 2003 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Buang, Central/Mapos (Buang)

Dialect: Central/Mapos

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
18a972db-abcc-5dc3-9031-f1d4455b33c3

Contents

FRT	1
MATAI	2
MARKUS	46
LUKAS	74
JON	121
SINARÉ	153
ROM	194
1 KORINT	215
2 KORINT	234
GALATA	247
EPESUS	254
PILIPI	261
KOLOSİ	266
1 TESALONIKA	271
2 TESALONIKA	275
1 TIMOTI	278
2 TIMOTI	284
TITUS	288
PILEMON	291
HIBRU	293
YAKOBUS	309
1 PITA	315
2 PITA	322
1 JON	326
2 JON	331
3 JON	332
YUT	333
NEBÈ PESEPSËN	335
NETATEKIN DEGWA	358

**Mehöböp Yesu Kerisi yi
GAGEK MEWIS
sën vong yam vu hil**

**The New Testament in the Central/Mapos dialect of the Buang
language of Papua New Guinea**

Nupela Testamen long tokples Buang Mapos long Niugini

Mehöböp Yesu Kerisi yi GAGEK MEWIS sën vong yam vu hil
The New Testament in the Central/Mapos dialect of the Buang language of Papua New
Guinea
[bzh]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 2003 The Bible Society of Papua New Guinea

Print publication, 2003 by The Bible Society of Papua New Guinea

Web version

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

You are free to share – to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narapela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

Jegelinsën

Arë[tab]Arë Dus[tab]Pes

YESU KERISI YI BENGÖ NIVESA SËN MATAI KEVU

Yesu Kerisi Yi Degwa

(Lk 3:23-38)

¹ Yesu Kerisi yi degwa lo sënë: Yesu saga sën Davit* yi mewis, geDavit saga sën Abraham yi mewis.

² Abraham ko Isaak, gIsaak ko Yakop, geYakop saga sën ko Yuda losho ari lo.

³ GeYuda ko Peres luho avëhnö Sera, geluho ataj Tamar.

GePeres ko Hesron.

Ga, Hesron ko Ram.

⁴ Ga, Ram ko Aminadap, gAminadap ko Nason, geNason ko Salmon.

⁵ GeSalmon ko Boas, gata Rahap.

GeBoas ko Obet, gata Rut.

Ga, Obet ko Yese,

⁶ geYese ko Mehö-los-bengö Davit, geDavit ko Solomon, gata sën Uria venë wirek lo.

⁷ Loga, Solomon ko Rehoboam, geRehoboam ko Abiya, gAbiya ko Asa.

⁸ Ga, Asa ko Yosapat, geYosapat ko Yoram, geYoram ko Usia.

⁹ Ga, Usia ko Yotam, geYotam ko Ahas ga, Ahas ko Hesekia.

¹⁰ Ga, Hesekia ko Manase, geManase ko Amos, gAmos ko Yosia.

¹¹ GeYosia ko Yekonia losho ari lo, lob loḷ buk saga alam Babulon* deduu alam Israel vahi medeko sir ya denedo hir nyëg.

¹² Deya denedo nyëg böp Babulon* lom Yekonia ko nalu Sealtiel.

Lob Sealtiel ko Serubabel,

¹³ lob Serubabel ko Abiut, gAbiut ko Eliakim, gEliakim ko Asor.

¹⁴ GAsor ko Sadok, geSadok ko Akim, gAkim ko Eliut.

¹⁵ GEliut ko Eleasar, gEleasar ko Matan, geMatan ko Yakop ngwë.

¹⁶ GeYakop sënë ko Yosep sën Maria regga, lob Maria saga sën ko Yesu, sën denenër bë Kerisi* lo.

¹⁷ Nebë saga lob sir pin Abraham yi mewis sir, beyam verup loḷ Davit saga, besir yu nemadluho-bevidek-lubeluu. Gevu Davit beyam verup loḷ buk sën deko sir ya denedo nyëg böp Babulon*, saga sir yu nemadluho-bevidek-lubeluu. Lob vu buk sën deko sir ya denedo nyëg böp Babulon* beverup loḷ Kerisi*, og sir yu nemadluho-bevidek-lubeluu nebë saga ving.

Maria Ko Yesu Kerisi

(Lk 2:1-7)

¹⁸ Yesu ata ko yi lo degwa nebë sënë: Deggooin ata Maria raḷ in jaḷ vu Yosep, rëḷ luho yö nahën denedo, log Maria nalu loḷ raḷ Anon Vabuung.

¹⁹ Yosep sën deggooin rak bë natu regga lo, yi mehö netetuu aggata niröp, lob su bë rëḷ nanër avëh yi gagek nimumsën rangah vu alam pin rë. Gaḷ vongin bë bepul Maria vunsën.

²⁰ Yosep nahën kwa nevo nebë sënë, loḷ Mehöböp yi angër yam vu yi loḷ pesepsën benër vu bë, "Davit* yi mewis Yosep-e! Gwengo! Su nim dëlin Maria! Gaḷ gweko nöḷ natu venëm. Hurmahen sën loḷ nare ayo lo, saga Anon Vabuung vong vu yi.

²¹ Rëḷ geḷo nalu aguü lom gënanër arë nabë Yesu. In rëḷ geḷo yi alam vër in hir nipaya nyëvewen."

²² Ngaa pin sënë anon raḷ yoh vu gagek sën Mehöböp vong verup mehö-nenër-gagek-rangahsën Yesaya avi lo nebë:

²³ "Ham gwengo rë! Rëḷ avëh avö nalu doḷ, lom geḷo nalu aguü. Lob rëḷ gënanër arë nabë Emanuel."

Arë sënë degwa nebë 'Anutu nedo ving hil'.

²⁴ Lob Yosep ggëp mepesep ggovek gekedi raḷ, lom vong yoh vu sën Mehöböp yi angër nër vu yi lo. Ya beko avëh netu venë,

²⁵ rëḷ su neya aggata ving yi rë, gema rot, beya verup loḷ buk sën venë ko nalu aguü lo. Lob tahi ggev raḷ nebë Yesu.

2

Alam Los Kwaj Böp Vu Alam-yu-ngwë Yam Delë Yesu

¹ Maria ko Yesu vu Betlehem ggëp Yudea loḷ buk sën Herot* tu mehö-los-bengö menedo. Ko ggovek, lom alam kwaj böp la vu nyëg mala neverup bedeyam Yerusalem medeloḷ tepëḷ bë,

² “Alam Yuda hir mehō-los-bengō hurmahan mewis sēn lo tena? He halē yi betuheng verup ggēp sēn nyēg mala neverup, lom he yam in bē gačo arē jak.”

³ Mehō-los-bengō Herot* ngo hir gāgek saga, lob lēk anon, balam Yerusalem pin delēk ving.

⁴ Lob tahi alam-deneko-seriveng hir ggev los alam-horek-yi pin ya vu yi belok tepēk in sir bē, “Kerisi* ata geko yi gēp tena?”

⁵ Lob denēr yah bē, “Ata geko yi gēp Betlehem vu distrik Yudea, in mehō-nenēr-gāgek-rangahsēn kevu gāgek meneggēp nebē:

⁶ Hong Betlehem vu nyēg Yuda,
su getu nyēg Yuda yi beggang-bu mahen tamusēn rē, gač gekwesuu.

In ggev bōp ti rēk berup doč hong,
lob gegin salam Israel.”

⁷ Herot* ngo nebē saga lob vun yi metahi alam los kwaj bōp saga yam, belok tepēk in sir in bē jak ni nirōp nabē betuheng saga verup loč buk tena.

⁸ Log vong sir ya Betlehem genēr vu sir bē, “Ham na sero hurmahan saga niwēek ata, lob bē ham natōk vu yi, og ham gwēko gāgek nom vu sa, in senōk gačo arē jak geving.”

⁹ Dengo mehō-los-bengō yi gāgek saga ggovek log deya. Lob betuheng sēn delē neggēp nyēg mala neverup lo, muğin beya nare ya valek nyēg sēn hurmahan neggēp loč lo.

¹⁰ Delē betuheng lom kwaj vesa rot.

¹¹ Lob delok ya beggang ayo bedelē hurmahan luho ata Maria, lob deyun lusej vu los deko yi rak. Gedeggo kupek la loč hir kerōng yoh vu sir bedevo vu yi. Goor, gekele niķegwi reggu nivesa sēn denenēr arēj nebē praginsēj* los mur*.

¹² Log Anutu vo pesepsēn vu sir loč buk bē su nah deberup vu Herot*, lom deyoh aggata ngwē medeyah medeya bej.

Yosep Ko Venē Lu Nalu Rač Medeluk Medeya Ejep

¹³ Deya ggovek, log Mehōbōp yi angēr ti yam vu Yosep benēr vu yi loč pesepsēn bē, “Kwedi gwēko hurmahan luho ata jak, megebeya megena Ejep. In Herot* vongin sero hurmahan bengis yi nadiik.”

¹⁴ Lob Yosep kedi meko hurmahan luho ata rač loč buk beya Ejep.

¹⁵ Lob ya denedo sagu rot beya verup loč buk sēn Herot* diik. Devong nebē saga lob gāgek sēn Mehōbōp vong verup mehō-nenēr-gāgek-rangahsēn avi lo anon rač nebē: “Sa tahi nalug vu Ejep yam.”

Herot* Sis Hurmahan Ngahisekē Medediik

¹⁶ Rēk Herot* rač ni bē alam los kwaj bōp saga dekuung in yi, lob ahē sengēn pangsēn rot, bevong alam la deya Betlehem los nyēg mahen mahen sēn neggēp dus vu lo, bedesis hurmahan maluh pin bedediik. Sir sēn ataj nahēn nečo sir lo rot, beya verup lok sēn hir ngebek netu luu rač lo, yoh vu buk sēn alam los kwaj bōp denēr vu Herot* bē delē betuheng nyēdahis lo.

¹⁷ Lom mehō-nenēr-gāgek-rangahsēn Yeremia yi gāgek sēn kevu meneggēp lo anon rač. Sēnē nebē:

¹⁸ “Aye ti dedun vu nyēg Rama.
Nesu los nengeek bōpata.

Rakel nesu in nalu lo,
medenahubin yi, rēk ma gesu yoh vu rē.
In nalu lo su denedo rē, gač malaj ma.”

Yosep Lōōho Venē Lu Nalu Vu Ejep Medeyom

¹⁹ Herot* diik ggovek, lom mēm Mehōbōp yi angēr ti yam tato yi vu Yosep ggēp Ejep loč pesepsēn,

²⁰ menēr vu yi bē, “Kwedi gwēko hurmahan luho ata jak megenah Israel hir dob. In alam sēn bē dengis hurmahan lo dediik.”

²¹ Lob Yosep kedi meko hurmahan luho ata rač, beyah Israel hir dob.

²² Rēk ngo bē Arkelaus loč yah ama Herot* ben betu alam Yudea hir mehō-los-bengō lob ggōneng in yi besu ya sagu rē. Rēk Anutu vo pesepsēn vu Yosep in tato aggata vu yi, lob ya los distrik Galilea.

²³ Ya nedo nyēg ti arē nebē Nasaret. Lom alam-denenēr-gāgek-rangahsēn hir gāgek lo anon rač. Sēn denēr bē:
“Rēk denanēr yi nabē yi Nasaret ti.”

3

*Mehö-neripek-alam Jon Nër Gagek**(Mk 1:2-8; Lk 3:1-18; Jn 1:19-28)*

¹ Vu buk saga mehö-neripek-alam Jon verup nedo nyëg-yumeris ggëp Yudea hir dob, benenër gagek bë,

² “Ham gwegin ham in Nyëg-yagek-yi vongin anon jak.”

³ Jon saga sën Anutu vong gagek rak yi verup mehö-nenër-gagek-rangahsën Yesaya avi nebë:

“Mehöti aye nerak loq nyëg-yumeris bë,

‘Ham bolinin Mehöböp yi aggata,
meham sesor begëp niröp.’”

⁴ Jon sënë neröp röpröp ading sën denevasu rak kamër niviiis lo, genevëh kabi neggëp balo. Genegga sepaak los nenum beggoh netu yi nos.

⁵ Lob alam Yerusalem losho alam nyëg Yudea pin, galam pin sën denedo dus vu bël Yordan lo deneya vu yi.

⁶ Bedenër hir ngaa nipaya rangah geJon neripek sir luq bël Yordan.

⁷ Loq Jon lë bë alam Parisai* los alam Sadukai* ngahi deyam vu yi in bë dejipek bël geving, lom nër vu sir bë, “Nyël nalu ham! Re nër vu ham bë ham beya in nyëvewen sën rëk natök vu ham vu buk tamusën agi?”

⁸ Ham gwevong ngaa niröp noh vu sën ham wërin ayomin lo, in tato nabë ham wërin ham yönon.

⁹ Ham su kwamin bo megweko gagek jak nah menanër nabë Abraham yi mewis ham. Gaq sa nanër vu ham nabë Anutu yoh vu bë gevong gelöng sënë denatu Abraham yi mewis.

¹⁰ Yönon, in koov nevu nevalek keke gega meneggëp vorot, in keke pin sën su denesis anoj nivesa rë lo, saga rëk dengap bedegetë jak na nengwah.

¹¹ Sa naripek ham rak bël mu, in bë ham gwërin ham. Gaq mehö los niwëek ti kesuu sa rëk tamuin sa menam, lob sa su mehö nig vesa yoh vu in bë sa natu yi hur ti menakah vaha suu vër rë. Mehö sënë rëk basuh ham begevong Anon Vabuung vu ham vahi gegevong benengwah ga ham vahi.

¹² Jom yi savor loq ya nema vorot in tetëhin kale kale na in yi wit* gahis, gengupin jak na jök-wit-yi. Gaq kale kale saga, og rëk besi jak na nengwah sën medo netum degwata lo.”

*Jon Ripek Yesu**(Mk 1:9-11; Lk 3:21-22)*

¹³ Nebë sënë lob Yesu vu Galilea meluk meya bël Yordan vu Jon, in bë Jon jipek yi.

¹⁴ Rëk Jon nërin yi bë, “Bë gejipek sa og mëm nivesa, ma nebë va sën geyam vu sa-ë?”

¹⁵ Rëk Yesu nër yah vu yi bë, “Genaköök galu dahun hil gesepa doq Anutu yi aggata nabë sënë rë loq mëm.” Lob Jon yogekin yi gagek beripek yi.

¹⁶ Yesu ripek bël ggovek gerak yom ronek, lob pevis beyagek tatekin yi, gelë Anutu yi Anon Vabuung ni nebë sok nuung ti beluk yam nare rak yi.

¹⁷ Log gagek ti yam vu yagek bë, “Yik sa nalug sënë sën sahëg neving yi los halë yi nivesa lo!”

4

*Satan Pelëpin Yesu Vu Nyëg-yumeris**(Mk 1:12-13; Lk 4:1-13)*

¹ Ggovek saga log Anon Vabuung li Yesu rak meya nyëg-yumeris in Satan pelëpin yi.

² Yesu su gga nos rë genedo meris buk gerangah mehödahis luu, lom diikahë.

³ Lob mehö-pelëpinsën-ala ya menër vu yi bë, “Bë Anutu nalu hong, og genanër gelöng sënë denatu brët!”

⁴ Rëk Yesu nër yah vu bë, “Gagek neggëp loq Anutu-yi-kapiya bë:

‘Nos mu su yoh vu bë gevong bemehönon demedo vesaj rë, gaq yik gagek pin sën neverup rak Anutu avi lo nejom ahon ving.’”

⁵ Loq Satan ko yi beluho deya nyëg vabuung Yerusalem, beko yi rak ya dub-vabuung-böp vu vavunë, log nër vu yi bë,

⁶ “Bë Anutu Nalu hong, og gwetë hong na dob, in gagek neggëp loq Anutu-yi-kapiya bë: ‘Rëk gevong yi angër lo nam degegin hong nivesa.’

Log gagek ngwë nër bë:

‘Rëk detabuu hong doq nemaj gesu rëk gengis vaham jak gelöng rë.’”

⁷ Loq Yesu nër yah vu yi bë, “Gagek ngwë neggëp loq Anutu-yi-kapiya ving nebë:

‘Su geseggi Mehöböp sën hong Anutu.’”

⁸ Loḵ tum Satan ḵo yi meluho deya ḵedu ading ti, beya tato nyëḡ dob pin los mehõnon pin gehir ngaa nivesa vesa pin vu yi,

⁹ log nër vu bê, “Bë gengun lup vu sa los gweḵo sarëḡ ḵaḵ, og sëḵ dëëin ngaa los arë arë pin sënë nõḵ vu hong!”

¹⁰ Rëḵ Yesu nër yah vu bê, “Satan! Gweḵo hong ḵaḵ megena! Gageḵ neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya nebë:

‘Yiḵ gweḵo Mehõbõp sën hong Anutu lo ḵaḵ, begegureḵ yi yõ timu babu!’ ”

¹¹ Lob Satan veya in Yesu meya, gangër yam deneloḵ vu yi.

Yesu Vong Huk Muginsën Vu Galilea

(Mk 1:14-15; Lk 4:14-15)

¹² Deduu Mehõ-neripeḵ-alam Jon ahon beya nedo ḵarabus, beYesu ngo bengõ lom tah yi yah distrik Galilea.

¹³ Loḵ vuu Nasaret geya nedo Kapernaum sën neggëp ngaggee bõp Galilea nenga beneggëp ya los alam Sebulon los Naptali hir dob lo.

¹⁴ Ya saga lob gageḵ sën mehõ-nenër-gageḵ-rangahsën Yesaya nër lo anon raḵ nebë:

¹⁵ “Alam Sebulon los alam Naptali hir dob,

ggëp aggata sën neya los ngaggee Galilea vu bêl Yordan nenga vahi sagu.

GeGalilea hir dob vahi sën alam dahis yam denedo loḵ lo.

¹⁶ Nengwah-tumsën bõpata jëh raḵ alam sën denedo

loḵ malakenu ayo lo!

Denedo loḵ nyëḡ malakenu sagi bebë denadiiḵ bemalaj nama na,

loḵ Rangah rak in sir!”

¹⁷ Vu buk saga Yesu ḵo yi huk raḵ benër gageḵ rangah bê, “Ham gwegin ham! In Nyëḡ-gageḵ-yi vongin anon ḵaḵ.”

Yesu Ggooin Yi Hur Maluh Lubeluu Raḵ

(Mk 1:16-20; Lk 5:1-11)

¹⁸ Yesu neyoh ngaggee bõp Galilea nenga, lom tõḵ vu Simon sën denenër arë ngwë nebë Pita lo luho ari Andreas, geluho medo denetë leḵ luḵ ya ngaggee in bê degeḵo gël, in yiḵ luho yõ hir huk sagi.

¹⁹ Lob Yesu nër vu luho bê, “Melu nam sepa sa natu sa hur besa tahu melu in melu gweḵo mehõnon denam vu sa nabë sën melu neḵo gël agi.”

²⁰ Lob pevis beluho devuu hir leḵ geya desepa yi melõõho deya.

²¹ Lõõho deya beya deverup, lob lê mehõti luho ari, Yakobus luho ari Jon sën Sebedi nalu luho. Luho raḵ denedo yaḡ ving amaj Sebedi, medenejoo hir leḵ vepulsën yah. Loḵ Yesu tahi luho,

²² lob luho devuu amaj los yaḡ ya pevis geya desepa yi.

Yesu Nër Gageḵ Loḵ Dub-supinsën-yi

(Lk 6:17-19)

²³ Log Yesu yoh vu distrik Galilea pin benër gageḵ vu alam loḵ dub-supinsën-yi. Nër Bengõ Nivesa raḵ Anutu-yi-nyëḡ, gevong balam hir niraksën aggagga pin nivesa raḵ.

²⁴ Lob Yesu bengõ ya meyoh vu distrik Suria pin, lom deḵo alam sën nij raḵ aggagga los alam sën nij nesang lo, galam sën memõ nipaya nevong sir lo, galam sën bedo nevesi sir lo, galam sën sekëḡ neselõngin lo pin, medeya vu yi mevong benijvesa nerak.

²⁵ Lob alam ngahiseḵë vu distrik Galilea los Beggang-bu-nemadluho gevu nyëḡ bõp Yerusalem los distrik Yudea pin, gevu bêl Yordan vahi yi, bedesepa yi medeya.

5

Yesu Nër Gageḵ Ggëp Kedu

¹ Yesu lê alam ngahiseḵë denesupin sir, lom raḵ ya ḵedu ti meto nedo, geyi hur maluh deya vu yi,

² lom tateḵin gageḵ vu sir nebë sënë:

Yesu Nër Mehõnon Nebë Sënë Sën Kwaj Vesa

(Lk 6:20-23)

³ “Alam sën derak ni bê su nijvesa rë lo, kwaj vesa,

in detu Anutu-yi-alam berëḵ demedo nivesa doḵ yi nyëḡ.

⁴ Alam sën ayoj maggin in ngaa nipaya sën nedo dob lo, kwaj vesa,

in Anutu rëḵ gevong mayoj nivesa.

⁵ Alam sën denedahun arëḡ lo, kwaj vesa,

in rëḵ dob ala sir.

⁶ Alam sên ahëj ving rot bë degevang ngaa niröp mu nebë sên alam dediikahëj in nos lo, kwaj vesa,
in Anutu rëk gevong banon jak benajom sir ahon.

⁷ Alam sên kwaj paya in alam vahi bedenelok vu sir lo, kwaj vesa,
in Anutu rëk gevong dok nah vu sir nabë.

⁸ Alam sên ayoj neggëp niröp rot lo, kwaj vesa,
in rëk degelë Anutu.

⁹ Alam sên denevang in bë dedahun begö na lo, kwaj vesa,
in Anutu rëk nanër nabë nalu sir.

¹⁰ Alam sên deneko maggin in denesepa lok ngaa niröp los yohvu lo, kwaj vesa,
in detu Anutu-yi-alam berëk demedo nivesa dok yi nyëg.

¹¹ Alam rëk depelë ham gedegevang rii jak ham gedenanër gägek nipaya kuungsën
aggagga jak ham in denelë bë sa alam ham, rëk mu mëm ham kwamin vesa.

¹² Ham ayomin nivesa bewamin vesa anon, in ham nyëvewen rëk gëp yagek, in denevang
nebë saga vu alam-denenër-gägek-rangahsën wirek.”

Yesu Nër Gägek Peggirinsën Rak Mamireng Los Rangah
(Mk 9:50; Lk 14:34-35)

¹³ “Ham nebë dob sënë yi mamireng. Rëk mamireng bë nimök jak, og rëk hil gevong
benengën jak nah nabë va? Mamireng nebë saga hen huk ma, om hil getë na balam debakë
duk dob.

¹⁴ Geham nebë dob sënë yi rangah. Nyëg ti bë medo jak kedu, og su yoh vu bë bun yi rë.

¹⁵ Gemehöti su netaggi lok ram menetung ggevek ya dëg ayo rë. Ma rot. Gağ mu netung
rak nedo reek vavunë in bë natum jak alam pin sên denedo beggang ayo lo.

¹⁶ Om ham najëh jak alam pin malaj nabë saga, lob rëk degelë ngaa nivesa sên ham
nevong lo, lob rëk degeko ham Amamin sên nedo yagek lo arë jak.”

Yesu Nër Gägek Rak Horek

¹⁷ “Ham su kwamin bo nabë seyam in dahun Moses yi horek los alam-denenër-gägek-
rangahsën hir gägek na. Gağ ma. Sa su yam in bë dahun na rë, gağ seyam in bë tatekin
degwa begevang banon jak.

¹⁸ Sa nanër vu ham yönon nabë Anutu su rëk dëein gägek metes teka, ma nyë dus ti sên
neggëp lok horek-ë, begeto megëp rë. Gağ yö rëk gëp nabë sënë rot, bena berup dok buk sên
yagek los dob nama na, gAnutu yi gägek pin anon jak rë.

¹⁹ Om bë mehöti keyëh gägek dus ti dok horek sënë betahu alam bedegevang noh vu sên
nër lo, og Anutu rëk nanër yi gëp Nyëg-yagek-yi nabë mehö tamusën verök-yi. Gağ alam
sên denesepa lok horek sënë bedenatatekin vu alam medenero lo, og rëk Anutu nanër sir
vu Nyëg-yagek-yi nabë sir böp.

²⁰ Om sa nanër vu ham nabë: Bë ham su sepa dok Anutu yi horek bekwesuu alam-horek-
yi los alam Parisai* rë, og ham su yoh vu bë rëk dok na Nyëg-yagek-yi rë.”

Yesu Nër Gägek Rak Ngaa Ahë-sengën-yi
(Lk 12:57-59)

²¹ “Ham ngo gägek sên neggëp vu alam hib wirek lo ggovek nebë, ‘Su gengis mehönon
denadiik’. Mehöti bë ngis mehö ngwë menadiik, og rëk geko nyëvewen dok nah.

²² Gağ sa, og sa nanër vu ham nabë: Mehöti bë ahë sengën vu ari, og rëk geko nyëvewen dok
nah. Log bë mehöti nanër gägek nipaya jak ari, og rëk bare kaunsor mala in debo nyëvewen
vu yi dok nah. Log mehöti bë nanër ngwë nabë, ‘Kwam ma!’ og rëk duk na nengwah vu
Nyëg-nipaya megeko nyëvewen dok nah.

²³ Nebë saga lob bë gweko hong seriveng in gwetung jak na jepö gëp dub vabuung, lok
kwam bo nabë melu arim ham gägek ti neggëp,

²⁴ og gwevuu hong seriveng bemedo jepö degwa, geğena vu arim bemelu semu gägek
govek rë, lok mëm genom gwetung hong seriveng vu Anutu.

²⁵ Mehöti bë gevong gägek vu hong, lob melu nahën neyök aggata, meneya vu jaas sên
nengo gägek lo, og gepevis bemelu semu gägek dok ti. In rëk getung hong dok na jaas nema,
lob jaas getung hong dok na ahëvavu nemaj, lob ahëvavu degetung hong dok na karabus.

²⁶ Sa nanër vu hong yönon nabë su rëk gwetah hong vër in karabus pevis rë, gağ rëk
gemedo rot bena berup dok buk sên hong nyëvewen govek na los dahis lo.”

Yesu Nër Bë Su Gwevang Baggëb

²⁷ “Ham ngo gägek sënë neggëp wirek nebë, ‘Su gwevang baggëb’.

²⁸ Gağ sa, og sa nanër vu ham nabë: Bë maluh ti gelë avëh ti bayo gurekin yi, og saga nebë
nevong baggëb vu avëh saga lok ayo ggovek ya.

²⁹ Om nabë malam gahis vesa gevong bengaa nipaya kepë hong, og maam geselupek vër megwetë na. Nabë navim len timu mala nama, og mëm nivesa, in su degetë navim pin dok na Nyëg-nengwah-yi.

³⁰ Log nabë nemam vesa vong bengaa nipaya kepë hong, og maam kwetöv megwetë na. Nabë navim len timu mala nama, og mëm nivesa, in su degetë navim pin dok na Nyëg-nengwah-yi.”

*Yesu Nër Bë Maluh Los Venëj Su Debeput Sir
(Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lk 16:18)*

³¹ “Alam hib wirek hir gägek ngwë neggëp nebë, ‘Nabë mehöti nidëlin venë, og bo kapiya-vepulsën-yi vu yi’.

³² Gak sa, og sa nanër vu ham nabë: Avëh ti su nevong baggëb rë rëk regga nidëlin yi, og mehö saga vong bevenë vong baggëb, om degwa neggëp vu yi. Gemehöti bë geço avëh sën regga nilëlin yi lo, og mehö saga vong baggëb vu avëh sënë.”

Yesu Nër Bë Su Genanër Yönon Vavunë

³³ “Log ham ngo gägek ngwë neggëp vu alam hib wirek nebë, ‘Nabë ham nanër gägek los nanër yönon vavunë geving, og ham su gwekuung jak, gak ham gwevong noh vu gëp Anutu mala’.

³⁴ Gak sa, og sa nanër vu ham nabë: Ham su nanër yönon vavunë. Ma rot. Geham su tato yagek in alam dejak ham gägek ni nabë yönon! Gak yö nama rot, in gägek saga luho yönon vavunë neggëp ti. In yagek saga og yik vong bë Anutu yi sëa sën nedo rak lo.

³⁵ Geham su tato dob in alam dejak ham gägek ni nabë yönon, gak yö nama rot, in gägek saga luho yönon vavunë neggëp ti. Gedob og yik vong bë Anutu yi sëa mahen sën nebë vaha rak lo. Geham su tato nyëg böp Yerusalem in alam dejak ham gägek ni nabë yönon! Gak yö nama rot, in gägek saga luho yönon vavunë neggëp ti. GeYerusalem saga og yik Mehöböp-los-bengö yi nyëg.

³⁶ Gesu getato yum in alam dejak hong gägek ni nabë yönon, gak yö nama rot, in gägek saga luho yönon vavunë neggëp ti. In su geyoh vu bë gwevong yum viis ti natu veroo ma veriik jak rë.

³⁷ Om nabë gengogëkin ngaa, og gengogëkin niröp, rëk mu nabë kwam bo nabë ‘Ma!’, og genanër rangah nabë ‘Ma!’ Beyik gvovek. Gak bë ham nanër yönon vavunë geving, og sagak Mehö Nipaya yi ngaa.”

*Yesu Nër Bë Su Gebo Dok Nipaya Nyëvewen
(Lk 6:29-30)*

³⁸ “Ham ngo gägek sënë neggëp wirek nebë, ‘Bë mehöti selupek malam vër, og geselupek hen vahi dok nah, genabë mehöti getur nevum vër, og gwetur hen ti dok nah’.

³⁹ Gak sa, og sa nanër vu ham nabë: Mehöti bë gevong paya vu ham, og ham su bo dok nah vu yi. Ti bë petap hong dok nengam vesa, og gepeggirin nengam këj bepetap geving.

⁴⁰ Genabë mehöti vongin bë geço hong na vu jaas sën gengo gägek lo, in nakah hong röpröp vër, og gebo hong röpröp-ayöong-yi vu yi geving.

⁴¹ Genabë mehö los arë ti nanër vu hong nabë gweko yi kupek bemelu na aggata dus ti rë, og gweko megena dus ngwë geving.

⁴² Nabë mehöti ketag ngaa ti vu hong, og gebo vu. Gemehöti bë ketag nabë geço hong ngaa ti mena rëk geço nom, og su gweruu demim vu yi.”

*Yesu Nër Bë Hil Ahëd Geving Alam Sën Denelë Hil Paya Lo
(Lk 6:27-28, 32-36)*

⁴³ “Ham ngo gägek sënë neggëp wirek nebë, ‘Ham ahëmin geving ham alam, geham ngis begö vu alam sën denesis begö vu ham lo’.

⁴⁴ Gak sa, og sa nanër vu ham nabë: Ham ahëmin geving alam sën denesis begö vu ham lo, geham najom jak in alam sën denedëginengin ngaa maggin rak ham lo.

⁴⁵ Ham gwevong nabë saga in tato nabë ham Amamin sën nedo yagek lo nalu ham. Yi sën nevong beyi hes netum rak alam nij paya los alam nijvesa pin, genevong hob neto vu alam yohvu los alam sevök sevök lo.

⁴⁶ Bë ham ahëmin geving alam sën ahëj neving ham lo mu, og ham su rëk gweko nyëvewen jak rë. Ma! In ngaa nebë saga og yik alam nij paya pin lo denevong.

⁴⁷ Genabë ham ngo bengwëng in ham arimin lo mu, og yik alam dahis pin denevong nebë saga medenedo, om ham vong ngaa böp tena kesuu sir-a?

⁴⁸ Om ham ngo medo yö niröp anon, nabë sën ham Amamin vu yagek yö nedo niröp anon.”

6

Yesu Nër Bë Gedok Vu Mehõnon

¹ “Ham gwegin ham. Ham su gwevong ham ngaa nivesa vesa jak alam malaj medegelë. Bë ham gwevong nabë saga, og ham Amamin sën nedo yagek lo su rëk gevong nyëvewen vu ham rë.

² Bë gedok vu alam sën denerak vu in ngaa lo, og su gwevong mehõnon degevë avuuk los degeko kapah medenamugin log getamu nabë alam kwaj luu sën denevong loq dub-supinsën-yi los aggata in bë alam degeko arëj jak lo. Sa nanër vu ham yõnon nabë deko hir nyëvewen ggovek ya rak saga, gak su rëk denatök vu nyëvewen ngwë vu tamusën rë.

³ Nabë gedok vu alam-kupek-masën, og nemam këj su jak ngaa sën nemam vesa nevong lo ni,

⁴ gak gedok vu sir yõ gëp vunsën. GAmam vu yagek nerak ngaa sën neggëp vunsën lo ni, om rëk bo dok nah nyëvewen vu hong.”

Yesu Tatekin Bë Hil Najom Jak Nabë Sënë
(Lk 11:2-4)

⁵ “Log nabë ham najom jak, og ham su gwevong nabë alam kwaj luu rë. Ahëj neving pangsën bë denajom jak dok dub-supinsën-yi ayo los aggata böp nenga ketu, in alam degelë sir. Sa nanër vu ham yõnon nabë deko hir nyëvewen ggovek ya rak saga, gak su rëk denatök jak nyëvewen ngwë vu tamusën rë.

⁶ Gak bë genajom jak, og gedok na beggang ayo begehii veluung avi, log mëm genajom jak vu Amam sën nedo loq nyëg vunsën saga. Amam saga nedo yagek menelë ngaa pin sën neggëp vunsën lo, om rëk bo dok nah nyëvewen vu hong.

⁷ Log bë ham najom jak, og ham su nanër gagek meris meris mu nabë alam dahis. Denekuung bë denanër gagek ngahisekë, og mëm Anutu rëk genço sir.

⁸ Ham su gwevong nabë sënë. Gak ham Amamin vu yagek rak ngaa pin sën ham nerak vu in lo ni. Yõnon, ham ngo nahën geham su kwetag vu yi rë, log yõ rak ni vorot.

⁹ Om ham najom jak nabë sënë:

He Amamin sën nedo yagek,
mehõnon debo vabuung in arëm.

¹⁰ Genam genatu he Mehõbõp noh vu nyëg pin,
gemehõnon pin degevong noh vu kwam gëp dob
nabë sën angër denevong ggëp yagek lo.

¹¹ Gebo nos vu he vu pehi sënë.

¹² Lob gedahun he ngaa nipaya na
nabë sën he nedahun ngaa nipaya sën mehõnon denevong vu he lo ya.

¹³ Su gweli he na vu pelëpinsën,
gak mu gweko he vër in ngaa nipaya pin.

(In hong Nyëg og Nyëg anon, gehong Anutu los niwëek,
garëm og hôpata rot kesuu ngaa pin, neggëp degwata los degwata. Yõnon!)’

¹⁴ Kë! Nabë ham dahun mehõnon hir ngaa nipaya na, og rëk ham Amamin vu yagek dahun ham ngaa nipaya na geving nabë saga.

¹⁵ Gak nabë ham su dahun mehõnon hir ngaa nipaya na rë, og ham Amamin vu yagek su rëk dahun ham ngaa nipaya na rë gerëk nama.”

Yesu Nër Gagek Rak Sën Ayej Ggërin Nos

¹⁶ “Bë ham ayemin gërin nos geham su gwa rë, og ham su malamin seluh nabë alam kwaj luu sën malaj neseluh in bë alam dejak ni nabë ayej ggërin nos lo. Sa nanër vu ham yõnon nabë deko hir nyëvewen ggovek ya rak saga, gak su rëk denatök jak nyëvewen ngwë vu tamusën rë.

¹⁷ Gak bë ayam gërin nos, og gwetung wël* jak yum, gegejipek malam,

¹⁸ in alam su dejak ni nabë ayam ggërin nos. GAmam sën nedo vunsën lo yõ timu jak ni. Amam vu yagek nelë ngaa sën neggëp vunsën lo, om rëk bo dok nah nyëvewen vu hong.”

Yesu Nër Gagek Rak Kupek Nivesa
(Lk 12:33-34)

¹⁹ “Ham su ngupin ham kupek nivesa vesa vu dob sënë. In vu dob sënë og ngaa nemonek los jeluj nelok benipaya nerak, galam hodek denekevoh wes geneggodek ya.

²⁰ Gak ham ngupin ham ngaa nivesa vu yagek. In vu yagek og ngaa su nemonek rë, gejeluj su nelok menipaya nerak rë, galam hodek su denekevoh wes gedeneggodek ya rë.

²¹ Nyëg sën ham supin ham kupek menedo loq lo, og ham su rëk kwamin birekin nyëg saga rë.”

*Yesu Nër Bë Malam Tu Navim Yi Rangah
(Lk 11:34-36)*

²² “Malam tu navim yi ram. Bë malam natum in ngaa nivesa, og rangah rëk gegwang na navim pin los dahis.

²³ Gak nabë malam natum in ngaa nipaya, og rëk navim pin malakenu dok. Log ayom malakenu bë pemëgin rangah na, og rëk malakenu natu böpata jak.”

*Yesu Nër Gagek Rağ Ala Luu, Anutu Los Kùpeğ
(Lk 16:31)*

²⁴ “Hur ti su yoh vu bë gevong huk vu ala luu dok ti rë. In rëk nidëlin ngwë, gahë geving ngwë, ma rëk ayo napiik vu ngwë genitebö in ngwë. Ham su yoh vu bë gwevong huk vu Anutu los monë dok ti rë.”

*Yesu Nër Bë Hil Su Newad Jak los Kwad Na Ngahi
(Lk 12:22-31)*

²⁵ “Om sën sa bë nanër vu ham nabë ham su newamin jak in ham medok tepëk nabë, ‘Hil rëk aga va? Ma hil rëk nanum va?’ Geham su newamin jak in navimin nabë, ‘Hil rëk kebu navid jak va?’ In hil anod kesuu nos gehil navid kesuu tob.

²⁶ Ham kwamin bo sok sën denevëëng medeneyoh yagek babu lo rë. Su denehin nos gahis rë, gesu denerur anon bedenesupin rak ya beggang rë, rëk ham Amamin vu yagek nevet sir. Gak ham mehönon, og ham kwesuu sok sënë.

²⁷ Nabë ham ti kwa bo nabë geğo yi buk sën medo mala vesa lo seggi berup na teka geving, og mak yoh vu bë rëk gevong-a? Ma!

²⁸ Om ham su newamin jak in tob! Ham kwamin bo sesik talohek sën nekweğ pahup ayo lo rë. Su denevong huk los denevasu tob rë,

²⁹ log sa nanër vu ham nabë wirek Solomon* los yi vunek-vunek nikapiik neggërin yi, rëk ti su nivesa nebë sesik sënë rë.

³⁰ Yönon, Anutu negin nivesa vos sën nare gwëbeng, gerëk dekesik neheng bedebesi jak na nengwah. Om nebë va sën ham su ayomin neya timu vu Anutu rë-ë? Ham jak ni nabë Anutu rëk gegin ham geving bekesuu saga.

³¹ Om ham su newamin jak menanër nabë, ‘He rëk aga va? Ma nanum va? Ma ajöp va?’

³² In alam dahis vu dob yiğ kwaj nevo ngaa pin sënë pangsen bë denatök vu. Gak ham Amamin vu yagek rak ngaa pin sën ham nerak vu in lo ni ggovek ya.

³³ Om ham malamin sepa Anutu namugin nabë nam gegin ham geham gwevong ngaa niröp noh vu kwa, lok mëm ngaa pin saga og rëk gevong vu ham geving.

³⁴ Ham su kwamin bo ngaa maggin neheng yi benewamin jak pehi. Gak ngaa neheng yi, og neheng rëk ham kwamin bo. Ngaa maggin neggëp lok buk pin, om ham kwamin bo buk ti ti yö yi maggin dok buk saga lo beggovek.”

7

*Yesu Nër Bë Su Geseggi Mehö Ngwë Hir Gagek Degwa
(Lk 6:37-38, 41-42)*

¹ “Ham su seggi mehö ngwë dok ayomin nabë mehö nipaya, in lob Anutu su seggi ham benanër ham nabë ham alam nimin paya.

² In Anutu rëk seggi ham gagek nabë sën ham neseggi mehö ngwë hir gagek lo. Gerëk gevong dok nah vu ham nabë sën ham nevong vu mehö ngwë lo.

³ Ma nebë va sën genelë kale mahen teka sën negga rak arim mala lo, log su genelë gang dus ti sën neggëp lok malam aga rë-ë?

⁴ Ma nebë va sën genër vu arim bë, ‘Köök gesa hevong kale vër in malam gahis rë.’ Gwelë rë, gang dus ti neggëp lok ngo malam gahis.

⁵ Hong mehö kwam luu! Gwevong gang dus ti saga vër in malam govek rë, lok mëm rëk gwelë ngaa mahen teka sën neggëp lok arim mala aga nivesa megebo vër.

⁶ Ham su gwevong Anutu yi ngaa vabuung vu anöö! Geham su gwetë ham ngaa vuneksën sën ham nebago rak monë böp lo na vu böök. In rëk debakë duk dob jak vahaj, log depekwe medega ham.”

*Yesu Nër Gagek Rağ Sën Hil Ketag Ngaa Vu Anutu
(Lk 11:9-13)*

⁷ “Bë ham kwetag ngaa vu Anutu og rëk bo vu ham, bë ham sero ngaa, og ham rëk natök jak, bë ham pepa jak reping, og Anutu rëk tahinin vu ham.

⁸ In alam sën deneketag ngaa vu Anutu lo, og nevo vu sir, log alam sën denesero ngaa lo, og denetök rak, galam sën denepepa rak reping lo, og netahinin vu sir.

⁹ Bë ham ti nalu ketag nos vu ama, og rëk bo gelöng vu yi? Ma!

¹⁰ Log bē mehōti nalu ketag yi in gēl ti, og ama rēk bo nyēl ti vu yi? Ma rot!

¹¹ Ham alam nimin paya vu dob sēnē, rēk ham kwamin nevo nalumin lo menevong ngaa nivesa vu sir, om ham jak ni borot nabē ham Amamin sēn nedo yagek lo nevong ngaa nivesa rot kesuu ham, om rēk gevong ngaa nivesa vesa vu alam sēn deneketag vu yi lo.

¹² Ngaa pin sēn ham ahēmīn neving bē alam degevong vu ham lo, og ham gwevong vu sir namuḡin. Horek los alam denenēr-ḡagek-rangahsēn hir ḡagek lo degwa nebē sēnē.”

Yesu Nēr ḡagek Raḡ Sēn Hil Adoḡ Na Aggata Mahen Mala-tumsēn-yi
(Lk 13:24)

¹³ “Ham doḡ na aggata avi mahen in aggata sēnē neya Nyēḡ Mala-tumsēn-yi. Gaḡ aggata sēn neya Nyēḡ Nipaya lo, og bōpata beneggēp tateḡinsēn, lob alam ngahiseḡē deneyoh ya saga rot.

¹⁴ Gaḡ aggata sēn neya Nyēḡ Mala-tumsēn-yi lo, og mahen teka, behuk bōp, lob alam ti ti mu denetōḡ raḡ medeneloḡ ya.”

Yesu Nēr Bē Hil Gegin Hil Vu Alam-Gagek-Kuungsēn
(Lk 6:43-44)

¹⁵ “Ham gweḡin ham vu alam-ḡagek-kuungsēn. In alam saga nebē mehōnon dekebu sir raḡ sipsip navij gedenedok yōk vu ham in bē ham gwekuung nabē sir alam nijvesa. Rēk mu ayoḡ peggo nipaya nebē anōō bemēn sēn vongin dega ham.

¹⁶ Ham ngo rēk jak nij jak hir huk sēn degevong lo. In mehōti su nerur vud anon raḡ aggis niggin ti jes rē, gemehōti su nerur mori anon raḡ jajap rē gema.

¹⁷ Kele nivesa pin yō nesis anon nivesa, gekele nipaya yō nesis anon nipaya.

¹⁸ Kele nivesa su yoh vu bē ngis anon nipaya rē, gekele nipaya su yoh vu bē ngis anon nivesa rē.

¹⁹ Kele pin sēn su nesis anon nivesa rē lo, og denevuv medenetē raḡ ya nengwah.

²⁰ Om ham gwelē alam-ḡagek-kuungsēn hir huk, beham jak nij nabē saga.”

Yesu Rēk Nanēr Vu Alam La Nabē Su Raḡ Nij Rē

²¹ “Alam pin sēn ayej nelok sa bē ‘Mehōbōp! Mehōbōp!’ lo, saga sir pin su rēk dedoḡ na Nyēḡ-yagek-yi medenatu Anutu-yi-alam rē, gaḡ yik alam sēn denesepa loḡ Amag yi ḡagek lo sēn rēk dedoḡ na Nyēḡ-yagek-yi medenatu yi alam.

²² Vu Buk-tamusēn og alam ngahiseḡē rēk ayej doḡ sa nabē, ‘Mehōbōp! Mehōbōp! He nēr ḡagek rangah raḡ arēm, los hetii memō to deya in mehōnon raḡ arēm, gehe hevong ngaa bōp ngahiseḡē raḡ arēm!’

²³ Rēk ma gesēḡ nanēr vu sir nabē, ‘Sa su raḡ ham nimin rē. Ham alam nimin paya, ham jak na nenga in sa!’ ”

Yesu Nēr ḡagek Peggirinsēn Raḡ Beggang Luu
(Lk 6:47-49)

²⁴ “Alam sēn degengo sa ḡagek bedesepa doḡ lo, og sir nebē mehō los kwa sēn lev yi beggang raḡ nedo ḡelōng bōp.

²⁵ Lob hob to raḡ mebel vaar bōp gesang bōp vē beggang saga, rēk su kevoḡ ya rē, in beggang saga yi mudeng luḡ ya ḡelōng meving ahon niwēēk.

²⁶ Gaḡ alam pin sēn degengo sa ḡagek pin rēk su desepa doḡ rē lo, og sir nebē mehō kwa masēn, sēn lev yi beggang raḡ nedo raggēr.

²⁷ Lob hob to raḡ, mebel vaar bōp, gesang bōp vē beggang saga, lob kevoḡ pevis bekevoḡ ya verōḡ yi in raggēr nives.”

²⁸ Yesu nēr ḡagek sēnē ggovek, lob alam vu bōpata saga delēk bavij tōk in yi ḡagek,

²⁹ in su nenēr vu sir nebē alam-horek-yi lo rē. Gaḡ nenēr nebē mehō los niwēēk ti.

8

Yesu Vong Mehō Nisevuuk Benivesa Raḡ
(Mk 1:40-44; Lk 5:12-14)

¹ Yesu vu keḡdu meluḡ meya, lob alam ngahiseḡē detamuin yi.

² Lob mehōti los nisevuuk yam dus vu yi bepetev meneggēp loḡ vaha genēr bē, “Mehōbōp! Nabē ahēm geving og geyoh vu bē gwevong mesa niḡ veseek jak!”

³ Lom Yesu bē nema raḡ yi genēr bē, “Sahēḡ ving! Om nim veseek jak!” Lob yik sevuuk saga mehōr ya pevis.

⁴ Lob Yesu nēr vu yi bē, “Gweḡin hong! Su gena genanēr ngaa sēnē vu mehō la. Gaḡ mēm gena getato hong vu mehō-neḡo-seriveng gegwetung seriveng noḡ vu sēn Moses nēr wirek bē hil gevong lo, in alam pin dejak ni nabē nim veseek raḡ.”

Yesu Vong Rom Ti Sên Negin Alam-begö-yi Lo Yi Hur Nivesa Raḵ
(Lk 7:1-10)

⁵ Yesu loḵ ya Kapernaum, lob alam-begö-yi vu Rom yu ti yoh vu mehödahis nemadvahi hir ggev nedo, lob ya vu yi meketag bê doḵ vu yi.

⁶ Ketag bê, "Mehöböp! Sa hur nirak meneggöp beggang ayo; sekë selöngin benesang pangsen rot."

⁷ Lom Yesu nêr bê, "Sêḵ nök gevong benivesa jak."

⁸ Rêḵ mehö negin alam-begö-yi nêr yah bê, "Mehöböp, sa su mehö nig vesa yoh vu bê gedok na sa beggang rê. Om yik genanêr jaḵ avim mu gesa hur nivesa jak."

⁹ Gaḵ yik sa mehö los nig wêek ti ving. Sa nahurek sa alag sên negin sa menevo huk vu sa lo babu, log sengo salam-begö-yi sên sa nehegin sir lo deneggurek sa babug ving nebê saga. Bê sa nanêr vu sir ti nabê, 'Gena!' og rêḵ na, gesa nanêr vu ngwê nabê, 'Genam!' og rêḵ nam. Gesa nanêr vu sa hur nabê, 'Gwevong ngaa sênê!' og rêḵ gevong. Om yik genanêr jaḵ avim mu og yik yoh vu."

¹⁰ Yesu ngo, lom ranga nema genêr vu alam sên denetamuin yi lo bê, "Sa nanêr vu ham yönon nabê sa su töḵ vu Israel ti gayo neyam timu vu sa nebê sênê rê."

¹¹ Gena nanêr vu ham nabê alam ngahisekê vu nyêḵ mala neverup los nemasusek ya yö rêḵ dena bemedo dega nos dok Nyêḵ-yagek-yi geving Abraham lööho Isaak lu Yakop.

¹² Gaḵ alam Yuda og Anutu rêḵ getii vahi na nyêḵ malakenu dobnê medengu medegeköö nyêḵ, gesu rêḵ dedok na demedo Nyêḵ-yagek-yi rê.

¹³ Lob Yesu nêr vu mehö negin alam-begö-yi bê, "Genah megena böm, gerêḵ anon jaḵ vu hong noh vu hong gagek sên gevong ving agi." Lob nahên nenêr log mehö negin alam-begö-yi lo yi hur nivesa raḵ pevis.

Yesu Vong BePita Ggen Avêh Nivesa Raḵ
(Mk 1:29-31; Lk 4:38-39)

¹⁴ Yesu raḵ ya Pita yi beggang, lob lê Pita ggen avêh nivanê meneggöp beggang ayo.

¹⁵ Lom Yesu jom loḵ nema, lob nikul ya gekedi raḵ menevong nos vu Yesu.

Yesu Vong Alam Ngahisekê Nijvesa Raḵ
(Mk 1:32-34; Lk 4:40-41)

¹⁶ Log sehuksên lom deḵo alam ngahisekê sên memö denegwang ya sir lo medeyam vu yi, lob tii memö raḵ avi mu meto deya, gevong balam hir niraksên aggagga pin nivesa raḵ.

¹⁷ Vong ngaa sênê lob mehö-nenêr-gagek-rangahsên Yesaya yi gagek anon raḵ. Sên nêr nebê:

"Yö ti vo hil niraksên vêr,
geḵo hil nivanê aggagga raḵ yah yi."

Gagek Raḵ Sên Hil Tamuin Yesu
(Lk 9:57-62)

¹⁸ Yesu lê alam ngahisekê yam detetup yi, lob nêr vu yi hur maluh bê dejak yaḵ medena ngaggee böp nenga vahi.

¹⁹ Lob alam-horek-yi ti ya vu yi menêr bê, "Tatovaha! Nyêḵ pin sên gena lo, og sêḵ sepa hong bona geving."

²⁰ Rêḵ Yesu nêr yah vu bê, "Anöösik lej neggöp, gesok newisej nedo, gaḵ Mehönon Nalu og ben sên gëp doḵ lo ma!"

²¹ Log yi hur maluh lo ngwê nêr bê, "Mehöböp! Amag nadiik besedev rê, loḵ mem senök tamuin hong."

²² Loḵ Yesu nêr yah vu bê, "Getamuin sa, galam-diiḵsên yö rêḵ dedev hir heljêḵng."

Yesu Vong Sang Los Ngaggee Bahê Yes Raḵ
(Mk 4:35-41; Lk 8:22-25)

²³ Yesu raḵ ya nedo yaḵ geyi hur maluh derak ya ving.

²⁴ Derak meto deya ngaggee vuheng, lob pevis besang yam böp bevong ngaggee sis bevongin dahun yaḵ. Rêḵ Yesuḵ ggöp yiiḵng.

²⁵ Loḵ yi hur maluh ya deggee vu yi gedenêr bê, "Mehöböp! Gedok vu hil! Hil hevongin nadiik bermalad nama!"

²⁶ Loḵ nêr yah vu sir bê, "Ham newamin neraḵ in-a? Ham su ayomin neyam timu vu sa yönon rê!" Nêr bê saga log kedi petupek raḵ sang los ngaggee, lob ahê yes raḵ bededun ma geneggöp.

²⁷ Lom sir pin delêḵ mederanga nemaj gedenêr bê, "Mehö sênê nebê va? Om sên sang los ngaggee denḵo aye-ê!"

Yesu Tii Memö Ya In Mehö Luu
(Mk 5:1-20; Lk 8:26-39)

²⁸ Loḵ tum Yesu ya verup Gadara hir nyëḡ vu ngaggee nenga vahi, lob töḵ raḵ mehö luu, geluho vu waak sën denebë mehönon sekëj loḵ lo avi medetöḵ to. Memö nedo loḵ luho beluho nij wëëḵ ata, lob alam deneggönengin luho gesu deneyoh aggata saga rë.

²⁹ Lob luho pevis bedengeek bë, “Anutu Nalu hong! Bë gwevong va vu he? Buk yö nahën, log geyam sënë in bë gebo vanë vu he namugin-a?”

³⁰ Lob bööḵ yu ti vare deneruuk raḵ kedu sënë medenare ading teka.

³¹ Lob memö deketag vu Yesu bë, “Nabë gwetii he na, og gwevong he na madoḵ na bööḵ yu ti sagul!”

³² Lob Yesu nër vu sir bë, “Ham na!” Nebë saga lob to deya meya deloḵ ya bööḵ, lob bööḵ pin saga deseröḡ niwëëḵ beya depesöḡ ya nyëḡ vaha degwa ti, bedeluy ya ngaggee berehöö sir pin bemaalaj maya veröḵ yi.

³³ Log alam sën denegin bööḵ lo deveya medeya nyëḡ böp beya denër gaḡek pin rangah vu hir alam, los memö yi gaḡek ving.

³⁴ Lom alam pin vu nyëḡ saga deyah medeya denesero Yesu. Detöḵ vu yi lom deketag vu yi bë gevuu hir nyëḡ gena.

9

Yesu Vong Mehö Nema Los Vaha Nipaya Nivesa Rak (Mk 2:1-12; Lk 5:17-26)

¹ Yesu raḵ yah yag beyah los ngaggee nenga vahi betöḵ ya yi nyëḡ.

² Lob mehö la devaḵu mehöti sekë selöḡngin raḵ reek medeya vu yi. Yesu lë bë ayoj neya timu vu yi, lom nër vu mehö sekë selöḡnginsën bë, “Nalug-e! Ayom sepëp jaḵ! In sa dahun hong ngaa nipaya ya.”

³ Lob tum alam-horek-yi vahi denḡo bekwaj nevo loḵ ayoj bë, “Mehö sënë ḵo yi raḵ besevöḵ Anutu!”

⁴ Rëḵ Yesu rak ngaa sën kwaj nevo loḵ ayoj lo ni, lom nër vu sir bë, “Ham kwamin nevo gaḡek nipaya nebë sënë loḵ ham ayomin in va?”

⁵ Ham kwamin nevo gaḡek sën senër bë, ‘Sa dahun hong ngaa nipaya ya’ agi lo bë anon ma? In re yoh vu bë gelë nabë dahun ya yönon-a? Rëḵ mu mëm nabë sa nanër vu yi nabë, ‘Kwedi jaḵ megena’, og mëm ham rëḵ jaḵ ni nabë sa nanër gaḡek los anon.

⁶ Om sa bë ham jaḵ ni nabë Mehönon Nalu niwëëḵ yoh vu bë dahun ngaa nipaya na vu dob—”, log peggirin menër vu mehö sekë selöḡnginsën bë, “Kwedi gwëḵo hong reek jaḵ megenah böm!”

⁷ Lob mehö lo kedi raḵ meyah ben.

⁸ Galam delë ngaa sënë lom deggöneng rot, gedëḵo Anutu arë raḵ in vong niwëëḵ nebë sënë vu mehönon in bë dedoḵ vu mehönon vahi.

Yesu Tahi Matai

(Mk 2:13-17; Lk 5:27-32)

⁹ Lob Yesu kedi raḵ vu saga meya, lom lë mehöti nedo raḵ beggang-takës-yi, arë nebë Matai. Lom nër vu yi bë, “Genam ḡetamuin sa!” Lob Matai kedi raḵ meya tamuin yi.

¹⁰ Loḵ tum Yesu medo negga nos loḵ Matai ben, lob alam-deneḵo-takës* losho alam-nijpaya ngahiseḵë yam denedo medenegga nos ving losho yi hur maluh.

¹¹ Alam Parisai* la delë nebë saga lom denër vu yi hur maluh bë, “Nebë va sën ham tatovaha negga nos ving alam-deneḵo-takës* losho alam-nijpaya-ë?”

¹² Rëḵ Yesu ngo hir gaḡek menër yah vu sir bë, “Alam nijvesa su deneya vu dokta rë, gaḵ alam nijraksën mu yö deneya vu.”

¹³ Om ham nah bekwamin bo gaḡek sën neggëp loḵ Anutu-yi-kapiya lo degwa rë. Sën nenër bë: ‘Sa su hevongin bë gaḵo seriveng sën ham nevesi vu sa lo rë: Gaḵ sahëḡ ving bë ham kwamin paya in alam beham doḵ vu sir. In sa su yam in bë tahi alam yohvu rë, gaḵ seyam in bë tahi alam sën ngaa nipaya neggëp vu sir lo.’”

Tepëḵ Raḵ Alam Sën Su Ayej Neggërin Nos Rë

(Mk 2:18-22; Lk 5:33-39)

¹⁴ Lob buk ngwë lom mehö-neripek-alam Jon yi hur maluh deya vu Yesu medeloḵ tepëḵ in yi bë, “He los alam Parisai* ayemin neggërin nos buk ngahiseḵë gehe su naha rë, log hong hur maluh og su denevong rë in va?”

¹⁵ Loḵ Yesu peggirin gaḡek raḵ mehö sën neḵo avëh lo benër yah bë, “Ham kwamin bo rë, nabë mehöti medo geving yi alam geluho avëh ti denajom nemaj. Bë nabë sënë og yi alam sënë su rëḵ ayoj maggin medengu rë. Rëḵ mëm buk sën debo mehö sën geḵo avëh lo vër, besu medo geving yi alam rë, og mëm yi alam rëḵ ayoj maggin gayej ḡërin nos doḵ buk saga.”

¹⁶ Log mehöti su neko tob mewis sën su deneripek rë lo len ti meneduu tob mugeng sën nekweeklo rak rë. Nabë gevong nabë saga, og rëk dejipek lob tob mewis sënë najul menom, getob mugeng sënë rëk nakweek gökin belen böpata rot.

¹⁷ Gemehöti su netöo wain* mewis loğ memëk-navi mugeng rë. Bë gevong nabë sënë og rëk wain ngol navi mugeng sën bebepul gekeseh geto mena meris, gememëk-navi nipaya jak geving. Gak mëm denatöo wain* mewis doğ na memëk-navi mewis, og mëm luho rëk demedo nivesa doğ ti."

Ggev Nalu Avëh Vesa Loğ Gavëh Ngwë Nivesa Rak
(Mk 5:21-43; Lk 8:40-56)

¹⁸ Yesu nahën nenër gagek sënë vu sir, lob alam Yuda hir dub-supinsën-yi ala ti yam vu Yesu beyun lus vu yi log nër bë, "Sa nalug avëh nahën nediik gwëbengko, om genam gwebë nemam jak yi in vesa doğ nah."

¹⁹ Lob Yesu kedi tamuin yi beya, lob yi hur maluh kedi deya ving yi.

²⁰ Log avëh ti nikök neyam ata yoh vu ngebek nemadluho-mevidek-luu, lob verup ggëp Yesu demi bebë nema rak Yesu yi tob nyë.

²¹ In kwa nevo ggëp ayo nebë, "Bë sa gebë nemağ jak yi tob mu, og sëk nig vesa jak."

²² Lom Yesu ggërin melë avëh lom nër vu yi bë, "Nalug-e, kwam vesa! In ayom yam timu vu sa lob vong benimvesa rak." Lob pevis bavëh nivesa rak.

²³ Lob Yesu ya verup dub ala lo yi beggang. Lom ngo alam denevë gevëëğ apel heljeng yi los denevong dedun böp, loğ nër vu sir bë,

²⁴ "Ham jak na! Avëh mahen su diik rë, gak mu neggëp yying!" Rëk denöp rak yi.

²⁵ Lob Yesu tii sir beto deyah dobnë, gelok ya bejom loğ avëh mahen nema bekedi rak.

²⁶ Lob gagek lo beggö ya meyoh vu nyëğ saga pin meya.

Yesu Vong Kenod Luu Gengengöleng Ti Menij Vesa Rak

²⁷ Log Yesu kedi vu nyëğ saga meya, lom mehö luu malaj kenod detamuin yi, bedetahi bë, "Davit* yi Mewis-e! Kwam gevongin aluu!"

²⁸ Yesu ya verup loğ ya beggang ayo, loğ luho deyam vu yi, lob loğ tepëk in luho bë, "Melu vong ving bë seyoh vu bë gevong melu malamin nivesa jak, ma ma?" Loğ luho deyogek bë, "È-è-è, Mehöböp. Geyoh vu."

²⁹ Lob Yesu bë nema rak luho malaj genër bë, "Om anon jak noh vu sën melu ayomin nam vu sa agi!"

³⁰ Lob luho malaj tum yah, log Yesu vo kooiin luho bë, "Melu su na nanër ngaa sënë vu mehö la."

³¹ Rëk ma geluho to deya lob denër Yesu bengö ya meyoh vu nyëğ saga pin.

³² Luho to deneya log alam deko mehöti verup, sën su yoh vu bë bengwëng rë in memö kwa-ngengöleng-yi nedo loğ yi.

³³ Lob Yesu tii memö saga to meya log mëm nevengwëng. Lob alam ngahisekë saga kwaj ya ngahi mederanga nemaj gedenër bë, "Wirek hil su halë ngaa ti nebë sënë ggëp Israel rë!"

³⁴ Rëk alam Parisai* denër bë, "Netii memö to deneya rak memö alaj niwëëk."

Yesu Kwa Vongin Alam

³⁵ Lob Yesu ya meyoh vu nyëğ böp los mahen pin, betatekin gagek vu sir loğ hir dub-supinsën-yi ayo yoh vu nyëğ. Benër Bengö Nivesa rak Anutu-yi-nyëğ, gevong alam los niraksën aggagga genгаа maggin sën neggëp navij lo pin benijvesa rak.

³⁶ Lë alam ngahisekë saga, lom kwa vongin sir. In medo deneketul loğ gedenedo paya rot nebë sipsip sën alaj main sir lo.

³⁷ Nebë saga lob peggirin gagek menër vu yi hur maluh bë, "Nos ngahisekë anon loğ menedo huk anon, rëk alam sën deketöv medengupin lo su ngahi rë.

³⁸ Om ham kwetag vu huk ala nabë gevong yi hur na debo yi nos medengupin nom!"

10

Yesu Ggoin Yi Hur Neadluho-bevidek-luu Rak
(Mk 3:13-19; Lk 6:12-16)

¹ Yesu tahi yi hur maluh neadluho-bevidek-luu yam bevo niwëëk vu sir bë degetii memö geto dena los degevong balam sën niraksën aggagga pin töğ vu sir lo nijvesa jak, jak arë.

² Sinarë neadluho-bevidek-luu sënë arëj sënë: Mehö muginsën Simon (sën denenër arë ngwë nebë Pita) log ari Andreas, geYakobus luho ari Jon sën Sebedi nalu luho,

³ lob Pilip geBartolomai, Tomas geMatai, sën yi mehö-neko-takës*. Log Yakobus ngwë sën Alpeus nalu, geTadaius.

⁴ Log Simon sën yi mehö-neruuk-alam-Rom, luho Yudas Iskariot sën rëk nanër Yesu tato vu alam-begö-yi lo.

*Yesu Vong Horek Vu Yi Hur Maluh Gevong Sir Ya Huk
(Mk 6:7-13; Lk 9:1-6)*

⁵ Lob Yesu vong yi hur maluh nepadluho-bevidek-luu sënë ya, log nër gägek vu sir ving bē, “Ham su na vu alam-yu-ngwē. Geham su doḵ na alam Samaria* hir nyēg.

⁶ Gaḵ ham na vu sipsip Israel sën deneketul loḵ bevongin malaj nama lo.

⁷ Ham na nanër vu sir nabē sënē: ‘Nyēg-yagek-yi vongin anon jak!’

⁸ Ham gwevong balam nijraksën nijvesa jaḵ, geham gwevong beheljēng vesaj doḵ. Ham gwevong balam nij seuuḵ nij veseek jaḵ, geham gwetii memō geto dena in alam. Sevo niḡ wēēk yōḵ vu ham nyēmasën gemonē ma, om ham gwevong meris vu sir geham su gweḵo monē jak.

⁹ Ham su gweḵo monē goor ma seriva, ma monē kōḵ sepa doḵ ham keḡgis.

¹⁰ Geham su gweje vahek sepa mena aggata, beham su gweḵo rōprōp luu luu, beham su gweḵo suu ngwē geving, beham su natohin atoheng. Gaḵ yō nama rot! In alam sën ham nanër gägek vu sir gedoḵ vu sir lo rēk dedoḵ vu ham medeḵo nos lu ngaa vu ham.

¹¹ Sën ham na nyēg böp ti ma beggang-bu mahen ti lo, og ham doḵ tepēk in alam nijvesa in degeḡin ham, lob mēm ham medo geving sir rot beham na jak.

¹² Lob nabē ham doḵ na beggang ti ayo, og ham nanër gägek semusën vu alam saga.

¹³ Nabē sir alam nijvesa, og ham gägek semusën rēk na vu sir. Gaḵ nabē sir alam nij paya, og ham gägek semusën rēk pekwē menom vu ham.

¹⁴ Log nabē mehō la su degeḡin ham nivesa ḡēp hir beggang ma hir nyēg rē, besu degengo ham gägek rē, og ham tetēhin kebus in ham vahamin in deḡaḵ ni nabē devong paya, gegwevu beggang ma nyēg saga geham na.

¹⁵ Sa nanër vu ham yōnon nabē, vu Buk-tamusën, sën Anutu gengo mehōnon hir gägek lo, og rēk alam vu nyēg saga denatōḵ vu nyēvewen böpata rot kesuu Sodom los Gomora.”

*Maggin Aggagga Rēk Berup
(Mk 13:9-13; Lk 21:12-27)*

¹⁶ “Ham gwengo rē, sa nehevong ham ya nebē sën sipsip deneloḵ ya anōō bemēn avij. Om ham kwamin bo namuḡin begwevong ham ngaa los kwamin nabē sën hil nanër nyēl bē denevong ngaa los kwaj lo. Geham malamin yes nabē sën hil nanër nuung bē malaj yes lo.

¹⁷ Ham gweḡin ham in mehōnon. In rēk degeḵo ham na gägek vu kaunsor bedebeek ham dok hir dub-supinsën-yi.

¹⁸ Log rēk degeḵo ham na bare doḵ kiap böp los alam-los-bengōj böp lo malaj, in salam ham, lob ham rēk nanër sa rangah vu sir gevu alam dahis.

¹⁹ Nabē degeḵo ham na gägek, og ham su newamin jaḵ nabē, ‘Maḵ hil rēk nanër gägek nah nabē va? Ma hil rēk nanër gägek re?’ Gaḵ doḵ buk saga og Anutu yō rēk gevong gägek sën ham nanër vu sir lo vu ham.

²⁰ In ham su ngo rēk nanër gägek saga rē, gaḵ ham Amamin yi Anon Vabuung yō rēk nanër gägek berup ham avimin.

²¹ Alam rēk degevong arij lo doḵ na alam-begö-yi nemaj bedengis sir medenadiik. Log amaj rēk degevong nabē saga vu naluj. Log hurmahen rēk degelē amaj lu ataj paya medenanër sir rangah bedengis sir medenadiik.

²² Lob rēk alam pin degelē ham paya in salam ham. Gaḵ alam sën denajom sir ahon rot, bena berup doḵ buk sën denadiik lo, saga rēk Anutu geḵo sir nom vu yi.

²³ Lob nabē degevong paya vu ham vu nyēg la, og ham beya mena nyēg ngwē. Sa nanër vu ham yōnon nabē ham nahën gesu rēk semu huk na ḡēp nyēg Israel pin rē, log Mehōnon Nalu rēk nom.

²⁴ Hur maluh ti su kesuu yi tatovaha rē, log hur-huk-meris-yi ti su kesuu ala rē.

²⁵ Nabē hur maluh arēj böp jaḵ nabē hir tatovaha, og ggovek. Genabē hur-huk-meris-yi arēj böp jaḵ nabē alaj, og yoh vu. Nabē denanër Belsebul* jaḵ beggang ala, og rēk denanër yi hur nabē saga los denanër ggev nipaya la jaḵ sir geving.”

*Mehōnon Degōnengin Anutu
(Lk 12:2-7)*

²⁶ “Om ham su gōnengin mehōnon. Ngaa pin sën negḡēp vunsën gwēbeng rēk natōḵ nam rangah vu tamusën. Gengaa pin sën debom menegḡēp loḵ ḡobeng gwēbeng agi, og nahub rēk alam pin deḡaḵ ni.

²⁷ Gägek sën sa nanër vu ham vunsën lo, og ham nanër na rangah. Gegägek sën sa nepatereng loḵ ya ham nengamin lo, saga ham bare jaḵ telig getahi na rangah.

²⁸ Ham su gönengin alam sên dengis ham navimin mu menadiik lo, in su deyoh vu bê rëk dengis ham anomin geving rë. Gağ mêm ham göneng in Mehö sên yoh vu bê kevoh ham navimin los anomin dok Nyëg-nengwah-yi lo.

²⁹ Ham yoh vu bê bağo soğ mahen luu jağ toea timu, rëk soğ saga ti su rëk mala nama vunsên geham Amamin duğin rë.

³⁰ Gağ ham og Anutu tevin ham yumin viis pin los dahis benerağ ni.

³¹ Om ham su gönengin ham, in kwa nevo ham kesuu soğ ngahisekë menegin ham.”

*Hil Nanër Rangah Nabë Yesu Yi Alam Hil
(Lk 12:8-9)*

³² “Mehöti bê nanër yi rangah vu mehönon nabë sa alam yi, og sëk nanër yi rangah nabë saga vu Amağ sên nedo yağek lo.

³³ Log bê mehöti dah sarëğ vun in mehönon nabë su sa alam yi rë, og sëk dah arë vun in Amağ sên nedo yağek lo.”

*Yesu Yam In Begö Berup
(Lk 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ “Ham su gwekuung nabë seyam in gevonğ mamer vu dob. Ma! Sa su yam in mamer rë, gağ seyam in begö berup.

³⁵ Seyam in gevonğ gağek-begö-yi berup galam degelë sir paya in sa los sa gağek.

Mehönon losho amaj ahëj sengën vu sir.

Log avëh losho ataj ahëj sengën vu sir,

gavëh atov losho ggej denapëeng sir,

³⁶ galam sên denedo rağ beggang timu lo depemëgin sir.

³⁷ Mehöti bê ahë geving ama ma ata rot kesuu sa, og su yoh vu bê rëk natu sa alam rë. Log bê mehöti ahë geving nalu maluh ma avëh kesuu sa, og su yoh vu bê rëk natu sa alam rë.

³⁸ Log mehöti bê su bër yi kepepeko* jağ metamuin sa rë, og su yoh vu bê rëk natu sa alam rë.

³⁹ Mehöti bê kwa bo yi, og su rëk medo mala-tumsên rë. Gağ mehöti bê kwa bo sa gekwa birek in yi, og rëk medo mala-tumsên.”

*Alam Sên Rëk Degeko Nyëvewen Lo
(Mk 9:41)*

⁴⁰ “Mehöti bê gevonğ nivesa vu ham, og vong nivesa vu sa. Gemehöti bê gevonğ nivesa vu sa, og vong nivesa vu Mehö sên vong sa meseyam lo ving.

⁴¹ Mehöti bê geko mehö-nenër-gağek-rangahsên ti jak in yi mehö-nenër-gağek-rangahsên, og luhoho rëk degeko hir nyëvewen gëp ti. Gemehöti bê geko mehö niröp ti jak in yi mehö niröp, og luhoho rëk degeko hir nyëvewen gëp ti.

⁴² Log mehöti bê geko bêl kul mebo vu sa mehö meris ti menanum in rağ ni bê sa hur, og sa nanër vu ham yönon nabë, mehö sênë yi nyë vewen neggëp vu yağek.”

11

*Mehö-neripek-alam Jon Vong Yi Hur Maluh Deya Vu Yesu
(Lk 7:18-35)*

¹ Yesu nër gağek saga vu yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu ggovek, log kedi rağ beya beggang-bu sên deneggëp dus vu nyëğ saga in bê tatekin gağek vu sir.

² Log Mehö-neripek-alam Jon nedo karabus gengo ngaa böp sên Kerisi* nevong lo bengö, lob vong yi hur maluh la deya vu Yesu in bê dedok tepëk in yi nabë,

³ “Mağ hong mehö sên Jon nër bengöm bê rëk genam lo sênë, ma he rëk medo gegin yi rë?”

⁴ Lob Yesu nër yah vu sir bê, “Ham nah mena nanër ngaa sên ham ngo los ham lê lo vu Jon nabë,

⁵ alam malaj kenod denelë nyëğ ggökin, galam vahaj paya deneya aggata, galam nij sevuuk nij veseek nerağ galam nengaj mir denengo gağek, galam sên denediik lo vesaj nelok yah, log alam sên denedo paya in ngaa navij yi lo denengo Bengö Nivesa.

⁶ Mehöti sên su kwa luu luu in sa rë lo, og kwa vesa!”

Yesu Vong Tepëk Rağ Ngaa Ngahisekë In Jon

⁷ Lob Jon yi hur maluh deyah loğ mêm Yesu yom nër Jon degwa vu alam yu böpata saga nebë, “Wirek ham ya nyëğ-yumeris in bê ham gwelë mehö nebë va? Ham bê gwelë ayöong neko dee menekepë yah geneyom-a?”

⁸ Ma ham ya in bê gwelë mehö nebë va? Ham bê gwelë mehöti neröp tob niyes mala ngeri ngeri? Ma! Alam sên deneröp tob niyes nebë saga, og denedo alam-los-bengöj bej.

⁹ Ma ham ya in bê gwelê mehö nebê va? Mehö-nenêr-ğagek-rangahsên ti? Eë, om mêm sa nanêr vu ham nabê mêm yi mehö-nenêr-ğagek-rangahsên bekesuu alam-denenêr-ğagek-rangahsên lo pin.

¹⁰ Yiğ mehö saga sên dekevu gagek rak yi loğ Anutu-yi-ğapiya nebê:

'Gwengo rê! Sêk ğevong sa hur ti namuğın,
mena negetongın aggata in hong!'

¹¹ Sa nanêr vu ham yönon nabê Mehö-neripek-alam Jon arê böp rot kesuu alam pin sên ataj neko sir vu dob agi. Rêk mu alam sên denesepa loğ sa bedenetu Anutu-yi-alam lo pin, og rêk dekesuu Jon.

¹² Loğ buk sên Mehö-neripek-alam Jon yam dob lo, lob ngaa maggin vongin bê kepê Nyëğ-yagek-yi beyam verup gwëbeng, galam nijpaya denesis begö vu Nyëğ-yagek-yi niwëek ata benij wëek rot in bê deduk na medegeko.

¹³ Gagek pin sên alam-denenêr-ğagek-rangahsên dekevu lo los horek pin, neggêp in mala negêt Jon sênê.

¹⁴ Lob ham bê jağ ni nabê saga, og ham gwevong geving mehö sênê lo nabê Elia sên denenêr bê rêk nom lo.

¹⁵ Mehöti bê nenga neggêp, og gengö sa gagek.

¹⁶ Ma sêk tatekin ham alam buk sênê jağ va? Ham nebê hurmahen sên ggêp deneggök telig bedenetahi hurmahen vahi bê:

¹⁷ 'He nasis ggağeng rêk ma
geham su nelöo rê.

Gehe nasu kwamin paya paya,

rêk ham su nesu menepengah ham rê.'

¹⁸ In Mehö-neripek-alam Jon yam, lob su negga nos los nenum wain rê, rêk ham nêr yi nebê, 'Memö nelok vu yi!'

¹⁹ Lob Mehönon Nalu yam benegga los nenum, lob ham nêr yi bê, 'Ham gwelê mehö sênê! Mehö ahêta los nenum wain pangsên, alam-deneğo-takês* losho alam nijpaya hir mehö yi!' Rêk mu nabê hil galê Anutu yi huk og hil ajak ni nabê yi mehö los kwa."

*Yesu Kwa Pesivin Alam Sên Su Denevong Ving Rê
(Lk 10:13-15)*

²⁰ Log Yesu vong gagek rak nyëğ vahi sên nevong ngaa böp ngahisekê loğ rêk su deneggêrin sir yah vu Anutu rê lo nebê,

²¹ "Wöp-ol! Ham Korasin! Gêp in ham! Ham Betsaida! Gêp in ham! Bê mehöti gevong ngaa böp gêp alam Ture los Sidon hir nyëğ nabê sên sa hevong loğ ham nyëğ agi, og rêk ayoj maggin in devong ngaa nipaya medegêrin sir nom, medegeyeh vahek duum gededev tamut jak sir gedemedo doğ vewev degwa.

²² Om sa nanêr vu ham nabê, doğ Buk-nyêvewen-yi, og ham rêk gweko maggin böpata rot kesuu alam Ture los Sidon.

²³ Geham alam Kapernaum, ham bê kwerê ham jağ na vavunê? Ma! Rêk ham duk na Nyëğ-nengwah-yi. Bê mehöti gevong ngaa böp gêp Sodom nabê sên sa hevong ggêp ham nyëğ lo, og rêk Sodom nahên medo rot beberup doğ buk sênê.

²⁴ Om sa nanêr vu ham nabê doğ Buk-nyêvewen-yi, og ham rêk gweko maggin böpata rot kesuu Sodom hir maggin!"

*Yesu Nêr Bê, "Ham Nam Vu Sa Mesewah"
(Lk 10:21-22)*

²⁵ Vu buk saga Yesu jom rak bê, "O Amag! Hong Mehöböp vu yagek los dob. Sahëğ nivesa rot vu hong in ngaa pin sênê neggêp vunsên in alam los kwaj, gağ getato vu alam sên su deluğ dub böp rê lo.

²⁶ Yönon Amag! In yiğ ngo kwam nevo bê gwevong nabê saga in nivesa."

²⁷ Log nêr ving bê, "Amag vo ngaa pin loğ yam sa nemağ ggovek ya. Gemehöti su rak Nalu ni rê, gağ Ama yö timu rak ni. Gemehöti su rak Ama ni rê, gağ yiğ Nalu yö timu rak ni. Galam sên Nalu tato Ama vu sir lo, og derak ni ving.

²⁸ Ham sên nekwerê ngaa maggin, beham nevimengin menedo lo, ham pin nam vu sa, in sa gaço maggin vêr in ham geham sewah.

²⁹ Ham natu sa hur, beham gweko kwa vu sa. In sa mehö malag yes, gesa su nehaço sa rak loğ ayog rê, lob ham ayomin rêk geto megêp revuh.

³⁰ Kê! Huk sên sebo vu ham lo saga su rêk deginengin ham rê, gengaa maggin sên sêk ğevong vu ham in ham kwerê lo, saga yiğ sepêp!"

12

Tepëk Raḵ Buk-sewahsën-yi*

(Mk 2:23-28; Lk 6:1-5)

¹ Buk-sewahsën-yi* ti lob Yesu losho yi hur maluh deyoḥ ya huk wit* ti ayo, lob yi hur maluh derur nos sënë anon mededah in dediikahëj.

² Loḵ alam Parisai* delë lob denër vu Yesu bë, “Gelë! Hong hur maluh dekeyëḥ horek Buk-sewahsën-yi*!”

³ Rëḵ loḵ tepëḵ yah vu sir bë, “Maḵ ham su tevin gägeḵ sën Davit diikahë wirek lo rë?”

⁴ Diikahë lob losho alam sën denesepa yi lo deloḵ ya Anutu yi dub bedegga brët vabuung sën denetung netu seriveng benedo ggëp Anutu mala lo. Nos sën alam meris nebë Davit su deyoḥ vu bë dega rë lo, gaḵ alam-deneḵo-seriveng mu yö denegga, (rëḵ mu dediikahëj lom degga lob saga su devong paya rë).

⁵ Log maḵ ham su raḵ gägeḵ sën neggëp loḵ horek lo ni rë? Sënë nebë alam-deneḵo-seriveng denevong huk loḵ dub ayo loḵ Buk-sewahsën-yi* lob dekeyëḥ horek ving nebë saga, rëḵ su devong paya rë.

⁶ Rëḵ sa nanër vu ham nabë ngaa sën nedo agi, sën böpata kesuu dub-vabuung-böp.

⁷ Bë ham jaḵ gägeḵ sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo ni, og ham su rëḵ bo maggin vu sir rë. Gägeḵ sënë nebë: ‘Sa su nehevongin bë gaḵo seriveng sën ham nevesi vu sa lo rë, gaḵ saḥëḡ neving bë ham kwamin paya in alam beham doḵ vu sir.’ Om su devong paya rë.

⁸ In Mehönon Nalu tu Buk-sewahsën-yi* ala.”

Yesu Vong Mehö Nema Nipaya Nivesa Raḵ

(Mk 3:1-6; Lk 6:6-11)

⁹ Yesu vu nyëḡ saga beya meloḵ ya alam Parisai* saga hir dub-supinsën-yi.

¹⁰ Lob mehö sekë beloosin sën ti nedo. Lom alam la bë denanër gägeḵ jak Yesu, lob deloḵ tepëḵ in yi bë, “Maḵ yoh vu bë hil gevong alam nijraḵsën nijvesa jaḵ doḵ Buk-sewahsën-yi* ma ma?”

¹¹ Loḵ Yesu nër yah vu sir bë, “Bë ham ti yi sipsip perurek timu, lob duḵ söv doḵ Buk-sewahsën-yi*, og maḵ mehö saga su rëḵ najom jaḵ nom vavunë rë? Gaḵ rëḵ najom jaḵ nom!”

¹² Rëḵ mu mehönon dekesuu sipsip yönon. Om sën hil ayoh vu bë adoḵ vu mehönon doḵ Buk-sewahsën-yi*.”

¹³ Log nër vu mehö sënë bë, “Getelo sekëḡ nam!” Lom telo sekë ya, lob nivesa raḵ nebë vahi.

¹⁴ Lob alam Parisai* to deyah doḡnë medesupin sir medevengwëḡ raḵ aggata bë dengis Yesu menadiik.

Anutu Yi Mehö-huk-yi Yesu

¹⁵ Loḵ Yesu raḵ ni, lob vu nyëḡ saga geya. Lob alam ngähiseḵë detamuin yi, lob vong alam nijraḵsën pin benijvesa raḵ.

¹⁶ Log vo ḵoo vu sir bë su denanër yi rangah,

¹⁷ lob gägeḵ sën wirek Anutu nër verup mehö-nenër-gägeḵ-rangahsën Yesaya avi lo anon rak.

¹⁸ Nebë:

“Sa hur sënë, sehoo in ya raḵ, saḥëḡ neving yi, gesa halë yi nivesa kesuu alam vahi pin.

Rëḵ sa ḡetung sa Anon Vabuung jaḵ yi, lob rëḵ tateḵin sa gägeḵ anon degwa vu alam-yu-ngwë.

¹⁹ Losho mehönon su rëḵ denanër sir rë, gesu rëḵ gengeëḵ rë, gesu rëḵ degenḡo gegevong paang ḡëp telig rë.

²⁰ Gagwëḵ sën keyëḥ meneggëp neḵo ahon lo, og sa hur su rëḵ keyëḥ na veröḵ yi rë.

Log ram yi wik sën ggëp nelëlek teka lo, og sa hur su rëḵ napuv na veröḵ yi rë.

Rëḵ medo gevong huk in rot begägeḵ niröpsën anon jaḵ bekesuu ngaa nipaya pin.

²¹ Lob alam-yu-ngwë rëḵ medo debo kwaj in yi nabë rëḵ doḵ vu sir.”

Denër Bë Yesu Vong Huk Raḵ Satan Niwëëḵ

(Mk 3:20-30; Lk 11:14-23)

²² Lob deḵo mehöti yam vu yi. Memö nedo loḵ yi bemala ḵenod los su yoh vu bë bengwëḡ rë. Lob Yesu vong benivesa raḵ, betum nevengwëḡ genelë nyëḡ.

²³ Lob alam yu böpata saga delëḵ anon bedenër bë, “Mehö sënëḵ maḵ yik Davit* yi mewis sën lo?”

²⁴ Rëḵ alam Parisai* denḡo, lob denër bë, “Netii memö to deneya raḵ memö alaj Belsebul* niwëëḵ.”

²⁵ Rêk Yesu raq ayoj ni, lob nêr vu sir bê, “Nabê alam dob timu debasuh sir bedengis sir, og dob saga rêk nabumeng na. Log nabê nyêg böp ti ma alam degwa ti ma alam degwa ti debasuh sir na yu luu bedengis sir, og rêk nyêg ma alam degwa ti saga su rêk demedo rê.

²⁶ Om nabê Satan getii yi hur memö geto dena, og losho yi hur rêk debasuh sir, lom yi nyêg rêk medo niwêek nabê va?

²⁷ Rêk mu nabê Belsebul* nelok vu sa yönon besa nehetii memö to deneya, og maq re nelok vu ham alam besên denetii memö to deneya agi? Om ham alam saga degengo ham gagek sagi medeseggi rê.

²⁸ Gaq bê Anutu yi Anon Vabuung loq vu sa, besa hetii memö beto deneya, og ham jak ni nabê Anutu yam vu ham ggovek ya in bê gegin ham.

²⁹ Mehöti su yoh vu bê dok na Mehö Nipaya los niwêek saga yi beggang mebo yi kupek pin vêr rê. Nabê naduu mehö niwêek saga govek, og mêm godek yi kupek pin sên nedo loq yi beggang ayo lo.

³⁰ Mehöti sên su sa alam yi rê lo, og nesis begö vu sa. Gemehöti sên su nelok vu sa menesupin sipsip ving rê lo, og netii sir meya denepalêt loq.

³¹ Om sa nanêr vu ham nabê Anutu yoh vu bê dahun mehönon hir ngaa nipaya los gagek pelêsên pin sên denevong lo na. Gaq gagek pelêsên sên denenêr raq Anon Vabuung lo, og su rêk Anutu dahun na rê.

³² Log mehöti bê nanêr gagek nipaya ti jak Mehönon Nalu, og rêk Anutu dahun yi nipaya sênê na. Gaq nabê mehöti nanêr gagek nipaya ti jak Anon Vabuung, og su rêk Anutu dahun yi nipaya sênê na rê. Gaq rêk nama, vu gwêbeng gevu tamusên geving.”

Kele Nipaya Nevuuk Anon Nipaya
(Lk 6:43-45)

³³ “Nabê ham baroh kele nivesa, og yö rêk ngis anon nivesa. Nabê ham baroh kele nipaya, og yö rêk ngis anon nipaya. In hil nehalê kele anon rêk mêm hil narak ni nebê kele nivesa ma nipaya.

³⁴ Nyêl nalu ham! Ham su yoh vu bê nanêr gagek nivesa rê, in ham alam nimin paya. Yönon, ham nenêr gagek verup avimin yoh vu ngaa sên ham kwamin nevo loq ayomin lo.

³⁵ Om mehö nivesa neko ngaa nivesa vêr loq ngaa nivesa sên nesupin meneggêp loq ayo lo, menenêr yam rangah, log mehö nipaya neko ngaa nipaya vêr loq ngaa nipaya sên nesupin meneggêp loq ayo lo, menenêr yam rangah.

³⁶ Om sên sa nanêr vu ham nabê gagek jeggin jeggin pin sên alam denenêr lo, og rêk Anutu gevong nyêvewen dok nah vu sir dok buk sên gengo alam pin hir gagek lo.

³⁷ In hong gagek rêk nanêr hong nabê hong mehö nim vesa ma rêk nanêr hong nabê hong mehö nim paya.”

Alam La Deketag Vu Yesu Bê Degelê Ngaa Böp
(Mk 8:11-12; Lk 11:29-32)

³⁸ Nêr saga ggovek lob alam-horek-yi la los alam Parisai* la denêr vu yi bê, “Tatovaha, he hevongin bê gwevong ngaa böp ti behe galê.”

³⁹ Lom nêr yah vu sir bê, “Ham alam sên nedo dob-ê, ham alam nimin paya. Ham nebê avêh baggêb, om sên ham nekwetag bê ham gwelê ngaa böp. Rêk mu sa su rêk gevong ngaa böp vu ham rê. Gaq sêk gevong ngaa böp nabê sên mehö-nenêr-gagek-rangahsên Yona yi ngaa böp lo mu vu ham beggovek.

⁴⁰ Wirek Yona neggêp loq gêl böp ayo yoh vu rangah löö gebuk löö, lom Mehönon Nalu rêk gêp dok dob ayo noh vu rangah löö gebuk löö nabê saga.

⁴¹ Log vu Buk-tamusên og Anutu rêk seggi mehönon hir gagek, lob rêk alam Nineve kedi debare medenanêr gagek jak alam vu buk sênê nabê denevong ngaa nipaya. In alam Nineve dengo Yona aye bedeggêrin sir yah vu Anutu. Gaq Mehö sên nedo agi kesuu Yona, rêk ham su wêrin ham rê.

⁴² Log vu Buk-tamusên og Anutu rêk seggi mehönon hir gagek, lob rêk avêh-los-bengö vu dob nyê sên sang-neverup lo kedi bare menanêr gagek jak alam vu buk sênê nabê denevong ngaa nipaya. In avêh-los-bengö sênê yam vu dob nyê in bê gengo Solomon* yi gagek los kwa böp. Gaq Mehö sên nedo agi og kesuu Solomon*, rêk ham su ngo aye rê.”

Memö Yom Ggökin
(Lk 11:24-26)

⁴³ “Memö nipaya sên to meya in mehönon ti lo, og to meya medo neyoh nyêg nivevo benesero nyêg len ti in bê sewah dok, rêk su netök raq rê.

⁴⁴ Lom nêr bê, ‘Maam saq nah mena galê beggang sên sa nado loq wirek lo rê!’ Lob yah verup rêk nelê bê desekke beggang sên lo bedevunek vu benedo meris.

⁴⁵ Lob rengö yi beyah ko memö nemadvahi-bevidek-luu sën denevong ngaa nipaya rot medenekesuu yi lo, beyom denedo loḵ beggang sënë. Lob mehö sën nedo paya wirek lo mëm nedo paya ya veröḵ yi rot. Om ngaa nipaya nabë sënë rëḵ natöḵ vu alam nij paya sën denedo gwëbeng agi nabë saga.”

Yesu Ata Lo Ari Lo
(Mk 3:31-35; Lk 8:19-21)

⁴⁶ Yesu nahën nenër gägek nebë sënë vu alam, log ata gari lo yam denare dobnë in bë losho debengwëng.

⁴⁷ Lob mehöti nër vu bë, “Gelë, atam losho arim lo yam denare dobnë in bë ham los bengwëng.”

⁴⁸ Lob Yesu nër gägek yah vu mehö sënë bë, “Satag re? Gesarig re lo?”

⁴⁹ Lob tato yi hur lo rak nema genër bë, “Gwelë! Atag lo arig lo sënë.

⁵⁰ Alam sën denesepa loḵ Amag vu yagek kwa lo, og sir saga mëm detu sarig lo, savëhnög lo, satag lo!”

13

Mehö Netetëhin Nos Gahis Vu Huk
(Mk 4:1-9; Lk 8:4-8)

¹ Vu buk saga Yesu vu beggang ayo meto meya dobnë, beya nedo dus vu ngaggee böp nenga.

² Loḵ alam yu böpata deya vu yi, lob Yesu rak ya nedo yag ti, galam pin denare ngaggee nenga.

³ Log nër gägek peggirinsën ngahiseḵë vu sir bë, “Ham gwengö rë! Mehö netetëhin nos gahis ti to meya huk anon in bë tetëhin yi nos gahis.

⁴ Netetëhin nos gahis, lob vahi to nedo loḵ aggata sën neyoh huk vuheng lo, lom soḵ yam degga pevis.

⁵ Log gahis la to merak nedo dob mahen teka sën rak neggëp gelöng vavunë lo, om kip pevis in dob mahen teka mu,

⁶ lob hes tum bevev rak lom meran ya, in gega su luḵ ya dob gebinë rë.

⁷ Log gahis vahi to meloḵ ya nedo vos niggin ggin ayo, lob vos niggin ggin sënë kip merig meggök nos bevong paya.

⁸ Log gahis la to meluḵ ya nedo dob jeji, lob rig besis anon nivesa. La sis anon mehödahis nemadvahi, gela sis anon mehödahis löö, gela sis anon mehödahis ti benemadluho.

⁹ Mehöti bë nenga neggëp, og gengö gägek sënë.”

Yesu Nër Gägek Peggirinsën Degwa Rangah
(Mk 4:10-12; Lk 8:9-10)

¹⁰ Lob yi hur maluh ya deloḵ tepëḵ in yi bë, “Genër gägek pin netu gägek peggirinsën vu sir in va?”

¹¹ Loḵ nër yah vu sir bë, “In Anutu tateḵin Nyëḡ-yagek-yi yi gägek vunsën degwa vu ham, gaḵ su tateḵin vu alam sënë rë.

¹² Mehöti sën nerak gägek degwa ni lo, og rëḵ jaḵ la degwa ni geving rot, gemehöti sën su nerak gägek degwa ni rë lo, og rëḵ kwa birekin teka sën nerak ni lo benama na veröḵ yi.

¹³ Senër gägek peggirinsën vu sir in bë rëḵ degelë mu gesu deḵaḵ ni rë, log degengö mu gesu denatöḵ jaḵ gägek degwa rë.

¹⁴ Om mehö-nenër-gägek-rangahsën Yesaya yi gägek anon rak, sën nër nebë: ‘Ham nengamin rëḵ gengö, rëḵ ham kwamin su rëḵ natöḵ jaḵ rë.

Ham malamin rëḵ gelë, rëḵ ham su rëḵ jaḵ degwa ni rë.’

¹⁵ GeYesaya nër rak sir ving bë:

‘Nabë saga, in alam sënë ayoj niwëëḵ,
medemir nengaj gedekebu malaj
in bë malaj rëḵ gelë genengaj rëḵ gengö,

lob deḵaḵ ni medegërin sir lob sa gevong benijvesa jaḵ.’

¹⁶ Gaḵ mu hameḵ kwamin vesa in ham malamin nelë sa los ham nengamin nengö sayeg.

¹⁷ Sa nanër vu ham yönon nabë: Wirek alam-denenër-gägek-rangahsën los alam yohvu ngahiseḵë denetung malaj in bë degelë ngaa sën ham nelë agi, rëḵ su denelë rë. Log denebë nengaj in bë degengö gägek sën ham nengö agi, rëḵ su denengö rë.”

Gägek Peggirinsën Rak Mehö Netetëhin Gahis Lo Yi Degwa
(Mk 4:13-20; Lk 8:11-15)

¹⁸ “Om ham gwengö gägek peggirinsën rak mehö netetëhin gahis lo degwa rë.

¹⁹ Alam sën denengo Nyëg-yagek-yi yi gagek rëk su kwaj netök rak degwa rë lo, og sir nebë gahis sën to nedo loğ aggata, in Mehö Nipaya lo yam nesepos gagek lo vër in ayoj.

²⁰ Log gahis sën to nedo rak gelöng vavunë lo, nebë alam sën denengo gagek medeko rak pevis mekwaj vesa in.

²¹ Rëk mu sir nebë nos gega sën nerağ vu gelöng lo, lob su denedo hus ading rë. Bë ngaa maggin ti natök jağ sir, ma mehö la denanër sir in desepa loğ sa gagek, og rëk dedëin na pevis.

²² Log gahis sën to melok ya vos niggin ggin ayo lo, nebë alam sën denengo gagek, loğ newaj nerağ in ngaa dob yi lo. Gahëj ving monë lu ngaa rot ggök ya gagek, lom diik gesu sis anon rë.

²³ Log gahis sën to meluğ ya dob jeji lo nebë alam sën denengo gagek bedetök rak degwa bedenevong ving bedenevong banon rak lo. La denesis anon mehödahis nemadvahi, gela denesis anon mehödahis löö, gela denesis anon mehödahis ti benemadluho.”

Gagek Peggirinsën Rak Vos Nipaya Kip Loğ Huk

²⁴ Loğ nër gagek peggirinsën ngwë ggökin vu sir bë, “Sën Nyëg-yagek-yi anon jağ lo, og yik nebë mehönon ti tetëhin nos gahis nivesa loğ yi huk.

²⁵ Lob neggëp ying buk, log mehö sën nelë yi paya lo, tetëhin vos nipaya gahis ggök ya nos gahis lo vavunë geneya.

²⁶ Lob gahis lo kip meböp rak ggovek bebë ngis anon, loğ delë vos nipaya lo kip merivin loğ ving.

²⁷ Lob yi hur ya denër vu yi bë, ‘Mehö böp, mağ getetëhin gahis nivesa loğ hong huk, log vos nipaya sën kip agu yam vu tena?’

²⁸ Loğ nër vu sir bë, ‘Mehö sën nelë sa paya lo vong ngaa sënë!’ Lom yi hur deloğ tepëk in yi bë, ‘Om he na bepul vos sënë na?’

²⁹ Rëk nër yah bë, ‘Ma! Bë ham bepul vos na, og mağ ham rëk bepul nos la geving.

³⁰ Om ham nağööğ geluho desarömin sir medebare gebuk sën hil abo nos anon lo rë. Lob doğ buk saga og sëk nanër vu alam sën debo nos anon lo nabë dengap vos nipaya jağ buk nanuğin bena degetë jağ na nengwah, log mëm dengupin nos anon jağ na sa jök.’”

Gagek Peggirinsën Rak Gahis Mahen Teka

(Mk 4:31-32; Lk 13:18-21)

³¹ Lok Yesu nër gagek peggirinsën ngwë vu sir ggökin bë, “Sën Nyëg-yagek-yi anon jağ lo, og yik nebë mastet* gahis sën mehöti ço meya mehın loğ yi huk.

³² Nos gahis saga mahen teka genos gahis pin kesuu, rëk tum nekip lob böp nerağ benekesuu nos pin geya netu kele, besok sën denevëeng medeneya agi yam denejegwi newisej loğ nema.”

³³ Log nër gagek peggirinsën ngwë vu sir nebë, “Sën Nyëg-yagek-yi anon jağ lo, og yik nebë yüst* sën nevong bebrët nerig lo. Avëh ti ço meya sarömin ving parawa ketuğ löö loğ gabum, lom yüst* köd parawa pin sënë merig.”

Yesu Nër Gagek Peggirinsën

(Mk 4:33-34)

³⁴ Yesu nër gagek peggirinsën pin saga gesu nër ti rangah rë, gağ nër tu gagek peggirinsën mu vu alam yu böpata saga.

³⁵ In mehö-nenër-gagek-rangahsën Yesaya yi gagek sënë anon jağ. Sën nebë:

‘Sëk nanër vu sir jağ gagek peggirinsën.

Gesëk nanër gagek sën nevun yi loğ buk sën Anutu tung yagek los dob meneggëp rot meverup gwëbeng agi vu sir.’

Gagek Peggirinsën Rak Vos Nipaya Lo Degwa

³⁶ Yesu nër ggovek, log vuu alam yu böpata saga ya, gelok yah beggang ayo, lob yi hur maluh ya deloğ tepëk in yi bë, “Genanër gagek peggirinsën sën vos nipaya kip loğ huk anon lo degwa rangah vu he rë.”

³⁷ Lob nër yah vu sir bë, “Mehö sën nevaroh nos gahis nivesa saga og Mehönon Nalu.

³⁸ Gedob pin sënë nebë huk, genos gahis nivesa saga nebë alam sën detu Anutu yi hur, gevos nipaya saga nebë Mehö Nipaya Satan yi hur lo.

³⁹ Log mehö netetëhin vos nipaya gahis lo, saga Satan. Log buk sën dengupin nos lo, saga og buk sën dob los yagek nama na lo. Galam sën dengupin nos lo, sagağ angër lo.

⁴⁰ Log sën dengupin vos nipaya mena debesi pin jağ nengwah lo, og yik rëk degevong nabë sënë doğ Buk-tamusën.

⁴¹ Doğ buk saga Mehönon Nalu rëk gevong yi angër na dengupin alam nij paya pin sën depelëpin alam-vongvingsën-yi lo geving alam pin sën denevong ngaa nipaya lo, bedegeko sir vër in Anutu-yi-Nyëg.

⁴² Lob rëk degetë sir doḡ na nengwah, bedengu los degeköö nyëj.

⁴³ Lob vu buk saga Anutu-yi-alam rëk denajëh nabë hes gëp Amaj-yi-Nyëg. Mehöti bë nenga neggëp og gengo gagek sënë!"

Gagek Peggirinsën Raḡ Mehö Nesero Yi Monë Loḡ Huk Anon

⁴⁴ "Log sën Nyëg-yagek-yi anon jaḡ lo, og yik nebë kupek nivesa sën mehöti vun meneggëp loḡ dob bemehö ngwë töḡ vu, log vun yah ggökin. Kwa vesa rot geya nevonḡ yi ngaa pin balam debago beḡo monë raḡ pin, lom yah bago dob len ti sënë betu yi ngaa."

Gagek Peggirinsën Raḡ Kumḡum

⁴⁵ "Log sën Nyëg-yagek-yi anon jaḡ lo, og yik nebë mehö-nebago-ngaa nesero kumḡum nivesa in bë bago.

⁴⁶ Töḡ vu kumḡum ti bemalangeri rot beyi monë böpata rot. Lom ya mevong yi kupek pin balam debago, lob ḡo monë raḡ betum yah bago kumḡum malangeri sënë raḡ betu yi ngaa."

Gagek Peggirinsën Raḡ Lek-gël-yi

⁴⁷ "Log gagek peggirinsën ngwë nebë sënë: Sën Nyëg-yagek-yi anon jaḡ lo, og yik nebë lek-gël-yi ti sën denetë luḡ ya loo beggërin gël aggagga loḡ.

⁴⁸ Lek pup lom dedadii raḡ yam roneḡ, bedeggooin gël nivesa loḡ ya gabum, gedetë nipaya ya.

⁴⁹ Lob buk sën yagek los dob nama na lo, og rëk nabë sënë. Angër rëk nam degeḡo alam nij paya vër doḡ alam nijvesa vuheng,

⁵⁰ bena degetë sir doḡ na nengwah, bedengu los degeköö nyëj."

Gagek Peggirinsën Raḡ Mehöti Los Yi Kupek Mewis Los Muḡeng

⁵¹ Log Yesu loḡ tepëḡ in sir bë, "Maḡ ham raḡ gagek mewis pin sënë degwa ni?" Lom deyogek bë, "Ëë-ë!"

⁵² Lob nër yah vu sir bë, "Mehö-horek-yi sën nengo gagek raḡ Nyëg-yagek-yi venuh ggovek lo, saga nebë beggang ala ti. Loḡ ya yi beggang-kupek-yi ayo beḡo yi kupek mewis los muḡeng loḡ ti beluḡ yom."

Alam Nasaret Deruu Demij Vu Yesu

(Mk 6:1-6; Lk 4:16-30)

⁵³ Yesu nër gagek peggirinsën saga vu sir ggovek log vuu hir nyëḡ ya,

⁵⁴ geyah ben menenër Anutu yi gagek vu yi alam loḡ hir dub-supinsën-yi. Lom avij töḡ medenër bë, "Mehö sënë ḡo kwa los ngaa böp böp sënë vu tena?"

⁵⁵ Yosep sën mehö nelev beggang lo nalu yi! Gata Maria! Gemak ari lo sën Yakobus geYosep geSimon geYudas lo?

⁵⁶ Gavëhnö lo sën denedo ving hil-ë! Log maḡ ḡo ngaa pin sënë vu tena?"

⁵⁷ Denër nebë sënë, log denelë yi paya. Rëḡ Yesu nër vu sir bë, "Alam vu nyëḡ pin deneko mehö-nenër-gagek-rangahsën arëj raḡ, gaḡ yö hir alam, gesir sën losho beggang-bu timu lo, og ma!"

⁵⁸ Lob su vong ngaa böp ngahiseḡe vu nyëḡ saga rë, in su ayoj neya timu vu yi rë.

14

Degwa Sën Herot* Kuung Bë Jon In Yesu Lo

(Mk 6:14-29; Lk 9:7-9)

¹ Vu buk saga Herot* tu distrik Galilea ala menedo, bengo Yesu bengö.

² Lob nër vu yi alam sën denengo gagek ggëp avi lo bë, "Yik Mehö-neripek-alam Jon lo sënë! Kedi raḡ ggökin vu bedub, om sën nevonḡ ngaa los niwëëḡ ata nebë agi."

³ Herot* nër bë saga in jom Mehö-neripek-alam Jon beduu yi ahon wirek betung yi ya karabus. Herot* vong raḡ ari Pilip venë Herodias sën ggodeḡ yah tu venë lo.

⁴ In Jon nër vu Herot* bë, "Su geḡo avëh sënë niröp rë!"

⁵ Lom Herot* bë ngis yi menadiiḡ rëḡ ggönengin alam Yuda in kwaj nevo Jon bë yi mehö-nenër-gagek-rangahsën ti.

⁶ Betum buk sën Herot* kwa vo yi buk sën ata ḡo yi wirek lo, lob vong nos böp balam la desupin sir ving yi, geHerodias nalu avëh yam nelöo loḡ malaj.

⁷ Lob Herot* lë bahë nivesa rot in yi, lob nër yönon rot vu avëh avö sënë getato nema ya vavunë bë, "Bë genanër ngaa ti vu sa, og sëḡ bo nöḡ vu hong yönon!"

⁸ Lob Herodias loḡ nalu avëh ahë bemëm nër vu Herot* bë, "Gwetung Mehö-neripek-alam Jon yu doḡ gabum ti megebo vu sa pëhi sënë!"

⁹ Nër nebë sënë lom mehö-los-bengö Herot* ayo maggin, rëk kwa vo gägek sën nër yönon getato nema ya vavunë lo, in neggönengin alam vatëvek sën deyam in yi nos böp lo dengo. Lob nër bë degevang noh vu saga.

¹⁰ Lom vonğ mehöti ya beggang karabus ayo meketöv Jon kwa.

¹¹ Lob deko yu loğ gabum ti beyam devo vu avëh avö sënë, beko meyah vo vu ata.

¹² Gejon yi hur maluh yam deko anon meya delev. Delev ggovek, log ya denër vu Yesu.

Yesu Vet Alam 5,000

(Mk 6:30-44; Lk 9:10-17; Jn 6:1-14)

¹³ Yesu ngo gägek sënë lob vuu nyëğ saga gerak yağ meya nyëğ-yumeris tahsën ti. Loğ alam dengo lom devuu nyëğ böp gedeyoh ronek bedesepa yi medeya.

¹⁴ Lob Yesu ya verup merak yah ronek vu nyëğ-yumeris, lob lê alam ngahisekë saga bekwa vonğin sir, lob vonğ behir alam nijraksën nijvesa rak.

¹⁵ Log sehuk luğ lob yi hur maluh ya denër vu yi bë, “Nyëğ-yumeris tahsën sënë behes mala ya ggovek, om gwevong alam sënë deketëkin sir medena denoh vu beggang-bu ti ti in debago hir nos.”

¹⁶ Rëk Yesu nër vu sir bë, “O, su dena! Gağ ham bet sir!”

¹⁷ Rëk denër yah vu yi bë, “Rëk mu hil hed brët nemadvahi gegël luu mu-oi!”

¹⁸ Rëk nër yah bë, “Ham gweko nam vu sa rë!”

¹⁹ Lom nër vu alam bë degeto demedo jağ pahup, log ko brët nemadvahi gegël luu lo rağ, log varah mala rağ yağek gejom rağ in los kwa vesa ya vu Anutu. Log mëm dego bevo vu yi hur maluh beya devo ggelek alam saga.

²⁰ Lob sir pin degga meyo vu sir, log desupin vahi sën nahën nedo lo loğ sap nemadluho-bevidek-luu.

²¹ Alam sën degga nos lo sir maluh yoh vu 5,000, gesu detevin avëh los hurmahën ving rë.

Yesu Vare Neya Rağ Ngaggee Vavunë

(Mk 6:45-52; Jn 6:15-21)

²² Ggovek log Yesu vonğ yi hur maluh bë dejağ na yağ bedena ngaggee nenga vahi namuğin, gegevong alam bedenah bej rë.

²³ Vonğ alam deya ggovek, log yö ti ya los kedu in bë najom jağ, lob nahën ya nedo kedu gebuk loğ.

²⁴ Geyag to meya ngaggee vuheng rot, lom sang vë niwëek yam ggëp yağ neru, lob ngaggee tëë luğ ya yağ rot.

²⁵ Lob dus rağ in bë nyëğ geheng, log Yesu vare neya rağ ngaggee vavunë betök ya vu sir.

²⁶ Delë bë vare neya rağ ngaggee vavunë, lom delëk mekenuj verup medenër bë, “Alam diiksën kenuj ti!”, gedeggöneng medengeek.

²⁷ Rëk Yesu pevis benër ya vu sir bë, “Ham su newamin jağ! Yiğ sa sënë om ham su göneng.”

²⁸ Lom Pita nër yah vu bë, “Mehöbö! Nabë hong saga, og genanër gesa bare jağ ngaggee vavunë benök vu hong!”

²⁹ Lom Yesu nër bë, “Genam!” Lob Pita vuu yağ geto meya nare rağ ngaggee vavunë meya vu Yesu,

³⁰ rëk ngo sang dedun, lom ggöneng bevongin bë duk na ngaggee bengaggee jehöö yi. Lob ngeek in Yesu bë, “Mehöbö, genajom sa jağ!”

³¹ Lom Yesu pevis bejom Pita rağ genër vu yi bë, “Su ayom neyam timu vu sa yönon rë! Ayom luu luu in-a?”

³² Lob luho derak yah yağ, log sang maya avuti.

³³ Lob alam sën denedo rağ yağ lo depetev medeneggëp loğ vaha gedenër bë, “Anutu nalu hong yönon rot!”

Yesu Vonğ Alam Nirağsën Ngahisekë Vu Genesaret* Menijvesa Rağ

(Mk 6:53-56)

³⁴ Ggovek, loğ ya deverup ngaggee vahi beya detök ya Genesaret*.

³⁵ Lob alam vu nyëğ sagu derak ni bë Yesu, lob devong gägek ya nyëğ dus dus pin bedeko alam nijraksën pin yam vu yi.

³⁶ Gedeketağ vu yi bë yiğ alam nijraksën degebë nemaj jağ yi röpröp nyë mu. Lob sir pin sën denebë nemaj rağ lo og nijvesa nerağ.

15

Anutu Yi Horek Kesuu Hil Kenuđ Hir Horek

(Mk 7:1-13)

¹ Parisai* la loşo alam-horek-yi la vu Yerusalem bedeyam vu Yesu bedenër bë,

² “Tum hong hur maluh denekeyeh alam hib wirek hen hir horek sën devong vu hil agi lo in-a? Su deneripek nemaj mugin rëk mëm denegga nos rël!”

³ Rëk Yesu nër yah vu sir bë, “Log yik ham nebë saga! Nebë va sën ham ngo nesepa lok alam hib wirek hen hir horek geham nekweyeh Anutu yi horek-ë?”

⁴ Anutu nër bë, ‘Gegurek amam lu atam babuj’ genër ving bë, ‘Mehöti bë nanër gagek nipaya jak ama ma ata, og ham tengwa yi menadiik’.

⁵ Rëk ham nenër bë, ‘Mehöti yi monë lu ngaa neggëp in bë dok vu ama ma ata jak, rëk mu nanër vu yi nabë, “Sa bë dok vu meluu megevong sa ngaa sënë nök vu meluu, rëk mu rëk nama, in sehoin rak ggovek in bë natu seriveng vu Anutu”,

⁶ og ggovek, mehö saga su dok vu ama lu ata jak.’ Rëk mu ham nedahun Anutu yi gagek rak ngaa nebë saga in bë ham ngo sepa dok alam hib wirek hen hir gagek.

⁷ Ham alam kwamin luu! Mehö-nenër-gagek-rangahsën Yesaya nër gagek sënë rak ham niröp nebë:

⁸ ‘Alam sënë deneko sarëg rak verup avij,
rëk mu ayoj yö neggëp ading in sa.

⁹ Yö denenër mehönon hir horek gedenenër bë, “Anutu yi horek sënë!”
lob deneko sa rak meris mu.’”

*Ngaa Sën Nevong Mehönon Benij Paya Nerak
(Mk 7:14-23)*

¹⁰ Lob Yesu supin alam deyam vu yi benër vu sir bë, “Ham gwengo beham jak ni.

¹¹ Ngaa sën nelok ya mehönon avij lo, og su nevong benij paya nerak rë. Gak mëm ngaa sën nedo lok mehönon ayoj berak neverup avij lo mu, sën nevong benij paya nerak.”

¹² Lob yi hur maluh ya denër vu yi bë, “Alam Parisai* dengo hong gagek saga lob ayoj nipaya. Ma gerak ni?”

¹³ Rëk Yesu nër yah bë, “Ngaa pin sën Amag vu yagek su nevaroh rë lo, og rëk bepul los gega na.

¹⁴ Ham naköök geyö hir ngaa! Alam malaj kenod lob dekuung bë detato aggata vu alam malaj kenod ngwë. Bë mehö mala kenod ngwë tato aggata vu mehö mala kenod ngwë, og rëk luhoho debës lii dok ti.”

¹⁵ Lom Pita nër yah vu Yesu bë, “Om gënanër gagek peggirinsën sënë degwa behe gango rël!”

¹⁶ Rëk Yesu nër bë, “Om ham ngo nahën geham su nerak ni rë?”

¹⁷ Mak ham su rak ngaa pin sën hil naha lo ni bë nelok ya hil avid beya nare lok hil ahëd kevus, lok tum to neluk ya asoreng rë?”

¹⁸ Gak ngaa sën rak neverup mehönon avij beto neyam rangah lo, sën yam ggëp ayoj. Lob ngaa nebë sënë sën nevong bemehönon nij paya nerak.

¹⁹ In ngaa sën neverup ayoj lo nebë sënë: Kwaj nevo ngaa nipaya, denesis mehönon medenediik, denegodek alam venëj ma reggaj, magëm los avö denegodek sir, denegodek ngaa, denenër gagek kuungsën, denenër gagek pelësën.

²⁰ Ngaa pin sënë nevong bemehönon nij paya nerak. Gak bë mehönon dega nos besu dejipek nemaj namugin rë, og saga su nevong benij paya nerak rë.”

*Kanaan Avëh Vong Ving Yesu Anon Rot
(Mk 7:24-30)*

²¹ Lob Yesu kedi rak lok nyëg saga beya distrik Ture los Sidon.

²² Lob avëh-yu-ngwë ti vu Kanaan nedo sagu beyam tahi bë, “O Mehöböp! Davit* yi Mewis hong! Kwam gevong in sa! Memö nipaya ti gwanğ ya sa nalug avëh ayo benevasap yi rot!”

²³ Rëk Yesu su nër gagek ti lok yah vu yi rë. Lob yi hur maluh deyam vu yi medenër bë, “Avëh sënë tahi megejiin hil rot, om gwevong nah!”

²⁴ Rëk Yesu nër yah bë, “Anutu vong sa meseyam in sedok vu sipsip mala-masën vu Israel mu!”

²⁵ Rëk avëh yam dus bepetev meneggëp lok vaha genër bë, “Mehöböp gedok vu sa!”

²⁶ Lok Yesu nër rak gagek peggirinsën yah vu yi bë, “Su yoh vu bë hil gaço hurmahen hir nos vër begetë na vu anö rël!”

²⁷ Rëk avëh nër bë, “Mehöböp, sagağ yönon, gak mëm anö denepatu nos metes sën alaj devong meneluk ya reek len lo!”

²⁸ Nër nebë sënë, lom Yesu nër yah vu yi bë, “O avëh! Ayom neyam timu vu sa yönon rot, om ngaa sën gënevongin lo rëk anon jak vu hong.” Lom lok hes mala saga avëh nalu nivesa rak yah ggökin.

²⁹ Log Yesu ya raḡ beya metōḡ ya ngaggee bōp Galilea nenga. Besepa meya teka loḡ mēm raḡ ya keḡu ti beto nedo.

³⁰ Lob alam ngahisekē desupin sir medeyam vu yi. Lob deḡo alam vahaj nipaya, sekēj vegguu, malaj kenod, kwaj ngengōleng, geniraksēn vahi ving, bedeyam vu yi. Bedebē sir loḡ Yesu vaha, lob vong benijvesa raḡ.

³¹ Lob alam saga kenuj ya in denelē alam kwaj ngengōleng denevengwēng, galam sekēj vegguu sekēj nesesor yi, galam vahaj nipaya deneya aggata, galam malaj kenod denelē nyēḡ. Lob deḡo Israel hir Anutu arē raḡ.

Yesu Vet Alam 4,000

(Mk 8:1-10)

³² Lob Yesu supin yi hur maluh lo benēr vu sir bē, “Sa kwag paya in alam sēnē, in denedo buk lōō ving sa benos main sir. Lob sa su hevongin bē gevong sir na rē, in meyip rēḡ gevong sir bemaalaj pebilin gēp aggata bedebēs.”

³³ Loḡ yi hur maluh denēr vu yi bē, “Nyēḡ-yumeris sēnē, om hil rēḡ ḡaḡo nos vu tena mabet alam vu bōpata sēnē ḡaḡ-a?”

³⁴ Rēḡ Yesu nēr yah vu sir bē, “Ham brēt va la neggēp vu ham-a?” Lom denēr yah bē, “He hōmin brēt nemadvahi-bevidek-luu gegēl mahen luu.”

³⁵ Lob Yesu nēr vu alam beto denedo dob.

³⁶ Log ḡo brēt nemadvahi-bevidek-luu, gegēl luu lo raḡ, gejom raḡ in los kwa vesa ya vu Anutu, log deḡo bevo vu yi hur maluh, beya devo ggelek alam.

³⁷ Degga beyoh vu sir, log vahi nedo bedesupin loḡ jebeng nemadvahi-mevidek-luu.

³⁸ Log alam sēn degga nos lo sir yoh vu 4,000, gesu detevin avēh los hurmahen ving rē.

³⁹ Log mēm Yesu vong medeketēkin sir medeya, log raḡ yaḡ meya los Magadan.

16

Alam Parisai* los Sadukai* Detahi Bē Degelē Ngaa Bōp

(Mk 8:11-13; Lk 12:54-56)

¹ Alam Parisai* los Sadukai* deyam in bē deseggi Yesu, lob denēr bē gevong ngaa bōp yageḡ yi ti bedegelē.

² Rēḡ nēr yah vu sir bē, “Ham nelē bē gerub nevarah seuksēn lob ham nenēr bē, ‘Gerub varah seuksēn, om nyēḡ rēḡ gevang neheng.’

³ Log ham nelē ḡeḡup nekebu monbuk, lom ham nenēr bē, ‘Ḳeḡup kebu monbuk genyēḡ malakenu rot, om vongin ayōōng los hob nam!’ Ngaa nebē sēnē netato vu ham beham ngo neraḡ ni, rēḡ ham su neraḡ ngaa sēn neggēp ham malamin gwēbeng-ē ni rē!

⁴ Ham alam nimin paya, ham nebē avēh baggēb, om sēn ham kwetag bē ham gwelē ngaa bōp. Rēḡ mu sa su rēḡ gevong ngaa bōp ti beham gwelē rē. Ḡaḡ sēḡ tato ngaa bōp nabē sēn Yona yi ngaa bōp lo vu ham mu beggovek.” Log Yesu vuu sir geya.

Gageḡ Peggirinsēn Raḡ Alam Parisai* Los Sadukai* Hir Yiist* Sēn Nevong Brēt Menerig Lo

(Mk 8:14-21)

⁵ Yi hur maluh deraḡ yaḡ ving yi medeya ngaggee nenga vahi, rēḡ kwaj virekin nos gesu deḡo la sepa rē.

⁶ Loḡ Yesu nēr vu sir bē, “Ham gwēgin ham in alam Parisai* los Sadukai* hir yiist*!”

⁷ Lob yō denēr vu sir bē, “Hil su haḡo nos la sepa rē, om sēn nenēr aga!”

⁸ Yesu raḡ ni lob nēr bē, “Ham su ayomin neyam timu vu sa yōnon rē! Ma nebē va sēn ham nesap ham raḡ bē ham su ḡo nos la sepa rē-ē?”

⁹ Ma ham nahēn geham su raḡ ni rē? Maḡ ham su kwamin nevo brēt nemadvahi sēn alam 5,000 degga gesap va la sēn ham supin loḡ lo rē?

¹⁰ Log maḡ ham su kwamin nevo brēt nemadvahi-bevidek-luu sēn alam 4,000 degga geham supin loḡ jebeng va la lo rē?

¹¹ Ma ham su raḡ ni rē? Sa su nanēr nos vu ham rē! Ḡaḡ senēr vu ham bē ham gwēgin ham vu Parisai* los Sadukai* hir yiist*!”

¹² Lob mēm deraḡ ni bē su nēr raḡ yiist* sēn brēt yi lo rē. Ḡaḡ nenēr bē degegin sir vu Parisai* los Sadukai* hir gageḡ.

Pita Nēr Yesu Rangah Bē Mehō Sēn Anutu Ggooin Raḡ In Bē Geḡo Hil Nah

(Mk 8:27-30; Lk 9:18-21)

¹³ Yesu ya los Sisarea vu distrik Pilipi, lob loḡ tepēḡ in yi hur maluh bē, “Alam denenēr Mehōnon Nalu bē yi re?”

¹⁴ Lob denēr yah bē, “Mehō la denenēr bē Mehō-neripek-alam Jon. Log la denenēr bē Elia. Log la denenēr bē Yermia, ma mehō-nenēr-ḡageḡ-rangahsēn wirek hen ti.”

¹⁵ Loḵ Yesu loḵ tepēḵ yah vu sir bē, “Gaḵ hameḵ nenēr bē sa re?”

¹⁶ Loḵ Simon Pita nēr yah bē, “Hong Kerisi*! Anutu mala-tumsēn Nalu hong!”

¹⁷ Lom Yesu nēr yah vu yi bē, “Jon* nalu Simon! Kwam vesa anon! Alam dob sēnē ti su tatekin gaḵek sēnē vu hong rē. Gaḵ Amaḡ sēn nedo yaḡek lo yō tatekin vu hong.

¹⁸ Om sa nanēr vu hong nabē hong Pita (sēnē degwa nebē gelōng), lob sēḵ dev sa dub jaḵ medo gelōng sēnē, geNyēḡ Nipaya su yoh vu bē bare megedu begō jaḵ dub sēnē rē.

¹⁹ Sēḵ bo kii Nyēḡ-yaḡek-yi vu hong. Gengaa sēn genanēr in vu dob lo, og Anutu rēḵ nanēr in vu yaḡek geving. Gengaa sēn gengogekin vu dob lo, og Anutu rēḵ bo veyovin gēp yaḡek geving.”

²⁰ Log Yesu nēr niwēēḵ vu yi hur maluh bē su na denanēr vu mehō la nabē yi Kerisi*.

*Yesu Nēr Yi Maggin Rangah Bē Rēḵ Nadiiḵ Gekedi Jaḵ Nah
(Mk 8:31-9:1; Lk 8:22-27)*

²¹ Log Yesu nēr rangah mugin vu yi hur maluh loḵ buk saga bē rēḵ na Yerusalem, lob alam-teta losho alam-deneḵo-seriveng hir ggev, galam-horek-yi rēḵ debo vanē ngahiseḵē vu yi, gedengis yi menadiiḵ, gebuk natu lōō rēḵ mēm kedi jaḵ nah gōkin.

²² Lob Pita ḵo yi meya nenga bevong gaḵek raḵ yi bē, “Mehōbōp, su rēḵ nabē saga rē! Ngaa sēnē su rēḵ natōḵ vu hong rē!”

²³ Loḵ Yesu ggēr in yah benēr vu Pita bē, “Satan! Gebare nah sa demig, in genewēr in sa aggata! Su kwam tōḵ raḵ Anutu kwa rē, gaḵ kwam nevo ngaa nebē sēn mehōnon yō kwaj nevo lo!”

²⁴ Log Yesu nēr vu yi hur maluh bē, “Mehōti bē natu sa hur, og kwa birek in yi gekerē yi ḵelepeḵo* betamu in sa.

²⁵ In mehōti bē kwa bo yi beḡgin nivesa, og rēḵ anon mala nama. Gaḵ mehōti bē kwa birekin yi benadiiḵ in sa, og rēḵ medo mala-tumsēn.

²⁶ Nabē mehōti yō geḵo yi jaḵ in ngaa dob yi pin bemedo loḵ nadiiḵ, og yi ngaa sēnē rēḵ doḵ vu yi nabē va? Ma mehōnon rēḵ debago Anutu jaḵ va in gevong bedemedo malaj-tumsēn-a? Ma!

²⁷ Mehōnon Nalu rēḵ nam los Ama yō niwēēḵ geyi vuneḵ vuneḵ yaḡek yi geyi angēr lo, lob doḵ buk sēnē og rēḵ bo nyēvewen doḵ nah ngaa pin sēn mehōnon denevong lo vu sir.

²⁸ Sa nanēr vu ham yōnon nabē ham sēn nare agi vahi su rēḵ denadiiḵ rē, gaḵ rēḵ demedo medegelē geMehōnon Nalu nom nabē mehō-los-bengō in gēgin hil.”

17

*Hur Maluh Lōō Delē Bē Yesu Navi Agga Ngwē Raḵ
(Mk 9:2-13; Lk 9:28-36)*

¹ Buk nemadvahi-bevidek-ti ya ggovek, log Yesu ḵo Pita geYakobus luho ari Jon bederaḵ kedu ading ti, beyō ya denedo.

² Lob delē bē Yesu navi agga ngwē raḵ, bemala netum nebē hes, geyi tob veroo meris nebē davēs.

³ Lob delē Moses lu Elia detōḵ yam medenevongwēng ving yi.

⁴ Pita lē lob nēr vu Yesu bē, “Mehōbōp, he nado mehalē ngaa sēnē om mēm nivesa rot. Bē ahēm geving, og sedev numeng lōō gēp sēnē, ti vu hong, ngwē vu Moses, gengwē vu Elia.”

⁵ Nahēn nevongwēng, log beggob veroo ti yam bom Yesu lōōho, log gaḵek ti yam loḵ beggob ayo nebē, “Sa Naluḡ yiḵ sēnē, sēn sahēḡ neving yi los halē yi nivesa lo. Ham gwēbē nengamin vu yi!”

⁶ Yi hur maluh denḡo sēnē, lob deggōneng bedepetev beyuj ya dob.

⁷ Loḵ Yesu yam vu sir bebē nema raḵ sir genēr bē, “Ham su gōneng rē, ham kwedi jaḵ!”

⁸ Lob devēr malaj raḵ rēḵ su denelē mehōti ving rē, gaḵ yiḵ Yesu yō timu nare.

⁹ Sir vu kedu menahēn deneluḵ medeneyah, lob Yesu nēr niwēēḵ vu sir bē, “Ngaa sēn ham lē agi, og ham su na nanēr vu mehō la. Rot bemēm Mehōnon Nalu kedi jaḵ nah gōkin gēp bedub rē, loḵ mēm.”

¹⁰ Lom yi hur maluh deloḵ tepēḵ in yi bē, “Loḵ nebē va sēn alam-horek-yi denenēr bē Elia rēḵ nom namugin lo?”

¹¹ Lok mēm tatekin yah vu sir bē, “Yōnon, Elia rēḵ nom namugin besemu ngaa pin rē.

¹² Rēḵ mu sa nanēr vu ham nabē Elia yam ggovek ya, rēḵ alam su derāḵ ni rē, gedevong paya vu yi yoh vu yō kwaj. Gerēḵ debo vanē vu Mehōnon Nalu nabē saga geving.”

¹³ Yesu nēr nebē sēnē, lob yi hur maluh derāḵ ni bē nenēr Mehō-neripek-alam Jon vu sir.

*Yesu Vong Hurmahen Ti Los Memō Benivesa Raḵ
(Mk 9:14-29; Lk 9:37-43)*

¹⁴ Loḵ yah to detōḵ vu alam vu bōpata, lob mehōti verup vu Yesu beyun lus vu yi,

¹⁵ genër bē, “Mehöböp! Kwam gevongin sa nalug. Bado nevong yi benavi nipaya rak rot. Nevesi yi rak nengwah los nevës bël beron ngahisekë.

¹⁶ Lob sa hako yam vu hong hur maluh lo rëk su deyoh vu bē degevang benivesa jak rë.”

¹⁷ Lob Yesu nër yah vu yi bē, “Oo, ham alam dahis! Ham su vong ving rë! Sëk medo buk va la geving ham-a? Gesëk medo kerë ham maggin noh vu kwev va la geving-a? Maam ham gwëko hurmahen nam vu sa rë!”

¹⁸ Lob Yesu petupek rak memö, lob lëein hurmahen geto meya, log bado maya in yi pevis.

¹⁹ Loğ Yesu losho yi hur maluh meris yö denedo, lob deloğ tepëk vu yi bē, “Nebë va sën he su ayoh vu bē getii memö sënë geto mena rë-ë?”

²⁰ Rëk Yesu nër vu sir bē, “Ham su nevong ving niwëek rë, om sën ham su yoh vu rë! Kël Sa nanër vu ham yönon nabë: Bë ham vongvingsën mahen teka mu nabë mastet* gahis, og ham rëk nanër vu kedu sënë nabë ‘Kwedi jak megena sagu!’, og rëk na. Bë ham gwevong geving yönon, og ham yoh vu bē rëk gwevong ngaa pin.

²¹ [Su aggata ngwë neggëp in bē hil getii memö nabë sënë geto dena rë. Gağ hil ayed gërin nos gehil najom jak mu og mëm.]”

*Yesu Nër Gagek Netu Luu Bë Rëk Nadiik Gekedi Jak Gökin
(Mk 9:30-32; Lk 9:43-45)*

²² Yah denedo Galilea lob buk ti lob Yesu nër vu yi hur maluh bē, “Rëk debo Mehönon Nalu dok na mehönon nemaj.

²³ Lob rëk dengis yi menadiik, loğ buk natu löö lob kedi jak nah gökin.” Lob yi hur maluh ayoj maggin rot.

Yesu Bago Takës-dub-vabuung-yi

²⁴ Lob ya deverup Kapernaum, galam sën deneko takës-dub-vabuung-böp-yi lo ya deverup vu Pita bedeloğ tepëk vu yi bē, “Mağ ham tatovaha netung takës-dub-vabuung-yi ving-a?”

²⁵ Lob Pita yogek bē, “Ëë-ë, netung lo!” Log loğ ya beggang ayo, lok Yesu tum loğ tepëk in yi mugin bē, “Simon! Kwam nevo bē? Alam-los-bengöj vu dob sënë, deneko takës-kupek-yi los deneko vu mehönon tena? Mağ yö deneko vu hir alam, ma deneko vu alam-yu-ngwë?”

²⁶ Lob Pita nër yah bē, “Deneko vu alam-yu-ngwë!” Lom Yesu nër bē, “Nebë saga, om hir alam su degetë takës gegëp!

²⁷ Rëk mu alu su gevong bahëj sengën. Om gena geseyu gwaak gëp ngaggee nenga, lob gël ti sën rëk berup namugin begweko jak lo, og gebasuh avi lob rëk genatök vu monë ti dok. Lob mëm gwëko monë saga megena gwetë natu alu hed takës.”

18

*Re Böp Vu Anutu-yi-nyëğ-a?
(Mk 9:33-37; Lk 9:46-48)*

¹ Vu buk saga Yesu yi hur maluh ya deverup vu yi bedeloğ tepëk in yi bē, “Mehö re tu muginsën vu Nyëğ-yagek-yi kesuu alam pin-a?”

² Lob Yesu ço hurmahen ti yam bevarah loğ malaj,

³ genër vu sir bē, “Sa nanër vu ham yönon nabë: Bë ham su gwërin ham gedahun ham nabë hurmahen nebë sënë rë, og ham su yoh vu bē rëk dok na Nyëğ-yagek-yi rë.

⁴ Mehöti bē dahun yi rot nabë hurmahen sënë, og rëk natu muginsën vu Nyëğ-yagek-yi kesuu alam pin.

⁵ Log mehöti bē kwa bo sa bedoğ vu hurmahen nabë sënë ti, og sagağ loğ vu sa.”

*Ngaa Nipaya Sën Nevong Paya Vu Mehönon Besu Denevong Ving Rë
(Mk 9:42-48; Lk 17:1-2)*

⁶ “Gağ bē mehöti geli sa alam sën ayoj neya timu vu sa mahen teka mu lo ti, begevong ngaa nipaya, og rëk geço nyëvewen böpata rot vu tamusën, gağ nabë deseyu gelöng böpata dok kwa gedegëtë duğ na loo vuheng namugin bemala nama, og mëm nivesa, in su kepë mehönon la.

⁷ Gëp in alam vu dob sënë in ngaa nipaya neggëp merëk kepë sir. Yönon! Ngaa nipaya rëk berup, rëk mu gëp in alam sën denekëpë mehönon ngwë rak ngaa nipaya lo.

⁸ Lob nabë nemam ma vaham bē gevong bengaa nipaya kepë hong, og maam kwetöv megwetë na. Geyik nemam vahi timu ma vaham vahi timu, in mëm gemedo malam-tumsën degwata. In rëk nemam luu gevaham luu lob degetë hong dok na nengwah sën netum yoh vu buk los rangah lo.

⁹ Log nabë malam gahis vahi bē gevong bengaa nipaya kepë hong, og maam geselupek vër begwetë na. Geyik malam vahi mu medo in mëm gemedo malam-tumsën degwata. In rëk malam gahis luu lom degetë hong dok na nengwah sën neggëp Nyëğ-nengwah-yi lo.”

*Gagek Peggirinsën Raḵ Sipsip Ti Mala Ma
(Lk 15:1-7)*

¹⁰ “Ham gwegin ham! In rëḵ ham gwekuung nabë hurmahen maluh los avëh nebë sënë sir ngaa meris. Ma! Sa nanër vu ham nabë hir angër vu yagek sën deneḡin sir lo vare denelë Amag sën nedo yagek lo yoh vu buk.

¹¹ [In Mehōnon Nalu luḵ yam in bë geḵo alam malaj masën nah gökin.]

¹² Ham kwamin bo rë. Bë mehōti yi sipsip 100, lob bë ti mala nama, og rëḵ na sero ma rëḵ nama? Gaḵ rëḵ gevuu 99 bedebare ḵedu gena sero ti sën mala ma lo.

¹³ Sa nanër vu ham yōnon nabë: Bë natōḵ vu sipsip ti saga, og rëḵ kwa vesa in rot kesuu sën kwa vesa in 99 lo.

¹⁴ Nebë sënë, om ham Amamin vu yagek nilël bë hurmahen nebë sënë ti su mala nama.”

*Yesu Nër Gagek Raḵ Sën Hil Gango Arid Hir Ngaa Nipaya Degwa Lo
(Lk 17:3)*

¹⁵ “Bë arim gevong ngaa nipaya vu hong, og ngo ti gena genanër yi nipaya tato vu yi rë. Lob nabë genḡo ayam, og saga nebë geḵo yi yom vu hong.

¹⁶ Rëḵ nabë su ngo ayam rë, og gweḵo mehōti ma mehō luu geving bemelöö nah doḵ ti in meluu ma melöö nanër gagek rangah, og mëm ham rëḵ semu.

¹⁷ Rëḵ nabë su ngo melöö ayemin rë, og genanër vu sa alam pin. Rëḵ nabë su genḡo sa alam ayeḡ geving rë, og ham gwelë yi nabë yi alam-yu-ngwë ti, meyi mehō-neḵo-takës*.

¹⁸ Sa nanër vu ham yōnon nabë ngaa sën ham nanërin vu dob lo, og rëḵ Anutu nanërin ḡëp yagek geving. Gengaa pin sën ham ngoḡekin vu dob lo, og Anutu rëḵ ngoḡekin ḡëp yagek geving.

¹⁹ Log sa nanër vu ham yōnon gökin nabë: Bë ham mehō luu ayoḡ timu in ngaa ti vu dob sënë beluho deketag in vu Amag, og Amag sën nedo yagek lo, rëḵ gevong banon jak.

²⁰ Kë, log nabë mehō luu ma mehō löö kwaj bo sarëḡ bedengupin sir doḵ ti, og sëḵ nam medo geving sir.”

Gagek Peggirinsën Raḵ Hur Sën Su Nevo Loḵ Monë Nyëvewen Rë

²¹ Loḵ buk saga Pita ya verup vu Yesu benër vu yi bë, “Mehōböp, arig gevong nipaya beron va la vu sa loḵ mëm sa dahun yi ngaa nipaya na? Maḵ noh vu beron nemadvahi-bevidek-luu-a?”

²² Loḵ Yesu nër yah vu yi bë, “Sa su rëḵ nanër vu hong nabë beron nemadvahi-bevidek-luu mu rë. Gaḵ sa nanër vu hong nabë ḡedahun yi ngaa nipaya na noh vu 70 natu beron nemadvahi-videk-luu.” (Nër bë sënë in bë tato nabë hil dahun mehōnon hir ngaa nipaya sën denevong vu hil lo pin na.)

²³ Log nër ving bë, “Sën Nyëḡ-yagek-yi anon jak lo, og yik nebë mehō-los-bengō ti vongin bë yi hur debo doḵ nah yi monë.

²⁴ Lob deḵo ti ya verup vu yi, geyi nyëvewen böpata rot yoh vu 10 milion kina.

²⁵ Rëḵ yi monë su yoh vu bë bo doḵ rë. Lob mehō-los-bengō nër bë mehō la debago mehō sënë loشو venë lo nalu lo, geyi ngaa pin, bedenatu hur-huk-meris-yi in doḵ nah yi nyëvewen böpata sënë.

²⁶ Lob yi hur maluh saga petev menegḡëp loḵ vaha gesu bë, ‘Genakōök rë, rëḵ mëm sëḵ bo doḵ nah hong monë!’

²⁷ Lob ala kwa vongin yi, benër bë ḡgovek gesu bo doḵ nah, log vong yi yah.

²⁸ Lob hur maluh sënë to meya dobnë, lob töḵ raḵ hur maluh ngwë sën vo yi monë yik mahen mu vu wirek yoh vu K100 benyëvewen nahën negḡëp vu yi lo. Lob jom yi ahon niwëëḵ begibek nema loḵ kwa genër bë, ‘Gebo doḵ nah sa monë!’

²⁹ Lob hur maluh ngwë sënë petev menegḡëp loḵ vaha geketag vu yi bë, ‘Genakōök rë, rëḵ mëm sëḵ bo doḵ nah hong monë!’

³⁰ Rëḵ su ngo aye rë, getung yi ya ḵarabus in bë mëm bo doḵ yi nyëvewen rë, lob mëm deḡeḵo yi vër.

³¹ Hur maluh vahi delë ngaa sënë, lom ayoḡ maggin rot, lob ya denër gagek sënë pin rangah vu alaj.

³² Lob alaj tahi yi hur maluh saga yah benër vu yi bë, ‘Hong hur nipaya! Muḡinsën ḡesu vu sa, lob sa dahun hong nyëvewen böpata saga ya meris.

³³ Sa kwag vongin hong, rëḵ su kwam vongin hur maluh ngwë saga rë in-a?”

³⁴ Lob ala ahë sengën, lom tung yi loḵ ya ḵarabus in debo maggin vu yi bemedo, bemëm bo doḵ nah yi nyëvewen böpata saga los dahis lob mëm.

³⁵ Om nabë ham su dahun arimin hir ngaa nipaya na yōnon rë, og Amag sën nedo yagek lo rëḵ gevong nabë sënë vu ham.”

19

*Yesu Nër Gagek Raḵ Sën Maluh Los Venëj Denevepul Sir Lo**(Mk 10:1-12; Lk 16:18)*

¹ Yesu nër gagek pin sënë ggovek, log vuu distrik Galilea geya los distrik Yudea hir dob sën neggëp bël Yordan vahi yi.

² Lob alam ngahisekë detamuin yi bedeya sagu, lob vong behir niraksën nemaya benijvesa nerak.

³ Lob alam Parisai* la deyam vu yi bedelok tepëḵ bedeseggi yi bē, “Yoh vu bē mehōti bepul venë jaḵ gagek meris meris mahen ti ma ma?”

⁴ Lob Yesu nër yah bē, “Maḵ ham su tevin gagek sën neggëp lok Anutu-yi-kapiya lo rē? Gagek sënë nebë Anutu tung mehōnon vu nyëdahis, og tung mehōnon maluh los avëh!”

⁵ Log nër bē, ‘Nebë saga om maluh rëḵ gevuu ama lu ata, log geḵo venë, lob luho denatu anon timu!’

⁶ Om luho su rëḵ nabë luho luu gökin rē, gaḵ luho detu anon timu. Om ngaa sën Anutu duu ahon ggovek ya lo, og mehōnon su debepul.”

⁷ Lob alam Parisai* denër vu yi bē, “Log nebë va sën Moses vo horek vu hil benër bē mehōnon dekevu kapiya-vepulsën-yi bedebo vu venëj gedejuuk sir na-ë?”

⁸ Loḵ Yesu nër yah vu sir bē, “Ham ayomin niggoḵ om sën Moses yoḡekin bē ham bepul venëmin nah. Rëḵ su nebë saga vu nyëdahis rē.

⁹ Om sa nanër vu ham nabë: Bē mehōti venë su vong baggëb rē, rëḵ regga vuu yi geḵo avëh ngwë, og mehō saga vong baggëb.”

¹⁰ Lob yi hur maluh denër bē, “Bē ngaa nabë sënë gëp vu maluh los venëj, og maam mehōnon su degeḵo sir.”

¹¹ Lob nër yah vu sir bē, “Alam pin su deyoh vu bē degevang noh vu gagek sën denatu timu agi rē, gaḵ alam vahi sën Anutu duu sir niwëëḵ revuh ti lo, og sir saga mu sën deyoh vu bē desepa dok.

¹² Alam aggagga su deyoh vu bē rëḵ degeḵo avëh rē. In mehō la og ataj yō ko sir nebë saga. Log alam denevang paya vu mehō la besu deneko avëh rē. Log alam la kwaj nevo Nyëḡ-yageḵ-yi, lob ayoj ni nelël bē su degeḵo venëj. Mehōti yoh vu bē gevang noh vu gagek sënë og gevang.”

*Yesu Jom Raḵ Hurmahen**(Mk 10:13-16; Lk 18:15-17)*

¹³ Lob alam deḵo hurmahen la medeya vu Yesu in bē gebë nema jaḵ sir genajom jaḵ sir. Rëḵ yi hur maluh deruuk loḵo ataj.

¹⁴ Loḵ Yesu nër bē, “Ham gwevang hurmahen denam vu sa. Ham su gwërin sir, in alam sën ayoj neyam timu vu sa nebë hurmahen, og alam Nyëḡ-yageḵ-yi sir.”

¹⁵ Log bē nema raḵ sir log ya raḵ.

*Mehō Magëm Ti Yi Kupeḵ Ngahisekë**(Mk 10:17-31; Lk 18:18-30)*

¹⁶ Lob mehō magëm ti ya verup vu Yesu belok tepëḵ vu yi bē, “Tatovaha! Mëm sa gevang va ti nivesa in mëm sa medo malag tumsën degwata los degwata?”

¹⁷ Lob Yesu nër yah vu yi bē, “Gelok tepëḵ in sa in ngaa nivesa in va? Yiḵ Mehō timu nedo beyi mehō nivesa! Kwam nevo bē gemedo malam-tumsën, og gesepa doḵ Anutu yi horek pin!”

¹⁸ Rëḵ loḵ tepëḵ yah ggökin bē, “Horek tena?” Lom Yesu nër yah vu bē, “Horek nebë sënë: Su gengis mehōnon medenadiik! Su gwevang baggëb! Su gegodeḵ ngaa! Su genanër gagek kuungsën jaḵ mehō ngwë!”

¹⁹ Gegurek amam lu atam babuj! Log ahëm geving alam sën denedo dus vu hong lo nabë sën ngo ahëm neving hong!”

²⁰ Lob mehō magëm sënë nër yah vu yi bē, “Sa nesepa loḵ horek pin sënë ggovek ya. Rëḵ mu sa gevang va ngwë geving-a?”

²¹ Lob Yesu nër vu bē, “Bē genatu mehō yohvu, og gwevang hong kupeḵ pin balam debago, lob gebo monë sën gweḵo jaḵ hong ngaa pin lo vu alam sën denerak vu in ngaa lo, log mëm genam getamuin sa, gemëm hong kupeḵ nivesa rëḵ gëp vu yageḵ.”

²² Rëḵ mehō magëm ngo gagek sënë, lob ya los ayo maggin rot, in yi kupeḵ ngahisekë rot.

²³ Lob Yesu nër vu yi hur maluh bē, “Sa nanër vu ham yōnon nabë mehō-los-bengö-ggoreksën bē doḵ na Nyëḡ-yageḵ-yi, og rëḵ bimengin rot.

²⁴ Sa nanër gökin vu ham nabë kamer ti bē gurek na rureḵ len, og yiḵ huk böpata rot, rëḵ mu nabë mehō-los-bengö-ggoreksën gevangin nabë doḵ na Anutu yi nyëḡ, og sagak huk böpata rot kesuu.”

²⁵ Lom yi hur maluh dengo gagek sënë lom delëk bedenër bë, “Om maḵ re yoh vu bë rëḵ medo mala-tumsën degwata?”

²⁶ Lob Yesu gët sir genër vu sir bë, “Mehönon su deyoh vu bë degevonḡ beyö demedo malaj-tumsën rë, gaḵ Anutu yö yoh vu bë gevonḡ bedemedo malaj-tumsën. In Anutu yoh vu bë gevonḡ ngaa pin.”

²⁷ Nër bë sënë lob Pita nër yah vu bë, “Gwelë! He hevuu he ngaa pin ya gehe yam medo nesepa hong, om he rëḵ gaḵo va nivesa jaḵ sënë?”

²⁸ Lob mëm Yesu nër vu sir bë, “Sa nanër vu ham yönon nabë vu Buk-tumsën gengaa pin pekwë yi natu mewis, geMehönon Nalu jaḵ medo mehö-los-bengö yi sëa malangeri belos arë, og mëm vu buk saga ham sën netamuin sa agi rëḵ jaḵ medo sëa-los-arëḡ nemadluho-bevidek-luu geving sa. Lob ham rëḵ gwengö alam Israel degwaj nemadluho-bevidek-luu hir gagek.

²⁹ Log alam pin sën kwaj nevo sarëḡ bedenevuu hir beggang, ma arij, ma avëhnöj, ma amaj, ma ataj, ma naluj, ma hir dob lo, og rëḵ degeḵo nyëvewen mehödahis jaḵ gëp alam nemadvahi doḵ nah sënë, log demedo malaj-tumsën degwata los degwata.

³⁰ Rëḵ mu alam ngahijsekë vu muḡinsën rëḵ nom denatu alam tamusën, log alam ngahijsekë vu tamusën rëḵ nah denatu alam muḡinsën.”

20

Gagek Peggirinsën Raḵ Mehö Nebago Yi Hur-huk-yi Lo

¹ “Kë”! Sën Nyëḡ-yaḡek-yi anon jaḵ lo, og yiḵ nebë mehöti sën kedi raḵ loḵ monbuk anon meya nesero alam in degevonḡ huk in yi wain.

² Lob vengwëḡ ving hur la, bedeyogekin bë degeḵo kina ti doḵ buk saga og ggovek, log mëm vonḡ sir medeya denevonḡ yi huk wain.

³ Loḵ yah verup loḵ 9 krök, lob lë alam la gedinare meris mu raḵ telig, in huk main sir.

⁴ Lob nër vu sir bë, ‘Ham na gwevonḡ sa huk wain geving, log sëḵ bago ham nivesa.’ Lob deya huk.

⁵ Log hes vuheng raḵ 12 krök los 3 krök, lob yah to bevonḡ nebë sënë ggökin.

⁶ Log 5 krök sehuksën, lob yah to belë bë alam la denare, lob nër vu sir bë, ‘Ham nare sënë yoh vu hes mala pin in va?’

⁷ Loḵ denër yah bë, ‘Huk main he!’ Lob nër bë, ‘Om ham na gwevonḡ sa huk wain geving!’

⁸ Lob buk loḵ, lob huk wain ala nër vu mehö sën negin alam huk yi lo bë, ‘Getahi hur nam begebago sir. Gebago gëp alam sën deyam huk tamusën lo, bena natöḵ na alam sën deyam muḡin lo!’

⁹ Lob alam sën deneya huk raḵ 5 krök sehuksën lo denare yam, besir ti ti denëḵo monë kina ti ti.

¹⁰ Galam sën deyam huk muḡinsën lo denare yam, gekwaj nevo bë rëḵ degeḵo monë ngahiseḵë rot. Rëḵ ma! Yiḵ denëḵo kina ti ti nebë saga ving.

¹¹ Deḵo monë, rëḵ mu devonḡ ayeḡ nipaya vu huk ala medenër bë,

¹² ‘Alam sënë deyam tamusën, bedevonḡ huk sehuksën mu, rëḵ gebago sir nebë he. Gaḵ he nehevonḡ huk böpata hes ading rot, behes negga he rot.’

¹³ Denenër nebë sënë, lob nër yah vu sir ti bë, ‘Sa mehö-e! Sa su hevonḡ nipaya vu ham rë! Hil ajoo gagek muḡin bë sëḵ bago hong jaḵ monë kina ti,

¹⁴ om gwëḵo hong monë beḡena. Monë sën sevo vu hong lo, og sa bë gevonḡ vu alam tamusën geving nabë saga.

¹⁵ Bë sa gevonḡ ngaa ti jaḵ sengö sa monë sënë, og maḵ sënë su yoh vu rë? Sa hevonḡ nivesa rëḵ ahëm nevonḡin sënë in va?’

¹⁶ Om alam vu tamusën rëḵ nah denatu alam muḡinsën galam vu muḡinsën rëḵ nom denatu alam tamusën nabë saga.”

Yesu Nër Gagek Netu Beron Löö Bë Rëḵ Nadiiḵ Gekedi Jaḵ Nah Gökin

(Mk 10:32-34; Lk 18:31-34)

¹⁷ Lob Yesu neya in bë na Yerusalem, lob yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu desepa yi medeneya ving. Nahën denetetuu aggata medeneya, lob Yesu ḵo sir yah nenga menër vu sir bë,

¹⁸ “Ham ngo? Gwëbeng hil naraḵ menaya Yerusalem, lob rëḵ degetunḡ Mehönon Nalu doḵ na alam-deneḵo-seriveng hir ggev lo los alam-horek-yi lo nemaj. Lob rëḵ denanër gagek venuh nabë dengis yi nadiiḵ.

¹⁹ Log rëḵ debo yi doḵ na alam dahis nemaj, in denanër gagek pelësën jaḵ yi los debeek yi gedengis brëm na yi betii kelepeḵo*. Gebuk natu löö loḵ kedi jaḵ nah gökin.”

Sebedi Venë Ḵo Nalu Luho Beya Vu Yesu

(Mk 10:35-45)

²⁰ Lob Sebedi venë ko nalu luho sepa beya vu Yesu, lom petev meneggëp loḵ vaha in bê ketagŋгаа ti vu.

²¹ Lob Yesu nêr vu yi bê, “Geyam in va?” Lob nêr yah vu bê, “Genanêr nabê sa nalug luho denatu hongŋ gadu gëp hongŋ Nyëg. Ngwê medo gëp nemam vesa gengwê medo gëp nemam kěj.”

²² Nêr bê sênê, loḵ Yesu nêr yah vu nalu luho bê, “Melu su raḵŋгаа sên melu nekwetag in vu sa agi ni rê. Ma melu yoh vu bê melu rêḵ nanum doḵ kap* sên sêḵ nanum doḵ lo?” Rêḵ luho denêr yah bê, “Alu ayoh vu!”

²³ Lob Yesu nêr vu luho bê, “Yönon, melu rêḵ nanum doḵ sa kap! Rêḵ mu mehö sên rêḵ medo gëp sa nemaḡ vesa gemehö sên rêḵ medo gëp sa nemaḡ kěj lo, og su neggëp vu sa rê. Gaḵ alam sên Amaḡ yö ggooin sir raḵ lo, sên rêḵ demedo dok.”

²⁴ Lob sir nemadluho denḡo luho hir gageḵ sênê, lob ahëj sengën vu luho ari.

²⁵ Rêḵ Yesu supin sir yam benêr vu sir bê, “Ham raḵ ni! Alam dahis hir alam sên denegin sir lo, og deneko sir raḵ vu hir alam. Gehir alam böp denedeginengin hir alam raḵ horeḵ ngahi.

²⁶ Rêḵ mu ham, og ham su gwevong nabê saga! Gaḵ mehöti bê gevongin nabê natu ham mehö böp ti, og gevongŋгаа nabê sên tu ham hur in doḵ vu ham.

²⁷ Log bê mehöti gevongin nabê natu ham mehö muginsên ti, og gevongŋгаа nabê sên yi mehö meris lo begevong huk nyëmasên vu ham. In Mehönon Nalu yik nebê saga.

²⁸ Su yam in bê alam degevong huk vu yi rê. Gaḵ yam in bê gevong huk vu mehönon genadiik doḵ nah alam ngahisekê bej in geko sir nah vu Anutu.”

Yesu Ro Kenod Luu Malaj Betum Yah

(Mk 10:46-52; Lk 18:35-43)

²⁹ Log dekedu vu Yeriko bedeya lob alam ngahisekê detamuin Yesu.

³⁰ Lob mehö mala kenod luu denedo loḵ aggata nenga. Luho denḡo gageḵ bê Yesu to neyam, lob luho detahi niwëek bê, “Mehöböp, Davit* yi Mewis hong! Kwam gevongin aluu!”

³¹ Lob alam saga depetupek raḵ luho bê luho ayej nama, rêḵ ma geluho pasang detahi böpata rot bê, “Mehöböp! Davit* yi Mewis hong! Kwam gevongin aluu!”

³² Lob Yesu nare betahi luho benêr bê, “Melu vongin bê sa gevong va vu meluu-a?”

³³ Lob luho denêr yah vu bê, “Mehöböp, alu hevong in bê gwevong balu malamin nivesa jaḵ nah.”

³⁴ Lob Yesu kwa vongin luho mebê nema raḵ luho malaj, lob pevis beluho malaj tum medelê nyëgŋгаа, geluho detamuin yi bedeya.

21

Yesu Loḵ Ya Yerusalem Nebê Mehö Los Bengö Ti

(Mk 11:1-11; Lk 19:28-38; Jn 12:12-19)

¹ Ya deverup dus raḵ Yerusalem, lob detoḵ ya Betpage vu Kedu Kele-oliv. Lob Yesu vong hur maluh luu deya,

² log nêr vu luho bê, “Melu doḵ na beggang-bu ti sên melu malamin neya agu, lob pevis bemelu rêḵ gwelê dogi ti gedeseyu menare genalu nare ving. Lob melu kwevelekin begweḵo luho nom vu sa.

³ Lob nabê mehöti nanêr gageḵ jaḵ meluu, og melu nanêr nabê Mehöböp bê jaḵ mena. Lob rêḵ gevong luho nam pevis.”

⁴ Vongŋгаа sênê in gageḵ sên mehö-nenêr-gageḵ-rangahsên nêr lo anon jaḵ nabê:

⁵ “Ham nanêr vu nyëgŋ Sion* yi alam nabê sênê:

‘Ham gwelê ham mehö-los-bengö neyöḵ vu ham.

Yi mehö mala yes ti, lob raḵ nedo dogi beneyam.

Raḵ nedo dogi-kupek-yi nalu ti beneyök.’ ”

⁶ Lob hur maluh luho ya devong yoh vu sên Yesu nêr vu luho lo.

⁷ Luho deḵo dogi ata ving nalu, lob delah hir röpröp ayööng yi raḵ ya dogi luho demij, beYesu raḵ nedo.

⁸ Galam ngahisekê dekah hir röpröp ayööng yi bedevah neggëp aggata. Log la denesap ḵapah medenebê neggëp aggata ving.

⁹ Lob alam vahi sên denemugin gevahi sên denetamuin yi lo denepisekin medenetahi bê: “Hosana, Oo Davit* Nalu!

Anutu gevong semusemu vu mehö sên neyam los Mehöböp niwëek!

Hil gaḵo Anutu arê jaḵ na vavunê rot!”

¹⁰ Mêm Yesu loḵ ya Yerusalem, lob alam pin detahi bedevongŋгаа dedun raḵ log sir vahi deneloḵ tepëḵ vu sir bê, “Mehö re sênê?”

¹¹ Lob alam sên deneya ving yi lo denër yah bê, “Mehö-nenër-gägek-rangahsên Yesu vu Nasaret ggêp distrik Galilea!”

Yesu Tii Alam Sên Denebago Ngaa Loğ Dub Ayo
(Mk 11:15-19; Lk 19:45-48; Jn 2:13-22)

¹² Lob Yesu loğ ya dub-vabuung-böp ayo betii alam pin sên denedo loğ medenebago ngaa los alam sên denetung ngaa in mehö ngwê bago lo. Log keyovekin tevör pin sên denepkwê* monê rak lo ving alam sên denetung nuung lo hir sêa.

¹³ Log nêr vu sir bê, “Gägek neggêp loğ Anutu-yi-kapiya nebê, ‘Sa beggang og rêk denanêr nabê beggang jom-raksên-yi. Rêk ham vong beyah tu alam hodek bej waak vunsên rak.’ ”

¹⁴ Yesu nedo loğ dub-vabuung-böp lob vong alam malaj kenod la gevahaj nipaya la, benijvesa rak.

¹⁵ Alam-deneko-seriveng hir ggev los alam-horek-yi ahêj sengên rak in delê bê nevang ngaa böp böp nebê saga, log deno hurmahen bê denepisekin loğ dub ayo nebê, “Hosana vu Davit* yi Mewis!” lob denër vu yi bê,

¹⁶ “Mağ su gengo gägek sên denenêr-ê rê?” Lok Yesu nêr yah vu sir bê, “Ëë-ë, sa hango! Gağ ham su tevin gägek sên neggêp loğ Anutu-yi-kapiya lo rê? Nebê:

‘Getahu hurmahen sên nahên denevngwêng paya paya los sên ataj nahên denevo rur vu sir lo,

gedegeko arêm jağ niröp anon.’ ”

¹⁷ Log vuu sir geto meya beyah Betania beya neggêp sagu.

Yesu Nêr Lob Kele Pik* Meran Ya
(Mk 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Heng to, lob Yesu kedi meyah nyêğ böp lob diikahê,

¹⁹ lob lê kele pik* ti nare loğ aggata nenga beya in, rêk anon ma geris meris. Lob nêr vu kele pik* sênê bê, “Su gengis anom gökin genama na verök yi!” Lob pevis bekele pik* lo meran ya.

²⁰ Yi hur maluh delê nebê sênê, lob delêk bekenuj ya gedenêr bê, “Nebê va sên kele pik* meran ya pevis-ê?”

²¹ Lok Yesu nêr yah vu sir bê, “Sa nanêr vu ham yönon nabê: Bê ham gwevong geving anon, geham su kwamin luu luu rê, og rêk ham gwevong ngaa nabê sên sa hevong vu kele pik* agi. Lob ham su rêk gwevong sênê mu rê. Gağ bê ham nanêr vu kedü sagu nabê, ‘Kwedi gwetê hong duk na loo vuheng!’ og rêk anon jağ.

²² Log bê ham gwevong geving benajom jağ in ngaa ti, og ngaa pin sên ham nekwetaj in bê gweko lo, og saga ham rêk gweko.”

Alam Yuda Deloğ Tepêkin Yesu Bê Re Ggooin Yi Rak
(Mk 11:27-33; Lk 20:1-8)

²³ Log Yesu lok ya dub-vabuung-böp betatekin gägek vu alam. Lob alam-deneko-seriveng hir ggev los Israel hir alam teta deverup vu yi bedenêr bê, “Re vo niwêek vu hong benêr bê gwevong huk nabê sênê? Re ggooin hong rak-a?”

²⁴ Loğ Yesu nêr yah vu sir bê, “Kê”, om sa bê doğ tepêk in gägek ti nök vu ham rê, loğ nabê ham nanêr nom, og mêm sêk nanêr mehö sên ggooin sa rak in bê sa gevong huk agi nök vu ham.

²⁵ Sên Mehö-neripek-alam Jon neripek alam lo, og mağ degwa vu tena? Mağ yam vu yağek ma sepa loğ mehönon vu dob kwaj?” Lob tum yah denesap sir rak medenenêr bê, “Bê hil nanêr nabê yam vu yağek, og rêk doğ tepêk nom vu hil nabê, ‘Rêk nebê va sên ham su vong ving yi rê-ê?”

²⁶ Log nabê hil nanêr nabê sepa loğ mehönon vu dob kwaj, og hil rêk agönengin alam sên denare-ê. In sir pin kwaj nevo Jon bê yi mehö-nenêr-gägek-rangahsên ti yönon.”

²⁷ Lob denêr yah vu Yesu bê, “He dugin degwa-o!” Lob Yesu nêr yah vu sir bê, “Nebê saga, om sa su rêk nanêr mehö sên ggooin sa rak lo vu ham rê!”

Yesu Tahu Alam Yu Luu Rak Hurmahen Luu

²⁸ “Rêk ham kwamin vo bê? Mehöti nalu luu denedo, lob ya vu nalu aguu benêr vu bê, ‘Naluğ-e, pehi sênê gena gwevong sa huk wain!’

²⁹ Loğ nalu nêr yah vu bê, ‘Sa nig lël!’ Loğ yom ggêrin ayo geya mevong huk wain.

³⁰ Log yik ama ya menêr vu nalu amon nebê saga, lob yoğek bê ‘Ëë, amag! Sêk na!’ Rêk su ya rê.

³¹ Lom nalu ngwê tena sên ngo ama aye?” Rêk denêr yah bê, “Nalu aguu!” Lob Yesu nêr yah vu sir bê, “Om sa nanêr vu ham yönon nabê alam-deneko-takês* losho avêh baggêb denevong ving bedenelok ya Anutu yi Nyêğ in ham.

³² In Mehö-neripek-alam Jon yam betatekin aggata niröpsên vu ham, rëk ham su vông vông yi rë. Gak alam-deneko-takês* gavêh baggêb lo yô denevong vông yi. Beham lë sir ggovek ya, rëk ma geham su wërin ham bevong vông yi rë.”

*Yesu Nër Gagek Peggirinsên Rağ Alam Nij Paya Denegin Huk Wain
(Mk 12:1-12; Lk 20:9-19)*

³³ “Ham gwengö gagek peggirinsên ngwë agi rë! Mehöti los yi dob böpata bevaroh huk wain bengö ti. Gejegelin gelöng netu heek beggërin, gesemu nyëg gelew asoreng ti in denapip wain anon dok, belev beggang ading ti sên debare jak medemalajin huk wain lo vông. Lob vo huk sênê loğ ya mehö la nemaj in bê degegin ganon vahi natu yi yi gevahi natu hej, log tah yi ya nyëg ngwë.

³⁴ Gebuk sên wain anon nemonek lo dus rağ, lob vông yi hur la deya vu alam sên denegin huk lo in bê degeko yi wain anon vahi.

³⁵ Rëk alam sên denegin huk lo dejom yi hur lo ahon bedeneveek la, gedenesis la medenediik, gedenetengwa la rağ gelöng.

³⁶ Loğ huk ala vông hur la deyah ggökin. Vông alam ngahisekê kesuu sên vông ya mugin lo, rëk alam sên denegin yi huk lo yik devong nebê saga vu sir vông.

³⁷ Log vông nalu ya vu sir rağ neggëp hus. In kwa nevo bê, ‘Rëk degurek babu!’

³⁸ Rëk alam sên denegin huk wain lo delê nalu lob yô denër vu sir bê, ‘Mehö sênê rëk dok nah ama ben vu tamusên begeko yi ngaa pin. Om ham-o! Hil angis yi benadiik log mëm yi huk sênê natu hil ngaa!’

³⁹ Lob dejom ahon mederot yi yah dobnê, gedesis mediik.”

⁴⁰ Lom Yesu loğ tepëk bê, “Om ham kwamin nevo bê? Nahub rëk huk wain ala nam, og rëk gevong nabê va vu alam sên denegin yi huk lo?”

⁴¹ Lob denër yah vu yi bê, “Rëk ngis alam nij paya sênê beyuj katak jak. Gerëk bo huk wain saga vu alam mewis la bedegegin, rëk mëm buk sên dejur anon lo, og mëm debo vahi vu yi!”

⁴² Lob Yesu nër vu sir bê, “Mağ ham su tevin gagek sên neggëp loğ Anutu-yi-ğapiya lo rë? Nebê:

‘Alam sên denelev beggang lo, nij lëlin gelöng ti sênê.

Rëk mu sênê netu gelöng niwëek beggang nyëketu-yi.

Mehöböp vông sênê lob he halê bê nivesa rot.’

⁴³ Om sa nanër vu ham nabê rëk Anutu geğo yi Nyëg vër in ham, gebo vu alam sên degevang banon jak lo.

⁴⁴ [Lob mehöti bê bës bengis yi jak gelöng sênê, og rëk metes jak. Ma bê gelöng sênê geto mejak gëp mehöti, og rëk katak jak.]”

⁴⁵ Alam-deneko-seriveng hir ggev los alam Parisai* dengo gagek peggirinsên sên Yesu nër agi, lob derak ni bê nenër rağ sir.

⁴⁶ Lob bê denajom yi ahon, rëk deneggönengin alam sên yam denare lo in kwaj nevo Yesu bê yi mehö-nenër-ğagek-rangahsên ti.

22

*Gagek Peggirinsên Rağ Nos Sên Maluh Ti Lu Venê Denejom Nemaj Mewis
(Lk 14:15-24)*

¹ Log Yesu nër gagek peggirinsên ngwë ggökin bê:

² “Sên Nyëg-yagek-yi anon jak lo, og yik nebê sên mehö-los-bengö ti bê getung avêh na vu nalu, lob vông nos böpata.

³ Wirek vông dik ya in alam la in bê denam dega nos sên nalu lu venê rëk denajom nemaj lo, lob loğ buk sên bê dega nos lo, lob vông yi hur la yah denër vu sir. Rëk su deyam rë, genij nelêl medenedo.

⁴ Lob vông hur la yah ggökin genër vu sir bê, ‘Ham na vu alam sên sa hevong dik ya in sir wirek lo, beham nanër vu sir nabê sa hero nos ggovek menedo. Sa hevong medesis burmakau böp böp los nalu tuvek sên jeji lo ggovek ya. Besa semu ngaa pin ggovek benedo. Ham nam in gwa nos böp sên nalug lu venê denejom nemaj!’

⁵ Yi hur ya denër gagek sênê vu sir, rëk nij tebö besu debê nengaj vu rë, gedeya jeggin jeggin. Ti ya yi huk, gengwë ya nevong yi huk stewa,

⁶ gesir vahi dejom mehö-los-bengö yi hur ahon medenevasap sir, gedenesis sir medenediik.

⁷ Lob mehö-los-bengö ahê sengên rot bevong yi alam-begö-yi ya desis alam sên desis yi hur medediik lo pin bemaalaj maya, gedevesi loğ hir nyëg vông.

⁸ Log mehō-los-bengō nēr vu yi hur lo bē, ‘Nos bōp sēn naluḡ lu venē denejom nemaj lo nōḡ ggovek ya menedo, rēḡ alam sēn sa hevong dik ya in sir wirek lo, sir mehōnon nij paya besu deyoḡ vu bē dega rē.

⁹ Om ham na menoh vu aggata bōp sēn nevasuh yi lo pin, lob alam pin sēn ham natōḡ vu ḡep sago, ḡ ham nanēr vu sir nabē nam dega nos sēn naluḡ lu venē denejom nemaj agi!

¹⁰ Nēr nebē sēnē, log yi hur deyoḡ vu aggata pin bedesupin alam pin sēn denetōḡ vu sir lo, alam nijvesa loḡo alam nij paya pin. Beyam denedo beggang sēn maluh lu venē denejom nemaj lo bepup.

¹¹ To denedo gemehō-los-bengō loḡ ya in bē gelē sir. Lob lē mehōti gesu rōp rōprōp nebē sēn vo vu yi vatēvek pin mederōp lo rē, gema.

¹² Lob mehō-los-bengō nēr vu yi bē, ‘Sa mehō-e! Geyoh tena megeloḡ yam sēnē gesu ḡerōp rōprōp rē?’ Rēḡ mehō sēnē su nēr ḡageḡ ti rē.

¹³ Lom mehō-los-bengō nēr vu yi hur lo bē, ‘Ham naduu nema los vaha ḡegwetē yi ḡeto mena doḡnē, bena medo malaḡenu sago, bengu meḡekōo nyē!’ ”

¹⁴ Lom Yesu nēr bē, “Kē”, Anutu nevong dik ya vu alam ngahiseḡē, rēḡ neggooin ti ti mu raḡ in dedoḡ na!”

Deloḡ Tepēḡ In Yesu In Takēs Sēn Denetung Vu Alam Rom Hir Mehō-los-bengō Sisar*
(Mk 12:13-17; Lk 20:20-26)

¹⁵ Lob alam Parisai* yō yah denēr vu sir bē, “Hil natōḡ vu ḡageḡ ti tena in hil naduu Yesu?” In sir bē denaduu Yesu nabē sēn mehōnon denesis sok loḡ lek lo.

¹⁶ Lob devong hir hur maluh lo ving Herot* yi alam beya denēr vu Yesu bē, “Tatovaha! He naraḡ ni bē hong mehō nirōp! Lob ḡenetatekin Anutu yi aggata vu alam los anon. Su ḡenehōnengin alam malaj rē, ḡaḡ ḡenenēr ḡageḡ negḡep ti vu alam meris ḡevu alam los arēḡ ving.

¹⁷ Om ḡenanēr vu he rē, nabē yoh vu bē hil ḡetung takēs vu alam Rom hir mehō-los-bengō Sisar* ma nama?”

¹⁸ Rēḡ Yesu raḡ nij bē sir alam kwaj luu lob nēr bē, “Ham alam kwamin luu! Ham bē segḡi sa?”

¹⁹ Maam ham tato monē-takēs-yi ti vu sa rē!” Lob deḡo monē ḡahis ti yam vu yi,

²⁰ lob loḡ tepēḡ in sir bē, “Re ḡenu los arē sēn raḡ negḡep agi?”

²¹ Lob denēr yah bē, “Sisar*!” Lob nēr yah vu sir bē, “Om ham ḡevong Sisar* yi nḡaa nah vu Sisar* log Anutu yi nḡaa ḡ ham bo nah vu Anutu!”

²² Dengo ḡageḡ sēnē lob delēḡ beḡenuj ya. Lob devuu yi ḡedeḡa.

Deloḡ Tepēḡ In Yesu In Sēn Mehōnon Denadiiḡ Gedekedi Jaḡ Lo
(Mk 12:18-27; Lk 20:27-40)

²³ Alam Sadukai* denenēr bē alam-diiḡsēn ḡ su rēḡ deḡedi jaḡ nah rē. Lob sir la deḡa vu Yesu yiḡ loḡ buk saga bedeloḡ tepēḡ in yi bē,

²⁴ “Tatovaha! Moses nēr bē, ‘Bē mehōti nalu nama log nadiiḡ, ḡ ari ḡeḡo yi aloḡ beluho deḡeḡo naluj vu ari.’

²⁵ Lob mehōti loḡo ari lo, sir nemadvahi-bevidek-luu denedo ving he wirek. Lob ariḡ aguḡ ḡo avēḡ lob diiḡ, ḡenalu ma. Lob ari amon ḡo yi aloḡ,

²⁶ loḡ ari amon diiḡ nebē saga, lob ḡwee nebē saga beya meto ariḡ megḡi.

²⁷ Sir pin naluj ma gedediḡ, log avēḡ diiḡ raḡ negḡep hus.

²⁸ Om ḡenanēr nabē najeeng sēn mehōnon diiḡsēn deḡedi jaḡ nah lo, ḡ avēḡ sēnē rēḡ natu ariḡ ti tena venē? In sir pin deḡo avēḡ timu saga netu venēḡ.”

²⁹ Loḡ Yesu nēr yah vu sir bē, “Ham su raḡ Anutu yi ḡageḡ sēn negḡep loḡ yi ḡapiya lo ni rē! Beham su raḡ Anutu niwēēḡ ni ving rē! Om sēn ham nekuung raḡ in ham rot.

³⁰ Vu buk sēn mehōnon diiḡsēn deḡedi jaḡ nah lo, ḡ maluh su rēḡ deḡeḡo avēḡ rē, ḡavēḡ su rēḡ deḡaḡ maluh rē, ḡaḡ rēḡ nama. ḡaḡ rēḡ demedo nabē angēr lo vu yaḡeḡ.

³¹ Rēḡ ḡageḡ sēn mehōnon diiḡsēn bē deḡedi jaḡ nah lo! Maḡ ham su tevin ḡageḡ sēn Anutu nēr vu ham menegḡep loḡ yi ḡapiya lo rē? Sēn nēr nebē,

³² ‘Sa Abraham yi Anutu sa, ḡIsaak yi Anutu sa, ḡeYakop yi Anutu sa.’ Nabē mehōnon denadiiḡ bernalaj nama na verōḡ yi, ḡ su yoh vu bē nanēr nabē lōōho hir Anutu yi rē, ḡaḡ lōōho denedo malaj-tumsēn, in Anutu ḡ alam malaj vesa los malaj-tumsēn hir Anutu yi.”

³³ Lob alam pin sēn dengo ḡageḡ agi lo delēḡ beḡenuj ya.

Anutu Yi Horek Ti Sēnē Kesuu Vahi Pin
(Mk 12:28-34; Lk 10:25-28)

³⁴ Loḡ alam Parisai* dengo bē Yesu yi ḡageḡ saga vong Sadukai* bededuj ma, lob desupin sir ya vu yi

³⁵ in bē desegḡi yi, lob hir mehō-horek-yi ti loḡ tepēḡ in yi bē,

³⁶ “Tatovaha! Horek ti tena kesuu horek vahi pin-a?”

³⁷ Lob Yesu nêr vu yi bê, “Ahêm geving Mehöböp hong Anutu los ayom dahis, bekenum los dahis, gekwam los dahis na vu yi timu.

³⁸ Horek dus ti sênê böpata rot bekesuu vahi pin.

³⁹ Lob horek böp ngwê netu luu nebê saga nebê, ‘Ahêm geving alam sên denedo dus vu hong nabê sên ngo ahêm neving hong lo.’

⁴⁰ In Horek pin los alam-denenêr-gägek-rangahsên hir gägek pin lo degwaj neggöp lok horek luu sênê.”

Yesu Lok Tepëk In Kerisi* Vu Alam Parisai*

(Mk 12:35-37; Lk 20:41-44)

⁴¹ Alam Parisai* desupin sir benahên denedo, lob Yesu lok tepëk in sir bê,

⁴² “Ham kwamin nevo Mehö sên Anutu ggooin rak in bê geko hil nah lo bê maḵ degwa vu re?” Lok denêr yah vu yi bê, “Degwa vu Davit*.”

⁴³ Lob nêr yah vu sir bê, “Rêḵ nebê va sên Anon Vabuung vo kwa vu Davit benêr Mehöböp rak Kerisi-ê?”

⁴⁴ Sên nêr bê:

‘Mehöböp nêr vu sa Mehöböp nebê:

“Gemedo sa nemaḡ vesa.

Gevu tamusên og sêḵ getung alam sên denelê hong paya lo dedok na vaham gebinê.” ’

⁴⁵ Yi degwa vu Davit*, lok nebê tena sên Davit nêr yi bê yi Mehöböp-ê?”

⁴⁶ Lob mehöti su yoh vu bê nanêr gägek ti dok nah vu Yesu rê. Lob deggönengin yi gägek lok buk sênê, besu denelok tepëk vu yi ggökin yah rê.

23

Alam-horek-yi Los Parisai* Hir Aggata

(Lk 11:37)

¹ Lob Yesu nêr gägek vu alam vu böpata saga losho yi hur maluh lo bê,

² “Alam-horek-yi los alam Parisai* denelok yah Moses ben,

³ om gägek sên devo vu ham lo, og ham gwengo beham sepa dok. Rêḵ ngaa sên denevong lo, og saga ham su sepa dok. In deneggoin horek ngahisekê rak rêḵ su denevong yoh vu rê.

⁴ Deneduu ngaa maggin bedenetelê rak ya mehönon kwaj, rêḵ sir og nij nelêl gesu denevêr nemaj in bê dedok vu sir teka rê.

⁵ Ngaa pin sên denevong lo, og sagak denevong in bê alam degelê. Log denekevu Anutu yi horek la lok kapiya medebom lok gobeng gedenevaḵu vil dabaj kesuu alam vahi gedenesemu hir rôpröp nyê vetevek menare soo soo.

⁶ Gahêj neving bê jak na dega nos namugin gëp nyêg-nos-böp-yi, gedemedo lêl mala gëp dub-supinsên-yi.

⁷ Log ahêj neving bê alam debengwêng vu sir bedegeko sir jak dok alam tabaḵ los denanêr sir nabê Tatovaha.

⁸ Rêḵ mu ham og alam su denanêr ham nabê Tatovaha! Gaḵ yik Mehö timu ti ham tatovaha, gaḵ ham pin arimin ham mu.

⁹ Log ham su nanêr ham mehöti vu dob sênê nabê ham Amamin yi. Gaḵ yik ham Amamin timu nedo, yik Yi sên nedo yaḡek.

¹⁰ Log su denanêr ham nabê Alaj ham. Gaḵ yik ham Alamin timu sênê, yik Kerisi*.

¹¹ Rêḵ mu mehö sên bê kesuu ham benatu ham mehö böp lo, og natu ham hur rê.

¹² Mehöti bê geḵo yö arê jak, og rêḵ arê nama. Log mehöti bê dahun arê, og rêḵ arê böp jak.”

Yesu Nêr Gägek Rak Alam-horek-yi Hir Ngaa Nipaya Sên Denevong Lo

(Mk 12:38-40)

¹³ “Wöp-o! Ham alam-horek-yi los alam Parisai*-e! Gëpin ham! Ham alam kwamin luu! Ham nevehii Nyêg-yaḡek-yi yi veluung avi in mehönon pin! Log ham ngo su nelok ya rê, geham newêrin alam sên denevong in bê dedok na lo ving.

¹⁴ Wöp-o! Ham alam-horek-yi galam Parisai*-e, gëpin ham! Ham alam kwamin luu! Ham neko avêh alov hir beggang lu ngaa vêr in sir, log ham nejom rak hus adingsekê in bê kebu jak ham ngaa nipaya saga. Om rêḵ ham gwêko nipaya böpata dok nah nyêvewen.

¹⁵ Wöp-o! Ham alam-horek-yi los alam Parisai*-e! Gëpin ham! Ham alam kwamin luu! Ham neko lok loo los dob pin in bê natök vu mehöti begêrin yi natu ham hur. Lob mehö nebê sênê netu ham hur ggovek, lob tum ham nevong yi netu mehö nipaya kesuu ham berêḵ na Nyêg-nengwah-yi geving ham.”

Yesu Nër Alam Parisai* In Deruu Demij Vu Ngaa Vabuung Böp Gedeko Ngaa Mahen Rak (Lk 11:37-52; 20:45-47)

¹⁶ “Wöp-ol! Gëpin ham! Ham mehōnon malamin kenod sën ham bë tato aggata vu mehōnon! Ham nenër bë, ‘Bë mehōti nanër dub-vabuung-böp arë genanër yōnon vavunë, og sakağ ngaa meris. Gak mehōti bë nanër dub-vabuung-böp yi goor, genanër yōnon vavunë, og su rëk gekuung jak rë, gak rëk gevong noh vu sën nër lo.’

¹⁷ Ham mehōnon kwamin ma, gemalamin kenod! Ngaa tena kesuu-a? Mağ goor kesuu-a? Ma! Dub-vabuung-böp sën vong begoor netu vabuung lo, om saga kesuu!

¹⁸ Log ham nenër bë, ‘Bë mehōti nanër jepō gëp dub-vabuung-böp genanër yōnon vavunë, og sakağ ngaa meris. Gak bë nanër seriveng sën rak nedo jepō lo, genanër yōnon vavunë, og su rëk gekuung jak rë, gak rëk gevong noh vu sën nër lo.’

¹⁹ Ham mehōnon malamin kenod! Ngaa tena kesuu-a? Mağ seriveng kesuu-a? Ma! Jepō sën nevong beseriveng netu vabuung lo, om saga kesuu!

²⁰ Om mehōti bë nanër jepō genanër yōnon vavunë, og nevong niwëek vu yi gagek rak jepō los ngaa pin sën rak nedo lo ving.

²¹ Gemehōti bë nanër dub-vabuung-böp genanër yōnon vavunë, og nevong niwëek vu yi gagek rak dub-vabuung ving Mehō sën nedo loğ dub ayo lo.

²² Log mehōti bë nanër yağek genanër yōnon vavunë, og nevong niwëek vu yi rak Anutu yi sëa los Mehō sën rak nedo lo ving.

²³ Wöp-ol! Ham alam-horek-yi los alam Parisai*! Gëpin ham! Ham alam kwamin luu! Ham nos pin vu huk saga sën ham neko anon ti ti ggëp sën netu nemadluho lo, beham netung netu seriveng vu Anutu. Ham netung nos böp los mahen mahen pin nebë jemejeng los yesek gemajëj ving, rëk ham vuu horek yi gagek böp böp vahi pin ya. Sën nenër bë alam degevang ngaa niröp mu, los kwaj pesivin mehōnon mededoğ vu sir gayoj na timu vu Anutu lo. Horek sën nebë hil abo ngaa sën netu nemadluho natu seriveng vu Anutu lo, og hil su rëk gevuu sënë na rë. Rëk mu mëm hil sepa doğ ngaa böp sënë namugin.

²⁴ Ham mehōnon malamin kenod sën ham bë tato aggata vu mehōnon! Ham nesepa loğ horek mahen mahen geham su nesepa loğ horek böp böp rë, lob sënë nebë sën ham seruuin ngemek vër in bël kul, geham num kamer los dahis ving bël lok ya ham ayomin.

²⁵ Wöp-ol! Ham alam-horek-yi los alam Parisai*, gëpin ham! Ham alam kwamin luu! Ham neripek kap los perë navi mu, geham nesupin ngaa hodek nipaya paya los ngaa jeggin jeggin loğ ayo peggo.

²⁶ Ham Parisai* malamin kenod! Ham jipek kap ayo namugin rë, loğ mëm navi rëk niveseek jak geving.

²⁷ Wöp-ol! Ham alam-horek-yi los alam Parisai*, gëpin ham! Ham alam kwamin luu! Ham nebë bedub avi sën dekevu hevek veroo rak. Hil halë ggëp vavunë bë malangeri, rëk ayo peggo og heljëng sekëj los ngaa ningöhek pin pup beneggëp.

²⁸ Lom ham nebë saga. Alam denelë ham navimin mu, lob denekuung bë ham nimin vesa. Rëk mu gagek kuungsën los ngaa nipaya pup ham ayomin.”

Yesu Nër Alam-horek-yi Bë Rëk Degeko Nipaya Nyëvewen

²⁹ “Wöp-ol! Ham alam-horek-yi los alam Parisai*, gëpin ham! Ham alam kwamin luu! Ham nelev beggag-bedub-yi nivesa vesa rak nedo waak sën denebë alam-denenër-gagek-rangahsën sekëj loğ wirek lo, geham nevunëk vu alam-yohvu hir bedub.

³⁰ Geham nenër bë, ‘Bë he medo wirek doğ he kenumin lo hir buk, og su rëk he doğ vu sir bangis alam-denenër-gagek-rangahsën sënë rë.’

³¹ Om saga og ham ngo nenër ham degwa rangah bë alam sën denesis alam-denenër-gagek-rangahsën bedenediik lo hir mewis ham.

³² Maam ham ngo tahu doğ nah ham kenumin lo vahaj!

³³ Ham nyë! Beggëv nalu ham! Ham su yoh vu bë rëk beya in Nyëg-nengwah-yi rël!

³⁴ Om sa nanër vu ham nabë sëk gevong alam-denenër-gagek-rangahsën la, galam los kwaj nivesa la, galam-horek-yi la, benök deberup vu ham, lob ham rëk ngis sir la medenediik, geham ngis la jak na kelepeko*, geham beek la doğ ham dub-supinsën-yi. Log ham rëk juuk sir begwetii sir medoğ vahaj medena nyëg ngwë.

³⁵ Om rëk denanër alam sën denesis sir medenediik vu nyëdahis lo, gesën vu buk agi pin degwa gëp vu ham nabë ham sis sir ving. Kë. Loğ mehō-yohvu Abel, beyam verup loğ Barakia nalu Sakaria sën desis mediik loğ dub-böp ayo vabuung los jepō vuheng atov lo, og ngaa pin sënë degwa rëk gëp vu ham.

³⁶ Sa nanër vu ham yōnon nabë ngaa pin sënë nyëvewen rëk natök vu alam vu buk sënë.”

Yesu Su Rak Nyëj Böp Yerusalem (Lk 13:34-35)

³⁷ “Yerusalem, Yerusalem! Hong mehō genesis alam-denenēr-ğagek-rangahsēn medenediik, log ğenetengwa Anutu-yi-alam sēn nevonğ sir yōk vu hong lo rak ğelōng medenediik! Sa nehevonğ beron beron in bē ngupin nalum lo nabē sēn kōkrēeh ata nesupin nalu lo loğ yah babu lo, rēk nim lēl.

³⁸ Om ham gwengō rē! Anutu vuu ham ya ğgovek ya beham nyēğ rēk nabumeng na.

³⁹ Om sa nanēr vu ham nabē ham su rēk malamin jağ sa ğōkin nah rē, rot bena berup doğ buk sēn ham nanēr nabē:

‘Anutu ğevonğ semusemu vu Mehō sēn vonğ yam los niwēek lo!’ ”

24

Yesu Nēr Ğagek Rak Dub-vabuung-böp Bē Rēk Kevoh Na

(Mk 13:1-2; Lk 21:5-6)

¹ Yesu vu dub-vabuung-böp ayo beto meya, lob yi hur maluh deya vu yi bedetato dub-vabuung yi beggang pin vu yi.

² Rēk nēr yah vu sir bē, “Ham lē ngaa pin sēnē? Sa nanēr vu ham yōnon nabē: Su rēk degōnengin ğelōng ti ğejağ medo ngwē vavunē rē. Ğağ rēk dekeveh pin bedegētē geto jeggin jeggin.”

Yesu Nēr Rangah Bē Maggin Rēk Berup

(Mk 13:3-13; Lk 21:7-19)

³ Yesu ya nedo Kedu Kele-oliv, lob yi hur maluh meris yō deya vu yi bedenēr bē, “Genanēr vu he nabē ğagek sēn ğenēr lo rēk anon jağ doğ buk tena? Geva rēk tato vu he nabē vonğin ğeduk nom dob, log dob los yağek hir buk nama na?”

⁴ Lob Yesu nēr yah vu sir bē, “Ham gwegin ham!

⁵ In rēk mehō la degekuungin ham. Alam ngahisekē rēk denam bedenanēr sarēğ jağ nah sir nabē, ‘Yiğ Kerisi* sa sēnē! Lob rēk detetuhin alam ngahisekē medenah vu sir.

⁶ Log ham rēk gwengō begō bengō, galam denanēr jeggin jeggin nabē vonğin berup, og ham su newamin jağ! In ngaa nebē sēnē yō rēk nam, ğağ Buk-tamusēnek yō rēk nahēn.

⁷ Alam doğ ngwē rēk dekedi belosho mehō-los-bengō ngwē dengis sir. Log mehō-los-bengō ngwē losho yi alam rēk dekedi belosho mehō-los-bengō ngwē losho yi alam dengis sir. Log meyip rēk natōk vu nyēğ vahi, ğejemapi gee jağ dob la.

⁸ Ngaa pin sēnē og yiğ nebē nivanē sēn nevonğ avēh mugin in bē degeko naluj lo.

⁹ Doğ buk sēnē rēk alam degeko ham in debo vanē los maggin vu ham, gedengis ham nadiik. Log alam pin rēk degelē ham paya in sa alam ham.

¹⁰ Lob rēk alam ngahisekē nij dēlin sa degēğin sir nah, bedegelē sir paya, lob degetung hir alam doğ na alam-begō-yi nemaj.

¹¹ Lob alam-ğagek-kuungsēn ngahisekē rēk kedi degekuungin alam ngahisekē.

¹² Ngaa nipaya nam mebōpata jağ, lob alam ngahisekē su rēk ahēj geving sir rē.

¹³ Ğağ mehōnon sēn denajom sa ahon medemedo los nij wēek rot menatōk na buk sēn denadiik lo, og rēk Anutu ğeko sir nah vu yi.

¹⁴ Lob rēk alam denanēr Bengō Nivesa jağ Anutu-yi-Nyēğ na menoh vu dob pin balam pin degengō, log mēm yağek los dob hir buk govek na.”

Yesu Nēr Bē Ngaa Los Maggin Rot Rēk Berup

(Mk 13:14-23; Lk 21:20-24)

¹⁵ “Lob ham rēk gwelē nabē ngaa vabuung degwa nipaya sēn mehō-nenēr-ğagek-rangahsēn Daniel nēr wirek lo bare doğ nyēğ vabuung Yerusalem begevonğ paya vu-bē mehōti natevin sēnē, og kwa bo ğagek sēnē mejağ ni rē-

¹⁶ og mēm doğ buk saga alam sēn demedo distrik Yudea lo rēk debeya bedena los kedu.

¹⁷ Lob mehōti bē jağ na sewah jağ yi beggang yu tamangsēn vavunē meğeko ayōōng doğ buk saga, og su rēk doğ nah ğeko yi ngaa vu beggang ayo rē, ğağ rēk beya mena pevis.

¹⁸ Log mehōti bē medo doğ huk anon, og su rēk serōğ benah ğeko yi rōrōp-ayōōng-yi ğep beggang rē, ğağ rēk beya mena pevis.

¹⁹ Ğep in avēh sēn naluj nare loğ ayoj lo, los sēn nahēn denevo rur vu naluj loğ buk agi.

²⁰ Ham najom jağ nabē ngaa sēnē su natōk vu ham doğ kwev-ayōōng-nikul-yi, ma doğ Buk-sewahsēn-yi* rē.

²¹ Yōnon, doğ buk sēnē og rēk maggin bōpata rot. Maggin nebē sēnē su negğep wirek vu buk sēn Anutu tung doğ lo rē rot beverup gwēbeng sēnē. Log su rēk maggin nabē sēnē berup vu dob sēnē ğōkin nah vu tamusēn rē.

²² Lob nabē Mehōböp su kwa bo nabē bepul buk saga dus rē, og mehōti su rēk medo vesa rē. Rēk mu kwa nevo yi alam sēn ğgooin sir rak lo, om rēk bepul buk los maggin saga dus.

²³ Doğ buk sēnē bē mehōti nanēr vu ham nabē, ‘Ham lē! Yiğ Kerisi* sēnē!’, ma nanēr nabē, ‘Yi sagu!’, og ham su gwevonğ geving hir ğagek.

²⁴ Rêk Kerisi-kuungsën la los alam-gagek-kuungsën la rêk dekededi bedegevong huk los niwëëk aggagga gedegevong ngaa böp böp. Yönon, lob nabë deyoh vu, og rêk degeko alam sën Anutu ggooïn sir rak lo nah vu sir. Rêk mu su deyoh vu rë.

²⁵ Ham ngo? Senër sënë mugin vu ham!

²⁶ Om nabë denanër vu ham nabë, 'Ham gwelë! Nedo nyëg-yumeris saga!', og ham su na sagu. Ma denanër nabë, 'Ham gwelë! Vun yi menedo loğ beggang ayo!', og ham su gwevong geving sir,

²⁷ in Mehönon Nalu rêk nam nabë sën davës nevër ggëp nyëg mala neverup beya netök nyëg mala nemasusek lo, balam pin degelë.

²⁸ Vu nyëg sën heljeng deneggëp lo, og kadani denesup sir ya in bë dega."

Yesu Nër Bë Nahub Rêk Mehönon Nalu Nom
(Mk 13:24-27; Lk 21:25-28)

²⁹ "Maggin buk sënë yi govek na rë, log rêk pevis

'benyëg malakenu dok,

gekwev su rêk natum rë,

log betuheng rêk geto in yagek.

Gengaa los niwëëk pin vu yagek rêk desasukin sir.'

³⁰ Lob vu buk saga, mëm ngaa ti rêk berup gëp yagek babu in bër ham kwamin beham jak ni nabë Mehönon Nalu vongin duk nom, lob rêk mehönon pin vu dob dengü medengis sir. Log rêk degelë Mehönon Nalu dok medo beggob yagek yi, benam los niwëëk gevunëk vunëk yagek yi malangeri rot.

³¹ Lob avuuk rêk ngu bededun böpata, log gevong yi angër na dengupin alam sën yö ggooïn sir rak tu yi alam lo noh vu nyëg pin. Vu dob vuheng atov mena menoh vu dob nenga lubeluu."

Yesu Tatekin Gagek Rak Go*
(Mk 13:28-31; Lk 21:29-33)

³² "Ham kwamin bo jak go* rë. Buk sën bë purpur berup ngu lo, og ham neraç ni bë go* vongin nabung beham dev jak na jök.

³³ Om nabë ham gwelë ngaa pin sënë anon jak, og ham jak ni nabë Mehönon Nalu yam dus rak benare aggata avi.

³⁴ Sa nanër vu ham yönon nabë mehönon pin su rêk malaj nama na verök yi rë, log ngaa pin sën agi rêk anon jak.

³⁵ Yagek los dob rêk nama na, gaç sa gagek, og su rêk nama na rë."

Yesu Nër Bë Mehöti Su Rak Buk Los Ngebek Saga Ni Rë
(Mk 13:32-37; Lk 17:26-30, 34-36)

³⁶ "Rêk mehöti su rak buk los hes mala saga ni rë. Angër vu yagek su deraç ni rë. GeNalu su rak ni rë. Gaç Ama yö timu rak ni.

³⁷ Mehönon Nalu bë nom, og alam rêk medo degevong ngaa nabë sën denevong loç Noa yi buk wirek lo.

³⁸ Wirek sën bël su vuuk rë lo, og mehönon medo denegga los denenum, gemaluh denëkö venëj, gavëh denerak reggaj rot, beya verup loç buk sën Noa loç ya yag ayo.

³⁹ Log alam saga su deraç ni bë ngaa ti vongin natök vu si rë, log bël vuuk verup pevis berehöo sir pin. Lob buk sën Mehönon Nalu nom lo rêk nabë saga.

⁴⁰ Lob bë maluh luu demedo huk anon, og Anutu rêk geço ngwë na gegevuu ngwë bemedo.

⁴¹ Lob bë avëh luu medo degebil nos, og Anutu rêk geço ngwë na gegevuu ngwë bemedo.

⁴² Om ham medo malamin natum, in ham dugin buk sën ham Mehöböp rêk nom lo.

⁴³ Ham kwamin bo ngaa sënë rë: Bë beggang ala gengo hes mala sën mehö hodek rêk nam dok buk begodek yi ngaa lo, og su yoh vu bë rêk gelë mehö saga mu gedok na yi beggang ayo rë.

⁴⁴ Nebë saga, om ham gwero ham bemedo, in Mehönon Nalu rêk nom dok buk ti, log ham dugin."

Yesu Nër Gagek Peggirinsën Rak Alam-huk-yi Nivesa Los Nipaya
(Lk 12:41-46)

⁴⁵ "Maç hur ti tena nedo beyi mehö los kwa benevong yi huk niröp-a? Og mëm ala rêk gooin yi jak in gegin yi hur vahi pin bebo nos gelek sir niröp dok buk sën degeko nos lo.

⁴⁶ Gevu tamusën nabë ala na genom berup, lob gelë nabë yi hur nevong huk yoh vu sën nër lo, og yi hur sënë rêk kwa vesa.

⁴⁷ Log sa nanër vu ham yönon nabë ala rêk gevong yi ngaa pin dok na nema in gegin.

⁴⁸ Gaç hur nipaya ti og rêk kwa bo dok ayo nabë, 'Sa alağ su yoh vu bë rêk nom pevis rë!'

⁴⁹ Lob geveek hur-huk-yi vahi, gega los nanum geving alam sèn denenum bèl mengëës bedenekeyevin lo.

⁵⁰ Log ala rëk nom doḱ buk ti sèn yi hur su negin yi loḱ lo rë, gaḱ rëk nom doḱ hes mala ti sèn yi duḱin lo.

⁵¹ Lob rëk ala ngis yi rot mebasap yi, log getè na medo geving alam kwaj luu, bedegeḱo nyëvewen gëp ti. Vu nyëg sagu og rëk dengü medegeḱo nyëj."

25

Yesu Nër Gagek Peggirinsèn Raḱ Avëh Avö Nemaḱluho

¹ Log Yesu tateḱin vu sir bë, "Sèn Nyëg-yagek-yi anon jaḱ lo, og yik rëk nabë sèn avëh avö nemaḱluho deḱo hir ram raḱ beya denebuu maluh sèn nahèn neḱo avëh lo ggëp aggata.

² Lob sir nemaḱvahi kwaj ma, genemaḱvahi los kwaj.

³ Avëh kwaj masèn deḱo hir ram bedeyam, rëk su deḱo wël* sepa rë.

⁴ Gaḱ avëh los kwaj deḱo hir ram raḱ bedetöo wël* la loḱ buayo ving bedeḱo sepa.

⁵ Rëk mehö sèn ḱo avëh lo su yam pevis rë, lob avëh pin malaj neggëp, lob deggëp ying.

⁶ Lob buk vuheng raḱ loḱ ḱöök ti yam bë, 'Mehö sèn ḱo avëh lo yam raḱ. Ham na gwebuü yi vu aggata begweḱo menam!'

⁷ Lob avëh avö pin deḱedi raḱ bedesemu loḱ hir ram.

⁸ Lob avëh kwaj masèn denër vu avëh los kwaj bë, 'Ham bo hömin wël* teka vu he rë, in he hömin ram vongin nakull!'

⁹ Rëk avëh los kwaj denër yah vu sir bë, 'Ma! Wël* teka sènë su rëk noh vu hil pin rë. Om maam ham ngo na baḱo hömin vu setuwa!'

¹⁰ Lob deḱedi raḱ benahèn medo deneyök aggata, log mehö sèn ḱo avëh lo to. Lob avëh sèn desemu sir ggovek medenedo lo deloḱ ya beggang ayo ving yi in deḱa nos böp sèn maluh lu venë denejom nemaj lo. Log devehii reping yah.

¹¹ Lob avëh avö nemaḱvahi sèn kwaj ma lo yom deverup lob denër bë, 'Mehö böp, mehö böp! Getahinin reping in he!'

¹² Rëk nër yah vu sir bë, 'Sa nanër vu ham yönon nabë sa dugin ham!'

¹³ Om sa nanër vu ham nabë ham medo malamin natum, in ham su raḱ buk los hes mala ni rë."

Yesu Nër Gagek Peggirinsèn Raḱ Hur Löö

(Lk 19:12-27)

¹⁴ "Log sèn Nyëg-yagek-yi anon jaḱ lo, og yik nebë mehö ti neya vatëveḱ nyëg ngwë, log supin yi hur bevo yi monë ggelek sir in degeḱin.

¹⁵ Kwa vo hir huk los nij wëëḱ ti ti lo, lob vo ggelek loḱ yah sir. Ti ḱo K5000, gengwë ḱo K2000, log ngwë ḱo K1000. Vong nebë sènë log ya rak.

¹⁶ Ya ggovek, log mehö sèn ḱo K5000 lo pevis bevong huk baḱosèn raḱ, lob ḱo K5000 sevök ya ving.

¹⁷ Log mehö sèn ḱo K2000 lo vong huk baḱosèn raḱ ving beḱo K2000 sevök ya ving nebë saga.

¹⁸ Gaḱ mehö sèn ḱo K1000 lo, og ḱo monë sèn ala vo vu yi lo beya melev söv gevun luḱ ya.

¹⁹ Nahub gebuk sèn alaj yom verup lo, lob vongin bë gengo monë sèn vo vu sir lo.

²⁰ Lob mehö sèn ḱo K5000 lo verup, lob ḱo K5000 ving K5000 sèn ala vo vu yi lo, genër bë, 'Mehö böp! Gwelë! Gevo K5000 sènë vu sa, log sa hevong huk baḱosèn raḱ behaḱo K5000 sènë ving.'

²¹ Lob ala nër vu yi bë, 'Hong hur nivesa megevong yoh vu. Gevong nivesa rot! Genegin ngaa mahen mahen pin nivesa nebë saga, om mëm sa gevong hong begweḱin ngaa ngahiseḱë. Genam balu kwad vesa doḱ ti.'

²² Log mehö sèn ḱo K2000 lo verup ving benër bë, 'Mehö böp! Gevo K2000 vu sa wirek, log sa hevong huk baḱosèn raḱ, lob sa haḱo K2000 ving.'

²³ Lob ala nër vu yi bë, 'Hong hur nivesa, megevong yoh vu! Genegin ngaa teka teka nivesa nebë saga, om mëm sa gevong hong begweḱin ngaa ngahiseḱë. Genam balu kwad vesa doḱ ti.'

²⁴ Log tum mehö sèn ḱo K1000 lo verup benër bë, 'Mehö böp! Sengo raḱ nim ggovek ya bë hong mehö los nim wëëḱ. Mehö ngwë denevaroh nos gengo geneḱo anon. Log mehö ngwë denevong huk, lob ngo geneḱo hir nyë-sevöksën.

²⁵ Nebë saga om sèn sehöneng, lob sevun hong monë K1000 sènë menedo loḱ dob. Hong ngaa sènë, om gwëḱo nöḱ!'

²⁶ Rëk ala nër yah vu yi bë, 'Hong hur nipaya rot! Benim tebö ata! Maḱ yönon, geraḱ ni bë sa nehaḱo nos sèn mehö ngwë denevaroh lo, gesa nehaḱo nyë-sevöksën raḱ sèn mehönon ngwë denevong huk in lo?'

²⁷ Bë nabë saga, og gwetung sa monë na beggang-monë-yi, in nabë senom berup nabë sënë, og sa gako sa ngaa los yi sevöksën geving.

²⁸ Om ham bo K1000 sënë vër in mehõ sënë geham bo vu mehõ sën ƙo la ving metu K10,000 lo.

²⁹ In alam pin sën hir ngaa neggëp lo, og rëƙ degeƙo la geving, gehir ngaa la rëƙ berup geving mekesuu. Gaƙ mehõti sën yi ngaa su neggëp rë lo, og mahen teka sën neggëp vu yi lo rëƙ nama na verõk yi.

³⁰ Lob ham gwetë hur sehëb sënë doƙ na nyëƙ malaxenu sën alam denesu los denekõõ nyëj lo.’”

Yesu Nër Bë Rëƙ Mehõnon Nalu Gengo Alam Pin Hir Gageƙ

³¹ “Nahub rëƙ Mehõnon Nalu nam los niwëëƙ gevunëƙ vunëƙ yageƙ-yi, gangër pin denam geving yi, og vu buk sënë rëƙ jaƙ medo yi sëa malangeri los vunëƙ vunëƙ yageƙ-yi.

³² Log mehõnon pin rëƙ dengupin sir na debare mala. Lob rëƙ basuh sir na yu luu nabë sën sipsip ala ggooin sipsip raƙ yu ngwë, gememëƙ raƙ yu ngwë.

³³ Rëƙ gevong sipsip na nema vesa, gememëƙ na nema ƙëj.

³⁴ Nabë sënë lob Mehõ-los-bengõ rëƙ nanër vu alam sën denare nema vesa lo nabë, ‘Ham nam! Ham sën Amag vong semusemu vu ham lo. Ham doƙ na nyëƙ sën tongin vu ham wirek loƙ buk sën netung yageƙ los dob meneggëp lo.

³⁵ In wirek sediikahëƙ, rëƙ ham vo nos vu sa. Sayog vev in bël kul, rëƙ ham vo bël kul mesenum. Sa mehõ nyëƙ ngwë rëƙ ham ƙo sa ya ham beggang.

³⁶ Ham lë sa navig meris, lob ham vo tob vu sa. Sa nig raƙ, rëƙ ham gin sa nivesa. Sa nado ƙarabus, rëƙ ham yõƙ lë sa kesii.’

³⁷ Loƙ tum alam yohvu saga rëƙ dedoƙ tepëƙ nah vu yi nabë, ‘Mehõbõp! He halë loƙ buk tena bë gediikahëm lob he vo nos vu hong-a? Log he halë bë ayom vev in bël loƙ buk tena lob he vo vu hong-a?’

³⁸ Log he halë bë hong mehõ nyëƙ ngwë loƙ buk tena, lob he haƙo hong ya he beggang-a? Log genare navim meris loƙ buk tena lob he vo tob vu hong-a?’

³⁹ Gehe halë bë nim raƙ ma genedo ƙarabus loƙ buk tena, lob he yõƙ halë hong kesii-a?’

⁴⁰ Lob Mehõ-los-bengõ rëƙ nanër vu sir nabë, ‘Sa nanër vu ham yõnon nabë ngaa sën ham nevang vu arig lo nij paya paya sën su los bengõj vu dob rë lo, og ngaa pin sënë ham nevang vu sa.’

⁴¹ Log rëƙ nanër alam sën demedo nema ƙëj lo nabë, ‘Ham alam nimin paya! Ham su bare sa malaƙ. Ham na medoƙ na nyëƙ sën devong vu Satan losho yi angër lo. Sën nengwah netum yoh vu buk los buk lo.

⁴² In wirek sediikahëƙ, rëƙ ham su vo nos vu sa rë. Sayog vev in bël kul, rëƙ ham su vo bël kul vu sa rë.

⁴³ Sa mehõ nyëƙ ngwë, rëƙ ham su ƙo sa ya ham beggang rë. Sa nig raƙ los sa nado ƙarabus, rëƙ ham su yam lë sa kesii rë.’

⁴⁴ Lob rëƙ denanër nah vu yi nabë, ‘Mehõbõp! Vu buk tena he halë bë gediikahëm, ma ayom vev in bël, ma hong mehõ nyëƙ ngwë, ma navim meris, ma nim raƙ los genedo ƙarabus rëƙ he su halë hong nivesa rë?’

⁴⁵ Loƙ rëƙ nanër nah vu sir nabë, ‘Sa nanër vu ham yõnon nabë ngaa sën ham nehulin in arig lo nij paya paya vu dob lo, og ham nehulin ngaa pin sënë in sa ving.’

⁴⁶ Lob alam sënë rëƙ denatõƙ vu nipaya nyëvewen doƙ nah degwata los degwata. Gaƙ alam yohvu rëƙ demedo malaj-tumsën degwata los degwata.”

26

Alam Ggev Devengwëng Raƙ Yesu Bë Dengis Yi Nadiik

(Mk 14:1-2; Lk 22:1-2; Jn 11:45-53)

¹ Yesu nër gageƙ pin sënë ggoveƙ ya, log mëm nër vu yi hur maluh bë,

² “Ham raƙ ni bë buk luu mu nahën lob Buk-ggöksën-yi* berup, lob mëm rëƙ denanër Mehõnon Nalu rangah debengis yi jaƙ kelepeƙo*.”

³ Vu buk sënë alam-deneko-sriveng hir ggev los alam teta desupin sir raƙ alam-deneko-sriveng hir ggev bõp Kayapas yi beggang,

⁴ bedejoo gageƙ bë denadëƙek bedenajom Yesu ahon gedengis yi menadiik.

⁵ Rëƙ denër bë, “Hil su gevong doƙ buk nos yi sënë in alam rëƙ degevong dedun.”

Avëh Keseh Ngaa Reggu Nivesa Raƙ Yesu Yu

(Mk 14:3-9; Jn 12:1-8)

⁶ Yesu nedo loƙ mehõ sevuukhyë Simon yi beggang vu Betania.

⁷ Medo negga nos, lob avèh ti ko ngaa reggu nivesa loḵ buayo gelöng veroo sèn denenèr arè nebè alabasta* lo ti, beya keseh raḵ Yesu yu. Alam Yuda debago ngaa reggu nivesa sènè raḵ monè böpata bedenerikin raḵ heljèng.

⁸ Rèḵ yi hur maluh delè ngaa sènè, lob ahèj sengèn gedenèr bè, “Nevasap ngaa reggu nivesa sènè in va?”

⁹ Bè hil gevong balam debago, og hil rèḵ gaḵo monè böpata jaḵ, lob hil adok vu alam-kupek-masèn jaḵ.”

¹⁰ Rèḵ Yesu raḵ hir gagek sènè ni, lob nèr vu sir bè, “Ham nèr avèh in va? Yö semu sa raḵ ngaa nivesa!”

¹¹ Alam-kupek-masèn rèḵ demedo geving ham gesu rèḵ nama na rè. Gaḵ saḵ su rèḵ medo hus ading geving ham rè.

¹² Avèh keseh ngaa reggu nivesa sènè raḵ sa vorot in gero sa navig namuḡin in sèḵ nadiik mededev sa.

¹³ Sa nanèr vu ham yönon nabè rèḵ denanèr Bengö Nivesa rangah na menoh vu dob pin bedenanèr ngaa sèn avèh vong vu sa agi geving, in alam pin degengo bekwaj bo.”

*Yudas Yogek Bè Rèḵ Nanèr Yesu Rangah
(Mk 14:10-11; Lk 22:3-6)*

¹⁴ Lob yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu ti sèn arè nebè Yudas Iskariot lo ya vu alam-deneko-seriveng hir ggev,

¹⁵ belok tepèḵ in sir bè, “Ham rèḵ bo va vu sa log mèm sa gevong Yesu doḵ na ham nemamin-a?” Lom devo monè seriva mehödahis ti benemadluho vu yi.

¹⁶ Lob vu buk saga Yudas medo mekwa nesero buk los aggata in bè gevong Yesu doḵ na nemaj.

*Yesu Gga Nos-ggöksèn-yi Ving Yi Hur Maluh
(Mk 14:12-21; Lk 22:7-14, 21-23; Jn 13:21-30)*

¹⁷ Lob buk vabuung sèn alam Yuda denegga brèt sèn yiist* nema in lo yi buk muḡinsèn verup, lob yi hur maluh deya vu yi bedenèr bè, “He na gero nyèḡ vu tena in gegwa nos los reggu ggöksèn-yi dok-a?”

¹⁸ Lob nèr vu sir bè, “Ham na nyèḡ böp Yerusalem beham na vu mehö sèn lo, beham nanèr vu yi nabè, ‘Tatovaha nèr bè, ‘Sa buk dus raḵ, om sa bè ga nos los reggu ggöksèn-yi geving sa hur maluh jaḵ hong beggang.’ ”

¹⁹ Lob yi hur maluh devong yoh vu sèn Yesu nèr vu sir lo, bedesemu nos los reggu ggöksèn-yi lok.

²⁰ Loḵ sehuksèn lob medo negga nos los reggu ving yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu.

²¹ Medo denegga, lob nèr vu sir bè, “Sa nanèr vu ham yönon nabè: Ham sènè ti rèḵ gevong sa doḵ na alam Yuda nemaj.”

²² Lob ayoj maggin rot, gesir ti ti delok tepèḵ in yi bè, “Mehöböp, maḵ sa?”

²³ Rèḵ nèr yah vu sir bè, “Mehö sèn nema loḵ ya gabum in nos ving sa lo rèḵ gevong sa doḵ na alam sèn denelè sa paya lo nemaj.

²⁴ Kè! Mehönon Nalu rèḵ nadiik nabè sèn dekevu meneggèp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo. Rèḵ mu gèpin mehö sèn rèḵ nanèr Mehönon Nalu rangah vu alam bedengis yi lo, ko nabè ata su geko yi!”

²⁵ Log Yudas mehö sèn rèḵ nanèr yi rangah lo, nèr ving bè, “Tatovaha, maḵ sa?” Rèḵ Yesu nèr yah vu yi bè, “Yiḵ ngo genèr yoh vu!”

*Yesu Vo Pasa Vu Yi Hur Maluh
(Mk 14:22-26; Lk 22:15-20; 1 Kr 11:23-25)*

²⁶ Medo denegga nos los reggu, lob Yesu ko brèt gejom raḵ in los kwa vesa ya vu Anutu, log debu mevo ggelek yoh vu yi hur maluh pin genèr bè, “Ham gweḵo nöḵ begwa! Sa reggos sènè!”

²⁷ Log ḵo wain kap ti raḵ, gejom raḵ in los kwa vesa ya vu Anutu gevo vu sir genèr bè, “Ham pin nanum doḵ sènè!”

²⁸ Sa ḵök sènè in tato sa gagek mewis sèn sejo in doḵ vu ham lo nabè rèḵ anon jaḵ! Sa keseh in alam ngahiseḵè in bè dahun hir ngaa nipaya na.

²⁹ Sa nanèr vu ham nabè sa su rèḵ nanum wain nabè sènè gökin nah rè. Rot bena berup doḵ buk sèn hil nanum wain agga ngwè doḵ ti doḵ Amaḡ yi Nyèḡ.”

³⁰ Log devong raro ti beggovek, log to deyah dobnè bedeya Ḷedu Ḷele-oliv.

*Yesu Nèr Bè Pita Rèḵ Geruu Demi Vu Yi
(Mk 14:27-31; Lk 22:31-34; Jn 13:36-38)*

³¹ Lob Yesu nêr vu sir bê, "Ham pin rêk gwevuu sa geham beya mena in sa pehi buk sênê. In dekevu wirek meneggêp loĵ Anutu-yi-ĵapiya nebê:

'Sa Anutu sêĵ ngis sipsip alaj,

log sipsip lo degevu talê medena jeggin jeggîn.'

³² Om rêk nabê saga, loĵ sêĵ ĵedi ĵaĵ nah gôĵin, lob sêĵ namuĵin mena distrik Galilea, geham tamuin sa."

³³ Lob Pita nêr yah vu yi bê, "Sir pin sênê og maĵ rêk degevu hong bedebeya medena, gaĵ saĵ su rêk ĵevong nabê sênê rê!"

³⁴ Lom Yesu nêr yah vu yi bê, "Sa nanêr vu hong yonon nabê: Pehi sênê og ĵôĵrêeh su rêĵ ngu rê, log rêĵ gedah sa vun natu beron lôô!"

³⁵ Rêĵ Pita nêr yah vu yi bê, "Seyoh vu bê sêĵ nadiik ĵeving hong, gaĵ sa su rêĵ dah hong vun rê, ĵerêĵ nama verôĵ yi!" Lob yi hur maluh pin denêr nebê saga.

Yesu Jom Raĵ Gĵêp Getsemane

(Mk 14:32-42; Lk 22:39-46)

³⁶ Lob Yesu ya nyêĵ sên denenêr arê nebê Getsemane lo, ving yi hur maluh lo, lob nêr vu sir bê, "Ham medo sênê ĵesena najom ĵaĵ vu sagu!"

³⁷ Lob ĵo Pita ving Sebedi nalu luho. Lob ayo maggin rot ĵekwa ketuin yi.

³⁸ Lob nêr vu sir bê, "Sayog maggin rot bevongin bê sa nadiik. Om melôô naĵôôĵ medo sênê bemedo malamin natum begadu sa.

³⁹ Log tah ya teka, lob petev meneggêp dob, log jom raĵ meketag bê, "O Amag! Bê yoh vu og gwêĵo ngaa maggin sênê bêr in sa! Rêĵ mu su ĵesepa doĵ sa ĵaĵek, gaĵ ngo kwam!"

⁴⁰ Log yah to vu lôôho, rêĵ lê ĵedeneggêp ying. Lob loĵ tepêĵ vu Pita bê, "Nebê va? Melôô su yoh vu bê rêĵ medo malamin natum dus ti ĵeving sa rê?"

⁴¹ Melôô malamin medo natum bemelôô najom ĵaĵ, in ngaa ti su kepê ham! Êê-ê yonon! Ham ayomin niyes rêĵ mu navimin ni tebô!"

⁴² Lob yah nejom raĵ beron netu luu bê, "Oo Amag! Bê ngaa maggin sênê natôĵ vu sa ĵesu yoh vu bê noh nenga in sa rê, og ĵĵovek, sa ĵevong noh vu kwam."

⁴³ Loĵ yom to ĵĵôĵin, rêĵ lê bê deneggêp ying yah, in malaj neggêp lo.

⁴⁴ Lob denedo ĵayah meya nejom raĵ netu beron lôô, lob yik nêr ĵaĵek lo ĵĵôĵin yah.

⁴⁵ Log yah to vu yi hur maluh benêr vu sir bê, "Ham sewah bengo nahên newêp-a? Ham lê! Buk sên Anutu tung in deho Mehônnon Nalu doĵ na alam nij paya nemaj lo verup ĵĵovek ya,

⁴⁶ om ham kwedi ĵaĵ behil ana. Ham lê? Mehô sên ĵevong sa doĵ na nemaj lo yam dus raĵ!"

Yudas Vo Yesu Loĵ Ya Alam-begô-yi Nemaj

(Mk 14:43-50; Lk 22:47-53; Jn 18:3-12)

⁴⁷ Yesu nahên medo nenêr bê saga, log Yudas verup. Yi sên hur maluh nemadluho-mevidek-luu lo ti, lob ĵo alam yu bôpata ti medeyam los paêp yu anil ĵebegô. Alam-deneĵo-seriveng hir ĵĵev los Israel hir alam-teta devong sir yam.

⁴⁸ Lob mehô sên bê tato Yesu rangah vu sir lo, nêr vu sir vorot bê, "Sêĵ tato Yesu vu ham nabê sênê, nabê sa ĵemul* mehôti, og ham najom yi ahon."

⁴⁹ Lob Yudas ya verup sesor meya vu Yesu pevis benêr bê, "Buk Tatovaha!" Log mul* yi.

⁵⁰ Rêĵ Yesu nêr yah vu yi bê, "Sa mehô! Ngaa sên ĵeyam in bê ĵwevong lo, og ĵwevong pevis!" Lob deyam dus bedejom Yesu ahon.

⁵¹ Rêĵ alam sên denare ving Yesu lo ti nema loĵ yah dadii yi paêp-yu-anil vêr in newis, besap alam-deneĵo-seriveng hir ĵĵev bôp yi hur ti nenga ris vahî ya.

⁵² Rêĵ Yesu nêr vu bê, "Ĵeĵôp hong paêp doĵ nah newis. In alam sên denevong begô lo, og mehô ngwê rêĵ dengis sir doĵ nah nyêvewen medenadiik.

⁵³ Bê sa ĵetag na vu Amag nabê ĵevong yi angêr ngahiseĵê rot denam pevis mededok vu sa, og ĵekuung bê su rêĵ ĵevong nam rê?"

⁵⁴ Rêĵ bê sa ĵevong nabê sênê, og su rêĵ Anutu yi ĵaĵek anon ĵaĵ rê. Sên dekevu meneggêp loĵ Anutu-yi-ĵapiya bê ngaa nabê sênê rêĵ natôĵ vu sa lo."

⁵⁵ Log Yesu nêr vu alam sênê bê, "Ham yam in bê sero mehô-begô-hodeĵ-yi om sên ham ĵo paêp-yu-anil los begô meyam in bê najom ahon-a? Sa netateĵin ĵaĵek vu ham loĵ dub-vabuung-bôp yoh vu buk, rêĵ ham su nejom sa ahon rê?"

⁵⁶ Rêĵ mu ngaa pin sênê netôĵ vu sa in ĵaĵek sên alam-denenêr-ĵaĵek-rangahsên dekevu meneggêp loĵ Anutu-yi-ĵapiya lo anon ĵaĵ." Nebê saga lob yi hur maluh pin devuu yi ĵedeveya medeya.

Devong Ĵaĵek Vu Yesu Benare Kayapas Mala

(Mk 14:53-65; Lk 22:54-55, 63-71; Jn 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Dejom Yesu ahon bedeko ya alam-deneko-seriveng hir ggev böp Kayapas yi beggang. Galam-horek-yi los alam-teta desupin sir bedenedo ggovek ya.

⁵⁸ Lom Pita tamuin sir beneya, rëk nevun yi geneyam ggëp ading. Lob ya beloq ya alam-deneko-seriveng hir ggev böp yi beggang tete ayo, beya nare telig ving ahëvavu sën denare medenemalajin nyëg lo, in bë jak gagek lo degwa ni.

⁵⁹ Lob alam-deneko-seriveng hir ggev los kaunsor pin denesero mehö la in bë denanër gagek kuungsën jak Yesu in lob dengis yi menadiik.

⁶⁰ Lob alam ngahisekë denër gagek kuungsën rak yi, rëk su detök vu degwa ti in bë dengis yi menadiik rë. Lok mëm mehö luu deverup,

⁶¹ Lob luho denër bë, "Mehö sënë nër bë, 'Seyoh vu bë sa kevoh Anutu yi dub-vabuung-böp na gesedev nah buk löö mu!'"

⁶² Lob alam-deneko-seriveng hir ggev böp kedi nare gelok tepëk vu Yesu bë, "Su genenër gagek ti yom rë? Denenër gagek ya sën rak hong-ë?"

⁶³ Rëk Yesu su nër gagek ti yah rë. Lok alam-deneko-seriveng hir ggev böp lok tepëk vu yi ggökin bë, "Selok tepëk in hong yönon rak Anutu mala-tumsën arë, om genanër vu he nabë hong Kerisi*, Anutu nalu hong ma ma?"

⁶⁴ Lok Yesu nër yah bë, "Genër yoh vu! Rëk mu sa nanër vu ham nabë: Nahub rëk ham gwelë Mehönon Nalu gemedo gëp Mehö Niwëëk nema vesa, gerëk jak medo beggob vu yaqek benom!"

⁶⁵ Lob alam-deneko-seriveng hir ggev böp kweek yi röpröp ading getahi bë, "Ko yi rak besevök Anutu! Ma hil medo nesero mehönon sën denanër gagek jak yi lo in va? Ham ngo bë ko yi rak besevök Anutu!"

⁶⁶ Om ham kwamin nevo bë?" Lob denër yah niwëëk vu yi bë, "Vong paya om nadiik!"

⁶⁷ Log depusuv nyëj kos rak mala gedepëëng yi, gela depetap nenga,

⁶⁸ gedenër bë, "Hong Kerisi*? Om genanër rangah vu he nabë re sis hong-a?"

Pita Lah Yesu Vun

(Mk 14:66-72; Lk 22:56-62; Jn 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Log Pita nedo rak telig, lob Kayapas yi hur avëh ti yam dus vu yi benër bë, "Hong sënëk melu Yesu sën vu Galilea lo nesepa ham."

⁷⁰ Rëk Pita lah yi vun rak alam pin malaj bë, "Sa dugin gagek sën genër aga!"

⁷¹ Log to meya nare ya tete avi, lob hur avëh ngwë lë yi ggökin, lob nër vu alam sën denedo lo bë, "Mehö sënë nedo ving Yesu Nasaret!"

⁷² Rëk Pita lah yi vun ggökin bë, "Yönon vavunë, sa dugin mehö sënë!"

⁷³ Lob nedo teka, lok alam sën denare dus vu yi yam denër vu bë, "Yönon rot, alam sagu hir ti sën hong agi. In ayem yö tato hong rangah bë hong Galilea til!"

⁷⁴ Lob Pita du gagek in yi benër niwëëk rot neggëp Anutu mala bë, "Yönon vavunë, sa dugin mehö sënë! Bë sa gekuung jak og Anutu ngis sa mesa nadiik!" Nër ggovek log kökrëëh su.

⁷⁵ Lob Pita kwa vo yah gagek sën Yesu nër lo bë, "Kökrëëh su rëk ngu rë, log rëk gedah sa vun natu beron löö." Lob Pita to meyah dobnë beya mesu böpata rot.

27

Alam-deneko-seriveng Hir Ggev Deko Yesu Ya Vu Pilatus

(Mk 15:1; Lk 23:1-2; Jn 18:28-32)

¹ Monbuk anon lob Israel hir alam-deneko-seriveng hir ggev los alam-teta lo pin devengwëng rak Yesu ggovek bë dengis yi menadiik.

² Log deduu yi gedeko meya devong lok ya kiap böp Pilatus nema.

Yudas Vaku Kwa

(Sn 1:18-19)

³ Lob Yudas, mehö sën nër Yesu rangah lo, lë bë dejoj gagek bë Yesu nadiik, lob yom ayo maggin vu yi, lom ko monë seriva mehödahis benemadluho sën lo yah vu alam-deneko-seriveng hir ggev los alam-teta,

⁴ genër bë, "Sa hevong ngaa nipaya! Senër mehö sën nipaya su neggëp vu yi rë lo rangah, bevongin dengis yi menadiik." Rëk denër yah bë, "Su he ngaa rë, gak ngo hong ngaa!"

⁵ Lob Yudas pengah monë sënë ya dub-vabuung-böp ayo, log to meya vaku kwa bediik.

⁶ Lob alam-deneko-seriveng hir ggev depatu monë seriva sënë rak, rëk denër bë, "Monë hel kök sënë, om hil su ayoh vu bë getung na geving Anutu yi monë seriveng rë!"

⁷ Lob denër gagek ti venuh, lob debago dob len ti vu mehö sën nesemu dëg lu ngaa rak ngagek lo rak monë sënë, in bë dedev alam-yu-ngwë hir heljëng doq.

⁸ Om sën denër dob len ti sënë arë nebë Dob-hel-kök, meneggëp nebë saga begwëbeng.

⁹ Lob gagek sën Anutu vong verup mehö-nenër-gagek-rangahsën Yeremia avi wirek lo anon rak. Sën nër bê, "Alam Israel denër vorot bê rëk degevong monë seriva mehödahis ti benemadluho in mehö los arë sënë, lob deko monë sën deggoin rak in bê debago yi jak agi, ¹⁰bedebago mehö sën nesemu dëg lu ngaa rak ngagek lo yi dob len ti rak, yoh vu gagek sën Anutu nër vu sa lo."

Rom Ti Sën Tu Kiap Böp Lo Pilatus Loğ Tepëk In Yesu
(Mk 15:2-5; Lk 23:3-5; Jn 18:33-38)

¹¹ Devarah Yesu ya kiap böp mala, lob loğ tepëk in yi bê, "Alam Yuda hir mehö-los-bengö hong-a?" Loğ Yesu nër yah bê, "Genër ya meyoğ vu!"

¹² Lob alam-deneço-seriveng hir ggev los alam-teta denër gagek rak yi, rëk su nër gagek ti loğ yah rë.

¹³ Nebë saga lom Pilatus nër vu yi bê, "Mağ su gengo gagek pin sën denër rak hong-ë rë?"

¹⁴ Rëk Yesu su nër gagek ti loğ yah rë, lom kiap böp kwa ya ngahi.

Kiap Böp Pilatus Nër Bë Dengis Yesu Jak Kelepeko
(Mk 15:6-15; Lk 23:13-25; Jn 18:39-19:16)

¹⁵ Alam Yuda hir Buk-ggöksën-yi* lob hir aggata neggëp nebë sënë: Neyoh vu ngebek pin, og kiap böp nevong alam karabus ti ti vër. Bë alam detahi mehöti arë, og Pilatus nelëin mehö timu saga neyah vu sir.

¹⁶ Vu buk saga mehöti nedo karabus, arë nebë Barabas, galam pin denço bengö bê mehö nevun alam kwaj.

¹⁷ Lob alam ngahisekë yam desupin sir, lob Pilatus loğ tepëk in sir bê, "Ham vongin mehö ngwë tena bê sa gaço yi bër nöç vu ham-a? Barabas, ma Yesu sën denenër arë nebë Kerisi* lo?"

¹⁸ In yö rak ni rot bê alam-deneço-seriveng ahëj nevong medenelë Yesu paya, besën devo yi loğ ya nema.

¹⁹ Lob Pilatus rak nedo yi sëa-gagek-yi in bê gengo yi gagek, rëk venë vong gagek ya vu yi bê, "Su gwevong ngaa ti vu mehö niröp saga, in sa halë pesepsën rak yi gwëbeng, lob sa newag rak rot."

²⁰ Lok alam-deneço-seriveng hir ggev los alam-teta deloğ alam ahëj bedetahi ya vu Pilatus bê dëin Barabas bër vu sir gengis Yesu menadiik.

²¹ Rëk kiap böp Pilatus loğ tepëk yah vu sir bê, "Ham vongin mehö luu sënë ngwë tena bê sa gaço bër nöç vu ham-a?" Loğ denër yah bê, "Barabas!"

²² Rëk Pilatus loğ tepëk yah vu sir ggökin bê, "Om sëç gevong nabë va vu Yesu, mehö sën denenër yi nebë Kerisi* lo?" Lom detahi yah bê, "Gengis yi jak na kelepeko*!"

²³ Lok Pilatus loğ tepëk bê, "In va? Mehö sënë vong va paya?" Rëk detahi niwëek rot bê, "Gengis yi jak na kelepeko*!"

²⁴ Lom Pilatus rak ni bê su debë nengaj vu yi gagek rë, gaç newaj rak gebegö böpata vongin berup. Om ço bël beripek nema rak alam pin malaj genër bê, "Bë ham ngis mehö niröp sënë menadiik, og su degwa neggëp vu sa rë! Gak ham ngo ham ngaa!"

²⁵ Lob alam pin detahi yah bê, "Degwa yö gëp vu he los he mewis!"

²⁶ Lob Pilatus lëin Barabas yah vu sir. Log nër balam-begö-yi deveek Yesu gedeko medeya in dengis yi jak na kelepeko*.

Alam-begö-yi Denër Pelësën Rak Yesu
(Mk 15:16-20; Jn 19:2-3)

²⁷ Kiap böp yi alam-begö-yi deko Yesu loğ ya kiap böp yi beggang sën denenër arë nebë Prëtoryam lo, log desupin alam-begö-yi yu böpata pin ya detetup yi.

²⁸ Lob dekah yi tob vër, gederöp röpröp kök ti loğ yah yi medetahu mehö-los-bengö rak yi.

²⁹ Debuu aggis niggin ggin tahu alam-los-bengöj hir madub gedetung rak yu, gedevon ngesing loğ nema vesa, log deneyun lusej vu yi gedepelë yi bê, "Alam Yuda hir mehö-los-bengö hong, mehö böp los gayeheng!"

³⁰ Gedepesuv nyëç kos rak yi, gedevon ngesing vër bedesis yu rak.

³¹ Depelë yi gvovek, log dekah tob sënë vër in yi, gederöp yö yi tob loğ yah yi, gedeko yi bedeya in dengis yi jak na kelepeko*.

Desis Yesu Rak Ya Kelepeko
(Mk 15:21-32; Lk 23:26-43; Jn 19:17-27)

³² Deya lob detoç vu alam Kurene ti, arë nebë Simon. Lob denër niwëek bê, "Kwerë kelepeko*!"

³³ Lob ya deverup kedu ti arë nebë Golgota. Arë sën degwa nebë 'Nyëç-yusekë'.

³⁴ Lob desarömin marasin nimengëes ving wain bedevon vu Yesu in bê nanum. Lob tep beseggi rëk nilëlin gesu num rë.

³⁵ Desis yi raq ya kepeko* ggovek, log yom dete gelong mahen teka la in be gooin sir ti ti jak bedegeko yi tob.

³⁶ Ggovek log medo denemalajin yi.

³⁷ Lob dekevu yi gagek sen mehnonon dener raq yi lo rak neggep kepeko* yu nebē:

ALAM YUDA HIR MEHÖ-LOS-BENGÖ YESU SĒNĒ.

³⁸ Log desis alam-begö-hodek luu raq kepeko* ving. Ngwē nare ggep nema vesa gengwē nare ggep nema keji.

³⁹ Lob alam sen deneyah gedenejom lo denenē pelē raq yi gedenevarah nemaj vu yi

⁴⁰ gedenenē be, "Hongek-o! Genē be kwevoh Anutu yi dub-vabuung-böp na, gegedev nah buk löö mu lo, om ngo gedok vu hong! Be Anutu Nalu hong, og ngo geduk vu kepeko* megenam!"

⁴¹ Log alam deneko-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi ving alam-teta denenē pelē raq yi nebē saga ving.

⁴² Denenē be, "Neloq vu alam, gak su yoh vu be yö dok vu yi re! Alam Israel hir mehō-los-bengö! Nabē deēin kepeko* geduk menam, og mem rēk hil gevong geving yi.

⁴³ Lob ving Anutu? Om nabē Anutu ahē ving yi yonon, og nam dok vu yi! In nēr be Anutu Nalu yi."

⁴⁴ Lob alam-begö-hodek luu sen desis luho nare Yesu vahi vahi lo denē pelē raq Yesu ving nebē saga.

Yesu Diik Ya

(Mk 15:33-41; Lk 23:44-49; Jn 19:28-30)

⁴⁵ Log hes vuheng raq, log malakeno loq beyoh vu dob pin beya meto 3 krök sehuksen.

⁴⁶ Lob dus raq in be 3 krök lob Yesu ngeek böpata be, "Eli, Eli, lama sabaktani?" Sēnē degwa nebē, "O sa Anutu, sa Anutu, nebē va sen gwevu sa ya-ē?"

⁴⁷ Lob alam sen denare dus vu yi lo vahi dengo lob denē be, "Mehö sēnē netahi Elia!"

⁴⁸ Log pevis besir ti serög beya meko ngaa ayo sovinsen sen nedo loq loo lo ti, beda goo luk wain ahēgin sen arē nebē vinegga lo geduu ya vetii ngesing, gevo ya verup loq Yesu avi in be sesuvin.

⁴⁹ Rēk sir vahi denē be, "Genaköök gehil galē rē, nabē Elia rēk nam dok vu yi ma rēk nama?"

⁵⁰ Rēk Yesu ngeek böpata ggökin log lēin anon ya.

⁵¹ Lob pevis betob böp sen neruu dub-vabuung-böp ayo vabuung lo kweek raq luu ggep vavu beya metök ahu. Log dob ggee gegelöng böp böp dego.

⁵² Gebedub avi tatekin yi gAnutu-yi-alam sen dediik ggovek lo ngahisekē vesaj loq, bedekedi raq los navij dahis.

⁵³ Dekedi raq lok mem Yesu kedi raq yah ggökin, log mem to deyam medelöq ya nyeg vabuung Yerusalem. Balam ngahisekē delē sir.

⁵⁴ Log mehö negin alam-begö-yi ving yi alam-begö-yi sen medo denegin Yesu lo dengo gejemapi ggee, gedelē ngaa vahi nebē saga, lob kenuj verup, gedener be, "Yonon rot! Mehö sēnek Anutu nalu yi!"

⁵⁵ Lob avēh sen denetamuin Yesu vu Galilea bedeyam in be dedok vu yi lo ngahisekē denare ading teka bevare denelē.

⁵⁶ Sir ti arē nebē Maria vu Magdala. Log Maria ngwē sen Yakobus lu Yosep ataj. Log avēh ti sen Sebedi nalu luho ataj.

Debē Yesu Navi Loq Gelöng Len

(Mk 15:42-47; Lk 23:50-56; Jn 19:38-42)

⁵⁷ Log sehluk luk lob mehō-los-bengö-ggoreksen ti vu Arimatea beberup. Arē nebē Yosep. Yik Yesu yi hur maluh ti yi ving, bemedo nesepa loq Yesu yi gagek.

⁵⁸ Ya verup beloq tepēk vu Pilatus be geko Yesu nihil. Lob Pilatus nēr bedevo vu yi.

⁵⁹ Lob Yosep ko nihil bebom loq tob veroo mewis ti.

⁶⁰ Log ya mebe loq ya yö yi bedub mewis sen nahen denesap loq gelöng meris lo. Log tetolin gelöng böpata ti ggerin avi. Vong ggovek log ya.

⁶¹ Lob Maria vu Magdala luho arē ngwē denedo bemedo malaj neya waak bedub saga.

Alam-begö-yi Ggep Denegin Bedub

⁶² Buk sen alam Yuda denero sir in be dega nos Buk-ggöksen-yi* lo ggovek ya geheng to, lok mem alam-deneko-seriveng los alam Parisai* yah denē vu Pilatus be,

⁶³ "Mehö böp! He kwamin nevo gagek sen mehö gagek kuungsēn saga nedo mala vesa genēr lo be, 'Buk löö na govek rē, loq sēk kedi jak nah!'"

⁶⁴ Om genanër bedegegin bedub avi noh vu buk löö. In rëk yi hur maluh degodek yi na gedenanër vu alam nabë kedi raq ggökin vu bedub. Lob gägek kuungsën vu tamusën rëk kesuu sën muginsën.”

⁶⁵ Lom Pilatus nër vu sir bē, “Ham gweko alam-begö-yi la in degegin, beham behii bedub avi niwëek ata!”

⁶⁶ Lob ya dekepa bedub avi niwëek gedejegwi kele niqegwi* teka raq gelöng nenga ya vetii waak avi ving, gedetung alam-begö-yi medo denegin.

28

Yesu Kedi Raq Ggökin

(Mk 16:1-10; Lk 24:1-12; Jn 20:1-10)

¹ Lob Buk-sewahsën-yi* ggovek ya, geheng to loq Soda monbuk, lob Maria vu Magdala luho Maria ngwë kedi deya in bē degelē bedub.

² Lob pevis bejemapi ggee böpata, in Mehöböp yi angër ti vu yagek meluq yam tetolin gelöng vër in waak avi geraq nedo.

³ Mala netum nebë davës, geyi tob veroo meris nebë beggob.

⁴ Alam-begö-yi sën denegin bedub lo delē, lom kenuj verup in yi, benij loq ti nebë alam-diiksën.

⁵ Rëk angër nër vu avëh luho bē, “Melu su göneng! Seraq ni bē melu yam nesero Yesu, mehö sën desis yi raq kelepeko* lo.

⁶ Rëk mu su neggëp sënë rē! Gaq kedi raq yoh vu sën nër wirek lo! Om melu nam gwelē nyëg sën neggëp loq veseveng lo.

⁷ Log melu nah mena pevis, bena nanër vu yi hur maluh lo nabë kedi raq ggökin vu bedub bemugin meya distrik Galilea, geham rëk na gwelē yi vu sagu. Yik senër vu meluu ggovek saga!”

⁸ Lob avëh luho deggöneng rot, rëk kwaj vesa böpata, lob pevis beluho deserög bedeneyah in bē denanër vu yi hur maluh lo.

⁹ Loq Yesu tök vu luho vu aggata benër bē, “Monbuk!” Lob luho deya dus vu bedepetev medeneggëp gedejom loq vaha medeko arë raq.

¹⁰ Lob Yesu nër vu luho bē, “Melu su göneng! Melu nah mena nanër vu arig lo nabë dena distrik Galilea, lob rëk degelē sa gëp sagu.”

Gägek Raq Alam Sën Denegin Bedub Avi

¹¹ Avëh luho nahën deneyök aggata galam-begö-yi sën denegin bedub lo deyah medeya nyëg böp Yerusalem pevis bedenër ngaa pin sën tök vu sir ggëp bedub lo vu alam-deneko-seriveng hir ggev.

¹² Lob alam-deneko-seriveng hir ggev ving alam-teta bedevengwëng raq gägek ti, lob devo monë ngahisekë vu alam-begö-yi saga,

¹³ gedevo koo vu sir bē, “Ham na nanër nabë sënë, ‘Yi hur maluh deyam buk, gehe hëp yiing, log deggodek ya.’

¹⁴ Lob nabë kiap böp gengo gägek sënë, og he rëk semu gägek vu yi, lob su rëk gevong gägek vu ham rē.”

¹⁵ Nebë saga lob alam-begö-yi deko monë geya devong yoh vu gägek sën alam Yuda hir ggev denër vu sir lo. Lob gägek sënë ya meyoh vu alam Yuda pin, lob nahën denesepa loq hir gägek sënë bedenener nebë sënë rot begwëbeng.

Yesu Vo Huk Vu Yi Hur Maluh

(Mk 16:14-18; Lk 24:36-49; Jn 20:19-23; Sn 1:6-8)

¹⁶ Log hur maluh nemadluho-bevidek-ti lo detetuu aggata medeya Galilea, beya deverup kedu sën Yesu nër tato vu sir lo.

¹⁷ Lob delē Yesu, lob depetev medeneggëp loq vaha gedeko arë raq, rëk sir vahi kwaj luu luu.

¹⁸ Lob Yesu yam dus benër gägek vu sir bē, “Anutu vo niwëek pin vu sa bē sa gegin yagek los dob.

¹⁹ Om ham na gwevong mehönön pin denatu sa hur maluh los avëh. Lob ham jipek sir jak Ama arë, geNalu arë, bAnon Vabuung arë.

²⁰ Log ham tahu sir doq gägek pin sën sa netatekin vu ham lo in desepa doq. Ham gwengö rē! Serëk medo geving ham noh vu buk pin rot bedob los yagek hir buk govek na.”

Yesu Kerisi Yi Bengö Nivesa Sën Markus Kevu

Mehö-neripek-alam Jon Nër Yi Gagek Rangah

(Mt 3:1-12; Lk 3:1-18; Jn 1:19-30)

¹ Anutu nalu Yesu Kerisi yi Bengö Nivesa degwa müginsën:

² Nebë sën mehö-nenër-gagek-rangahsën Yesaya kevu loğ Anutu-yi-kaپیya wirek meneggëp nebë:

“Gwengö rë! Sëğ gevong sa hur ti namugin mena negetongin hong aggata.”

³ “Gemehöti aye nerak loğ nyëğ-yumeris bë, ‘Ham bolinin Mehöböp yi aggata meham sesor megëp nıröp.’”

⁴ Nebë sënë, loğ Mehö-neripek-alam Jon yam vu nyëğ-yumeris meyam nenër gagek rangah nebë, “Ham gwevuu ham ngaa nipaya na, geham gwërin ham nom vu Anutu, lom mëm sejipek ham jak bël, gAnutu rëğ dahun ham ngaa nipaya na.”

⁵ Nër bë saga, lob alam vu distrik Yudea los alam Yerusalem pin deneya vu yi. Denenër hir ngaa nipaya pin rangah vu, log mëm neripek sir luğ bël Yordan.

⁶ Jon röp yi röpröp ading sën denevasu rak kamer nivis lo, log nevëh kabi neggëp balo, gegnega sepaak los nenun beggoh netu yi nos.

⁷ Lob yam nenër Anutu yi gagek rangah nebë, “Mehö los niwëëk ti kesuu sa rëğ tamuin sa menam. Gesa su mehö nig vesa yoh vu in bë sa natu yi hur ti mekevelekin vaha suu rë.

⁸ Sën seripek ham lo, og sengo hetung bël meris mu rak ham, gağ mëm yi sën rëğ nam getung Anon Vabuung jak ham.”

Yesu Ripek Bël

(Mt 3:13-17; Lk 3:21-22)

⁹ Vu buk saga Yesu vu Nasaret ggëp distrik Galilea meya vu Jon, beJon ripek yi luğ bël Yordan.

¹⁰ Ripek, log Yesu nahën nerak yom ronek, loğ lë geyagek tatekin ya gAnon Vabuung ni nebë soğ nuung ti meto megwang ya Yesu ayo.

¹¹ Log gagek ti yam vu yagek bë, “Sa nalug hong! Sahëğ neving hong besa halë hong nivesa.”

Satan Seggi Yesu

(Mt 4:1-11; Lk 4:1-13)

¹² Ggovek saga lob Anon Vabuung ggee loğ ayo bë na nyëğ-yumeris ti.

¹³ Ya nyëğ-yumeris ti sën sag hir nyëğ lo beya nedo buk mehödahis luu, geSatan ya medo nepelëpin yi vu sugu. Lom Satan vuu yi ya gemëm angër yam deneloğ vu yi.

Yesu Neğo Yi Huk Rak Vu Galilea

(Mt 4:12-17; Lk 4:14-15)

¹⁴ Deduu Mehö-neripek-alam Jon beya nedo karabus, loğ mëm Yesu ya distrik Galilea menër Anutu yi Bengö Nivesa rangah nebë,

¹⁵ “Anutu tung buk vorot lob tök yam, om gwëbeng sënë Anutu-yi-nyëğ vongin anon jak, om ham gwevuu ham ngaa nipaya na, geham gwërin ham nom vu Anutu, beham gwevong geving Anutu yi Bengö Nivesa sënë.”

Yesu Tahi Alam-gël-yi Lubeluu

(Mt 4:18-22; Lk 5:1-11)

¹⁶ Buk ti lob Yesu medo nesepa loğ ngaggee böp Galilea nenga, lob tök vu Simon lu ari Andreas geluho medo denetë leğ luğ ya ngaggee in bë degeğo gël, in yik luho yö hir huk sagi.

¹⁷ Lob Yesu nër vu luho bë, “Melu nam sepa sa natu sa hur besa tahu meluu in gweğo mehönon denam vu sa nabë sën melu neğo gël gwëbeng agi lo.”

¹⁸ Lob pevis beluho devuu leğ ya geya desepa yi melöoho deya.

¹⁹ Log löoho deya dus ti beya deverup, loğ Yesu lë Sebedi nalu luho, Yakobus lu ari Jon, geluho rak denedo yağ ti medeneduu hir leğ vepulsën yah. Lë luho lob pevis metahi luho.

²⁰ Lom luho devuu amaj Sebedi losho yi hur-huk-yi lo berak denedo yağ geluho ya desepa Yesu medeya.

Mehöti Los Memö Nipaya Ti

²¹ Sir sënë ya detök ya Kapernaum, log yik Yudea hir Buk-sewahsën-yi* ti, lom Yesu luğ ya dub-supinsën-yi menetatekin gagek vu alam sën denedo loğ lo.

²² Nenër gagek vu sir, lob kenuj ya rot in su nenër nebë mehö-horek-yi rë, gaq nenër gagek nebë mehö los niwëek ti.

²³ Nebë saga, lom mehöti to nare loq dub ayo gememö nipaya ti nedo loq ayo.

²⁴ Lom ngeek bë, “Yesu vu Nasaret! Bë gwevong va vu he? Maq geyam in bë kwevoh he? Serak nim nebë Anutu yi Mehö Vabuung hong!”

²⁵ Loq Yesu petupek rak bë, “Ayem nama! Gegweto gena in mehö saga!”

²⁶ Lob memö sesö yi loq mehö lo ayo gengeek böpata, log vuu yi geto meya.

²⁷ Lob alam pin saga delëk anon, gedelok tepëk vu sir bë, “Va ti sënë? Maq gagek mewis ma va? Mehö sënë nenër vu memö nijpaya lo ving nebë yi mehö los niwëek ti, om nengaj yes geto deneya!”

²⁸ Lom pevis medenenër Yesu arë ya meyoh vu distrik Galilea pin.

*Yesu Vong Pita Ggen Avëh Menivesa Rak
(Mt 8:14-15; Lk 4:38-39)*

²⁹ Ggovek saga log tur vu dub-supinsën-yi ayo, lob lööho Jon lu Yakobus ya derak ya Simon Pita luho Andreas hir beggang.

³⁰ Lob pevis medenër Simon Pita ggen avëh vu bë nivanë rot meneggëp.

³¹ Lob mëm Yesu ya mejom loq nema beko yi rak, lom nikul ya pevis, lob mëm neyeh nos bevo vu sir.

*Sehuksën Lob Yesu Vong Alam Nğahisekë Nij Vesa Rak
(Mt 8:16-17; Lk 4:40-41)*

³² Ggovek log sehuksën behes luk ya, lob deneko alam nijraksën meya deverup vu Yesu, medeneko alam sën memö denegwang ya ayoj ving.

³³ Alam pin vu beggang-bu ti saga ya denekebu sir loq veluung avi.

³⁴ Loq mëm Yesu nevong alam nğahisekë sën niraksën aggagga nevong sir agi benijvesa nerak, genetii memö nğahisekë to deneya in mehönon. Log nër in memö pin bë su denanër yi rangah, in denerak ni bë Anutu Nalu yi.

*Yesu Neko Loq Nyëg Menër Yi Gagek Rangah
(Lk 4:42-44)*

³⁵ Nyëg yö nahën gesu heng rë, log Yesu kedi rak buk meya nedo nyëg-yumeris tahsën in bë najom jak na vu Anutu.

³⁶ Loq Simon losho alam sën denedo ving yi lo ya desero

³⁷ bedetok rak lob denër vu bë, “Alam pin medo denesero hong!”

³⁸ Loq Yesu nër vu sir bë, “Hil ana beggang bu böp böp sën nedo dus agi in sa nanër Anutu yi gagek rangah vu sir geving. In seyam in bë sa gevong nabë sënë.”

³⁹ Lom mëm neko loq distrik Galilea beneluk ya dub-supinsën-yi pin menenër Anutu yi gagek rangah vu alam pin. Genetii memö to deneya in mehönon ving.

*Yesu Vong Mehöti Los Nisevuuk Benivesa Rak
(Mt 8:2-4; Lk 5:12-16)*

⁴⁰ Buk ti lob mehöti los nisevuuk ya vu yi metung lus luk geketaj vu yi bë, “Nabë ahëm geving, og geyoh vu bë gwevong hesa nig veseek jak.”

⁴¹ Lob Yesu kwa pesivin yi mebe nema rak yi genër vu yi bë, “Sa ahëg ving! Om nim veseek jak!”

⁴² Lob yik sevuuk saga mehor ya pevis.

⁴³ Lob Yesu vo koo in niwëek gevong yi ya pevis. Nër vu yi nebë, “Gwegin hong besu gena genanër nğaa sënë vu mehö la.

⁴⁴ Gak mëm gena getato hong vu mehö-neko-seriveng gegwetung seriveng in nim veseek rak. Noh vu sën Moses nër wirek bë hil gevong lo, in alam pin dejak ni nabë nim veseek rak.”

⁴⁵ Rëk ma gemehö lo to meya meya medo neturin yi gagek sënë rangah vu mehönon pin medengo, lob Yesu su yoh vu bë na tato yi rangah vu beggang-bu ti rë gema. Geyö ya nedo tahsën loq mëm alam yoh vu nyëg pin medo deneya vu yi.

2

*Yesu Vong Mehö Sekë Selöngin Ti Benivesa Rak
(Mt 9:1-8; Lk 5:17-26)*

¹ Buk la ggovek ya, loq Yesu yah meya nedo Kapernaum, loq alam dengo bë yah nedo ben.

² Lob desup sir ya beyi beggang pup. Gedeggërin veluung avi ving, belen ti su ggëp netök rë. GeYesu nenër Anutu yi gagek nivesa rangah vu sir.

³ Medo nenër vu sir log deko mehö sekë selöngin ti medeverup. Sir lubeluu devaḡu medeyam vu Yesu.

⁴ Derak vu mehönon pin saga besu deyoh vu bë degeto denam Yesu mala rë, lom derak ya beggang vavunë medekehe beggang demi valek sën Yesu nare lo. Dekehe ggovek ya geggëp netök, log mëm deseyesin reek los mehö sekë selönginsën lo to meluk ya beggang ayo.

⁵ Nebë sënë lob Yesu lë bë ayoj neya timu vu yi, lom nër vu mehö sekë selönginsën bë, “Nalug-e! Sa dahun hong ngaa nipaya ya!”

⁶ Log alam-horek-yi la lok denedo beggang ayo sën ving Yesu bekwaj nevo lok ayoj bë,

⁷ “Nenër gagek va ti sënë? Ko yi rak besevök Anutu! Mehöti su yoh vu bë dahun ngaa nipaya na rë, gaḡ Anutu yö timu yoh vu!”

⁸ Lok Yesu rak ni lok ayo bë kwaj nevo nebë sënë, lom nër vu sir bë, “Ham ayomin neya ngahi nebë sënë in va?”

⁹ Ham kwamin nevo gagek sën senër agi bë, ‘Sa dahun hong ngaa nipaya ya’ lo bë anon ma, in re yoh vu bë gelë nabë dahun ya yönon-a? Rëḡ mu mëm nabë sa nanër vu yi nabë, ‘Kwedi jak megena’, og mëm ham rëḡ jak ni nabë sa nanër gagek los anon.

¹⁰ Rëḡ sa bë ham jak ni nabë sa Mehönon Nalu sën seyoh vu bë dahun ngaa nipaya na gëp dob, om...” log peggirin menër vu mehö sekë selönginsën bë,

¹¹ “Sa nanër nöḡ vu hong nabë: Kwedi gweko hong reek jak megenah böm!”

¹² Lob kedi rak pevis beḡo yi reek rak meya, gesir pin vare denelë. Delë, bavij töḡ rot gedeḡo Anutu arë rak medenenër bë, “Hil su halë ngaa ti nëbë sënë wirek rë!”

Yesu Tahi Levi

(Mt 9:9-13; Lk 5:27-32)

¹³ Ggovek log Yesu to meyah dobnë meyah meya ngaggee böp Galilea nenga, lok mëm alam pin deneya vu yi benetatekin gagek vu sir.

¹⁴ Ggovek, log ya rak meya meto metök vu Alpeus nalu Levi* gelok nedo beggang-takës-yi, lob nër vu yi bë, “Genam medo gesepa sa!” Lob Levi kedi rak mesepa yi meya.

¹⁵ Lok Yesu losho alam ngahiseḡë sën denetamuin yi lo ya denegga nos lok Levi ben. Alam-deneḡo-takës* losho alam nijpaya sën denekeyëh horek lo geyi hur maluh, sir pin ya denegga nos ving yi.

¹⁶ Lok tum Parisai* hir alam-horek-yi lo delë bë losho alam nijpaya sën galam-deneḡo-takës* lo denegga nos lok ti, lob delok tepëḡ vu yi hur maluh bë, “Nebë va sën negga nos ving alam-deneḡo-takës* losho alam nijpaya agi-ë?”

¹⁷ Rëḡ Yesu ngo lob nër vu sir bë, “Alam nijvesa su deneya vu dokta rë, gaḡ alam nijraksën mu yö deneya vu. Om sesu yam in bë tahi alam yohvu rë; gaḡ mu seyam in bë tahi alam sën ngaa nipaya neggëp vu sir lo.”

Delok Tepëḡ In Alam Sën Ayej Neggërin Nos Lo

(Mt 9:14-17; Lk 5:33-39)

¹⁸ Log buk ngwë, lob Mehö-neripek-alam Jon yi hur maluh losho alam Parisai* pin devongin bë degeḡo Anutu arë jak, lom ayej ggërin nos besu degga rë, lok tum mehö la ya delok tepëḡ vu Yesu bë, “Jon yi hur maluh losho Parisai* hir hur maluh ayej neggërin nos besu denegga rë, log tum hong hur maluh denegga nos gesu ayej neggërin rë in va?”

¹⁹ Lom Yesu peggirin gagek rak mehö sën neḡo avëh lo, benër yah vu sir bë, “Ham kwamin bo rë, nabë mehöti medo geving yi alam geluho avëh ti denajom nema! Bë nabë sënë og yi alam sënë su deyoh vu bë rëḡ ayej gërin nos rë! Gaḡ mu mehöti sën bë geḡo avëh lo nedo ving sir, om rëḡ kwaj nivesa medega nos gesu deyoh vu bë rëḡ ayej gërin rë.”

²⁰ Rëḡ mëm buk sën debo mehö sën geḡo avëh lo vër besu medo geving yi alam rë, og mëm yi alam rëḡ ayoj maggin bayej gërin nos doḡ buk saga.”

²¹ Lok Yesu nër vu sir ving bë, “Mehöti su neḡo tob mewis sën su deneripek rë lo len ti menepëḡa tob mugeng sën nekweëḡ lo len rak rë. Nabë gevong nabë sënë, og rëḡ dejipek, lob tob mewis sënë najul menom getob mugeng sënë rëḡ nakweëḡ gökin melen böpata rot.

²² Gemehöti su netöö wain* mewis lok ya memëk-navi mugeng rë. Gaḡ bë mehöti gevong nabë sënë, og rëḡ wain ngol navi mebeḡul, gewain keseḡ geto mena bebasap wain los memëk-navi doḡ ti. Gaḡ denetöö wain mewis lok ya memëk-navi mewis mul!”

Yi Hur Maluh Derur Nos Lok Buk-sewahsën-yi*

(Mt 12:1-8; Lk 6:1-5)

²³ Lob Buk-sewahsën-yi* ti, lob Yesu yi hur maluh deyoh ya huk wit* ti, lob yi hur maluh derur anon mededah.

²⁴ Lom Parisai* lo delë medelok tepëḡ vu yi nebë, “Gwelë! Nebë va sën hong hur maluh dekeyëh horek Buk-sewahsën-yi-ë?”

* 2:14: Levi sënë arë ngwë nebë Matai. Su Yakob nalu rë, gaḡ yiḡ mehö ngwë.

²⁵ Rêk Yesu loḵ tepêḵ yah vu sir bê, “Maḵ ham su tevin gageḵ raḵ ngaa sên Davit vong wireḵ lo rê? Nos main mediikahê,

²⁶ lob loḵo alam sên denesepa yi lo deloḵ ya Anutu yi dub-vabuung. Alam-deneḵo-seriveng hir ggev Abiatar negin Anutu yi dub-vabuung loḵ buk saga, lob deluḵ ya medegga brêt vabuung sên denetung netu seriveng benedo ggêp Anutu mala lo. Nos sên alam meris su deyoḵ vu bê dega rê lo, gaḵ alam-deneḵo-seriveng mu yô denegga. Rêḵ mêm mehô meris sên Davit gga, gevo vu alam meris sên denesepa yi lo bedegga ving. (Rêḵ su devong paya rê, gaḵ dediikahêj om degga, lob yik sa hur maluh sênê nebê).”

²⁷ Loḵ Yesu nêr vu sir ggôkin yah nebê, “Anutu su tung Buk-sewahsên-yi* in bê deginengin mehônôn rê, gaḵ tung in bê doḵ vu sir.

²⁸ Om Mehônôn Nalu tu Buk-sewahsên-yi* ala.”

3

Mehô Sekê Beloin

(Mt 12:9-14; Lk 6:6-11)

¹ Buk ngwê rê, lob luḵ yah dub-supinsên-yi ggôk yahin, galam sên loḵ denedo dub ayo lo ti sekê beloin.

² Log alam vahi sên denelê Yesu paya lo medo malaj nesepa yi, in bê degelê nabê rêḵ gevong benema nivesa jaḵ doḵ Buk-sewahsên-yi* ma rêḵ nama. Nabê gevong, og mêm denanêr gageḵ jaḵ yi nabê keyêh horek.*

³ Lom Yesu nêr vu mehôti sên sekê beloin lo bê, “Kwedi jaḵ megenam gebare doḵ he malamîn vuheng atov!”

⁴ Lob loḵ tepêḵ vu sir pin bê, “Maḵ hil horek nêr bê hil gevong ngaa nivesa doḵ Buk-sewahsên-yi*, ma hil gevong ngaa nipaya? Maḵ nêr bê hil adoḵ vu mehônôn in demedo vesaj, ma hil nid dël jaḵ sir in denadiik?” Dengo rêḵ ayej ma rot geti su vengwêng rê.

⁵ Lom Yesu vare mala neḵo loḵ menelê sir gahê sengên vu sir gayo maggin rot vu sir, in su kwaj nevongin mehôti sênê rê, gayoj niwêék. Loḵ nêr vu mehô sekê beloin bê, “Getelo sekêm nam!” Lom mehô lo telo nema ya, lom nivesa raḵ pevis.

⁶ Rêḵ Parisai* lo deluḵ yom doḵnê, lob loḵo Herot* yi alam desap sir medenesero aggata in bê dengis Yesu menadiik.

Alam Yu Bôpata Desupin Sir Ggêp Ngaggee Bôp Nenga

⁷ Lob Yesu loḵo yi hur maluh detah sir meya denedo ngaggee bôp nenga, lom alam ngahisekê rot vu distrik Galilea denetamuin sir. Galam vu distrik Yudea ving.

⁸ Galam vu nyêg bôp Yerusalem, galam vu distrik Idumea, galam vu bêl Yordan vahi-yi. Galam sên denedo dus vu nyêg bôp Ture los Sidon, besir ngahisekê deyam. Sir pin denengo ngaa pin sên nevong lo, lom deneya vu yi.

⁹ Lom nêr vu yi hur maluh bê na degeḵo yaḵ ti, in alam ngahisekê deneyam rot om rêḵ degeving in yi.

¹⁰ In vong sir ngahisekê benijvesa raḵ, om alam nijraksên denepeḵa raḵ yi rot in bê degebê nemaj jaḵ yi.

¹¹ Log memô sên denegwang ya mehônôn medenevong lo, denelê yi lom denepetev medeneggêp loḵ vaha gedenegeek bê, “Anutu nalu hong!”

¹² Lob nevo ḵoo vu sir niwêék bê su denanêr yi rangah.

Yesu Ggoin Sinarê Nemaḵluho-bevidek-luu Raḵ

(Mt 10:1-4; Lk 6:12-16)

¹³ Loḵ tum ya nyêg ti los kedu betahi alam sên kwa nevo sir lo bê dena vu yi.

¹⁴ Log ggoin maluh nemaḵluho-bevidek-luu raḵ in bê desepa yi geyô rêḵ gevong sir mena denanêr yi gageḵ rangah.

¹⁵ Vo niwêék vu sir ving in degeti memô sên denegwang ya mehônôn ayoj lo geto dena.

¹⁶ Ggoin Simon, lob nêr ggev ngwê raḵ nebê Pita.

¹⁷ Lob ggoin Yakobus luho ari Jon sên Sebedi nalu luho raḵ, benêr ggev ngwê raḵ luho nebê Boanerges, (degwa nebê luho nij wêék nebê vakuvek).

¹⁸ Lob ggoin Andreas luho Pilip ga, Bartolomai luho Matai, geTomas ga, Alpeus nalu Yakobus, geTadaius, geSimon sên yi mehô-neruuk-alam-Rom ti,

¹⁹ geYudas Iskariot ving, sên rêḵ nanêr Yesu rangah lo.

* 3:2: Alam Parisai* denelê sên Yesu nevong mehônôn benijvesa nerak lo nebê nevong huk ti, om nabê gevong doḵ Buk-sewahsên-yi og nekeyêh horek Buk-sewah-sên-yi. Rêḵ Yesu nêr bê Anutu tung Buk-sewahsên-yi in doḵ vu mehônôn, om nabê doḵ vu mehônôn benijvesa jaḵ doḵ Buk-sewahsên-yi og yik yoh vu, gaḵ su keyêh horek rê. Rêḵ alam Parisai* delê Yesu paya in ngaa sênê bedenevongin bê dengis yi.

*Yesu Luho Belsebul***(Mt 12:24-32; Lk 11:14-23; 12:10)*

²⁰ Yesu yah meya ben lob mehōnon ngahisekē yom desupin sir ggōkin yah, lom Yesu losho yi hur maluh su deyoḥ vu bē dega nos rē, in mehōnon ngahisekē medeggērin sir.

²¹ Loḵ Yesu yi alam denedo bej gedengo bē alam deggērin sir rot, lob denēr bē, “Maḵ yu vong paya!” Lom deya in bē denajom yi nah.

²² Log alam-horek-ya la deyam vu Yerusalem medenenēr bē, “Memō alaj Belsebul* nevong yi!” Gedenenēr ving bē, “Netii memō to deneya raḵ memō alaj niwēek!”

²³ Loḵ mēm Yesu supin sir yam dus getateḵin vu sir bē, “Satan rēḵ getii yō yi hur memō geto dena nabē va?”

²⁴ Nabē alam dob timu debasuh sir bedengis sir, og alam sēnē su rēḵ demedo los nij wēek rē.

²⁵ Log nabē alam degwa timu debasuh sir medengis sir, og alam sēnē su rēḵ demedo los nij wēek rē.

²⁶ Om nabē Satan losho yi alam debasuh sir medengis sir, og su rēḵ demedo rē, gaḵ rēḵ malaj nama na.

²⁷ Log hil su ayoh vu bē agōk Mehō Nipaya los niwēek saga ben vavunē gabo yi ngaa vēr rē. Mēm nabē hil naduu Mehō los niwēek sēnē ahon, og mēm hil rēḵ abo yi ngaa pin vēr menama na verōḵ yi.”

²⁸⁻³⁰ Alam sēnē denenēr bē Yesu nevong ngaa nebē sēnē in memō nipaya ti nevong yi, loḵ Yesu nēr yah vu sir bē, “Sa nanēr vu ham yōnon nabē Anutu yoh vu bē dahun mehōnon hir ngaa nipaya pin na, ngaa nipaya los gaḵ pelēsēn sēn denanēr jaḵ Anutu lo. Gaḵ nabē mehōti nanēr gaḵ pelēsēn jaḵ Anon Vabuung (nabē yik sēek memō nipaya ti), og Anutu su rēḵ dahun yi gaḵ sēnē na rē, gaḵ yō rēḵ gēp vu yi degwata.”

*Yesu Ata Losho Ari Lo**(Mt 12:46-50; Lk 8:19-21)*

³¹ Lob ata losho ari lo yam denare dobnē gedevong gaḵ ya vu yi bē duk na vu sir.

³² Gelosho mehōnon ngahisekē denedo, lom denēr vu yi bē, “Atam garim lo avēhnōm lo yam denare dobnē medeneloḵ tepēḵ in hong!”

³³ Rēḵ loḵ tepēḵ yah vu sir nebē, “Atag lo arig re lo?”

³⁴ Log mala neḵo loḵ beggang ayo menelē alam pin sēn detebuu yi lo genēr vu sir bē, “Satag lo sarig lo sēnē!”

³⁵ Alam sēn deneseпа loḵ Anutu kwa lo, og sir saga mēm detu sarig lo, savēhnōg lo, satag lo.”

4*Yesu Nēr Gaḵ Peggirinsēn Raḵ Mehō Sēn Netetēhin Nos Gahis**(Mt 13:1-9; Lk 8:4-8)*

¹ Buk ngwē rē, loḵ Yesu yah meya ngaggee bōp lo nenga, lom tateḵin gaḵ vu mehōnon ggōkin yah. Mehōnon ngahisekē rot desup sir medenetēḵing raḵ sir, lom raḵ ya nedo yaḵ ti raḵ ngaggee vavunē galam pin denedo ngaggee nenga.

² Lom mēm nenēr gaḵ peḡgirinsēn ngahisekē vu sir, genēr bē,

³ “Ham gwengo rē! Mehō netetēhin nos gahis ti to meya huk anon in bē tetēhin yi nos gahis.

⁴ Netetēhin nos gahis, lob vahi to nedo loḵ aggata sēn neyoh huk vuheng lo, lob soḵ yam pevis medegga.

⁵ Log gahis vahi to meraḵ nedo dob mahen teka sēn raḵ neggēp gelōng vavunē lo, om kip pevis in dob mahen teka mu.

⁶ Lob hes verup netum bevev raḵ, lob meran ya pevis in gēga su luḵ ya dob rē.

⁷ Log gahis vahi to meloḵ ya nedo vos niggin ggin ayo, lob vos niggin ggin sēnē kip merig, lob ggōk nos besu sis anon rē gema.

⁸ Log gahis vahi to meluḵ ya nedo dob jeji lob kip verup merig mesis anon. Vahi sis dahis ti benemadluho, gevahi sis dahis löö, gevahi sis dahis nemadvahi.”

⁹ Log nēr ving bē, “Mehōti bē nenga neggēp, og gengo gaḵ sēnē.”

*Yesu Nenēr Gaḵ Peggirinsēn In Va?**(Mt 13:10-17; Lk 8:9-10)*

¹⁰ Ya nedo tahsēn, loḵ yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu sēn losho alam sēn deneseпа yi lo, yam deloḵ tepēḵ vu yi bē, “Gaḵ peḡgirinsēn sēn genēr-ē degwa nebē va?”

¹¹ Loḵ nēr yah vu sir bē, “Anutu netateḵin gaḵ vunsēn raḵ yi nyēg degwa vu ham, gaḵ alam vahi sēn denedo nenga lo, og Anutu nenēr vu sir loḵ gaḵ peḡgirinsēn mu,

¹² ‘in bē su rēḵ degērin sir nah vu Anutu mekevoh hir ngaa nipaya na rē.

Gaḵ degelë mu gesu dejak ni rë,
log degenḡo mu gesu denatōḵ jak gāḡek degwa rë.”

*Yesu Tateḵin Mehō Sën Netetëhin Nos Gahis Lo Yi Gāḡek
(Mt 13:18-23; Lk 8:11-15)*

¹³ Lob loḵ tepëḵ yah vu sir nebë, “Ma ham su raḵ gāḡek peḡḡirinsën sënë degwa ni rë? Om maḵ ham rëḵ jak gāḡek peḡḡirinsën pin ni nabë va?”

¹⁴ Mehōti sën netetëhin nos gahis lo nebë mehō nenër Anutu yi gāḡek.

¹⁵ Log gahis vahi sën to nedo loḵ aggata lo nebë alam sën denḡo Anutu yi gāḡek ggovek, loḵ tum Satan yam pevis meḵo vër in ayoj lo.

¹⁶ Gegahis vahi sën to meraḵ nedo dob los gelōḡ lo nebë mehōnon vahi sën denḡo Anutu yi gāḡek log ahëj nivesa medeḵo raḵ pevis.

¹⁷ Rëḵ mu sir nebë nos gega sën neraḵ vu gelōḡ lo om denedo teka, loḵ ngaa maggin tōḵ vu sir, ma, alam denenër pelësën raḵ sir in denesepa loḵ Anutu yi gāḡek, lom tum delëëin pevis.

¹⁸ Log gahis vahi sën loḵ nedo vos niggin ggin ayo lo nebë alam sën denenḡo Anutu yi gāḡek ggovek lo.

¹⁹ Loḵ newaj neraḵ in ngaa-dob-yi rot gahëj neving monë bedenelev vahaj in kupeḵ lu ngaa, lob mëm ngaa pin sënë neggōḵ Anutu yi gāḡek banon nema.

²⁰ Log gahis sën to meluḵ ya dob jeji lo nebë alam sën denḡo yi gāḡek medevasu loḵ ayoj medenevong yoh vu banon neraḵ lo. Sënë nebë nos rig menesis anon nivesa; vahi nesis dahis ti benemadluho, gevahi nesis dahis löö, gevahi nesis dahis nemadvahi.”

*Yesu Nër Bë Hil Su Abun Ram Gevek Na Reek Gebinë
(Lk 8:16-18)*

²¹ Lob nër vu sir bë, “Bë hil gelu doḵ ram buk, og maḵ yoh vu bë hil abun duḵ na dëḡ ayo ti, ma, hil ḡetung duḵ na reek gebinë? Ma! Hil ḡetung jak medo reek vavunë in natum nivesa behil galë nyëḡ jak.

²² Lob ngaa pin sën neggëp vunsën lo, najeeng rëḵ tato yi rangah, gengaa pin sën debom meneggëp loḵ ḡobeng ḡwëbeng agi, og najeeng rëḵ alam pin dejak ni.

²³ Bë ham nengamin neggëp, og ham gwengo gāḡek sënë meham kwamin bo!”

²⁴ Loḵ nër vu sir ḡḡōkin bë, “Ham kwamin bo gāḡek sën ham nengo lo nivesa rë. Ngaa sën ham nevonḡ vu mehō ngwë lo, og rëḵ Anutu bo doḵ nah vu ham nabë, gebo la geving mesevōḵ.

²⁵ Mehōti sën neraḵ gāḡek degwa ni lo, og rëḵ jak la degwa ni geving rot. Gemehōti sën su neraḵ gāḡek degwa ni rë lo, og rëḵ kwa birekin teka sën neraḵ ni lo benama na verōḵ yi.”

Yesu Nër Gāḡek Peḡḡirinsën Raḵ Nos Gahis Nebë Nekip Nebë Sënë

²⁶ Log nër bë, “Sën Anutu yi Nyëḡ anon jak lo, og yik nebë mehōti tetëhin nos gahis luḵ ya dob.

²⁷ Lom neggëp buk genekedi raḵ monbuk benedo yoh vu buk ngahi, log nos gahis lo kip berig geysi duḡin degwa sën nos nerig raḵ lo.

²⁸ Gahis yō kip verup dob. Neru verup muḡinsën, lob tung ris raḵ genema gḡol raḵ, lom mëm vuuḵ anon.

²⁹ Loḵ nelë bë anon loḵ beris nebung, lob mëm neḵo paggëpek beketōv anon in anon loḵ ggovek lo. Kë! Lob Anutu yi Nyëḡ anon neraḵ nebë sënë.”

Yesu Nër Gāḡek Peḡḡirinsën Raḵ Mastet Gahis
(Mt 13:31-32; Lk 13:18-19)*

³⁰ Log nër ḡḡōkin yah bë, “Hil nanër nabë Anutu neḡin hil nebë va? Gehil nanër gāḡek peḡḡirinsën jak yi nyëḡ nabë anon neraḵ nebë va?”

³¹ Hil nanër nabë: Sën yi Nyëḡ anon jak lo, og yik nebë mastet* gahis sën hil nehehin lo. Mastet* gahis sënë og mahen teka rot genos gahis pin kesuu.

³² Loḵ nabë hil ḡehin, og nakip bejig böpata bekesuu jojeng pin, bemëm nema böp gol doḵ og soḵ sën denevëḡ medeneya agi rëḵ nam dejegwi newisej doḵ nema gedejivin kuu. Kë! Lob Anutu yi Nyëḡ anon neraḵ nebë sënë!”

*Yesu Nenër Gāḡek Peḡḡirinsën
(Mt 13:34-35)*

³³ Yesu nenër vu sir loḵ gāḡek peḡḡirinsën ngahi yoh vu sën bë dejak ni.

³⁴ Nenër yi gāḡek vu mehōnon pin loḵ gāḡek peḡḡirinsën nebë sënë, rëḵ mëm losho yi hur maluh yō ya denedo tahsën, log netateḵin gāḡek sën pin rangah vu sir.

*Yesu Nevong Mesang Ahë Yes Raḵ
(Mt 8:23-27; Lk 8:22-25)*

³⁵ Loḵ buk timu saga, lob nyëḡ luḵ ya, lob nër vu yi hur maluh nebë, “Hil ana ngaggee vahi sagu rë.”

³⁶ Yesu rak nedo yaḡ lo vorot, lom yi hur maluh derak ya ving medeya, gedevuu alam saga lo ya. Gelosho yaḡ vahi desepa sir medeya.

³⁷ Lob sang böpata nevë gengaggee nesis böp meneluk ya yaḡ ayo bevuuk loḵ, bevongin bë napup.

³⁸ GeYesu bë kwa rak ngadoheng dus ti meneggëp ying ggëp yaḡ hus, loḵ mëm yi hur maluh deggee vu yi medenër vu bë, “Tatovaha! Su kwam nevo hil bë vongin hil malad nama rë?”

³⁹ Lom kedi rak pevis bepetupek rak sang los ngaggee bë, “Ggovek ya! Ahëm yes jak!” Lom sang ahë yes rak pevis gededun ma geneggëp.

⁴⁰ Lob mëm nër vu sir bë, “Ham newamin rak in-a? Maḵ su ham ayomin neyam timu vu sa rë?”

⁴¹ Lom kenuj ya rot gedenedoḵ tepëḵ vu sir nebë, “Maḵ mehö sënë yi nebë va? Om sën sang los ngaggee denḡo aye-ë?”

5

Memö To Meya in Garasa Maluh Ti (Mt 8:28-34; Lk 8:26-39)

¹ Nebë saga, lom ya detoḵ ya ngaggee nenga vahi, sën alam Garasa hir nyëḡ lo.

² Lob Yesu rak nedo yaḡ meya pesong ya roneḵ, lob mehöti kedi ggëp waak sën denebë mehönon seḵëj loḵ lo meluḵ to vu yi, lob memö nipaya nedo loḵ ayo.

³ Mehö sënë ben loḵ neggëp waak ving mehönon seḵëj gemehöti su yoh vu bë naduu yi ahon jak sëḡ ma ngaa ti rë gema.

⁴ Gaḵ deneduu nema los vaha rak sëḡ wirek wirek, loḵ nevepul sëḡ in nema genekelugin sëḡ benepepöo in vaha, gemehöti su yoh vu bë gevong bemala yes jak rë.

⁵ Nedo nyëḡ heljëḡ los kedu, log medo nengeeḵ buk los rangah genesis yi rak ḡlönḡ.

⁶ Mehö sën nahën nedo adingnë menelë Yesu, loḵ seröḡ meyam petev neggëp loḵ Yesu vaha,

⁷ gengeek bë, “Yesu, Anutu Vavunë nalu hong. Geyam in-a? Bë gwevong va vu sa? Sa ḵetaḡ yök vu hong niwëëḵ neggëp Anutu mala nebë su ḡbasap sa!”

⁸ In Yesu nër vu memö sënë bë, “Memö nipaya-e! Gwevuu mehö sënë na gegweto gena!”

⁹ Lob mëm Yesu loḵ tepëḵ ya vu mehö sënë bë, “Arëm re?” Rëḵ bë, “Sarëḡ nebë Mehömehö in he ngahiseḵë.”

¹⁰ Loḵ mëm pasang neketag vu Yesu nebë Yesu su getii sir na gedegevuu nyëḡ sagi.

¹¹ Log böök yu ti vare deneruuk rak kedu sënë vewen,

¹² lom tum memö deketag vu yi bë, “Gwevong he mehe na gegwang na böök sagu ayoj.”

¹³ Lob yogekin bë yoh vu bë degegwang na, lom mëm memö nipaya sën devuu mehö lo ya geto deya degwang ya böök; lob böök saga sir 2,000, lob mëm deseröḡ meya deluḵ nyëḡ vaha degwa ti meya devës ya ngaggee bengaggee rehöö sir pin bemalaj maya veröḵ yi.

¹⁴ Lob alam sën denegin böök lo deveya meya denër ngaa sënë rangah vu alam pin sën denedo loḵ nyëḡ böp los mahen mahen lo ving. Lob alam saga deyah in bë degelë ngaa sën to meya lo.

¹⁵ Lob deyah vu Yesu medelë mehö sën memö to deya in yi lo. Delë mehö sën Mehömehö gwang ya yi wirek lo vëh tob benedo nivesa gekwa nevo ngaa nivesa, loḵ tum denegönengin sir rot.

¹⁶ Lob alam sën delë ngaa agi rak malaj lo, denetatekin ngaa pin sën toḵ vu mehö los memö nipaya geböök lo pin vu sir ving.

¹⁷ Lom mëm alam pin deketag vu Yesu bë gevuu hir nyëḡ gena.

¹⁸ Lom Yesu nahën neraḵ yah yaḡ, log mehö sën memö to deya in yi lo ya ketag vu yi bë na geving yi.

¹⁹ Rëḵ Yesu vong yi yah genër vu yi bë, “Mu genah megena vu hong alam megena genanër ngaa böp sën Mehöböḡ vong vu hong los kwa pesivin hong lo rangah vu sir.”

²⁰ Lob yah meya medo nenër ḡagek sënë rangah vu alam ggëp nyëḡ sën denenër arë nebë Beggang-bu-nemadluho lo nebë Yesu vong ngaa böp sën sënë vu yi, lom tum alam pin avij netök.

Gagek Rak Yairus Nalu Avëh Luho Avëh Sën Bë Nema Rak Yesu Yi Tob (Mt 9:18-26; Lk 8:40-56)

²¹ Yesu rak yaḡ meyah meya ngaggee vahi galam ngahiseḵë desupin sir meyam detetup yi loḵ ngaggee nenga.

²² Nahën nedo ngaggee böp nenga lob dub-supinsën-yi ala ti, arë nebë Yairus, to metök vu yi, lob petev meto neggëp loḵ vaha,

²³ log ketag niwëëḵ vu yi bē, “Sa nalug avëh dus raḵ in nadiiḵ. Om genam gwebë nemam jak yi in vesa doḵ bemedo.”

²⁴ Lom Yesu ya ving yi beluho deya, lob alam ngahiseḵë rot desepa luho medepeḵa raḵ yi medeya ving.

²⁵ Lob avëh ti niḵöḵ medo neyam yoh vu ta nemadluho-bevideḵ-luu.

²⁶ Yi sënë neya vu dokta ngahiseḵë in bē degevonḡ benivesa jaḵ, rëḵ ma gesu deyoh vu rë, geneḵo vanë rot. Bago sir raḵ yi monë los yi ngaa pin bemaya verök yi, rëḵ su nivesa nerak rë genikök neyam ata.

²⁷ Avëh sënë lo nengo Yesu bengö nebë nevonḡ mehönön benijvesa nerak, lob mëm sepa yi begwang ya alam ngahiseḵë sënë lo vuheng atov, beyam to nare Yesu demi gebë nema rak yi tob, in kwa nevo loḵ ayo nebë,

²⁸ “Nabë sa gebë nemaḡ jaḵ yi tob mu, og rëḵ sa niḡ kelök jak.”

²⁹ Kwa vo loḵ ayo nebë sënë, gebë nema rak tob genengo loḵ ayo nebë niḵök tewii ya benivesa raḵ pevis.

³⁰ Lob Yesu ngo bē niwëëḵ la to meya in yi, loḵ peḡḡirin yi pevis loḵ alam sagi lo vuheng atov meloḵ tepëḵ vu sir nebë, “Re bē nema rak sa tob-a?”

³¹ Rëḵ yi hur maluh denër yah vu yi bē, “Genelë bē alam ngahi sën denepeḵa raḵ hong rot, loḵ ḡelöḵ tepëḵ bē re bē nema rak hong in va?”

³² Rëḵ Yesu mala neko loḵ menelë sir in bē jaḵ mehöti sën vonḡ nebë aḡi ni.

³³ Loḵ avëh raḵ ngaa sën töḵ vu yi lo ni, om ḡḡöneng menelëḵ, lom yam petev meneggëp loḵ Yesu vaha genër yi ḡaḡek pin sënë rangah vu yi.

³⁴ Lob Yesu nër yah vu yi bē, “Naluḡ-e! Ayom yam timu vu sa, lob vonḡ benim vesa raḵ, om gena los ayom sepëp genim rakсэн sënë rëḵ nama na verök yi.

³⁵ Yesu nahën nevonḡwëḡ vu avëh sënë, log mehö la deḵo ḡaḡek ḡḡëp dub ala Yairus yi beggang beyam denër vu dub ala sënë bē, “Nalum diiḵ ya ḡwëḡ, om su ḡweḵo Tatovaha mala seggi rë.”

³⁶ Loḵ Yesu su bē nenga vu hir ḡaḡek rë, genër vu dub-supinsën-yi ala bē, “Su newam jaḵ! Gaḵ ayom nam timu vu sa!”

³⁷ Lob nërin alam pin saga bedenedo, geyiḵ loḡho Pita geYakobus luho ari Jon, gavëh avö sën diiḵ lo ama, medeya.

³⁸ Ya deto dub ala sënë yi beggang, lob mëm nelë bē alam ngahiseḵë denedo genengo bē denevonḡ dedun böpata gedenesu medenesis sir rot.

³⁹ Nebë sënë rëḵ Yesu loḵ ya beggang ayo benër vu sir bē, “Ham nevonḡ dedun böpata los ham nesu rot nebë sënë in va? Hurmahen sënë su diiḵ rë, gaḵ neggëp yiing mu!”

⁴⁰ Loḵ denöp raḵ yi, lom tii sir pin to deya doḡnë gemëm loḡho hurmahen sënë ama lu ata, geyi hur maluh lööho sën deya ving yi lo, medeloḵ ya beggang ayo sën hur avëh diiḵ meneggëp loḵ lo,

⁴¹ lob jom loḵ nema genër vu loḵ ayej bē, “*Talita kumi!*” (Degwa nebë, “Avëh mahen-e! Kwedi jak!”)

⁴² Lom mëm avëh mahen lo kedi raḵ pevis meneggee meneya, in yi ta nemadluho-bevideḵ-luu. Gemem sir pin ḵenuj ya rot in.

⁴³ Log Yesu vo ḵoo vu sir bē su dena denanër ngaa sënë rangah vu mehö la, genër ving bē degevonḡ nos vu avëh mahen sënë.

6

Alam Nasaret Depelë Yesu

(Mt 13:53-58; Lk 4:16-30)

¹ Govek log Yesu yah meya yi nyëḡ, lom yi hur maluh deya ving yi.

² Lob Buk-sewahsën-yi* lom luḵ ya dub-supinsën-yi menetaḡu alam. Sir ngahi denedo, lom denḡo aye bavij töḵ medenër vu sir nebë, “Mehö sënë neḵo ḡaḡek sënë vu tena? Maḵ re vonḡ ḡaḡek los kwa sënë vu yi? Re loḵ vu yi om sën nevonḡ ngaa böp böp nebë aḡi?”

³ Sënëḵ yiḵ Maria nalu, mehö sën nelev beggang lo? Gari lo sën Yakobus luho Yosés geYudas lu Simon aḡi lo? Gavëhnö lo sën yiḵ nahën denedo ving hil-ë lo?” Lom denelë yi paya.

⁴ Nebë sënë lob Yesu nër vu sir bē, “Alam vu nyëḡ pin denëḵo mehö-nenër-ḡaḡek-rangahsën arëj raḵ, gaḵ yö hir alam, gehir degwa, gesir sën loḡho beggang-bu timu lo, og ma!”

⁵ Lom Yesu su yoh vu bē gevonḡ ngaa böp vu saga rë. Gaḵ yiḵ nebë nema rak alam niiraksën ti ti mu benijvesa nerak.

⁶Lob avi tōk meranga nema in su denevong ving yi rē gema. Lom ya neko loḵ beggang-bu sèn denedo dus raḵ lo metateḵin Anutu yi gagek vu sir:

Yesu Vong Yi Hur Maluh Nemadluho-bevidek-luu Sèn Deya Raḵ
(Mt 10:5-15; Lk 9:1-6)

⁷Lob supin yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu sèn lo genēr vu sir bē dena jaḵ. Nevong sir luu luu ya genēr vu sir bē degetii memō nipaya lo geto dena.

⁸Lob nēr gagek vu sir ving bē denatohin atoheng mu gedena meris. Su degeko nos sepa, gevahek los monē gēp.

⁹Gaḵ yik dejōp suu berōprōp ading timu gesu degeko ngwē sepa.

¹⁰Log yik nēr yah vu sir ggōkin bē, “Bē mehōti geko ham luu luu sènē doḵ na yi beggang megegin ham, og ham naḵōōḵ doḵ beggang saga rot beham na jaḵ.

¹¹Rēḵ nabē beggang-bu ti su degegin ham los degengo ham gagek nivesa rē, og ham tetēhin kebus in vahamin, in deḵaḵ ni nabē devong paya, log ham gwēvuu beggang ti saga na geham na jaḵ.

¹²Lob mēm deya raḵ meya denēr Anutu yi gagek sènē rangah vu mehōnon bē degevuu hir ngāa nipaya na gedegērin sir nom vu Anutu.

¹³Gedenetii memō ngahiseḵē to deneya, gedenerikin wēl* ḵele-oliv* raḵ mehōnon ngahiseḵē sèn nij neraḵ lo ving, benijvesa neraḵ.

Mehō-neripek-alam Jon Diḵ Nebē Sènē
(Mt 14:1-12; Lk 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴Alam pin denḵo Yesu bengō medenēr ya meyoh vu alam pin, beMehō-los-bengō Herot* ngo ving bē nevong ngāa bōp nebē sènē, lom alam vahi denenēr bē yik sènēḵ Mehō-neripek-alam Jon sèn diḵ lo rēḵ vesa loḵ yah, om sèn nevong huk los niwēēk nebē agi.

¹⁵Rēḵ mu alam vahi denenēr bē, “Mu maḵ Elia.” Galam vahi denenēr bē, “Mu mehōnenēr-gagek-rangahsèn ti nebē alam sèn denenēr gagek rangah wirek lo.”

¹⁶Rēḵ mu Herot* nengo bengō nebē sènē lob nēr bē, “Mu yik Jon sèn sa ḵetōv kwa lo sèn kedi raḵ yah.”

¹⁷In wirek og Herot* yō vong mehō la ya dejom Mehō-neripek-alam Jon ahon medetung loḵ ya ḵarabus raḵ degwa nebē sènē: Herot* ggodeḵ ari Pilip venē Herodias, betum neko netu venē,

¹⁸lom Jon nēr vu Herot* bē, “Gehodeḵ arim avēh, sènē su yoh vu rē, gekweyēh horek!”

¹⁹Lob Herodias ahē sengēn vu Jon bebē ngis yi nadiḵ rēḵ ma, gaggata su neggēp rē, in Herot* neggōnengin Jon.

²⁰In neraḵ ni bē su nevong ngāa nipaya ti rē, gaḵ yi mehō yohvu beyi vabuung, lom negin yi nivesa. Nengo Jon yi gagek lom kwa neya ngāhi gayo maggin, rēḵ ahē neving pangsēn bē gengō yi gagek rot.

²¹Nebē sènē geHerodias yō medo mekwa nevo bē buk ti rē. Lob mēm buk ti, lob Herot* kwa vu yi buk sèn ata ḵo yi wirek lo, lob nevong nos bōpata ti vu yi ggev losho yi alam sèn deneggin begō lo hir ggev, gevu alam bōp bōp vu distrik Galilea pin.

²²Medo denegga nos sènē geHerodias nalu avēh avō ti lo ya nelōo loḵ malaj, geHerot* losho yi vatēvek sèn ahēj nivesa rot vu yi, lom Mehō-los-bengō Herot* nēr vu bē, “Genanēr ngāa ti sèn ahēm neving rot lo rangah vu sa, lob sēḵ bo nōk vu hong.”

²³Lom tato nema ya vavunē genēr yōnon rot bē, “Ngāa ti sèn genanēr vu sa lo, og yik sēḵ bo noh vu nōk vu hong. Gaḵ bē genanēr sa ngāa pin sènē vewen, og sa su rēḵ gulin rē.”

²⁴Lob avēh avō to meyah dobnē beya meloḵ tepēḵ vu ata bē, “Senah mena nanēr va?” Rēḵ bē, “Mehō-neripek-alam Jon yu!”

²⁵Lom pevis meloḵ yah humeḵ ayo menewa newa meneya vu mehō-los-bengō menēr vu yi bē, “Sa bē gwēvong Mehō-neripek-alam Jon yu vu sa! Gwetung doḵ medo gabum ti megebo vu sa pevis.”

²⁶Lob mehō-los-bengō ayo maggin rot, rēḵ ggōneng vu gagek sèn nēr rangah vu avēh lo, lob su bē rēḵ keyēh gagek rē in nēr yōnon getato nema ya vavunē, beyi alam vatēvek pin denḵo.

²⁷Lom pevis mevong alam-begō-yi ti ya in Jon yu loḵ ḵarabus ayo. Lob ketōv Jon kwa,

²⁸betung loḵ gabum ti, beḵo yom vu avēh avō sènē lo, loḵ mēm ḵo meyah vu vu ata.

²⁹Ggovek saga lob Jon yi hur maluh denḵo bengō bē desis yi mediḵ, lob ya deḵo meya debē loḵ waaḵ heljēng yi ti.

Yesu Vet Alam 5,000
(Mt 14:13-21; Lk 9:10-17; Jn 6:1-13)

³⁰Lob sinarē sèn Yesu vong sir ya lo yom deverup vu yi, bedenēr huk sèn denevong lo los gagek pin sèn denenēr vu alam lo vu yi.

³¹ Galam ngahisekë deneyah gedenejom vu sir besu deyoh vu bë dega nos rë, lom Yesu nër vu yi hur maluh lo bë, “Ham nam hil ngo ana medo nyëg-yumeris tahsën geham sewah teka rë!”

³² Lom mëm sir yō anon derak ya yağ medeya nyëg-yumeris tahsën ti.

³³ Rëk alam ngahi delë bë deneya rak, lob derak nyëg sën bë dena lo ni, lob alam vu nyëg böp pin saga deneserög medeneyoh ronek medenemuğın meya denegin Yesu losho yi hur maluh vu ngaggee böp nenga vahi sagu.

³⁴ Yesu pesöng ya ronek lok lë bë sir ngahisekë, lob kwa vongin sir rot, in sir nebë sipsip sën alaj main sir, lom mëm tatekin gagek ngahisekë vu sir rot,

³⁵ besehuk luğ, lom yi hur maluh ya denër vu yi bë, “Sënëk nyëg-yumeris tahsën sënë genyëg ggovek ya,

³⁶ om gwevong sir medenah medena beggang-bu ti ti sën neggëp dus agi medebağo hir nos.”

³⁷ Lok nër yah vu sir bë, “Mu ham ngo gwevong nos vu sir!” Lok delok tepëk yah vu bë, “Gemonë K200 tena in he na bağo brët noh vu sir medega?”

³⁸ Lom mëm lok tepëk vu sir bë, “Ham brët va la neggëp-a? Ham nah gwelë rë!” Lob yah delë beyom denër vu bë, “Brët nemadvahi, gegël luu!”

³⁹ Nebë saga, lob mëm nër vu alam pin bë, “Ham gweto medo yu ti ti jak pahup sën nimewis aga, beham medo rë!”

⁴⁰ Lob to denedo yu yu rak neggëp alam mehödahis nemadvahi vahi, gerağ neggëp alam mehödahis löö löö.

⁴¹ Ggovek ya, lob mëm nejom brët nemadvahi saga gegël luu lo rak, bemëm varah mala rak yağek gejom rak in los ahë nivesa ya vu Anutu, log mëm değo brët bevo vu yi hur maluh bemëm ya devo ggelek yoh vu alam pin. Lob heğ gël mevo yoh vu sir pin nebë saga ving.

⁴² Lom degga beyoh vu sir pin bahëj pup ya.

⁴³ Degga ggovek, log desupin brët los gël sën nedo lo lok sap nemadluho-bevidek-luu bepup ya.

⁴⁴ Log alam sën degga nos lo, sir maluh 5,000.

*Yesu Vare Neggök Ngaggee Vavunë
(Mt 14:22-33; Jn 6:15-21)*

⁴⁵ Ggovek ya log Yesu vong yi hur maluh bë dejak na yağ medenamugin medena ngaggee vahi medena Betsaida, geyik medo megevong alam pin sën deketëkin medena rë.

⁴⁶ Lob vong sir ya, log ya los kedu in bë najom jak.

⁴⁷ Nebë saga lob sehuk luğ geyag to meya ngaggee vuheng atov geYesu yō ti nahën nedo kedu.

⁴⁸ Lok nelë bë denevimengin yağ rot in sang neruuk sir los yağ yom. Lok nyëg neggovek in bë geheng, lob Yesu vare neya rak ngaggee vavunë beya meto vu sir bevong in bë kesuu sir gena.

⁴⁹ Rëk delë bë vare neya rak ngaggee vavunë meneya, lob dekuung bë alam-diiksën kënuj ti, lom dengeek.

⁵⁰ In sir pin delë medeggönengin yi medelëk rot, rëk Yesu vengwëng ya vu sir pevis bë, “Ham su newamin jak! Yiğ sa sënë, om ham su göneng!”

⁵¹ Lom rak ya yağ ving sir, log sang maya avuti, lom tum avij netök mederanga nemaj

⁵² in su kwaj nevo brët sën vet alam rak lo rë gema. In nahën gesu kwaj tøk rak degwa rë.

Yesu Nevong Alam Genesaret La Menij Vesa Rak
(Mt 14:34-36)*

⁵³ Lob derak yağ medetök ya Genesaret*, lom mëm deseyu yağ ahon ya ngaggee nenga menedo.

⁵⁴ Log depesöng mederak ya ronek, lom alam vu nyëg sagi delë Yesu mederak ni pevis.

⁵⁵ Lom mëm deneserög medeneyoh vu nyëg saga pin medenevağo alam nijraksën lok hir kanyë medeneya nyëg sën denengo bë Yesu ya meto nedo lo.

⁵⁶ Vu beggang yu böp geyu mahen geyoh vu nyëg sën Yesu neyoh lo pin, og denebë alam nijraksën ya deneggëp telig, log deneketag vu yi bë yoh vu bë degebë nemaj jak yi röpröp ading nenga mu. Lom alam pin sënë sën denebë nemaj rak yi tob lo, og nijvesa nerak.

7

*Alam Hib Wirek Hir Gagek Mugeng
(Mt 15:1-9)*

¹ Parisai* galam-horek-yi la vu Yerusalem desupin sir medeya vu Yesu.

² Lob delë bë yi hur maluh vahi denegga nos los nemaj nipaya-sënë nebë su deneripek nemaj yoh vu alam Yuda hir horek muğın rë gema.

³ Denër nebë sënë in Parisai* ving alam Yuda pin denesepa loğ alam hib wirek hir gagek sên nebë: Su dejipek nemaj namugin rê, og su rêk dega nos.

⁴ Gengaa pin sên debago vu maket lo, og deneripek rê, loğ mêm denegga. Gemedo denesepa alam hib wirek hir gagek mugeng ngahisekê nebë sënë ving, bedeneripek kap gegabum gedëg aên los ngaa pin.

⁵ Denevong nebë sënë, om sên Parisai* losho alam-horek-yi deloğ tepëk vu Yesu bê, “Hong hur maluh dekeyêh horek medenegga nos los nemaj nipaya gesu denesepa loğ alam hib wirek hir gagek rê in va?”

⁶ Lob nêr yah vu sir bê, “Mehö-nenêr-gagek-rangahsên Yesaya nêr valek ham yônön bê ham ayomin luu. Kevu wirek meneggêp nebë sënë:

‘Alam sënë deneko sarëğ rağ rak avij meris mu, gağ ayoj nilêlin sa.

⁷ Yö denenêr mehônön hir horek mu, log denenêr nebë “Anutu yi gagek sênê!”

Log deneko sarëğ rağ meris mu.’

⁸ Ham lêein Anutu yi horek ya, geham nejom mehônön hir gagek mugeng ahon.”

⁹ Loğ nêr vu sir ggökin bê, “O yônön! Mağ ham mehônön los kwamin, om sên ham neruu demimin vu Anutu yi horek geham ngo nesepa loğ alam hib wirek hir gagek-ê?”

¹⁰ In Moses nêr wirek meneggêp bê, ‘Gegurek amam lu atam babuj!’ genêr ving bê, ‘Bê mehöti nanêr gagek nipaya jak ama ma ata, og ham tengwa yi menadiik.’

¹¹ Loğ ham nenêr bê, ‘Bê mehöti yi monê lu ngaa neggêp in bê doğ vu ama ma ata jak, rêk mu nanêr vu luho nabê, “Sa bê doğ vu meluu megevong sa ngaa sënë nôk vu meluu, rêk mu rêk nama in sehooïn rağ ggovek netu Korban (sënë nêr bê tu Anutu yi seriveng).” ’

¹² Nenêr nebë saga, lob ham nevo veyovin bê, ‘Yik ggovek, su doğ vu ama lu ata!’

¹³ Lob sënë og ham nekweyêh Anutu yi horek meham nenêr bê ngaa meris, geham nesepa loğ alam hib wirek hen hir gagek menenêr bê ngaa anon. Beham netahu nalumin lo loğ ving. Geham nevang ngaa ngahisekê nebë sënë.”

*Ngaa Sên Nevong Mehônön Menij Paya Nerak
(Mt 15:10-20)*

¹⁴ Ggovek, loğ supin alam ggök yahin menêr vu sir bê, “Ham pin gwengo sa gagek bejak ni venuh!

¹⁵ Ngaa pin sên hil naha lo su yoh vu bê duğ na mehöti ayo megevong benipaya jak rê. Gağ mu ngaa sên nedo loğ ayo merak neverup avi lo mu sên nevang benipaya nerak.

¹⁶ [Bê mehöti nenga neggêp og genço mekwa bo rê!]

¹⁷ Nêr gagek sënë ggovek, log vuu alam saga gerak ya beggang, loğ mêm yi hur maluh ya deloğ tepëk vu yi in gagek peggirinsên sënë.

¹⁸ Lob loğ tepëk yah vu sir bê, “Ma ham nahên geham su nerak ni rê? Mağ ham su rağ ni bê ngaa pin sên hil naha meneloğ ya hil ayod lo, og su yoh vu bê gevong mehöti benipaya jak rê?”

¹⁹ In ngaa nebë sënë su negwang ya mehônön ayoj rê, gağ neluğ ya ahêj kevus mu, loğ tum to neluğ ya asoreng.” Yesu nêr vu hil loğ gagek sënë nebë nos los reggu aggagga pin og nivesa.

²⁰ Log mêm nêr vu sir bê, “Ngaa sên nedo loğ mehônön ayoj meneverup avij lo, sên nevang bemehônön nij paya nerak.

²¹ In ngaa sên neggêp loğ mehônön ayoj merak neverup avij lo nebë sënë: Kwaj nevo ngaa nipaya, denevong baggêb, deneggodek ngaa, denesis mehônön medenediik,

²² deneggodek mehö ngwê venêj ma reggaj, malaj anonin mehö ngwê yi ngaa, denevong ngaa nipaya aggagga, denetetuhin mehö ngwê, kwaj nevo ngaa nipaya yoh vu buk pin netu hir ngaanon, ahêj sengên, denenêr gagek pelêsên rağ mehônön, deneko sir rağ, denevong jeggin jeggin.

²³ Ngaa nipaya pin sënë loğ neggêp mehônön ayoj, besên rağ neverup avij menevong benij paya nerak.”

*Ponisia Avêh Ti Vong Ving Yesu
(Mt 15:21-28)*

²⁴ Lob Yesu kedi rağ loğ saga meya Ture los Sidon hir nyêg, beya nedo loğ beggang ti. Vongin bê bun yi, rêk ma gesu yoh vu bê dah bengö vun rê.

²⁵ Loğ avêh ti vu sago ngo bê Yesu nedo, lom ya vu yi pevis. In memö nipaya ti gwang ya nalu avêh ayo menevong yi, lom ya pevis mepetev meneggêp loğ Yesu vaha.

²⁶ Avêh sënë og avêh yu ngwê, ata Grik avêh beko yi vu Ponisia vu distrik Suria benedo, lob ya ketag vu Yesu bê getii memö geto mena in nalu.

²⁷ Lob Yesu nêr rağ gagek peggirinsên yah vu yi bê, “Hil abet hurmahen namugin rê, in su yoh vu bê hil gağo hurmahen hir nos vêr megetê na vu anöô rê!”

²⁸ Loḵ avèh sepa loḵ yi gagek menèr yah vu yi nebè, “Èè-è, Mehöböp yönon! Gaḵ mèm hurmahen hir nos sèn denegga gemetes to neluḵ ya reek len lo, og mèm anöo yam denepatu medenegga.”

²⁹ Lom mèm Yesu nèr yah vu yi bè, “Genèr gagek los kwam saga, om ghenah megena böm in memö nipaya vuu nalum geto meya gwëbeng!”

³⁰ Lom yah meya ben genalu raḵ neggëp kanyè gememö to meya verök yi yoh vu sèn Yesu nèr lo.

Yesu Vong Bemehö Nenga Mir Gekwa Ngenölenḡ Ti Nivesa Raḵ

³¹ Lob Yesu vu Ture hir nyëḡ meyoh ya Sidon meneya ngaggee böp Galilea nenga meya neko loḵ nyëḡ sèn denenèr arè nebè Beggang-bu-nemadluho lo hir dob.

³² Lob deḵo mehöti nenga mir gekwa ngenölenḡ bedeya vu yi medeketaḡ bè gebè nema jak yi.

³³ Mehönon ngahisekè denedo saga, lom li yi meya nenga tahsèn, loḵ mèm gelu nema deggis lok ya mehö lo nenga len, log pesuv nyè kos metung raḵ daggen.

³⁴ Yesu mala ya yaḡek gerov saheng in kwa pesivin mehö sènè lo, log nèr vu bè, “*Epati!*” (Degwa nebè “Nengam natök!”).

³⁵ Lom nenga töḵ mengo gagek gedaggen neggee menevengwëḡ nivesa.

³⁶ Lob mèm Yesu vo ḵoo vu sir pin saga bè su dena denanèr gagek sènè rangah vu mehö la. Yesu vo ḵoo vu sir niwëèk, rëḵ ma gedekeyèh aye genij wëèk beya denèr rangah.

³⁷ Alam dengo lob ḵenuj ya rot medenèr bè, “Mehö sènè nevongḡ ngaa pin nivesa. Om sèn nevongḡ balam nengaj mirsèn denengo gagek, genevongḡ balam kwaj ngenölenḡ denevengwëḡ nivesa.”

8

Yesu Vet Alam 4,000

(Mt 15:32-39)

¹ Loḵ buk saga alam ngahisekè desupin sir ya vu yi ggökin benos main sir, lom supin yi hur maluh menèr vu sir bè,

² “Sa kwaḡ nevongin alam sènè in hil nado buk löö genos main sir.

³ Sir vahi deyam vu nyëḡ ading, om nabè sa gevongḡ sir medenah bej los ahëj meyip, og rëḵ nöḵ denadiikḡ aggatata.”

⁴ Lom yi hur maluh deloḵ tepëḵ yah vu yi bè, “Hil nado nyëḡ-yumeris tahsèn sènè, om hil rëḵ gaḵo nos vu tena in hil abet mehönon sènè jak-a?”

⁵ Lob Yesu loḵ tepëḵ yah vu sir bè, “Ham ḵo brèt va la?” Loḵ denèr yah vu yi bè, “Nemadvahi-bevidek-luu!”

⁶ Lom mèm nèr vu mehönon pin beto denedo dob, log ḵo brèt nemadvahi-bevidek-luu sènè rak gejom rak in los kwa vesa ya vu Anutu, log debu bevo vu yi hur maluh in bè debo gelek noh vu alam pin, lom mèm devo ggelek yoh vu sir.

⁷ Gegël mahen luu neggëp ving, lob nejom raḵ yah vu Anutu los kwa vesa in, genèr vu yi hur maluh bè debo gelek noh vu alam pin geving.

⁸ Lob degga meyoh vu sir pin beggovek ya, log vahi nedo bedesupin loḵ jebeng nemadvahi-bevidek-luu mepup.

⁹ Log alam sèn degga nos lo, sir yoh vu 4,000. Log mèm Yesu vongḡ sir ya,

¹⁰ log pevis belosho yi hur maluh derakḡ ya yaḡ ti medeya nyëḡ Dalmanuta.

Parisai* Deseggi Yesu Yi Huk Niwëèk

(Mt 16:1-4; Lk 12:54-56)

¹¹ Lob Parisai* la kwaj nevo bè depelè Yesu, lom ya deto vu bedeseggi yi bè, “Gwevongḡ ngaa böp yaḡek yi ti in he galè nabè Anutu vongḡ hongḡ yam!”

¹² Lob Yesu ayo maggin berov saheng genèr vu sir bè, “Ham sèn ham nedo dob-è, ham vongḡn bè sa gevongḡ ngaa böp in bè tato nabè Anutu vongḡ sa meseyam in va? Rëḵ mu sa nanèr vu ham yönon nabè sesu rëḵ gevongḡ ngaa böp ti beham gwelè rë, gaḵ rëḵ nama!”

¹³ Lob vuu sir geraḵ yah nedo yaḡ ggökin meyah meya ngaggee vahi.

Degegin Sir In Parisai* Losho Herot* Hir Gagek

(Mt 16:5-12)

¹⁴ Yi hur maluh kwaj virekin nos gesu deḵo la sepa rë, geyiḵ brèt perurek timu raḵ nedo yaḡ.

¹⁵ Lob Yesu nèr vu sir loḵ gagek peggirinsèn bè, “Arè! Ham gwegin ham vu Parisai* hir yüst*, gevu Herot* yiyi geving.”

¹⁶ Lom kwaj nevo yi gagek medenesap sir raḵ medenèr vu sir bè, “Hil su haḵo brèt la sepa rë, om sèn maḵ nenèr aga!”

¹⁷ Loḵ Yesu raḵ ni, lom nēr vu sir bē, “Nebē va sēn ham nesap ham raḵ bē ham su ḵo brēt la sepa rē-ē? Maḵ ham duḡin degwa? Ma maḵ ham ayomin yō nahēn niwēēk-a?”

¹⁸ Ham malamin neggēp rēḵ ham su nelē rē? Geham nengamin neggēp rēḵ ham su nengo rē? Ma ham su kwamin nevo

¹⁹ sēn sa debu brēt nemadvahi vu alam 5,000 geham supin vahi loḵ ya sap va la mepup lo rē?” Rēḵ denēr yah vu bē, “Nemadluho-bevidek-luu!”

²⁰ Rēḵ bē, “Log sēn sa dego brēt nemadvahi-bevidek-luu vu alam 4,000 lo, og ham supin vahi loḵ ya jebeng va la mepup-a?” Loḵ denēr bē, “Nemadvahi-bevidek-luu!”

²¹ Loḵ tum loḵ tepēḵ bē, “Rēḵ ham ngo nahēn geham su raḵ degwa ni rē?”

Yesu Vong Bemehō Los Mala Ḷenod Ti Vu Betsaida Nivesa Raḵ

²² Loḵ tum yah deverup Betsaida, lob alam la deli mehō mala ḵenod ti yam vu Yesu bedeketag vu yi bē gebē nema jaḵ yi.

²³ Lob Yesu jom loḵ nema geli yi meluho deya beggang telig nenga, loḵ mēm pesuv nyē ḵos lok ya mala gahis gebē nema raḵ yi, log loḵ tepēḵ vu nebē, “Gēlē ngaa la?”

²⁴ Lob vēr mala raḵ menēr bē, “Sa nehālē mehōnon, rēḵ mu sa halē ahēj ḵenu nebē ḵele, rēḵ mēm vare deneggee medeneya!”

²⁵ Lob mēm Yesu bē nema raḵ yah mala gahis ggōkin, lob mēm mehō lo mala tum niwēēk menelē nyēḡ, bemala nivesa raḵ genelē ngaa pin neggēp rangah.

²⁶ Lob nēr vu mehō sēnē bē, “Su ḡedoḵ nah beggang-bu ti sēnē pehi ggōkin bedegelē hong!” Log vong yi yah ben.

Pita Nēr Yesu Arē Rangah

(Mt 16:13-20; Lk 9:18-21)

²⁷ Log Yesu loḵo yi hur maluh ya medo denēḵo loḵ beggang-bu ti ti sēn neggēp dus raḵ Sisarea vu distrik Pilipi lo. Nahēn deneyōk aggata log loḵ tepēḵ vu yi hur maluh bē, “Alam denenēr sa bē sa re?”

²⁸ Loḵ denēr yah vu yi bē, “Alam vahi denenēr bē Mehō-neripek-alam Jon hong, gevahi denenēr bē hong Elia, gevahi denenēr bē hong mehō-nenēr-gāgek-rangahsēn wirek hen ti!”

²⁹ Loḵ yik loḵ tepēḵ yah vu sir bē, “Log hamek? Ham nenēr bē sa re?” Loḵ Pita nēr yah vu yi bē, “Hong Kerisi*. Mehō sēn Anutu ggoin rak in bē ḡeḵo he nah lo.”

³⁰ Lob vo ḵooin niwēēk vu sir bē, “Om ham su na nanēr sa nabē sēnē vu mehōti!”

Yesu Nēr Rangah Bē Rēḵ Nadiik Nabē Sēnē

(Mt 16:21-28; Lk 9:22-27)

³¹ Lob mēm nēr ngaa sēn rēḵ natōḵ vu yi lo rangah vu sir bē alam bōp bōp galam-deneḵo-seriveng hir ggev rēḵ debo vanē vu Mehōnon Nalu rot, galam-horek-yi rēḵ degeruu demij vu yi, lob dengis yi menadiik gebuk natu lōo loḵ kedi jaḵ nah ggōkin.

³² Nenēr vu sir nebē sēnē, lob Pita li yi meya nenga mevong gāgek raḵ yi bē, “Su genanēr gāgek nabē sēnē!”

³³ Loḵ Yesu peggirin melē yi hur maluh pin, genēr Pita bē, “Hong Satan! Gwevuu sa gegena! In su kwam tōḵ raḵ Anutu kwa rē, gaḵ mu kwam nevo ngaa nebē sēn mehōnon yō kwaj nevo lo.”

³⁴ Lob supin alam vu bōpata saga deyam ving yi hur maluh benēr vu sir bē, “Mehōti bē natu sa hur, og kwa birekin yi gekerē yi ḵelepeḵo* metamuin sa.

³⁵ Mehōti bē kwa bo yi beḡegin nivesa, og rēḵ anon mala nama, gaḵ mehōti bē kwa birek in yi benadiik in sa los Bengō Nivesa, og rēḵ medo mala-tumsēn.

³⁶ Gaḵ nabē mehōti yō ḡeḵo yi jaḵ in ngaa dob yi pin bemedo loḵ nadiik, og yi ngaa sēnē rēḵ doḵ vu yi nabē va?

³⁷ Ma mehōnon rēḵ debaḡo Anutu jaḵ va in gevong bedemedo malaj-tumsēn-a? Ma!

³⁸ Alam sēn denedo dob agi sir mehōnon nij paya los deneruu demij vu Anutu, om nabē sir ti ninamum in sa los sa gāgek vu dob sēnē, og vu Buk-tamusēn sēn Mehōnon Nalu nom los Ama yō niwēēk geyi vunēḵ vunēḵ yageḵ yi geyi angēr vabuung lo, og rēḵ ninamum in mehō saga doḵ nah.”

9

¹ Lob Yesu nēr vu sir ving bē, “Sa nanēr vu ham yōnon nabē: Ham sēn nare agi vahi su rēḵ denadiik rē, gaḵ rēḵ nahēn demedo medegelē gAnutu yi nyēḡ anon jaḵ los niwēēk.”

Yesu Navi Agga Ngwē Raḵ

(Mt 17:1-13; Lk 9:28-36)

² Nahub gebuk nemadvahi-bevidek-ti ya ggovek rē, loḵ Yesu ḵo Pita lōōho Yakobus lu Jon beli lōōho belosho deya ḵedu ading ti beyō ya denedo. Lob Yesu nare loḵ lōōho malaj, lom lōōho delē genavi agga ngwē raḵ,

³ geyi tob veroo meris genepelibin, mehöti su yoh vu bë jipek tob ti meveroo jak nabë sënë rë.

⁴ Lob delë Elia luho Moses yam denare ving yi gelöho denevngwëng.

⁵ Lom Pita nër vu Yesu bë, "Sa alag-e! He nado mehalë ngaa sënë om mëm nivesa rot, om he dev numeng löö, ti vu hong, gengwë vu Moses ga, ngwë vu Elia."

⁶ Lööho deneggöneng in sir rot, om sën Pita vengwëng pevis benër nebë saga gesu kwa vo nivesa rë.

⁷ Loğ pevis bebeggob ti yam ggërin sir, log aye ti yam loğ beggob lo ayo bë, "Sa nalug yik sënë sën sahëg neving yi lo, om ham gwebë nengamin vu yi."

⁸ Nebë saga loğ pevis belöho malaj neko loğ nyëg rëk su delë mehöti rë. Gağ Yesu perurek timu yö nare ving sir.

⁹ Lob nahën deneluk medeneyam vu kedu genër niwëek vu lööho bë su denanër ngaa sën delë lo rangah. Gağ yö gëp rot bernëm Mehönon Nalu kedi jak nah vu bedub rë, loğ mëm.

¹⁰ Lom devong yoh vu yi gägek sënë, loğ yö yom medo denesap sir rak medenër bë, "Kedi jak nah vu bedub sën nabë va?"

¹¹ Lom delok tepëk vu yi bë, "Rëk nebë va sën alam-horek-yi denër bë Elia namugin menom dob-ë?"

¹² Lob Yesu nër yah vu sir bë, "Yönon, Elia namugin menom in gero ngaa pin nah. Loğ mak gägek va ti sënë sën dekevu meneggëp loğ Anutu-yi-kağiya bë mehönon rëk debo vanë vu Mehönon Nalu bedegeruu demij vu yi-ë?"

¹³ Om mëm sa nanër vu ham nabë Elia yom ggovek, rëk mehönon devong ngaa nipaya vu yi yoh vu yö kwaj, nebë sën dekevu wirek meneggëp loğ Anutu-yi-kağiya lo."

*Yesu Vong Memö To Meya In Hurmahen Ti
(Mt 17:14-21; Lk 9:37-43)*

¹⁴ Lob yah deto vu yi hur maluh vahi lo, lob delë gemehönon ngahisekë ya detetup sir, gelosho alam-horek-yi denemehoo sir.

¹⁵ Ya meto detök vu sir, lob alam pin delë Yesu bedelëk in yi, lom pevis medeserög medeya vu yi in bë denajom nema.

¹⁶ Lob loğ tepëk vu sir bë, "Ham hök ham in gägek re?"

¹⁷ Lok sir ti aye rak menër yah vu bë, "Tatovaha! Sa haço nalug ti sën yam vu hong in memö kwa ngengöleng ti gwang ya ayo, lom su nevngwëng rë.

¹⁸ Loğ buk sën memö negwang ya yi, og nepengah yi rak dob, log nyë katak netung genevu nengitek geni neköpek, om sën sa haço meyam. Sa ketag vu hong hur maluh sënë bë getitii memö geto mena in, rëk ma gesu deyoh vu rë."

¹⁹ Lob Yesu nër yah vu sir bë, "O ham mehönon sën nedo dob-ë! Ham su nevong ving sa rë! Om mak sëk medo geving ham buk va la geving-a? Gesëk medo kerë ham maggin noh vu kwev va la geving-a? Om maam ham gweko hurmahen nam vu sa rë!"

²⁰ Lob deko maluh mahen sënë ya vu yi, lob memö nelë Yesu, lob pevis mevong behurmahen vës meto nesap nyëg meggëp neyon yi genyë katak netung.

²¹ Lok Yesu loğ tepëk vu ama bë, "Ngaa sënë tök vu yi nangërek-a?" Rëk bë, "Yö nahën nikök lob vong, genevong menesepa loğ rot.

²² Nevesi yi rak nengwah los netë yi luğ ya bël beron ngahisekë bebë nadiik. Rëk mëm nabë geyoh vu, og mëm kwam paya in aluu megedok vu."

²³ Loğ Yesu nër yah vu yi bë, "Mu nabë ngo geyoh vu, og mëm! In alam sën ayoj neya timu vu Anutu lo, og deyoh vu bë degevong ngaa pin."

²⁴ Lob ama pevis besu bë, "Yik sayog neyök vu hong mahen teka mu, rëk mu nabë mëm gedok vu sa, og sëk ayoğ nöç timu vu hong pangсэн."

²⁵ Yesu lë bë alam ngahisekë desupin sir ya vu yi rot, lom pevis menër memö nipaya sën lo bë, "Hong memö kwam ngengöleng los malam kenod! Sa nanër vu hong nabë: Gwevuu hurmahen sënë gegweto gena, gesu gedok nah gökin!"

²⁶ Lob memö ngeek gesesö yi rot loğ hurmahen, log mëm to meya gehurmahen niköpek meneggëp nebë heljëng, lom alam ngahisekë denër bë, "Diik ya verök yi!"

²⁷ Rëk Yesu jom loğ nema beko yi rak gemëm kedi rak.

²⁸ Log Yesu rak yah beggang belosho yi hur maluh yö denedo, lob delok tepëk vu yi bë, "Nebë va sën he su ayoh vu bë getitii memö sënë geto mena rë-ë?"

²⁹ Lok nër yah vu sir bë, "Su aggata ngwë neggëp in bë hil getitii memö nabë sënë geto dena rë, gağ hil najom jak mu og mëm!"

*Yesu Nër Ggökin Bë Rëk Nadiik Nabë Sënë
(Mt 17:22-23; Lk 9:43-45)*

³⁰ Ggovek gedekedi vu nyëg saga bedeya rak meya deneko loğ distrik Galilea, lom vun yi in bë alam su dejak nyëg sën nedo loğ lo ni.

³¹ In netatekin gagek vu yi hur maluh benenër vu sir bê, “Rêk degetung Mehõnon Nalu dok na mehõnon nemaj, log dengis yi menadiik. Dengis yi menadiik govek gebuk löõ jak, lok mêm kedi jak nah gökin.”

³² Lob sir duḡin gagek sênê rêk deneggõneng gesu denelok tepêk in vu yi rê.

Delok Tepêk Bê Re Rêk Natu Ggev-a?

(Mt 18:1-5; Lk 9:46-48)

³³ Lob yah deverup Kapernaum medelok ya beggang ayo ggovek, lok mêm lok tepêk vu yi hur maluh lo bê, “Sên hil nahên netetuu aggata menayam lo, log ham nevengwêng rak va?”

³⁴ Lok ayej ma rot in gagek sên denesap sir rak lo. In denenër bê sir ti tena maḡ yi böp kesuu sir vahi.

³⁵ Lok to nedo gesupin sir nemadluho-bevidek-luu lo yam benër vu sir bê, “Bê ham ti gevongin nabê natu ham mehõ böp ti begegin ham, og mehõ saga dahun yi benah natu mehõ meris bedok vu alam pin lok mêm.”

³⁶ Lob ko hurmahen ti bevarah yi lok sir vuheng atov gelah nema lok yi genër vu sir bê,

³⁷ “Nabê mehõti kwa bo sa begevong nivesa vu hurmahen nabê ti sênê, og sênêk vong vu sa; log bê mehõti gevong nivesa vu sa, og su vong vu sa mu rê, gaḡ vong vu Mehõ sên vong sa meseyam lo ving.”

Mehõti Sên Su Nelê Hil Paya Rê Lo, Og Nelok Vu Hil

(Lk 9:49-50)

³⁸ Lob Jon nër vu Yesu bê, “Tatovaha! He halê mehõti genenër arêm los niwêek benetii memõ to deneya, lok he nêrin yi, in hil los su nesepa hil rê!”

³⁹ Lok Yesu nër yah vu yi bê, “Ham su nanêrin yi rê! Gaḡ bê mehõti gevong ngaa böp jak sarêḡ, og maḡ su rêk nanêr gagek nipaya jak sa rê.

⁴⁰ In mehõti sên su nelê hil paya rê lo, og nelok vu hil.

⁴¹ Sa nanêr vu ham yõnon nabê: Bê mehõti bo bêl kul beham nanum, in Kerisi-yi-alam ham, og sênê su rêk gevong vu ham nyêmasên rê.”

Nгаа Pelêpinsên Neli Mehõnon Ya Paya

(Mt 18:6-9; Lk 17:1-2)

⁴² Log Yesu nêr ving bê, “Nabê mehõti tahu sa alam sên ayoj neyam vu sa mahen teka mu lo ti begevong ngaa nipaya, og rêk geḡo nyêvewen böpata rot vu tamusên. Gaḡ nabê deseyu gelõng böpata dok kwa namuḡin bedeketê duk na loo vuheng bemala nama na, og mêm nivesa in su kepê mehõnon la.

⁴³ Log nabê nemam gevong bengaa nipaya kepê hong, og maam kwetõv na, geyik gemedo jak nemam vahi ti in gena gemedo malam-tumsên gëp Anutu yi Nyêḡ. Gaḡ nabê gemedo los nemam vahi vahi, og rêk degetê hong dok na Nyêḡ Nipaya sên nengwah medo mega hong gesu rêk nakul rê lo.

⁴⁴ [Nyêḡ Nipaya sênê, og melê medo mega sir noh vu buk pin gesu rêk denadiik rê, genengwah su rêk nakul rê.]

⁴⁵ Log nabê vaham geli hong na begwevong ngaa nipaya, og maam kwetõv na, geyik gemedo los vaham vahi ti in gena gemedo malam-tumsên gëp Anutu yi Nyêḡ. Gaḡ nabê gemedo los vaham vahi vahi, og rêk degetê hong dok na Nyêḡ Nipaya sên nengwah medo mega hong lo.

⁴⁶ [Nyêḡ Nipaya sênê, og melê medo mega sir noh vu buk pin gesu rêk denadiik rê, genengwah su rêk nakul rê.]

⁴⁷ Log nabê malam gevong bengaa nipaya kepê hong, og maam geselupek vêr megwetê na, geyik gemedo los malam vahi ti in gena gemedo malam-tumsên gëp Anutu yi Nyêḡ. Gaḡ nabê gemedo los malam vahi vahi, og rêk degetê hong dok na Nyêḡ Nipaya sên nengwah medo mega hong lo.

⁴⁸ Vu nyêḡ sênê, og

‘melê medo mega sir noh vu buk pin gesu rêk denadiik rê,

genengwah su rêk nakul rê.’

⁴⁹ Rêk debo vanê vu mehõnon pin nabê sên alam Yuda denekevu mamireng rak sipsip gedenevesi netu seriveng vu Anutu lo.

⁵⁰ Mamireng og ngaa nivesa, rêk mu nabê mamireng nimök jak, og hil rêk gevong benengên jak nah nabê va? Ngaa nirõp gëp dok ham ayomîn nabê mamireng, log ham medo los gagek-mala-yes.”

10

Yesu Nër Gagek Rağ Sën Avëh Los Maluh Denevupul Sir

(Mt 19:1-12; Lk 16:18)

¹ Yesu kedi vu saga beyah vasek bël Yordan geya distrik Yudea, lob alam ngahisekë desupin sir medeya vu yi ggökin, loğ netatekin gagek vu sir ggökin nebë sën yô medo nevong yoh vu buk lo.

² Lob Parisai* la deverup in bë deseggi yi, lom deloğ tepëğ vu yi bë, “Hil horek nër bë yoh vu bë mehöti nidëlin venë ma ma?”

³ Loğ Yesu loğ tepëğ yah vu sir bë, “Moses vo horek vu ham nebë va?”

⁴ Lom denër bë, “Moses nër bë yoh vu bë mehöti kevu kapiya-vepulsën-yi ti nabë ‘Su sa venëğ hong rë!’, log mëm juuk venë na.”

⁵ Loğ Yesu nër vu sir bë, “Ham ayomin niwëëk, om sën Moses vo horek ti sën vu ham.

⁶ Gağ Anutu tung maluh gavëh vu nyëdahis sën netung dob los ngaa pin lo.

⁷ Om maluh rëğ gevuu ama lu ata, log geğo venë, lob luho denatu anon timu.

⁸ Yönon, luho denatu anon timu. Luho su rëğ nabë luho luu gökin rë, gağ denatu anon timu.

⁹ Om ngaa sën Anutu duu ahon ggovek lo, og mehönon su debepul.”

¹⁰ Loğ mëm derak yah hir begganğ vavunë, lob yi hur maluh deloğ tepëğ yah vu yi in gagek sënë ggökin.

¹¹ Lom mëm nër vu sir bë, “Bë maluh ti nidëlin venë gegeğo avëh ngwë natu venë, og mehö sënë nevong baggëb bevong paya vu venë soğek.

¹² Log bë avëh ti nidëlin regga megevuu na, log na mejağ vu maluh ngwë natu regga, og avëh sënë nevong baggëb.”

Yesu Jom Rağ In Hurmahen

(Mt 19:13-15; Lk 18:15-17)

¹³ Lob mehö la değo hurmahen mahen medeyam vu yi in bë gebë nema jağ sir, loğ yi hur maluh deruuk sir.

¹⁴ Lok Yesu lë bë denevong nebë sënë, lom ahë sengën genër vu sir bë, “Ham gwevong hurmahen denam vu sa, ham su gwërin sir! In alam sën ayoğ neyam timu vu sa nebë hurmahen, og rëğ demedo dok Anutu-yi-nyëğ.

¹⁵ Sa nanër vu ham yönon nabë: Bë mehöti sën su ayo na timu vu Anutu-yi-nyëğ nabë hurmahen rë lo, og su yoh vu bë doğ na rë.”

¹⁶ Lom mëm neğo hurmahen rağ menetabuu sir, log bë nema rağ sir gejom rağ vu Anutu in sir bë semu sir.

Mehö Los Bengö-ggoreksën Ti

(Mt 19:16-30; Lk 18:18-30)

¹⁷ Yesu kedi in bë na jağ, loğ mehöti seröğ meyam ggërin yi geyun lus vu yi, log loğ tepëğ in bë, “Tatovaha! Hong mehö nim vesa anon! Sa ãevong nabë va in sa medo malag-tumsën degwata los degwata?”

¹⁸ Loğ Yesu loğ tepëğ yah vu yi bë, “Gënër sa bë sa nig vesa in va? Yiğ Anutu yô timu nivesa!

¹⁹ Gerağ Anutu yi horek sënë ni nebë: Su gengis mehönon medenadiik! Su gwevong baggëb! Su gegodeğ ngaa! Su genanër gagek kuungsën jağ mehö ngwë! Su gwekuung in mehönon geğbo hir ngaa vër! Gegurek amam lu atam babuj!”

²⁰ Lob mehö sënë nër yah vu Yesu bë, “Tatovaha! Sënëğ sengo nahën hurmahen log sa nesepa loğ horek pin sënë, rot Beverup gwëbeng sagi.”

²¹ Lob Yesu lë yi bahë ving yi, lob nër vu yi bë, “Gengaa ti nahën! Gena gwevong hong kupeğ pin na bemehönon debago, lob gwevong monë sën gweğo jağ lo na vu alam sën denerak vu in ngaa lo. Gwevong nabë sënë, log mëm genam gesepa sa, gemëm hong kupeğ nivesa rëğ gëp vu yagek.”

²² Mehö sënë ngo gagek sënë, lom mala seluh geyah meya los ayo maggin in yi kupeğ ngahisekë rot.

²³ Lom Yesu mala ço loğ sir, log nër vu yi hur maluh bë, “Alam sën hir kupeğ ngahisekë lo bë dedok na Anutu-yi-nyëğ, og rëğ debimengin.”

²⁴ Lob yi hur maluh delëğ mederanga nemaj in yi gagek sënë, loğ Yesu nër yah ggökin vu sir bë, “Nalug lo! Alam bë dedok na Anutu-yi-nyëğ, og rëğ huk böp vu sir.

²⁵ Nabë kamer ti gurek na rureğ len, og yiğ huk böpata rot, rëğ mu nabë mehö-los-bengö-ggoreksën ti gevongin nabë doğ na Anutu-yi-nyëğ, og sagak huk böpata rot kesuu.”

²⁶ Lob yi hur maluh kenuj ya in, geyö deloğ tepëğ vu sir bë, “Om mağ re yoh vu bë rëğ na medo mala-tumsën-a?”

²⁷ Lob Yesu gët sir genër bê, “Mehönon su deyoh vu bê degevonng beyö demedo malaj-tumsën rë, gaḵ Anutu yöh vu bê gevong. In Anutu yoh vu bê gevong ngaa pin.”

²⁸ Loḵ Pita nër yah vu yi bê, “Gwelë! He hevuu he ngaa pin ya gehë yam medo nesepa hong!”

²⁹ Lob Yesu nër bê, “Sa nanër vu ham yönon nabë mehöti sën gevuu ben gari losho avëhnö lo, gata losho ama genalu lo geyi dob, in sa los sa Bengö Nivesa sënë lo,

³⁰ og vu buk sënë rëḵ geko mehödahis jak gëp alam nemadvahi dok nah yi beggang gari lo avëhnö lo, ata lo nalu lo, geyi dob. Log rëḵ geko vanë geving, gevu Buk-tamusën rëḵ medo mala-tumsën degwata los degwata.

³¹ Rëḵ mu alam ngahisekë vu muginsën, rëḵ nom denatu alam tamusën, galam ngahisekë vu tamusën rëḵ nah denatu muginsën.”

*Yesu Nër Netu Beron Löö Bë Rëḵ Nadiik Nabë Sënë
(Mt 20:17-19; Lk 18:31-34)*

³² Lob detetu aggata beya deverup in bê dena Yerusalem. Yesu mugin meya, lob yi hur maluh newaj nerak, galam sën denesepa yi lo deneggöneng in sir. Loḵ Yesu supin sir nemadluho-bevidek-luu lo ggök yahin benër ngaa sën rëḵ natök vu yi lo rangah vu sir.

³³ Bë, “Ham ngo! Gwëbeng hil narak menaya Yerusalem, lom mëm rëḵ degetung Mehönon Nalu dok na alam-deneḵo-seriveng hir ggev lo los alam-horek-yi lo nemaj, lom rëḵ degevonng gaḵek vu yi bedenaner nabë nadiik, log degevonng dok na alam-yu-ngwë nemaj

³⁴ in depelë yi gedepesuv nyëj kos jak yi gedeebek yi jak aggis, log mëm dengis yi menadiik. Gebuk natu löö loḵ kedi jak nah gökin.”

*Yakobus Luho Jon Hir Tepëḵ
(Mt 20:20-28)*

³⁵ Lob Sebedi nalu Yakobus luho Jon verup deya vu Yesu medelotk tepëḵ vu bê, “Tatovaha! Alu bê ketag gaḵek ti vu hong in gwevonng vu aluu.”

³⁶ Loḵ Yesu loḵ tepëḵ yah vu luho bê, “Melu kwamin nevo bê sa gevong nabë va vu meluu-a?”

³⁷ Loḵ luho denër yah bê, “Genaner vu aluu in tamusën sën rëḵ gemedo los nim wëëḵ böpata gevunëḵ vunëḵ yageḵ yi lo, og mëm alu natu hong gadu bemedo kwebem vahi vahi. Aluu ngwë medo nemam vesa, gengwë medo nemam këj.”

³⁸ Rëḵ Yesu nër yah vu luho bê, “Meluu dugin gaḵek sën melu nekwetag in vu sa-ë degwa! Ma melu yoh vu bê melu rëḵ nanum dok kap* sën sëḵ nanum dok lo? Ma melu yöh vu bê rëḵ jipek bël* nabë sën sëḵ jipek dok lo?”

³⁹ Loḵ luho deyogekin bê, “Alu ayoh vu!”

Lob mëm Yesu nër vu luho bê, “Melu nër yönon! Kap* sën sëḵ nanum dok lo, og melu rëḵ nanum dok, gemelu rëḵ jipek bël nabë sën sëḵ jipek lo.

⁴⁰ Rëḵ mu mehö sën rëḵ medo gëp sa nemaḡ vesa, gemehö sën rëḵ medo sa nemaḡ këj lo, og su neggëp vu sa rë. Gaḵ alam sën Amag yö ggooin sir rak lo, sën rëḵ demedo dok.”

⁴¹ Lob sir nemadluho denḡo luho hir gaḵek sënë, lob ahëj sengën vu Yakobus luho ari Jon.

⁴² Rëḵ Yesu supin sir genër vu sir bê, “Ham rak alam dahis nij bê hir alam sën denëḡin sir lo, og deneḵo sir rak vu hir alam, gehir alam böp denedëḡinengin hir alam rak horek ngahi.

⁴³ Rëḵ mu ham, og ham su gwevonng nabë sënë. Gaḵ bê ham ti gevongin nabë natu ham mehö böp ti, og gevong ngaa nabë sën tu ham hur in dok vu ham,

⁴⁴ log bê ham ti gevongin nabë natu ham mehö muginsën ti, og gevong ngaa nabë sën yi mehö meris lo, begevonng huk nyëmasën vu ham pin.

⁴⁵ In Mehönon Nalu yik nebë sënë. Su yam in bê mehönon pin degevonng huk mededok vu yi rë, gaḵ yam in bê gevong huk vu mehönon pin los nadiik dok nah alam ngahisekë bej in geko sir nah vu Anutu.

*Mehö Mala Kenod Bartimaius Mala Nivesa Rak
(Mt 20:29-34; Lk 18:35-43)*

⁴⁶ Yesu losho yi hur maluh ya detök ya Yeriko gedekesuu medeneya. Geyi hur maluh losho alam ngahisekë deneya ving yi. Loḵ ya verup detök vu Timaius nalu Bartimaius mala kenod menedo loḵ aggata nenga, bemedo neketag monë lu ngaa vu alam bê dedok vu yi.

⁴⁷ Lob ngo Yesu Nasaret bengö nebë verup, lob tahi ya niwëëḵ bê, “Yesu! Davit*-yi-mewis hong! Kwam gevongin sa!”

* **10:38:** Yesu nër maggin sën vongin natök vu yi, rëḵ peggin gaḵek rak ripeksën bël.

⁴⁸ Loḵ alam pin saga depetupek raḵ yi medenēr bē aye nama. Rēḵ ma gepasang netahi niwēēk rot bē, “Davī*⁴⁸-yi-mewis! Kwam gevongin sa!”

⁴⁹ Lob Yesu nare benēr vu sir bē, “Nabē nam!” Lob detahi yam bedenēr vu bē, “Ayom sepēp jaḵ! Tahi hong, om kwedi jaḵ megena vu!”

⁵⁰ Lob selevekin yi rōprōp sēn bom yi loḵ lo ya, gekedi pesōng meya vu Yesu.

⁵¹ Loḵ Yesu loḵ tepēḵ vu yi bē, “Gevongin bē sa gevong va vu hong-a?” Loḵ meḵ sēn mala ḵenod lo nēr yah vu bē, “Mehōbōp! Sa bē gwevong sa malag natum in sa galē nyēg gökin!”

⁵² Lom mēm Yesu nēr vu yi bē, “Om gena! Ayom yam timu vu sa, om vong bemalam nivesa raḵ!” Lob pevis menelē nyēg, loḵ mēm tetuu aggata metamuin Yesu.

11

Yesu Loḵ Ya Yerusalem Lob Alam Deḵo Yi Raḵ
(Mt 21:1-11; Lk 19:28-40; Jn 12:12-19)

¹ Lob ya deverup dus vu Yerusalem meya deto Betpage los Betania ggēp Ḵedu Ḵele-oliv, lob vong yi hur maluh luu deya,

² genēr vu luho bē, “Melu na beggang-bu ti sēn melu malamin neya agu. Lob melu na berup aggatavi loḵ melu rēḵ gwelē nabē deseyu dogi nalu ti menare loḵ sagu. Dogi nalu ti sēn su mehōti raḵ wirek rē geyō nahēn nare, lob melu kwevelekin begweli nom.

³ Genabē mehōti bare gelē meluu, bedoḵ tepēḵ vu meluu nabē. ‘Melu nevong va saga?’ og melu nanēr nah vu nabē, ‘Mehōbōp bē jaḵ mena!’ lob mēm rēḵ gevong nam pevis.” Nēr vu luho nebē saga, log vong luho ya.

⁴ Luho deya lob detōḵ vu dogi nalu yoh vu sēn nēr lo. Deseyu meloḵ nare aggatavi benare rangah loḵ aggata bōp, lom luho dekevelekin.

⁵ Galam vare denelē luho, lob deloḵ tepēḵ vu luho bē, “Melu gwevong va vu dogi nalu saga sēn melu nekwevelekin-ē?”

⁶ Rēḵ luho denēr Yesu aye vu sir, lom mēm delēēin dogi ya vu luho.

⁷ Lob luho deli dogi nalu yah verup vu Yesu, log delah hir rōprōp raḵ demi, log mēm Yesu raḵ ya nedo.

⁸ Lob alam ngahiseḵē dekah hir tob medevah loḵ aggata, gesir vahi deneserōg medeneya aggata vahi vahi medenesap ḵapah medenevah aggatata ving, geYesu nerakḵ dogi meneggōk.

⁹ Lob alam sēn denemuḵin gesēn denetamuin yi lo denepisek in medenetahi bē, “Hosana!

Anutu gevong semusemu vu mehō sēn neyam los Mehōbōp niwēēk.

¹⁰ Anutu semu hil ḵenud Davī yi buk sēnē, sēn vongin nom berup vu hil gökin. Om hil gaḵo Anutu arē jaḵ na vavunē!”

¹¹ Lob Yesu ya metōḵ ya Yerusalem beloḵ ya Anutu yi dub-vabuung-bōp beḵo loḵ belē ngaa pin, loḵ hes mala ggovek ya lom loḵo yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu lo to deyah dobnē medeyah meḵeya Betania.

Yesu Terot Ḵele Pik*
(Mt 21:18-19)

¹² Heng to lob sir vu Betania medeyam lom diikahē,

¹³ lob nelē ḵele pik* ti nare adingnē geris ngahiseḵē rot, lob ya dus in bē sero anon. Ya deverup vu lom lē rēḵ ris meris ganon ma, in yi buk nahēn gesu nesis anon rē.

¹⁴ Lob nēr vu ḵele bē, “Su rēḵ gengis anom bemehōnon dega gök nahin rē!” Geyi hur maluh vare denengo nebē sēnē.

Yesu Tii Alam Sēn Denebago Ngaa Loḵ Dub-vabuung-bōp Lo
(Mt 21:12-17; Lk 19:45-48; Jn 2:13-22)

¹⁵ Yah deverup Yerusalem, lob lok yah Anutu yi dub-vabuung-bōp ggōkin, lob tii alam sēn denevong huk baḵosēn loḵ lo. Log keyoveḵin alam sēn denepekwe* monē lo hir tevor, los alam sēn denetung nuung in bē alam debago bedebesi natu hir seriveng lo hir sēa.

¹⁶ Log nēr in mehōnon pin bē su degeḵo hir ngaa medenah medenom nabē aggata doḵ dub vabuung.

¹⁷ Lob nēr vu sir bē, “Gagek neggēp loḵ Anutu-yi-ḵapiya nebē:

‘Sa beggang og rēḵ denanēr nabē beggang-jom-raksēn-yi in mehōnon vu dob pin denajom jaḵ dok.’

Rēḵ ham vong beyah tu alam hodek bej waak vunsēn rak.”

¹⁸ Lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev loḵo alam-horek-yi sēn denḵo bē Yesu nēr gagek nebē sēnē lob desero aggata in bē dengis yi menadiik. In deneggōng in yi, in alam pin avij netōḵ in yi gagek bemedo denengo.

¹⁹ Nebē saga lob hes luḵ ya lob devuu Yerusalem ya gedeyah.

Yesu Nër Gagek Rağ Kele Pik Meransën
(Mt 21:20-22)*

²⁰ Lob monbuk loğ yom deverup, loğ delë kele pik* sënë bë meran ya. Ris meran gegega gilin gebebov ya.

²¹ Lob Pita kwa vo Yesu yi gagek menër vu bë, "Tatovaha! Gwelë! Kele pik* sën geterot lo meran bebebov ya!"

²² Loğ Yesu nër yah vu sir bë, "Ham gwevong geving Anutu!"

²³ Sa nanër vu ham yonon nabë: Bë mehöti nanër vu keđu sënë nabë, 'Kwedi gwetë hong duk na loo vuheng!' gesu medo ayo luu luu rë, gağ gevong geving nabë yi gagek sënë rëğ anon jağ, og rëğ anon jağ.

²⁴ Om sa nanër vu ham nabë: Ngaa sën genejom rağ megenekwetag in vu Anutu lo, og gwevong geving yi nabë rëğ gweko anon, og rëğ bo vu hong yonon.

²⁵ Log nabë ham bare najom jağ na vu Anutu, rëğ ham ahëmin sengën neggëp vu mehö la, beham kwamin nevo nebë devong ngaa nipaya vu ham, og ham dahun hir ngaa nipaya sën lo na benama na veröğ yi, geham su kwamin bo gök nahin. Ham gwevong nabë saga, og mëm ham Amamin sën nedo yağek lo rëğ dahun ham hōmin ngaa nipaya na geving.

²⁶ [Gağ nabë ham su dahun hir ngaa nipaya na rë, og ham Amamin sën nedo yağek lo su rëğ dahun ham ngaa nipaya na rë, gağ yō rëğ gëp vu ham.]"

*Deloğ Tepëğ Bë Re Vo Arë Böp Los Niwëëğ Vu Yesu
(Mt 21:23-27; Lk 20:1-8)*

²⁷ Lob ya detöğ yah Yerusalem lob neko loğ Anutu yi dub-vabuung-böp lo ggökin, lob alam-deneko-seriveng hir ggev, galam-horek-yi los alam teta detöğ vu yi.

²⁸ Lob deloğ tepëğ vu yi bë, "Re vo niwëëğ vu hong benër bë gwevong huk nabë sënë? Re ggooin hong rağ-a?"

²⁹ Loğ Yesu nër yah vu sir bë, "Kë, om sa bë doğ tepëğ in gagek ti nöğ vu ham rë, loğ nabë ham nanër nom, og mëm sëğ nanër mehö sën ggooin sa rağ in bë sa gevong huk agi nöğ vu ham.

³⁰ Ham nanër gagek sënë vu sa rë nabë: Jon neripek alam, og yam vu yağek, ma, sepa loğ mehōnon vu dob kwaj?"

³¹ Lom yō yah denesap sir rağ medenenër vu sir nebë, "Bë hil nanër nabë yam vu yağek, og rëğ doğ tepëğ nom nabë, 'Rëğ nebë va sën ham su vong ving yi rë-ë?'

³² Log nabë hil nanër nabë sepa loğ mehōnon vu dob kwaj...?" Rëğ su yoh vu bë denanër gagek sënë rë, in deneggōng in alam sën vare denengo lo bë rëğ dengis sir. In alam pin kwaj nevo Jon bë yi mehō-nenër-gagek-rangahsën ti yonon.

³³ Lom denër yah vu Yesu bë, "He duğin degwa-o!" Loğ Yesu nër yah vu sir bë, "Nebë saga, om sa su rëğ nanër mehō sën ggooin sa rağ lo vu ham rë!"

12

*Yesu Peggirin Gagek Rağ Alam Nij Paya Denegin Huk Wain
(Mt 21:33-46; Lk 20:9-19)*

¹ Lob Yesu nër gagek peğğirinsën ti vu sir bë, "Mehöti varoh huk wain ti, gejegelin gelöng netu heek, log semu nyëğ ti in napip wain anon doğ. Log lev beggang ading ti sën debare jağ medemalajin wain lo. Loğ tum vo huk sënë loğ ya mehö la nemaj in bë degeğin, loğ mëm anon vahi natu yiyi gevahi natu hej. Ggovek log tah yi ya meya nyëğ ading ti meya nedo.

² Gebuk sën wain anon nemonek lo dus rağ, lob huk ala sënë nevong yi hur ti ya vu mehōnon sën denegin huk lo, in bë geço yi wain anon vahi.

³ Rëğ dejom yi ahon medeveek yi gedevong yi yah meya nema meris.

⁴ Loğ huk wain ala lo vong yi hur ngwë yah ggökin, loğ desis yu rağ begö, bedevong paya vu yi rot.

⁵ Lom yik vong hur ngwë ya, loğ desis yi mediik ya; genevong yi hur ngahisekë deya ggök ggökin nebë saga, lob deneveek vahi, gedenesis vahi medenediik.

⁶ Nebë saga lob yi hur pin maya geyik nalu perurek timu sën ah neving yi rot lo nahën nedo ving yi. Lom kwa vo nebë, 'Sa nalug sënë, om rëğ degurek babu!' lom vong yi ya rağ neggëp hus.

⁷ Rëğ alam sën denegin yi huk lo, yō denër vu sir nebë, 'Mehö sënë rëğ doğ nah ama ben begeço yi ngaa pin, om ham-o! Hil angis yi menadiik gehuk sënë natu hil ngaa!'

⁸ Lom dejom yi ahon medesis mediik, log detë yah dobnë.

⁹ Nebë saga, om huk wain ala sënë mağ rëğ gevong nabë va vu sir-a? Rëğ na bekevoh alam sën denegin yi huk lo bemalaj nama na veröğ yi, log mëm gevong huk sënë vu alam mewis la medegeğin.

¹⁰ Ma maḵ ham su tevin gageḵ sēn neggēp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo rē? Nebē:
 'Alam sēn denelev beggang lo nij lēlin gelōng ti sēnē.

Rēḵ mu sēnē netu gelōng niwēēk beggang nyēḵetu y.

¹¹ Mehōbōp vōng sēnē
 lom he halē bē nivesa rot!" "

¹² Lob alam Yuda hir ggev derak ni bē nenēr gageḵ peggirinsēn rak sir, lom devōng in bē denadu y na ḵarabus, rēḵ deggōng in alam ngahiseḵē sēn denedo lo, lom devuu y i gede yah medeya.

Yesu Vōng Gageḵ Rak Alam Rom Hir Mehō-los-bengō Sisar* Yi Monē-takēs-yi
 (Mt 22:15-22; Lk 20:20-26)

¹³ Lob devōng Parisai* la lo sho Herot* y i alam la to deya vu Yesu in bē deseggi y i, in bē nabē nanēr gageḵ ti paya, og denajom y i ahon nabē sēn mehōnon denesis sok loḵ lek lo.

¹⁴ Ya deto vu y i lom delok tepēḵ vu bē, "Tatovaha! He rak nim bē hong mehō nirōp, gesu genehōng in mehōnon megenēr gageḵ yah nenga rē! Gesu genehōng in alam malaj rē, gaḵ genenēr gageḵ neggēp ti vu alam meris gevu alam los arēj ving, log genatatekin Anutu y i gageḵ vu alam los anon mu. Om genanēr vu he rē nabē hil getē takēs na vu alam Rom hir mehō-los-bengō Sisar* ma nama? Hil rēḵ getung ma hil su rēḵ getung rē?"

¹⁵ Rēḵ Yesu rak nij bē kwaj luu, lom nēr vu sir bē, "Ham neseggi sa in va? Ham gweḵo monē gahis ti nam sa galē rē!"

¹⁶ Lom deḵo ti ya vu, loḵ loḵ tepēḵ vu sir bē, "Re ḵenu los arē sēn rak neggēp agi?" Rēḵ bē, "Sisar*!"

¹⁷ Lom Yesu nēr vu sir bē, "Om ham gwevōng Sisar* y i ngaa nah vu Sisar*, log Anutu y i ngaa og ham bo nah vu Anutu!" Lob tum delēk rot gavij netōḵ in nēr gageḵ sēnē los kwa.

Hil Medo Malad-Tumsēn Nabē Va?
 (Mt 22:23-33; Lk 20:27-40)

¹⁸ Alam Sadukai* denenēr bē alam-diiḵsēn og su rēḵ deḵedi jaḵ nah rē. Lob sir la deya vu Yesu medelok tepēḵ vu y i bē,

¹⁹ "Tatovaha! Moses kevu horek sēnē vu hil meneggēp bē, 'Bē mehōti ari ti nadiik geyi alov nedo, rēḵ mu luho su deḵo naluj rē, og mēm ari geḵo y i alov natu venē meluho degeḵo naluj vu ari sēn diik lo'.

²⁰ Lob hur magēm ti lo sho ari lo, sir nemadvahi-bevidek-luu denedo, lob arij aguu ḵo avēh,

²¹ loḵ diik geluho su deḵo naluj rē. Lom tum ari amon ḵo y i alov, rēḵ luho su deḵo naluj rē, log amon diik ving. Log gwee nebē saga, ḵo alov rēḵ diik geluho naluj ma. Beyiḵ sir pin devōng nebē sēnē metōḵ ya arij meggi, gesir pin naluj ma.

²² Log avēh sēnē diik rak neggēp hus.

²³ Om genanēr nabē najeeng sēn mehōnon diiḵsēn deḵedi jaḵ nah lo, og avēh sēnē rēḵ natu arij ti tena venē? In sir pin deḵo avēh timu saga netu venēj."

²⁴ Loḵ Yesu nēr yah vu sir bē, "Ham duḵin Anutu y i gageḵ sēn neggēp loḵ y i ḵapiya lo, geham duḵin Anutu niwēēk ving.

²⁵ Vu Buk-tamusēn sēn mehōnon diiḵsēn deḵedi jaḵ nah lo, og maluh su rēḵ degeḵo avēh rē, gavēh su rēḵ deḵak maluh rē. Gaḵ rēḵ demedo nabē angēr lo vu yaḵek.

²⁶ Gageḵ sēn mehōnon diiḵsēn deḵedi jaḵ nah lo, maḵ ham su tevin ḵapiya sēn Moses kevu lo rē? Sēn nengwah medo netum loḵ keḵe yu dabun ti log Anutu nēr vu Moses bē, 'Sa Abraham y i Anutu sa, gIsaak y i Anutu sa, geYakop y i Anutu sa!'

²⁷ Nabē alam-diiḵsēn denadiiḵ bermalaj nama na verōḵ y i, og su yoh vu bē nanēr nabē lōōho hir Anutu y i rē. Gaḵ lōōho denedo malaj-tumsēn, in Anutu og alam malaj vesa los malaj-tumsēn hir Anutu y i. Rēḵ ham nekwetul loḵ."

Horek Bōp Sēn Kesuu
 (Mt 22:34-40)

²⁸ Lob alam-horek-yi ti verup mengo bē denesap sir nebē sēnē, lob nengo bē Yesu nēr gageḵ los kwa vu sir lom loḵ tepēḵ vu y i bē, "Horek ti tena sēn kesuu horek vahi pin-a?"

²⁹ Loḵ Yesu nēr yah bē, "Horek sēn kesuu lo nebē: Hong Israel! Gwengō rē! Anutu sēn hil Mehōbōp lo, y iḵ Mehōbōp perurek timu,

³⁰ om ahēm geving Mehōbōp hong Anutu los ayom dahis. Ḵenum natu y i ngaa, gekwam los dahis na vu y i timu, gahēm geving y i los nim wēēk pin.

³¹ Lob horek bōp ngwē sēn netu luu nebē: Ahēm geving alam sēn denedo dus vu hong nabē sēn ngo ahēm neving hong lo. Behorek ngwē su kesuu horek luu sēnē rē!"

³² Loḵ mehō-horek-yi sēnē nēr yah vu y i bē, "Genēr nirōp, tatovaha! Genēr yōnon nebē Anutu yō timu, gAnutu ngwē su nedo rē.

³³ Log bë hil ahêd geving yi los ayod dahis gehil kwad los dahis na vu yi timu, gehil ahêd geving yi los nid wêek, log hil ahêd geving alam sên denedo dus vu hil lo nabê sên hil ngo ahêd neving hil, og mêm ngaa sênê kesuu seriveng sên hil nehetung medenevesi vu Anutu lo los seriveng vahi pin."

³⁴ Lom Yesu ngo bë mehò sênê nêr gâgek los kwa lom nêr vu bë, "Su genedo ading in Anutu-yi-nyêgrê!" Lob tum alam pin deggöneng in sir gesu deloq tepêk yah vu Yesu in gâgek ngwê rê.

Yesu Loq Tepêk In Davit Nalu

(Mt 22:41-46; Lk 20:41-44)

³⁵ Loq tum Yesu medo nenêr gâgek vu mehônnon loq Anutu yi dub-vabuung-böp, loq loq tepêk bë, "Nebê va sên alam-horek-yi denenêr Mehò sên Anutu ggooin raq in bë geqo hil nah lo bë degwa vu Davit*-ê?"

³⁶ Anon Vabuung vo kwa vu Davit menêr bë:

'Mehöböp nêr vu sa Mehöböp nebê,

"Gemedo sa nemaq vesa gevu tamusên

og sêk getung alam sên denelê hong paya lo

dedoq na vaham gebinê!"'

³⁷ Yi degwa vu Davit*, loq nebê tena sên Davit nêr yi bë yi Mehöböp-ê?" Lob alam ngahisekê rot denengo yi gâgek bekwaj vesa.

Yesu Nêr Alam Horek Yi

(Mt 23:1-36; Lk 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Lob lev horek vu sir bë, "Ham gwegin ham in alam-horek-yi. In ahêj neving bë dejöp tob ading nivesa vesa, log ahêj neving bë alam debengwêng vu sir bedegeqo arêj jak doq alam tabaak,

³⁹ gahêj neving bë demedo lël mala doq dub-supinsên-yi los jak na dega nos namugin gëp nyêg-nos-böp-yi.

⁴⁰ Alam sênê su kwaj nevingin avêh alov rê, gaq deneggodek hir ngaa, log denejom rak hus ading meris mu rak alam malaj. Om nyêvewen rêk natôk vu sir mekesuu rot."

Avêh Alov Ti Tung Seriveng

(Lk 21:1-4)

⁴¹ Log Yesu to nedo dus vu keröng sên denetung monê seriveng loq vu Anutu lo, benelê alam sên denetung lo. Lob lê mehônnon los bengöj-ggoreksên ngahisekê gedenetung monê böpata loq ya keröng,

⁴² log avêh alov ti hen monê ma, lob yik qo monê mahen kök luv mu beto metung luk ya ving. Monê kök luv sênê yoh vu bë nah natu toea ti.

⁴³ Lob Yesu supin yi hur maluh lo ya menêr vu sir bë, "Sa nanêr vu ham yönon nabê: Avêh alov ti sênê tung seriveng böpata rot kesuu seriveng pin sên alam denetung loq ya keröng-seriveng-yi lo.

⁴⁴ Senêr nebê sênê in sir mehônnon los bengöj-ggoreksên behir ngaa ngahisekê nedo vu sir, gaq sên denetung lo og yik metes. Gaq avêh sênê og su hen vahi nedo rê, rêk yô keyovekin keröng ahê degwa rak metung yi ngaa pin tu seriveng gehen monê nos yi ma."

13

Yesu Nêr Bê Dub Vabuung Rêk Kevoh Na

(Mt 24:1-2; Lk 21:5-6)

¹ Yesu vu dub-vabuung-böp ayo meluk yom, lob yi hur maluh ti nêr vu yi bë, "Gwelê, tatovaha! Delev dus sênê rak gelöng malangeri gedub böpata benivesa rot!"

² Lob Yesu nêr vu bë, "Gêlê beggang böp böp sên delev rak gelöng agi? Su rêk degönengin gelöng ti gejak medo ngwê vavunê rê. Gaq rêk dekevoh pin medegetê geto jeggin jeggin."

Nivanê Nyëmuqinsên

(Mt 24:3-14; Lk 21:7-19)

³ Yesu ya nedo rak Kedu Kele-oliv, gAnutu yi dub-vabuung-böp nedo vahi yi, loq Pita losho Yakobus lu Jon gAndreas bedeya vu yi medeloq tepêk bë,

⁴ "Genanêr vu he nabê ngaa sên genêr lo rêk anon jak doq buk tena? Geva rêk tato vu he nabê ngaa sênê vingin natôk nam-a?"

⁵ Lob Yesu nêr vu sir bë, "Ham gwegin ham in mehò la rêk detetuhin ham!"

⁶ Alam ngahisekê rêk denam medenanêr sarêg jak nah sir nabê, 'Mehò sên lo, yik sa sênê!' Lob rêk detetuhin alam ngahisekê medenah vu sir.

⁷ Log ham rêk gwengo begö bengö galam denanêr jeggin jeggin nabê vingin berup, og ham su newamin jak, in ngaa nebê sênê yô rêk nam, gaq Buk-tamusênêk yô rêk nahên.

⁸ Lob alam dob ngwë rëk dekedi belosho alam dob ngwë dengis sir, gemehö-los-bengö ngwë losho yi alam rëk dekedi belosho mehö-los-bengö ngwë losho yi alam dengis sir. Log jemapi rëk gee jak dob la, gemeyip gevong mehönon vu dob la. Ngaa sënë nebë nivanë sën avëh denevimeng in degeko naluj lo.

⁹ Om ham gwegin ham nivesa. In rëk degetung ham dok na kaunsor lo nemaj, gedebeek ham dok dub-supinsën-yi, geham rëk bare kiap böp losho alam-los-bengöj böp malaj in sa alam ham, lob ham nanër sa rangah vu sir,

¹⁰ geham nanër Bengö Nivesa rangah na menoh vu mehönon pin sën denedo dob-ë namugin rë, lok mëm buk govek na.

¹¹ Lob bë denaduu ham medegeli ham na karabus medegevong ham bare kot, og ham su newamin jak pevis nabë, 'Sëk nanër nabë va?' Ma! Gak dok buk saga ham rëk nanër noh vu gagek sën Anutu yö rëk gevong vu ham lo. In ham su ngo rëk kwamin bo gagek sënë benanër rë, gak Anon Vabuung yö rëk gevong gagek sënë vu ham beham nanër.

¹² Lob alam rëk degevang arij lo dok na alam-begö-yi nemaj medengis sir medenadiik, log amaj rëk degevang naluj nabë, gehurmahen rëk degevang amaj los ataj dok na hir alam-begö-yi nemaj medengis sir nadiik, log alam pin rëk ahëj sengën vu ham in sa alam ham.

¹³ Log mehönon sën denajom sa ahon medemedo los nij wëek rot menatök na buk sën denadiik lo, og rëk Anutu gecko sir nah vu yi."

Yesu Nër Bë Nivanë Böpata Rot Rëk Berup

(Mt 24:15-28; Lk 21:20-24)

¹⁴ "Lob bë ham gwelë ngaa vabuung degwa nipaya bare dok nyëg ti sën su yoh vu bë bare dok rë lo begevong paya vu, og alam sën denedo distrik Yudea lo debeya medena keđu pevis. (Bë mehöti natevin kapiya sënë, og yö kwa bo gagek sënë mejak ni rë!).

¹⁵ Bë mehöti jak na sewah jak yi beggang yu tamangsën vavunë megeko ayöong dok buk saga, og su rëk dok nah gecko yi kupek lu ngaa dok beggang ayo rë, gak rëk beya mena pevis.

¹⁶ Log bë mehöti na medo huk anon, og su rëk pekwë menah beggang in gecko yi röpröp ayöong yi lu ngaa rë, gak rëk beya mena pevis!

¹⁷ Log gëpin avëh sën naluj nare lok ayoj lo, gesir sën nahën denevo rur vu naluj lo dok buk saga.

¹⁸ Om ham najom jak nabë ngaa sënë su natök vu ham dok kwev-ayöong-nikul-yi.

¹⁹ Yönon, dok buk saga og rëk maggin böpata rot. Maggin nebë sënë su neggëp wirek vu buk sën Anutu tung ngaa pin lo rë, rot beverup gwëbeng sagi. Log su rëk maggin nabë sënë berup vu dob sënë gökin nah vu tamusën rë.

²⁰ Lob nabë Mehöböp su kwa bo nabë bepul buk saga dus rë, og mehöti su rëk medo vesa rë. Rëk mu kwa nevo yi alam sën ggooin sir rak lo, om rëk bepul buk los maggin saga dus.

²¹ Dok buk saga nabë mehö ngwë nanër vu ham nabë, 'Ham lë! Yi! Kerisi* sënë!' ma nanër nabë, 'Gwelë! Yi saga!' og ham su gwevong geving hir gagek.

²² In Kerisi-kuungsën la los alam denenër gagek kuungsën rangah la yö rëk dekedi bedegevong huk los niwëek aggagga, gedegevong ngaa böp böp, lob nabë deyoh vu og rëk degeko alam sën Anutu ggooin sir rak lo nah vu sir. Rëk mu su deyoh vu rë."

Yesu Nër Bë Mehönon Nalu Rëk Nom Dob

(Mt 24:29-31; Lk 21:25-28)

²³ "Om ham gwegin ham. Senër gagek sënë pin mugin vu ham in bë ham jak ni bekwamin bo.

²⁴ Ngaa maggin saga govek na rë, lok mëm 'hes malakenu dok

gekwev su rëk natum rë,

²⁵ gebetuheng rëk geto in yagek, gengaa los niwëek pin vu yagek rëk desasukin sir.'

²⁶ Lom dok buk saga rëk degelë Mehönon Nalu medo dok beggob ayo menom los niwëek böpata gevunek vunek yagek yi.

²⁷ Lob rëk gevong beyi angër dena dengupin yi alam sën ggooin sir rak tu yi alam lo noh vu nyëg pin. Vu dob vuheng atov mena menoh vu dob nenga lubeluu."

Yesu Tatekin Gagek Rak Go*

(Mt 24:32-35; Lk 21:29-33)

²⁸ "Ham kwamin bo jak go* rë. Bë purpur berup ngu, og ham neraç ni bë go* vongin nabung beham dev jak na jök.

²⁹ Om nabë ham gwelë ngaa pin sënë anon jak, og mëm ham jak ni nabë Mehönon Nalu yam dus rak benare aggata avi.

³⁰ Sa nanër vu ham yõnon nabë: Mehõnon pin su rëk malaj nama na verõk yi rë, log ngaa pin sën agi rëk anon jak.

³¹ Yagek los dob rëk mala nama, gaq mu sa gagek su rëk mala nama na rë, yõ rëk gëp degwata."

Yesu Nër Bë Su Mehõti Rak Yi Buk Ni Rë

(Mt 24:36-44; Lk 17:26-30, 34-36)

³² "Rëk mu ngaa sënë yi buk gehes mala, og mehõnon pin dugin. Angër vu yagek dugin, geNalu dugin ving. Gaq Ama yõ timu rak ni.

³³ Om ham gwegin ham, bemalamin medo natum, in ham dugin buk sën rëk nam natõk vu ham lo.

³⁴ Gagek sënë nebë mehõti kedi rak beya nyëg ading ti, log nër vu yi hur bë degegin yi ngaa pin, log ya rak. Vong huk ggelek yoh vu sir ti ti genër vu mehõ sën negin veluung avi lo bë bare gegin nivesa, gesu gëp.

³⁵ Lob rëk ham nabë. Ham medo malamin natum in ham dugin buk sën beggang ala rëk nom lo. Rëk nom geto raggita, ma buk vuheng, ma sën kõkrëeh nahën nesu lo, ma nyëg hengsën.

³⁶ In rëk nom pevis menatõk vu ham geham gwëp.

³⁷ Gagek sën senër vu ham agi, og yik senër vu alam pin bë ham medo malamin natum!"

14

Ggev Desap Sir Rak Bë Dengis Yesu

(Mt 26:1-5; Lk 22:1-2; Jn 11:45-53)

¹ Lob yik buk luu mu nahën in bë alam Yuda hir buk-vabuung-ggõksën-yi sën denegga brët sën yist* nema in lo. Lob alam-deneko-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi denesero aggata rot in bë denadëgek medenajom yi ahon. Denevong in bë denaduu yi gedengis menadiik.

² Loq denër bë, "Hil su gevong doq alam sën denegga nos böp agi malaj, in rëk dedun böpata."

Avëh Ti Rikin Marasin Rak Yesu Vu Betania

(Mt 26:6-13; Jn 12:1-8)

³ Log Yesu ya verup Betania benedo mehõ sevuuknyë Simon ben. Denedo benedo denegga nos, loq avëh ti ko buayo ti beya beggang ayo vu sir. Dero buayo sënë rak gëlõng alabasta* gewël reggu nivesa loq nare. Wël nart sënë sën denerikin rak heljeng beyi monë böpata rot, rëk avëh saga ko melok ya vu beverõp buayo rak gekeseh rak Yesu yu.

⁴ Rëk alam la sën denedo ving sir lo ahëj sengën meyõ denër vu sir bë, "Nevasap wël nivesa sënë in va?"

⁵ Gaq nabë mëm mehõti baço wël sagi jak K300 vu hil og mëm, in hil adoq vu alam-kupek-masën jak!" Gedenër avëh saga rot.

⁶ Rëk Yesu nër vu sir bë, "Gëpin! Ham su nanër yi! Yõ semu sa rak ngaa nivesa.

⁷ Gaq alam-kupek-masën og rëk demedo noh vu buk geving ham gesu rëk nama na rë, lob bë ham kwamin bo nabë ham doq vu sir, og mëm ham yoh vu. Gaq saq su rëk medo geving ham hus ading rë.

⁸ Huk sënë yoh vu avëh sënë bë gevong. Rikin marasin sënë rak sa vorot in gero sa navig namugin in sëk nadiik mededev sa.

⁹ Gesa nanër vu ham yõnon nabë: Rëk denanër Bengõ Nivesa rangah na menoh vu dob pin bedenanër ngaa sën avëh vong vu sa agi geving, in alam pin degengo mekwaj bo."

Yudas Nër Gagek Ya Nare Vorot Bë Rëk Gevong Yesu Doq Na Alam Yuda Nemaj

(Mt 26:14-16; Lk 22:3-6)

¹⁰ Lob Yudas Iskariot sën sir nemadluho-bevidek-luu lo ti ya vu alam-deneko-seriveng hir ggev in bë nanër Yesu rangah begevong doq na nemaj.

¹¹ Dengo yi gagek sënë, lob ahëj nivesa medenër bë rëk debaço yi, lom mëm Yudas kwa nesero buk los aggata sën bë gevong Yesu doq na nemaj lo.

Yesu Losho Yi Hur Maluh Degga Nos Buk-ggõksën-yi*

(Mt 26:17-25; Lk 22:7-14, 21-23; Jn 13:21-30)

¹² Log buk vabuung sën alam Yuda denegga brët sën yist* nema in lo yi buk muginsën verup ggovek ya. Yik buk sën denesis sipsip nalu ggõksën-yi loq lo sënë, lob Yesu yi hur maluh ya delok tepëk vu yi bë, "He na gero nyëg vu tena in gegwa nos los reggu ggõksën-yi dok-a?"

¹³ Lob vong yi hur maluh luu ya genër vu luho bë, "Melu doq na nyëg böp Yerusalem, og mëm melu rëk natõk vu mehõti genakud bël doq dëg ti, lom melu tamuin mena.

¹⁴ Lob jak na beggang ti, og melu nanër vu beggang saga ala nabë, ‘Tatovaha nër bë, “Sa beggang ayo vatëvek yi tena in sa los sa hur maluh lo aga nos los reggu ggöksën-yi dok-a?”’

¹⁵ Lok rëk tato ayo böp ti sën detongin medero ggovek ggëp vavunë lo vu meluu, lom melu gwero nos los reggu vu hil dok saga.”

¹⁶ Nër vu luho nebë saga, log luho deya rak medelok ya Yerusalem meya detok vu ngaa pin yoh vu sën nër lo, lob mëm luho dero nos los reggu ggöksën-yi lok beggang ayo ti saga.

¹⁷ Ggovek, log sehuksën lob Yesu losho yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu lo verup deya beggang ti saga.

¹⁸ Lob nahën denegga nos los reggu, lok Yesu nër vu sir bë, “Sa nanër vu ham yönon nabë ham sën newa nos ving sa agi ti rëk gevong sa dok na alam sën denelë sa paya lo nemaj.”

¹⁹ Lom ayoj maggin mesir ti ti denelok tepëk in yi meseapa lok bë, “Maķ sa?”

²⁰ Lok nër yah vu sir bë, “Yiķ ham nemadluho-bevidek-luu sënë ti. Ham sën hil nedagoo brët lok ğabum agi lo ti.

²¹ Mehönon Nalu rëk nadiik nabë sën dekevu meneggëp lok Anutu-yi-ķapiya wirek lo, rëk mu ğëp in mehöti sën rëk nanër Mehönon Nalu rangah vu alam bedengis yi lo. Ko nabë ata su ğeko yi-ķa?”

Yesu Vo Pasa Mewis Vu Yi Hur Nyë Muginsën

(Mt 26:26-30; Lk 22:15-20; 1 Kr 11:23-25)

²² Nahën medo denegga nos, lok Yesu ķo brët rak ğejom rak in los ahë nivesa ya vu Anutu. Log debu bevo ggelek yoh vu sir ğenër bë, “Ham gwëķo nõk gwa! Sa reggos sënë!”

²³ Log ķo wain kap ti rak, ğejom rak in los ahë nivesa ya vu Anutu, log vo vu sir pin medenum.

²⁴ Log nër vu sir bë, “Sa kōķ sënë, sën sa ķeseh lok yah mehönon ngahiseķë in bë tato nabë ğaķek mewis sën sejoo in dok vu sir lo rëk anon jak.

²⁵ Sa nanër vu ham yönon nabë sa su rëk nanum wain nabë sënë ğökin nah rë, rot bena berup dok buk sën sëķ nanum wain agga ngwë dok Anutu-yi-nyëğ.”

²⁶ Ggovek log devong raro ti, log to deyah dobnë medeyah Ķedu Ķele-oliv.

Yesu Nër Bë Pita Rëk Dah Yi Vun

(Mt 26:31-35; Lk 22:31-34; Jn 13:36-38)

²⁷ Deya rak lob Yesu nër vu sir bë, “Ham pin rëk gwevuu sa ğeham beya mena. In dekevu wirek meneggëp lok Anutu-yi-ķapiya nebë:

‘Sa Anutu, sëķ ngis sipsip alaj

log sipsip lo degevu talë medena jeggin jeggin.’

²⁸ Om rëk nabë saga, lok sëķ ķedi jak nah ğökin, lob sëķ namuğin mena distrik Galilea, lok ham rëķ tamuin sa.”

²⁹ Lom Pita nër yah bë, “Sir pin sënë og maķ rëķ degevu hong ğedebeya medena, ğaķ sak su rëķ gevong nabë sënë rë!”

³⁰ Lob Yesu nër yah vu yi bë, “Sa nanër vu hong yönon nabë pehi sënë og kōķrëeh su rëķ ngu beron luu rë, log rëķ ğedah sa vun beron löö!”

³¹ Lok Pita nër niwëëķ bë, “Seyoh vu bë sëķ nadiik ğeving hong, ğaķ sesu rëķ dah hong vun rë, ğerëķ nama verōķ yi!” Lob yiķ sir pin denër nebë sënë.

Yesu Jom Rak Lok Huk Ti Gğëp Getsemane

(Mt 26:36-46; Lk 22:39-46)

³² Lob Yesu losho yi hur maluh ya deverup nyëğ ti sën denenër arë nebë Getsemane lo, lob nër vu sir bë, “Ham medo sënë, ğesena najom jak rë!”

³³ Lob ķo Pita ğeYakobus luho Jon medetah ya teka, lok ayo maggin rot ğekwa ketuin yi.

³⁴ Lob nër vu lööho bë, “Sayog maggin rot vongin bë sa nadiik, om melöö naķöök medo sënë bemedo malamin natum begadu sa.”

³⁵ Log tah teka, lob petev meneggëp dob, log jom rak meķetağ bë yoh vu, og Anutu gevong buk-maggin-yi sënë noh nenga in yi.

³⁶ Lob nër bë, “Aba-e! nebë Amağ-e! Geyoh vu bë gwevong ngaa pin, om gwëķo ngaa maggin sënë vër in sa. Rëķ mu su ğesepa dok sa ğaķek, ğaķ ngo kwam!”

³⁷ Lok yah meya vu lööho melë ğedeneggëp yiing, lob nër vu Pita bë, “Simon, ğëwëwëp-a? Su ğeyoh vu bë medo malam natum dus ti rë?”

³⁸ Ham gwëğin ham, beham malamin natum ğeham najom jak nabë ngaa ti su kepë ham. Yönon, ham ayomin niyes rak, rëķ mu navimin ni tebö!”

³⁹ Lob yah meya ķetağ vu Anutu beron ngwë ğğökin menër ğaķek timu nebë sën nër muğin lo.

⁴⁰ Lok yom to vu sir ğğök yahin belë bë deneggëp yah, in malaj negğëp lo. Lom su deyah vu bë denanër ğaķek ti nah vu yi rë.

⁴¹ Lom nevonḡ nebë saga netu beron löö, loḡ nër vu sir bë, “Ham ngo nahën newëp geham su malamin netum rë? Maam yik ḡgovek, in sa buk yam tōḡ vu sa ḡgovek ya! Devo Mehōnon Nalu loḡ ya alam nij paya lo nemaj yōnon!

⁴² Om ham kwedi jaḡ mehil ana! Ham lë! Mehōti sën gevong sa doḡ na nemaj lo yam dus raḡ!”

Yudas Nër Yesu Rangah Mededuu Yi
(Mt 26:47-56; Lk 22:47-53; Jn 18:3-12)

⁴³ Yesu nahën medo nenër bë saga log Yudas verup. Yi sën sir nemadluho-bevidek-luu lo ti, lob ḡo alam yu böpata ti medeyam los paëp-yu-anil gebeḡo. Alam-deneḡo-seriveng hir ḡgev losho alam-horek-yi, galam teta devong sir yam.

⁴⁴ Lob mehō sën bë tato yi rangah lo nër vu sir vorot bë, “Sëḡ tato Yesu vu ham nabë sënë: Nabë sa gemul* mehōti, og ham najom yi ahon beham ḡwegin yi nivesa megweḡo mena.”

⁴⁵ Lob Yudas ya verup sesor meya vu Yesu pevis menër bë, “Tatovaha!” log mul* yi.

⁴⁶ Lob dejom yi ahon bededuu.

⁴⁷ Lob alam sën denare ving Yesu lo ti dadii yi paëp-yu-anil vër in newis besap alam-deneḡo-seriveng hir ḡgev böp yi hur ti nenga ris vahi ya.

⁴⁸ Lom Yesu loḡ tepëḡ vu sir bë, “Ham yam in bë sero mehō-begō-hodeḡ-yi, om sën ham ḡo paëp-yu-anil los begō meyam in bë najom ahon-ë?”

⁴⁹ Sa netatekin ḡagek vu ham loḡ dub-vabuung-böp yoh vu buk, rëḡ ham su nejom sa ahon rë! Rëḡ maam Anutu yi ḡagek sën dekevu wirek nemeggëp lo anon jaḡ rë!”

⁵⁰ Lom yi hur maluh pin devuu yi gedeveya medeya.

Magëm Ti Veya Meya

⁵¹ Loḡ hur magëm ti sepa Yesu meya. Bom yi loḡ tob meris ti gesepa, lom dejom loḡ tob in bë denajom yi ahon.

⁵² Rëḡ vuu tob loḡ nemaj geveya meya ahë tōḡsën.

Yesu Nare Loḡ Kaunsor Mala
(Mt 26:57-68; Lk 22:54-55, 63-71; Jn 18:13-14, 19-24)

⁵³ Log deḡo Yesu ya vu alam-deneḡo-seriveng hir ḡgev böp, ḡgegev pin losho alam teta galam-horek-yi pin denesupin sir.

⁵⁴ Lob Pita tamuın sir meneya, rëḡ nevuın yi in sir nemeyam ḡgëp ading, meya verup alam-deneḡo-seriveng hir ḡgev böp yi beggang belok ya tete ayo menedo telig. Lob medo nevuḡuh nengwah ving ahëvavu sën denare medenemalajin nyëḡ lo.

⁵⁵ Lob alam-deneḡo-seriveng hir ḡgev losho kaunsor pin denesero mehō la in bë denanër ḡageḡ jaḡ Yesu gemëm dengis yi menadiik, rëḡ ma gesu detōḡ vu rë.

⁵⁶ Alam ngahiseḡë denenër ḡagek tetuhinsën raḡ yi, rëḡ ma gedenenër jeggin jeggin, gehir ḡageḡ su neggëp ti rë.

⁵⁷ Gesir vahi kedi denër ḡagek tetuhinsën raḡ yi bë,

⁵⁸ “He hangō bë yi sënë nër bë, ‘Sëḡ ḡevoh Anutu yi dub-vabuung-böp sën mehōnon delev raḡ nemaj lo na, loḡ buk natu löö lob sëḡ dev ngwë sën mehōnon su denelev raḡ nemaj rë lo bebare nah.’ ”

⁵⁹ Rëḡ ma gehir ḡagek sën denër agi su neggëp ti ving rë.

⁶⁰ Lob alam-deneḡo-seriveng hir ḡgev böp kedi nare loḡ sir vuheng atov gelok tepëḡ ya vu Yesu bë, “Su ḡënër ḡagek ti yom rë? Mehōnon sënë denenër ḡagek va sën raḡ hong-ë?”

⁶¹ Rëḡ Yesu aye ma gesu nër ḡagek ti yah rë. Loḡ alam-deneḡo-seriveng hir ḡgev böp loḡ tepëḡ vu yi ḡḡokin bë, “Hong Kerisi* ma ma? Mehō sën hil nehako arë raḡ lo nalu hong-a? Genanër!”

⁶² Loḡ Yesu nër yah bë, “Yik sa lo sënë! Lob ham rëḡ ḡwelë Mehōnon Nalu gemedo ḡëp Mehō Niwëëk nema vesa, gerëḡ jaḡ medo beggob vu yaḡek menom.”

⁶³ Lob alam-deneḡo-seriveng hir ḡgev böp kweek yi röpröp ading getahi bë, “Hil medo nesero mehōnon sën denanër ḡageḡ jaḡ yi lo in va?”

⁶⁴ Ham ngo bë ḡo yi raḡ besevōḡ Anutu? Om ham kwamin nevo bë?” Loḡ sir pin denër bë vong paya om nadiik.

⁶⁵ Lob depevus nyëḡ ḡos raḡ yi gedevaḡu tob ḡḡërin mala gedepëëḡ yi gedelok tepëḡ in bë, “Re sis hong-a? Genanër!” Lob ahëvavu sën denëḡin yi lo depetap yi ving.

Pita Lah Yesu Vun
(Mt 26:69-75; Lk 22:56-62; Jn 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Log Pita nahën nedo raḡ telig, log alam-deneḡo-seriveng hir ḡgev böp yi hur avëh ti yam to vu sir

⁶⁷ belë bë Pita medo nevuḡuh nengwah, lob ḡët yi pangsën genër bë, “Hong sënëḡ melu Yesu Nasaret nesepa ham!”

⁶⁸ Rêk lah yi vun bê, "Ma! Sa su rak ni rê! Sa dugin hong gagek sênê." Lob kedi rak meyah nare lok tete avi, log kökrêeh ti su.

⁶⁹ Lok hur avêh ti sên lo lê yi ggökin genare lok tete avi, lom nêr vu alam sên denare dus vu yi lo bê, "Mehô saga yik sir ti saga!"

⁷⁰ Rêk nêr ggökin yah bê, "Ma!"

Lob nare teka rê, lok alam sên denaregu lo denêr vu Pita ggökin bê, "Yönon rot! Yik hir mehöti sên hong-ê! In hong Galilea ti!"

⁷¹ Rêk Pita du gagek in yi benêr niwêek rot neggêp Anutu mala bê, "Yönon vavunê! Sa dugin mehöti sên ham nenêr agi! Bê sa gekuung jak og Anutu ngis sa mesa nadiik."

⁷² Log pevis bekökrêeh su netu beron luu, lob Pita kwa vo yah Yesu yi gagek sên nêr lo bê, "Kökrêeh su rêk ngu beron luu rê, log rêk gedah sa vun beron löö." Pita kwa vo lob kwa paya besu rot.

15

Yesu Nare Lok Kiap Böp Pilatus Mala

(Mt 27:1-2, 11-14; Lk 23:1-5; Jn 18:28-38)

¹ Monbuk anon lob alam-deneko-seriveng hir ggev losho alam teta, galam-horek-yi, gekausor pin bedevengwêng rak Yesu, log mêm deduu yah meya devo lok ya Pilatus nema.

² Lob Pilatus lok tepêk vu yi bê, "Alam Yuda hir mehô-los-bengô hong-a?" Lok nêr yah vu bê, "Genêr ya meyoh vu!"

³ Lob alam-deneko-seriveng hir ggev denêr gagek ngahisekê rak yi.

⁴ Lom Pilatus lok tepêk ggök yahin bê, "Su genêr gagek ti yom rê? Gengo bê denenêr gagek ngahisekê rak hong-a?"

⁵ Rêk Yesu su nenêr gagek ti yah rê gema, lom Pilatus kwa ya ngahi rot.

Denêr Bê Yesu Nadiik

(Mt 27:15-26; Lk 23:13-25; Jn 18:39-19:16)

⁶ Alam Yuda hir Buk-ggöksên-yi* lob hir aggata neggêp nebê sênê neyoh vu ngebek pin bê Pilatus nelêein karabus ti ti vêr. Bê detahi mehöti arê, og Pilatus nelêein mehö timu saga neyah vu sir.

⁷ Lob vu buk saga alam sên denesis begö vu gavman, gesir vahi sên denesis mehô la medenediik beya denedo karabus lo, lob sir ti arê nebê Barabas.

⁸ Lob alam vu böpata verup deya vu Pilatus medeketag vu bê, "Gwevong nabê sên genevong yoh vu ta lo!"

⁹ Lok Pilatus nêr yah vu sir bê, "Ham vongin bê sa kevelekin alam Yuda hir mehô-los-bengô sênê lo vêr nôk vu ham ma ma?"

¹⁰ In rak ni bê alam-deneko-seriveng hir ggev ahêj nevong medenelê Yesu paya, om sên devo yi lok ya nema.

¹¹ Rêk alam-deneko-seriveng hir ggev delok alam pin ahêj bê denanêr vu Pilatus bekevelekin Barabas vêr.

¹² Lok Pilatus lok tepêk yah vu sir ggökin bê, "Log sêk gevong va vu mehô sênê, sên ham nenêr yi bê alam Yuda hir mehô-los-bengô lo?"

¹³ Rêk detahi yah vu bê, "Gengis yi jak na kelepeko*!"

¹⁴ Lom Pilatus lok tepêk vu sir bê, "In va? Mehô sênê vong va paya?" Rêk pasang detahi ya nikelap bê, "Gengis yi jak na kelepeko*!"

¹⁵ Lob mêm Pilatus ngo hir gagek bevongin bê alam ahêj nivesa jak, lom kevelekin Barabas vêr, gevong Yesu ya in bê alam-begö-yi debeek yi, lok mêm dengis yi jak na kelepeko*.

Alam-begö-yi Denêr Pelêsên Rak Yesu

(Mt 27:27-31; Jn 19:2-3)

¹⁶ Lob alam-begö-yi vahi deko Yesu medelok ya Pilatus yi beggang-gagek-yi ayo ti (Rom ayej nebê Prêtoryam), log detahi alam-begö-yi vahi bedesupin sir ya ving.

¹⁷ Lob deröp tob mala sağap ti lok Yesu gedebuu aggis niggin ggin tahu alam-los-bengöj hir madub gedetung rak yu.

¹⁸ Log depelê yi gedesis nemaj vu gedenêr bê, "Alam Yuda hir mehô-los-bengô hong, mehô böp los gayeheng!"

¹⁹ Log desis yu rak atoheng ngesing gedepesuv nyêj kos rak yi gedeyun lusej vu yi.

²⁰ Denêr pelêsên rak yi ggovek, log dekah tob mala sağap sên vêr gederöp yö yi tob lok yah, log deko yi yah meya dobnê in dengis yi jak na kelepeko*.

Yesu Nare Rak Kelepeko

(Mt 27:32-44; Lk 23:26-43; Jn 19:17-27)

²¹ Deko medeya lob detök vu mehöti loḵ aggata geverup. Simon vu Kurene, sën Aleksander lu Rupus amaj lo, verup in bë dok na nyëḡ böp Yerusalem, lob alam-begö-yi dejom yi ahon gedenër bë, “Kwerë kelepeko*!”

²² Lob deko Yesu medeya nyëḡ ti sënë arë nebë Golgota (sënë nebë Nyëḡ-yusekë).

²³ Lob dekeseh mur* teka loḵ ya wain medeggee loḵ gedevu vu, rëḵ nilëlin gesu num rë.

²⁴ Lob desis yi rak ya kelepeko*, log detë gelöng mahen teka la in bë gooin sir ti ti jak bedegeko yi tob.

²⁵ Log 9 krök monbuk lob desis yi rak ya kelepeko*.

²⁶ Gedekevu yi gagek sën mehönon denenër rak yi lo rak neggëp kelepeko* yu nebë:
ALAM YUDA HIR MEHÖ-LOS-BENGÖ SËNË!

²⁷ Log desis alam begö hodeḵ luu rak kelepeko* ving. Ngwë nare ggëp nema vesa gengwë nare ggëp nema këj.

²⁸ [Nebë saga lob Anutu yi gagek wirek hen lo anon rak, sën nebë: “Detevin yi ving alam nij paya sën denekeyëh horek lo.”]

²⁹ Lob alam sën deneyah gedenevom lo, denenër pelë rak yi gedenevarah nemaj vu yi gedenenër bë, “Hongëḵ-o! Genër bë kwevoh Anutu yi dub-vabuung-böp na, gegedev nah buk löö mu?”

³⁰ Om ngo gedok vu hong megeduk vu kelepeko* megenam!”

³¹ Galam-deneḵo-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi denenër pelë rak yi ving bedenënër vu sir bë, “Neloḵ vu alam, gax su yoh vu bë yö dok vu yi rë.

³² Nabë yi Kerisi, balam Israel hir mehö-los-bengö yönon, og gevuu kelepeko* geduk menam. Hil galë nabë saga loḵ mëm hil gevong geving yi!” Gemehö luu sën desis luho nare rak kelepeko* vahi vahi lo denepelë yi ving.

Yesu Diik

(Mt 27:45-56; Lk 23:44-49; Jn 19:28-30)

³³ Log hes vuheng rak, loḵ malakenu lok beyoh vu dob pin beyam to 3 krök sehuksën.

³⁴ Lob 3 krök sehuksën lob mëm Yesu ngeek böpata bë, “*Eloi, Eloi, lama sabaktani!*” —sënë degwa nebë: “*Sa Anutu! Sa Anutu! Nebë va sën gevuu sa ya-ë?*”

³⁵ Lob alam sën denare dus vu yi lo vahi denḡo lob denër bë, “Ham ngo! Netahi Elia!”

³⁶ Loḵ mehöti tup meḡo ngaa ayo sovinsën sën nedo loḵ loo lo ti bedaḡoo loḵ wain ahëggin sën arë nebë vinega lo, geduu rak gagwëḵ gevo ya verup loḵ Yesu avi in bë sesuvin, loḵ mehö sënë nër bë, “Ham naköök! Hil galë rë nabë Elia rëḵ nam geḵo yi vër in kelepeko* ma rëḵ nama!”

³⁷ Lob Yesu ngeek böpata log diik ya,

³⁸ lob tob böp sën neruu dub-vabuung-böp ayo vabuung lo kweeḵ rak luu ggëp vavu beya metök ahu.

³⁹ Lob Rom hir alam-begö-yi hir ggev ti sën nare Yesu mala lo lë bë diik ya, lom nër bë, “Mehö sënë og Anutu Nalu yönon rot!”

⁴⁰ Gavëh la denare ading teka mevare denelë. Sir lo sënë Maria vu Magdala, geMaria ngwë sën Yakobus mahen luho Yoses ataj, geSalome.

⁴¹ Vu buk sën Yesu nahën nedo Galilea lo, lom lööho sënë denesepa yi medeneloḵ vu yi. Gavëh vahi sën denesepa yi belosho derax medeya Yerusalem lo denare ving.

Debë Yesu Loḵ Waak-heljëḡ-yi

(Mt 27:57-61; Lk 23:50-55; Jn 19:38-42)

⁴² Log hes ggovek in bë duk na, lom alam Yuda kwaj nevo bë degero sir in dega nos dok Buk-sewahsën-yi* monbuk.

⁴³ Lom Yosep vu Arimatea sën kaunsor böp ti los arë, beyi mehö sën medo netung mala in buk sën Anutu-yi-nyëḡ anon jak lo. Sën kedi rak los niwëek meya vu Pilatus meketag vu yi bë juh Yesu nihel vër in kelepeko*.

⁴⁴ Lob Pilatus lëḵ in, gekwa vo bë maḵ diik pevis ma va? Lom vong gagek ya vu alam-begö-yi hir ggev yam, beloḵ tepëḵ vu bë, “Mehö sënë lo diik ya verök yi ma ma?”

⁴⁵ Rëḵ alam-begö-yi hir ggev vong gagek yom vu, lob rak ni bë diik ya verök yi, lob mëm nër vu Yosep bë juh heljëḡ vër begeko mena.

⁴⁶ Lom Yosep bago tob veroo nivesa ti, beruh Yesu nihel vër in kelepeko* mehom loḵ, gebë loḵ ya waak ti sën yö desap loḵ gelöng meris, log tetolin gelöng böpata yah ggërin avi.

⁴⁷ GeMaria vu Magdala, geMaria sën Yoses ata lo, luho delë nyëḡ sën debë heljëḡ loḵ ya neggëp lo.

16

*Yesu Kedi Raḡ Yah**(Mt 28:1-8; Lk 24:1-12; Jn 20:1-10)*

¹ Log Buk-sewahsën-yi* saga ggovek ya, lob Maria vu Magdala lööho Maria ngwë sën Yakobus ata lo, geSalome, belööho ya debago marasin reggu nivesa in bë dejikin jaḡ Yesu nihel vu bedub.

² Buk-sewahsën-yi ggovek ya geheng to, loḡ Soda monbuk anon, lob dekedi raḡ medeya bedub, loḡ mëm hes mala töḡ.

³ Nahën deneyök aggata gedenenër vu sir bë, “Maḡ re rëḡ tetolin gelöng böpata ti sën nare ggërin waak avi lo na vu hil-a?”

⁴ Lok devër malaj raḡ medelë lok bë gelöng böpata sën lo tetolin meya nare ya nenga vorot.

⁵ Lob lööho deluk ya waak ayo lom delë gemagëm ti nedo ggëp lööho nemaj vesa. Yi tob veroo adingsekë, lom delëḡ mekenuj ya.

⁶ Lob angër sënë nër vu sir bë, “Ham su ḡnumin na! Ham yam nesero Yesu Nasaret sën desis yi rak kelepeḡo lo. Rëḡ mu su neggëp sënë rë, gaḡ kedi raḡ meya. Melöö lë! Nyëḡ sën debë yi loḡ lo neggëp meris.

⁷ Om melöö nah mena nanër vu yi hur maluh, gevu Pita geving, nabë: Muḡin meya distrik Galilea om ham tamuin. Ham rëḡ gwelë yi vu sagu noh vu gaḡek sën yö nër vu ham wirek lo.”

⁸ Lob lööho vu waak ayo meto deyom dobnë pevis medeveya medeyah. Denelëḡ rot gavij netök gedeneḡḡoneng in sir, lom su denër rangah vu mehöti rë.

*Yesu Tato Yi Vu Maria**(Jn 20:11-18)*

⁹ [Yesu kedi raḡ loḡ Soda monbuk anon, lom tato yi vu Maria vu Magdala muḡin. Yi sën Yesu tii memö nemadvahi-bevidek-luu to deya in yi wirek lo.

¹⁰ Avëh sënë yah meya menër bengö vu alam sën denesepa Yesu benahën medo denesus medenesis sir lo.

¹¹ Nër bengö bë kedi raḡ menedo mala vesa metök vu yi, rëḡ ma gesu debë nengaj vu aye rë.

*Yesu Tato Yi Vu Yi Hur Maluh Luu**(Lk 24:13-35)*

¹² Ggovek ya loḡ sir luu medo denetuu aggata medeneya vuheng ti, lom Yesu töḡ vu luho rëḡ ni agga ngwë raḡ.

¹³ Lom luho deyah meya denër bengö rangah vu sir vahi, rëḡ su devong ving luho ving rë.

*Yesu Vo Huk Vu Sir Nemadluho-bevidek-ti**(Mt 28:16-20; Lk 24:36-49; Jn 20:19-23)*

¹⁴ Ggovek loḡ mëm yi hur maluh nemadluho-bevidek-ti sënë medo denegga nos loḡ beggang ayo ti, lom ya meto metök vu sir medelë yi, lom nër sir in su devong ving yi rë gayoj niwëëḡ. Nenër sir nebë sënë in su devong ving alam sën delë bë kedi raḡ yah lo hir gaḡek rë.

¹⁵ Loḡ mëm nër vu sir bë, “Ham na menoh vu dob pin, beham nanër Bengö Nivesa rangah vu mehönon pin.

¹⁶ Mehö sën ayo neyam timu vu sa geripek bël lo, og sëḡ gaḡo yi nom vu sa berëḡ medo mala-tumsën degwata. Gaḡ mehö sën su ayo neyam timu vu sa rë lo, og rëḡ medo los yi ngaa nipaya menatök jaḡ nyëvewen bemala nama.

¹⁷ Alam sën ayoj neyam timu vu sa lo, og deyoh vu bë rëḡ degevonḡ ngaa böp nabë sënë: Rëḡ degetii memö geto dena jaḡ sarëḡ, log debengwëḡḡ doḡ nyëḡ ngwë ayej.

¹⁸ log nabë denajom nyël, ma, denanum bël diiḡsën, og su rëḡ denadiiḡ rë. Gerëḡ degebë nemaj jaḡ alam niiraksën benijvesa jaḡ.”

*Yesu Raḡ Yah Yagek**(Lk 24:50-53; Sn 1:9-11)*

¹⁹ Mehöböḡ Yesu nër vu sir nebë saga ggovek ya, log Anutu ḡo yi raḡ yah yaḡek benedo nema vesa.

²⁰ Geyi hur maluh deya raḡ beya denenër yi Bengö Nivesa rangah ya meyoh vu nyëḡ pin, geMehöböḡ nedo ving sir meneloḡ vu sir, genevonḡ ngaa böp los niwëëḡ yoh vu gaḡek sën nër vu sir lo.]

Yesu Kerisi Yi Bengö Nivesa Sên Lukas Kevu

Lukas Kevu Kapiya Sênê Vu Teopilus

¹ Oo mehö böp Teopilus*, serak ni bê alam ngahi kwaj nevo ngaa sên tök vu he lo, bedekevu lok ya kapiya vorot.

² Desepa lok alam sên denelê ngaa pin agi rak malaj vu muginsên lo ayej, bedekevu yoh vu. Alam sênê hir huk bê denanêr Anutu yi gagek rangah, om deturin vu he.

³ Rêk mu sa kwag nevo ving bê mak mêm sêk kevu niröp rot begevong nök vu hong, in sa nado ving sir hus ading beselok tepêk in ngaa pin sên yô vu agu meyam lo degwa mehero vu sir.

⁴ Nebê saga in bê gejak gagek sên detahu hong lok lo ni nivesa nabê sênêk yonon rot.

Angêr Nêr Vu Sakaria Bê Venê Rêk Geko Nalu Jon

⁵ Mehö-neko-seriveng ti nedo lok buk sên Herot* tu alam Yuda hir mehö-los-bengö lo. Arê nebê Sakaria, balam sên Abia negin sir lo ti yi. Gevenê arê nebê Elisabet, geji degwa vu Aaron.

⁶ Luho denevong ngaa niröp ggêp Anutu mala. Denesepa lok horek los Anutu yi gagek pin gesu denevuu ti rê. Ngaa nipaya ti su neggêp vu luho rê.

⁷ Rêk luho naluj ma, gElisabet nare babu sekê, beluho atov ya.

⁸ Lob yah verup Abia yi alam hir buk bê degegin huk dub-vabuung ayo, lob Sakaria yi buk bê gevong, lob ko rak menevong menare Anutu mala.

⁹ Yik deggooin yi rak lok alam-deneko-seriveng vahi yoh vu sên denevong lo, in bê dok na Mehöböp yi dub ayo vabuung mebesi ngaa bereggu nivesa berup na vu Anutu.

¹⁰ Alam ngahisekê desup sir meyam vare denejom rak ggêp dob, log lok ya nevesi ngaa reggu nivesa verup neya.

¹¹ Lob Sakaria lê geMehöböp yi angêr ti verup nare jepö sên ngaa reggu nivesa yi lo nenga vesa.

¹² Lê angêr, lob lëk mekenu ya, geggöneng rot.

¹³ Rêk angêr nêr vu yi bê, "Sakaria, su gegöneng! Anutu ngo hong vengevsên ggovek ya, om venê Elisabet rêk geko hurmahan maluh ti vu hong. Lob getahi ggev jak yi nabê Jon.

¹⁴ Rêk ayom nivesa, gekwam vesa rot. Ata rêk geko yi, lob alam ngahisekê rêk kwaj vesa rot in yi medenapisek in.

¹⁵ Lob rêk natu ggev mebare Mehöböp mala. Su rêk nanum wain los bêl niwêek rê, gak yö rêk nahên dok bare ata ayo, log Anon Vabuung rêk dok nam gêrin ayo.

¹⁶ Lob rêk gêrin alam Israel ngahisekê denom vu hir Anutu sên hir Mehöböp lo.

¹⁷ Rêk natu mehö niwêek los gayeheng nabê sên Elia wirek lo benamugin, lok mêm Mehöböp tamu in yi menam. Rêk gevong mamer, lob alam hib los hurmahan degelê sir nivesa. Log rêk gêrin alam-gagek-keyêhsên ayoj bedesepa dok alam-yohvu kwaj nivesa. Log rêk gevong huk in mehônôn borot medegero sir in Mehöböp rêk nam."

¹⁸ Lob Sakaria nêr yah vu angêr bê, "Sêk jak gagek sênê ni nabê yonon nabê va? Sa atov ya, besa venêg atov ya ving."

¹⁹ Lok angêr nêr yah vu bê, "Sa Gabriel, besa nare Anutu mala, bAnutu yö vong sa yam niröp in bê sa nanêr vu hong, megevong bengö nivesa sênê nök vu hong.

²⁰ Om gwengö rê! Sa gagek sênê rêk anon jak dok buk sên Anutu ggooin rak vorot lo. Rêk su gevong ving sayeg rê, om rêk gengoo jak kwam, gesu rêk gebengwêng rê, rot bena berup dok buk sên ngaa pin agi anon jak lo, lom mêm."

²¹ Log alam medo denegin Sakaria hus ading rot, lob kwaj ya ngahi, in ya nedo rot lok dub ayo vabuung.

²² Lok luk yom, lob su yoh vu bê bengwêng rê. Lom derak ni bê tök vu ngaa agga ti lok dub ayo vabuung. Lom yik netato ngaa rak nema mu vu sir, in avi mir.

²³ Lok Sakaria ggovek yi huk, log yah meya ben.

²⁴ Ggovek, lok mêm venê Elisabet nalu lok, beyö neggêp beggang ayo yoh vu kwev nemadvahi beggêp neko Mehöböp arê rak bê,

²⁵ "Mehöböp vong nebê sênê vu sa. Sa nalug ma besa nig nemum, rêk ma geMehöböp kwa vo sa besemu sa.

Angêr Nêr Vu Maria Bê Rêk Geko Nalu Yesu

²⁶ Elisabet nalu lok bekwev nemadvahi bevidek ti ggovek ya, lok mêm Anutu vong angêr Gabriel ya distrik Galilea nyêg böp ti arê nebê Nasaret.

²⁷ Ya vu avêh avô ti sên deggooin yi rak ggovek menedo vu mehöti arê nebê Yosep. Yi degwa vu Davit*. Gavêh avô arê nebê Maria.

²⁸ Gabriel ya vu yi benër bē, “Hong-e! Anutu kwa vongin hong, menelē hong nivesa. Mehöböp nedo ving hong.”

²⁹ Maria ngo gagek sēnē, lob ayo ya ngahi rot, gekwa nevo bē, “Maḡ gagek va ti sēnē?”

³⁰ Loḡ angēr nēr vu yi bē, “Maria, su newam jaḡ. Anutu ahē nivesa vu hong.”

³¹ Om gwengō rē! Rēḡ nalum dok, lob gweḡo nalum maluh ti. Lob getahi ggev jaḡ nabē Yesu.

³² Rēḡ natu Mehöböp los bengö, lob denanēr yi nabē Anutu Kesuusēn nalu. Log Anutu rēḡ gevong yi natu mehö-los-bengö dok nah yi degwa Davit ben.

³³ Rēḡ natu Yakop yi mewis lo hir mehö-los-bengö degwata. Lob rēḡ natu alaj megegin sir degwata los degwata.”

³⁴ Loḡ Maria loḡ tepēk yah vu angēr bē, “Ngaa sēnē rēḡ anon jaḡ nabē va, in sengo nahēn nado gesa su raḡ maluh ti rē?”

³⁵ Loḡ angēr nēr yah bē, “Anon Vabuung rēḡ jaḡ nök hong, ḡAnutu Vavunē Kesuusēn niwēēk rēḡ gebom hong. Om rēḡ denanēr hurmahen sēn gweḡo agi vu tamusēn nabē vabuung, los denanēr nabē Anutu Nalu.

³⁶ Om gwengō agi rē! Hong ngwē Elisabet atov ya, rēḡ nalu aguu loḡ nare ahē. Wirek og alam denenēr yi bē nare babu seḡe, rēḡ gwēbeng og nalu loḡ bekwev nemadvahi-bevidek-ti ggovek ya.

³⁷ In Anutu yoh vu bē gevong ngaa pin.”

³⁸ Loḡ Maria nēr bē, “Mehöböp yi hur avēh sa, om yō gevong noh vu sēn genēr aga.” Lob mēm nedo gangēr ya.

Maria Ya Nelē Elisabet

³⁹ Maria kedi loḡ buk saga bepevis meya beggang-bu ti ggēp Yuda hir nyēḡ ḡedu,

⁴⁰ beya meloḡ ya Sakaria yi beggang benēr hes vuheng raḡ Elisabet.

⁴¹ Hurmahen nare loḡ Elisabet ayo, ḡElisabet ngo Maria aye, lob hurmahen neggee loḡ ayo rot. Lob Anon Vabuung loḡ yam ggērin Elisabet ayo,

⁴² lob tahi niwēēk bē, “Anutu semu hong kesuu avēh pin. Besemu hurmahen sēn nare loḡ ayom aga ving.

⁴³ Sa nebē va om sēn Mehöböp ata yam vu sa-ē?

⁴⁴ Om gwengō rē, sa hanḡo ayam loḡ ya nengag, lob hurmahen sēn loḡ nare sayoḡ agi kwa vesa beggee.

⁴⁵ Yōnon, Mehöböp rēḡ semu hong in gevong ving gagek sēn nēr vu hong lo.”

Maria Yi Raro

⁴⁶ Lob Maria nēr bē:

“Sa nehako Mehöböp arē raḡ loḡ ayog.

⁴⁷ Lob sanog nepisek in Anutu sēn ḡo sa yah vu yi lo.

⁴⁸ In sa og ngaa meris,

rēḡ setu yi hur avēh besemu sa.

Om vu gwēbeng sēnē gevu tamusēn, og alam pin rēḡ denanēr nabē Anutu semu sa.

⁴⁹ In Anutu Mehö Niwēēk ata vong ngaa böpata rot vu sa, garē tu vabuung.

⁵⁰ Yi semusemu neggēp ving alam sēn deneggurek babu lo,

genesepa loḡ naluj lo meneya meneya rot.

⁵¹ Nema nevong huk niwēēk,

log netii alam sēn deneḡo sir raḡ lok ayoj lo, meya denepalēt loḡ.

⁵² Nedahun alam-los-bengöj niwēēk wēēk,

geneko alam sēn su los arēj rē lo raḡ.

⁵³ Nevo ngaa nivesa vesa vu alam sēn deneraḡ vu in ngaa lo, bedeneḡo beggovek,

rēḡ alam sēn los bengöj-ggoreksēn lo, og netii sir yah los nemaj meris.

⁵⁴ Nelok vu yi hur Israel,

in yō nahēn kwa nevo yi gagek

⁵⁵ sēn nēr wirek vu hil dobahē Abraham lo bē

rēḡ kwa gevongin yi losho yi mewis sēn rēḡ deberup vu tamusēn lo, beyö gēp degwata.”

⁵⁶ Lob Maria nedo ving Elisabet yoh vu kwev löö, loḡ yah meya ben.

Elisabet Ḳo Nalu Jon

⁵⁷ Lob Elisabet yi buk ggovek ya bē geḡo nalu, lob ḡo nalu aguu.

⁵⁸ Lob yi alam sēn sir beggang-bu ti lo losho alam sēn sir degwa ti lo dengo bē Mehöböp semu yi böpata rot, lob kwaj vesa ving yi.

⁵⁹ Log buk nemadvahi-bevidek-luu ggovek ya, geti netu löö, lob deyam in bē degerah* hurmahen navi. Devongin bē detahi ama arē Sakaria jaḡ yi,

- ⁶⁰ rëk hurmahen ata nër bē, “Ma! Hil tahi Jon jak yi.”
⁶¹ Loḵ denēr yah vu yi bē, “Rëk mu hong alam ti su arē nebē saga rē-o.”
⁶² Rëk ma, lob detato raḵ nemaj vu ama bē vongin bē tahi ggev re jak nalu,
⁶³ lob tato bedeko taperē mahen ti yam bekevu raḵ bē: “Arē nabē Jon.” Lob kwaj ya ngahisekē rot.
⁶⁴ Lob mēm Sakaria kwa nivesa loḵ yah pevis, bemēm daggen sepēp raḵ benevengwēng, beneḵo Anutu arē raḵ.
⁶⁵ Lob alam sēn sir beggang-bu ti lo deggōneng rot, beya denēr ngaa pin sēnē ya meyoh vu distrik Yudea nyēg keḵu pin.
⁶⁶ Lob alam pin sēn denḵo bengō lo debē loḵ ya yuj, bemedo mekwaj nevo, medenenēr vu sir bē, “Maḵ hurmahen sēnē rëk jig lob gevong nabē va?” Lob Mehōbōp nemalain yi menegin.

Sakaria Yi Raro

- ⁶⁷ Lob Anon Vabuung loḵ yam ggēr in ama Sakaria ayo bevong menēr gāgek rangah nebē:
⁶⁸ “Hil gaḵo Mehōbōp arē jak, hil Israel hil Anutu.
 In yam vu yi alam in bē doḵ vu sir bekeḵo sir vēr in hir ngaa nipaya nyēvewen.
⁶⁹ Genevong mehō niwēek ti verup loḵ yi hur Davit* yi mewis
 in bē geko hil nom vu yi.
⁷⁰ Yoh vu gāgek sēn nevong verup yi alam vabuung lo avij bedenēnēr rangah yō vu agu rot beyam lo.
⁷¹ Bē: Rëk geko hil vēr in alam sēn denesis begō vu hil
 los alam sēn denelē hil paya lo nemaj.
⁷² Nevong yam in bē gāgek kwa-vonginsēn sēn nēr vu hil ḵenud lo lo anon jak,
 genevong in bē gāgek vabuung sēn joo vu sir wirek lo anon jak.
⁷³ Gāgek sēn nenēr los yōnon vavunē vu hil dobahē Abraham nebē:
⁷⁴⁻⁷⁵ Rëk geko hil vēr in alam sēn denesis begō vu hil lo pin nemaj
 gehil su rëk agōnengin sir rē,
 loḵ mēm hil bare mala menatu yi alam vabuung los yohvu megaḵo arē jak noh vu buk pin
 vu dob.
⁷⁶ Log hong, hur mahen-e! Alam rëk denanēr hong nabē Mehōbōp los gayeheng yi mehō-
 nenēr-gāgek-rangahsēn ti hong.
 In rëk genamuḵin megwetongin Mehōbōp yi aggata,
⁷⁷ lob Anutu-yi-alam dejak ni nabē vongin kevoh hir ngaa nipaya na,
 gekeḵo sir nah vu yi.
⁷⁸ Ngaa sēnē rëk berup in hil Anutu kwa vongin hil,
 lom rëk gevong Mehō-rangah-yi nam vu hil nabē sēn hes neverup monbuk menetum
 raḵ hil.
⁷⁹ Rëk nam in gevong berangah jak in alam sēn
 denedo loḵ malakenu bevongin denadiik lo,
 gerëk geko hil vahi betato aggata vu hil in hil medo nivesa los ayod gēp revuh.”
⁸⁰ Loḵ hurmahen sēnē rig mebōp raḵ, lob tōḵ vu kwa besepa loḵ ngaa nivesa. Loḵ mēm ya
 nedo nyēg-yumeris rot beya verup loḵ buk sēn tōḵ yam tato yi vu alam Israel.

2

Maria Ko Yesu *(Mt 1:18-25)*

- ¹ Lob vu buk saga alam Rom hir mehō-los-bengō Sisar* Augustus vong gāgek ya vu alam pin nebē vongin gevong sensas ti bekevu alam pin arēj.
² Kwirinius tu kiap bōp menegin distrik Suria loḵ buk saga, lob vong sensas nyēdahis sēnē.
³ Lob alam pin deneya medeneya bej in bē dekevu arēj.
⁴ Lob Yosep vu Nasaret ggēp distrik Galilea merak meyah Davit yi nyēg Betlehem ggēp distrik Yudea, in Davit* yi mewis yi, beyi degwa vu Davit*.
⁵ Luho venē Maria sēn deli vu yi in bē luho denajom nemaj lo, deya in bē kiap kevu luho arēj doḵ ti. GeMaria nalu loḵ nare ayo.
⁶ Lob luho ya verup denedo Betlehem, log Maria yi buk ggovek ya bē geko nalu.
⁷ Lob ḵo nalu agu mebom yi loḵ tob mebē loḵ neggēp reggu hir gabum-nos-yi, in vatēveḵ bej pup ya genyēg len ti su neggēp rē.

Angēr Nēr Bengō Vu Sipsip Alaj

- ⁸ Lob sipsip alaj denedo dus vu nyēg Betlehem saga bedenēgin hir sipsip buk ggēp pahup ayo.

⁹ Lob Anutu yi angër ti yam vu sir, beniꝓapiik los vuneꝓ vuneꝓ yaꝓek yi jêh raꝓ sir nebê nengwah böpata, lom deggöneng rot.

¹⁰ Loꝓ angër nêr vu sir bê, “Ham su newamin jaꝓ! Gaꝓ ham gwengo rê! Sa haꝓo Bengö Nivesa yam vu ham, gevu alam pin sên denedo dob-ê, in bê degengo bekwaj vesa rot.

¹¹ In gwëbeng sênê avêh ti ꝓo nalu vu Davit yi nyëꝓ böp Betlehem. Yiꝓ yi Mehöböꝓ Kerisi*.
Yi saga sên yam in bê geꝓo alam vêr in hir ngaa nipaya nyëvewen.

¹² Geham rêꝓ gwelê jaꝓ sênê nabê debom yi loꝓ tob meneggëꝓ loꝓ reggu hir gabum-nos-yi.”

¹³ Lob pevis bangêr ngahiseꝓê vu yaꝓek medeyam ving angër ti sênê medepiseꝓ in Anutu medeꝓo arê raꝓ nebê,

¹⁴ “Hil gaꝓo Anutu arê jaꝓ na vavunê!

Galam pin ayoꝓ gëꝓ revuh in Anutu nelê sir nivesa.”

Sipsip Alaj Ya Delê Yesu

¹⁵ Angër deyah medeya yaꝓek, log sipsip alaj lo yom denêr vu sir bê, “Ham-o! Hil ana Betlehem meꝓalê ngaa sên anon raꝓ agu, sên gwëbeng Mehöböꝓ nêr tato vu hil lo.”

¹⁶ Log deꝓedi raꝓ pevis medeya. Ya deverup, lob detoꝓ raꝓ Maria luho Yoseꝓ gedenedo, gehurmahen neggëꝓ loꝓ reggu hir gabum-nos-yi.

¹⁷ Delê ggoveꝓ, log denêr gaꝓek sên denꝓo raꝓ hurmahen lo rangah.

¹⁸ Lob alam pin sên denꝓo sipsip alaj hir gaꝓek lo ꝓenuꝓ ya rot.

¹⁹ Rêꝓ mu Maria, og jelê gaꝓek pin sênê loꝓ ya yu bemedo mekwa nevo.

²⁰ Log sipsip alaj lo deyah medeya, gedeneꝓo Anutu arê raꝓ. Kwaj vesa vu Anutu in ngaa pin sên denꝓo los delê lo, yoh vu sên angër nêr vu sir lo.

Detahi Ggev Raꝓ Hurmahen

²¹ Neggëꝓ gebuk nemadvahi-bevideꝓ-löö raꝓ, loꝓ mêm derah* navi, log detahi ggev raꝓ yi bê Yesu. Su loꝓ nare ata ayo rê geyö nahên, log angër tahi ggev sênê raꝓ yi vorot.

Simeon Luho Ana Delê Yesu Loꝓ Dub Ayo

²² Buk sên avêh los naluj deneggëꝓ rot meneggoveꝓ gedeneꝓ loꝓ yah dub ayo ggökin in bê nij veseek jaꝓ lo ggoveꝓ ya yoh vu sên Moses nêr lo, lob Yesu ata lu ama deꝓo yi medeya Yerusalem in bê deꝓetunꝓ yi doꝓ na Mehöböꝓ nema.

²³ Sênê yoh vu Mehöböꝓ yi gaꝓek sên neggëꝓ loꝓ yi ꝓapiya lo bê: Avêh deꝓeꝓo naluj muꝓinsên, benabê agu, og ham gwevong bedenatu Mehöböꝓ yi ngaa vabuung.

²⁴ Log luho bê debesi serivong geving, noh vu sên Mehöböꝓ yi horek nêr lo bê: Vevop nivesa luu ma, nuung nalu mewis luu.

²⁵ Lob mehöti arê nebê Simeon nedo Yerusalem. Yi mehö niröꝓ menesepa loꝓ Anutu yönon, log neꝓin mehö semusên sên rêꝓ doꝓ vu Israel lo. GAnon Vabuung nedo ving yi.

²⁶ GAnon Vabuung tateꝓin vu yi vorot bê su rêꝓ nadiꝓ pevis rê, gaꝓ rêꝓ gelê Mehöböꝓ yi Kerisi* jaꝓ mala rê, loꝓ mêm.

²⁷ Lob mêm Anon Vabuung kehe ayo beloꝓ ya dub-vabuung-böꝓ ayo, loꝓ Yesu ata lu ama deꝓo yi verup loꝓ ya in bê deꝓevong noh vu sên horek nêr lo.

²⁸ Lom Simeon ꝓo hurmahen ya betabuu gepiseꝓ in Anutu meꝓo arê raꝓ bê:

²⁹ “O Mehöböꝓ, mêm séꝓ nadiꝓ los ahêꝓ nivesa,

in gwëbeng sênê gaꝓek sên genêr wirek lo anon raꝓ.

³⁰ Sa malaꝓ raꝓ mehö sên geving in bê gwëꝓo he nöꝓ vu hong lo.

³¹ Lom geving ngaa sênê ggëꝓ mehönon pin malaj.

³² Mehö sênê nebê rangah, om rêꝓ najêh rangah jaꝓ alam dahis pin,

lob geꝓo hong alam Israel lo arêꝓ jaꝓ rot.”

³³ Yoseꝓ luho venê kwaj ya ngahi in gaꝓek sên Simeon nêr raꝓ luho naluj agi.

³⁴ Loꝓ Simeon jom raꝓ vu Anutu bê semu luho, log nêr vu hurmahen ata Maria bê, “Gwengo rê, hurmahen sênê rêꝓ geving balam Israel ngahiseꝓê rêꝓ malaj nama, log rêꝓ geving besir ngahiseꝓê denom vu Anutu. Yam in tato aggata vu hil, rêꝓ mu alam ngahiseꝓê rêꝓ nij delin yi.

³⁵ Rêꝓ nabê sênê in mêm alam ngahiseꝓê kwaj sên yö neggëꝓ vu sir lo natöꝓ rangah. Rêꝓ mu ngo rêꝓ ayom maggin rot geving berêꝓ nabê sên paëꝓ-yu-anil ti negelu newam.”

³⁶ Log tum avêh-nenêr-gaꝓek-rangahsên ti nedo, arê nebê Ana. Panuel nalu yi, geyi degwa vu Aser, rêꝓ yi atov rot. Yi avö geraꝓ regga beluho denedo wirek yoh vu ngebek nemadvahi-bevideꝓ-luu,

³⁷ loꝓ regga diik, genedo alov rot beyi ngebek 84 raꝓ loꝓ buk sênê. Rêꝓ su nevuu dub-vabuung-böꝓ ya rê, gaꝓ yö neya rot. Buk ngahi og aye ggêrin nos genejom raꝓ menedo mu, benevong Anutu yi huk buk gerangah.

³⁸ Lob Yesu lööho ama lu ata nahën denare loḵ buk sënë, log Ana verup ving bepisek in Anutu, log nër gägek raḵ hurmahen sënë vu alam pin sën denegin bë Anutu geḵo alam Yerusalem nah vu yi lo.

Yosep Yah Nasaret

³⁹ Devong ngaa pin sënë yoh vu sën Mehöböp yi horek nër lo, log deyah medeya distrik Galilea vu hir nyëḡ böp Nasaret lo.

⁴⁰ Log hurmahen rig beniwëëk raḵ. Beyi mehö los kwa nivesa, bAnutu yi semusemu neggëp vu yi.

Yesu Böp Raḵ Meyä Dub-vabuung-böp

⁴¹ Yesu ama lu ata deneraḵ medeneya Yerusalem yoh vu ta pin medenelë buk vabuung böp sën denenër bë Buk-ggöksën-yi* lo.

⁴² Lob Yesu yi ta nemadluho-bevidek-luu raḵ, log yikḵ devong nebë saga mederaḵ medeya Yerusalem in bë degelë Buk-ggöksën-yi*.

⁴³ Lob Buk-ggöksën-yi* ggovek ya, beyi buk pin maya, log deneyah medeneya bej. Gaḵ Yesu og nedo Yerusalem, gama lu ata duḡin.

⁴⁴ Luho dekuung bë ya ving yi mehö la medeneya. Rot besehuk luḵ, loḵ luho denesero yi beya denesero vu alam sën losho degwa ti lo, genij papu lo.

⁴⁵ Luho desero medenesero rëḵ ma. Lom luho deyah medeya denesero yi vu Yerusalem.

⁴⁶ Luho medo denesero yi yoh vu buk löö, loḵ mëm luho detök vu yi loḵ dub-vabuung-böp ayo, genedo ving alam tatovaha lo, benengo hir gägek, genelok tepëḵ in degwa ving.

⁴⁷ Lob alam pin sën vare denengo yi tepëḵ lo kenuj ya in kwa los yi gägek sën nenër yah vu sir lo.

⁴⁸ Ama lu ata delë yi, lob delëk anon mederanga nemaj. Lob ata nër vu yi bë, “Aguu-e? Gevasap aluu in-a? Alu amam ayomin maggin rot in alu medo nesero hong rot.”

⁴⁹ Loḵ nër yah vu luho bë, “Melu nesero sa in va? Maḵ melu su kwamin nevo bë sëḵ medo dok Amaḡ yi begganḡ rë?”

⁵⁰ Rëḵ luho su kwaj töḵ raḵ yi gägek sën nër agi degwa rë.

⁵¹ Ggovek log mëm yah ving luho belööho deyah Nasaret, lob yö nenga yes yes vu ama lu ata ayej. Lob ata jelë gägek pin sënë loḵ ya yu bemedo mekwa nevo.

⁵² GeYesu rig meböp raḵ, lob yi Mehö los kwa nivesa rot. Lob Anutu losho mehönon denelë yi nivesa, mekwaj vesa in.

3

Mehö-neripek-alam Jon Nenër Gägek

(Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Jn 1:19-28)

¹ Tiberius tu alam Rom hir Sisar* menedo yoh vu ta nemadluho menemadvahi vorot, lob vong bePontius Pilatus tu kiap pin vu distrik Yudea hir yusekë benegin sir. Log Herot* tu yusekë menegin distrik Galilea, gari Pilip tu yusekë menegin alam ggëp distrik Ituraya los Trakonitis. Log Lusanius tu yusekë menegin distrik Abilene,

² gAnas luho Kayapas detu alam-deneko-seriveng hir ggev böp. Lob Sakaria nalu Jon nedo nyëḡ-yumeris loḵ buk saga, bAnutu yi gägek neyam vu yi.

³ Nebë saga, lob neyoh vu begganḡ-bu pin sën nedo dus vu bël Yordan, benenër gägek vu sir lo na.

⁴ Sënë yoh vu gägek sën mehö-nenër-gägek-rangahsën Yesaya nër meneggëp loḵ Anutu-yi-kapiya lo bë:

“Mehöti aye nerak loḵ nyëḡ-yumeris bë:

‘Ham bolinin Mehöböp yi aggata,
meham sesor begëp niröp.

⁵ Debahu lii ayo böp böp na,

gededev kedu böp böp los mahen medegerurin geto geving.

Gaggata pin sën neggëp bejusën lo,
og dedev gguu beniverök jaḵ.

⁶ In alam pin degelë ngaa sën Anutu gevong in geḵo hil nah vu yi lo.’ ”

⁷ Lob alam ngahisekë deya vu yi in bë deḡipek bël jaḵ nema, loḵ nër vu sir bë, “Nyël nalu ham! Re nër vu ham bë ham beya in nyëvewen sën rëḵ natök vu ham vu Buk-tamusën agi?”

⁸ Ham gwevong ngaa niröp noh vu sën ham wërin ayomin lo, in tato nabë ham wërin ham yönon. Gaḵ ham su kwamin bo megweḵo gägek jaḵ nah menanër nabë Abraham yi mewis ham. Gaḵ sa nanër vu ham nabë Anutu yoh vu bë gevong gelöng sënë denatu Abraham yi mewis.

⁹ Yönon, in koov nevu nevalek kele geğa meneggëp vorot. In kele pin sën su denesis anoj nivesa rë lo, og rëk buv mebesi jak na nengwah.”

¹⁰ Nër nebë sënë, lob alam pin denelok tepëk in yi bë, “Om he rëk gevong nabë va?”

¹¹ Lok nër yah vu sir bë, “Mehöti sën yi rôpröp luu neggëp vu yi lo, og bo ngwë vu mehö ngwë sën neraç vu in lo. Gemehöti sën yi nos neggëp lo, yik gevong nabë saga geving.”

¹² Log alam sën deneko takës* lo la deyam ving in bë dejipek bël, lob delok tepëk vu yi bë, “Tatovaha, log heç rëk gevong nabë va?”

¹³ Loç nër yah vu sir bë, “Ham gwëko monë takës niröp noh vu sën gavman nër vu ham lo, gak ham su godek la sevök na geving rë.”

¹⁴ Log alam-begö-yi la delok tepëk in sir vu yi bë, “Log heç rëk gevong nabë va?” Lok nër yah vu sir bë, “Ham su ngis mehönon jeggïn jeggïn los nanër gägek kuungsën jak sir in nabë ham godek hir monë lu ngaa, gak yik ham gwëko ham monë sën ggev denebago ham lo niröp los ahëmin nivesa beggovek.”

¹⁵ Alam dengo gägek sënë, lob kwaj vo ya niwëek loç ayoj bë, “Maç Jon sënë yik maç yi Mehö sën Anutu ggoin rak in bë geko hil nah lo ma ma?”

¹⁶ Nebë sënë, lob Jon nër yah vu sir bë, “Sa naripek ham raç bël. Rëk mëm mehö los niwëek ti kesuu sa rëk tamuïn sa menam, log sa su mehö nig vesa yoh vu in bë sa natu yi hur bekevelekin vaha suu rë. Yi saga sën rëk basuh ham begevong Anon Vabuung vu ham vahi begevong benengwah ga ham vahi.

¹⁷ Jom yi savor loç ya nema vorot in tetëhin kale kale na in yi wit*, gengupin wit* anon jak na yi jök-wit-yi. Gaç kale kale saga og rëk besi jak na nengwah sën yö medo netum degwata lo.”

¹⁸ Jon nenër bengö nivesa vu alam genenër gägek ngahisekë ving in bë gelu ayoj medegërin sir.

Herot* Ko Jon Ya Karabus

(Mt 14:3-4; Mk 6:17-18)

¹⁹ Rëk Jon vo gägek raç hir yusekë Herot*, in ggodek ari avëh Herodias log nevong ngaa nipaya vahi ving.

²⁰ Genevong ngaa nipaya ti sënë ggökin ving: Tung Jon ya karabus.

Jon Ripek Yesu

(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

²¹ Log alam pin deneripek bël, lob Yesu ripek bël ving. Ripek bël ggovek gevare nejom rak, lob yagek tatekin yi

²² gAnon Vabuung ni nebë sok nuung beluk yam raç ya yi. Log gägek ti yam vu yagek bë, “Sa nalug hong. Sahëg neving hong besa halë hong nivesa.”

Yesu Yi Degwa Lo

(Mt 1:1-17)

²³ Yesu yi ta mehödahis-menemadluho raç, lob mëm ko yi huk raç. Loç alam kwaj nevo yi bë yik Yosep nalu yi.

Log yik Yosep ama Heli.

²⁴ Ga, Heli ama Matat,

geMatat ama Levi* ga, Levi* ama Melki.

Ga, Melki ama Yanai ga, Yanai ama Yosep (sënëk yö ngwë).

²⁵ Ga, Yosep ama Matatias ga, Matatias ama Amos.

Ga, Amos ama Naum ga, Naum ama Esli.

Ga, Esli ama Nagai.

²⁶ Ga, Nagai ama Maat.

Ga, Maat ama Matatias (sënëk yö ngwë), ga, Matatias ama Semein.

Ga, Semein ama Yosek ga, Yosek ama Yoda.

²⁷ Ga, Yoda ama Yoanan ga, Yoanan ama Resa.

Ga, Resa ama Serubabel ga, Serubabel ama Sealtiel.

Ga, Sealtiel ama Neri.

²⁸ Ga, Neri ama Melki, (sënëk yö ngwë).

Ga, Melki ama Adi ga, Adi ama Kosam.

Ga, Kosam ama Elmadam ga, Elmadam ama Er.

²⁹ Ga, Er ama Yosua ga, Yosua ama Elieser.

Ga, Elieser ama Yorim ga, Yorim ama Matat (sënëk yö ngwë).

Ga, Matat ama Levi (sënëk yö ngwë).

³⁰ Ga, Levi ama Simeon.

Ga, Simeon ama Yuda ga, Yuda ama Yosep (sënëk yö ngwë).

Ga, Yosep ama Yonam ga, Yonam ama Eliakim.

³¹ Ga, Eliakim ama Melea ga, Melea ama Mena.

Ga, Mena ama Matata ga, Matata ama Natan.

Ga, Natan ama Davit.

³² Ga, Davit ama Yese.

Ga, Yese ama Obet ga, Obet ama Boas.

Ga, Boas ama Salmon ga, Salmon ama Nason.

³³ Ga, Nason ama Aminadap ga, Aminadap ama Admin ga, Admin ama Arni.

Ga, Arni ama Hesron ga, Hesron ama Peres.

Ga, Peres ama Yuda (sënək yö ngwë).

³⁴ Ga, Yuda ama Yakop.

Ga, Yakop ama Isaak ga, Isaak ama Abraham.

Ga, Abraham ama Tera ga, Tera ama Nahor.

³⁵ Ga, Nahor ama Seruk ga, Seruk ama Reyu.

Ga, Reyu ama Pelek ga, Pelek ama Eber.

Ga, Eber ama Sela.

³⁶ Ga, Sela ama Kainan.

Ga, Kainan ama Arpaksat ga, Arpaksat ama Sem.

Ga, Sem ama Noa ga, Noa ama Lamek.

³⁷ Ga, Lamek ama Metusala ga, Metusala ama Enok.

Ga, Enok ama Yaret ga, Yaret ama Mahalalel.

Ga, Mahalalel ama Kainan (sënək yö ngwë).

³⁸ Ga, Kainan ama Enos.

Ga, Enos ama Set ga, Set ama Adam.

Ga, Adam og yik Anutu nalu in tung yi.

4

Satan Seggi Yesu

(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

¹ Anon Vabuung lok yam ggërin Yesu ayo, lob yi vu bël Yordan meneyah, lob Anon Vabuung li yi meya nyëg-yumeris.

² Beya nedo nyëg-yumeris yoh vu buk mehödahis luu, lob Satan pelëpin yi.

Yesu su negga nos lok buk saga rë, genedo meris yoh vu buk pin sënë beggovek ya lok tum diikahë.

³ Lob Satan nër vu yi bë, "Bë Anutu nalu hong, og genanër megelöng sënë natu brët."

⁴ Lok Yesu nër yah vu bë, "Gagek neggëp lok Anutu-yi-ka-piya bë: Nos mu su yoh vu bë gevong bemehönon demedo vesaj rë."

⁵ Lok Satan ko yi merak ya kedu ading, lob pevis betato alam pin sën denedo dob lo los hir nyëg pin vu Yesu,

⁶ genër vu yi bë, "Sëk bo ngaa nivesa vesa los niwëëk sënë pin vu hong barëm böp jak kesuu mehönon pin. In ngaa pin sënë tu sa ngaa. Om nabë sebo vu mehöti, og sëk bo vu yi benatu yi ngaa.

⁷ Om nabë genadudek vu sa megweko sa jak, og ngaa pin sënë rëk nök natu hong ngaa."

⁸ Lok Yesu nër yah vu yi bë, "Gagek neggëp lok Anutu-yi-ka-piya nebë: Yik gwëko Mehöböp sën hong Anutu lo jak, begegurek yi yö timu babu."

⁹ Lok Satan ko Yesu ggökin beya nyëg böp Yerusalem metung yi rak ya Dub-vabuung-böp yu vavunë rot, genër vu yi bë, "Bë Anutu Nalu hong, og gwetë hong na dob,

¹⁰ in gagek neggëp lok Anutu-yi-ka-piya bë:

Rëk gevong yi angër lo

nam degegin hong nivesa.

¹¹ Log nër ving bë:

Rëk detabuu hong dok nemaj,

gesu rëk gengis vaham jak gelöng rë."

¹² Lok Yesu nër yah vu yi bë,

"Gagek neggëp ving bë: Su geseggi hong Mehöböp Anutu."

¹³ Satan seggi yi rak ngaa sënë ggovek, log ya gekwa vo bë maam buk ngwë rë.

Yesu Ko Huk Rak Nyëdahis Ggëp Galilea

(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

¹⁴ Yesu ko niwëëk vu Anon Vabuung beyah meya distrik Galilea, lob bengö ya meyoh vu distrik saga los dahis.

¹⁵ Lob netatekin gagek vu alam lok hir dub-supinsën-yi pin, lob alam pin deko arë rak.

*Alam Nasaret Deruu Demij Vu Yesu
(Mt 13:53-58; Mk 6:1-6)*

¹⁶ Lob Yesu yah verup Nasaret sën wirek yi mahen genedo merig loḵ lo, log Buk-sewahsën-yi*, lob loḵ ya dub-supinsën-yi nebë sën yō nevong yoh vu soda pin lo. Lob kedinarë in bê natevin Anutu yi gaḡek.

¹⁷ Lob devo mehō-nenër-ḡaḡek-rangahsën Yesaya yi ḡapiya loḵ nema bepuh, lob tōḵ raḵ len teka sën dekevu meneggëp bê:

¹⁸ “Mehöböp yi Anon Vabuung loḵ yam ggërin sayog.

In yō ggooin sa raḵ

in bê sa nanër Bengö Nivesa vu alam sën deneraḵ vu in nḡaa lo.

Vong sa yam in bê sa nanër gaḡek rangah vu alam sën denedo loḵ ḡarabus ayo lo nabë ggovek ya gedegetah sir vër.

Gesa bê nanër vu alam malaj kenod lo nabë malaj natum gökin medegelë nyëḡ.

Gevong sa yam in bê sa ḡaḡo alam sën nḡaa maggin deginengin sir lo vër,

¹⁹ gesa nanër rangah nabë nḡebek sën Mehöböp gelë mehōnon nivesa lo tōḵ yam ggovek.”

²⁰ Yesu tevin gaḡek dus ti sënë ggovek medengo, lob vevir ḡapiya yah bevo yah vu ala geto nedo. Log alam sën denedo loḵ dub-supinsën-yi ayo lo pin yik malaj neya timu vu yi.

²¹ Lob mēm ḡo gaḡek lo raḵ menër vu sir bê, “Anutu yi gaḡek sën ham nahën nengo aḡi lo anon raḵ gwëbeng.”

²² Lob deḡo arë raḵ, loḵ kwaj neya ngahi in yi gaḡek nivesa vesa sën nenër verup avi lo, medenër bê, “In va gemu sënëḵ Yosep nalu-ë lo?”

²³ Lob nër vu sir bê, “Yōnon, maḡ ham rëḵ nanër alam hib hir gaḡek ti sënë ḡaḵ sa nabë, ‘Dokta! Ngo gwevong benim vesa ḡaḵ namuḡin rë. Om gwevong nḡaa nabë sën he hangö bê ḡevong ggëp Kapernaum lo doḵ ngo hong nyëḡ sënë geving loḵ mēm.’”

²⁴ Loḵ nër ggökin bê, “Sa nanër yōnon vu ham nabë: Alam su denebë nengaj vu mehō-nenër-ḡaḡek-rangahsën ti ggëp yō yi beggang degwa rë.

²⁵ Rëḵ mu sa nanër yōnon vu ham nabë: Loḵ Elia yi buk og avëh alov ngahiseḡe denedo Israel. Lob beggob kehe ya gebamöo veriik, behob su neto rë yoh vu nḡebek löö bekwev nemadvahi-mevidek-ti. Gemeyip böpata yoh vu nyëḡ.

²⁶ Rëḵ Anutu su vong Elia ya vu alov la vu Israel in bê doḵ vu sir rë. Gaḵ mēm yik vong yi meya nyëḡ ngwë vu Sarepat ggëp distrik Sidon mu in doḵ vu avëh alov ti vu sagu.

²⁷ Log yik alam nij sevuuk ngahiseḡe denedo Israel loḵ mehō-nenër-ḡaḡek-rangahsën Elisa yi buk nebë saga ving. Rëḵ sir ti su nivesa neraḵ loḵ sir len rë. Gaḵ yik mehō-yu-ngwë Naaman vu dob Suria yō timu sën nivesa raḵ.”

²⁸ Loḵ alam pin sën denedo dub-supinsën-yi aḡi denḡo gaḡek sënë, lob ahëḡ sengën böpata rot.

²⁹ Lob dekedidi deruuk Yesu to meya in nyëḡ saga. Delev hir nyëḡ sagi benedo raḵ nyëḡ kedu ti, lob deḡo yi medeya peḡe in bê deḡos na.

³⁰ Rëḵ ma geyoh sir vuheng atov beto meya.

*Yesu Tii Memö To Meya In Mehöti
(Mk 1:21-28)*

³¹ Loḵ tum ya meto distrik Galilea yi nyëḡ böp ngwë sën Kapernaum. Log Buk-sewahsën-yi*, lob nenër gaḡek vu alam.

³² Denḡo yi gaḡek, lob avij tōḵ mederanga nemaj in nenër gaḡek nebë mehō los niwëëḵ ti.

³³ Lok memö ti nedo loḵ mehō ti benedo loḵ dub-supinsën-yi saga ving, lob nḡeeḵ bê,

³⁴ “O! Yesu vu Nasaret, bê gwevong va vu he? Maḡ geyam in bê kwevoh he? Seraḵ nim bê Anutu yi mehō vabuung hong.”

³⁵ Rëḵ Yesu petupek raḵ bê, “Ayem nama! Gegweto gena in mehō saga!” Lob memö sënë tē mehō lo to neggëp dob loḵ sir vuheng, log to meya, rëḵ su vong paya vu yi rë.

³⁶ Lob alam pin delëḵ anon gedenenër vu sir bê, “Sënëḵ maḡ gaḡek re? Mehō sënë nenër vu memö nebë yi mehō niwëëḵ los bengö ti, om denengo aye meto deneya in mehōnon.”

³⁷ Yesu vong nebë sënë, lob bengö ya meyoḡ vu nyëḡ pin vu sagu.

*Yesu Vong MePita Ggen Avëh Nivesa Raḵ
(Mt 8:14-15; Mk 1:29-31)*

³⁸ Yesu vu dub-supinsën-yi ayo meluḵ yom, lom ya meloḵ ya Simon yi beggang, geSimon ggen avëh nivanë böpata meneggëp. Lob deketag vu Yesu bê doḵ vu yi.

³⁹ To meya nare dus mekepë yi ya vu, log petupek raḵ nivanë, lob nikul ya. Log avëh kedidi raḵ pevis beneyeh nos in loḡho deḡa.

*Yesu Ro Alam Ngahiseḡe Menij Vesa Raḵ
(Mt 8:16-17; Mk 1:32-34)*

⁴⁰ Hes ggovek in bê duk na, lob alam deko hir alam sên nij neraq lo medeya vu yi. Lob nebê nema rak sir pin ti ti benevong benijvesa neraq.

⁴¹ Gememô to deneya in alam ngahisekê, gedenengeek bê, “Anutu Nalu hong.” Rêk petupek rak sir bê ayej nama. In deraq ni bê yi Mehô sên Anutu ggooin rak in bê geiko hil nah lo.

Yesu Nevong Huk Meneya Nyêg Bôp La
(Mk 1:35-39)

⁴² Log monbuk anon, lob kedi rak beya nyêg-yumeris tahsên ti. Lok alam desero yi medeya vu yi bedevongin bê denanêrin yi in su gevuu sir gena nyêg ngwê.

⁴³ Rêk nêr vu sir bê, “Sa naya in nanêr Anutu-yi-nyêg yi Bengô Nivesa rangah vu nyêg vahi geving. In Anutu vong sa meseyam in bê gevong huk sênê.”

⁴⁴ Lob ya nenêr loq distrik Yudea hir dub-supinsên-yi pin.

5

Yesu Tebê Pita, Lom Ko Gêl Ngahisekê
(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

¹ Buk ti, lob nare ngaggee bôp Genesaret* nenga, lob alam ngahisekê ya detetup yi medahis rak, in bê degengo Anutu yi gâgek.

² Lob lê geyag mahen luu nedo meris yam ngaggee nenga galam-gêl-yi deluk medener-ipek lek.

³ Lob rak ya yag ngwê sên Simon yiyi, benêr vu yi lob ko yag to meya vuheng teka, log mêm nedo rak genetatekin gâgek vu sir.

⁴ Nêr gâgek vu sir ggovek, log nêr vu Simon bê, “Gwetee hong yag geto mena ngaggee sên luk ya ading teka loq mêm ham gwetê lek duk na in ham gwêko gël.”

⁵ Loq Simon nêr yah bê, “Alag, he hevong huk bôpata gwêbeng buk ading rot, rêk he su hako gël la rê. Rêk maam genêr om saq getê lek duk nah gôkin rê.”

⁶ Devong nebê sênê, lob devasu gël ngahisekê rot belek vongin bê bepul.

⁷ Lob detahi sir vahi sên denedo rak yag ngwê lo bê na dedok vu sir. Lob mêm deya bedeko gël rak yag luhoho, rêk gël vevii bevongin bê duk na ngaggee.

⁸ Simon Pita lê nebê sênê, lob yun lus loq Yesu vaha genêr bê, “Oo-o, Mehôbôp! Gedêin sa gegena! In saq ngaa nipaya neggêp vu sa.”

⁹ In losho yi alam sên denedo loq yag delê gël pin sên deko lo, lob kenuj ya in.

¹⁰ Log Sebedi nalu Yakobus luho ari Jon sên yik losho Simon denevong huk timu lo, kenuj ya in ving. Rêk Yesu nêr vu Simon bê, “Su newam jak, in rêk gwêko mehônnon nabê saga.”

¹¹ Lob dedadii yag ya ronek, lob devuu ngaa pin ya gedetamuin yi, belosho deya.

Yesu Vong Bemehôti Yi Sevuuk Mehô
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

¹² Yesu nedo nyêg bôp ti, lob mehôti nedo sagu, besevuuk vunin navi pin. Mehô sênê lê Yesu, lob petev meneggêp loq vaha geketaq vu yi bê, “Mehôbôp! Nabê ahêm geving, og geyoh vu bê gwêvong mesa nig veseek jak.”

¹³ Lob Yesu bê nema rak yi genêr bê, “Sahêg ving, om nim veseek jak!” Lob yik sevuuk saga mehô ya pevis.

¹⁴ Log Yesu vo kooïn bê, “Su gena genanêr vu mehôti. Gak mêm gena getato navim vu mehô-neko-seriveng, gegwetung seriveng* in nim veseek rak. Noh vu sên Moses nêr wirek bê hil gevong lo. In alam pin dejak ni nabê nim veseek rak.”

¹⁵ Rêk ma geYesu yi ngaa pin sên nevong lo bengô tup luk nyêg meya. Lob alam ngahisekê dengo medeyam vu yi in bê degengo yi gâgek gegevong hir niraksên nama na.

¹⁶ Rêk buk la og netah yi ya nyêg-yumeris menejom rak.

Yesu Vong Bemehô Nema Los Vaha Nipaya Ti Nivesa Rak
(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

¹⁷ Buk ti, lob medo nenêr gâgek vu mehô la, galam Parisai* la losho alam-horek-yi la denedo ving. Deyam ggêp nyêg neru ti ti lo pin. Vu distrik Galilea, gevu distrik Yudea gevu nyêg bôp Yerusalem. Lob Mehôbôp vo niwêek vu Yesu in bê gero alam nijraksên benijvesa jak.

¹⁸ Lob mehô la devaku mehô ti rak reek medeya vu in sekê pin selôngin. Lob devaku medeya in bê na degebê dok Yesu mala gêp beggang ayo,

¹⁹ rêk nyêg mir in alam ngahisekê, gesu aggata neggêp in bê debaku dok na rê. Nebê saga, lob deraq ya beggang demi tamangsên medekehe beggang demi gedeseluhin mehô sênê los reek luk ya alam vuheng atov beya meto neggêp loq Yesu mala.

²⁰ Yesu lë beraḵ ni bē ayoj neya timu vu yi, lob nēr vu mehō sēnē bē, “Sa mehō-e! Sa dahun hong ngaa nipaya ya.”

²¹ Lob alam Parisai* losho alam-horek-yi yō kwaj neya ngahi bē, “Mehō re sagi, sēn neḵo yi raḵ besevōḵ Anutu-ē? Mehōti su yoh vu bē dahun ngaa nipaya na rē, gaḵ Anutu yō timu yoh vu.”

²² Rēḵ Yesu raḵ ayoj ni, lob nēr yah vu sir bē, “Ham ayomin neya ngahi in va?”

²³ Ham kwamin nevo gagek sēn senēr agi bē, ‘Sa dahun hong ngaa nipaya ya’ lo bē anon ma, in re yoh vu bē gelē nabē dahun ya yōnon-a? Rēḵ mu mēm nabē sa nanēr vu yi nabē, ‘Kwedi jaḵ megena!’ og mēm ham rēḵ jaḵ ni nabē sa nanēr gagek los anon.

²⁴ Rēḵ sa bē ham jaḵ ni nabē Mehōnon Nalu yoh vu bē dahun ngaa nipaya na vu dob.” Log peḡgin menēr vu mehō sēn sekē selōngin lo bē, “Sa nanēr nōḵ vu hong nabē: Kwedi gweko hong reek jaḵ meḡenah bōm.”

²⁵ Nēr nebē sēnē, lob yīḵ kedi raḵ avuti raḵ alam pin saga malaj, bekerē ngaa sēn devaḵu rak lo beneyah ben, geneḵo Anutu arē rak.

²⁶ Lob alam pin saga kenuj ya gederanga nemaj. Lob deḵo Anutu arē rak, gedegḡoneng medenenēr bē, “Ngaa ti sēn hīl halē gwēbeng agi yō agga ti.”

Yesu Tahi Levi

(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

²⁷ Ggovek, geYesu to meyah dobnē meneya, loḵ lē gemehō sēn neḵo takēs* lo ti loḵ nedo beggang-takēs-yi. Arē nebē Levi.* Lob nēr vu yi bē, “Genam gesepa sa.”

²⁸ Lob vuu ngaa pin menedo, gekedi meya sepa Yesu meluho deya.

²⁹ Lob Levi vōng Yesu yi nos bōp ti loḵ yi beggang, balam sēn denēḵo takēs* lo ngahiseḵē losho alam vahi deyam vīng luho belosho denegga.

³⁰ Rēḵ alam Parisai* losho hir alam-horek-yi delē, lom denēr gagek ngahiseḵē raḵ Yesu vu yi hur maluh lo bē, “Nebē va sēn ham los alam-deneḵo-takēs* losho alam sēn denevong ngaa nipaya lo newa nos loḵ ti-ē?”

³¹ Loḵ Yesu nēr yah vu sir bē, “Alam nijvesa su deneya vu dokta rē. Gaḵ yīḵ alam nijraḵsēn mu yō deneya vu.

³² Om sa su yam in bē tahi alam-yohvu rē. Gaḵ seyam in bē tahi alam sēn ngaa nipaya negḡep vu sir lo in degērin ayoj.”

Yesu Tahu Yi Raḵ Mehō Sēn Neḵo Avēh Lo

(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

³³ Loḵ deloḵ tepēḵ vu Yesu ggōkin bē, “Jon yi hur maluh ayej denegḡerin nos gedenejom rak beron beron, balam Parisai* hir hur maluh denevong nebē saga vīng. Rēḵ hong hur maluh, og yō medo denegga gedenum mu.”

³⁴ Loḵ Yesu peḡgin gagek rak mehō sēn neḵo avēh lo benēr yah vu sir bē, “Ham kwamin bo rē, nabē mehōti medo geving yi alam geluho avēh ti denajom nemaj. Bē nabē sēnē, og yi alam sēnē su deyoh vu bē ayej gērin nos rē.

³⁵ Rēḵ mēm buk sēn debo mehō sēn ḵo avēh lo vēr, besu medo geving yi alam rē, og mēm yi alam rēḵ ayoj maggin bayej gērin nos doḵ buk saga.”

Yesu Tahu Yi Gagek Raḵ Tob Los Wain Gememēḵ Navi

³⁶ Loḵ Yesu nēr gagek peḡgirsēn ngwē vu sir ggōkin bē, “Mehōti su nekweek tob mewis ti len teka menepeka muḡeng ngwē sēn nekweek lo len rak rē. Bē mehōti gevong nabē saga, og rēḵ gevong paya vu tob mewis saga, gemewis len ti sēn lo su luho tob muḡeng rēḵ ḡep ti rē.

³⁷ Log mehōti su netōō wain* mewis loḵ memēḵ navi muḡeng rē. Bē mehōti gevong nabē sēnē, og wain rēḵ ngol memēḵ navi meḡepul gewain keseh geto mena. Gememēḵ navi nipaya jaḵ geving.

³⁸ Gaḵ yīḵ alam yō denetōō wain mewis loḵ ya memēḵ navi mewis og mēm.

³⁹ Log alam sēn yō denenum wain muḡeng lo, og su ahēj neving wain mewis rē. Gaḵ denenēr bē, ‘Wain muḡeng mēm nivesa.’ ”

6

Gagek Raḵ Sēn Hīl Su Gevong Huk Doḵ Buk-sewahsēn-yi

(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

¹ Buk-sewahsēn-yi* ti, lob Yesu losho yi hur maluh deyoh ya huk wit* ti ayo medeya. Lob yi hur maluh derur wit* anon la mederii rak nemaj mededah.

* 5:27: Levi sēnē arē ngwē nebē Matai. Su Yakob nalu rē, gaḵ yīḵ mehō ngwē.

² Rêk alam Parisai* la delê medenêr bê, “Nebê va sên ham kweyêh horek Buk-sewahsên-yi-ê?”

³ Lok Yesu loğ tepêk yah vu sir bê, “Mağ ham su tevin gagek rağ ngaa sên Davit vông wirek lo rê? Sên losho yi hur dediikahêj lo,

⁴ lob loğ ya Anutu yi dub beko brêt vabuung sên denetung netu seriveng benedo ggêp Anutu mala lo. Alam-deneko-seriveng mu yô deyoh vu bê dega brêt saga, gağ alam meris nebê Davit og ma. Rêk gga gevo vu yi hur medegga ving.”

⁵ Log Yesu nêr ving bê, “Mehônnon Nalu tu Buk-sewahsên-yi* ala.”

Yesu Vong Mehö-sekê-paya Ti Menivesa Rağ Loğ Buk-sewahsên-yi
(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

⁶ Log Buk-sewahsên-yi* ngwê, lob loğ ya dub-supinsên-yi menetatekin gagek vu alam. Log mehôti nema vesa belooin benedo.

⁷ Alam-horek-yi losho alam Parisai* medo malaj nesepa Yesu in bê degelê nabê rêk gevong benema nivesa jağ doğ Buk-sewahsên-yi*, ma rêk nama! In denesero aggata in bê denanêr gagek jağ Yesu nabê keyêh horek.

⁸ Rêk yô rağ ayoj ni. Lob nêr vu mehô sên sekê paya lo bê, “Kwedi genam gebare doğ vuheng atov.” Lob kedi meya nare.

⁹ Log Yesu nêr vu sir bê, “Sa bê doğ tepêk in gagek ti vu ham nabê: Mağ horek nêr bê hil gevong ngaa nivesa doğ Buk-sewahsên-yi*, ma hil gevong ngaa nipaya? Mağ nêr bê hil adoğ vu alam in demedo vesaj, ma hil nid dêl jağ sir in malaj nama?”

¹⁰ Log mala neko loğ menelê sir pin, log nêr vu mehô lo bê, “Getelo sekê nam!” Telo sekê ya, lob nivesa loğ ggôkin.

¹¹ Rêk alam saga ahêj sengên hôpata rot, geyah desap sir rağ bê degevong nabê va vu Yesu!

Yesu Vong Yi Hur Maluh Denetu Sinarê
(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

¹² Loğ buk sênê, Yesu tah yi ya kedu ti in bê najom jağ, lob medo mejom rağ vu Anutu buk ading rot menyêg heng ya.

¹³ Log hes mala verup, lob supin yi hur maluh ya vu yi, betum ggooiin sir nemadluho-mevidek-luu lo rağ benêr sir bê Sinarê.

¹⁴ Alam lo sênê: Simon sên Yesu tahi ggev ngwê rağ bê Pita lo. Ga, ari Andreas. Ga, Yakobus lu Jon. Ga, Pilip lu Bartolomai.

¹⁵ Ga, Matai lu Tomas. Ga, Yakobus sên Alpeus nalu. Ga, Simon sên yi mehô-neruuk-alam-Rom lo.

¹⁶ Ga, Yudas sên Yakobus nalu lo, log Yudas Iskariot sên rêk nanêr Yesu rangah vu alam-begô-yi lo.

Yesu Vong Huk Rağ Alam Ngahisekê
(Mt 4:23-25)

¹⁷ Lob Yesu luğ meya ving sir beya nare nyêg neggumeng ti ving yi hur maluh yu hôpata. Galam ngahisekê deyam vu nyêg hôp Yerusalem, gesir sên distrik Yudea pin, galam loo sên dus vu Ture los Sidon lo beyam desupin sir medenedo.

¹⁸ Deyam in bê degengo yi gagek, log gevong behir niraksên nama na. Galam sên memô nevasap sir lo, og Yesu nevong menjivesa nerak ving.

¹⁹ Galam pin denedu sir in bê degebê nemaj jağ yi. In yi niwêek ya nevong balam pin nijvesa nerak.

Yesu Nêr Bê Mehônnon Deyoh Vu Bê Kwaj Vesa, Gedeyoh Vu Bê Dengu
(Mt 5:1-12)

²⁰ Loğ Yesu vêr mala rağ menelê yi hur maluh lo, lom nêr bê: “Ham sên nerak vu in ngaa dob-yi lo, ham kwamin vesa.

In ham tu Anutu-yi-alam beham rêk medo nivesa doğ yi nyêg.

²¹ Ham sên nediiikahêmin agi, ham kwamin vesa.

In ham su rêk jağ vu in ngaa nivesa ti vu tamusên rê.

Ham sên nesu menedo agi, ham kwamin vesa.

In ham rêk kwamin vesa menanöp vu tamusên.

²² Alam rêk degelê geham sepa doğ Mehônnon Nalu,
lob rêk degelê ham paya,
bedegetii ham, gedepelê ham,
gedenanêr ham nabê ham ninin paya,
rêk mu ham kwamin vesa in ngaa saga.

23 Nabë degevang nabë sënë vu ham, og ham kwamin vesa, geham napisek in rot, in ham nyëvewen sën neggëp yağek lo, og böpata rot. In wirek og ķenuj lo denevang nebë sënë vu alam-denenër-ğagek-rangahsën lo ving.

24 Gağ ham sën los bengömin-ggoreksën lo, og gëpin ham!

In ham nedo rağ ngaa sën nivesa vesa lo vorot.

25 Geham sën newa nos böp bahëmin nepup agi, gëpin ham!

In ham rëğ jağ vu in ngaa vu tamusën.

Geham sën nenöp gwëbeng agi, gëpin ham!

In ham rëğ ngu mengis ham vu tamusën bemalamin ruğ keseh.

26 Nabë alam pin degeğo ham arëmin jağ, og gëpin ham!

In ķenuj lo denevang nebë saga wirek vu alam-ğagek-kuungsën lo.”

Yesu Nër Bë Hil Ahëd Geving Alam Sën Denelë Hil Paya Lo

(Mt 5:38-48)

27 “Rëğ sa bë nanër vu ham sën nengo sa gagek agi nabë: Ham kwamin pesivin alam sën denesis begö vu ham lo. Geham gwevang nivesa vu alam sën degelë ham paya lo.

28 Geham najom jağ in alam sën deneterot ham lo nabë Anutu semu sir. Geham bengev jağ in alam sën denenër pelë rağ ham lo nabë Anutu dok vu sir.

29 Nabë mehöti petap nengam vahi, og hongëğ gegwërin vahi bepetap geving. Genabë mehöti ngoo dok hong röpröp-ayöong-yi, og genakah hong röpröp ngwë geving, gağ su gegulin.

30 Nabë mehöti ketag ngaa ti vu hong, og gebo vu yi. Genabë mehöti sepos hong ngaa vër in hong, og su genanër vu nabë bo nom.

31 Ngaa sën ham ahëmin neving bë alam degevang vu ham lo, og yik ham gwevang nabë saga vu sir namugin.

32 Nabë yik ham ngo ahëmin geving alam sën ahëj neving ham lo mu, og alam rëğ degeko ham arëmin jağ in degwa tena? Gağ yik alam pin og denevang nebë sënë, bahëj neving alam sën ahëj neving sir lo.

33 Log nabë ham dok vu alam sën denelok vu ham lo mu, og alam rëğ degeko ham arëmin jağ in degwa tena? Gağ yik alam pin og denevang nebë sënë ving.

34 Log nabë ham bo ngaa vu alam gekwamin bo nabë rëğ debo dok nah vu ham, og alam rëğ degeko ham arëmin jağ in degwa tena? Gağ yik alam pin og denevo ngaa vu sir vahi, in bë degeko hir ngaa vahi dok nah nyëvewen.

35 Gağ mëm ham ahëmin geving alam sën denesis begö vu ham lo. Geham dok vu mehönon pin. Ham bo ngaa vu alam, gağ ham su kwamin bo nabë rëğ debo ngaa ti nom vu ham dok nah nyëvewen. Ham gwevang nabë saga, log vu tamusën, og ham rëğ natök vu ham nyëvewen böpata rot benatu Anutu Vavunë nalu lo. In nevang semusën vu alam sën su kwaj vesa in yi rë lo, losho alam nij paya.

36 Om ham kwamin gevangin alam medok vu sir nabë sën ham Amamin Anutu nevang lo.”

Yesu Nër Bë Su Geseggi Mehö Ngwë Hir Gagek Nabë Getu Ala

(Mt 7:1-5)

37 “Ham su seggi mehö ngwë dok ayomin nabë yi mehö nipaya. In lob Anutu su seggi ham benanër ham nabë ham alam nimin paya. Log ham su nanër mehö ngwë nabë degeko nyëvewen dok nah hir ngaa nipaya. In lob Anutu su nanër ham nabë ham gweko nyëvewen dok nah ham ngaa nipaya. Gağ ham dahun ngaa nipaya sën mehönon denevang vu ham lo na, in lob Anutu dahun ham ngaa nipaya na geving.

38 Ham bo ngaa vu mehönon, og Anutu rëğ bo dok nah vu ham rot, beham dëğ napup avi, beham deginengin gesesin jağ beduk na, genam gök gökin megerurin geto. In yik ngaa sën ham nevang vu mehönon lo, og Anutu rëğ gevang nabë saga dok nah vu ham.”

39 Log Yesu nër gagek peggirinsën ti vu sir bë, “Mağ mehö mala kenod ngwë? Ma! Bë nabë sënë, og luho ho rëğ debës söv dok ti.

40 Hur maluh ti su kesuu yi tatovaha rë. Bë tatovaha tahu yi govek mejağ ni, og mëm luho ala rëğ degëp ti.

41 Ma genelë kale mahen teka sën negga rağ arim mala lo, log su kwam nevo gang dus ti sën neggëp loğ malam aga rë?

42 Ma nebë va sën genër vu arim bë, ‘Ari-e! Kööğ gesa hevong kale vër in malam gahis rë.’ Gwelë rë! Hong mehö kwam luu! In gang neggëp loğ ngo malam gahis! Ngo gwevang gang dus ti sënë vër in malam govek rë, loğ mëm rëğ gwelë ngaa mahen teka sën neggëp loğ arim mala aga nivesa megebo vër.”

Yesu Nër Bë Kele Nipaya Yö Nesis Anon Nipaya
(Mt 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ “Kele nivesa su nesis anon nipaya rë. Log kele nipaya su yoh vu bë rëk ngis anon nivesa rë.

⁴⁴ Om mehõnon degelë kele anon, loḵ mëm deḵ ni nabë kele nivesa, ma nipaya. In mehõti su nerur mori anon raḵ aggis niggin ti jes rë. Log mehõti su nerur vud anon raḵ kele niggin nipaya ti agga rë.

⁴⁵ Om mehõ nivesa neko ngaa nivesa vër loḵ ngaa nivesa sën nesupin meneggëp loḵ ayo lo, menenër yam rangah. Log mehõ nipaya neko ngaa nipaya vër loḵ ngaa nipaya sën nesupin meneggëp loḵ ayo lo, menenër yam rangah. Mehõnon avij nenër gagek sën neggëp loḵ ayoj lo, meneyam rangah.”

Yesu Tahu Gagek Raḵ Sën Hil Adev Beggang Lo
(Mt 7:24-27)

⁴⁶ “Ham ayemin nelok sa bë, ‘Mehõböp, Mehõböp!’ rëḵ ham su nengo sayeg rë in va?”

⁴⁷ Alam sën denam vu sa bedenggo sa gagek bedesepa doḵ lo

⁴⁸ og sir nebë mehõ sën lev yi beggang raḵ nedo gelöng böp, belev mudeng len luḵ ya rot. Log bël vaar böpata beya mevuv raḵ beggang lo, rëḵ su yoh vu bë kevoḵ rë. In mehõ sënë yõ lev niwëek mero.

⁴⁹ Gaḵ alam sën degengo sa gagek rëḵ su desepa doḵ rë lo, og sir nebë mehõ sën lev yi beggang raḵ nedo dob vavunë mu lo. Su lev mudeng luḵ ya gebinë rë, om bël vaar beya mevuv raḵ beggang saga, lob kevoḵ ya pevis, benipaya raḵ ya verõḵ yi.”

7

Yesu Vong Balam-begõ-yi Vu Rom Hir Ggev Yi Hur Nivesa Rak
(Mt 8:5-13)

¹ Yesu nër gagek sënë vu alam ggovek, log ya raḵ beya meluḵ ya Kapernaum.

² Alam-begõ-yi vu Rom yu ti yoh vu mehõdahis nemadvahi (100) hir ggev nedo, beyi hur ti nedo, lob ahë neving yi rot, rëḵ hur tõḵ vu niraḵsën, bedus raḵ bë nadiik.

³ Loḵ alam-begõ-yi hir ggev sënë ngo bë Yesu ya verup nedo, lob vong Yuda hir ggev la deya vu yi in bë na denanër vu benam gevong beyi hur nivesa jak.

⁴ Ya deverup vu Yesu, lob deketag niwëek vu bë, “Mehõ sënë yi mehõ nivesa, om yoh vu bë gedok vu yi.

⁵ Ahë neving hil Yuda, beyõ lev hil Yuda hil dub-supinsën-yi ti.”

⁶ Lob losho Yesu deyah, beya deverup dus raḵ beggang, loḵ alam-begõ-yi hir ggev vo gagek vu yi mehõ la medeko medeya vu Yesu bë, “Mehõböp, su gebasap hong, in saḵ su mehõ nig vesa yoh vu in bë gedok na sa beggang rë.

⁷ Log sa su nig vesa in bë senök vu hong gevong rë. Om yikḵ genanër jaḵ avim mu, gesa hur rëḵ nivesa jak.

⁸ Gaḵ yikḵ sa mehõ los nig wëek ti ving. Sa nahurek sa alag babu, log sengo sa alam-begõ-yi sën sa nehegin sir lo deneggurek sa babug ving nebë saga. Bë sa nanër vu sir ti nabë, ‘Gena!’, og rëḵ na. Log bë sa nanër vu ngwë nabë, ‘Genam!’, og rëḵ nam. Log bë sa nanër vu sa hur nabë, ‘Gvevong huk sënë!’, og rëḵ gevong. Om yikḵ genanër jaḵ avim mu og yikḵ yoh vu.”

⁹ Yesu ngo gagek sënë, lob ranga nema geggërin yah vu alam yu böpata sën losho denesepa sir medeneya lo bë, “Sa nanër vu ham yõnon nabë sa su tõḵ vu Israel ti gayo neyam timu vu sa nebë sënë rë.”

¹⁰ Log alam sën alam-begõ-yi hir ggev vong sir ya lo yah deverup beggang loḵ delë bë hur lo nivesa loḵ menedo.

Yesu Vong Balam Nain Magëm Ti Vesa Lok

¹¹ Heng to, lob Yesu ya nyëg böp ti arë nebë Nain. Lob yi hur maluh losho alam ngahisekë rot deya ving yi.

¹² Lob ya deto dus raḵ nyëg böp saga yi aggata avi, loḵ alam devaku heljeng ti meya verup deneya bedub. Heljeng sënë ata yam ving. In yikḵ nalu agu perurek timu sën diik agi, geyi avëh alov. Log alam ngahisekë vu nyëg saga desepa sir medeyam ving.

¹³ Lob Yesu lë avëh saga mekwa paya in rot, lob nër vu bë, “Su gengu!”

¹⁴ Lob to meya dus bebë nema raḵ reek sën devaku heljeng loḵ lo, lom denare. Log Yesu nër bë, “Hur magëm-e! Sa nanër vu hong nabë kwedi jak!”

¹⁵ Lob heljeng lo kedi raḵ menedo benevengwëng. Log mëm Yesu vong yi yah vu ata.

¹⁶ Nebë sënë, lob alam pin deggõneng bemëm deko Anutu arë raḵ medenër bë, “Mehõnenër-gagek-rangahsën böpata ti sën verup nare loḵ hil vuheng atov agi.” Gedenër ving bë, “Anutu yam in doḵ vu yi alam.”

17 Lob denër Yesu bengö sënë ya meyoh vu distrik Yudea los nyëg vahi pin.

*Jon Vong Hur Maluh Luu Ya Vu Yesu
(Mt 11:2-6)*

18 Mehö-neripek-alam Jon yi hur maluh denër ngaa pin sën Yesu nevonng lo vu yi.

19 Lob Jon tahi yi hur maluh luu ya vu yi bevong luho ya in bë dedok tepëk vu Mehöböp nabë, "Yik hong mehö sën denenër bë rëk nam lo sënë, ma he rëk medo gegin yi rë?"

20 Lob luho ya deverup vu Yesu medenër bë, "Mehö-neripek-alam Jon vong aluu yam vu hong genër bë, 'Mağ yik hong mehö sën denenër bë rëk nam lo sënë, ma he rëk medo gegin yi rë?'"

21 Lob loğ buk sënë, Yesu medo nevonng alam niraksën aggagga menjivesa nerağ. Netii memö to deneya in sir, genevong balam malaj kenod denelë nyëg ggökin.

22 Lob Yesu nër yah vu luho bë, "Melu nah mena nanër ngaa sën melu nelë los nengo agi vu Jon nabë: Alam malaj kenod denelë nyëg, galam vahaj paya deneya aggata, galam nij sevuuk nij veseek nerağ, galam nengaj mir denengo gägek, galam sën denediik lo vesaj nelok yah, log alam sën denedo paya in ngaa navij yi lo denengo Bengö Nivesa.

23 Om mehö sën su kwa neya luu luu in sa rë lo, og kwa vesa."

*Yesu Vong Tepëk Rağ Ngaa Ngahisekë In Jon
(Mt 11:7-19)*

24 Jon yi hur luho deyah, loğ mëm Yesu nër Jon yi degwa vu alam bë, "Wirek ham ya nyëg-yumeris in bë ham gwele mehö nebë va? Mağ ham ya in bë gwelë nabë ayöong neko dee ti menekepë ya geneyom-a?"

25 Ma ham ya in bë gwelë mehö nebë va? Mağ ham bë gwelë mehöti neröp tob niyes mala ngeri ngeri? Ma. Alam sën deneröp tob niyes los denedo rağ ngaa nivesa vesa lo, og sir sagağ yö denedo ggëp alam-los-bengöj bej.

26 Ma ham ya in bë gwelë mehö nebë va? Mehö-nenër-gägek-rangahsën ti? Èë-è, om mëm sa nanër vu ham nabë, mëm yi mehö-nenër-gägek-rangahsën, bekesuu alam denenër-gägek-rangahsën pin.

27 Yik mehö saga sën gägek rağ yi loğ Anutu-yi-kapiya lo bë:

Gwengö rë, sëk gevong sa hur ti namugin
mena negetongin aggata in hong.

28 Om sa nanër vu ham nabë: Jon arë böp rot kesuu alam pin sën ataj neko sir vu dob agi. Rëk mu alam sën denesepa loğ sa bedenetu Anutu-yi-alam lo pin, og rëk dekesuu Jon."

29 Dengo gägek sënë ggovek, log alam pin losho alam sën deneko takës* lo denër bë, "Yönon. Anutu nevonng ngaa niröp." In deneripek bël rağ Jon nema.

30 Rëk alam Parisai* losho alam-horek-yi, og su deyam beJon ripek sir rë, gağ deruu demij vu aggata nivesa sën Anutu bë tatekin vu sir lo.

31 Log Yesu nër bë, "Om mağ sëk tatekin ham alam buk sënë jağ va? Mağ ham nebë va?"

32 Ham nebë hurmahen sën ggëp deneggök telig medenetahi vu sir vewen bë:

'He nasis ggageng,

rëk ma geham su nelöo rë.

Gehe nasu kwamin paya paya,

rëk ham su nesu menepengah ham ving rë.'

33 In mehö neripek alam Jon yam, lom su negga nos los nenum wain rë. Loğ ham nenër bë, 'Memö nelok vu yi.'

34 Log Mehönon Nalu yam, lob negga los nenum, loğ ham nër yi bë, 'Ham gwelë, mehö saguk mehö ahëta, gemehö sën yö nenum wain pangсэн. Galam sën deneko takës* lo, losho alam sën denevong ngaa nipaya lo vahi hir mehö yi.'

35 Rëk mu hil galë Anutu yi huk los kwa, lob mëm hil ajağ ni nabë mehö los kwa ti."

Avëh Ti Sën Ngaa Nipaya Neggëp Vu Yi Lo Ripek Yesu Vaha Rağ Wël

36 Alam Parisai* ti tahi Yesu bë na mega nos geving yi, lob ya ben bemedo negga nos.

37 Lob avëh nipaya ti nedo nyëg sagu, lob ngo bë Yesu medo negga nos loğ Parisai* sënë yi beggang. Lob ko wël reggu malangeri loğ buayo gelöng alabasta* veroo ti beya vu.

38 Ya verup nare loğ Yesu demi dus vu vaha gemedo nesu, lob mala ruğ töo rağ Yesu vaha, log revu rağ vu viis. Log mul Yesu vaha, gekeseh wël merikin rağ vaha.

39 Rëk Parisai* sën tahi Yesu meya negga nos ving yi lo lë ngaa sënë, lob kwa nevo bë, "Yönon, bë mehö sënë yi mehö-nenër-gägek-rangahsën, og rëk jağ avëh sën nema rağ yi agi ni, gejağ ni geving nabë avëh nipaya."

40 Nebë sënë loğ Yesu rağ ni benër yah vu yi bë, "Simon, sa kwağ nevo gägek ti, om sa bë nanër vu hong." Loğ Simon nër bë, "Tatovaha, genanër nam."

⁴¹ Lob Yesu nêr bê, “Mehöti vo ngaa vu mehö luu meya neggêp vu luho, geluho su devo loķ rê. Ngwê yi K500, gengwê yîķ hen K50 mu.

⁴² Rêķ luho su deyoħ vu bê debo doķ nah rê, lob mehö sênê nilêl raķ luho. Om mehö ngwê tena sên rêķ ahê geving yi rot-a?”

⁴³ Loķ Simon nêr yah bê, “Sa kwag nevo bê mehö sên yi nyêvewen böpata mesevök lo maķ ahê neving monê ala rot mekesuu.” Lob Yesu nêr vu bê, “Genêr yoh vu.”

⁴⁴ Loķ Yesu ggêrin yah vu avêħ sênê genêr vu Simon bê, “Gwelê avêħ sênê? Seyam hong begganġ ayo, rêķ su ġevo bêl vu sa in bê sejipek vahag rê. Rêķ avêħ sênê og ripeķ sa vahag raķ mala ruķ gerevu raķ vu viis.

⁴⁵ Log seloķ yök begganġ ayo rêķ su ġemul* sa rê, rêķ avêħ sênê og yô medo nemul* sa vahag rot.

⁴⁶ Log su ġerikin wêl teka raķ sa yuġ rê, rêķ avêħ sênê loķ wêl nivesa rot sagi raķ sa vahag.

⁴⁷ Om sa nanêr vu hong yônön nabê: Avêħ sênê ahê neving Anutu pangsen rot in yi ngaa nipaya ngahiseķê rot, rêķ ma ġAnutu dahun ya bemaya. Gaķ mehö sên ngaa nipaya mahen mu neggêp vu yî, lob Anutu dahun ya lo, og yîķ ahê neving yi mahen teka mu.”

⁴⁸ Log Yesu nêr vu avêħ bê, “Sa dahun hong ngaa nipaya ya vorot.”

⁴⁹ Lob alam sên losho medo denegga nos lo kedi denêr yah meyom vu sir bê, “Mehö sênê maķ yi re om sên bê dahun ngaa nipaya na-ê?”

⁵⁰ Log Yesu nêr vu avêħ lo bê, “Ayom neyam timu vu sa, om Anutu ķo hong yom vu yi vorot. Kwam vesa meġena los ayom sepêp.”

8

Avêħ La Detamuin Yesu Medeya

¹ Ggoveķ loķ Yesu ya neķo loķ nyêġ böp böp los begganġ-bu mahen mahen, benenêr Bengö Nivesa rangah vu sir raķ Anutu-yi-nyêġ. Lob yi hur maluh nemadluho-mevideķ-luu lo deya ving yi.

² Gavêħ la sên wireķ Yesu netii memö in sir los nevo niraksên vêr in sir lo deya ving. Sir sênê: Maria sên denenêr bê Maria vu Magdala, beYesu tii memö nemadvahi-bevideķ-luu to deya in yi wireķ lo.

³ Ga, Kusa sên neġin Herot* yi begganġ lo venê Yoana, ga, Susana, gavêħ vahi ving, melosho deya. Avêħ pin sênê deneloķ vu Yesu losho yi hur maluh lo raķ hir monê lu ngaa.

Mehöti Netetêhin Nos ġahis Loķ Huk Anon

(Mt 13:1-9; Mk 4:1-9)

⁴ Alam vu böpata desupin sir medenedo galam vu nyêġ pin deyam vu Yesu, lob nêr ġageķ peġġirinsên ti sênê vu sir bê,

⁵ “Mehö netetêhin nos ġahis ti to meya huk anon in bê tetêhin yi nos ġahis. Netetêhin nos ġahis, lob vahi to nedo loķ aggata sên neyoh huk vuheng lo, lob mehönon denevaķê ġesok yam degga.

⁶ Ga, ġahis la to merak nedo dob mahen teka sên raķ neggêp ġelöng vavunê, lob kip rêķ bêl ma, lob meran mediik ya.

⁷ Log ġahis la to meloķ ya nedo vos niggingġin ayo, lob vos niggingġin sênê kip berig, lob ggök nos bevong paya.

⁸ Log mêm ġahis la to meluķ ya nedo dob jeji, lob kip merig besis anon nivesa. Nesis dahis nemadvahi vahi.” Log nêr bê, “Bê mehöti nenga neggêp, og gengo ġageķ sênê.”

Yesu Nenêr ġageķ Peġġirinsên Degwa

(Mt 13:10-17; Mk 4:10-12)

⁹ Lob yi hur maluh deloķ tepêķ vu yi in ġageķ peġġirinsên sênê degwa.

¹⁰ Loķ nêr bê, “Anutu yô tateķin yi nyêġ yi ġageķ vunsên degwa vu ham, beham rêķ jaķ ni. Rêķ alam vahi og degenġo ġageķ peġġirinsên mu, ‘in malaj rêķ gelê, rêķ mu su rêķ deķaķ ni rê.

Log rêķ degenġo ġageķ, rêķ mu su rêķ deķaķ degwa ni rê.’”

Yesu Tateķin Nos ġahis Lo Yi Degwa

(Mt 13:18-23; Mk 4:13-20)

¹¹ “ġageķ peġġirinsên sagi degwa nebê: Nos ġahis sênê yîķ Anutu yi ġageķ.

¹² Log ġahis la sên to nedo loķ aggata lo, yîķ alam sên denenġo ġageķ, loķ Satan ya neķo vêr in ayoj in bê rêķ degevang geving lob Anutu ġeķo sir nah lo.

¹³ Log ġahis la sên to nedo loķ nyêġ ġelöng lo, yîķ alam sên denġo ġageķ bekwaj vesa in lo, rêķ mu su luķ ya ayoj rê. Gaķ yîķ devong ving dus teka, loķ seġġisên tök vu sir lom delêin ya.

¹⁴ Log gahis la sèn to melok ya vos nigggingin ayo lo, og yik alam sèn dengo gagek medeya medeya, lok tum newaj rak in maggin aggagga, gemonè los ngaa-dob-yi sèn nesemu hil navid lo pin ggok ya, lom su anon rak rē gediik ya.

¹⁵ Gak gahis sèn to meluk ya dob jeji lo, og alam sèn dengo gagek medejom ahon bayoj neya niröp beneggëp nivesa, gedenedo niwëek medenevong banon nerak lo."

Yesu Nër Bë Hil Su Abun Ram

(Mk 4:21-25)

¹⁶ "Mehöti su netaggi lok ram genekeyovekin deg rak, ma netung ggevek ya reek len rē. Gak netung rak ya vavunē, in bë alam sèn dedok na beggang ayo lo degelē nyëg.

¹⁷ Lob ngaa pin sèn neggëp vunsèn gwëbeng agi rëk natök nam rangah. Gengaa pin sèn mehõnon denelok kesii in lo, rëk natök nam rangah vu tamusèn balam pin dejak ni.

¹⁸ Ham gwëbë nengamin, in ham gwengö gagek megwero. Mehöti sèn nerak gagek la degwa ni be kwa nevo lo, og rëk jak la degwa ni geving rot. Gemehöti sèn su nerak gagek degwa ni rē lo, og rëk kwa birekin teka sèn nerak ni lo benama na verök yi."

Yesu Ata Lo Ari Lo

(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

¹⁹ Lok buk saga Yesu ata lo ari lo deya in bë degelē yi, rëk alam yu böpata desup sir medenedo, lob su deyoh vu bë dedok na vu yi rē.

²⁰ Lok mehö la denër ya vu yi bë, "Atam losho arim lo verup denare dobnë. Deyam in bë degelē hong."

²¹ Lok nër yah vu sir bë, "Alam sèn denengo Anutu yi gagek medenesepa lok lo, og sir saga sèn sa atag lo arig lo."

Yesu Nër Lob Sang Ahë Yes Rak

(Mt 8:23-27; Mk 4:35-40)

²² Buk ti lob Yesu losho yi hur maluh derak ya yag, lom nër vu sir bë, "Hil ajaak mana ngagee nenga vahi." Lom deya.

²³ Yag neya geYesuk ggëp yying. Log sang böpata ti verup, lob vong bengagee neluk ya yag ayo bevuuk lok bedus rak bë malaj nama.

²⁴ Lob ya deggee vu Yesu gedenër vu bë, "Tatovaha! Hil hevongin malad nama!" Lob kedi petupek rak sang los ngagee sèn netëe lo, lob sang los ngagee ahë yes rak, gededun ma neggëp.

²⁵ Log nër vu sir bë, "Ham su ayomin neyam timu vu sa yõnon rē!" Lom deggõneng gekwaj ya ngahi medenenër vu sir bë, "Maq mehö sënë yi nebë va, om sèn nër vu sang los bël, lob dengo aye-ë?"

Yesu Tii Memö To Meya In Mehöti

(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶ Lok ya deverup Gadara hir dob ga, distrik Galilea neggëp ngagee nenga vahi yi, genyëg sënë neggëp vahi.

²⁷ Lob Yesu vu yag mepesõng ya ronek, lok alam nyëg sënë ti verup vu yi. Memö la denedo lok mehö sënë meyö medo neya ahë töksèn yö wrek la, lob su nedo lok beggang rē, gak yö ya neggëp lok waak sèn denebë mehõnon sekëj lok lo.

²⁸ Mehö sënë lë Yesu, lob ngeek geto petev meneggëp lok vaha. Log ngeek böpata bë, "Yesu! Anutu Vavunē Nalu hong! Bë gwëvong va vu sa? Sa ketag vu hong nabë su gebasap sa!"

²⁹ Nër bë sënë in Yesu nër vu memö bë geto mena in mehö sënë, in memö sënë nejom yi ahon beron ngahisekë. Lob yi alam malaj nesepa yi medenedu rak sêng los aën buk ngahi, rëk ma genevupul sêng lu ngaa pin. Gememö sënë netë meneya nyëg-yumeris.

³⁰ Lob Yesu lok tepëk vu yi bë, "Arëm re?" Lok nër yah bë, "Mehõmehõ." In degwa nebë memö ngahisekë denedo lok yi.

³¹ Lob memö pin saga detahi ya vu Yesu bë, "Su gwetii he dok na asoreng böpata sèn adingsekë rot lo!"

³² Log böök yu ti vare deneruuk rak kedu dus vu sir, lob memö lo deketag vu Yesu bë, "Mëm gwëvong he na vu böök sagu!" Lob Yesu vong sir ya.

³³ Lob memö lo to deya in mehö sënë beya delok ya böök yu ti sënë. Lob pevis geböök pin deserög rot beya devës ya nyëg vaha degwa, bedeluk ya ngagee merehöö sir bermalaj maya verök yi.

³⁴ Lob alam sèn denegin böök lo delë, lob deveya medeya, beya denër ngaa sënë vu alam nyëg böp los mahen mahen pin.

³⁵ Lob alam saga deya in bë degelë ngaa sën to meya lo. Yah deverup vu Yesu bedelë mehö sën memö to deya in yi lo, gevêh tob gekwa nevo ngaa nivesa, genedo loḵ Yesu vaha. Loḵ tum deneggöneng in sir rot.

³⁶ Loḵ mëm alam sën delë ngaa agi raḵ malaj lo deturin ngaa sën Yesu vong vu mehö sën memö nelok vu yi wirek loḵ nivesa raḵ agi medero.

³⁷ Lob alam pin vu Gadara denër vu Yesu bë kedi jaḵ mena, gesu medo hir nyëḡ. In deneggöneng rot. Lob Yesu raḵ yah yaḡ meyah meya.

³⁸ Loḵ mehö sën memö to deya in yi lo ketag vu Yesu bë na geving yi. Rëḵ Yesu vong yi yah genër vu bë,

³⁹ "Genah megena böm, megena genanër ngaa pin sën Anutu vong vu hong lo vu hong alam." Lob mehö lo yah meya menër ngaa pin sënë vu alam ggëp yi nyëḡ.

Yesu Vong Ggev Nalu Avëh Vesa Lok, Gevong Avëh Sën Jom Loḵ Yi Tob Lo Nivesa Raḵ (Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

⁴⁰ Yesu yah to, lob alam pin kwaj vesa in yi, in medo denegin yi geyah to.

⁴¹ Loḵ mehöti arë nebë Yairus ya verup. Dub-supinsën-yi ala ti yi, lob ya verup petev meneggëp loḵ Yesu vaha, geketag vu yi bë na yi beggang.

⁴² In yik nalu mewing timu beyi ta nemadluho-bevidek-luu raḵ, lob dus raḵ bë nadiik.

Lob Yesu neya raḵ, loḵ alam ngahisekë depeka raḵ yi rot belosho deneya.

⁴³ Lob avëh ti neya ving. Niḵök yö medo neyam yoh vu ngebek nemadluho-bevidek-luu, rëḵ mehöti su yoh vu bë gevong menivesa jaḵ nah rë.

⁴⁴ Avëh sënë verup ya nare dus loḵ Yesu demi gebë nema raḵ Yesu yi tob nyë. Vong nebë sënë, lob niḵök tewii ya avuti gesu neyom ggökin rë.

⁴⁵ Loḵ Yesu loḵ tepëḵ bë, "Re bë nema raḵ sa?" Loḵ sir pin denenër yah vu bë sireḵ ma. Log Pita nër bë, "Sa alag-e! Yik alam ngahisekë sën denare tetup hong meyök depeka raḵ hong aga."

⁴⁶ Loḵ Yesu nër bë, "Ma! Loḵ sir ti bë nema raḵ sa, mesa hango bë sa nig wëëḵ la ya vu yi."

⁴⁷ Lob avëh sënë raḵ ni bë ngaa sën vong lo töḵ yam rangah, om nelëḵ rot, lob verup ya mepetev meneggëp loḵ vaha, genër sën bë nema raḵ yi tob lo degwa rangah vu raḵ alam pin malaj benër vung bë yi niraksën maya avuti.

⁴⁸ Lob Yesu nër vu yi bë, "Naluḡ-e, ayom yam timu vu sa, om vong benim vesa raḵ. Om genah megena los ayom sepëp."

⁴⁹ Yesu nahën nevengwëḡ vu avëh, log mehöti vu dub ala ben meverup nër vu dub ala sënë bë, "Nalum diik ya, om su gwëḵo Tatovaha mala seggi!"

⁵⁰ Yesu ngo gagek sënë rëḵ nër yah bë, "Su newam jaḵ, gaḵ ayom nam timu vu sa mu, loḵ mëm nalum rëḵ vesa doḵ nah."

⁵¹ Lob Yesu töḵ ya ggev lo ben, lob nërin alam pin bë su dedok na beggang ayo geving yi. Gaḵ yik ḵo Pita lööho Jon lu Yakobus ving hurmahen ama lu ata mu bedelok ya.

⁵² Galam yö medo denesu medenesis sir in, loḵ Yesu nër vu sir bë, "Ham su ngu. In sënëḵ su diik rë, gaḵ yik neggëp ying mu."

⁵³ Loḵ denöp raḵ yi, in derak ni bë diik ya verök yi.

⁵⁴ Rëḵ Yesu jom loḵ avëh mahen nema getahi bë, "Avëh mahen-e, kwedi jaḵ!"

⁵⁵ Lob avëh mahen lo anon to melok yah, log kedi raḵ pevis. Lob Yesu nër vu sir bë, "Ham bo nos la vu yi mega."

⁵⁶ Lob avëh mahen ata lu ama kenuj ya mederanga nemaj. Loḵ Yesu vo ḵoo vu luho bë luho su na denanër ngaa sënë vu mehöti.

9

Yesu Vo Huk Vu Sinarë Nemadluho-mevidek-luu (Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

¹ Log tahi hur maluh nemadluho-bevidek-luu lo deyam vu yi bevo niwëëḵ vu sir in bë denoh vu bedegeti memö geto dena, gedevong meniraksën nama na.

² Log vong sir ya in bë denanër gagek jaḵ Anutu-yi-nyëḡ, gedevong balam nijraksën nijvesa jaḵ nah.

³ Log nër vu sir bë, "Ham na, rëḵ mu ham su gwëḵo kupek sepa ham. Ham su natohin atoheng, ga, gweje vahek, ma gwëḵo nos, ma monë sepa. Geham su gwëḵo röpröp luu luu sepa.

⁴ Log nabë mehöti geḵo ham luu luu sënë doḵ na yi beggang megegin ham, og ham naḵöök dok beggang timu saga rot beham nom jaḵ.

⁵ Gaḵ nabë su degeḵo ham doḵ na hir beggang rë, og ham tetëhin kebus in vahamin in dejak ni nabë devong paya, log ham na jaḵ."

⁶ Nër nebë sënë ggovek, log ya deyoh vu nyëg pin. Bedenenër Bengö Nivesa rangah, gedenevong balam nijraksën nijvesa neraç yoh vu nyëg pin.

Herot Ngo Yesu Bengö
(Mt 14:1-2; Mk 6:14-16)*

⁷ Log dob ala Herot* ngo ngaa pin sën Yesu nevonç lo bengö, lob kwa neya ngahi in mehö la denenër bë Jon kedi vu bedub ggökin.

⁸ Log la denenër bë Elia yom verup. Log la denenër bë alam sën denenër gägek rangah wirek lo ti kedi raç yah ggökin.

⁹ Rëç Herot* nër bë, "Joneç sa ketöv kwa lo. Gaç maç mehö re sën sa nehango bengö nebë agi?" Lob kwa nevo bë gelë yi jaç mala.

*Yesu Vet Alam 5,000
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-34; Jn 6:1-13)*

¹⁰ Sinarë lo deya geyom deverup, lob denër ngaa pin sën devonç lo vu Yesu. Lob ço sir raç belosho yö detah sir ya nyëg-yumeris ti dus vu Betsaida.

¹¹ Loç alam saga deraç ni lob desepa yi medeya. Ya detöç vu yi, lob vengwëng vu sir los kwa vesa, benër Bengö Nivesa raç sën Anutu bë natu ala megegin sir lo. Genevonç balam nijraksën nijvesa neraç ving.

¹² Log sehuk luç, lob yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu lo ya denër vu yi bë, "Gwevonç alam sënë dena in dedoç na beggang-bu böp los mahen sën denedo dus dus lo bena degëp, in denatöç vu nos lu ngaa rë. In hil nado sënëç nyëg-yumeris tahsën."

¹³ Rëç Yesu nër yah vu sir bë, "Ham ngo rëç bet sir." Loç denër yah bë, "Nos ngahi su nedo vu he rë. Gaç yiç brët nemadvahi ga, gël luu mu nedo. Ma he yoh vu bë ana bago nos in alam pin sënë?"

¹⁴ In alam ngahi rot denedo bermaluh yoh vu 5,000.

Loç Yesu nër yah vu yi hur maluh lo bë, "Ham nanër vu sir nabë sir mehödahis luu nemadluho demedo jaç yu ti ti."

¹⁵ Yi hur maluh devonç nebë sënë balam pin to denedo.

¹⁶ Log Yesu ço brët nemadvahi ga, gël luu lo raç, gevarah mala raç yaçek gejom raç in los kwa vesa ya vu Anutu; log debu bevo vu yi hur maluh lo bë na debo gelek alam.

¹⁷ Lob sir pin degga meyoh vu, log desupin vahi sën nedo lo loç ya sap nemadluho-bevidek-luu.

*Pita Nër Yesu Rangah Bë Yi Mehö Sën Anutu Ggöin Raç In Bë Geço Hil Nah
(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)*

¹⁸ Lob buk ti rë lob Yesu medo nejom raç, geyi hur maluh denedo ving yi, lob loç tepëç in sir bë, "Alam denenër sa bë sa re?"

¹⁹ Lok denër yah vu yi bë, "Sir la denenër hong bë Mehö-neripek-alam Jon. Gela denenër hong bë Elia. Gela denenër bë alam-denenër-gägek-rangahsën wirek ti kedi raç yah ggökin."

²⁰ Lok loç tepëç in sir ggökin bë, "Gaç hameç nenër bë sa re?" Loç Pita nër yah bë, "Anutu yi Kerisi* hong."

*Yesu Nër Rangah Bë Rëç Nadiiç Gekedi Jaç Nah
(Mt 16:20-28; Mk 8:30-9:1)*

²¹ Lob Yesu vo çooin niwëek vu sir bë, "Om ham su na nanër gägek sënë rangah vu mehöti."

²² Log nër ving bë, "Mehönon Nalu rëç geço maggin ngahiseçë, galam-deneko-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi lo rëç degeruu demij vu yi, gerëç dengis yi menadiiç, gebuk natu löö loç kedi jaç nah gökin."

²³ Log nër vu sir pin bë, "Mehöti bë natu sa hur, og kwa birek in yi gekerë yi kelepeço* noh vu buk metamuin sa.

²⁴ Mehöti bë kwa bo yi begegin nivesa, og rëç anon mala nama. Gaç mehöti bë kwa birek in yi menadiiç in sa, og rëç na medo mala-tumsën.

²⁵ Gaç nabë mehöti yö geço yi jaç in ngaa dob yi pin bemedo loç nadiiç, og yi ngaa sënë rëç doç vu yi nabë va?

²⁶ Log nabë mehöti göngeng in mehönon bedah sa los sa gägek vun, og Mehönon Nalu rëç dah yi vun doç buk sën nom los Ama yö niwëek garë böpata, gelos angër vabuung nij wëek gevuneç vuneç yaçek yi lo.

²⁷ Sa nanër vu ham yönon nabë alam sën denare agi vahi su rëç denadiiç rë, gaç rëç nahën demedo medegelë gAnutu nam in gegin hil."

*Yesu Navi Agga Ngwë Raç
(Mt 17:1-13; Mk 9:2-13)*

²⁸ Yesu nêr gagek sênê ggovek bebuk nepadvahi-mevidek-löö ya ggovek, loḵ ḵo Pita lööho Jon lu Yakobus medeya ḵedu, in bê najom jak.

²⁹ Medo nejom rak, lob mala agga ngwê rak, geyi rôpröp veroo meris nebê davês.

³⁰ Log pevis bemehö luu yam vare denevengwêng ving yi. Yiḵ Moses lu Elia.

³¹ Luho deyam los nij kapiik, meyam denenêr ngaa pin sên Yesu rêḵ gevong gëp Yerusalem begovek genah mena lo tato vu yi.

³² Pita lööho malaj neggëp pangsên rot bê degëp ying. Rêḵ su deneggëp ying rê, lob delê Yesu nikapiik ving mehö luu sên lööho denare lo.

³³ Lob luho bê degevuu Yesu gedenah jak, lob Pita nêr vu Yesu bê, "Sa alag-e! He nado mehalê ngaa sênê om mêm nivesa rot. Om he dev numeng löö: Ti vu hong, gengwê vu Moses, gengwê vu Elia." Pita su kwa vo mero rê, gaḵ newa rak om pevis menêr nebê sênê.

³⁴ Nahên nenêr gagek sênê, log beggob ti yam kebu sir. Loḵ yam rot beggërin sir, lob newaj rak rot.

³⁵ Log gagek ti yam loḵ beggob ayo bê, "Sênêḵ sa nalug. Sehooin yi rak ggovek ya. Om ham gwebê nengamin vu yi."

³⁶ Denḵo gagek sênê ggovek, log delê bê Yesu yô ti nedo. Lob ayej ma gesu denêr ngaa sên delê agi lo vu mehöti loḵ buk saga rê.

Yesu Vong Behurmahan Ti Sên Memö Negwang Ya Yi Lo Nivesa Rak Yah

(Mt 17:14-21; Mk 9:14-29)

³⁷ Log heng to, lob sir vu ḵedu beyah deto, loḵ alam yu böpata ti yam debuu Yesu ggëp aggata.

³⁸ Lob sir ti pevis metahi ya bê, "Tatovaha, sa ḵetag vu hong nabê gwelê sa nalug aguu sênê. In yiḵ sa nalug perurek anon timu.

³⁹ Rêḵ memö nipaya ti nepesöng rak yi pevis avuti, lob nengeek böpata. Log memö sênê nesese sin rak yi pangsên rot lob nyê ḵataḵ netung. Beyö nevasap yi rot, gesu nevuu yi pevis rê.

⁴⁰ Lob sa verup su vu hong hur maluh lo bê degetii memö nipaya sênê geto mena, rêḵ ma gesu deyoh vu rê."

⁴¹ Loḵ Yesu nêr yah bê, "Oo ham alam vu buk sênê, ham ayomin su neyam timu rê, log ham ayomin su neggëp niröp rê. Om sêḵ nahên medo geving ham buk va la geving mekerê ham maggin-a? Maam gweḵo nalum nam."

⁴² Hurmahen sênê nahên neya vu Yesu, log memö lo tē yi to mesap nyëḡ, genesesesin rak yi pangsên. Loḵ Yesu petupek rak memö lo, gevong behurmahan nivesa rak, log vong yah vu ama.

⁴³ Lob alam pin delê Anutu niwëék sênê, lob delêḵ anon mederanga nemaj.

Yesu Nêr Netu Beron Luu Bê Rêḵ Nadiik

(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Nahên medo mekwaj neya ngahi in ngaa pin sên Yesu nevonḡ agi, log Yesu nêr vu yi hur maluh lo bê,

⁴⁴ "Ham gwebê nengamin vu gagek sênê megwero! Nahub rêḵ rêḵ debo Mehönon Nalu dok na mehönon nemaj."

⁴⁵ Rêḵ su derak gagek sênê ni rê. Gagek sênê degwa vun yi in sir, besu kwaj tōḵ vu rê. Rêḵ deggöneng in yi gesu deloḵ tepêḵ in degwa rê.

Hur Maluh Yö Deloḵ Tepêḵ In Sir Bê Re Böp Kesuu-a?

(Mt 18:1-5; Mk 9:33-37)

⁴⁶ Log yi hur maluh deḵo gagek ti rak medemehoo sir in bê sir ti tena böp kesuu sir vahi.

⁴⁷ Loḵ Yesu rak gagek sên kwaj nevo loḵ ayoj lo ni, lob ḵo hurmahen ti yam nare ving yi

⁴⁸ genêr vu sir bê, "Mehöti bê kwa bo sa begevong nivesa vu hurmahen teka nabê sênê, og nevonḡ nivesa vu sa. Log mehöti sên gevong nivesa vu sa lo, og nevonḡ nivesa vu yi sên vong sa meseyam lo. Om ham ti sên dahun yi benevonḡ nivesa vu ham pin lo, og tu böp vorot ggëp Anutu mala.

Mehöti Bê Su Ngis Begö Vu Ham Rê, Og Ham Alam Yi

(Mk 9:38-40)

⁴⁹ Loḵ Jon nêr yah vu yi bê, "Sa alag-e! He halê mehöti genenêr arêm los niwëék benetii memö to deneya, loḵ he nêrin yi in hil los su nese pa hil rê."

⁵⁰ Rêḵ Yesu nêr yah vu sir bê, "Ham su nanêrin yi, in mehöti sên su nelê ham paya rê lo, og neloḵ vu ham."

Samaria* La Deggërin Nyëḡ Gedetii Yesu

⁵¹ Buk sên Anutu geḵo Yesu jak nah yaḡek lo dus rak, lob Yesu kwa verōḵ rak bê na Yerusalem.

⁵² Lob vong yi hur maluh luu medeko gagek mugin meya delok ya Samaria* hir nyeg ti in be degero ngaa vu yi.

⁵³ Rək alam vu nyeg saku ni j ləl be su rək degeko Yesu dok na hir beggang rē. In derak ni be yō rək berup na Yerusalem.

⁵⁴ Hur maluh luu sēnē, Jon lu Yakobus, delē ngaa sēnē, lob luho denēr be, “Mehōbōp, mak hil tahi nengwah vu yagek duk nam ga alam sēnē?”

⁵⁵ Lok Yesu ggēr in yah bevong gagek rak luho.

⁵⁶ Log deya rak medeya beggang-bu ngwē.

Alam Sēn Denevongin Bē Desepa Yesu Lo

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Nahēn medo deneyok aggata, lob mehōti nēr vu Yesu bē, “Nyeg pin sēn gena lo, og sək sepa hong mena geving.”

⁵⁸ Lok Yesu nēr yah vu bē, “Anōōsik lej neggēp, gesok newisej nedo, gak Mehōnon Nalu, og ben sēn gēp dok lo ma.”

⁵⁹ Log nēr vu mehō ngwē bē, “Genam gesepa sa.” Lok nēr bē, “Amag nadiik besedev rē lok mēm.”

⁶⁰ Lok Yesu nēr vu bē, “Alam diiksēn yō rək dedev hir heljēng. Gak hong, og gena genanēr gagek jak sēn Anutu natu ala megegin hil lo.”

⁶¹ Lok mehō ngwē nēr vu yi bē, “Mehōbōp, sa hevongin bē nōk sepa hong, om genaōōk gesenah najom sa alam nemaj rē.

⁶² Lok Yesu nēr vu bē, “Mehō sēn ko huk rak rək kwa luu luu in lo, og su yoh vu bē dok na Anutu-yi-nyeg rē.”

10

Yesu Vong Alam Mehōdahis Lōō Benemadluho Ya In Bē Degevong Yi Huk

¹ Ggovek, log ggooin alam 70 rak ving, bevong sir luu luu demuigin medeya nyeg bōp los mahen pin sēn rək na lo.

² Lok peggin gagek menēr vu sir bē, “Nos ngahisekē anon lok menedo huk anon, rək alam sēn deketōv medengupin lo su ngahi rē. Om ham kwetag vu huk ala nabē gevong yi hur na debo yi nos medengupin nom.

³ Om ham na jak. Rək mu ham gwengo rē, sa nehevong ham ya nebē sēn sipsip denelok ya anōō bemēn avij.

⁴ Om ham su banuh jej monē-yi ma, gweje vahek ma, gweko suu sepa. Geham su bengwēng in alam medenajom ham ahon dok aggata.

⁵ Nabē ham dok na beggang ti, og ham bengev jak in sir menanēr namugin nabē sēnē, ‘Alam beggang ayo ti sēnē ayoj gēp revuh.’

⁶ In lob nabē mehōti nedo ayo revuh lok beggang saga, og ham gagek semusēn saga rək semu yi. Rək nabē sir ti su nebē saga menedo rē, og ham gagek sēn ham nēr ya lo, yō rək pekwē menom semu ham.

⁷ Log yik ham nakōōk dok beggang timu saga, beham gwa los nanum ngaa sēn denevong vu ham lo. In mehō sēn nevong huk lo, og netok rak nyēvewen rak yi huk. Gak ham su medo mepesōng dok beggang ti ti lo.

⁸ Nabē ham dok na nyeg bōp ti, lob degeko ham na vu sir, og ham gwa nos sēn debo vu ham lo.

⁹ Geham gwevong behir alam nijraksēn nijvesa jak. Geham nanēr nabē, ‘Anutu yi nyeg vongin anon jak.’

¹⁰ Gak nabē ham dok na nyeg bōp ti, rək su degeko ham na vu sir rē, og ham kwedi mena bare na nyeg saga yi aggata nyē, genanēr nah vu sir nabē,

¹¹ ‘Ham nyeg sēnē dob kebus gga rak he vahamin, rək mu he netetēhin yōk vu ham. Rək mu ham ngo kwamin bo rē, in Anutu yōk dus rak ham ggovek ya, rək ma geham nimin ləl in.’

¹² Sa nanēr vu ham nabē: Vu Buk-tamusēn, og alam vu nyeg nebē sēnē rək denatok vu maggin bōp rot kesuu alam Sodom.”

Yesu Nēr Bē, “Gēpin Alam Nyeg Vahi Sēn Su Deggēr in Sir Rē Lo”

(Mt 11:20-24)

¹³ “Wōp-o! Ham Korasin! Gēpin ham! Log ham Betsaida! Gēpin ham! Bē mehōti gevong ngaa bōp gēp alam Ture los Sidon hir nyeg nabē sēn sa hevong lok ham nyeg agi, og rək ayoj maggin in devong ngaa nipaya medegēr in sir nom medegeyeh vahek duum gedebo rarii medemedo dok vevew degwa.

¹⁴ Om dok buk-nyēvewen-yi, og ham rək gweko maggin bōpata rot kesuu alam Ture los Sidon.

¹⁵ Log ham Kapernaum, ham bê kwerê ham jaḵ na vavunê? Ma! Ham rêḵ duḵ na Nyêḡ-nengwah-yi."

¹⁶ Log nêr vu yi hur maluh lo bê, "Mehôti bê gengo ham ayemin, og sagaḵ nengo sayeg. Log mehôti bê geruu demi vu ham, og sagaḵ neruu demi vu sa ving. Log mehôti bê geruu demi vu sa, og yik neruu demi vu Mehô sên vong sa meseyam lo."

Hur Mehôdahis Löö Benemadluho Sên Vong Sir Ya Lo Yom Deverup

¹⁷ Ggovek, galam 70 lo yom deverup, lob kwaj vesa rot gedênêr bê, "Mehôböp, he nêr arêm, lob memô nengaj yes ving meto deya."

¹⁸ Lob nêr vu sir bê, "Ëê-ê sa nehâlê gevong bê Satan vês vu yagek nebê davês meyam sis yi."

¹⁹ Ham ngo! Sevo niwêek vu ham, om ham yoh vu bê baḵê nyêl los veveeyagek böp, geham yoh vu bê dahun Satan yi ngaa vahi pin sên gevong begö vu ham lo, gengaa ti su yoh vu bê gevong yoh vu ham rê.

²⁰ Rêḵ mu ham su napisek in sên memô nengaj yes vu ham ayemin lo rê, gaḵ ham napisek in dekevu ham arêmin ya neggêp yagek vorot."

Yesu Kwa Vesa Bahê Nivesa Vu Ama Anutu

(Mt 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Loḵ buk saga Anon Vabuung vong beYesu kwa vesa rot, lob jom raḵ bê, "Oo Amaḡ, hong Mehôböp vu yagek los dob. Sa ahêḡ nivesa vu hong, in ngaa sênê neggêp vunsên in alam sên deneluk dub böp lo los alam los kwaj, gaḵ getato vu alam sên su deneluk dub böp rê lo mu. Yönon Amaḡ, in yik ngo kwam nevo bê gwevong nabê saga in nivesa."

²² Log nêr ving bê, "Amaḡ tung ngaa pin loḵ yam sa nemaḡ ggovek ya. Log mehôti su raḵ Nalu ni rê, gaḵ Ama yô timu raḵ ni. Log mehôti su raḵ Ama ni rê, gaḵ yik Nalu yô timu raḵ ni. Galam sên Nalu tato Ama vu sir lo, og deraḵ ni ving."

²³ Lob Yesu ggêrin yah menêr vu yi hur maluh mu bê, "Alam sên denelê ngaa sên ham nelê raḵ malamin agi, og kwaj vesa."

²⁴ Yönon, sa nanêr vu ham nabê: Wirek og alam-denenêr-gägek-rangahsên ngahi galam-los-bengöḡ ngahisekê denetung malaj in bê degelê ngaa sên ham nelê agi, rêḵ su denelê rê. Gedenebê nengaj in bê degengo gägek sên ham nengo agi, rêḵ su denengo rê."

Mehô-horek-yi Loḵ Tepêḵ In Horek Sogek

²⁵ Nebê saga lob alam-horek-yi ti kedi raḵ in bê seggi yi. Lob loḵ tepêḵ vu yi bê, "Tatovaha, sêḵ gevong va in lob sa medo malag-tumsên degwata los degwata?"

²⁶ Loḵ Yesu loḵ tepêḵ yah vu yi bê, "Dekevu gägek nebê va meneggêp loḵ horek megetevin-a?"

²⁷ Loḵ mehô saga nêr yah vu bê, "Ahêm geving Mehôböp hong Anutu los ayom dahis bekenum los dahis, gahêm geving yi los nim wêek pin, gekwam los dahis na vu yi timu. Log ahêm geving alam sên denedo dus vu hong nabê sên ngo ahêm neving hong lo."

²⁸ Lob Yesu yoḡekin bê, "Sagaḵ genêr ya meyoh vu. Gwevong nabê saga, og mêm rêḵ gemedo malam-tumsên degwata los degwata."

Yesu Nêr Gägek Peggirinsên Ti Raḵ Samaria* Ti In Bê Tateḵin Alam Sên Denedo Dus Vu Hil

²⁹ Rêḵ mehô saga vongin bê tato yi nabê yi mehô nivesa, lom sên loḵ tepêḵ yah vu Yesu bê, "Alam sên denedo dus vu sa lo, og sir maḵ re lo?"

³⁰ Loḵ Yesu nêr yah vu yi bê, "Mehôti vu Yerusalem meneluk meneya in bê na Yeriko. Lob alam-begö-hodeḵ la detöḵ raḵ yi loḵ aggata, lob desis yi bedus raḵ bê nadiḵ geneggêp loḵ aggata nenga. Log deggodeḵ yi tob lu ngaa pin bedeya."

³¹ Loḵ alam-deneḵo-seriveng ti tetuu aggata saga beya meto, lob lê mehô saga, rêḵ ma geyö yoh aggata nenga vahi bekesuu meya.

³² Log alam Levi* ti yik vong nebê saga. Ya meto aggata saga belê yi geneggêp, rêḵ yoh aggata nenga vahi, bekesuu meya.

³³ Loḵ mêm Samaria* ti medo netamu beya meto belê mehô saga geneggêp, lob kwa pesivin yi.

³⁴ Lom to meya dus vu yi berikin wain los wêl* raḵ begö nyê, geteta. Log tung yi raḵ ya yi dogi, beḵo meya mebê loḵ ya vatêvek-bej ti begin yi nivesa.

³⁵ Log heng to, lob vo kina luv vu mehô sên negin vatêvek-bej lo, genêr vu yi bê, 'Gweḡin mehô sênê nivesa. Genabê monê sênê su yoh vu rê lob gebasap hong monê la jaḵ geving, og sêḵ nom geto, lob mêm sebo doḵ nah hong monê.'

³⁶ Nebê saga, om kwam nevo bê mehô löö sên deyoh aggata agi ti tena vong yoh vu nebê sên nedo dus vu mehô sên devasap yi agi?"

³⁷ Lob mehō-horek-yi lo nēr yah bē, “Mehō sēn kwa pesivin yi lo.” Lob Yesu nēr vu bē, “Om gena jak, log yik̄ gwēvong nabē saga.”

Marta Luho Maria

³⁸ Lok tum ya medo denekō loḷ beya deverup beggang-bu ti, lob Yesu loḷ ya, lob avēh ti arē nebē Marta ḷo yi loḷ ya ben.

³⁹ Log Marta ari ti nedo barē nebē Maria. Lob Maria verup nedo loḷ Mehōbōp vaha menebē nenga vu yi gāgēk.

⁴⁰ Rēḷ Marta og nevong huk ngahi in neyeh nos lu ngāa, om kwa neya vu ngāa aggagga. Nevong nebē sēnē, lob ya menēr vu Yesu bē, “Mehōbōp, arig vuu sa gesengo ti nehevong huk bōp meneheyeh nos. Ma su kwam nevo sēnē rē? Om genanēr vu Maria nabē nam doḷ vu sa.”

⁴¹ Lok Mehōbōp nēr yah vu yi bē, “Marta, Marta, kwam neya ngahi genewam neraḷ in ngāa ngahisekē.

⁴² Rēḷ mu hil naraḷ vu in ngāa timu, lob Maria ḷo ngāa nivesa sēnē ya vu yi ggovek ya, lob hil su rēḷ abo ngāa nivesa sēnē vēr in yi rē.”

11

Hil Najom Jak Nabē Sēnē

(Mt 6:9-15; 7:7-11)

¹ Buk ti lob Yesu medo nejom rak loḷ nyēḷ len ti. Jom rak ggovek, lok yi hur maluh ti nēr vu yi bē, “Mehōbōp, getahu he dok jomraksēn nabē sēn Jon netahu yi hur maluh wirek lo.”

² Loḷ nēr yah vu sir bē, “Bē ham najom jak, og ham nanēr nabē sēnē:

‘Amag,

arēm yō gēp vabuung.

Gemehōnon pin degurek babum.

³ Gebo nos vu he noh vu buk pin.

⁴ Log gedahun he ngāa nipaya na.

In he ngo nedahun mehōnon pin hir ngāa nipaya sēn denevong vu he lo ya.

Log su gweli he na vu pelēpinsēn.’”

⁵ Log nēr vu sir ving bē, “Mak bē ham ti kedi mena vu yi alam ti doḷ buk vuheng menanēr vu nabē, ‘Sa mehō-e! Gebo brēt löö vu sa rē,

⁶ in sehōg vatēvek̄ ti medo meyam benahēn neverup vu sa, lob nos teka su nedo vu sa in bē ga rē.’

⁷ Loḷ yi alam ti sēn lo maḷ rēḷ nanēr nah vu yi nabē, ‘Su gegwee vu sa. In sa vehii reping beniweēk̄ rak gehe los hurmahen ahēp yiiḷ ya; om sa su yoh vu bē rēḷ kedi menōk bo ngāa ti vu hong rē.’

⁸ Rēḷ mu sa nanēr vu ham nabē: Maḷ su rēḷ kwa bo yi mehō saga nabē bo vu yi rē, rēḷ mu netahi menegeyeh loḷ, om rēḷ kedi mebo ngāa pin sēn neraḷ vu in lo vu yi.

⁹ Om sa nanēr vu ham nabē: Bē ham kwetaḷ ngāa vu Anutu, og rēḷ bo vu ham. Geham bē sero ngāa, og ham rēḷ natōk jak. Geham bē pepa jak reping, og Anutu rēḷ tahinin vu ham.

¹⁰ In alam pin sēn deneketaḷ ngāa vu Anutu lo, og nevo vu sir. Galam sēn denesero ngāa lo, og denetōḷ vu. Galam sēn denepapa rak reping lo, og Anutu netahinin vu sir.

¹¹ Bē ham ti nalu ketaḷ nos vu ama, og maḷ rēḷ bo ḡelōng ti vu yi? Ma bē ketaḷ ḡel vu yi, og maḷ rēḷ bo nyēl ti vu yi? Ma!

¹² Log bē nalu ketaḷ kōkrēeh gahis ti vu ama, og maḷ ama rēḷ bo veveeyagek̄ ti vu yi? Rēḷ nama!

¹³ Ham alam nimin paya rēḷ ham nevo ngāa nivesa vesa vu nalumin lo. Gaḷ Amag sēn nedo yagek̄ lo nevong ngāa nivesa rot kesuu ham, om rēḷ bo Anon Vabuung vu alam sēn deneketaḷ vu yi lo.”

Denēr Bē Yesu Nevong Huk Rak Belsebul* Niwēk̄

(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

¹⁴ Yesu tii memō kwa ngēngōleng ti to meya in mehōti, genevengwēng nivesa. Lob alam kwaj neya ngahi mederanga nemaj.

¹⁵ Rēḷ sir vahi denenēr bē, “Netii memō to deneya rak memō hir ala Belsebul* niwēk̄.”

¹⁶ Gesir vahi kwaj nevo bē deseggi Yesu, lom denēr vu bē gevong ngāa bōp yagek̄ yi ti medegelē.

¹⁷ Rēḷ rak ayoj ni, lob nēr vu sir bē, “Bē alam dob timu debasuh sir bedengis sir, og hir nyēḷ rēḷ nabumeng na. Log alam degwa ti bē debasuh sir medengis sir, og rēḷ arēj nama na.

¹⁸ Om nabē Satan losho yi alam debasuh sir na yu luu medengis sir, og hir nyēḷ rēḷ ḡep niwēk̄ nabē va? Senēr sēnē in ham nēr bē sa neheti memō rak Belsebul* niwēk̄.

¹⁹ Rêk bê Belsebul* nelok vu sa yonon besa nehetii memö to deneya, og mak re nelok vu ham alam besên denetii memö to deneya agi? Om ham alam saga degenço ham gâgek sagi medeseggi rê.

²⁰ Rêk mu nabê Anutu nema nelok vu sa, besa nehetii memö lo, og saga tato bê Anutu yam vu ham ggovek ya in bê gegin ham.

²¹ Nabê mehö niwêék ti medo los ngaa-begö-yi megegin yi beggang nivesa, og yi ngaa pin yö nedo nivesa.

²² Rêk mu nabê mehö los niwêék ngwê niwêék kesuu yi beberup ngis yi medahun na, og nevo yi ngaa-begö-yi sên kwa nevo bê rêk dok vu yi lo vër, betum bo yi ngaa pin vër bebo gelek yi alam.

²³ Mehöti sên su nelok vu sa rê lo, og nesis begö vu sa. Gemehöti sên su nelok vu sa menesupin sipsip ving rê lo, og netii sir meya denepalêt lok.”

*Yesu Nêr Gâgek Peggirinsên Raç Memö Sên Neyom Ggökin
(Mt 12:43-45)*

²⁴ “Memö nipaya sên to neya in mehönon ti lo, og to meya medo neyoh nyëg nivevo menesero nyëg len ti in bê sewah dok. Rêk su netök vu rê lob nenêr bê, ‘Maam saç nah mena galê beggang sên sa nado lok wirek lo rê.’

²⁵ Lob yah verup rêk nelê bê deseeke beggang sên lo bedevunek vu menedo meris.

²⁶ Lob rengö yi beyah ço memö nemadvahi-bevidek-luu sên denevong ngaa nipaya rot medenekesuu yi lo, beyom denedo lok beggang sênê. Lob mehö sên nedo paya wirek lo, mêm nedo paya ya verök yi rot.”

Alam Sên Kwaj Vesa Lo

²⁷ Alam yu böpata denedo, geYesu nenêr gâgek sênê, lok avêh ti nare lok sir vuheng bepisek in bê, “Avêh ti sên ço hong wirek, bevo rur yu hong lo, mak yö nedo los kwa vesa.”

²⁸ Rêk Yesu nêr yah bê, “Rêk mêm alam sên denengo Anutu yi gâgek agi medenesepa lok lo, og mêm kwaj vesa rot mekesuu yi.”

*Alam Detahi Bê Degelê Ngaa Böp
(Mt 12:38-42; Mk 8:12)*

²⁹ Log alam ngahisekê denesup sir yam ggök ggökin rot, lob nêr vu sir bê, “Alam vu buk sênê og sir alam nij paya, om deketag bê degelê ngaa böp yagek yi. Rêk mu sa su rêk tato ngaa böp ti vu sir rê. Gaç yik sêk tato ngaa böp nabê sên Yona lo mu vu sir beggovek.

³⁰ Wirek alam Nineve delê ngaa böp sên tøk vu Yona lo mederaç ni medeggêrin sir. Om yik alam vu buk sênê rêk degelê ngaa böp natök vu Mehönon Nalu nabê saga in deçaç ni medeggêrin sir.

³¹ Log vu Buk-tamusên og Anutu rêk seggi mehönon hir gâgek, lob rêk avêh-los-bengö vu sên sang neverup lo kedi bare menanêr gâgek jaç alam vu buk sênê nabê denevong ngaa nipaya. In wirek avêh sênê nedo dob nenga, rêk yam in bê gengo Solomon* yi gâgek los kwa böp. Gaç mehö sên nedo gwëbeng agi kesuu Solomon*, rêk ham su ngo aye rê.

³² Log vu Buk-tamusên og Anutu rêk seggi mehönon hir gâgek, lob rêk alam Nineve kedi debare medenanêr gâgek jaç alam vu buk sênê nabê denevong ngaa nipaya. In alam Nineve dengo Yona aye medeggêrin sir yah vu Anutu. Gaç mehö sên nedo gwëbeng agi kesuu Yona, rêk ham su wêrin ham rê.”

*Yesu Nêr Bê Hil Malad Tu Hil Navid Yi Ram
(Mt 5:15; 6:22-23)*

³³ “Mehöti su netaggi lok ram menevun luç ya reek len ma, nekeyovekin dëg raç rê. Gaç netung raç ya reek in bê alam sên dedok na beggang ayo lo degelê nyëg.

³⁴ Log malam tu navim yi ram. Bê malam natum in ngaa nivesa, og rangah rêk gegwang na navim pin los dahis. Gaç bê malam natum in ngaa nipaya, og navim pin rêk malakenu dok.

³⁵ Om gwegin hong nivesa, in rêk rangah sên nedo lok hong lo malakenu dok.

³⁶ Nabê navim pin rangah rot, gelen ti su malakenu rê, og navim pin rêk rangah na verök nabê sên ram nejêh raç hong.”

Ngaa Nipaya Sên Alam Parisai Los Tatovaha Denevong Lo
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lk 20:45-47)*

³⁷ Yesu nêr gâgek sênê ggovek, log Parisai* ti nêr bê na mega nos geving yi. Lob ya melok ya beggang ayo beya nedo ya tevor.

³⁸ Lob Parisai* sênê lê bê Yesu sesor meya nedo ya tevor menegga nos gesu ripek nema rê, lom kwa ya ngahi.

³⁹ Rêk Mehöböp nêr vu yi bê, “Ham Parisai*, ham neripek kap los perê navi mu, gaç ham ayomin og hodek los ngaa nipaya pup ya.

⁴⁰ Ham kwamin ma! Anutu sên nero ngaa demi lo, maꝓ su nero ayo peggo ving rē?

⁴¹ Gaꝓ ham doꝓ vu alam sên deneraꝓ vu in ngaa, loꝓ mēm ham rēꝓ nimin rôꝓ jaꝓ los dahis.

⁴² Rēꝓ mu ham Parisai*! Gēpin ham! In ham nos pin vu huk saga sên ham neko anon ti ti ggēꝓ sên netu nemadluho lo, beham netung netu seriveng vu Anutu. Ham netung nos bōꝓ los mahen mahen pin nebē yesek los kele navi, gejojeng reggu nivesa aggagga. Rēꝓ mu ham nehōꝓ ngaa nirōꝓ los sên ahēmin geving Anutu lo. Yōnon, horek sên nebē hil abo ngaa sên netu nemadluho natu seriveng vu Anutu lo, og hil su rēꝓ gevuu na rē. Rēꝓ mu mēm hil sepa doꝓ ngaa bōꝓ sēnē namugin.

⁴³ Wōꝓ-o! Ham Parisai*! Gēpin ham! In ham ahēmin neving pangsên bē ham medo lēl mala doꝓ dub ayo geham ahēmin neving bē alam debengwēng vu ham medegeko ham jaꝓ doꝓ alam tabaak.

⁴⁴ Wōꝓ-o! Gēpin ham! In ham nebē heljēng sên neggēꝓ vunsên loꝓ sōv gebinē lo. Alam su deneraꝓ ni rē, geyō medo deneggōꝓ ham ggēꝓ vavunē.”

⁴⁵ Lob alam-horek-yi ti nēr yah vu yi bē, “Genēr nebē saga, om genēr gagek nipaya yam rak he ving.”

⁴⁶ Loꝓ Yesu nēr yah bē, “Ham alam-horek-yi, gēpin ham ving! In ham netelē ngaa maggin rak ya mehōnon kwaj. Rēꝓ ham ti su netelo nema ya in bē doꝓ vu sir teka rē.

⁴⁷ Wōꝓ-o! Gēpin ham! In ham ꝓenumin lo desis alam-denenēr-gagek-rangahsên lo wirek medediik, log gwēbeng og ham medo nelev beggang-bedub-yi nivesa vesa rak nedo waak sên denebē sekēꝓ loꝓ lo.

⁴⁸ Ham nevang nebē sēnē, log ham kwamin nevo ham ꝓenumin lo hir ngaa nipaya saga beham ahēmin nivesa in. In ham ꝓenumin denesis alam saga, log ham nevuneꝓ vu hir bedub.

⁴⁹ Nebē saga om sên Anutu los kwa bōꝓ nēr bē, ‘Sēꝓ gevong alam-denenēr-gagek-rangahsên los sinarē la dena vu sir, lob rēꝓ dengis sir la denadiik, gedegetii vahi na depalēt dok.’

⁵⁰ Nebē saga om Anutu rēꝓ nanēr alam-denenēr-gagek-rangahsên pin sên denesis sir wirek vu nyēdahis sên Anutu tung yaꝓek los dob beyam verup gwēbeng agi degwa gēꝓ vu alam vu buk sēnē nabē desis sir ving.

⁵¹ Loꝓ sên Abel diik wirek lo rot, beyam verup loꝓ Sakaria sên diik loꝓ jepō degwa los dub ayo vabueng vuheng atov lo. Sa nanēr vu ham yōnon nabē: Anutu rēꝓ nanēr nabē nipaya pin nyēvewen rēꝓ natōꝓ vu alam sên denedo gwēbeng agi.

⁵² Wōꝓ-o! Ham alam-horek-yi! Gēpin ham! In ham vun kii sên tateꝓin aggata vu mehōnon medejaꝓ gagek los kwa bōꝓ ni lo. Ham su ngo nepedi veluung avi menelok ya rē, log ham newēr in aggata in alam vahi sên denevangin bē dedok na lo ving.”

⁵³ Lob Yesu vu beggang sēnē ayo beto meyah dobnē, lob alam-horek-yi losho Parisai* nij wēek medenevang newa newa in bē denanēr gagek jaꝓ yi. Lob denelok tepēꝓ in gagek agga ti ti vu yi pangsên in bē degenꝓ aye.

⁵⁴ Lob deseji yi in bē denatōꝓ jaꝓ gagek ti berup avi, lob degevang gagek vu yi.

12

Yesu Nēr Bē Hil Gegin Hil In Ngaa Tetuhinsên

(Mt 10:26-27)

¹ Alam ngahisekē rak neggēꝓ mehōmehō desup sir yam mederaꝓ vu sir, log Yesu nenēr vu yi hur maluh lo bē, “Ham su gwa jaꝓ Parisai*, in ham rēꝓ natu alam kwamin luu nabē sir.

² In ngaa pin sên neggēꝓ vunsên lo, rēꝓ natōꝓ nam rangah vu tamusên. Gengaa pin sên debom meneggēꝓ loꝓ gobeng gwēbeng lo, og mehōnon rēꝓ dejaꝓ ni vu tamusên.

³ Nebē sēnē om gagek sên ham nenēr loꝓ mala vahihs lo, og alam rēꝓ degengo jaꝓ hes. Ga, gagek pin sên ham nepatereng loꝓ beggang ayo lo, og rēꝓ debare jaꝓ telig gedetahi na rangah.”

Yesu Nēr Bē Hil Agōnengin Anutu Yō Timu Bagurek Babu

(Mt 10:28-31)

⁴ “Sa mehō lo, sa nanēr vu ham nabē: Ham su gōnengin alam sên dengis ham navimin mu meham nadiik lo. In su deyoꝓ vu bē dengis ham anomin geving rē.

⁵ Gaꝓ mēm sa tato mehō sên ham gōnengin yi lo: Ham gōnengin yi sên nesis mehōnon medenediik, geniwēek neggēꝓ beyoh vu bē rēꝓ getē anoj doꝓ na Nyēg-nengwah-yi geving lo. Om sa nanēr vu ham nabē mēm ham gōnengin Mehō sēnē.

⁶ Log ham neraꝓ ni. Alam denebago soꝓ mahen nemadvahi rak toea luu mu, rēꝓ Anutu su kwa nevirekin soꝓ nebē sēnē ti rē.

⁷ Gaꝓ ham, og Anutu tevin ham yumin viis pin los dahis beneraꝓ ni. Om ham su gōnengin ham, in Anutu kwa nevo ham kesuu soꝓ mahen mahen ngahisekē sēnē menegin ham.”

Yesu Nër Gagek Rak Alam Sën Denanër Yesu Arë Rangah Lo

(Mt 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸“Log sa nanër vu ham nabë: Bë mehöti nanër yi rangah gëp mehönon malaj nabë sa alam yi, og Mehönon Nalu rëk nanër yi rangah nabë sënë gëp Anutu yi angër lo malaj.

⁹Log bë mehöti dah sarëg vun in mehönon, og sëk dah arë vun in Anutu yi angër lo.

¹⁰Mehöti bë nanër gagek nipaya ti jak Mehönon Nalu, og aggata neggëp in bë mëm Anutu rëk dahun yi nipaya sënë na. Gak nabë mehöti nanër gagek nipaya ti jak Anon Vabuung, og aggata su neggëp in bë Anutu rëk dahun yi nipaya ti sën lo na rë.

¹¹Log nabë alam degelë ham paya in sën ham nesepa lok sa lo medegeko ham na dub-supinsën-yi ayo, gevu gavman, gevu alam sën detu ggev lo, og ham su newamin jak nabë, ‘Ma hil rëk nanër gagek nah nabë va? Ma hil rëk nanër gagek re?’

¹²Gak dok buk saga, og Anon Vabuung yö rëk gevong gagek sën ham nanër nah lo vu ham.”

Gagek Peggirinsën Rak Mehö-los-bengö-ggoreksën Kwa Masën Ti

¹³Alam yu böpata sën yam denedo lo ti nër vu Yesu bë, “Tatovaha, genanër vu arig nabë basuh alu amamin yi ngaa pin begevong vahi vu sa.”

¹⁴Rëk Yesu nër yah vu yi bë, “Sa mehö-e! In re ggoin sa rak in bë sa gango ham gagek, ma sebo ham ngaa gelek-a?”

¹⁵Log nër vu sir ving bë, “Ham gwegin ham! Beham kwamin bo in ham rëk malamin anon in ngaa ngaa. In mehöti sën yi ngaa ngahisekë lo, og su rëk medo mala-tumsën jak yi kupek rë.”

¹⁶Lok tatekin gagek ngwë ggökin vu sir bë, “Mehö-los-bengö-ggoreksën ti yi nos anon lok rot menedo huk anon.

¹⁷Lob mehö-los-bengö-ggoreksën sënë kwa nevo lok ayo bë, ‘Sëk gevong nabë va? Sehög beggang su yoh vu bë sa getung nos anon pin sënë dok nam rë.’

¹⁸Lok nër bë, ‘Maam sa gevong nabë sënë: Sëk kevoh sa jök pin na, gesedev böp böp dok nah. Lob mëm sëk ngupin wit* gahis los sa ngaa nivesa vesa pin jak na jök sënë.’

¹⁹Log mëm sëk nanër vu sa nabë, “Ma sa in-a! Sesupin ngaa ngahisekë beyoh vu ngebek ngahisekë rot. Om sëk sewah bemedo mega los nanum kwag vesa vesa.”

²⁰Rëk Anutu nër vu yi bë, ‘Kwam ma rot! Rëk genadiik pehi buk sënë. Log ngaa pin sën gesupin menedo lo, og rëk natu re yi ngaa?’

²¹Om alam sën yö kwaj neya vu hir ngaa mu gesu kwaj neya vu Anutu rë lo, rëk nabë saga.”

Yesu Nër Bë Hil Su Newad Jak Bekwad Na Ngahi

(Mt 6:25-34)

²²Log Yesu nër vu yi hur maluh lo bë, “Nebë saga om sa nanër vu ham nabë: Ham su newamin jak in ham medok tepëk nabë, ‘Hil rëk aga va?’ Geham su newamin jak in navimin nabë, ‘Hil rëk kebu navid jak va?’

²³In hil anod kesuu nos gehil navid kesuu tob.

²⁴Om ham kwamin bo sok lo rë. Su denehin nos gahis rë, gesu denerur anon medene-supin rë. Hej jök los beggang sën degetung anon dok lo ma. Rëk Anutu nevet sir. Gak ham mehönon, og ham kwesuu sok lo yönon!

²⁵Nabë ham ti kwa bo nabë geko yi buk sën medo mala vesa lo seggi berup na teka geving, og mak yoh vu bë rëk gevong-a?

²⁶Ma! Ham su yoh vu bë gwevong ngaa mahen teka nabë sënë rë, om ham su newamin jak in ngaa vahi.

²⁷Ham kwamin bo sesik talohek sën nekwek pahup ayo lo rë nabë denerak nebë va? Su denevong huk rë, besu denevasu tob rë. Rëk mu sa nanër vu ham nabë: Wirek Solomon* los yi vunek vunek nikapiik neggërin yi, rëk mu ti su nivesa nebë sesik sënë rë.

²⁸Yönon, Anutu negin vos sën narë gwëbeng gerëk dekesik neheng medebesika jak na nengwah agi nivesa. Om nebë va sën ham su ayomin neya timu vu Anutu rë-ë? Ham jak ni nabë Anutu rëk gegin ham nivesa geving kesuu vos saga.

²⁹Om ham su newamin jak medok tepëk in ham nabë ham rëk gwa va los nanum va? Geham su medo mekwamin na ngahi.

³⁰In alam dahis vu dob yik kwaj nevo ngaa pin sënë pangсэн bë denatök vu. Gak ham Amamin vu yagek rak ni ggovek ya bë ham nerak vu in ngaa nebë sënë.

³¹Gak mëm ham malamin sepa nabë Anutu natu ala begegin ham, lob mëm rëk bo ngaa pin saga vu ham geving.”

Yesu Nër Bë Hil Angupin Ngaa Nivesa Gëp Yagek

(Mt 6:19-21)

³² “Ham sipsip yu mahen teka sënë, ham su göneng! Gak ham Amamin vu yagek joo gagek menare vorot bë ham rëk natu alam-los-bengömin beham medo nivesa geving yi.

³³ Ham gwevong ham ngaa pin balam debago, lob ham bo monë sën ham gweko jak lo vu alam sën denerak vu in ngaa lo in dok vu sir. Ham sero jej-monë-yi sën su rëk siis jak rë lo. Geham ngupin ngaa nivesa vesa gëp yagek, in vu yagek og ngaa su mala nema rë galam hodek su deyoh vu bë dena dus jak rë, gejeluj su nelok rë.

³⁴ Nyëg sën ham ngupin ham kupek bemedo dok lo, og ham rëk gwëp natumin.”

Yesu Nër Bë Hil Gero Hil, Bemedo Gegin Yesu Duk Nom

³⁵ “Ham gwevëh ham tob dus, beham baqu ahon jak kabi, geham taggi dok ram, bemedo gwegin Yesu duk nom.

³⁶ Ham gwevong nabë sën hur denegin hir alam in ya nos böp sën maluh ti lu venë denejom nemaj gerëk nom geto lo, om denegin yi in bë pepa jak reping, og detahinin pevis in yi.

³⁷ Nabë alaj nom geto begelë genahën medo denetum, og hur lo sënë rëk kwaj vesa. Sa nanër vu ham yönon nabë: Alaj yö rëk gevëh tob nos yi gërin yi, log mëm nanër vu sir nabë na detetup dok tevor. Log yö rëk bo nos gelek sir.

³⁸ Yönon, nabë nam buk vuheng, ma dok sën kökrëeh nesu beron ti geneggëp yah lo, begelë nabë yö nedo denetum, og yö rëk kwaj vesa rot.

³⁹ Log ham kwamin bo ngaa sënë rë: Bë beggang ala gengo hes mala sën mehö hodek rëk godek yi ngaa lo bengö namugin, og su yoh vu bë rëk gelë mehö saga mu gedok na yi beggang ayo rë.

⁴⁰ Om ham gwero ham nabë saga, in Mehönon Nalu rëk nom dok buk ti sën ham su kwamin nevo bë rëk nom dok lo rë.”

*Gagek Peggirinsën Rak Hur Nivesa Los Hur Nipaya
(Mt 24:45-51)*

⁴¹ Lob Pita loq tepëk in bë, “Mehöböp, maq ngo genër gagek peggirinsën sënë vu he mu, ma genenër vu alam pin ving-a?”

⁴² Loq Mehöböp nër yah bë, “Maq hur ti tena nedo, beyi mehö los kwa benevong yi huk niröp-a? Og mëm ala rëk gooin yi jak in gegin yi hur vahi pin mebo nos gelek sir niröp dok buk sën degeko nos lo!

⁴³ Og ala rëk na genom berup begelë nabë yi hur nevong huk yoh vu sën nër lo, lob yi hur sënë rëk kwa vesa.

⁴⁴ Gesa nanër vu ham yönon nabë ala rëk gevong yi ngaa pin dok na nema in gegin.

⁴⁵ Gak bë hur saga kwa bo nabë ala su rëk nom berup pevis rë, lob beek hur maluh los hur avëh, log yö medo mego los nanum mekeyevin,

⁴⁶ og ala rëk nom dok buk ti sën yi hur su negin yi loq lo rë, gak rëk nom dok hes mala sën yi dugin lo. Lob ala rëk ngis yi rot mebasap yi, log getë yi na medo geving alam sën denekeyëh gagek lo, bedegeko nyëvewen gëp ti.

⁴⁷ Sa nanër nabë hur sën neraq ala kwa ni ggovek ya, rëk mu su nesepa loq rë, om ala rëk beek yi pangsen rot.

⁴⁸ Log mehöti bë dugin ala kwa lom gevong paya beyoh vu bë rëk gëko nyëvewen dok nah, og ala su rëk beek yi pangsen rot rë. In alam sën alaj bo ngaa ngahisekë dok nemaj lo, og alaj kwaj nevo bë degevong huk böpata medegegin ngaa pin saga nivesa. Log alam sën degegin huk ngahisekë lo, og alaj kwaj nevo bë degevong pin niröp, gedegevong huk vahi geving.”

*Yesu Nër Bë Mehönon Rëk Debasuh Sir Degwa Jak Yi Gagek
(Mt 10:34-36)*

⁴⁹ “Sa hako nengwah yam in bë natum gëp dob, om ko nengwah sënë natumek-a!

⁵⁰ Dus rak in bë sa gako kerus, om sa hevongin bë govek na pevis in sayog maggin rot.

⁵¹ Maq ham kwamin nevo bë seyam in bë gevong mamer vu dob-a? Ma! Sa nanër vu ham nabë: Seyam in bë alam degengo sa gagek bedebasuh sir na yu luu.

⁵² Rëk degevong dok buk sënë mena rot. Alam nemadvahi rëk demedo dok beggang timu, lob debasuh sir na yu luu. Löo rëk degelë luu paya, log luu rëk degelë löo paya.

⁵³ Rëk debasuh sir bamaj rëk degelë naluj maluh lo paya, genaluj maluh rëk degelë amaj paya. Log ataj rëk depemëgin naluj avëh lo, genaluj avëh lo rëk depemëgin ataj. Gavëh böp rëk denapëeng ggej avëh lo geggej avëh lo rëk denapëeng ggej avëh böp, degwa jak sa gagek.”

*Ngaa Sën Hil Rëk Galë Jak
(Mt 16:2, 3; Mk 8:11-13)*

⁵⁴ Log nër vu alam ving bë, “Ham nelë beggob nekebu yam ggëp sën hes nemasusek ya lo, lob ham nenër pevis bë, ‘Hob vongin geto!’ Lob hob neto yönon.

⁵⁵ Log ham nengo bë sang neyam ggëp ahë, lob ham nenër bë, 'Hes vongin natum böpata-ol' Lob anon neraq yoh vu saga.

⁵⁶ Ham alam gagek tetuhinsën ata! Ham nelë raq dob yi ngaa, ga, yagek yi ngaa. Rëk ham su neraq buk sënë ni beneraq ni bë Anutu nevong huk loq ham vuheng atov rë."

*Yesu Nër Bë Hil Semu Gagek Pevis Gaq Su Na Beböpa Jak
(Mt 5:25-26)*

⁵⁷ "Nebë va sën ham su ngo neseggi ngaa sën neyoh vu lo menevong rë-ë?

⁵⁸ Buk sën genena geving mehö sën melu neya in gwevong gagek lo, og melu nahën nenök aggata, log genanër vu yi bemelu semu gagek, in rëk dadii hong doq na jaas sën nengo gagek lo nema. Lob jaas bo hong doq na ahëvavu nemaj, lob ahëvavu degetung hong doq na karabus.

⁵⁹ Om sa nanër vu hong nabë: Su rëk gwetah hong vër in karabus pevis rë. Gaq rëk gemedo rot bena berup doq buk sën hong nyëvewen govek na los dahis lo lom mëm."

13

Mehöti Bë Su Gërin Yi Rë, Og Rëk Mala Nama

¹ Yiik loq buk sënë, lob mehö la denër alam Galilea la vu Yesu bë Pilatus sis sir benij kök keseh beto meya sarömin ving hir seriveng kök.

² Lob Yesu nër yah vu sir bë, "Ham kwamin nevo bë alam Galilea sënë hir ngaa nipaya ngahi neggëp vu sir kesuu Galilea vahi pin om sën malaj ma rak-a?

³ Sa nanër vu ham niröp nabë: Ma! Su nebë saga rë! Rëk mu nabë ham su gwërin ham rë, og ham pin rëk malamin nama nabë saga.

⁴ Ma alam nemadluho-menemadvahi-vidék-löö (18) sën beggang ading vu Siloam kepë mesis sir wirek bedediik lo, og maq ham kwamin nevo bë hir ngaa nipaya kesuu alam vahi pin sën denedo Yerusalem lo hir ngaa nipaya?

⁵ Ma! Sa nanër vu ham niröp nabë: Su nebë saga rë! Rëk mu nabë ham su gwërin ham rë, og ham rëk malamin nama nabë saga."

Gagek Peggirinsën Raq Kele Sën Su Nesis Anon Rë Lo

⁶ Loq nër gagek peggirinsën ti bë, "Mehöti varoh kele pik* ti menare loq yi huk wain ayo, lob ya in bë gelë anon mejur, rëk anon ma.

⁷ Lob nër vu hur sën nevong huk in lo bë, 'Gengo? Seyam sero pik* anon yoh vu ngebek löö, rëk ma, om gebuv kele na, ma va sën vasap dob jeji rot-ël'

⁸ Loq yi hur sën lo nër yah bë, 'Mehö böp, genakööq gebare ta ngwë sënë geving, besedev dob doq degwa, gesa getung tebek doq degwa balu galë rë.

⁹ In maq mëm rëk ngis anon doq ta sënë. Rëk mëm nabë nama lo, og mëm ngo rëk gebuv na."

Yesu Vong Bavëh Ti Nivesa Raq Loq Buk-sewahsën-yi

¹⁰ Yesu vare nenër gagek vu alam loq Buk-sewahsën-yi* ti loq dub-supinsën-yi ayo.

¹¹ Log avëh ti nedo, rëk memö gwang ya ayo lob vong beni neraq yoh vu ngebek nemadluho-menemadvahi-mevidek-löö (18). Lob avëh sënë sekë ma rot gedemi sekë vegguu besu yoh vu bë kedi bare niröp rë.

¹² Yesu lë yi, lob tahi yi ya benër vu bë, "Avëh-e, sa hevong behong niraksën maya."

¹³ Log bë nema raq avëh sënë, lob demi sesor avuti benare niröp. Log avëh lo qo Anutu arë rak.

¹⁴ Rëk dub-supinsën-yi ala ahë sengën pangsën in Yesu vong bavëh sënë nivesa raq loq Buk-sewahsën-yi*. Lob nër vu alam pin bë, "Buk-huk-yi nemadvahi-bevidek-ti neggëp, om nabë ham nam in degevong beham nimin vesa jak, og ham nam doq buk-huk-yi, gaq ham su nam in ngaa nabë sënë doq Buk-sewahsën-yi*."

¹⁵ Loq Mehöböp nër yah vu yi bë, "Ham alam kwamin luu! Neloq Buk-sewahsën-yi* og ham pin neya böök bej beham nekwevelekin ham burmakau los dogi beneqo sir ya denenum bël.

¹⁶ Gaq avëh sënë lo, og yik Abraham yi mewis yi, rëk Satan jom yi ahon yoh vu ngebek nemadluho-menemadvahi-vidék-löö (18). Om sa bë kevelekin aggis in yi doq Buk-sewahsën-yi*, ma su yoh vu rë?"

¹⁷ Nër nebë sënë, lob sir sën denelë yi paya lo nij mum. Galam pin ahëj nivesa medepisek rot in ngaa nivesa pin sën nevong agi.

Gagek Peggirinsën Raq Mastet Los Yiist
(Mt 13:31-33; Mk 4:30-34)*

¹⁸ Log Yesu nër gagek peggirinsën ngwë ggökin bë, "Maq sën Anutu-yi-nyëg anon jak lo, og yik nebë va? Maq sekë tatekin jak va?"

¹⁹Sên Anutu-yi-nyëg anon jak lo, og yik nebë nos sên hil nanër bë mastet* lo gahis. Mehöti ko mastet* sênë gahis behin loj yi huk. Lob kip merig beni nebë kele, lob soj sên denevëng medeneya agi yam denejegwi newisej loj.”

²⁰Loj nër gagek peggirinsên ngwë ggökin bë, “Mağ sa tatekin sên Anutu-yi-nyëg anon jak lo jak va ngwë geving-a?”

²¹Sên Anutu-yi-nyëg anon jak lo, og yik nebë yüst* sên nevonğ bebrët nerig lo. Avëh ti sarömin yüst* sênë los parawa ketuk böp löö loj gabum, lob köd parawa pin sênë merig.”

Hil Adok Na Veluung Avi Mahen

(Mt 7:13-14, 21-23)

²²Log ya neko loj nyëg los beggang-bu la, menenër gagek vu alam, log ya in bë na Yerusalem,

²³lob mehöti loj tepëk vu yi bë, “Mehöböp, mağ yik Anutu rëk gejo alam ti ti mu nah vu yi?” Loj Yesu nër yah vu bë,

²⁴“Ham pasang dev vahamin dok in ham dok na veluung avi mahen. In sa nanër vu ham nabë: Alam ngahisekë rëk degevonğin rot nabë dedok na, rëk mu su rëk denoh vu rë,

²⁵in beggang ala rëk kedi bebehii reping. Log ham rëk berup bare dobnë bepepa jak, genanër nabë, ‘Mehöböp, getahinin reping in he!’ Loj rëk nanër nök vu ham nabë, ‘Ham re lo? Sa dugin ham!’

²⁶Loj ham rëk nanër nah nabë, ‘He sên hil los naha nos los nanum loj ti, gegenare loj he aggata megenenër gagek vu he lo.’

²⁷Loj rëk nanër vu ham nabë, ‘Ham re lo? Sa dugin ham! Ham sênë nevonğ ngaa nipaya, om ham jak na nenga in sa!’

²⁸Ham rëk gwelë Abraham ga, Isaak ga, Yakop galam-denenër-gagek-rangahsên pin demedo dok Anutu-yi-nyëg, rëk mu ham, og rëk dejos ham nah dobnë beham rëk ngu megweköö nyëmin.

²⁹Gak alam vu nyëg sên hes mala neverup los nyëg sên hes mala nemasusek ya lo, galam vu nyëg sên ayöong neyam lo los nyëg sên sang neyam lo, og rëk dedok na bemedo dega nos böp gëp Anutu-yi-nyëg.

³⁰Yönon, log alam vahi vu tamsên rëk nah denatu alam muginsên. Galam vahi vu muginsên rëk nom denatu alam tamsên.”

Yesu Su Rağ Yerusalem

(Mt 23:27-39)

³¹Lob alam Parisai* la denër niröp loj buk sênë vu yi bë, “Gwevuu nyëg sênë gegena nyëg ngwë, in Herot* vonğin ngis hong megenadiik.”

³²Loj Yesu nër yah vu sir bë, “Ham na nanër vu anöö bemën kwa ngahi saga nabë, ‘Gengö! Sëk getii memö geto dena, gesëk gevonğ balam nijraksên nijvesa jak pehi geneheng. Gağ duu og sëk semu sa huk na verök yi.’

³³Rëk mu sëk medo mena pehi sênë geneheng, ga, duu. In su yoh vu bë dengis alam-denenër-gagek-rangahsên ti dok beggang-bu ngwë rë, gağ yik yö dengis menadiik dok Yerusalem timu.

³⁴“Oo Yerusalem, Yerusalem, hong mehö genesis alam-denenër-gagek-rangahsên medenediik, gegenetengwa Anutu-yi-alam sên nevonğ sir yök vu hong lo rağ gelöng medenediik. Sa nehevong beron beron in bë sengupin nalum lo nabë sên kökrëeh ata nesupin nalu lo loj yah babu lo, rëk nim nelël.

³⁵Om ham gwengö rë! Anutu vuu ham ya ggovek ya beham nyëg rëk nabumeng na. Sa nanër vu ham nabë: Ham su rëk malamin jak sa gökin nah rë, rot bena berup dok buk sên ham nanër nabë:

‘Anutu gevonğ semusemu vu Mehö sên vonğ yam los niwëek lo!’ ”

14

Yesu Vong Bemehö Nivuuksên Ti Nivesa Rağ Yah

¹Lob Buk-sewahsên-yi* ti, lom Yesu ya medo negga nos ving Parisai* hir ggev ti, lob alam medo malaj nesepa yi.

²In mehö vuuksên ti nedo, lob nedo loj mala.

³Yesu lë, lob loj tepëk vu alam-horek-yi los alam Parisai* bë, “Yoh vu bë hil gevonğ balam nijraksên nijvesa jak dok Buk-sewahsên-yi*, ma su yoh vu rë?”

⁴Rëk ayej ma rot, lom ko mehö saga bevong benivesa rağ, log vonğ yah meya

⁵genër vu sir bë, “Bë ham ti nalu ma yi burmakau ti bës duk asoreng-bël-yi dok Buk-sewahsên-yi* ti, og mağ ham su rëk dadii jak nom dok buk saga rë? Gağ ham rëk gwevonğ!”

⁶Rëk su kwaj tök rağ gagek ti medenër loj yah rë.

Yesu Nër Bë Hil Dahun Hil

⁷ Yesu lë vatëveḱ sën deyam in bë dega nos lo ya denedo raḱ sëa sën los arë lo. Lob nër gageḱ raḱ sir betateḱin bë,

⁸ “Nabë mehōti gevong dik nam vu hong nabë gena nos bōp sën maluh ti lu venë denejom nemaj lo, og su gweḱo gemedo jaḱ sëa sën los arë lo. In tum mehō sënë, maḱ rëḱ gevong dik in mehō ngwë sën los arë kesuu hong lo nam geving.

⁹ Bë gevong nabë sënë, og mehō sën vong dik in meluu lo rëḱ nam nanër vu hong nabë, ‘Gebo sëa-los-arë saga vu mehō sënë.’ Lob rëḱ nim namum bōpata rot begenah gemedo lël hus.

¹⁰ Om nabë mehōti gevong dik in hong nabë gena nos bōp geving yi, og gena geberup gemedo lël hus. Gwevong nabë sënë in lob mehō sën vong dik in hong lo nam gelë hong lob nanër nabë, ‘Sa mehō, genam lël mala.’ Nabë nanër nabë sënë, og mēm alam pin sën ham los newa nos lo rëḱ degelë nabë ḱo hong rak.

¹¹ In mehōti bë yō geko arë jaḱ, og Anutu rëḱ dahun yi. Gaḱ mehōti sën nabë dahun yi lo, og Anutu rëḱ geko arë jaḱ na vavunë.”

Gwevong Dik Na In Mehōnon Nabë Denam Nos Bōp, Og Gwevong Nabë Sënë

¹² Log nër vu mehō sën vong dik ya in yi lo bë, “Nabë gwevong nos bōp ti, og su gwevong dik na in nim papu lo, arim lo, galam sën ham degwa ti lo. In maḱ rëḱ degevong dik nom in hong begena gegwa nos doḱ nah hong nos saga gëp hir beggang buk ngwë.

¹³ Gaḱ nabë gwevong nos bōp, og mēm gwevong dik na in alam bengōj masën, galam vahaj paya los vahaj ḱasōm, galam malaj ḱenod.

¹⁴ In alam nebë sënë su deyoh vu bë debo dok nah hong nos nyëvewen vu hong rë. Gwevong nabë sënë, lob kwam vesa. In Anutu rëḱ bo doḱ nah hong nos vu hong vu Buk-tamusën doḱ buk sën alam yohvu dekedii jaḱ nah gëp dedub lo.”

*Gageḱ Peggirinsën Raḱ Nos Bōp
(Mt 22:1-10)*

¹⁵ Alam sën losho Yesu medo denegga nos agi ti ngo gageḱ sënë, lob nër vu Yesu bë, “Mehōti sën rëḱ medo mega nos dok Anutu-yi-nyëḱ lo og kwa vesa.”

¹⁶ Rëḱ Yesu nër yah vu yi bë, “Mehōti vongin bë gevong nos bōpata, lob vong dik ya vorot vu alam ngahi in bë nam dega nos bōp sënë.

¹⁷ Lob mēm ya verup loḱ buk sën dega nos bōp doḱ lo, lob vong yi hur ya denër vu alam sën vong dik ya in sir wireḱ lo bë, ‘Ham nam jaḱ in sa hero ngaa pin ggoveḱ ya menedo.’

¹⁸ Rëḱ alam saga sir pin ti ti yō kwaj nevo hir gageḱ medenenër yah vu bë su deyoh vu bë dena rë. Sir ti nër bë, ‘Sa baḱo huk bengō ti, om sa naya in galë kesii. Om wōp-o, sa su yoh vu bë nōḱ rë.’

¹⁹ Log ngwë nër vu bë, ‘Sa baḱo burmakau-huk-yi nemadluho, om sa naya in tahu sir doḱ huk, om wōp-o, sa su yoh vu bë nōḱ rë.’

²⁰ Log ti nër bë, ‘Yik sa nahën nehako avëh gwëbengko, om sa su yoh vu bë nōḱ rë.’

²¹ Lob hur sën lo yah meya demi meris menër vu ala. Lob beggang ala ahë sengën rot, lob nër vu yi hur bë, ‘Gena pevis megenoh vu aggata bōp pin los mahen pin vu nyëḱ sënë, begweḱo alam bengōj masën, galam vahaj paya, galam malaj ḱenod, galam vahaj ḱasōm lo megweḱo sir doḱ nam sa beggang.’

²² Lob yi hur yah geyom verup, lom nër bë, ‘Sa hevong yoh vu ayem, rëḱ mu len la nahën neggëp meris.’

²³ Lob ala nër yah vu bë, ‘Om gena genoh vu aggata bōp pin, gegena gesepa doḱ heek degwa geving, begedadii alam denam. In sa hevongin bë sa beggang yō napup.

²⁴ Gaḱ sa nanër vu hong nabë: Alam pin sën sa hevong dik ya in sir wireḱ lo, og su rëḱ dega sa nos rë.’ ”

*Hil Kwad Bo Meḱero, Loḱ Mēm Hil Tamuin Yesu
(Mt 10:37-38)*

²⁵ Alam vu bōpata denetamuin Yesu medeneya, lob Yesu ggërin yom menër vu sir bë,

²⁶ “Nabë mehōti nam vu sa rëḱ ahë neving ama lu ata gevenë losho nalu lo gari lo avëhnō lo kesuu sa, genabë yō kwa nevo yi kesuu sa, og mehō sënë su yoh vu bë natu sa hur rë.

²⁷ Gemehōti sën su kerë yi ḱelepeḱo* metamuin sa rë lo, og su yoh vu bë rëḱ natu sa hur rë.

²⁸ Gaḱ bë ham ti kwa nevo bë dev beggang ading ti jaḱ na vavunë, og nedo bekwa neḱo ngaa-beggang-yi yi monë muḱin loḱ mēm.

²⁹ Nabë su gevong nabë sënë rë geyō barah mudeng mu doḱ na meris, log su yoh vu bë gevong besemu na rë, og alam pin rëḱ degelë bedenaner pelë jaḱ mehō sënë, gedenanōp jaḱ nabë,

³⁰ 'Mehö sënë nelev beggang, rëk mu su yoh vu bë rëk dev mesemu na rë.'

³¹ Log bë mehö-los-bengö ti na begö vu mehö-los-bengö ngwë, og medo mekwa neko aggata pin mugin lok mëm neya. In mak yik hen alam-begö-yi 10,000 mu, log mehö-los-bengö ngwë yi alam-begö-yi 20,000 kesuu hen. Om rëk kwa bo namugin megero rë nabë: Mak rëk ngis begö vu mehö-los-bengö ngwë sënë begeti na, ma mak su yoh vu rë?

³² Rëk nabë rak ni bë su yoh vu rë, og alam nyëg ngwë sën lo yò nahën denedo ading, log nevang mehö la ya denenër gagek ya bë desemu gagek menadiik gebegö gëp.

³³ Nebë saga, om ham kwamin bo rë. Bë ham ti gelë yi ngaa mu nabë ngaanon, og su yoh vu bë natu sa hur rë."

Gagek Peggirinsën Rak Mamireng Sën Nengën Nemaya Lo
(Mt 5:13; Mk 9:50)

³⁴ "Mamireng og ngaa nivesa. Rëk mu nabë mamireng sënë nengën nama na, og rëk hil gevang benengën jak nah nabë va?

³⁵ Mamireng nebë sënë og su yoh vu bë hil rëk sarömin los dob rë, in rëk gevang paya vu nos vë, log hil su ayoh vu bë keseh doḱ na geving reggu ahëj sën hil neketëkin loḱ huk lo rë, in su rëk bo tebek doḱ nos rë. Gaḱ hen huk maya veröḱ yi behil nehete ya meris. Mehöti bë nenga neggëp, og gengo gagek sënë."

15

Gagek Peggirinsën Rak Sipsip Sën Mala Ma
(Mt 18:12-14)

¹ Log alam sën deneko takës* losho alam nij paya deneya vu Yesu medenengo yi gagek.

² Lob Parisai* losho alam-horek-yi denër yi bë, "Mehö sënë ahë neving alam nijpaya, genegga nos ving sir."

³ Denër nebë sënë, lob Yesu nër gagek peggirinsën vu sir bë,

⁴ "Bë ham ti yi sipsip 100 denare, lob nabë ti mala nama, og rëk gevu 99 bare dega kesëḱ gëp nyëg len ti, log na sero ti sën mala ma lo. Yö rëk sero niwëëk rot benatöḱ jak loḱ mëm.

⁵ Bë natöḱ jak, og rëk kerë jak gëp bagë los kwa vesa menah.

⁶ Rëk nah berup beggang, lob tahi yi alam lo, galam sën sir beggang-bu ti lo, bedenam vu yi, lob nanër vu sir nabë, 'Hil kwad vesa! In sa sipsip ti mala ma, rëk setöḱ vu behaḱo yom ggökin.'

⁷ Om yik nebë saga, sa nanër vu ham nabë: Angër lo vu yagek kwaj vesa in alam yohvu 99 nebë saga, in su huk neggëp vu sir bë rëk degërin sir rë. Gaḱ nabë alam nij paya ti gërin yi, og rëk kwaj vesa böpata rot vu yagek kesuu."

Yesu Nër Gagek Peggirinsën Rak Monë Mala Ma

⁸ "Log nabë avëh ti neko yi monë gahis nepadluho, loḱ ti mala ma, og rëk taggi doḱ ram gesekee beggang ayo menesero rot, bemëm natöḱ jak loḱ mëm.

⁹ Bë natöḱ vu, og rëk tahi yi alam lo, galam sën sir beggang-bu ti lo na vu yi, log nanër vu sir nabë, 'Hil kwad vesa! In sa hevu sa monë gahis ti, rëk sa sero metöḱ vu ggökin.'

¹⁰ Om yik nebë saga, sa nanër vu ham nabë: Bë mehöti sën ngaa nipaya neggëp vu yi lo gërin yi nom, og Anutu yi Angër lo kwaj vesa rot."

Gagek Peggirinsën Rak Hur Magëm Ti Vuu Ama Geya Nyëg Ngwë

¹¹ Log Yesu nër ving bë, "Mehöti nalu maluh luu denedo,

¹² lob amon nër vu luho amaj bë, 'Amag-e, kwam bo beḱbasuh hong monë lu ngaa pin borot, beḱbo gelek alu arig.' Lob ama tung ngaa pin ggelek luho.

¹³ Lob amon su nedo hus ading rë, gaḱ pevis besupin hen beya nyëg ading ti. Beya nedo, lob té yi monë pin ya rak ngaa nipaya paya sën nevang lo.

¹⁴ Vasap yi ngaa pin bemaya, log meyip böpata verup vu dob sagu. Lob neraḱ vu in nos lu ngaa.

¹⁵ Lob maam ya nevang huk vu mehöti ggëp nyëg sagu. Lob mehö sënë vong yi ya, beya neḱin yi böök lo ggëp yi dob.

¹⁶ Lob kwa neya vu böök hir nos rot bë ga, in mehöti su nelöḱ vu yi rë.

¹⁷ Nebë sënë loḱ kwa yah töḱ rak ama, lob nër bë, 'Amag yi hur lo hir nos ngahiseḱë, besu deyoh vu bë dega mepalët na rë. Rëḱ tum sengo yam nado sënë menadiikahëḱ pangсэн.

¹⁸ Om maam sa kedi jak menah mena vu amag. Log sëḱ nanër vu yi nabë, "Amag. Sa hevong paya vu Anutu, gevu hong.

¹⁹ Om gwëbeng sa su mehö niḱ vesa yoh vu bë ḱenanër sa nabë nalum rë. Gaḱ gwetung sa natu hong hur ti."

²⁰ Log kedi rak meyah meya vu ama.

²¹ Nahën verup neyam ggëp ading teka, loḵ ama lë yi, lob kwa paya in yi. Lob serög beya kebi yi, gemul* yi. Loḵ nalu nër vu yi bë, 'Amag, sa hevong paya vu Anutu, gevu hong. Om sa su mehö nig vesa yoh vu bë genanër sa nabë nalum sa rë.'

²² Rëḵ ama nër vu yi hur lo bë, 'Ham gwëko tob ading malangeri ti nam pevis bejöp dok yi. Geham nakah seges ti dok sekë. Geham jöp suu dok vaha.'

²³ Geham gwëko burmakau nalu tuvek sën jeji lo ti nam mengis, in hil aga nos böp gekwad vesa in yi.

²⁴ In vong bë sa nalug sënë diik ya, rëḵ gwëbeng vesa loḵ yah ggökin. Mala ma, loḵ hil atök vu yi ggökin.' Lob kwaj vesa medenepisek in yi lo.

²⁵ Log ari aguu ya nedo huk anon, beberup dus raḵ beggang, loḵ ngo geggageng dedun gedanelöo rot.

²⁶ Lob tahi hur ti ya, beloḵ tepëḵ vu yi bë, 'Denevong va sagu?'

²⁷ Loḵ nër yah vu yi bë, 'Arim amon yom verup, om sën amam sis burmakau nalu tuvek sën jeji lo ti medenegga gekwaj vesa. In nalu su ya mala ma rë, gaḵ ya nedo vesa beyom verup.'

²⁸ Rëḵ nalu aguu ahë sengën rot, lob su loḵ ya beggang ayo rë. Lob ama luḵ ya dobnë, beya semu aye in yi.

²⁹ Rëḵ nër yah vu ama bë, 'Sa nehevong hong huk menado yoh vu ngebek ngahisekë nebë hong ngaa meris ti, gesa su nekeyëh ayam beron ti rë. Rëḵ su genevo memëk nalu ti vu sa, behe los sa alam naha gekwamin vesa rë. Geyö nema rot.'

³⁰ Rëḵ nalum teka saga ya vasap hong ngaa pin raḵ avëh baggëb lo, geyom verup, lob kwam vo yi begenesis burmakau nalu tuvek sën jeji lo in yi.'

³¹ Loḵ ama nër yah vu bë, 'Nalug, hongëḵ alu nado loḵ ti yoh vu buk, besa ngaa pin tu hong ngaa.'

³² Gaḵ mëm hil kwad vesa benapisek in arim sënë. In vong bë diik ya, rëḵ ma genedo vesa beyom verup ggökin. Mala maya verök yi, loḵ hil halë yi ggökin. "

16

Gagek Peggirinsën Raḵ Hur Ti Sën Negin Ala Yi Ngaa Paya Lo

¹ Log Yesu nër vu yi hur maluh lo ving bë, "Mehö-los-bengö-ggoreksën ti nedo, beyi hur ti nedo menegin yi ngaa ngaa paya. Lob mehö la deya vu mehö monë degwa sënë medenër yi hur rangah vu yi bë nevasap yi ngaa ngahisekë.

² Lob tahi yi hur yam benër vu yi bë, 'Genevong nebë tena sën mehö la denër bengöm vu sa-ë? Genah getatekin sa ngaa pin sën genegin lo nabë genevong nebë tena, in sejaḵ ni. In su rëḵ gwëgin sa ngaa gökin nah rë.'

³ Lob mehö sën negin yi ngaa lo kwa nevo loḵ ayo bë, 'Sëḵ gevong nabë va? Ma gemehö böp rëḵ juuk sa na pehi lo, gesa su rëḵ gegin yi ngaa gökin nah rë. Sa sekëḡ ma, om sa su yoh vu yi bë kedub dob rë-o! Log sa nig nemum bë sa su ketag nos vu mehö ngwë.

⁴ Rëḵ mu sa kwaḡ töḵ raḵ aggata ti, om nabë sa gevong nabë sënë, og alam rëḵ degeḵo sa na hir beggang dok buk sën sa alag juuk sa gesesu gegin yi ngaa gökin rë lo.'

⁵ Nebë sënë lob tahi alam pin sën hir nyëvewen neggëp berëḵ debo dok nah vu ala lo ti ti ya vu yi. Lob ti ya verup mugin, lob loḵ tepëḵ vu bë, 'Hong nyëvewen va la neggëp vu sa alag-a?'

⁶ Loḵ nër yah bë, 'Wë!*' dram 100.' Lob nër vu bë, 'Gwëko kapiya teka sën hong nyëvewen arë neggëp loḵ lo, begweto gemedo pevis, bekwevu yik dram 50 mu dok gëp.'

⁷ Ggovek log mehö ngwë verup, lob mehö sën negin ngaa lo loḵ tepëḵ vu bë, 'Hong nyëvewen va la neggëp-a?' Loḵ bë, 'Wit* bëëk 100.' Lob nër vu bë, 'Om gwëko hong kapiya sën hong nyëvewen neggëp loḵ lo, beyik kwevu bëëk 80 mu dok gëp.'

⁸ Lob ala ngo bë nevong nebë saga, lob kenu ya benër yi hur sën tetuhin yi lo bë yi mehö los kwa. Yönon, mehönon vu dob sënë yik kwaj böp bedenetetuhin hir alam nebë sënë. Gaḵ alam-rangah-yi, og su denevong ngaa los kwa nebë sënë rë.

⁹ Om sa nanër vu ham nabë: Ham su ngupin monë in gwevong ngaa nipaya paya jaḵ, gaḵ ham gwevong balam denatu ham alam jaḵ. Gevu tamusën sën monë nama na lo, og rëḵ degeḵo ham jaḵ na beggang nivesa sën rëḵ medo degwata los degwata lo.

¹⁰ Nabë mehöti nemalain ngaa mahen teka teka nivesa, og rëḵ malain ngaa böp nivesa geving. Log mehöti sën su gevong ngaa mahen mahen niröp rë lo, og su rëḵ gevong ngaa böp niröp geving rë.

¹¹ Om nabë ham su gwëgin dob sënë yi monë niröp rë, og re rëḵ bo ngaanon vu ham beham gwëgin-a?'

¹² Log nabë ham su gwëgin mehö ngwë hir ngaa nivesa rë, og re rëḵ bo ham ngo ham ngaa sën lo vu ham-a?'

¹³ Hur ti su yoh vu bë gevong huk vu ala luu dok ti rë. In rëk nidelin ngwë, gahë geving ngwë. Ma rëk napiik vu ngwë, genitebô in ngwë. Ham su yoh vu bë gwevong huk vu Anutu los monë dok ti rë.”

Gagek Rak Horek Los Anutu-yi-nyëg

¹⁴ Rëk alam Parisai* ahëj neving monë pangsen, om dengo gagek pin sën Yesu nër agi, lob denöp rak yi.

¹⁵ Rëk nër yah vu sir bë, “Ham ngo neko ham rak ggëp alam malaj bë ham alam yohvu. Rëk mu Anutu rak ham ayomin ni. In ngaa sën mehõnon denelë bë nivesa medeneko rak lo, og Anutu nelë bë ngaa nipaya.

¹⁶ Horek yi gagek los alam-denenër-gagek-rangahsën hir gagek neggëp in bë hil sepa dok, rot meverup lok Jon yi buk. Rëk lok Jon yi buk, beyam verup gwëbeng, og Bengõ Nivesa rak Anutu-yi-nyëg tok yam rangah. Lob alam pin nij wëek rot in bë dedok na nyëg sënë.

¹⁷ Yagek los dob yoh vu bë govek na bemala nama, rëk mu gagek sën neggëp lok horek lo, og su yoh vu bë teka rëk geto mena rë.”

Yesu Nër Gagek Rak Sën Alam Los Venëj Denevepul Sir Lo

(Mt 5:31-32; 19:9; Mk 10:11-12)

¹⁸ “Bë mehõti nidëlin venë gekeko avëh ngwë natu venë, og nevong baggëb. Log mehõti sën nabë gekeko avëh sën regga nilëlin yi lo, og nevong baggëb bengaa nipaya neggëp vu yi.”

Yesu Nër Gagek Rak Mehõ Bengõ-ggoreksën Luho Mehõ Meris Lasarus

¹⁹ “Mehõti nedo wirek, lob yõ neröp röpröp malangeri ngeri los tob sagap nivesa vesa. Genegga nos nivesa vesa yoh vu buk.

²⁰ Log mehõ-kupek-masën ti neggëp lok yi veluung avi, arë nebë Lasarus. Bepegges vunin yi.

²¹ Rëk kwa nevo timu bë na in patu nos metes sën mehõ-los-bengõ-ggoreksën nevong meneto lok tevör gebinë lo mega, rëk ma. Ganöo verup denetep rak yi pegges.

²² Lok mehõ-kupek-masën lo diik mugin medelev, lob angër deko yi ya nedo ving Abraham. Log mehõ-los-bengõ-ggoreksën diik tamu bedelev yi ving.

²³ Lob ya nedo Nyëg-nipaya beneko vanë böpata. Lok vër mala rak, lob lë ga, Abraham nedo ading rot, log Lasarus nedo ving yi.

²⁴ Lob mehõ-los-bengõ-ggoreksën lo tahi ya vu bë, ‘Amag Abraham-e! Kwam gevongin sa begwevong Lasarus nam dagoo nema deggis nyë teka dok bël, begevong jak sa daggeg bahë yes jak teka rë. In nengwah sënë gga sa besa hangõ nivanë böpata rot.’

²⁵ Lok Abraham nër yah vu bë, ‘Nalug-e! Ngo kwam bo rë! In wirek sën genedo malam vesa lo, og genedo rak hong ngaa pin nivesa vesa. Log Lasarus nedo paya in ngaa pin. Rëk vu nyëg sën gwëbeng agi, og nedo nivesa, log genetök vu vanë rot.

²⁶ Log ngaa ngwë sënë ving. Anutu vong lii böpata ti neggëp lok vuheng meneruu hil. Om alam sën denedo agi degevongin nabë deduk lii sënë gedenök vu ham, og su deyoh vu rë. Galam sën denedo ggëp aga su deyoh vu bë deduk lii sënë gedejak nam vu he rë.’

²⁷ Lob mehõ-los-bengõ-ggoreksën lo nër bë, ‘Nebë saga om amag, sa ketag vu hong bë gwevong Lasarus nah bena amag yi beggang.

²⁸ In sarig lo nemadvahi denedo lok. Om Lasarus pasang nanër gagek niwëek vu sir. In rëk dedok nam nyëg sënë bedegeko vanë.’

²⁹ Lok Abraham nër yah vu bë, ‘Moses losho alam-denenër-gagek-rangahsën hir gagek neggëp vu sir. Om yik degengo saga.’

³⁰ Lob mehõ sën los kupek wirek lo nër bë, ‘Ma rot! Amag Abraham, saga su yoh vu rë. Gak mëm nabë alam-diiksën ti kedi jak gëp bedub benah nanër vu sir, og mëm rëk degërin sir.’

³¹ Lok Abraham nër yah vu yi bë, ‘Bë su degengo Moses losho alam-denenër-gagek-rangahsën hir gagek rë, log nabë mehõti kedi jak nah gëp bedub benah nanër, og su rëk degevong geving yi gagek geving rë.’ ”

17

Ngaa Nipaya Rëk Gërin Mehõnon Besu Degevong Geving Yesu Rë

(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

¹ Log Yesu nër vu yi hur maluh bë, “Ngaa aggagga rëk berup beseggi mehõnon, lob rëk kepë sir. Rëk mu gëpin mehõti sën jan dok vahaj lo!

² In mak rëk kepë alam sën nahën nij yes yes lo ti jak ngaa nipaya. Gak nabë deseyu gelõng böpata ti dok mehõ nipaya saga kwa namugin medegetë yi duk na loo bemala nama, og saga nivesa in lob su rëk kepë mehõnon la rë, gak nama og rëk gekeko nyëvewen böpata rot vu tamusën. Om ham ngo gwegin ham nivesa.

³ Nabë arim gevong ngaa nipaya, og gebo gagek jak yi. Lob nabë gërin yi, og kwam birek na in yi ngaa nipaya saga.

⁴ Log nabë gevong paya vu hong beron nemadvahi-bevidek-luu dok buk timu, lok gërin yi nom vu hong beron nemadvahi-bevidek-luu genanër vu hong nabë, 'Wöp-o, sa hevong sënëk nipaya rot.' Og kwam birek na in yi nipaya saga."

Hil Gevong Geving Nabë Sënë

⁵ Sinarë lo denër vu Mehöböp bë, "Gwevong behe ayomin na niwëëk."

⁶ Lok Mehöböp nër yah vu sir bë, "Nabë yik ham ayomin nam timu mahen teka mu nabë mastet* gahis, og ham yoh vu bë rëk nanër vu kele malberi sënë nabë, 'Gesepul hong los degwam megena gejeyang hong duk na loo vuheng', og rëk gevong noh vu ham ayemin."

Yesu Nër Bë Yi Hur Degevong Nabë Sënë

⁷ Log Yesu nër ving bë, "Nabë ham ti yi hur kedub dob gëp huk anon, ma gegin sipsip govek geberup beggang, og mak ala rëk nanër vu yi nabë, 'Gepevis begejak nam sëa in gegwa nos'—a?"

⁸ Ma! Mu rëk nanër vu yi nabë, 'Gwero sa nos. Gejöp röprüp in gejuu sa nos begweko nam besega genanum namugin, lok mëm rëk gegwa höm los genanum tamu.'

⁹ Log mak rëk kwa vesa megeko hur sënë jak in nevong ngaa yoh vu aye? Ma!

¹⁰ Om yik ham gwevong nabë saga geving. Nabë ham gwevong ngaa pin begovek na noh vu sën Anutu nër vu ham bë ham gwevong lo, og ham nanër nabë, 'Hek hur nimin paya. Om huk sën he nehevong lo, og yik he ngo he huk om he nehevong.'

Yesu Vong Alam Nij Sevuuk Nemadluho Nij Vesa Rak

¹¹ Yesu yoh aggata meneya in bë na Yerusalem, lob ya meto aggata vuheng atov sën neruu dob distrik Samaria los Galilea lo.

¹² Medo meya beya verup beggang-bu mahen ti, lob alam nij sevuuk nemadluho detök verup vu yi bedenare adingnë

¹³ gedetahi ya vu yi bë, "Tatovaha, kwam paya in he!"

¹⁴ Yesu nelë sir, lom nër yah vu sir bë, "Ham na tato navimin vu alam-deneko-seriveng." Lok nahën medo denevök, log navij tup nivesa rak pevis.

¹⁵ Lob sir ti nelë bë navi nivesa rak, lob ggërin yi benepisek in menetahi ya vavunë, geneko Anutu arë rak geneyah vu Yesu.

¹⁶ Mehö saga yah verup, lob to petev lok Yesu vaha genër vu bë kwa vesa rot. Rëk mu mehö sënë og Samaria* ti.

¹⁷ Yesu lë bë mehö timu sënë yom to vu yi, lom lëk menër bë, "Sa kwaq nevo bë ham nemadluho sën lo nimin vesa rak pin, lok sir nemadvahi-bevidek-lubellu ya deyoh tena?"

¹⁸ Su deyom in bë degeko Mehöböp arë jak rë? Gak yik mehö-yu-ngwë sënë yö timu yom-a?"

¹⁹ Lom Yesu nër vu yi bë, "Kwedi gena! Ayom yam timu vu sa om sën nim vesa rak."

Anutu-yi-nyëg Rëk Anon Jak

(Mt 24:23-28, 37-41)

²⁰ Lob Parisai* delok tepëk in Yesu bë, "Anutu rëk nam natu ala megegin hil nangërek-a? Lok Yesu nër yah vu sir bë, "Buk sën nabë Anutu nam gegin hal lo, og ham su rëk gwelë ngaa ti jak malamin rë.

²¹ Log su rëk denanër vu ham nabë 'Nedo sagi!' ma, 'Nedo sagu!' rë. Ham ngo? Anutu yam nedo lok ham vuheng atov ggevek ya."

²² Log Yesu nër vu yi hur maluh lo bë, "Buk ti vongin berup, lob ham rëk gwevong in rot nabë ham gwelë Mehönon Nalu gökin, rëk mu ham su rëk gwelë yi rë gerëk nama.

²³ Rëk denanër vu ham nabë, 'Nedo sagu om ham na!' ma, rëk denanër vu ham nabë, 'Nedo sagi om ham nam!' og ham su tamu in sir, gak ham najom ham ahon!

²⁴ In buk sën Mehönon Nalu duk nom lo, og ham rëk gwelë nabë sën ham nelë davës nevër lom nejëh rak nyëg pin lo.

²⁵ Rëk mu geko nivanë ngahisekë rë, gamal sën denedo gwëbeng agi degeruu demij vu yi govek rë.

²⁶ Log dok buk sën Mehönon Nalu duk nom dob lo, og mehönon rëk medo denegevong ngaa pin nabë sën denevong lok Noa yi buk wirek lo.

²⁷ Mehönon medo denega nos los denenum, gamaluh deneko venëj, gavëh denerak reggaj, beya verup lok buk sën Noa lok ya yag ayo lo, lok tum bël böpata vuuk verup pevis merehöo sir pin.

²⁸ Log yik rëk nabë sën Lot yi buk lo geving. Denega nos gedenum gedenebago kupek lu ngaa. Denevaroh nos los denelev beggang.

²⁹ Rêk mu loḵ buk sên Lot kedi ggëp Sodom meya raḵ lo, og Anutu vong nengwah böpata los gelöng nisansang sên netum lo luḵ yam vu vavunë nebë hob megga sir pin bemalaj maya. Gelöng saga arë nebë salpa*.

³⁰ Lob yiḵ rêk mehönnon medo denegevang hir ngaa aggagga nabë saga doḵ buk sên Mehönnon Nalu duḵ nom dob betato yi rangah lo.

³¹ Lob nabë mehöti jaḵ na sewah jaḵ yi beggang yu tamangsên vavunë megeḵo ayööng doḵ buk saga, geyi ngaa pin doḵ medo beggang ayo, og su doḵ nah geko yi kupek doḵ beggang ayo, gaḵ beya mena pevis. Log nabë mehöti na medo huk anon, og yiḵ nabë saga, su seröḡ menah beggang, gaḵ beya mena pevis.

³² Ham kwamin bo Lot venë rê.

³³ Nabë mehöti kwa bo navi pangsên og su rêk medo mala-tumsên rê. Gaḵ nabë mehöti kwa birek in yi, og anon rêk medo mala-tumsên.

³⁴ Sa nanër vu ham nabë: Mehö luu rêk degëp buk jaḵ ḵanyë timu doḵ buk sênë, lob Anutu rêk geko ngwë, log gevuu ngwë begëp.

³⁵ Log avëh luu rêk medo denegerii wit* gahis natu parawa, lob Anutu rêk geko ngwë, log gevuu ngwë bemedo.

³⁶ [Log mehö luu rêk demedo doḵ huk anon, lob Anutu rêk geko ngwë, log gevuu ngwë bemedo].”

³⁷ Yi hur maluh delok tepëḵ vu yi bë, “Mehöböp, ngaa sênë rêk anon jaḵ gëp tena?” Loḵ Yesu nër yah vu sir bë, “Vu nyëḡ sên heljeng neggëp lo, og ḵadanii denesup sir ya timu in bë dega.”

18

Gagek Peggirinsên Raḵ Avëh Ti Vongin Bë Jaas Doḵ Vu Yi

¹ Lob Yesu nër gagek peggirinsên ti vu sir in bë tahu sir beyö denajom jaḵ noh vu buk gesu nij tebö.

² Nër bë, “Jaas sên nengo gagek lo ti nedo nyëḡ böp ti. Lob jaas ti sênë su neggönengin Anutu rê, log su kwa nevo mehönnon ving rê.

³ Lob avëh alov ti nedo nyëḡ böp sênë ving. Lob neya vu jaas sênë yoh vu buk menenër vu bë, ‘Mehöti vong paya vu sa, om gwengö sa gagek megwero.’

⁴ Loḵ jaas sênë kwa vo mugin bë su rêk doḵ vu yi rê, lob nedo hus ading teka. Loḵ tum yom kwa vo loḵ ayo bë, ‘Sa su nahönengin Anutu rê, gesa su kwag nevo mehönnon rê.

⁵ Rêk avëh alov sênë yam neketag vu sa mekeduung raḵ, om maam yiḵ ggovek gesedoḵ vu yi in gagek. In maḵ rêk medo menam vu sa nabë sênë rot besa nig tebö jaḵ na veröḡ yi.’”

⁶ Log Mehöböp Yesu loḵ tepëḵ bë, “Ham ngo jaas nipaya sênë yi gagek,

⁷ om ham kwamin nevo bë? Alam sên Anutu ggooin sir raḵ tu yi ngaa bedenesu vu yi buk los rangah pin lo, og ham kwamin nevo bë maḵ su rêk doḵ vu sir in gagek rê? Maḵ rêk gegin hus ading rot, gesu doḵ vu sir pevis rê? Ma.

⁸ Sa nanër vu ham nabë: Rêk gengo hir gagek bedoḵ vu sir pevis. Rêk mu vu tamusên sên Mehönnon Nalu nom lo, og maḵ rêk natöḵ vu yi alam la gedenegevang geving yi medemedo ma rêk nama?”

Gagek Peggirinsên Raḵ Alam Parisai Los Mehö Sên Neḵo Takës*

⁹ Log Yesu nër gagek peggirinsên ti vu alam vahi sên yö kwaj nevo sir bë sir alam yohvu gedenele alam vahi pin bë nij paya lo bë,

¹⁰ “Mehö luu kwaj nevo bë denajom jaḵ, lob luho derak medeya dub vabuung böp. Parisai* ngwë, log alam sên deneko takës* lo ngwë.

¹¹ Parisai* sênë nare ya, bevengev raḵ loḵ ayo nebë sênë, ‘Oo Anutu, sa kwag vesa vu hong, in sa su nebë alam vahi rê. In sir og kwaj luu bedenevo alam hir ngaa vër. Gesir alam nij paya, gedenevang baggëb. Rêk sa og su nebë sên sir-ë rê. Gesa su nebë mehö neḵo takës* sên nare agi ving rê.

¹² Sayeg neggërin nos buk luu luu neyoh vu soda ti ti. Log ngaa pin sên sa nehaḵo lo, og sa nehetung ya yu nemadluho, lob sa navo ti vu hong.’

¹³ Rêk mehö sên neḵo takës* lo, og yö nare ggëp ading, log nilël bë su barah mala jaḵ yagek, gaḵ petap babu log jom raḵ bë, ‘Oo Anutu, sa mehö nig paya, rêk mu kwam gevongin sa!’

¹⁴ Om sa nanër vu ham nabë: Anutu nër mehö sên neḵo takës* agi bë yi mehö yohvu beyah meya yi beggang los nipaya masên. Gaḵ mehö ngwë sênë og ma. In mehöti bë yö geko yi jaḵ, og Anutu rêk dahun yi. Gaḵ mehöti sên yö dahun yi lo, og Anutu rêk geko arë jaḵ.”

*Yesu Jom Raḵ Hurmahen
(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)*

¹⁵ Loḵ deḵo hurmahen deyam vu Yesu, in bē gebē nema jaḵ sir. Rēḵ yi hur maluh delē, lob denēr in sir.

¹⁶ Rēḵ ma geYesu tahi hurmahen deyam vu yi, log nēr bē, “Ham gwevong hurmahen denam vu sa. Ham su gwēr in sir, in alam sēn ayoj neyam timu vu sa nebē hurmahen lo, og rēḵ demedo doḵ Anutu-yi-nyēg.

¹⁷ Om sa nanēr vu ham yōnon nabē: Mehōti sēn su ayo na timu vu Anutu-yi-nyēg nabē hurmahen rē lo, og su yoh vu bē rēḵ doḵ na rē.”

Gagek Raḵ Ggev Sēn Yi Ngaa Ngahiseḵē Neggēp Vu Yi
(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

¹⁸ Loḵ ggev ti loḵ tepēḵ in yi bē, “Tatovaha! Hong mehō nim vesa anon, om sēḵ gevong nabē va in sena medo malag-tumsēn degwata los degwata?”

¹⁹ Loḵ Yesu nēr yah vu yi bē, “Genēr sa bē sa nig vesa in va? In Anutu yō timu og nivesa.

²⁰ Gerak Anutu yi horek ni ggovok ya bē: Su gwevong baggēb. Su gengis mehōnon medenadiik. Su gegodeḵ ngaa. Su genanēr gagek tetuhinsēn jaḵ mehō ngwē. Gegurek amam lu atam babuj.”

²¹ Loḵ ggev lo nēr yah vu bē, “Ē-ē, sēnēḵ sengo nahēn hurmahen, log sa nesepa loḵ horek pin sēnē rot beverup gwēbeng sagi.”

²² Yesu ngo lob nēr yah vu yi bē, “Log ngaa ti nahēn. Gwevong hong kupeḵ pin bemehō la debago, lob gebo monē sēn gwēḵo jaḵ lo gelek alam sēn hej ngaa nema in sir lo. Gwevong nabē sēnē log mēm genam gesepa sa, gemēm hong kupeḵ nivesa rēḵ gēp vu yagek.”

²³ Rēḵ ggev sēnē ngo gagek sēnē, lob ayo maggin rot. In yi mehō kupeḵ degwa.

²⁴ Yesu lē yi lob nēr bē, “Alam sēn hir kupeḵ ngahiseḵē lo, bē dedoḵ na Anutu-yi-nyēg og rēḵ debimengin rot.

²⁵ Yōnon, kamer bē gurek na rurek len, og yik huk bōpata rot, rēḵ mu nabē mehō-los-bengō-ggoreksēn ti gevong in nabē doḵ na Anutu yi nyēg og sagraḵ huk bōpata rot kesuu.”

²⁶ Alam dengo gagek sēnē lob denēr bē, “Om maḵ re yoh vu bē rēḵ medo mala-tumsēn degwata?”

²⁷ Loḵ Yesu nēr bē, “Ngaa sēn mehōnon su deyoh vu bē degevong rē lo, og Anutu yō yoh vu bē gevong.”

²⁸ Loḵ Pita nēr bē, “Gwelē! He hevuu he nyēg los he ngaa pin ya, gehe yam medo nesepa hong.”

²⁹ Lob Yesu nēr vu sir bē, “Sa nanēr vu ham nabē: Alam pin sēn kwaj nevo Anutu-yi-nyēg, bedenevuu hir beggang, gevenēj, garij lo, gamaj los ataj, genaluj lo lo,

³⁰ og Anutu rēḵ bo ngahiseḵē doḵ nah vu sir doḵ buk sēnē, log rēḵ demedo malaj-tumsēn degwata los degwata vu tamusēn.”

Yesu Nēr Beron Netu Lōō Bē Rēḵ Nadiik Gekedi Jaḵ Gōkin
(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

³¹ Lob Yesu ḵo sir nemadluho-bevidek-luu lo ya, benēr vu sir bē, “Ham ngo! Gwēbeng hil narak menaya Yerusalem. Lob gagek pin sēn alam-denenēr-gagek-rangahsēn dekevu raḵ Mehōnon Nalu wirek meneggēp lo vongin anon jaḵ.

³² In rēḵ debo yi doḵ na alam-yu-ngwē nemaj. Lob rēḵ denanēr pelē jaḵ yi, gedevong paya vu yi, gedepesuv nyēj ḵos jaḵ yi.

³³ Log rēḵ debeek yi, log mēm dengis yi menadiik. Rēḵ mu buk natu lōō jaḵ, lob rēḵ kedi jaḵ nah gōkin.”

³⁴ Rēḵ yi hur maluh su derak gagek sēnē ni rē. In neggēp vunsēn in sir lob su kwaj tōḵ raḵ degwa rē.

Yesu Ro Mehō Mala Kenod Ti Menivesa Raḵ
(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

³⁵ Yesu ya verup Yeriko, lob mehō mala kenod ti nedo loḵ aggata nenga bemedo neketag monē lu ngaa vu alam bē dedoḵ vu yi.

³⁶ Lob ngo dedun bē alam yu bōpata to deneyam, lob loḵ tepēḵ vu sir bē, “Denevong va?”

³⁷ Loḵ denēr vu bē, “Yesu vu Nasaret verup.”

³⁸ Lob tahi ya bē, “Yesu! Davit* yi mewis-e! Kwam gevongin sa.”

³⁹ Loḵ alam sēn denemuḵin lo depetupek raḵ yi bē aye nama. Rēḵ ma gepasang netahi menegeyeh loḵ bē, “Davit* yi mewis-e! Kwam gevongin sa!”

⁴⁰ Lob Yesu ya nare genēr vu sir bē degeko yi na vu yi. Ya verup, lob Yesu loḵ tepēḵ vu yi bē,

⁴¹ “Gevongin bē sa gevong nabē va vu hong-a?” Loḵ nēr bē, “Mehōbōp, sa bē gwevong besa malag natum gōkin.”

⁴² Lob Yesu nêr vu bê, “Malam natum. Ayom yam timu vu sa om vong bemalam nivesa rak.”

⁴³ Lob pevis bemala nivesa rak avuti genelê nyêg. Lob tamuin Yesu meneya, geneko Anutu arê rak. Galam pin sên delê ngaa agi deko Anutu arê rak ving.

19

Sakeus Yi Gagek

¹ Lob Yesu loḵ ya Yeriko in bê noh na bena.

² Loḵ mehōti arê nebê Sakeus nedo. Alam-deneḵo-takês* hir ggev ti yi, beyi mehō neggorek monê ngahisekê.

³ Lob kwa nevo bê gelê Yesu mejak ni nabê yi mehō nebê va. Rêḵ yi mehō vaha dus besu yoh vu bê rêḵ gelê yi nivesa rê, in alam ngahi rot medeggêrin yi.

⁴ Lob serōg bemugin beya merak ya ḵele map ti in bê mêm gelê Yesu. In rak ni bê rêḵ na berup sagu.

⁵ Lob Yesu ya verup bevarah mala rak melê yi, lob nêr ya vu bê, “Sakeus, geduḵ pevis megenam! In sêḵ medo geving hong doḵ bôm pehi sênê.”

⁶ Lob luḵ pevis beko Yesu rak meya yi beggang los kwa vesa.

⁷ Alam delê nebê sênê, lob ahêj sengên medenêr bê, “Ya neggêp loḵ mehō nipaya ti sagu yi beggang in va?”

⁸ Lob Sakeus ya nare benêr vu Mehōbōp bê, “Mehōbōp, gwengo rê. Sêḵ geving sa ngaa pin vahi vu alam sên denerak vu in ngaa lo. Log alam sên sa tetuhin sir gesehodeḵ hir ngaa ti ti lo, og sêḵ geving ngaa lubeluu lubeluu doḵ nah vu sir.”

⁹ Lob Yesu nêr vu yi bê, “Gwêbeng sênê, Anutu ḵol alam beggang ayo ti sênê yah vu yi. In mehō sênê og degwa vu Abraham ving.

¹⁰ Yōnon, Mehōnon Nalu yam in bê sero mehōnon sên malaj nema lo begeḵo sir nah.”

Gagek Peggirinsên Rak Alam Bōp Ti Vo Monê Vu Yi Hur Nemaḵluho

¹¹ Dengo gagek sênê ggovek, log nêr gagek peggirinsên ti vu sir. In ya verup dus rak Yerusalem, lob kwaj nevo bê buk dus rak bAnutu-yi-nyêg vongin anon jak pevis avuti.

¹² Lob nêr vu sir bê, “Mehō bōp ti bê na nyêg ading ti jak in degetung yi natu mehō-los-bengō benom gegin yi alam pin.

¹³ Lob supin yi hur nemaḵluho yam bevo monê ḵapiya luu luu ggelek sir pin, log nêr vu sir bê, ‘Ham medo gwevong huk bagosên jak monê sênê rot, besenom geto sênê gōkin.’

¹⁴ Rêḵ yi alam nij nelêlin yi, om ya, log devong mehō la detamuin yi medeya beya denêr bê, ‘He nîmin lêl bê mehō saga su natu he mehō-los-bengō megegin he!’

¹⁵ Rêḵ ma gedetung yi tu hir mehō-los-bengō ggovek geyom to. Lob nêr bê, ‘Ham tahi alam sên sevo monê vu sir lo nam. Sa bê galê nabê sir ti ti deneḵo va la va la loḵ ya ving-a?’

¹⁶ Lob mehōti nare yam muḵin benêr ya bê, ‘Mehō bōp, sa hevong huk bagosên rak hong monê ḵapiya luu sênê, log sa haḵo ḵapiya mehōdahis sênê loḵ yam ving.’

¹⁷ Lob mehō-los-bengō nêr vu yi bê, ‘Hong hur nivesa begevong huk nivesa rot. Genemalamin ngaa mahen sênê nivesa, om sêḵ geving begwegin nyêg bōp yu nemaḵluho.’

¹⁸ Log mehō ngwê sên netu luu nare benêr ya bê, ‘Mehō bōp, sa hevong huk bagosên rak hong monê ḵapiya luu sênê, log gwêbeng sa haḵo ḵapiya nemaḵluho sênê loḵ yam ving.’

¹⁹ Lob mehō-los-bengō nêr vu yi bê, ‘Om sêḵ geving nyêg bōp yu nemaḵvahi in gwegin.’

²⁰ Loḵ hur ti verup nare yam, benêr ya bê, ‘Mehō bōp, hong monê ḵapiya luu sên lo sênê. Sa hebom loḵ tob nyê dus teka besa hegin nivesa beyō nedo rot.

²¹ In sa nehalê hong bê hong mehō nim wêek. Ngaa sên mehō ngwê denetung menedo lo, og geneḵo. Genos sên mehō ngwê denevaroh lo, og genelev anon. Om sên sehōnengin hong, lob hong monê ḵapiya luu sên lo yō nedo.’

²² Lob mehō-los-bengō nêr vu mehō sênê bê, ‘Hong sênê, nim paya rot! Maḵ sêḵ geving gagek vu hong jak ngo hong gagek saga rê. Maḵ geraḵ ni yōnon bê sa mehō nîg wêek, bemehō ngwê denetung ngaa nedo loḵ sa nehako, gesa nalev nos sên mehō ngwê denevaroh lo? Yōnon-a? Sa nehevong nebê sênê?’

²³ Rêḵ nebê va sên su getung sa monê loḵ ya beggang-monê-yi in bê senom og sa gaḵo teka sevōḵ geving rê-ê?’

²⁴ Log nêr vu alam sên denare dus vu lo bê, ‘Ham bo monê ḵapiya luu saga vêr in mehō saga, gebo nah geving vu mehō sên ḵapiya mehōdahis nedo vu yi lo.’

²⁵ Loḵ denêr yah vu bê, ‘Mehō bōp, mu ḵapiya mehōdahis neggêp vu yi vorot.’

²⁶ Loḵ nêr bê, ‘Sa nanêr vu ham nabê mehōti sên ngaa neggêp vu yi lo, og sêḵ bo la gōkin geving vu. Gaḵ mehōti sên yi ngaa su neggêp rê lo, og sêḵ bo teka sên neggêp vu yi lo vêr in yi.

²⁷ Rêk alam sên denelê sa paya benij lël bê sa su natu hir mehö-los-bengö lo, og ham gweko sir nam sênê beham ngis sir bedenadiik jak sa malag.’”

*Yesu Loḵ Ya Yerusalem Nebê Mehö-los-bengö
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Jn 12:12-19)*

²⁸ Yesu nêr gâgek sênê ggovek, log mugin betetuu aggata meneya Yerusalem.

²⁹ Ya verup dus rak Betpage los Betania ggêp Kedu Kele-oliv, lob vong yi hur maluh luu deya,

³⁰ genêr vu luho bê, “Melu na medok na beggang-bu ti sên melu malamin neya agu, lob melu rêk gwelê gedeseyu dogi nalu ti menare dus vu aggata avi. Mehöti su rak dogi sênê wirek rê, lob melu kwevelekin begweko nom.

³¹ Genabê mehöti doḵ tepêḵ nabê, ‘Melu gwevong va vu dogi sagi?’ og melu nanêr nah nabê, ‘Mehöböp bê jak mena.’”

³² Yesu vong luho ya, lob luho ya detök vu ngaa pin yoh vu sên nêr vu luho lo.

³³ Luho medo denekevelekin dogi sênê, loḵ dogi ala loḵ tepêḵ in luho bê, “Melu nekw-evelekin dogi nalu sênê in gwevong va vu?”

³⁴ Loḵ luho denêr yah bê, “Mehöböp bê jak mena.”

³⁵ Lob luho deḵo dogi medeya vu Yesu. Lob delah hir tob rak ya dogi demi, log detung Yesu rak ya nedo vavunê.

³⁶ Bemêm neraḵ meneya, galam pin kwaj vesa rot vu yi bedenevah hir tob ggök aggata geneggök,

³⁷ beya deverup dus rak sên aggata nehöo Kedu Kele-oliv. Lob yi hur maluh pin sên denesepa yi lo, gesir ngahiseḵê saga kwaj vo yah ngaa böp böp pin sên nevong bedeneleê wirek lo, lob kwaj vesa bedenepeisekin medeneḵo Anutu arê rak bê:

³⁸ “Anutu gevong semusemu vu mehö-los-bengö sên neyam los Mehöböp niwêêk!

Gâgek ahê yes rak neggêp yâgek,

log Anutu arê böpata los niḵapiik nivesa neggêp yâgek vavunê!”

³⁹ Log alam Parisai* la deloḵ ya alam yu böpata saga vuheng belosho deneya, lob denêr vu Yesu bê, “Tatovaha, genanêrin hong hur maluh lo sênê nabê ayej nama.”

⁴⁰ Loḵ nêr yah vu sir bê, “Sa nanêr vu ham nabê: Bê ayej nama, og gelöng lo sênê yö rêḵ denapisek.”

Yesu Su Rak Yerusalem

⁴¹ Loḵ Yesu ya verup dus rak, lob mala ya melê nyêḵ böp Yerusalem, lob su rak.

⁴² Su rak bê, “Nabê yik gejak mehö sên yoh vu bê gevong hong begemedo revuh lo ni gwêbeng sagi, og mêm sênê nivesa. Rêḵ ma gemehö sênê neggêp vunsên in hong, gesu gerak ni rê.

⁴³ Gwengo rê, buk ti vongin berup, lob alam sên degevong begö vu hong lo rêḵ nam dedev lli begö yi medetetup doḵ hong. Log rêḵ deketumin hong vahi vahi.

⁴⁴ Lob rêḵ dekevoḵ hong geving nalum lo pin sên denedo loḵ hong lo na. Log su rêḵ degönengin gelöng ngwê gejak medo ngwê vavunê rê. In su kwam nevo buk sên Anutu yam in bê doḵ vu hong lo rê.”

Yesu Tii Alam Sên Denebago Ngaa Loḵ Dub-vabuung-böp Lo

(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Jn 2:13-22)

⁴⁵ Log loḵ ya dub-vabuung-böp ayo, lob tii alam sên denevong huk bagosên loḵ ayo lo.

⁴⁶ Genêr vu sir bê, “Gâgek neggêp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bê: Sa beggang, og yö rêḵ natu beggang jom-raksên-yi. Rêḵ ham vong beyah tu alam hodeḵ bej waak vunsên rak.”

⁴⁷ Log nenêr gâgek vu alam yoh vu buk loḵ dub-vabuung-böp ayo. Lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev, galam-horek-yi, galam ggev, bedenesero aggata in bê dengis yi menadiik.

⁴⁸ Rêḵ alam pin nij wêêk bê degengo yi gâgek, lob ggev lo su detök rak aggata ti rê.

20

Deloḵ Tepêḵ In Yesu Bê Re Vo Niwêêk Vu Yi

(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

¹ Buk ti, lob Yesu medo netateḵin gâgek vu alam loḵ dub-vabuung-böp genenêr Bengö Nivesa rangah vu sir. Lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi, galam ggev, bedeya vu yi.

² Bedeloḵ tepêḵ vu yi bê, “Genanêr vu he nabê: Re vo niwêêk vu hong benêr bê gwevong huk nabê sênê? Re ggoin hong rak-a?”

³ Loḵ nêr yah vu sir bê, “Kê, om sa bê doḵ tepêḵ in gâgek ti nöḵ vu ham rê. Ham nanêr vu sa nabê:

⁴ Sên Jon neripek alam lo, og yam vu yâgek, ma sepa loḵ mehönnon vu dob kwaj?”

⁵ Lob yô desap sir raq medenêr bê, “Nabê hil nanêr nah nabê: ‘Yam vu yagek’, og rêk dok tepêk nom nabê: ‘Rêk nebê va sên ham su nevang ving yi rê-ê?’

⁶ Log nabê hil nanêr nabê: ‘Sepa loq mehônnon vu dob kwaj’, og rêk alam detengwa hil jak gelông. In kwaj neya niwêek vu yi bê yi mehô-nenêr-gagek-rangahsên ti.”

⁷ Lob maam denêr yah vu Yesu bê, “He dugin degwa-ol!”

⁸ Lob Yesu nêr yah vu sir bê, “Nebê saga, om sa su rêk nanêr mehô sên ggooin sa raq lo vu ham rê.”

*Yesu Nêr Gagek Peggirinsên Raq Alam Nij Paya Denegin Huk Wain
(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)*

⁹ Nêr nebê saga, log nêr gagek peggirinsên sênê vu alam bê, “Mehôti varoh huk wain bengô ti, lob vo huk sênê loq ya alam la nemaj in bê degegin medegeko anon vahi natu yihi gevahi natu hej. Log tah yi ya nedo nyêg ading ti beya nedo hus ading rot.

¹⁰ Log buk sên wain anon nemonek lo dus raq, lob vong yi hur ti ya vu alam sên denegin yi huk wain lo in bê debo yihi la behur geqo nah vu yi. Rêk alam lo deveek hur saga, gedevong yi yah meya nema meris.

¹¹ Loq vong hur ngwê yah meya vu sir ggökin. Rêk desis yi ving bedevong paya vu yi, gedevong yi yah meya nema meris.

¹² Lob yik vong hur ti yah ggökin netu beron löö. Rêk desis yi gedepengah, log detê yi yah dobnê.

¹³ Devong nebê sênê, lob huk ala kwa vo bê, ‘Maq sêk gevong nabê tena? Maam sa gevong sengo nalug sên sahéng neving yi lo na, in mém maq rêk degurek babu.’

¹⁴ Rêk alam lo delê bê nalu ya verup, lob yô denêr vu sir bê, ‘Mehô sên agi rêk dok nah ama ben begeko ama yi ngaa pin, om ham-o! Hil angis yi menadiik. In mém huk sênê natu hil ngaa.’

¹⁵ Lob derot yi yah dobnê, beyah desis mediik. Om huk wain ala sênê maq rêk gevong nabê va vu sir-a?

¹⁶ Rêk na, lom kevoh alam sên denegin huk wain agi bemalaj nama na, log bo huk wain sênê vu alam mewis la bedegegin.” Alam dengo gagek sênê lob denêr bê, “Maam ngaa nabê saga og nôk gêp!”

¹⁷ Rêk Yesu gêt sir gelok tepêk in sir bê, “Bê nama og gagek sên neggêp loq Anutu-yi-kapiya lo nêr bê va? Sên nêr bê:

‘Alam sên denelev beggang lo nij lëlin gelông ti sênê,
rêk mu netu gelông niwêek beggang nyêketu yi.’

¹⁸ Mehônnon pin bê debês bedengis sir jak gelông sênê, og rêk dekatak jak pin. Log nabê gelông sênê geto mejak gêp mehôti, og rêk natul mehô sênê bemetes na.”

¹⁹ Lob alam-horek-yi losho alam-deneko-seriveng hir ggev deraq ni bê Yesu nenêr gagek peggirinsên sênê raq sir. Lob devongin bê denajom yi ahon dok buk sênê, rêk deggönengin alam.

Delok Tepêk Vu Yesu Bê Yoh Vu Bê Degetê Takês Vu Alam Rom Hir Mehô-los-bengô Sisar?
(Mt 22:15-22; Mk 12:13-17)*

²⁰ Lob tum alam ggev medo denegin yi. Log devong hir mehô la ya delok yi medenelê. Lob ya detetuhin bê sir alam yohvu, in bê denajom yi ahon jak gagek la bedevong dok nah nemaj gena gagek vu kiap böp.

²¹ Lob delok tepêk vu yi bê, “Tatovaha, he nehango hong gagek bê hong gagek neya niröp, begenenêr gagek niröp vu alam. Su genehönengin alam sên los arêj lo malaj rê. Gaq genetatekin Anutu yi gagek vu alam los anon mu.

²² Om kwam nevo bê? Yoh vu bê hil getung takês vu alam Rom hir mehô-los-bengô Sisar* ma nama?”

²³ Rêk Yesu raq hir gagek tetuhinsên sênê ni, lom nêr yah vu sir bê,

²⁴ “Ham tato monê gahis ti nam besa galê rê.” Devo ya lob nêr bê, “Re kenu los arê sên raq neggêp agi?” Loq denêr yah bê “Sisar*.”

²⁵ Lob nêr yah vu sir bê, “Om ham gwevong Sisar* yi ngaa nah vu Sisar*. Log Anutu yi ngaa, og ham bo nah vu Anutu.”

²⁶ Lob su deyoh vu bê denatök vu gagek ti jak yi gêp alam malaj medenajom yi ahon rê. Gaq kenuj ya in gagek sên nêr lo, lob ayej ma.

*Delok Tepêk Vu Yesu In Sên Mehônnon Denadiik Gedekedi Jak Nah Lo
(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)*

²⁷ Alam Sadukai* denenêr bê alam-diiksên og su rêk dekedi jak nah rê. Lob sir la deya vu Yesu,

²⁸ bedelok tepək vu yi bē, “Tatovaha, Moses kevu horek ti vu hil meneggēp bē, ‘Nabē mehōti geko avēh, rēk nadiik geluhu naluj nama, og ari geko yi alov natu venē beluhu degeko naluj vu ari sēn diik lo.’

²⁹ Lob hur magēm ti losho ari lo, sir nemadvahi-bevidek-luu denedo. Lob arij aguu ko avēh, lob nalu ma gediiik.

³⁰ Lob ari amon ko yi alov loḵ diik ving.

³¹ Lob ari gwee vong nebē saga ving, beya metōḵ meggi. Besir pin deḵo avēh timu sēnē, rēḵ naluj ma, gedediik pin.

³² Log mēm avēh diik raḵ neggēp hus.

³³ Om genanēr nabē najeeng sēn mehōnon diiksēn deked i jak nah lo, og avēh sēnē rēḵ natu arij ti tena venē? In sir pin deḵo avēh timu sēnē netu venēj.”

³⁴ Loḵ Yesu nēr yah vu sir bē, “Maluh los avēh deneko sir loḵ buk sēnē.

³⁵ Gaḵ maluh los avēh sēn Anutu nēr bē yoh vu bē rēḵ deked i jak nah medemedo malaj-tumsēn lo, og su rēḵ degeko sir doḵ Buk-tamusēn rē.

³⁶ In su deyoh vu bē denadiik gökin rē. Gaḵ rēḵ demedo nabē angēr lo. Anutu rēḵ gevong bedekedi jak nah gēp bedub, om rēḵ denatu yō nalu lo.

³⁷ Log Moses tato vu hil ving bē alam-diiksēn denekedi raḵ yah ggēp bedub. In kevu raḵ Mehōbōp meneggēp loḵ gagek sēn nengwah netum loḵ keḷe yu dabun ti lo bē, ‘Abraham yi Anutu, gIsaak yi Anutu ga, Yakop yi Anutu.’

³⁸ Om nabē mehōnon denadiik bemalaj nama na verōḵ yi, og su yoh vu bē rēḵ nanēr nabē lööho hir Anutu yi rē. Gaḵ lööho denedo malaj-tumsēn, in Anutu og alam malaj vesa los malaj-tumsēn hir Anutu yi. In nelē mehōnon pin bē sir pin denedo malaj-tumsēn.”

³⁹ Nēr nebē sēnē, lob alam-horek-yi la denēr yah vu bē, “Tatovaha, genēr ya meyoh vu.”

⁴⁰ Lob nij nemum in yi besu deloḵ tepək in yi ggökin yah rē.

Yesu Loḵ Tepək Vu Alam Parisai* In Mehō Sēn Anutu Ggoin Raḵ In Bē Geko Hil Nah Lo (Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

⁴¹ Loḵ Yesu loḵ tepək yah vu sir bē, “Log nebē tena sēn denenēr Kerisi* bē degwa vu Davit*-ē?”

⁴² In Davit yō nēr raḵ avi beneggēp loḵ kaḷiya Saam bē:

‘Mehōbōp nēr vu sa Mehōbōp bē:

“Gemedo sa nemaḡ vesa.

⁴³ Gevu tamusēn og sēḵ getung alam sēn denelē hong paya lo dedoḵ na vaham gēbinē.”

⁴⁴ Yi degwa vu Davit*, loḵ nebē tena sēn Davit nēr yi bē yi Mehōbōp-ē?”

Alam-horek-yi Denevong Nipaya Nebē Sēnē

(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lk 11:37-54)

⁴⁵ Alam pin nahēn medo denengo Yesu yi gagek, lob nēr vu yi hur maluh bē,

⁴⁶ “Ham gwegin ham in alam-horek-yi. In ahēj neving bē dejōp tob ading nivesa vesa. Log ahēj neving bē alam debengwēng vu sir medegeko sir jak doḵ alam tabaak. Gahēj neving pangsēn bē na demedo lēl mala gēp alam malaj doḵ dub-supinsēn-yi ayo, gahēj neving bē jak na dega nos namugin gēp nyēg-nos-bōp-yi.

⁴⁷ Alam sēnē deneraa avēh alov hir beggang yah vu sir, log denekuung raḵ bedenevengēv raḵ hus ading. Om doḵ buk-gagek-yi, og rēḵ denatōḵ vu maggin bōpata rot mekesuu.”

21

Avēh Sēn Hen Monē Ma Lo Tung Seriveng Vu Anutu

(Mk 12:41-44)

¹ Log Yesu vēr mala raḵ menelē alam-los-bengōj-ggoreksēn lo vahi, geya denetung seriveng luḵ ya kerōng-monē-yi vu Anutu.

² Lob lē avēh alov ti sēn hen monē ma, lob yik tung monē kōḵ teka luu mu luḵ ya kerōng.

³ Lob nēr bē, “Sa nanēr yōnon vu ham nabē: Avēh alov sēn hen monē ma agi tē monē bōpata rot bekesuu alam vahi pin.

⁴ Senēr nebē sēnē in sir mehōnon-los-bengōj-ggoreksēn behir ngaa ngahisekē nedo vu sir, gaḵ sēn denetung lo og yik metes. Gaḵ avēh sēnē og su hen vahi nedo rē, rēḵ yō keyovekin kerōng ahē degwa raḵ metung yi ngaa pin tu seriveng ghen monē nos yi ma.”

Yesu Nēr Bē Rēḵ Debasap Dub-vabuung-bōp

(Mt 24:1-2; Mk 13:1-2)

⁵ Log mehō la denevengwēng raḵ dub-vabuung-bōp medenenēr bē, “Devunēḵ vu beggang sēnē raḵ gelōng nivesa vesa los kupeḵ sēn detung tu seriveng vu Anutu lo bemalangeri rot.” Loḵ Yesu nēr bē,

⁶“Nгаа pin sën ham nelë gwëbeng agi, og buk ti vongin berup, lob su rëk degönengin gelöng ti gejak medo ngwë vavunë rë. Gaḵ rëk dekevhon pin bedegetë geto yoh yoh.”

*Yesu Nër Bë Maggin Ngahiseḵë Rëk Berup
(Mt 24:3-14; Mk 13:3-13)*

⁷Lob deloḵ tepëḵ vu yi bë, “Tatovaha, ngaa sën genër lo rëk anon jaḵ doḵ buk tena? Geva rëk tato vu he nabë ngaa sënë vongin anon jaḵ-a?”

⁸Loḵ Yesu nër yah bë, “Ham gwëgin ham nivesa, in mehö la rëk degekuungin ham. Alam ngahiseḵë rëk denam bedenänër sarëḵ jaḵ nah sir nabë, ‘Mehö sën lo yik sa sënë.’ Log rëk denänër nabë, ‘Buk dus raḵ ggovek ya.’ Rëk mu ham su sepa sir mena.

⁹Log ham rëk gwëngo begö bengö los dedun nabë vongin berup, og ham su ḵenumin berup. In ngaa nebë sënë yö rëk nam, gaḵ Buk-tamusënek yö rëk nahën.”

¹⁰Log nër vu sir ving bë, “Alam dob ngwë rëk dekedo belosho alam dob ngwë dengis sir. Log mehö-los-bengö ngwë losho yi alam rëk dekedo belosho mehö-los-bengö ngwë losho yi alam dengis sir.

¹¹Log jemapi böpata rëk gee jaḵ dob beron beron. Log alam nyëḵ la rëk denatöḵ jaḵ meyip los niraksën aggagga. Log ham rëk gwelë ngaa böp böp gengaa aggagga sën rëk gevong beham ḵenumin berup in lo gëp yaḵek babu.

¹²Rëk mu ngaa pin sënë yö rëk nahën, log rëk denajom ham ahon, bedegevong paya vu ham. Rëk degevong beham gwevong gaḵek doḵ dub-supinsën-yi log degetung ham na ḵarabus. Log rëk degeḵo ham na bare alam-los-bengöj böp los kiap böp lo malaj in sa alam ham.

¹³Lob doḵ buk sënë, og yik ham nanër sa rangah vu sir.

¹⁴Om ham medo kwamin veröḵ, gaḵ ham su medo mekwamin bo gaḵek sën ham nanër nah vu sir lo.

¹⁵In sengo rëk gevong gaḵek sën ham nanër nah vu sir lo doḵ nöḵ ham avimin, besebo kwa nivesa vu ham. Lob alam sën degelë ham paya lo su deyoh vu bë dekeyëh, ma dedahun gaḵek sën sebo vu ham agi rë.

¹⁶Ham amamin los atamin garimin, geham alam sën ham degwa ti lo, geham nimin papu lo, yö rëk denänër ham rangah vu alam sën dengis ham lo. Lob rëk dengis ham la medenadiik.

¹⁷Log alam pin rëk ahëj sengën böp rot vu ham, in sa alam ham.

¹⁸Rëk mu ham yumin viis ti su rëk mala nama doḵ ham yumin rë.

¹⁹Bë ham najom sa ahon bemedo los nimin wëëḵ, og ham rëk medo malamin-tumsën.”

*Yesu Nër Bë Rëk Degevong Paya Vu Yerusalem
(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)*

²⁰“Rëk mu ham rëk gwelë nabë alam-begö-yi nöḵ detetup doḵ Yerusalem, og ham jaḵ ni nabë buk sën debasap Yerusalem lo yök dus raḵ saga.

²¹Doḵ buk saga og alam sën denedo Yudea lo, rëk debeya bedena ḵedu. Galam sën denedo loḵ Yerusalem lo, rëk degevuun nyëḵ saga gedebeya medena nyëḵ ngwë. Galam sën su denedo loḵ nyëḵ böp agi rë lo, og su rëk debeya menah dedoḵ na rë.

²²Buk sënë og buk sën Anutu rëk bo doḵ nipaya nyëvewen lo, lob gaḵek pin sën neggëp loḵ yi kapiya lo rëk anon jaḵ.

²³Gëpin avëh sën naluj nare loḵ ayoj lo, los sën nahën denevo rur vu sir lo doḵ buk sënë! In Anutu rëk gevong bemaggin böpata rot natöḵ vu dob sënë bekevhon alam sënë.

²⁴Paëp-yu-anil rëk ga sir. Galam rëk denaduu sir gedegeḵo sir bena demedo ḵarabus na na geving alam-yu-ngwë pin. Galam-yu-ngwë rëk vahaj bakë nyëḵ böp Yerusalem, bedemedo nabë sënë rot, begëp nabë sënë bena berup doḵ buk sën alam-yu-ngwë hir buk govek na lo.

*Yesu Nër Bë Mehönon Nalu Rëk Nom
(Mt 24:29-31; Mk 13:24-27)*

²⁵Lob ham rëk gwelë gengaa böp aggagga natöḵ vu hes lu kwev, gebetuheng. Log mehönon pin vu dob rëk newaj bepul bemedo degelëḵ in loo dedun sën rëk natëë benam lo.

²⁶Alam ngahiseḵë rëḵ kwaj bo ngaa sën anon jaḵ vu dob agi, lob rëk newaj jaḵ rot, gemalaj pebilin. In ngaa los niwëëḵ pin vu yaḵek rëḵ desasukin sir.

²⁷Sënë anon jaḵ, lob rëḵ degelë Mehönon Nalu doḵ medo beggob ayo menam los niwëëḵ böpata gevunek vunek yaḵek yi.

²⁸Dok buk sën nabë ngaa agi natöḵ nam lo, og ham rëḵ bare nam bebarah malamin jaḵ. In buk sën Anutu geḵo ham nah lo yam dus raḵ ggovek ya saga.”

*Yesu Tateḵin Buk-tamusën Raḵ Go
(Mt 24:32-35; Mk 13:28-31)*

- ²⁹ Log nër gagek ti metatekin vu sir bë, “Ham kwamin bo jaq go* los ngaa vahi pin rë.
³⁰ Bë purpur berup ngu, og ham nerak ni bë go* vongin nabung beham dev jaq na jök.
³¹ Om nabë ham gwelë ngaa pin sënë anon jaq, og ham jaq ni nabë buk dus raq govek ya bë Anutu natu ala benam geğin hil.
³² Sa nanër vu ham yonon nabë: Mehonon pin su rëk malaj nama na verök yi rë, log ngaa pin sën agi rëk anon jaq.
³³ Log yagek los dob rëk govek na bemala nama na vu tamusën, gaq sa gagek og su rëk mala nama rë.”

Yesu Vo Horek Vu Hur Maluh

- ³⁴ “Rëk mu ham gweğin ham nivesa, in ham rëk medo gwevong ahëmin ta, genanum beyumin gevong paya gekwamin bo ngaa-dob-yi, lob ngaa nabë saga rëk gërin ham ayomin, lob Mehöböp yi buk sënë rëk nam natök vu ham avuti nabë sën sag neloq sapu lo.
³⁵ Buk sënë rëk natök vu alam pin vu dob pin.
³⁶ Om ham ngo medo malamin natum bekwetag vu Anutu noh vu buk pin in gadu ham niwëëk. In lob ngaa pin sënë noh nenga in ham, geham medo rot menatök na vu Mehonon Nalu bebare mala.”
³⁷ Yesu netahu alam loq dub-vabuung-böp rangah pin, log buk lob yah neggëp Kedu Kele-oliv.
³⁸ Log monbuk anon lob alam pin deked deneya dub-vabuung-böp in bë nanër gagek medegengo.

22

Yudas Nër Gagek Ya Nare Vorot Vu Alam Ggev Bë Rëk Bo Yesu Doq Na Nemaj
 (Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2, 10-11; Jn 11:45-53)

- ¹ Buk vabuung sën denegga brët sën yüst* nema in lo verup. Sën denenër bë Buk-ggöksën-yi* lo.
² Lob alam-deneko-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi denesero aggata bë dengis Yesu. Rëk ma in deneggönengin alam.
³ Lob Satan loq ya Yudas sën denenër arë ngwë nebë Iskariot lo ayo. Yik sir nemadluho-bevidek-luu lo ti yi,
⁴ lob ya vengwëng ving alam-deneko-seriveng losho alam sën denegin dub-vabuung-böp lo, in bë natök vu aggata lob bo Yesu doq na nemaj.
⁵ Lob kwaj vesa, gedenër vu yi vorot bë rëk debago yi.
⁶ Lob Yudas yoğek in ayej, log kwa nesero buk sën alam ngahisekë su denedo ving yi rë lo, in bë mëm gevong Yesu doq na nemaj.

Hur Maluh Luu Dero Nos Buk-ggöksën-yi
 (Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Jn 13:21-30)

- ⁷ Log Buk-vabuung sën alam Yuda denegga brët sën yüst* nema in lo verup ggovek ya, lom yik buk sën denesis sipsip nalu Buk-ggöksën-yi* yi loq lo sënë.
⁸ Lob Yesu vonğ Pita luho Jon ya, genër vu luho bë, “Melu na gwero nos los reggu Buk-ggöksën-yi* vu hil in hil aga.”
⁹ Loq luho deloq tepëk yah vu bë, “Gevongin bë alu gero gëp tena?”
¹⁰ Loq nër yah bë, “Melu lë! Melu na medoq na nyëg böp sagu, log mehöti rëk kerë bël doq dëg böp ti menatök vu meluu doq aggata. Lob melu tamuın yi rot bedoq na beggang sën dok na lo.
¹¹ Lob melu nanër vu beggang ala nabë, ‘Tatovaha nër bë alu anam nanër vu hong nabë, ‘Beggang ayo tena in sa los sa hur maluh lo aga nos los reggu Buk-ggöksën-yi* dok-a?’”
¹² Lob rëk tato ayo böpata ti sën neggëp vavunë vu meluu, ayo ti sën yö devah kanyë raq vorot. Lob melu gwero nos los reggu vu hil dok saga.”
¹³ Ggovek log luho deya, lob ya detök vu ngaa pin yoh vu sën Yesu nër vu luho lo. Lob luho dero nos los reggu Buk-ggöksën-yi* loq.

Yesu Vo Pasa Vu Yi Hur Maluh
 (Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; 1 Kr 11:23-25)

- ¹⁴ Log nyëg neggovek, lob Yesu bë ga nos los reggu geving sinarë lo.
¹⁵ Lob nër vu sir bë, “Sahëg neving rot bë sega nos los reggu Buk-ggöksën-yi* sënë geving ham rë, loq mëm sa gako vanë.
¹⁶ Log sa nanër vu ham nabë: Sa su rëk ga ngaa sënë gökin nah rë, rot bena berup doq buk sën hil aga doq ti vu Anutu-yi-nyëg lo.”
¹⁷ Log ko wain kap ti raq bejom raq in los kwa vesa ya vu Anutu log nër vu sir bë, “Ham gwëko sënë nök benanum noh vu ham.”

¹⁸ Sa nanër vu ham nabë: Sa su rëk nanum wain gökin nah rë, rot bena berup doḡ buk sën hil medo doḡ Anutu-yi-nyëḡ lo.”

¹⁹ Log ɔo brët raḡ bevengev raḡ in los kwa vesa ya vu Anutu, log debu bevo vu sir. Log nër bë, “Sa reggos sënë. Sën sëḡ gëtung natu seriveng doḡ nah ham bömin. Om ham medo sepa doḡ megwevong nabë sënë in ham kwamin bo sa.”

²⁰ Nebë saga bedegga ggovek, log ɔo wain kap ti raḡ bevong nebë saga, log nër bë, “Wain kap ti sënë og sa kök, sën sëḡ kešeh in ham in bë tato nabë gagek mewis sën sejo in doḡ vu ham lo rëk anon jak.

²¹ Rëk mu ham gwelë ham rë! Mehö sën rëk bo sa doḡ na alam sën denelë sa paya nemaj lo yik nedo raḡ tevov vng sa.

²² Yönon, Mehönon Nalu nesepa loḡ aggata sën Anutu nër tato vu yi lo. Rëk mu gëpin mehö sën rëk nanër yi rangah vu alam bedengis yi lo.”

²³ Nër nebë sënë, lob yö deloḡ tepëḡ vu sir yah mejom bë, “Mehö re rëk gevong ngaa sënë?”

Hur Maluh Denër Sir Bë Sir Ti Tena Kesuu Vahi?

²⁴ Log tum hur maluh deḡo gagek ti raḡ loḡ sir, medenenër bë, “Re böp kesuu in gegin hil-a?”

²⁵ Loḡ Yesu nër vu sir bë, “Alam-yu-ngwë, og hir mehö-los-bengö tu alaj. Log alam sën detu ala medenegin sir lo, og denenër behir alam denëḡo sir raḡ bedenener sir bë sir alam ngatum.

²⁶ Rëk mu ham, og ham su gwevong nabë saga. Gaḡ mehöti sën vngin bë natu ham ala lo, og dahun yi bemedo nabë sën mehö ahë hus. Log mehöti sën vngin bë natu ham ggev lo, og gevong ngaa nabë sën yi mehö meris ti in doḡ vu ham.

²⁷ Ma re tu ala? Mehö sën medo negin in ga nos lo, ma hur sën neruu nos in bë geḡo na vu lo? Gaḡ yik mehö sën negin bë nos na in ga lo! Rëk mu sa, og sa nado vng ham nebë hur meris in bë sedok vu ham.

²⁸ Wirek hil los nado gemaggin töḡ vu sa beseggi sa, rëk ham nedo vng sa, geham su vuu sa rë.

²⁹ Log Amaḡ vo yi nyëḡ vu sa in bë sa gegin, om sebo nyëḡ vu ham in ham gwëgin nabë saga.

³⁰ Ham rëk gwa los nanum geving sa jaḡ sa tevov gëp sa nyëḡ. Geham rëk medo jaḡ sëa-los-arëj beseggi alam Israel degwa nemadluho-bevidek-luu sën lo hir gagek.”

Yesu Nër Pita Bë Rëk Dah Yi Vun

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Jn 13:36-38)

³¹ “Simon, Simon, gwengö rë! Satan nër vorot bë yoh vu bë rëk geḡo ham na vu yi, begerii ham tetër nabë wit* gahis.

³² Rëk sejom raḡ in hong ggovek ya bë hong vngvingsën su rëk nadiik na rë. Om sën gegwërin hong megenom lo, og gebo gadu doḡ arim lo.”

³³ Lok Pita nër yah bë, “Mehöböp, sa hero sa menado in sena karabus geving hong balu nadiik doḡ ti.”

³⁴ Lok Yesu nër bë, “Pita, sa nanër vu hong nabë: Pehi buk sënë, og kökrëeh su rëk ngu rë, log rëk gedah sa vun beron löö nabë hong dugin sa.”

Gagek Raḡ Jej-monë-yi, Gevahek Nalu Los Paëp-yu-anil

³⁵ Log nër vu sir bë, “Wirek sa hevong ham ya, lob ham su ɔo jej-monë-yi los je vahek sepa rë. Log ham su röp suu rë, lob maḡ ham raḡ vu in ngaa ti ma ma?” Loḡ denër yah bë, “Ma!”

³⁶ Lob nër vu sir bë, “Gaḡ gwëbeng sënë nabë mehöti yi jej-monë-yi nedo, og yö geḡo sepa yi. Bevahek nabë saga. Gemehöti sën hen paëp-yu-anil nama lo, og tahuin paëp-yu-anil ti jaḡ yi röpröp-ayöong-yi.

³⁷ In gagek neggëp loḡ Anutu-yi-kaḡiya bë, ‘Detevin yi ya vng alam nij paya.’ Om sa nanër vu ham nabë: Gagek sënë rëk anon jak, jaḡ ngaa pin sën rëk natöḡ vu sa. Yönon, gagek pin sën neggëp loḡ kaḡiya raḡ sa lo, og rëk anon jak.”

³⁸ Lob denër bë, “Mehöböp, gelë? He paep-yu-anil luu sënë!” Loḡ nër yah bë, “Om yik ggovek saga.”

Yesu Jom Raḡ Vu Getsemana

(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

³⁹ Log to meya dobnë beya Kedu Kele-oliv nebë sën nevong yoh vu buk lo. Lob yi hur maluh desepa yi medeya.

⁴⁰ Ya detoḡ ya, lob nër vu sir bë, “Ham najom jaḡ niwëëḡ, in ngaa ti su kepë ham.”

⁴¹ Log tah verup ya teka, yoh vu sën hil getë gelöng na geto lo, lob yun lus log ketag vu Ama bë,

⁴² “Amag, nabë kwam, og gweko ngaa maggin sënë vër in sa. Rëk mu su gesepa doḡ sa gagek, gaḡ ngo kwam.”

⁴³ [Lob angër ti vu yagek beyam gadu yi.

⁴⁴ Yesu ngo maggin pangsen rot, lob jom raḡ ggökin niwëek rot. Lob kerus yam in rot benetetuk nebë kök beto neluḡ ya dob.]

⁴⁵ Jom raḡ ggovek, log kedi raḡ beyah to vu yi hur maluh lo. Loḡ lë bë deneggëp yiing, in ayoj maggin rot.

⁴⁶ Lob nër vu sir bë, “Ham newëp in-a? Ham kwedi bengev jaḡ, in ngaa ti su kepë ham.”

Yudas Vo Yesu Loḡ Ya Alam Sën Dengis Yi Lo Nemaj

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Jn 18:3-12)

⁴⁷ Yesu nahën medo nevengwëng, log alam yu böpata deverup. Mehö sën arë nebë Yudas sën sir nemadluho-bevidek-luu lo ti yi, rëk li sir medeyam. Lob verup sesor meya vu Yesu in bë gemul* yi.

⁴⁸ Loḡ Yesu nër vu yi bë, “Yudas, gemul* Mehönon Nalu in bë getato yi rangah-a?”

⁴⁹ Yesu yi hur maluh denare ving yi medelë ngaa sënë bë vongin natöḡ vu yi, lob denër bë, “Mehöböp, he ngap sir jaḡ paggëpek-yu-anil-a?”

⁵⁰ Lob sir ti pevis mesis alam-deneḡo-seriveng hir ggev böp yi hur, besap nenga ris vahi vesa ya.

⁵¹ Rëk Yesu nër bë, “Ggovek! Ngaa saga gëp!” Log bë nema raḡ mehö sënë nenga, lob nivesa raḡ yah ggökin.

⁵² Log Yesu loḡ tepëḡ vu alam-deneḡo-seriveng hir ggev ga, dub-vabuung-böp ala lo, galam teta sën loشو deyam in bë denajom yi ahon lo bë, “Maḡ ham yam in bë sero mehö-begö-hodeḡ-yi ti om sën ham ḡo paëp-yu-anil los begö meyam-ë?”

⁵³ Sa nado loḡ dub-vabuung-böp yoh vu buk ving ham, rëk ham su lah nemamin loḡ sa mejom sa ahon rë. Gaḡ buk sën gwëbeng agi, mëm ham buk. Om mala vahis niwëek jaḡ na vavunë rot mekesuu.”

Pita Lah Yi Vun Bë Yi Dugin Yesu

(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Jn 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Nër ggovek log dejom yi ahon medeko medeya. Lob deko yi loḡ ya alam-deneḡo-seriveng hir ggev böp yi beggang. Log Pita tamuin sir meneya, rëk nevun yi in sir menyem ggëp ading.

⁵⁵ Log devev nengwah loḡ telig ggëp beggang sënë yi tete ayo, bemedo denevenguh. Lob Pita verup ya nedo ving sir:

⁵⁶ Loḡ avëh ti lë bë medo nevenguh nengwah, lob tung mala raḡ yi genër bë, “Mehö sënë nedo ving Yesu ving.”

⁵⁷ Loḡ Pita lah yi vun bë, “Ma! Avëh, saḡ dugin yi.”

⁵⁸ Genedo teka loḡ mehö ngwë yah verup lë yi, lob nër bë, “Yiḡ sir sën lo ti sën hong agi ving.” Rëk Pita nër yah bë, “Alam-e! Saḡ ma!”

⁵⁹ Ggovek genedö hus ading rot yoh vu hes mala ti loḡ mehöti yah verup nër niwëek bë, “Yönon rot, yiḡ mehö sagi sën nesepa yi ving. In yiḡ yi Galilea ti sënë!”

⁶⁰ Rëk Pita lah yi vun bë, “Alam-e! Sa dugin gagek ti sën genenër agi!” Nahën nenër nebë sënë, log pevis bekökrëeh su.

⁶¹ Lob Mehöböp ggërin yah melë Pita. Lob Pita kwa vo yah gagek sën Mehöböp nër vu yi vorot lo bë, “Pehi buk sënë og kökrëeh su rëḡ ngu rë, log rëḡ gedah sa vun beron löö.”

⁶² Lob Pita to meya dobnë, beyah su böpata rot.

Depelë Yesu Gedepëeng Yi

(Mt 26:67-68; Mk 14:65)

⁶³ Alam sën denejom Yesu ahon lo denër pelë raḡ yi gedeveek yi.

⁶⁴ Debom mala loḡ tob, gedenezis yi, log deneloḡ tepëḡ vu yi bë, “Hong mehö-nenër-gagek-rangahsën-a? Om genanër nabë re sis hong-a?”

⁶⁵ Log denenër gagek nipaya ngahisekë vahi raḡ yi ving.

Devong Gagek Vu Yesu Raḡ Kaunsor Malaj

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Jn 18:19-24)

⁶⁶ Heng to lob alam-deneḡo-seriveng hir ggev detu alam Israel hir kaunsor, belosho alam-horek-yi lo desupin sir, log deḡo Yesu yam nare malaj gedenër bë,

⁶⁷ “Genanër vu he nabë hong Mehö sën Anutu ggooin raḡ in bë geḡo hil nah lo ma ma?” Loḡ nër yah vu sir bë, “Nabë sa nanër nöḡ vu ham, og ham su rëḡ gwevong geving rë.

⁶⁸ Log bë sedoḡ tepëḡ in nöḡ vu ham gökin, og ham su rëḡ nanër doḡ nom vu sa rë.

⁶⁹ Rëḡ mu pehi sënë, og Mehönon Nalu rëḡ medo gëp niwëek ala Anutu nema vesa bemedo degwata.”

⁷⁰ Lob sir pin denër yah bë, “Om maq hong sagak Anutu Nalu hong-a?” Loq nër yah vu sir bë, “Yik saga. Ham vosek vorot.”

⁷¹ Lob denër bë, “Hil rëk gango gagek re gökin-a? Gagek sënë yö raq verup avi behil hango ggovek ya.”

23

Devong Gagek Vu Yesu Menare Pilatus Mala

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Jn 18:28-38)

¹ Lob sir pin dekedu bedeko yi ya vu Pilatus

² gedevong gagek vu yi bë, “He halë mehö sënë bë nelok alam ahëj in dekedu medengis begö medekepë gavman na. Genenërin he bë he su getë takës vu ham mehö-los-bengö Sisar*.” Log nenër bë yik yi Kerisi* sënë, beyi mehö-los-bengö.”

³ Loq Pilatus loq tepëk vu yi bë, “Alam Yuda hir mehö-los-bengö hong-a?” Loq nër yah vu Pilatus bë, “Genër ya meyoh vu.”

⁴ Lob Pilatus nër ya vu alam-deneko-seriveng hir ggev losho alam pin bë, “Sa su tøk vu gagek ti geneggëp vu mehö sënë rë.”

⁵ Loq denër yah niwëek bë, “Netatekin gagek vu alam yoh vu distrik Yudea pin benelok ahëj rot bë devevong begö medekepë gavman na. Qo gagek sënë raq nyëdahis ggëp Galilea, lob nevong rot, gesën verup agi.”

Devong Gagek Vu Yesu Menare Herot Mala*

⁶ Pilatus ngo hir gagek, lob loq tepëk yah vu sir bë, “Mehö sënëk yi Galilea ti?”

⁷ Lob detatekin vu yi meraq ni bë Yesu yam vu distrik Galilea sën Herot* negin lo, lom vong yi ya vu Herot*. In Herot* verup nedo Yerusalem loq buk sënë ving.

⁸ Herot* lë Yesu, lob kwa vesa rot, in nengo Yesu bengö lob nevong rot bë gelë yi. Lob kwa vo bë maq Yesu rëk gevong ngaa böp ti begelë.

⁹ Nebë sënë lom Herot* nelok tepëk in yi hus ading. Rëk Yesu su nenër gagek ti yah vu yi rë.

¹⁰ Lob alam-deneko-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi deya dus medenër gagek niwëek ya atata vu yi rot.

¹¹ Lob Herot* losho yi alam-begö-yi devasap yi gedenër pelë raq yi. Log deko tob malangeri ti bederöp loq yi, log devong yah meya vu Pilatus ggökin.

¹² Wirek og Herot* luho Pilatus denelë sir paya, rëk loq buk sënë, og luho desemu gagek medenelë sir nivesa.

Pilatus Nër Bë Dengis Yesu Jak Na Kelepeko

(Mt 27:15-26; Mk 15:6-15; Jn 18:39-19:16)

¹³ Lob Pilatus tahi alam-deneko-seriveng hir ggev losho alam teta, galam meris ving medesupin sir yam.

¹⁴ Loq nër vu sir bë, “Ham qo mehö sënë yam vu sa, log ham nër bë nelok alam ahëj in dekedu medengis begö medekepë gavman na. Om ham gwengo rë. Sa nalok tepëk in yi gagek sënë raq ham malamin niröp. Lob sa su tøk vu bë vong ngaa ti paya loq gagek pin sën ham nër raq yi agi rë.”

¹⁵ Log Herot* ving nebë saga om sën vong yi yom vu hil ggökin. Ham lë! Mehö sënë su vong ngaa ti paya in bë hil angis yi menadiik rë.

¹⁶ Om maam sëk beek yi gegevong yi nah mena.”

¹⁷ [In hir horek neggëp nebë Pilatus gevong alam qarabus ti ti vër doq buk vabuung sënë noh vu ta menah vu sir.]

¹⁸ Lok alam pin ayej loq ti medekeseh rur raq bë, “Gengis mehö saga menadiik gegw- evong Barabas nom vu he.”

¹⁹ Barabas sënë vong begö vu gavman loq nyëg böp saga genesis alam medenediik, lob deko yi ya nedo qarabus.

²⁰ Lok Pilatus loq tepëk yah vu sir ggökin, in kwa nevo bë dëëin Yesu mena.

²¹ Rëk detahi yah bë, “Gengis yi jak na kelepeko*! Gengis yi jak na kelepeko*!”

²² Lok yik loq tepëk yah vu sir netu beron löö bë, “In va? Mehö sënë vong va paya? Sa su halë bë vong ngaa ti paya meneggëp vu yi in bë hil angis yi menadiik rë. Om sebeek yi gegevong yi nah.”

²³ Rëk nij wëek rot, gedetahi ya niwëek ata bë ngis yi jak na kelepeko*, bayej rehöö Pilatus aye.

²⁴ Lob Pilatus kwa vo bë maam gurek hir gagek babu.

²⁵ Lob lëëin mehö sën vong begö vu gavman besis mehönon dediik beya nedo qarabus lo yah vu sir in detahi arë. Log vo Yesu yah vu sir in bë dengis menadiik yoh vu sën alam detahi lo.

*Desis Yesu Raḵ Ya Kelepeko**(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Jn 19:17-27)*

²⁶ Deḵo Yesu raḵ medeya, log Simon vu Kurene nahën verup neya in bê doḵ na nyëḡ böp Yerusalem. Lob dejom yi ahon gedebë kelepeko* raḵ ya bagë bekerë metamuin Yesu.

²⁷ Galam yu böpata denetamuin yi, gavëh ngähisekë denesu medenesis sir, gedenege lu tarot raḵ yi.

²⁸ Rëḵ Yesu ggërin yah menër vu sir bê, “Ham Yerusalem avëh, ham su ngu in sa, gaḵ mëm ham ngo ngu in ham los nalumin lo.

²⁹ In buk vongin berup lob rëḵ denanër nabë:

‘Avëh sën denare babuj seḵë lo, gavëh sën su naluj nelokë rë lo, gavëh sën su denevo rur vu naluj rë lo, og kwaj vesa.’

³⁰ In doḵ buk saga, og

‘rëḵ denanër vu kedu nabë,

“Ham kwepë ham menam jaḵ gwëp he!”

Log rëḵ denanër vu kedu mahen mahen nabë,

“Ham dahun he!” ’

³¹ In nabë degevong nabë sënë vu kele nidun pehi sënë, og maḵ rëḵ degevong nabë va vu kele sën rëḵ denaboveng na lo?”

³² Log deḵo alam sën denekeyëh horek lo luu ya in bê dengis luho geving Yesu.

³³ Ya deverup nyëḡ ti sën denenër arë nebë Nyëḡ-yusekë lo lob desis yi raḵ ya kelepeko*. Log desis alam sën denekeyëh horek lo luu raḵ kelepeko* ving. Ngwë nare Yesu nema vesa, gengwë nare nema këj.

³⁴ Lob Yesu nër bê, “Amag, gedahun sir sën devasap sa lo hir ngaa nipaya sënë na. In su derak ni bê denevong paya rë.” Ggovek log detë gelöng mahen teka la in bê gooin sir ti ti jak medegeko yi tob.

³⁵ Log alam vare denelë. Rëḵ alam ggev denër pelë raḵ yi bê, “Nelok vu alam vahi. Om nabë Anutu yi Kerisi* yi yönon sën Anutu ggooin yi raḵ lo, og yö doḵ vu yi.”

³⁶ Galam-begö-yi denenër pelë raḵ yi ving. Log deya dus in bê debo wain ahëggin sën arë nebë vinegga lo besesuin.

³⁷ Log denër vu yi bê, “Nabë alam Yuda hir mehö-los-bengö hong yönon, og ngo gedok vu hong.”

³⁸ Log dekevu gaḡek ti raḵ neggëp kelepeko* yu nebë: *ALAM YUDA HIR MEHÖ-LOS-BENGÖ MEHÖ SËNË.*

³⁹ Log mehö luu sën desis luho raḵ kelepeko* ving lo ngwë nër Yesu bê, “Hong Kerisi*? Og ngo gedok vu hong, gegedok vu aluu geving!”

⁴⁰ Rëḵ ngwë ngo gaḡek sënë, lob ggoo yi bê, “Yiḵ alöö hoho haḵo vanë neggëp ti, ma su genehöneng in Anutu rë?”

⁴¹ Yönon, aluu og desis aluu loḵ yah ngaa nipaya sën alu hevong lo, om alu haḵo vanë beyoh vu. Gaḵ mehö sënëḵ su vong ngaa ti paya rë.”

⁴² Log nër bê, “Yesu, genom los arëm böpata in gwëgin mehönön, og kwam bo sa.”

⁴³ Lob Yesu nër yah vu yi bê, “Sa nanër vu hong yönon nabë: Pehi sënë, rëḵ gemedo geving sa gëp Paradis*.”

*Yesu Diḵ Ya**(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Jn 19:28-30)*

⁴⁴ Log hes vuheng raḵ, loḵ hes malaḵenu loḵ beyoh vu dob pin, beya meto 3 krök sehuksën.

⁴⁵ Lob tob böpata sën neruu dub-vabuung-böp ayo vabuung lo kweëḵ raḵ luu.

⁴⁶ Log Yesu ngeëḵ böpata bê, “Amag, sa nehevong anog neyök loḵ nemam.” Tahi nebë sënë, log diḵ ya.

⁴⁷ Lob Rom hir alam-begö-yi yu ti hir ala lë ngaa sënë, lob ḵo Anutu arë raḵ bê, “Yönon rot, mehö sënë yi mehö yohvu!”

⁴⁸ Log alam pin sën desup sir ya in bê degelë lo delë ngaa sënë, lob ayoj maggin gedesis sir gedeyah medeya bej.

⁴⁹ Log Yesu ni papu lo pin, gavëh sën sir vu Galilea medesepa Yesu medeyam lo yö denare ggëp ading teka medenelë ngaa pin sënë.

*Debë Yesu Nihel Loḵ Ya Gelöng Len**(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Jn 19:38-42)*

⁵⁰ Log mehöti arë nebë Yosep nedo. Yi vu Yuda hir nyëḡ böp ti arë nebë Arimatea. Mehö sënë yi mehö nivesa geyi mehö yohvu, geyi kaunsor ving.

⁵¹ Rëḵ su nevo veyov in kaunsor vahi hir gaḡek sën denenër bê dengis Yesu lo rë. Gaḵ yö negin buk sën Anutu natu ala begegin sir lo benedo.

⁵² Lob mehō sēnē ya vu Pilatus meketag Yesu vu yi.

⁵³ Log ya meruh Yesu nihel navi luk mebom loḵ tob veroo ti, log ya mebe loḵ waak ti. Nahēn denesap waak sēnē loḵ gelōng yō meris beneggēp mewis, gesu debē mehō ti loḵ rē.

⁵⁴ Buk sēnēḵ buk sēn denero sir in bē geheng geto log dega nos Buk-ggōksēn-yi* lo, log hes neluk in bē govek na gedegōk na Buk-sewahsēn-yi*.

⁵⁵ Log avēh sēn desepa Yesu ggēp Galilea medeyam lo, desepa Yosep medeya ving bedelē bedub sēnē. Lob delē mederaḵ nyēg len ti sēn bē Yesu nihel meneggēp loḵ lo ni ving.

⁵⁶ Delē ggovek, log deyah medeya bedero marasin los wēl, gengaa sēn reggu nivesa vesa lo medenedo. Log Buk-sewahsēn-yi* og desewah yoh vu sēn horek nēr lo.

24

Yesu Kedi Rak

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Jn 20:1-10)

¹ Log loḵ soda saga yi buk muginsēn monbuk anon lob avēh dekedo bedeko wēl los ngaa reggu nivesa vesa sēn dero medenedo vorot lo medeya.

² Loḵ delē gegelōng sēn neggērin bedub avi lo tetolin meyo ya nare ya nenga.

³ Lob deloḵ ya delē rēḵ Mehōbōp Yesu nihel su neggēp rē.

⁴ Lob vare mekwaj neya ngahi in, medeneketul loḵ, loḵ mehō luu depevis beyam denare ving sir geluho hir tob nevēr.

⁵ Avēh delē, lob ḵenuj verup bedepetev bemalaj ya dob. Rēḵ luho denēr vu sir bē, “Ham nesero mehō mala-tumsēn sēnē loḵ alam-diiksēn hir nyēg in va? Su nedo sēnē rē. Gaḵ kedi rak meya gwēbeng!

⁶ Ham kwamin bo nah gaḵek sēn nahēn nedo ggēp distrik Galilea genēr vu ham lo rē.

⁷ Nēr vu ham bē debo Mehōnon Nalu doḵ na alam nin paya nemaj bedengis yi na betii ḵelepeko*, log buk natu lōō, lob rēḵ kedi jaḵ nah gōkin.”

⁸ Lob kwaj vo yah gaḵek sēn Yesu nēr wirek lo.

⁹ Lob sir vu bedub bedeyah, beya denēr ngaa pin sēnē rangah vu hur maluh nemadluho-bevidek-ti sēn lo losho alam vahi pin.

¹⁰ Yik sir lo sēnē: Maria vu Magdala ga, Yoana, geMaria sēn Yakobus ata lo, gavēh vahi sēn losho deya lo, bedenēr gaḵek sēnē vu sinarē nyēdahis lo.

¹¹ Rēḵ sinarē lo kwaj nevo bē yik avēh om maḵ yō denenēr gaḵek kuungsēn mu, lob su devong ving ayej rē.

¹² Rēḵ Pita kedi serōg meyah bedub beya meto nare gekeḵooin melē waak ayo, rēḵ lē bē tob meris yō nedo. Lob yah meya rēḵ kwa neya ngahi in ngaa sēnē rot.

Mehō Luu Detōḵ Vu Yesu Loḵ Aggata Emaus

(Mk 16:12-13)

¹³ Loḵ yik sir sēnē luu medo denetuu aggata loḵ yik buk saga medeneya nyēg mahen ti arē nebē Emaus. Aggata sēn vu Yerusalem meneya Emaus lo, og yik yoh vu kilomita nemadluho.

¹⁴ Lob luho medo denetuu aggata gedenevengwēng rak ngaa pin sēn lo.

¹⁵ Luho denevengwēng rak gedenevengwēng tepēḵ in sir gedenevengwēng, lob Yesu verup ving luho, belōōho deneya loḵ ti.

¹⁶ Rēḵ luho su derak ni bē Yesu rē.

¹⁷ Lob loḵ tepēḵ vu luho bē, “Melu nevengwēng rak va meneya?” Nēr nebē sēnē, lob luho denare gayoj maggin rot, gemalaj seluh.

¹⁸ Loḵ ngwē sēn arē nebē Kleopas loḵ tepēḵ yah bē, “Alam pin sēn yam denedo Yerusalem lo derak ngaa sēn verup ggēp Yerusalem loḵ buk agi ni, gaḵ maḵ yik ngo timu sēnē sēn hong dugin-a?”

¹⁹ Loḵ Yesu loḵ tepēḵ yah bē, “Va ti?”

Loḵ luho denēr yah vu bē, “Ngaa sēn tōḵ vu Yesu Nasaret lo. In ngaa sēn nevonḵ los nenēr ggēp Anutu losho alam pin malaj lo netato bē yik yi mehō-nenēr-gaḵek-rangahsēn los arē bōpata ti, in nevonḵ ngaa pin los niwēēk.

²⁰ Lob hil alam-deneḵo-seriveng hir ggev lo, losho hil ggev pin devo yi loḵ ya alam Rom nemaj. Lob alam Rom denēr gaḵek venuh bē nadiik, lob desis yi rak ya ḵelepeko*.

²¹ He hekuung bē yi mehō sēn rēḵ geḵo alam Israel vēr in alam Rom nemaj lo. Kē! Log gaḵek ngwē sēnē: Ngaa pin sēnē tōḵ vu yi ngōp, log buk netu lōō sēn gwēbeng agi,

²² Lob he sēnagi avēh la ya delē medenēr vu he lob he ḵenumin ya. In dekedo rak monbuk anon medeya bedub,

²³ lob desero Yesu nihel, lob yom verup denēr vu he bē delē angēr la, lob angēr denēr vu sir bē Yesu nedo vesa.

²⁴ Lob he sënagi la deyah medeya bedub, loḵ delë ngaa yoh vu sën avëh denër lo. Gaḵ su detöḵ rak yi rë.”

²⁵ Lob Yesu nër vu luho bë, “Oo, melu kwamin ma! Melu su pasang nevonḡ ving alam-denenër-gägeḵ-rangahsën hir gägeḵ pin sën denenër lo rë.

²⁶ Ma melu su raḵ ni bë Kerisi* og rëḵ geḵo vanë menadiḵ, loḵ mëm vesa doḵ nah megeḵo arë böpata los vunëḵ vunëḵ yaḡek yi rë?”

²⁷ Lob ḵo gägeḵ rak loḵ Moses yi gägeḵ los alam-denenër-gägeḵ-rangahsën pin hir gägeḵ betateḵin gägeḵ pin sën neraḵ yi meneggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo degwa vu luho.

²⁸ Lob deya rot beya deverup dus vu beggang-bu ti sën luho deneya agi, lob Yesu vong in bë kesuu luho gena.

²⁹ Rëḵ luho denërin yi bë, “Gemedo geving aluu in hes luḵ ya bevongin ḵenu doḵ.” Lob loḵ ya nedo ving luho.

³⁰ Ggoveḵ gebë dega nos, lob Yesu nedo ving luho. Lob ḵo brët raḵ bejom raḵ ya vu Anutu los kwa vesa, log debu bevo vu luho.

³¹ Vong nebë sënë, lob mëm luho malaj rangah raḵ mederaḵ ni. Log mehor pevis geluho su delë yi ggöḵin rë.

³² Lob luho yö yom denër vu sir bë, “Yönon, alöö medo nesepa hil menayam aggata, lob netateḵin Anutu-yi-ḵapiya degwa rangah vu aluu, lob alu ayod tee yi in rot.”

³³ Lob luho pevis bedekedi loḵ buk bedeyah medeya Yerusalem ggöḵin. Luho yah to detöḵ vu sir nemadluho-bevideḵ-ti sën lo ving hir alam vahi, gedesupin sir medenedo.

³⁴ Lob denër vu luho bë, “Mehöböḵ kedi raḵ ggöḵin yönon beSimon lë yi ggoveḵ ya!”

³⁵ Nebë saga loḵ luho deturin ngaa pin sën töḵ vu luho loḵ aggata lo vu sir. Geluho denër bë derañ ni loḵ sën debu brët bevo vu luho lo.

Yesu Tato Yi Vu Yi Hur Maluh

(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Jn 20:19-23)

³⁶ Medo denenër gägeḵ sënë, log Yesu verup nare rangah loḵ sir vuheng atov [benër vu sir bë, “Ham ayomin ḡep revuh.”]

³⁷ Lob deggöneng rot beḵenuj verup. In dekuung bë mehöti ḵenu nare rangah vu sir.

³⁸ Loḵ nër vu sir bë, “Ham kenumin neverup in va? Geham kwamin neya ngahi in va?”

³⁹ Ham gwelë sa vahag los nemaḡ sagi. Yik sa sënë. Ham gwebë nemamin jaḵ sa geham gwelë. Gaḵ mehönon ḵenuj og nijreggos los nijpeḵooḵ nema, gaḵ su nebë sën ham lë sa agi rë.

⁴⁰ [Nër vu sir nebë sënë, log tato nema los vaha vu sir.]

⁴¹ Lob kwaj vesa rot, rëḵ mu yö denahën gesu devong ving rë, gaḵ kwaj neya ngahi. Lob nër vu sir bë, “Maḵ ham nos la neggëḵ-p-a?”

⁴² Lob devo ḡel sën devesi lo dus ti vu yi.

⁴³ Lob vo vër megga gedelë rak malaj.

⁴⁴ Lob nër vu sir bë, “Wireḵ sën sa nahën nado ving ham lo, log senër vu ham bë: Gägeḵ pin sën dekevu raḵ sa meneggëp loḵ Moses yi horeḵ, geneggëp loḵ alam-denenër-gägeḵ-rangahsën hir ḵapiya, geneggëp loḵ Saam lo, og gägeḵ pin sënë rëḵ anon jak.”

⁴⁵ Mëm tateḵin kwaj, lob derañ Anutu yi gägeḵ sën neggëḵ loḵ ḵapiya lo degwa ni.

⁴⁶ Loḵ nër vu sir bë, “Dekevu gägeḵ meneggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bë: Kerisi* geḵo vanë, gebuk natu löö, lob kedi jaḵ nah ḡep bedub.

⁴⁷ Lob rëḵ denanër arë ḡep Yerusalem namuḡin bena menoh vu dob pin, in mehönon degërin sir, lob Anutu dahun hir ngaa nipaya na.

⁴⁸ Ham lë ngaa pin sënë rak malamin, om ham na nanër rangah.

⁴⁹ Log sëḵ ḡevong ngaa sën Amag nër bë rëḵ bo vu ham lo, nöḵ vu ham. Om ham nõḵ naköök medo nyëḡ sënë, rot bemëm niwëëḵ yaḡek yi duḵ nam vu ham lom mëm.”

Anutu Ḵo Yesu Raḵ Yah Yaḡek

(Mt 16:19-20; Sn 1:9-12)

⁵⁰ Log li sir meya deverup Betania. Lob varah nema raḵ, gevengev raḵ in sir bë Anutu ḡeḡin sir nivesa.

⁵¹ Nahën nejom raḵ in sir, lob vuu sir, ḡAnutu ḵo yi raḵ yah yaḡek.

⁵² Log deḵo arë raḵ gedeyah medeya Yerusalem los kwaj vesa rot.

⁵³ Lob denesupin sir loḵ dub-vabuung-böp raḵ buk pin bedeneḵo Anutu arë raḵ.

Yesu Kerisi Yi Bengö Nivesa Sën Jon Kevu

Gagek Mala-tumsën-yi Saga Netu Mehönon Yesu

- ¹ Vu mugînsën Gagek nedo. Gagek nedo ving Anutu, lob Gagek yîk yi Anutu.
² Vu mugînsën rot Gagek yô nedo ving Anutu.
³ Yô tung ngaa pin. Gengaa ti su verup ggêp aggata ngwë rê. Ma. Ngaa pin sën anon rak menedo agi, og pum rak yi yô timu.
⁴ Mala-tumsën degwa neggêp vu yi, lob mala-tumsën saga sën mehönon hir Rangah.
⁵ Lob Rangah sënë netum rak malakenu, lob malakenu su yoh vu bê gêrin rê.
⁶ Anutu vong mehöti arë nebë Jon yam.
⁷ Yam in bê nanër gagek rangah. Benanër gagek jak Rangah sënë in alam pin degengo yi gagek bayoj na timu vu.
⁸ Jon saga og yi su Rangah rê. Gaç yam in bê nanër gagek jak Rangah sënë mu.
⁹ Rangah sogek sën netum rak mehönon pin lo yam dob.
¹⁰ Yi yô tung dob, rêk luk yam nedo dob, rêk mehönon vu dob su deraç ni rê.
¹¹ Yam yi nyëg, rêk yi alam su deço yi rak rê.
¹² Gaç alam sën deneko yi rak bayoj neya timu vu yi lo, og nër sir bê detu Anutu nalu.
¹³ Lob degwa sën detu Anutu nalu lo su neggêp vu amaj lu ataj nij kök rê, gesu neggêp vu mehönon yô ayoj neggurekin sir rê, gesu neggêp vu mehönon yô kwaj bê denatu rê. Gaç degwa yô neggêp vu Anutu.
¹⁴ Lob Gagek sënë netu mehönon rak benedo ving hil, behe halë niwëek los vuneç vuneç yagek yi. Niwëek los vuneç vuneç yagek yi in yîk Ama Nalu timu, lob semusën degwa yi beyam los gagek anon pin.
¹⁵ Jon nër yi rangah genër bê. "Yîk mehö sënë sën senër vu ham wirek lo bê, 'Mehö sën netamuin sa, og kesuu sa in yô nedo wirek, gaç saç nahën neverup.'"
¹⁶ Hil pin haço ngaa nivesa vesa ggêp yiyi. Vong semusën sënë vu hil, geyîk vong semusën ggök ggökin rot vu hil.
¹⁷ Moses vo Anutu yi horek vu hil, rêk Yesu Kerisi vo semusën vu hil rot beyam los gagek anon pin.
¹⁸ Mehöti su mala rak Anutu rê. Yô ma rot. Yîk Anutu Nalu timu sënë, sën nedo loç Ama babu lo, om sën tatekin Anutu yi degwa vu hil.

*Mehö-neripek-alam Jon Nër Gagek
(Mt 3:1-12; Mk 1:7-8; Lk 3:15-17)*

- ¹⁹ Alam Yuda hir ggev devong alam-deneko-seriveng la ving alam Levi* la vu Yerusalem beya delok tepêk in Jon bê, "Hong re?" Lob Jon nër gagek rangah nebë sënë.
²⁰ Su lah gagek vun rê, gaç nër rangah bê, "Sa su Mehö sën Anutu ggooin rak in bê geço hil nah lo rê!"
²¹ Loç delok tepêk in yi ggökin bê, "Gaç hong re? Maç hong Elia ma re?" Rêk bê, "Ma!" Loç sirek delok tepêk yah bê, "Maç hong mehö-nenër-gagek-rangahsën sën hil nehegin lo?" Rêk nër yah bê, "Ma!"
²² Nebë saga lom delok tepêk bê, "Gaç hong re? Genanër in he nah nanër vu alam sën devong he yam lo!"
²³ Loç Jon nër bê, "Sa mehö sën mehö-nenër-gagek-rangahsën Yesaya nër gagek rak sa wirek lo nebë:
 'Mehöti aye neraç loç nyëg-yumeris bê, "Ham bolinin Mehöböp yi aggata!" ' "
²⁴ Alam Parisai* devong alam saga yam,
²⁵ lob delok tepêk in yi bê, "Su hong Kerisi* rê, gesu hong Elia rê, gesu hong mehö-nenër-gagek-rangahsën sënë lo rê, loç nebë va sën generipek alam-ê?"
²⁶ Rêk Jon nër gagek yah vu sir bê, "Sa naripek alam rak bêl. Gaç mehöti nare loç ham vuheng, geham su rak ni rê.
²⁷ Mehö saga sën rêk tamuïn sa menam. Yi mehö nivesa kesuu sa, gesa mehö niç paya besesu yohvu in bê natu yi hur mekevelekin aggis in vaha suu rê."
²⁸ Denër gagek sënë vu Betania* ggêp bêl Yordan nenga vahi vu nyëg sën Jon neripek alam lo.

Anutu Yi Sipsip Nalu Yesu

* **1:28:** Betania sën neggêp loç Jn 1:28 agi og yô ngwë, gaç su nyëg mahen ti sën Lasarus lööho avëhnö luho hir nyëg lo rê.

²⁹ Heng to lom Jon lè bë Yesu to neya lom nër bë, “Kè! Yi sèn Anutu yi sipsip nalu sèn rëk natu seriveng mekevoh alam dob pin hir nipaya na lo sagu.

³⁰ Yik mehò saga sèn sa nanër wirek lo bë, ‘Mehöti rëk nam tamuin sa, yi og kesuu sa in yò nedo muğin, gesak ma!’

³¹ Sa og su serak ni rë. Rëk seyam ripek alam rak bël in bë mehò saga rëk natòk nam rangah balam Israel dejak ni.”

³² Lob Jon nër ggökin bë, “Sa halë Anon Vabuung vu yagek geluk yam nebë soğ nuung ti meyam nedo rak yi.

³³ Sa og su serak ni rë, rëk Mehö sèn vong sa yam in bë sejipek alam jak bël lo nër vu sa bë, ‘Gwelë nabë Anon Vabuung duk nam medo jak mehöti, og mehò saga sèn rëk getung Anon Vabuung jak ham nabë sèn ngo genetung bël rak sir lo.’

³⁴ Lob sa halë ggovek besenër gagek rangah bë Anutu nalu yi saga.”

Yesu Ko Yi Hur Maluh Löö

³⁵ Loğ monbuk lob Jon yah nare ggökin beyi hur maluh luu denare ving yi.

³⁶ Loğ Yesu to neya, lom mala sepa menër bë, “Kè! Anutu yi sipsip nalu yi sugu!”

³⁷ Beyi hur maluh luu sënë dengo nebë sënë, lob ya detamuin Yesu.

³⁸ Lob Yesu ggërin yom melë bë luho denetamuin yi lob nër vu luho bë, “Melu nesero va?” Rëk luho denër yah vu yi bë, “Rabai! (Sèn hil ayed nebë Tatovaha). Böm tena?”

³⁹ Rëk bë, “Melu nam rëk gwelë!” Lob luho ya delë beggang sèn neggëp loğ lo. Yik loğ 10 krök monbuk, lob luho denedo ving yi loğ buk saga.

⁴⁰ Luho sèn dengo Mehö-neripek-alam Jon aye meya detamuin Yesu lo ngwë† Andreas sèn Simon Pita ari.

⁴¹ Lom ya metök vu ari Simon muğin menër vu yi bë, “He tøk vu Mesia!” (Hil pekwë arë Mesia sënë dok nah Grik ayej nabë Kerisi*.)

⁴² Lob Andreas ko yi ya vu Yesu, lob Yesu mala nelë yi rëk bë, “Hong Simon, Jon* nalu. Hil rëk nanër arëm nabë Kepas!” (Arë sënë degwa nebë Gelöng.)

Yesu Tahi Pilip Luho Natanael

⁴³ Loğ tum heng to lob Yesu bë na distrik Galilea. Lom tøk vu Pilip benër vu yi bë, “Getamuin sa!”

⁴⁴ Pilip sënë yi Betsaida ti, yik lööho Andreas lu Pita beggang-bu timu.

⁴⁵ Lob Pilip ya metök vu Natanael, lom nër vu yi bë, “Mehö sèn Moses kevu gagek rak loğ horek wirek galam-denenër-gagek-rangahsën dekevu gagek rak ving lo sèn he tøk rak ggovek ya. Yi Yesu Nasaret, Yosep nalu.”

⁴⁶ Lob Natanael nër vu yi bë, “Mağ ngaa nivesa ti rëk berup gëp Nasaret-a?” Rëk Pilip nër yah vu yi bë, “Genam rëk gwelë!”

⁴⁷ Yesu lè Natanael neyam vu yi, lom nër yi bë, “Ham gwelë! Israel anon soğek yi saga! Gagek kuungsën ti su neggëp vu yi rël!”

⁴⁸ Loğ Natanael loğ tepëk vu yi bë, “Nebë va sèn gerağ sa niğ-ë?” Loğ Yesu nër yah vu yi bë, “Pilip su tahi hong rë gengo nahën gëdo loğ keke pik* degwa, log sa halë hong muğin ggëp sugu.”

⁴⁹ Lob Natanael nër yah vu bë, “Tatovaha! Anutu nalu hong! Alam Israel hir Mehö-los-bengö hong!”

⁵⁰ Rëk Yesu nër yah vu bë, “Gevong ving saga in senër vu hong bë sa halë hong loğ keke pik* degwa? Nahub rë, lob rëk gwelë ngaa böpata rot kesuu sënë!”

⁵¹ Loğ Yesu nër vu yi ggökin bë, “Sa nanër vu ham yönon nabë nahub rëk ham rëk gwelë yagek rëk tatekin yi geham gwelë Anutu yi angër dejak gededuk vu Mehönon Nalu.”

2

Mehöti Ko Venë Vu Kana

¹ Log buk netu löö lob mehöti ko venë ggëp Kana vu distrik Galilea, lom denegga nos böp geYesu ata nedo ving sir.

² Log devong gagek yah in Yesu losho yi hurmaluh bedeyam ving.

³ Lob wain maya, lob Yesu ata nër vu yi bë, “Hej wain maya!”

⁴ Lom Yesu nër yah bë, “Atağ! Alu su nemad loğ ti in ngaa rël! In sa buk yö nahën!”

⁵ Rëk ata nër vu hur sèn denevo nos ggelek lo bë, “Nabë nanër gagek ti vu ham, og ham gwevong noh vu!”

† 1:40: Mehö-neripek-alam Jon yi hur maluh luu desepa Yesu medeya. Jon nër ngwë arë rangah bë Andreas gelah ngwë vun, lob ngwë sagi og mak yik yi Jon, rëk yö kevu kapiya sënë om mak ggöneng in arë besu kevu rangah rë.

⁶ Lob dæg nemadvahi-bevidek-ti nedo in bê vatëvek dejipek nemaj dok noh vu sên alam Yuda hir gâgek muğeng lo. Dæg sênê bôpata beyoh vu bê hil keshê bël ketuk nemadluho ma nemadluho-menemadvahi dok na ti ti.

⁷ Lob Yesu nêr vu sir bê, “Ham gweko bël mekweseh dok na dæg sagu!” Lob deko meya dekeseh luk ya bepin pup.

⁸ Lob nêr vu sir bê, “Mêm ham jekoov begweko mena vu mehô-negin-nos!”

⁹ Lob deko medeya. Lob mehô-negin-nos lo num bël mengo bê tu wain rak, rêk su rak ni bê deko vu tena rê. Gağ hur sên deneko bël lo mêm derak ni. Lob mehô-negin-nos tahi mehô sên ko avêh lo yam benêr vu yi bê,

¹⁰ “Alam pin og denevo wain nivesa ggelek mugin, balam denenum ngahisekê ggovek rê, lok denevo wain nipaya teka tamu. Gağ hong og gejom wain nivesa ahon bemêm nahên gevo yam gwêbengko!”

¹¹ Yesu vong yi ngaa bôp nyêmuğinsên sênê ggêp Kana vu distrik Galilea. Tato niwêek vu sir nebê sênê, lob yi hur maluh ayoj neya timu vu yi.

¹² Saga ggovek log Yesu luk meyah Kapernaum ving ata gari lo, geyi hur maluh lo. Beya denedo buk la ggêp sagu.

*Yesu Tii Alam Sên Denebago Ngaa Lok Dub Vabuung Bôp Ayo
(Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lk 19:45-46)*

¹³ Yuda hir Buk-ggöksên-yi* dus rak, lob Yesu rak meya Yerusalem.

¹⁴ Lom tôk rak alam sên denedo lok dub-vabuung-bôp katum ayo medenetung burmakau los sipsip gesok nuung in bê alam debago lo. Gelê alam sên denepekwe* alam Yuda hir monê lok yah alam Rom hir monê lo denedo hir tevor medenevong huk.

¹⁵ Lob ko aggis bejoo tu begô betii mehônnon ving sipsip los burmakau pin vu dub ayo beto deyah dobnê. Gekeseh alam sên denepekwe* monê lo, hir monê los tevor ya.

¹⁶ Log nêr vu alam sên denevong huk bagosên rak sok lo bê, “Ham gweko ngaa saga mena! Ham su gwevong Amag yi beggang sênê natu nyêg-bagosên-yi.”

¹⁷ Lob yi hur maluh kwaj vo yah gâgek sên neggêp lok Anutu-yi-kaŋiya lo nebê: “Sa nehevong niwêek in bê gevong hong beggang gêp nivesa.”

¹⁸ Rêk alam Yuda delê sênê lom delok tepêk in yi bê, “Getii he, om rêk getatekin hong jak ngaa bôp tena in he jak nim nabê hong mehô-los-arêm-a”

¹⁹ Rêk Yesu nêr yah vu sir bê, “Ham rêk kwevoh dub vabuung sênê na, gebuk natu löö rêk sedev nah gökin!”

²⁰ Lob alam Yuda denêr bê, “Denelev dub-vabuung-bôp sênê yoh vu ta mehôdahis luu menenadvahi-vidék-ti, log gekuung bê gedev jak nah noh vu buk löö mu?”

²¹ Rêk dub sên Yesu nêr lo, saga yô nêr rak navi.

²² Nebê saga, lok nahub geYesu kedi rak yah vu bedub rê, lob yi hur maluh kwaj nevo yah yi gâgek sên nêr wirek lo, lom devong ving gâgek sên neggêp lok Anutu-yi-kaŋiya lo los gâgek sên Yesu nêr lo.

Yesu Rak Alam Pin Nij

²³ Yesu nedo Yerusalem lok Buk-ggöksên-yi*, lob alam ngahisekê delê ngaa bôp sên nevong lo, lom ayoj ya timu vu yi.

²⁴ Rêk mu Yesu rak sir pin ayoj ni om su vong yi lok ya nemaj rê.

²⁵ In rak alam pin ayoj ni. Mehôti su yoh vu bê nanêr mehô ngwê ayo vu yi rê, gağ nerağ mehônnon pin ayoj ni ggovek ya.

3

Yesu Luho Nikodemus Devengwênj

¹ Parisai* ti nedo, arê nebê Nikodemus, balam Yuda hir ggev ti.

² Mehô sênê yam vu Yesu buk benêr vu yi bê, “Tatovaha! He rak nim bê hong tatovaha ti, bAnutu vong hong yam. Bê Anutu su medo geving mehôti rê, og su yoh vu bê rêk gevong ngaa bôp bôp nabê sên genevong-ê rê.”

³ Rêk Yesu nêr yah vu yi bê, “Sa nanêr vu hong yônnon nabê: Mehôti bê su natu mewis gökin nah rê, og su rêk dok na Anutu-yi-nyêg rê.”

⁴ Lom Nikodemus lok tepêk yah vu yi bê, “Alam atov rêk natu mewis nah nabê va? Mağ yoh vu bê rêk dok nah atayo megeko yi nom-a?”

⁵ Rêk Yesu nêr yah vu bê, “Sa nanêr vu hong yônnon nabê: Bê mehônnon su denatu mewis jak bël los Anon Vabuung rê, og su deyoh vu bê rêk dedok na Anutu-yi-nyêg rê.

⁶ Ngaa navim yi, og sagağ navim yô yi. Gağ ngaa sên anom yi, og sagağ anom yô yi ngaa.

⁷ Su kwam na ngahisekê in sên senêr vu hong bê genatu mewis gökin-ê!

⁸ Gaḱ kwam bo sang rē. Sang yō neya jeggin jeggin benevë ya ya. Gengo dedun rēḱ su geraḱ ni bē ya neverup tena ma ya neyoh tena rē. Og alam pin sēn detu mewis raḱ Anon Vabuung lo, sir nebë sēnē.”

⁹ Loḱ Nikodemus loḱ tepēḱ yah vu yi bē, “Ngaa sēnē rēḱ anon jaḱ nabë va?”

¹⁰ Rēḱ Yesu nēr bē, “Alam Israel hir tatovaha ti hong rēḱ su geraḱ ngaa sēnē ni rē?”

¹¹ Sa nanēr vu hong yōnon nabë: Ngaa sēn he naraḱ ni lo sēn he nanēr. Gehe nanēr ngaa sēn he nehalē ggovek lo. Rēḱ ham neruu demimin vu gāḱek sēn he nanēr lo.

¹² Sa nanēr ngaa-dob-yi vu ham, rēḱ ham su nevonḱ ving rē. Om nabë sa nanēr ngaa-yageḱ-yi vu ham, og ham rēḱ gwevonḱ geving nabë va?

¹³ Mehōnon ti su raḱ ya melē yageḱ rē, gema. Yiḱ Mehōnon Nalu yō timu vu yageḱ meluk yam.

¹⁴ Wirek Moses varah nyël kenu raḱ nare ḱele vu nyēḱ-yumeris, lob rēḱ debarah Mehōnon Nalu jaḱ nabë saga,

¹⁵ in alam pin sēn ayoj na timu vu yi lo demedo malaj-tumsēn degwata los degwata.

¹⁶ In Anutu kwa pesivin mehōnon rot, lob vong nalu perurek timu sēnē yam dob in bē alam sēn ayoj na timu vu yi lo su malaj nama. Gaḱ demedo malaj-tumsēn degwata.

¹⁷ Anutu su vong Nalu yam dob in bē bo nyēvewen doḱ nah mehōnon hir ngaa nipaya rē. Gaḱ vong yi yam in bē geḱo sir nah vu yi.

¹⁸ Mehōnon sēn ayoj neya timu vu yi lo su rēḱ degeḱo nyēvewen rē. Gaḱ mehōnon sēn su ayoj neya timu vu yi rē lo, og Anutu nēr vorot bē rēḱ degeḱo nyēvewen doḱ nah hir ngaa nipaya, in su ayoj neya timu vu Anutu Nalu timu sēnē rē.

¹⁹ Rangah yam dob ggovek, rēḱ mehōnon ahēj ving malakenu. Su ahēj ving rangah rē, in hir huk nipaya, om rēḱ degeḱo nyēvewen doḱ nah.

²⁰ Alam pin sēn denevonḱ ngaa nipaya lo, og denesis begō vu Rangah gesu detōḱ yam vu rē, in nij nelël bē su hir ngaa nipaya natōḱ rangah.

²¹ Gaḱ mehōnon sēn denesepa loḱ ngaa nivesa lo, og detōḱ yam rangah, in bē mehōnon degelē medejaḱ ni nabë denevonḱ hir huk raḱ Anutu niwēēk.”

Mehō-neripek-alam Jon Nēr Yesu Yi Degwa Rangah

²² Sēnē ggovek ya, log Yesu losho yi hur maluh deyah distrik Yudea belosho ya denedo sagu, beneripek alam.

²³ GeJon neripek alam vahi ving ggēp Aion, dus vu Salim. In bēl ngahiseḱē neggēp vu nyēḱ sagu, lob alam deneya vu yi beneripek sir.

²⁴ Vu buk saga su deduu Jon ya ḱarabus rē geyō nahēn.

²⁵ Lob gāḱek ti verup vuheng loḱ Jon yi hur maluh losho Yuda ti, lob demehoo sir in gāḱek sēn alam nij veseek jaḱ lo.

²⁶ Lob Jon yi hur maluh ahēj sengēn medeya vu Jon bedenēr bē, “Tatovaha! Mehō sēn nedo ving hong wirek vu bēl Yordan nenga vahi agu, begenenēr gāḱek raḱ yi lo, neripek alam lob alam pin deneya vu yi!”

²⁷ Rēḱ Jon tateḱin vu sir bē, “Bē Anutu vu yageḱ su bo ngaa ti vu mehōti rē, og su rēḱ gevonḱ rē.

²⁸ Ham ngo nengo gāḱek sēn senēr wirek lo bē sa su Kerisi* rē, rēḱ Anutu vong sa yam muḱin.

²⁹ Bē avēh ti jaḱ maluh, og avēh saga tu maluh sēn raḱ vu yi lo yō timu venē. Lob bē regga sēnē yi mehōti medo geving yi begengo aye, og su rēḱ gelē avēh regga paya rē, gaḱ rēḱ kwa vesa rot in yi. Lom gwēbeng sa kwaḱ vesa rot nebë saga.

³⁰ Arē rēḱ bōp jaḱ, gesarēḱ gēp ahu.

³¹ Mehō sēn yam vu vavunē kesuu ngaa pin. Mehō sēn ata ḱo yi vu dob lo, og yi vu dob, beyō nēr gāḱek raḱ ngaa-dob-yi mu. Gaḱ mehō sēn yam vu yageḱ lo, og kesuu ngaa pin.

³² Mehō saga nēr gāḱek raḱ ngaa sēn lē los ngo ggovek lo, rēḱ su mehōti vong ving yi gāḱek saga rē.

³³ Gaḱ bē mehōti gevonḱ geving yi gāḱek, og yiḱ yoḱekin Anutu nebë saga nebë yi mehō gāḱek anon degwa.

³⁴ Mehō sēn Anutu vong yi yam lo, og nenēr Anutu yi gāḱek, in Anutu vong yi Anon Vabuung los dahis loḱ yam ggēr in ayo.

³⁵ Ama ahē ving Nalu, bevo ngaa pin loḱ ya nema.

³⁶ Mehōnon sēn ayoj na timu vu Anutu Nalu lo, og rēḱ demedo malaj-tumsēn degwata los degwata. Gaḱ mehōnon sēn su desepa doḱ Anutu Nalu aye rē lo, og su rēḱ demedo malaj-tumsēn rē. Gaḱ Anutu ahē sengēn neggēp vu sir.”

4

¹ Yesu ngo bë alam Parisai* derak ni bë neripek hur maluh ngahisekë kesuu Jon.

² (Rêk Yesu su neripek sir rê, gak yi hur maluh mu sên deneripek.)

³ Ngo nebë saga lom vuu distrik Yudea geyah meya distrik Galilea ggökin.

⁴ Lob aggata sên yoh meya lo, og yoh ya distrik Samaria vuheng meya.

⁵ Lob ya metök ya Samaria nyëg böp ti arë nebë Sukar, dus vu dob len ti sên wirek Yakop vo vu nalu Yosep lo.

⁶ Lob asoreng sên wirek Yakop lev medeneko bël lok lo neggëp dus vu nyëg saga. Yesu yoh meya verup, lom vaha ma beto nedo dus vu asoreng-bël-yi sënë avi. Raķ siks krök seuksën.

⁷ Lom Samaria* avëh ti verup in bë geķo bël, lob Yesu nër vu yi bë, "Bël nam sa nanum!"

⁸ In yi hur maluh deya nyëg böp Sukar in bë debago nos.

⁹ Rêk Samaria* avëh nër yah vu bë, "Hong Yuda, gesa Samaria* avëh, rêk nebë va sên genër vu sa bë 'Bël nam sa nanum'—ë?" Nër nebë sënë in alam Yuda denelë alam Samaria* paya besu denevengwëng vu sir rê.

¹⁰ Lok Yesu nër yah vu yi bë, "Bë geķak ngaa sên Anutu vong vu hong ni, begeķak mehöti sên nër vu hong bë 'Bël nam sa nanum' ni, og rêk kwetag vu yi lob bo bël-mala-tumsën-yi vu hong."

¹¹ Rêk avëh nër yah vu yi bë, "Mehöböp, höm ketuk ma, log asoreng-bël-yi sënë adingsekë rot, om rêk gwëķo bël-mala-tumsën-yi sënë vu tena?"

¹² Hil kenud Yakop num bël sënë ving nalu lo wirek, geyi reggu lo denum ving, log vo asoreng-bël-yi ti sënë vu he behe nanum. Rêk maķ gekuung bë gekwesuu yi?"

¹³ Rêk Yesu nër yah bë, "Alam pin sên denenum bël sënë rêk ayoj bev nah gökin in bël.

¹⁴ Gaķ mehöti bë nanum bël sên sebo vu yi lo, og rêk nabë sên bël nebenguv lok yi. Log bël sënë rêk berup jaķ buk, bebo mala-tumsën vu yi bemedo degwata los degwata."

¹⁵ Lom avëh nër bë, "Mehöböp, gebo bël sënë vu sa in sa su ayog bev in bël, gesa su medo menom gaķo bël vu sënë gök gökin!"

¹⁶ Lok Yesu nër vu yi bë, "Gena getahi reggam bemelu nom sënë rê!"

¹⁷ Rêk bë, "Sa reggaģ ma!" Lom Yesu nër yah vu bë, "Genër bë reggam ma, saga genër yönon rot.

¹⁸ In wirek gerak maluh nemadvahi. Gaķ mehö sên genewëp ving yi lok yi beggang gwëbeng lo, og sakaģ sa reggam anon rê! Om genër yönon!"

¹⁹ Rêk avëh nër bë, "Mehöböp, gwëbeng seraķ ni bë mehö-nenër-ģaģek-rangahsën ti hong!"

²⁰ He kenumin lo denesupin sir vu ķedu Gerisim sënë medenejom raķ vu Anutu, rêk ham Yuda nenër bë hil najom jaķ gëp Yerusalem yö timu."

²¹ Lom Yesu nër vu yi bë, "Avëh, gwëvong geving sa ğaģek nabë buk ti vongin berup, lob ham su rêk najom jaķ vu hil Amad vu ķedu sënë rê, beham su rêk najom jaķ gëp Yerusalem yö timu geving rê.

²² Ham nejom raķ vu ngaa sên ham duģin lo, rêk he og he najom raķ vu ngaa sên he naraķ ni lo. In mehö sên rêk geķo mehönon nah vu Anutu lo rêk berup gëp Yuda.

²³ Lob buk sên Anutu ggooin raķ bë berup lo vongin berup. Yönon, lob verup ggovek ya, om doķ buk sënë og alam pin sên degevongin nabë denajom jaķ yönon lo, og rêk degetung ķenuj los dahis vu hil Amad medenajom jaķ los ayoj timu. Kë, hil Amad Anutu nesero alam nebë saga in bë denadudeķ vu yi.

²⁴ Anutu yiķ nebë Anon Vabuung. Om nabë alam degeķo yi jaķ, og degetung ķenuj los dahis vu yi, medenajom jaķ los ayoj timu."

²⁵ Rêk avëh nër bë, "Seraķ ni bë Mesia rêk nam. Sên denenër yi bë Mehö sên Anutu ggooin rak in bë geķo hil nah lo. Bë nam, og rêk nanër ngaa pin degwa rangah vu hil."

²⁶ Lom Yesu nër vu yi bë, "Yiķ sa lo sên sa nevengwëng ving hong aģi!"

²⁷ Nenër nebë saga log yi hur maluh yom deverup. Lob kwaj ya ngahi in nevengwëng ving avëh nyëg ngwë ti sënë, rêk mehöti su lok tepëķ in luho bë, "Bë bo va vu hong-a?", ma, "Nebë va sên genevengwëng ving avëh-ë?" rê.

²⁸ Lob avëh sënë vuu yi ketuk menedo, geyah meya beggangnë beyah nër vu yi alam bë,

²⁹ "Ham nam gwelë mehöti! Yi sënë og nër ngaa pin sên sa nehevong wirek lo rangah vu sa. Mak yi Kerisi* ma va?"

³⁰ Lob to deya medeya vu Yesu.

³¹ Nahën medo deneyam, log yi hur maluh denenër vu yi bë, "Tatovaha, ğegwa nos rê!"

³² Rêk nër yah vu sir bë, "Sa nos sên sa naha lo nedo, geham su rak ni rê."

³³ Lom yi hur maluh lo yö deloķ tepëķ vu sir bë, "Maķ mehöti ķo nos yam vu yi?"

³⁴ Rêk Yesu nër bë, "Sa nos nebë sënë: Sa bë sepa doķ yi sên vong sa meseyam lo yi ğaģek. Besa bë semu yi huk begovek na. Ham nenër nebë sënë, 'Kwev lubeluu govek na log nos nabung!', rêk sa nanër vu ham nabë ham malamin jaķ megeķo doķ megwelë huk rê. Nos anon lok beveroo raķ beyoh vu bë hil ķetöv bangupin.

³⁵ Mehö sên nevo nos lo neko yi nyëwewen rak yi huk menedo, genesupin nos sên gwëbeng agi in medo mala-tumsên degwata los degwata, lob rëk mehö sên nevaroh nos lo gemehö sên nevo nos anon lo, luhoho rëk kwaj vesa dok ti.

³⁶ Wirek alam hib denenër nebë, 'Mehö ngwë nevaroh nos loğ huk gengwë neko anon.'

³⁷ Gagek saga yönon, lom sên sa hevong ham ya in bë ham gweko nos anon dok huk sên ham su vong huk in rë lo.

³⁸ Alam ngwë yô devong huk in huk saga, rëk ham na gweko nos anon sên devong huk in bepum rak nemaj lo."

³⁹ Lob Samaria* ngahisekë vu nyëg saga dengo avëh sênë yi gagek, lom ayoj ya timu vu Yesu. In avëh sênë nër bë, "Nër ngaa pin sên sa hevong wirek lo rangah ya sa!"

⁴⁰ Lob alam Samaria* deyam vu yi bedeketag bë medo geving sir, lob nedo saga buk luu ving sir.

⁴¹ Lob alam vahi dengo yi gagek besir ngahisekë ayoj ya timu vu yi ving.

⁴² Lob denër vu avëh sênë bë, "Gwëbeng he su ayomin neya timu vu yi rak hong gagek rë, gak he ngo hango yi gagek behe rak ni bë yik Mehö sênë, sên yam in bë dok vu mehönon megeko sir nah vu Anutu lo yönon."

Yesu Vong Mehö-los-bengö Herot Yi Ggev Nalu Nivesa Rak*

⁴³ Buk luu saga ggovek ya, lob Yesu vuu nyëg sênë ya geyah meya distrik Galilea.

⁴⁴ In Yesu yô nër gagek vorot bë, "Su rëk degeko mehö-nenër-gagek-rangahsên ti arë jak gëp yô yi beggang degwa rë!"

⁴⁵ Lok ya metök ya distrik Galilea, lob alam Galilea kwaj vesa in ya vu sir, in ya delë buk-vabuung-ggöksên-yi ving, lom delë ngaa pin sên vong vu Yerusalem lo.

⁴⁶ Log yah meya verup Kana vu distrik Galilea ggökin,—nyëg sên vong bël tu wain lo. Lom mehö-los-bengö Herot* yi ggev ti nedo Kapernaum, lob nalu maluh nirak.

⁴⁷ Mehö sênë ngo gagek bë Yesu vu distrik Yudea meyah verup distrik Galilea, lom ya ketag vu yi bë duk mena gevong benalu nivesa jak, in dus rak bë nadiik.

⁴⁸ Lok Yesu nër yah vu yi bë, "Bë ham su gwelë ngaa böp aggagga rë, og ham su rëk gwevong geving rë!"

⁴⁹ Rëk mehö-los-bengö yi ggev nër bë, "Mehöböp, genam alu aduk manah pevis in sa nalug vongin nadiik!"

⁵⁰ Rëk Yesu nër vu yi bë, "Genah megena! Nalum rëk vesa dok." Lob mehö sênë vong ving Yesu yi gagek meyah.

⁵¹ Nahën neyök aggata log yi hur detök verup vu yi bedenër vu yi bë, "Nalum vesa lok!"

⁵² Lob lok tepëk vu sir bë, "Hes mala va lom vesa lok-a?" Rëk denër bë, "Nikul vesevong lok seven krök buk."

⁵³ Lom ama rak ni bë yik vesevong rak hes mala sên Yesu nër vu yi bë nalu rëk vesa dok lo. Lom losho yi alam pin ayoj ya timu vu Yesu.

⁵⁴ Yesu vu distrik Yudea meyah verup distrik Galilea lo, lob vong ngaa böp sênë netu luu.

5

Yesu Vong Mehö Sekë Selöngin Vu Ngaggee Betesda Benivesa Rak

¹ Saga ggovek, log Yuda hir buk vabuung ti verup, lob Yesu rak meya Yerusalem.

² Lob ngaggee mahen teka nedo Yerusalem dus vu sipsip hir aggata avi. Denenër arë lok Hibrü ayej nebë Betesda. Log delev beggang ti ggërin ngaggee sênë, geyi nyëketu los veluung avi nemadvahi.

³ Lob alam niraksên ngahisekë losho alam malaj kenod los vahaj nipaya, galam sên sekëj neselöngin lo denelok ya beggang-ayööng-yi teka sênë beggëp [denegin ngaggee sênë sên bë gee lo.

⁴ In Mehöböp yi angër ti neluk ya ngaggee sênë buk ti ti meneggee lok. Lob ggeesên nemaya log mehöti sên pevis meduk na namugin lo, og yi niraksên rëk nama na pevis.]

⁵ Lob mehöti nedo lok beggang-ayööng-yi sênë, nirak yoh vu ta mehödahis ti benemadluho benemadvahi bevidek löö (38).

⁶ Yesu lë mehö sênë neggëp lom rak ni bë nirak hus ading rot, lom lok tepëk vu yi bë, "Gevongin bë nim vesa jak-a?"

⁷ Lob mehö niraksên nër yah vu bë, "Mehö böp, buk sên ngaggee neggee lo, lom sehög mehönon sên geko sa mena getung duk na ngaggee lo ma! Sengo bë rëk duk na, lok sa nahën navimengin log denemuğin medeneluk ya in sa."

⁸ Lob Yesu nër vu yi bë, "Om kwedi gebare begweko hong kanyë jak begena!"

⁹ Lom pevis bemehö sênë nivesa rak geko yi kanyë rak beya. Gebuk saga og Buk-sewahsên-yi* ti.

¹⁰ Lom alam Yuda denër vu mehö sën nivesa rak lo bë, “Buk-sewahsën-yi* gwëbeng sënë, behorek nër in bë su gweko hong kanyë dok!”

¹¹ Rëk nër yah vu sir bë, “Mehö sën vong sa mesa nig vesa rak lo nër vu sa bë, ‘Gweko hong kanyë jak megena!’ ”

¹² Lok delok tepëk in yi bë, “Mehö re nër vu hong bë gweko hong kanyë jak megena?”

¹³ Rëk mehö sën nivesa rak lo duğın, in alam ngahisekë vu nyëğ saga lob Yesu lok ya sir vuheng.

¹⁴ Nahub rëk Yesu tøk vu yi ggökin lok dub-vabuung-böp katum ayo lob nër vu yi bë, “Gwengo? Gwëbeng nim vesa rak, om su gwevong ngaa nipaya gök nahin, in rëk maggin böpata natök vu hong kesuu mugınsën.”

¹⁵ Lob mehö sënë yah nër vu alam Yuda bë, “Mehö sën vong besa nig vesa rak lo, yik Yesu.”

¹⁶ Lob yik alam Yuda ahëj sengen vu Yesu medenelë yi paya in nevong ngaa nebë sënë lok Buk-sewahsën-yi*.

¹⁷ Rëk Yesu nër yah vu sir bë, “Amag nevong ngaa nebë sënë yoh vu buk pin, om sën sa nesepa lok yah vaha.”

¹⁸ Nebë saga lom alam Yuda devong rak rak rot in bë dengis Yesu menadiik. In su keyëh horek Buk-sewahsën-yi* mu rë, gağ nër bë Ama Anutu yönon. Lob yik sënë nebë luho Anutu neggëp ti.

Anutu Nalu Mehö Los Niwëek

¹⁹ Lob Yesu nër yah vu sir bë, “Sa nanër vu ham yönon nabë: Nalu su rëk gevong ngaa ti noh vu yö kwa rë. Gağ nevong ngaa sën nelë gAma nevong lo. Ngaa pin sën Ama nevong lo, og Nalu nesepa lok menevong nebë saga ving.

²⁰ In Ama ahë ving Nalu rot, lob tato ngaa pin sën nevong lo vu yi. Gerëk tato huk böp la geving kesuu sënë, lob ham rëk kenumin na.

²¹ Ama nenër balam-diiksën denekedi rak yah genevong medenedo malaj-tumsën. Log Nalu nesepa lok meneggooin alam rak yoh vu yö kwa, in bë demedo malaj-tumsën nabë saga.

²² Ama su rëk gengo mehöti yi gağek degwa rë. Gağ vo huk saga pin lok yah Nalu nema ggovek ya.

²³ Nebë saga in alam pin rëk degeko Nalu jak, nabë sën deneko Ama rak lo. Alam sën su deneko Nalu rak rë lo, og su deneko Ama sën vong yi yam lo rak ving rë.

²⁴ Sa nanër vu ham yönon rot nabë: Mehöti bë gengo sa gağek bayo na timu vu Amag sën vong sa meseyam lo, og rëk medo mala-tumsën degwata los degwata. Su rëk natök jak nyëvewen rë, gağ kesuu diiksën ggovek ya genedo mala-tumsën vorot.

²⁵ Log sa nanër vu ham yönon nabë: Buk ti vongin berup, balam-diiksën degengo Anutu Nalu aye, lob buk saga verup ggovek ya. Lob alam sën degengo aye lo, rëk demedo malaj-tumsën.

²⁶ Mala-tumsën degwa neggëp vu Ama yö timu, lom vo niwëek vu Nalu gemala-tumsën degwa neggëp vu yi ving.

²⁷ Mehönon Nalu yi, om sën Ama ggooin yi rak in bë gengo mehönon hir gağek.

²⁸ Ham su gwelëk in gağek sënë. Gağ buk vongin berup, lob alam-diiksën pin sën deneggëp bedub lo, rëk degengo aye medekedi jak medenam.

²⁹ Alam sën denevong ngaa nivesa lo, rëk dekedi jak medemedo malaj-tumsën. Galam sën denevong ngaa nipaya lo, rëk dekedi jak nah medenatök jak hir nipaya nyëvewen.

Ngaa Nebë Sënë Tatekin Yesu Degwa Rëk Su Devong Ving Rë

³⁰ Sa su yoh vu bë gevong ngaa ti noh vu sengo kwag rë. Gağ sa nesepa lok gağek sën sa nehango vu Amag lo menesor alam hir gağek rak. Lob sa gağek neya niröp in sa su kwag nevo bë sepa dok ngo kwag rë, gağ sa nesepa lok yi sën vong sa meseyam lo kwa.

³¹ Bë sengo tatekin sa degwa og su yoh vu rë.

³² Rëk mehö ngwë nedo metatekin sa degwa, lob serak ni bë netatekin yoh vu.

³³ Wirek ham vong alam deya vu Mehö-neripek-alam Jon in bë degengo yi gağek, lob tatekin gağek anon vu sir ggovek ya.

³⁴ Rëk mu sa su nesero mehöti in bë dok vu sa metatekin sa degwa rë. Gağ sa nanër sënë in bë ham gwërin ham bAnutu geğo ham nom.

³⁵ Mehö-neripek-alam Jon nebë rangah sën nejëh rak nyëğ lo, om ham kwamin vesa dus teka in rangah saga.

³⁶ Yönon, Jon tatekin sa degwa vu ham, rëk mu ngaa böp sën sa nehevong lo tatekin sa degwa rot bekesuu Jon yi gağek. Sa nehevong huk pin sën Amag vo vu sa in bë sa gevong begovek na lo. Lob huk pin sën sa nehevong lo netato vu mehönon in bë dejak ni nabë Amag vong sa beseyam.

³⁷ Lob Amag sën vong sa beseyam lo, yi yö nër sa degwa rangah. Ham su nengo aye rë, geham su malamin nerak yi rë.

³⁸ Geyi gagek sënë su neggëp loḵ ham ayomin rë. In ham su vong ving mehō sën Anutu vong yi yam lo rë.

³⁹ Ham nesero gagek loḵ Anutu-yi-ḵapiya, in ham kwamin nevo bē mala-tumsën degwa loḵ neggëp beham rëḵ natōḵ jaḵ bemedo malamin-tumsën degwata. Rëḵ ḵapiya saga sën tateḵin sa degwa.

⁴⁰ Rëḵ ham nimin lël geham su neyam vu sa in bē ham medo malamin-tumsën rë.

⁴¹ Sa su yam in bē alam degeḵo sarëḡ jaḵ rë!

⁴² Rëḵ serak ham nimin bē ham su ahëmin ving Anutu neggëp ham ayomin rë.

⁴³ Seyam rak Amag niwëëḵ, rëḵ ham su ḵo sa rak rë. Bē mehōti nam jaḵ yō yi niwëëḵ, og ham rëḵ gweko yi jaḵ.

⁴⁴ Ham ahëmin neving bē mehōnon degeḵo ham arëmin jaḵ, rëḵ ham su nevingin bē Anutu timu geḵo ham arëmin jaḵ rë, om ham rëḵ gwevong geving yi nabë va?

⁴⁵ Ham su kwamin bo nabë serëḵ gevong gagek vu ham vu Amag. Gaḵ mehō sën mëm rëḵ gevong gagek vu ham lo, og Moses. Yi sën ham kuung bē rëḵ doḵ vu ham lo!

⁴⁶ Bē ham gwevong geving Moses yi gagek, og rëḵ ham gwevong geving sa gagek geving. In kevu gagek rak sa.

⁴⁷ Gaḵ bē ham su gwevong geving ngaa sën Moses kevu lo rë, og ham rëḵ gwevong geving sa gagek nabë va?"

6

Yesu Vet Alam 5,000

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-34; Lk 9:10-17)

¹ Gagek sënë maya, log buk ti lob Yesu ya ngaggee böp Galilea nenga vahi-sën denenër arë ngwë nebë Ngaggee-böp Tiberias* lo.

² Lob alam yu böpata delë ngaa böp sën vong vu alam niraksën lo, lob denetamuin yi.

³ Lob Yesu rak meya keḵu beya nedo ving yi hur maluh lo,

⁴ log alam Yuda hir Buk-ggöksën-yi* dus rak.

⁵ Loḵ Yesu mala neko lok nyëḡ, lob lë bē alam yu böpata verup deneyam vu yi, lob loḵ tepëḵ vu Pilip bē, "Hil rëḵ bago nos vu tena balam sënë dega?" Nër nebë sënë meseggi Pilip,

⁶ gaḵ yō rak ngaa sën bē gevong lo ni ggovek ya.

⁷ Loḵ Pilip nër yah vu yi bē, "Bē hil bago nos jaḵ monë K200, og sagaḵ su rëḵ noh vu sir pin bedega teka teka rë!"

⁸ Rëḵ yi hur maluh ngwë Andreas, sën Simon Pita ari lo, nër vu yi bē,

⁹ "Hurmahen ti ko brët nemadvahi gegël luu menedo sënë. Rëḵ mu sagaḵ su yoh vu alam yu böpata sënë rë!"

¹⁰ Lom Yesu nër bē, "Ham nanër vu sir nabë degeto demedo." Lob pahup ngahiseḵë taya menedo, lom to denedo rak, lob sir maluh 5,000.

¹¹ Log Yesu ḵo nos rak bejom rak in los kwa vesa ya vu Anutu, log vo ggelek sir. Log vong gël luu lo ving nebë saga. Vo vu sir medejom ggelek sir yoh vu kwaj.

¹² Degga ggovek meyoḵ vu sir, log Yesu nër vu yi hur maluh bē, "Ham ngupin nos vahi sën nahën nedoga. In hil su basap na meris."

¹³ Lob desupin bedevasu loḵ sap nemadluho-bevidek-luu, yiḵ degga brët nemadvahi sën meyoḵ vu sir gevewen nedo.

¹⁴ Alam delë ngaa böp sën vong-ë, lob denër bē, "Yōnon rot, mehō-nenër-gagek-rangahsën sën denenër bē rëḵ nam dob lo yiḵ sënë."

¹⁵ Lob Yesu rak ni bē vongin denajom yi ahon bedegetung yi natu hir mehō-los-bengō, lom yō ti tah yi meyah los keḵu.

Yesu Vare Neya Rak Ngaggee Vavunë

(Mt 14:22-33; Mk 6:45-52)

¹⁶ Log sehuksën lob Yesu yi hur maluh deluk medeya ngaggee nenga

¹⁷ bederak ya yaḡ in bē denah Kapernaum. Lob buk loḵ in sir geYesu yō nahën nedo keḵu,

¹⁸ log sang yam niwëëḵ bengaggee tēë böp.

¹⁹ Log detee yaḡ meto deya ngaggee vuheng rot, (yoh vu 5 ma 6 kilomita), lom delë Yesu rak nare ngaggee vavunë meverup dus vu yaḡ, lob deggōneng rot.

²⁰ Rëḵ Yesu nër ya vu sir bē, "Yiḵ sa sën verup agi, om ham su gōneng!"

²¹ Lob devongin bē degeḵo yi jaḵ na yaḡ rëḵ pevis metōḵ ya ngaggee nenga sën bē dena lo.

Alam Desero Yesu

22 Log heng to lob alam yō nahën denedo ngaggee nenga vahi, gederak ni bē su yağ ngahi nedo veseveng rē. Gağ yik timu nedo, geYesu su rak ya yağ sēnē ving yi hur maluh rē gema. Gağ yi hur maluh meris yō derak ya yağ saga medeya.

23 Rēk yağ la vu nyēğ bōp Tiberias* deverup monbuk anon medenedo roneknē vu nyēğ sēn Yesu jom rak nos gedegga lo.

24 Lom delē bē Yesu loshi yi hur maluh su denedo rē, lom derak ya yağ saga beya desero Yesu vu Kapernaum.

Yesu Yō Nēr Yi Bē Nos Mala-tumsēn-yi

25 Desero yi meya detōk vu yi ggēp ngaggee nenga vahi, lob delok tepēk vu yi bē, “Tatovaha! Geyoh bē tena megeyam-a?”

26 Rēk Yesu nēr yah bē, “Sa nanēr vu ham yōnon rot nabē: Ham su kwamin nevo ngaa bōp sēn sa hevong lo beham yam nesero sa rē, gağ ham wa nos bahēmin pup, om sēn ham yam nesero sa.

27 Ham su gwevong huk in nos sēn rēk petar agi! Gağ ham gwevong huk in nos sēn rēk medo degwata geyoh vu bē gevong beham medo malamin-tumsēn lo. Mehōnon Nalu rēk bo nos sēnē vu ham, in Ama Anutu tato yi ggovek ya bevong yi yam.”

28 Lob denēr yah vu yi bē, “He gevong nabē va in he gevong Anutu yi huk-a?”

29 Rēk Yesu nēr yah vu sir bē, “Anutu yi huk nebē sēnē: Ham ayomin na timu vu Mehō sēn Anutu vong yam lo.”

30 Loğ denēr yah bē, “Rēk gwevong ngaa bōp va ti mehe galē loğ mēm he rēk gevong geving hong-a? Geyoh vu bē rēk gwevong va?”

31 He kenumin lo degga mana* ggēp nyēğ-yumeris wirek, nebē sēn dekevu meneggēp loğ Anutu-yi-kaḫiya lo nebē: Vo nos-yagek-yi vu sir medegga.”

32 Lom Yesu nēr vu sir bē, “Sa nanēr vu ham yōnon rot nabē: Moses su vo nos-yagek-yi vu ham rē, gağ mēm Amag nevong nos-yagek-yi soğek vu nabē.

33 Nos sēn Anutu nevong lo, og luğ yam vu yagek in bē gevong bemehōnon demedo malaj-tumsēn.”

34 Rēk denēr yah vu yi bē, “Om Mehōbōp, gebo nos sēnē vu he noh vu buk!”

35 Rēk Yesu nēr bē, “Sengo ti nos-mala-tumsēn-yi. Mehōti bē nam vu sa, og su rēk nadiikahē gōkin nah rē. Log bē mehōti ayo na timu vu sa, og su rēk ayo bev in bēl gōkin rē.

36 Rēk senēr vu ham vorot bē ham nelē sa rēk ham su ayomin neyam timu vu sa rē.

37 Mehōnon pin sēn Amag vo sir vu sa lo, og rēk denam vu sa. Lob mehōti bē nam vu sa, og sa su rēk juuk yi rē.

38 In sa su vu yagek meyam in bē ngo sepa kwag rē. Gağ seluğ yam in bē gevong noh vu Mehō sēn vong sa meseyam lo kwa.

39 Lob Mehō sēn vong sa meseyam lo kwa nebē sēnē bē: Alam sēn vong vu sa ggovek lo, saga sa su rēk gevuu sir ti bemala nama rē, gağ sengo rēk nanēr bedekedi jağ nah vu Buk-tamusēn.

40 Kē! Amag kwa nebē sēnē bē: Alam pin sēn degelē Nalu mayoj na timu vu yi lo, og rēk demedo malaj-tumsēn degwata. Gesēk nanēr bedekedi jağ nah vu Buk-tamusēn.”

41 Log nēr bē, “Sengo ti nos sēn luğ yam vu yagek!” Nēr bē sēnē lob alam Yuda devong ayej vu medenēr gağek ngahisekē rak yi.

42 Denēr bē, “Mehō sēnēk mağ Yesu sēn Yosep nalu yi lo? Behil arak ama lu ata nij. Ma nebē va sēn nēr bē yi vu yagek meluğ yam-ē?”

43 Lom Yesu nēr yah vu sir bē, “Ham su nanēr gağek ngahisekē vu ham!”

44 Mehōti su yoh vu bē nam vu sa meris rē. Gağ Amag sēn vong sa meseyam lo, bē geko mehōti nam, og mehō saga rēk nam vu sa. Lob sēk nanēr bekeḫi jağ nah vu Buk-tamusēn.

45 Alam-denenēr-gağek-rangahsēn dekevu gağek meneggēp loğ Anutu-yi-kaḫiya nebē: Anutu yō rēk tatekin gağek vu sir pin. Lob alam pin sēn denengo Amag yi gağek venuh lo, og rēk denam vu sa.

46 Mehōti su lē Amag rē. Mehō timu sēn nedo ving Anutu beyam lo, yik mehō timu saga sēn lē Ama.

47 Sa nanēr vu ham yōnon rot nabē: Bē mehōti ayo nam timu vu sa, og rēk medo mala-tumsēn degwata los degwata.

48 Sengo ti nos-mala-tumsēn-yi.

49 Wirek ham kenumin lo degga mana* vu nyēğ-yumeris medenedo, loğ dediik.

50 Gağ bē mehōti ga nos sēn luğ yam vu yagek agi, og su rēk nadiik rē.

51 Nos-mala-tumsēn-yi sēn luğ meyam vu yagek lo, yik sa. Bē mehōti ga nos sēnē, og rēk medo mala-tumsēn degwata. Nos sēn sebo vu yi lo, yik sa reggos. Sēk bo vu alam vu dob in demedo malaj-tumsēn.”

⁵² Lob alam Yuda yō yah denēr vu sir bē, “Nebē va sēn mehō sēnē bo yi reggos mehil aga-ē?”

⁵³ Loḵ Yesu nēr vu sir bē, “Sa nanēr vu ham yōnon rot nabē: Nabē ham su gwa Mehōnon Nalu reggos los nanum yi kōḵ rē, og ham su rēḵ medo malamin-tumsēn rē.

⁵⁴ Alam sēn dega sa reggos los denanum sa kōḵ lo, og rēḵ demedo malaj-tumsēn degwata los degwata, om sēḵ nanēr bedekedi jaḵ nah vu Buk-tamūsēn.

⁵⁵ In sa reggos saga og nos soḡek, gesa kōḵ saga sēn tu bēl soḡek.

⁵⁶ Mehōti bē ga sa reggos los nanum sa kōḵ, og rēḵ medo doḵ sa, gesa medo doḵ yi.

⁵⁷ Amag sēn mala-tumsēn degwa lo vong sa beseyam, lob sa nado malag-tumsēn raḵ Amag yi niwēēk. Nebē saga, om mehōti bē ga sa, og rēḵ medo mala-tumsēn jaḵ sa niḡ wēēk.

⁵⁸ Nos saḡi sēn luḵ vu yaḡek meyam. Su nebē nos sēn ham ḵenumin lo degga loḵ dediik lo rē. Gaḵ mehōti bē ga nos sēnē, og rēḵ medo mala-tumsēn degwata los degwata.”

⁵⁹ Yesu nēr gaḡek sēnē vu sir loḵ dub-supinsēn-yi vu Kapernaum.

Gaḡek Mala-tumsēn Degwa Yesu

⁶⁰ Lob yi hur maluh ngahiseḵē denḡo gaḡek sēnē, lom denēr bē, “Gaḡek sēnē su yoh vu rē! Re yoh vu bē rēḵ jaḵ degwa ni?”

⁶¹ Rēḵ Yesu raḵ ni bē yi hur maluh denēr gaḡek ngahiseḵē raḵ gaḡek sēnē, lom nēr vu sir bē, “Gaḡek sēnē vong beham ahēmīn sengēn-a?”

⁶² Om nabē ham gwelē Mehōnon Nalu jaḵ menah nyēḡ sēn nedo wirek meyam lo, og ham rēḵ nanēr nabē va?

⁶³ Anon Vabuung yō ti nevonḡ bemehōnon denedo malaj-tumsēn. Hil navid su yoh vu bē doḵ vu hil rē, gaḵ gaḡek sēn senēr vu ham gwēbeng aḡi, og yoh vu bē doḵ vu ham anomin begevong beham medo malamin-tumsēn.

⁶⁴ Rēḵ ham la su devong ving rē.” Alam sēn su devong ving rē lo, og Yesu yō raḵ nij muḡin. Gerak mehō sēn rēḵ nanēr yi rangah vu alam-begō-yi lo ni ving.

⁶⁵ Lob nēr ḡḡokin bē, “Ham la su devong ving sa gaḡek rē, om yīḵ raḵ degwa saga sēn senēr vu ham nebē: Bē Amag su geḵo mehōti nam rē, og su yoh vu bē yō rēḵ nam vu sa rē.”

⁶⁶ Denḡo Yesu yi gaḡek saga, lob yi hur maluh vahi devuu yi gedeyah medeya, gesu deneya ving yi ḡḡokin rē.

⁶⁷ Lom Yesu loḵ tepēḵ vu sir nemadluho-bevidek-luu bē, “Maḵ ham rēḵ kwehe ham in sa nabē saga geving mena?”

⁶⁸ Loḵ Simon Pita nēr yah vu yi bē, “Mehōbōp, rēḵ he na vu re? Ma. Hong timu gaḡek mala-tumsēn degwa hong!”

⁶⁹ Behe ayomin yōḵ timu vu hong ḡḡovek ya, behe raḵ nim bē Anutu yi Mehō Vabuung hong!”

⁷⁰ Lob Yesu nēr gaḡek yah vu sir bē, “Sehooīn ham nemadluho-bevidek-luu raḵ, rēḵ ham tiḵ memō!”

⁷¹ Nēr nebē saga raḵ Yudas sēn Simon Iskariot nalu. Hur maluh nemadluho-bevidek-luu hir ti yi sēn rēḵ nanēr Yesu rangah medengīs yi nadiik lo.

7

Yesu Ari Lo Su Devong Ving Yi Rē

¹ Sēnē ḡḡovek log Yesu tah yi meyah nedo distrik Galilea. Gesu ya neḵo loḵ distrik Yudea rē, in alam Yuda denevonḡin bē dengīs yi menadiik.

² Lob alam Yuda hir buk vabuung ngwē sēn denenēr bē Buk-vabuung-numeng-yi lo dus raḵ, (in wirek ḵenuj lo delev numeng mahen mahen medegḡēp loḵ vu nyēḡ-yumerīs, om sēn denetahu bedenesepa loḵ yoh vu ta).

³ Lob ari lo denēr vu yi bē, “Gwevuu nyēḡ sēnē gegena Yudea in hong hur maluh degelē hong huk sēn genevonḡ lo.

⁴ Bē mehōti kwa bo nabē gevong bengō jaḵ, og su nevun yi huk menegḡēp vunsēn rē. Genevonḡ ngaa nebē sēnē, om gena getato hong vu mehōnon pin medegelē hong.”

⁵ Ari lo sēn su denevonḡ ving yi bē Anutu nalu rē, om sēn denēr nebē sēnē.

⁶ Lob Yesu nēr yah vu sir bē, “Sa buk yō nahēn! Gaḵ buk pin sēnēḵ ham ngo ham buk.

⁷ Alam sēn denesepa loḵ aggata dob yi lo su deyoh vu bē degelē ham paya rē. Gaḵ denelē sa paya in sa nanēr hir ngaa nipaya sēn denevonḡ lo rangah.

⁸ Ham ngo na gwelē buk vabuung saga! Gaḵ saḵ su rēḵ na doḵ buk vabuung sēnē rē in sa buk yō nahēn.”

⁹ Nēr bē sēnē vu sir genedo Galilea.

Yesu Ya Melē Buk-vabuung-numeng-yi

¹⁰ Loḵ ari lo demuḡin meya denelē buk vabuung geḡō ti rēḵ tamuīn sir meraḵ meya. Su ya rangah rē, gaḵ vun yi meya.

¹¹ Rêk alam Yuda desero yi loğ buk vabuung saga bedenër bê, “Mehö sênë lo nedo tena?”

¹² Lob alam depatereng medenër gagek ngahisekê rağ yi. Vahi denenër bê, “Yi mehö nivesa!” Gevahi denenër bê, “Ma! Nekuungin alam!”

¹³ Rêk deneggöneng in hir ggev, om sir ti su nêr gagek rağ yi ya rangah rê.

¹⁴ Denelê buk vabuung saga beyi buk vahi ggovek ya meya verup vuheng atov, lom Yesu ya verup meluk ya dub-vabuung-böp katum ayo metatekin gagek vu alam.

¹⁵ Lom alam Yuda deranga nemaj gedenër bê, “Mağ re rêk tahu mehö sênë loğ gagek sênë om sên nenër-ê? Mehöti su tatekin vu yi rê!”

¹⁶ Rêk Yesu nêr yah bê, “Gagek sên senër vu ham lo, saga su sengo ti sa ngaa rê. Gağ Anutu sên nevonğ sa meseyam lo yi ngaa.

¹⁷ Genabê mehöti ahê geving nabê gevong Anutu yi gagek banon jağ, og rêk jağ gagek sên sa nanër agi degwa ni nabê neyam vu Anutu, ma, sengo nanër yoh vu kwağ.

¹⁸ Mehöti bê nanër gagek noh vu yô kwa, og sagağ nevonğin bê yô geğo arê jağ mu. Gağ mehöti bê geğo mehö sên vong yi meyam lo arê jağ, og mehö saga rêk nanër gagek los anon gesu gekuung jağ rê.

¹⁹ Wirek Moses vong horek vu ham, rêk ham ti su nesepa loğ yi horek saga rê. Ma ham bê ngis sa nadiik in degwa va?”

²⁰ Rêk alam saga denër yah vu bê, “Memö nipaya ti negwang ya ayom! Re bê ngis hong nadiik-a?”

²¹ Rêk Yesu nêr yah bê, “Sa hevong ngaa böp ti lob ham pin kwamin ya ngahi.

²² Moses vo gagek vu ham bê ham gwerah* navimin. Yönon, rêk mu gagek sênë su verup nyêdahis vu Moses rê, gağ yô verup wirek vu ham dobahê lo. Rêk ham nerah* nalumin navij loğ Buk-sewahsên-yi*.

²³ Ham nerah* hurmahen navij loğ Buk-sewahsên-yi* in bê ham su kweyêh Moses yi horek. Loğ nebê va sên ham ahêmin sengên vu sa in sên sa hevong bemehöti nivesa rağ los dahis loğ Buk-sewahsên-yi*-ê?

²⁴ Ham su nanër gagek jeggin jağ alam, gağ ham jağ degwa ni meseggi rê loğ mëm ham nanër sir niröp.”

Denër Bê Mağ Mehö Sênëk Yi Mehö Sên Anutu Ggooin Rak In Bê Geko Hil Nah

²⁵ Log alam Yerusalem la denër kwaj luu luu bê, “Mağ yik mehö sên denesero yi in bê dengis yi menadiik lo saga?

²⁶ Ham lê! Nare rangah menenër gagek rêk su denenër gagek ti rağ yi rê! In mağ alam ggev derak ni bê yi Kerisi* yönon ma va?

²⁷ Rêk mu hil arak mehö sênë yi nyêg ni, gağ bê Kerisi* berup, og hil su rêk ajağ yi nyêg ni rê!”

²⁸ Lob Yesu nedo dub-vabuung-böp katum ayo metatekin gagek vu alam, genër rangah bê, “Ham rağ sa nig, beham rağ sa nyêg ni! Rêk sa su yam yoh vu sengo kwag rê. Gağ mehö sên vong sa meseyam lo, og gagek anon pin degwa yi, rêk ham su rağ ni rê.

²⁹ Gağ sağ serak ni. In sa nado ving yi bevong sa meseyam.”

³⁰ Nebê saga lob sir bê denaduu yi na qarabus, rêk su dejom yi ahon rê in yi buk yô nahên.

³¹ Alam ngahisekê ayoj ya timu vu yi medenër bê, “Mesia sên bê rêk nam lo mağ yik yi sênê! Gağ mehö ngwê su yoh vu bê rêk berup megevong ngaa böp böp kesuu ngaa sên mehö agi nevonğ-ê rê.”

Devong Ahêvavu Deya In Bê Denaduu Yesu

³² Alam Parisai* denço alam denenër gagek aggagga nebê sênë rağ Yesu, lom losho alam-deneko-seriveng hir ggev lo devong ahêvavu la deya in bê denaduu na qarabus.

³³ Lob Yesu nêr bê, “Yik sa medo buk dus teka geving ham, log sêk nah mena vu yi sên vong sa meseyam lo.

³⁴ Ham rêk sero sa, rêk ham su rêk natök jağ sa rê. Lob ham su yoh vu bê na nyêg sên sena medo lo rê.”

³⁵ Lob alam Yuda yö denër vu sir bê, “Rêk na tena gehil su ayoh vu bê rêk natök vu yi rê? Mağ rêk na vu hil alam vu alam Grik hir nyêg betahu alam Grik-a?

³⁶ Om sên nêr bê, ‘Ham rêk sero sa, rêk ham su rêk natök vu sa rê’-ê? Log nêr ving bê, ‘Ham su yoh vu bê rêk na nyêg sên sena medo lo rê’. Ma mağ gagek sênë degwa nebê va?”

Bêl Mala-tumsên-yi

³⁷ Dus rağ bê Buk-vabuung saga yi buk govek na, lob yi buk böpata sên deneseggi hus lo verup, lob Yesu kedi nare getahi bê, “Bê mehöti ayo bev in bêl, og nam nanum vu sa!

³⁸ Saga yoh vu sên dekevu meneggêp loğ Anutu-yi-kağiya lo nebê: Bêl-mala-tumsên-yi rêk benguv doğ mehöti sên ayo nam timu vu sa lo ayo rot megeto mena.”

³⁹ Nër raq Anon Vabuung sën bë rëk bo vu alam sën ayoj na timu vu yi lo. In vu buk saga Anon Vabuung su yam rë, in Anutu nahën gesu ko Yesu raq yah vu yi rë.

Alam Denesap Sir Raq Mesia Ggökin

⁴⁰ Alam la dengo gagek saga, lob denër bë, “Maq mehö sënë, yi Mehö-nenër-gagek-rangahsën ti sën hil nehegin-ë lo yönon.”

⁴¹ Gesir vahi denenër ngwë nebë, “Yi Mehö sën Anutu ggooin raq in bë geço hil nah lo.” Lok vahi denenër bë, “Mu maq Kerisi* su rëk berup gëp Galilea rë!”

⁴² In dekevu gagek raq Kerisi* meneggëp lok Anutu-yi-kaþiya bë Davit* yi mewis, om yö rëk berup gëp nyëg Betlehem sën Davit yi nyëg lo.”

⁴³ Nebë saga lob alam devasuh sir ya yu luu in Yesu.

⁴⁴ Vahi bë degeko yi na karabus, rëk ti su jom yi ahon rë.

Alam Yuda Hir Ggev Su Devong Ving Yesu Rë

⁴⁵ Nebë saga lob ahëvavu deyah medeya vu alam-deneko-seriveng hir ggev losho alam Parisai* ggökin. Lob alam Parisai* delok tepëk vu sir bë, “Ham su ko yi yam rë in va?”

⁴⁶ Rëk ahëvavu denër yah bë, “Mehöti su nenër gagek nebë sën mehö agi nenër-ë wirek rë!”

⁴⁷ Lok alam Parisai* denër yah vu sir nebë, “Kuungin ham ving-a?”

⁴⁸ Maq ham lë bë he ggev los Parisai* ti ayo ya timu vu yi? Ma!

⁴⁹ Rëk alam meris sënë desepa lok yi in su deraq horek ni rë, om Anutu rëk gevong bemalaj nama.”

⁵⁰ Lok sir ti sën Nikodemus, sën wirek ya vu Yesu buk lo, nër vu sir bë,

⁵¹ “Maq hil horek nër bë hil gevong gagek vu mehöti meris mu? Ma! Hil gango yi gagek namugin, behil ajak ngaa sën vong lo ni nivesa rë, lok mëm.”

⁵² Rëk denër gagek yah vu yi bë, “Maq hong Galilea ti ving-a? Bë genatevin Anutu-yi-kaþiya nivesa, og rëk gejak ni nabë alam-denenër-gagek-rangahsën ti su rëk berup gëp distrik Galilea rë.”

⁵³ Log deketëkin sir medeyah medeya bej.

8

Avëh Sën Nevong Baggëb

¹ [Log Yesu yah meya Kedu Kele-oliv.

² Log kedi monbuk anon meyah dub-vabuung-böp katum ayo ggökin. Lob alam pin deya vu yi, lom to nedo getatekin gagek vu sir.

³ Lob alam-horek-yi los alam Parisai* delë bë avëh ti vong baggëb, lom deko medevarah ya alam pin malaj

⁴ gedenër vu Yesu bë, “Tatovaha! Avëh sënë vong baggëb lom alam detök vu yi.

⁵ Moses vo horek vu hil bë hil tengwa avëh nabë sënë jak gelöng menadiik. Ma hong og rëk genanër nabë va?”

⁶ Denër bë saga in bë deseggi yi, bedenatök vu gagek ti berup avi bedegevong gagek vu yi. Rëk Yesu dudek bemedo nesoröo dob raq nema deggis.

⁷ Delok tepëk pangsën rot, lob mëm vër yu rak benër vu sir bë, “Bë ham ti su nevong ngaa nipaya rë, og mëm namugin betengwa avëh sënë jak gelöng ti.”

⁸ Log dudek yah bemedo nesoröo dob ggökin.

⁹ Dengo nebë sënë, lom sir ti ti to medo deneya dobnë vër vër. Alam ggev to deya mugin, log sir vahi detamu. Devuu Yesu geyö ti nedo gavëh nahën nare lok mala.

¹⁰ Lob Yesu vër mala raq benër vu avëh bë, “Avëh, sir tena? Maq mehöti su vongin bë ngis hong rë?”

¹¹ Rëk bë, “Mehöböp, ma-o!” Lob Yesu nër bë, “Sa ving, sa su hevongin bë ngis hong rë. Om gena, gesu gwevong ngaa nipaya gökin nah!”]

Yesu Tu Dob Yi Rangah

¹² Lob Yesu nër vu sir ggökin yah bë, “Sa og setu dob yi rangah. Mehöti bë tamu in sa, og su rëk ketul doq in aggata rë, gaq rëk nama. In rangah rëk geli yi mena medo mala-tumsën.”

¹³ Nebë saga lob alam Parisai* denër yah vu yi bë, “Ngo genatekin hong degwa, om hong gagek saga su anon rë.”

¹⁴ Lok Yesu nër yah vu sir bë, “Yönon, sengo netatekin sa degwa. Rëk sa gagek saga yönon, in seraq nyëg sën sa nado meseyam gesëk nah lo ni. Rëk ham dugin sa nyëg sën sa nado meseyam gesëk nah mena medo lo.

¹⁵ Ham ngo nevo nyëvewen lok yah vu mehönon yoh vu ham alam-dob-yi ngo kwamin, rëk sa, og sa su navo nyëvewen lok yah vu mehöti rë.

¹⁶ Gaḵ nabë sa gevang nyëvewen vu mehöti, og sêḵ gevang noh vu, in su sengo ti rë. Gaḵ Mehö sën vong sa meseyam lo nelok vu sa, om sêḵ gevang niröp.

¹⁷ Yönon, ham horek ti neggëp nebë sënë: Bë mehö luu denanër gageḵ gëp ti, og luho hir gageḵ saga yönon.

¹⁸ Log yiḵ sa, og sengo netatekin sa degwa rangah, gAmag sën vong sa meseyam lo netatekin sa degwa rangah ving.”

¹⁹ Nër nebë saga lob delok tepëḵ in bë, “Amam tena?” Loḵ Yesu nër yah bë, “Ham su raḵ sa niḡ rë, geham su raḵ Amag ni rë. Bë ham jaḵ sa niḡ, og ham rëḵ jaḵ Amag ni geving.”

²⁰ Netatekin gageḵ sënë vu alam loḵ dub-vabuung-böp katum ayo, genenër vu sir loḵ dub ayo ti sën monë bəḵ lo rëḵ mehöti su jom yi ahon rë, in yi buk yö nahën.

Yesu Nër Bë, “Ham Su Rëḵ Na Nyëḡ Sën Sëḵ Na Lo Rë”

²¹ Log Yesu nër yah vu sir ggökin bë, “Sëḵ na geham rëḵ sero sa, rëḵ nama beham nadiiḵ los ham nipaya. Geham su yoh vu bë rëḵ nöḵ nyëḡ sën sena-ë rë.”

²² Lob alam Yuda denër bë, “Nër bë hil su ayoh vu bë rëḵ ana nyëḡ sën na lo rë! Maḵ nër sënë in bë yö rëḵ ngis yi menadiiḵ-a?”

²³ Loḵ nër yah vu sir bë, “Ham vu dob sënë, gesa vu vavunë. Om ham nesepa loḵ aggata-dob-yi, gaḵ saḵ su nesepa loḵ aggata-dob-yi rë.

²⁴ Om sën senër vu ham ggoveḵ bë ham rëḵ nadiiḵ los ham nipaya. Bë ham su gwevong geving nabë sa Mehö sënë lo rë, og ham ngaa nipaya rëḵ gëp vu ham, beham nadiiḵ los.”

²⁵ Lom delok tepëḵ yah vu yi bë, “Hong re?” Loḵ Yesu tatekin yah vu sir bë, “Yiḵ sa Mehö lo sënë, nebë sën sa nanër vu ham wireḵ wireḵ lo.

²⁶ Sa gageḵ ngahiseḵë nahën neggëp besa bë nanër jaḵ ham beseggi ham. Rëḵ Mehö sën vong sa meseyam lo yi Mehö gageḵ anon degwa, om gageḵ pin sën sa nehango vu yi lo, yiḵ sën sa nanër vu alam pin vu dob.”

²⁷ Nenër Ama Anutu vu sir rëḵ su deraḵ ni rë.

²⁸ Log Yesu nër vu sir ggökin bë, “Nahub rëḵ ham ngis Mehönon Nalu jaḵ kelepeko*, lob mëm ham rëḵ jaḵ ni dok buk saga nabë yiḵ sa Mehö lo sënë. Lob ham rëḵ jaḵ ni nabë sa su nehevong ngaa ti yoh vu sengo kwag rë. Gaḵ sa nanër gageḵ yoh vu sën Amag tato vu sa lo. Log Mehö sën vong sa meseyam lo nelok vu sa.

²⁹ Su nevu su besengo ti nado rë. In sa nehevong ngaa sën ahë neving lo yoh vu buk pin.”

³⁰ Nër nebë sënë lob alam ngahiseḵë ayoj ya timu vu yi.

Yesu Nër Bë Gageḵ Anon Rëḵ Gevang Behil Medo Malad-Tumsën

³¹ Log Yesu nër vu alam Yuda sën ayoj neya timu vu yi ggoveḵ lo bë, “Bë ham medo dok sa gageḵ, og ham rëḵ natu sa alam yönon,

³² beham rëḵ jaḵ gageḵ anon ni, lob gageḵ anon saga rëḵ geḵo ham vër.”

³³ Loḵ denër yah vu yi bë, “Abraham yi mewis he, om he su nado loḵ mehö ngwë nema benehevong huk karabus vu yi rë! Rëḵ nebë va sën genër bë hong gageḵ rëḵ geḵo he vër-ë?”

³⁴ Loḵ mëm Yesu tatekin yi gageḵ vu sir bë, “Sa nanër vu ham yönon rot nabë: Alam pin sën denevong ngaa nipaya lo, og denedo loḵ ngaa nipaya, bengaa nipaya neḡin sir.

³⁵ Alam sën denedo loḵ mehö ngwë nema menegin sir lo, og su rëḵ demedo degwata geving yi rë. Gaḵ yi yö nalu og mëm rëḵ medo dok yi beggang degwata geving yi.

³⁶ Om Nalu bë geḵo ham vër in ngaa nipaya, og rëḵ geḵo ham vër yönon, beham medo nivesa anon.

³⁷ Seraḵ ni bë Abraham yi mewis ham! Rëḵ sa gageḵ su nedo loḵ ham ayomin rë, om sën ham bë ngis sa mesa nadiiḵ.

³⁸ Sa nanër gageḵ raḵ ngaa sën Amag tato vu sa ggoveḵ lo, rëḵ ham nesepa loḵ ngaa sën ham amamin netato vu ham lo!”

Yesu Nër Alam Yuda Bë Satan Nalu Sir

³⁹ Lom denër yah bë, “He degwa vu Abraham!” Rëḵ Yesu nër vu sir bë, “Bë ham degwa vu Abraham yönon, og ham rëḵ gwevong ngaa nabë sën Abraham nevong lo.

⁴⁰ Senër gageḵ anon pin sën sa hangö vu Anutu lo vu ham, lom ham bë ngis sa mesa nadiiḵ, rëḵ Abraham su vong nebë sënë rë.

⁴¹ Gaḵ ham ngo nesepa loḵ amamin vaha!” Loḵ denër yah bë, “He atamin su deḵo he duum rë! He amamin Anutu timu.”

⁴² Rëḵ Yesu nër yah bë, “Bë ham amamin Anutu yönon, og rëḵ ham ahëmin geving sa, in sa nado ving Anutu besën seyam. Sa su yam yoh vu sengo kwag rë, gaḵ Anutu vong sa meseyam.

⁴³ Ma nebë va sën ham su raḵ sa gageḵ degwa ni rë-ë? Sënë degwa nebë ham ayomin nilëlin sa gageḵ.

44 Ham amamin Satan genalu ham, om ham nimin wëek pangsen bë ham sepa dok amamin kwa. Vu muginsën yi mehò begò degwa menesis alam medenediik. Rot begwëbeng. Gesu nesepa loğ gagek anon rè, in gagek anon su neggëp vu yi rè. Bë nanër gagek ti, og rèk nanër gagek kuungsën, in yò yi ngaa nebë saga. Yi mehò gagek kuungsën, lob gagek kuungsën ala los degwa yi.

45 Gağ sağ nanër gagek anon mu, om sën ham su nevonğ ving sa rè.

46 Ham ti tena yoh vu bë rèk natòk vu ngaa nipaya ti gegëp vu sa? Ma! Sa nanër gagek anon mu, rèk nebë va sën ham su nevonğ ving rè-è?

47 Anutu nalu lo, og denebë nengaj vu Anutu yi gagek. Gağ su Anutu nalu ham rè, om sën ham su nebë nengamin vu yi gagek rè.”

Gagek Rağ Yesu Lu Abraham

48 Lob alam Yuda denër yah vu yi bë, “He rağ nim bë hong Samaria* ti, rèk memò nipaya ti gwang ya ayom. Sagağ yönon!”

49 Rèk Yesu nër yah bë, “Su memò nipaya gwang yam sayog rè. Gağ sa nehako Amag rağ, rèk ham nedahun sa.

50 Sa su nehevongin bë gağo arëğ jağ rè. Gağ Mehöti nedo beyö rèk kwa bo meseggi sa gagek begeko sarëğ jağ.

51 Sa nanër vu ham yönon rot nabë: Bë mehöti sepa dok sa gagek, og su rèk mala nama na verök yi rè.”

52 Lob alam Yuda denër bë, “Gwëbeng he rağ ni ggovek ya bë memò nipaya ti gwang ya ayom meneloğ vu hong. Abraham diik ggovek, galam-denenër-gagek-rangahsën dediik bemaya, loğ genër bë, ‘Bë mehöti sepa dok sa gagek, og su rèk mala nama na verök yi rè.’

53 In gekuung bë kwesuu hil dobahë Abraham sën diik wirek lo? Gekwesuu alam-denenër-gagek-rangahsën sën dediik wirek lo ving-a? Log bë gwëko hong jağ megenatu re?”

54 Lob Yesu nër yah bë, “Bë sengo gağo arëğ jağ, og serëk natu ngaa meris. Rèk Amag neko sarëğ rağ, Mehö sën ham nër bë ham amamin yi lo.

55 Rèk ma geham su rağ ni rè. Gağ sa, og serağ ni. Bë sa nanër nabë sa dugin yi, og rèk sa mehò gagek kuungsën nabë ham. Rèk serağ ni ggovek ya besa nesepa loğ yi gagek nivesa rot.

56 Ham dobahë Abraham sën kwa vesa anon rot in bë gelë sa huk sënë, lob lë ggovek ya, lob ayo nivesa rot.”

57 Lob alam Yuda denër bë, “Su hong ta mehòdahis luu menemadluho rè geyö nahën, log mağ gelë Abraham-a?”

58 Rèk Yesu nër yah vu sir bë, “Sa nanër vu ham yönon rot nabë: Vu muginsën gAbraham su nedo rè, vu buk saga sa nado.”

59 Dengo gagek saga lom deko gelöng rağ in bë detengwa yi menadiik, rèk Yesu vun yi loğ alam ggëp dub ayo, beto meyah dobnë.

9

Gagek Rağ Mehö Mala Kenod

1 Yesu tetuu aggata meya, loğ tök rağ mehö mala kenod ti. Yiğ yö mala kenod loğ buk sën ata ko yi lo.

2 Lob Yesu yi hur maluh deloğ tepëk in yi bë, “Tatovaha! Re vong ngaa nipaya lom sën ata ko yi to los mala kenod-a? Degwa neggëp vu mehò sënë yö yi ngaa nipaya, ma vu ama lu ata hir ngaa nipaya?”

3 Lob Yesu nër yah vu sir bë, “Degwa su neggëp vu mehò sënë yi ngaa nipaya ma, vu ama lu ata hir ngaa nipaya rè! Gağ ngaa sënë yö rağ yi in bë Anutu yi niwëek natòk nam rangah.

4 Gwëbeng hes yö nahën netum, gehil gevong Mehö sën vong sa meseyam lo yi huk. In rèk buk dok in hil, lob mehöti su yoh vu bë rèk gevong huk rè.

5 Buk sën sa nado dob agi, og setu dob sënë yi Rangah.”

6 Yesu nër nebë sënë log pesuv nyë kos loğ dob, log sarömin los, gejegwi loğ mehö mala kenod mala gahis,

7 log nër vu yi bë, “Gena gejipek duk ngaggee Siloam!” (Arë sënë degwa nebë ‘Vong ya’). Lom ya meripek luğ, lob mala tum, log yom.

8 Lob yi alam beggangnë ving alam sën denelë yi wirek loğ buk sën neketag monë lu ngaa vu alam lo delë medeloğ tepëk bë, “Mağ yiğ mehö sën medo neketag alam in monë lu ngaa wirek lo sënë?”

9 Lom la deyogek bë, “Èë-è! Yiğ mehö lo sënë!” Log la denenër bë, “Oo sagağ mehö ngwë, rèk ni nebë mehò saga!” Rèk mehò sënë yi yö nër rağ avi bë, “Yiğ sa lo sënë!”

10 Lom deloğ tepëk yah vu yi bë, “Rèk malam nivesa rağ nebë va?”

11 Loḵ nēr yah bē, “Mehō sēn denenēr arē nebē Yesu lo sarōmin dob ving nyē ḵos gejegwi loḵ sa malaḡ, log nēr vu sa bē, ‘Gena ḡejipek duḵ ngaggee Siloam!’ Lom seya meripek luḵ, lob sa malaḡ nivesa raḵ besa halē nyēḡ.”

12 Lob denēr vu yi bē, “Mehō saga nedo tena?” Rēḵ nēr yah bē, “Sa duḡin!”

13 Lob deḵo mehō sēn mala ḵenod wirek lo, bedeya vu alam Parisai*.

14 In Yesu sarōmin dob los nyē ḵos sēnē betateḵin mehō sēnē mala loḵ Buk-sewahsēn-yi* ti.

15 Lom mēm Parisai* deloḵ tepēḵ in mehō saga ḡḡōkin bē, “Malam nivesa raḵ nebē va?” Loḵ nēr yah vu sir bē, “Mehō saga jegwi dob rumengsēn loḵ sa malaḡ, log seripek, lob sa malaḡ tum.”

16 Lob Parisai* la denēr bē, “Mehō saga keyēh horek Buk-sewahsēn-yi*, om maḵ Anutu su vong yi yam rē.” Rēḵ la denēr bē, “Bē mehō nipaya ti, og su yoh vu bē rēḵ gevongŋŋaa nabē sēnē rē!” Lob devasuh sir ya yu luu.

17 Lom denēr yah vu mehō mala ḵenod bē, “Mehō sēn vong malam nivesa raḵ lo, rēḵ genanēr yi nabē va?” Loḵ nēr yah bē, “Yi mehō-nenēr-ḡagek-rangahsēn ti!”

18 Wirek mehō sēnē mala ḵenod, rēḵ ḡwēbeng mala netum, rēḵ alam Yuda su devongŋŋing sēnē rē.

19 Lob detahi mehō mala ḵenod sēnē ama lu ata yam, bedeloḵ tepēḵ in luho bē, “Maḵ melu nalumin sēnē sēn melu nēr bē ata ḵo yi to los mala ḵenod lo? Rēḵ nebē va sēn ḡwēbeng nelē nyēḡ-ē?”

20 Lom ama lu ata denēr yah bē, “Alu araḵ ni bē alu nalumin sēnē, balu araḵ ni bē ata ḵo yi to los mala ḵenod.

21 Rēḵ alu su araḵ ni bē mala netum nebē va rē! Galu duḡin mehō sēn tateḵin mala lo. Om ham ngo dok tepēḵ vu yi rē. Yi böp raḵ ḡgovek ya, om yō nanēr yi ḡagek!”

22 Ama lu ata deggōneng in alam Yuda lom denēr nebē sēnē. In alam Yuda hir ḡgev denēr ḡagek venuh bē: Bē mehōti nanēr Yesu nabē yi Mesia, og rēḵ deḡetii yi na in dub-supinsēn-yi.

23 Yiḵ raḵ degwa sēnē sēn ama lu ata denēr bē, “Yi böp raḵ ḡgovek ya, om ham ngo dok tepēḵ vu yi.”

24 Lob detahi mehō sēn mala ḵenod lo beron ngwē ḡḡōkin bedenēr vu yi bē, “Genanēr ḡagek sēnē ḡēp Anutu mala nabē genenēr yōnon! In he og he raḵ ni bē yi mehō nipaya.”

25 Lob nēr yah vu sir bē, “Maḵ yi mehō nipaya ma ma? Sa duḡin. Gaḵ yiḵ seraḵŋŋaa timu ni. Wirek sa malaḡ ḵenod, rēḵ ḡwēbeng sa malaḡ netum.”

26 Loḵ deloḵ tepēḵ yah bē, “Vong nebē va vu hong-a? Tateḵin malam nebē va?”

27 Rēḵ nēr yah vu sir bē, “Senēr vu ham ḡgovek, ma ham su ngo rē? Ma nebē va sēn ham bē gwengō nah ḡōkin-ē? Maḵ ham bē natu yi hur maluh geving-a?”

28 Lom deggōo yi medenēr bē, “Yiḵ yi hur maluh hong saga! Gaḵ he, og Moses yi hur maluh he!

29 He raḵ ni ḡgovek ya bē Anutu vengwēngŋŋing ving Moses, gaḵ maḵ mehō saga yam vu tena? He duḡin yi degwa.”

30 Lom mehō sēnē nēr yah vu sir bē, “Alam-e! Ngaa sēnē yō agga ti! Ham su raḵ degwa ni rē, rēḵ vong besa malaḡ netum!

31 Hil araḵ ni bē Anutu su nengō alam nijpaya hir ḡagek rē, gaḵ bē mehōti ḡeḵo Anutu arē jaḵ los sepa doḵ yi ḡagek lo, og mēm Anutu rēḵ gengo aye.

32 Vu buk muḡinsēn sēn Anutu tung yagek los dob lo rot beyam tōḵ ḡwēbeng, og su denēr bē mehōti ata ḵo yi to los mala ḵenod rēḵ mehō ngwē tateḵin mala rē.

33 Bē Anutu su gevong mehō sēnē nam rē, og su yoh vu bē rēḵ gevongŋŋaa nabē sēnē rē.”

34 Rēḵ denēr yah vu yi bē, “Atam avēh nipaya meḵo hong losŋŋaa nipaya, lob ḡerig losŋŋaa nipaya, loḵ bē ḡetateḵin ḡagek vu he?” Denēr bē sēnē ḡedetii vu dub ayo meto meyah dobnē.

Yesu Nēr ḡagek Peggirinsēn Raḵ Alam Malaj ḵenod

35 Yesu ngo bē deruuk mehō sēnē, lob sero menēr vu bē, “Ayom neya timu vu Mehōnon Nalu, ma ma?”

36 Loḵ nēr yah bē, “O mehō böp, Mehōnon Nalu sēnēḵ re? Genanēr tato vu sa rē, loḵ mēm sēḵ ayogŋŋa timu vu yi.”

37 Lom Yesu nēr vu yi bē, “Ḡelē yi ḡgovek ya, mehō sēnē sēn ḡwēbeng yiḵ nevengwēngŋŋing hong-ē!”

38 Lob mehō sēnē nēr bē, “Mehōböp, sayog neyōk timu vu hong!” Log yun lus vu Yesu.

39 Lob Yesu nēr bē, “Seyam dob sēnē in mehōnon hir ḡagek natōḵ rangah. Alam malaj ḵenod rēḵ malaj natum, galam sēn denekuung bē malaj netum lo, og malaj ḵenod doḵ.”

⁴⁰ Lob Parisai* la denedo medengo yi gagek sënë, lob deloḵ tepēḵ vu yi bē, “Maḵ he malamin kenod ving-a?”

⁴¹ Rēḵ Yesu nēr yah vu sir bē, “Bē ham malamin kenod, og ham nḡaa nipaya su rēḵ ḡēp vu ham rē. Rēḵ ham nenēr bē ham malamin netum, om ham nḡaa nipaya nahēn negḡēp vu ham!”

10

Yesu Nēr Gagek Peggirinsēn Raḵ Tete-sipsip-yi

¹ “Sa nanēr vu ham yōnon rot nabē mehōti sēn su neyoh ya sipsip hir tete avi rē genepesōḡ ḡḡoḵ tete vu meneloḵ ya lo, og yi mehō-hodeḵ-ata los begō-yi.

² Gaḵ mehō sēn neyoh ya tete avi lo, og sipsip alaj yi.

³ Mehō sēn neḡin tete avi lo, og netahinin tete avi in bē sipsip alaj doḵ na ḡeḵo sir. Nelem yi sipsip lo arēḡ ti ti, ḡeyi sipsip denengo aye medeneyam beneko sir to deneya doḡnē.

⁴ Neḵo yi sipsip meto deneya doḡnē ḡḡovek, log nemuḡin ḡeyi sipsip lo denetamuin yi, in deneraḵ aye ni.

⁵ Su rēḵ desepa mehō ngwē rē. Gaḵ rēḵ debeya in mehō ngwē in su deraḵ ayej ni rē.”

⁶ Yesu nēr gagek peggirinsēn sënë vu sir, rēḵ su deraḵ degwa ni rē.

Yesu Tu Sipsip Alaj

⁷ Nebē saga lom Yesu nēr yah ḡḡoḵin bē, “Sa nanēr vu ham yōnon rot nabē sengo ti tu sipsip hir tete avi.

⁸ Alam pin sēn demuḡin meyam denēr bē Anutu vōḡ sir yam lo, og sir alam-hodeḵ-ata los begō-yi. Rēḵ sipsip su denḡo ayej rē.

⁹ Gaḵ sengo ti tu tete avi. Bē mehōti nam vu sa in bē doḵ na tete ayo, og rēḵ medo nivesa, lob doḵ na tete ayo ḡeḡeto mena mega nos benah ḡenom noh vu buk pin.

¹⁰ Mehō-hodeḵ-ata su neyam in nḡaa ngwē rē. Gaḵ neyam in bē ḡodeḵ sipsip ḡengis sir nadiiḵ meḡevōḡ rii jaḵ sir. Gaḵ sa, og seyam in bē demedo malaj-tumsēn medemedo los kwaj vesa.

¹¹ Sipsip alaj nivesa sa. Sipsip alaj nivesa, og nediḵ in doḵ vu yi sipsip lo. Gaḵ hur sēn denebago yi lo, og su neḡin sipsip nivesa rē.

¹² In su sipsip alaj yi soḡeḵ rē, om nelē bē anōō bemēn neyam, og nevu sipsip geneveya meneya, ḡanōō bemēn negga sipsip ḡenetii sir ya denepalēt loḵ.

¹³ In mehō sēnē nevonḡ huk in baḡosēn mu gesu kwa nevo sipsip lo rē.

¹⁴ Gaḵ sa, og sa sipsip alaj nivesa. Sa naraḵ sa sipsip lo nij, gesa sipsip lo deneraḵ sa niḡ,

¹⁵ nebē sēn Amaḡ raḵ sa niḡ ḡeseraḵ Amaḡ ni. Om sa nadiiḵ in sedoḵ vu sipsip lo.

¹⁶ Log sa sipsip vahi denedo ving, rēḵ su denedo doḡ Yudea sēn rē. Om sēḵ ḡaḵo sir saga ḡeving lom deḡengom sayeḡ medesepa doḵ. Lob rēḵ sipsip pin denatu yu timu, ḡalaj timu.

¹⁷ Amaḡ ahē neving sa in sēḵ nadiiḵ in sir. Sēḵ nadiiḵ ḡesēḵ vesag doḵ nah ḡoḵin.

¹⁸ Nabē sa su nḡoḡekin nabē sa nadiiḵ rē, og mehōti su yoh vu bē rēḵ nḡis sa rē. Gaḵ sengo yoḡekin bē sēḵ nadiiḵ. Sa niḡ wēēḵ yoh vu bē sa nadiiḵ, gesa niḡ wēēḵ yoh vu bē sēḵ vesag doḵ nah ḡoḵin. Gagek sēnē rēḵ anon jak noh vu sēn Amaḡ nēr vu sa lo.”

¹⁹ Alam Yuda denḡo gagek sēnē lob devasuh sir ya yu luu ḡḡoḵin.

²⁰ Balam nḡahiseḵē denenēr bē, “Memō nipaya ḡwang ya yi, om sēn nenēr gagek jeggin jeggin. Ma nebē va sēn ham nebē nengamin vu yi gagek-ē?”

²¹ Gela denenēr bē, “Nabē memō nipaya nevonḡ yi, og su rēḵ nanēr gagek nabē sēnē rē! Bē memō nipaya, og su yoh vu bē ḡevōḡ bemehō mala kenod sēnē nivesa jaḵ rē!”

Alam Yuda Desis Begō Raḵ Avij Vu Yesu

²² Nelok buk-ayōōḡ-yi og kwaj nevo buk sēn deḡom raḵ dub-vabuḡ-bōp vu Yerusalem wirek lo bedeneḡga nos bōp neyoh vu ta pin.

²³ Nebē saga lob Yesu vare negḡōḵ dub nenga-gelusēn sēn denenēr bē Solomon yi yo lo,

²⁴ lob alam Yuda ya denare tetup yi, gedeloḵ tepēḵ vu yi bē, “Rēḵ medo ḡwevonḡ behe ayomin ketul doḵ noh vu buk va la? Bē hong Kerisi*, og ḡenanēr rangah vu he.”

²⁵ Lob Yesu nēr yah vu sir bē, “Senēr vu ham ḡḡovek ya, rēḵ ham su nevonḡ ving rē. Huk pin sēn sa nehevonḡ raḵ Amaḡ niwēēḵ lo, og saga netato sa rangah.

²⁶ Ham su ayomin neyam timu vu sa rē, in su sa sipsip ham rē.

²⁷ Sa sipsip lo, og denengo sayeḡ, gesa naraḵ nij, gedenetamuin sa.

²⁸ Gesēḵ ḡevōḡ bedemedo malaj-tumsēn deḡwata los deḡwata gesu rēḵ malaj nama rē. ḡemehōti su yoh vu bē rēḵ ḡeḵo sir vēr in sa nemaḡ rē.

²⁹ Amaḡ vōḡ sir vu sa, log Amaḡ niwēēḵ rot bekesuu nḡaa pin, om mehōti su yoh vu bē rēḵ ḡeḵo sir vēr in nema rē.

³⁰ In alu Amaḡ og yik alu timu.”

³¹ Lom alam Yuda deḡom ḡelōḡ raḵ in bē detengwa yi menadiiḵ.

³² Loḵ Yesu nēr vu sir bē, “Sa tato Amag yi huk nivesa vesa ngahisekē vu ham, rēḵ ham kwamin nevo sa huk ti tena besēn ham bē ngis sa jaḵ gelōng-ē?”

³³ Loḵ alam Yuda denēr yah vu yi bē, “He su kwamin vo huk nivesa ti behe bē angis hong jaḵ gelōng rē! Gaḵ genenēr gageḵ jeggin jeggin. Hong mehō dob yi mu, rēḵ genēr hong bē hong Anutu.

³⁴ Lom Yesu nēr yah vu sir bē, “Maḵ gageḵ neggēp loḵ horek sēn Anutu vo vu ham lo bē, ‘Senēr ham bē ham anutu’ ma ma?”

³⁵ Anutu nēr alam sēn vong yi gageḵ ya vu sir wirek lo bē sir anutu, om hil su ayoh vu bē mehoo Anutu yi gageḵ sēnē rē.

³⁶ Rēḵ ham nēr vu Mehō sēn Ama ggoin raḵ bevong yam dob lo bē nenēr gageḵ jeggin jeggin in nēr bē Anutu nalu yi!

³⁷ Nabē sa su nehevong Amag yi huk rē, og mēm ham su ayomin nam timu vu sa beyik govek.

³⁸ Rēḵ mu sa nehevong yi huk, om nabē ham su ayomin nam timu vu sa rē, og ham gwelē huk sēn sa nehevong-ē lo, lob ham jaḵ ni nabē Amag nedo loḵ sa, gesa nado loḵ yi.”

³⁹ Lob devong beron ngwē in bē degeko na ḵarabus, rēḵ ma geruu sir geto meya.

⁴⁰ Bemēm yah meya vaseḵ bē! Yordan beyah tōḵ ya nyēg sēn Jon neripek alam loḵ nyēdahis lo, benedo nyēg sagu.

⁴¹ Lob alam ngahisekē deyam vu yi bedenēr bē, “Mehō-neripek-alam Jon su vong ngaa bōp rē, gaḵ gageḵ pin sēn nenēr raḵ mehō agi, sēn anon raḵ.”

⁴² Lob sir ngahisekē ayoj neya timu vu Yesu vu sagu.

11

Lasarus Diik

¹ Mehōti arē nebē Lasarus nedo Betania lob niraḵ meneggēp. Betania sēn Maria luho ari Marta hir nyēg lo.

² Lob Maria sēn keseh ngaa reggu nivesa raḵ Yesu vaha gerevu raḵ yu viis lo sēn maluhnō Lasarus niraḵ.

³ Nebē saga, lob avēhnō luho devong gageḵ ya vu Yesu bē, “Mehōbōp, mehō sēn ahēm neving rot lo, niraḵ!”

⁴ Yesu ngo bē niraḵ rēḵ nēr bē, “Niraḵ, rēḵ mu niraḵsēn saga su rēḵ gevong menadiik rē! Gaḵ niraḵ in bē tato Anutu niwēek nam rangah bAnutu Nalu niwēek natōḵ nam rangah geving.”

⁵ Yesu ahē ving Marta lōoho ari Maria lu maluhnō Lasarus rot.

⁶ Rēḵ ngo bē Lasarus niraḵ lob nedo buk luu ving vu nyēg sēn nedo lo,

⁷ loḵ nēr vu yi hur maluh bē, “Hil anah mana distrik Yudea.”

⁸ Lom yi hur maluh denēr vu yi bē, “Tatovaha! Alam Yuda nahēn denevong in bē detengwa hong jaḵ gelōng, log bē genah megena gökin-a?”

⁹ Lom Yesu nēr yah bē, “Hes mala nepadluho-mevidek-luu neggēp yoh vu buk pin, lob bē mehōti na jaḵ rangah, og su rēḵ taleḵ rē, in nelē nyēg.

¹⁰ Ma bē mehōti na doḵ buk, og rēḵ taleḵ in nyēg malakenu.”

¹¹ Nēr nebē sēnē ggovek, loḵ nēr vu sir ggōkin bē, “Hil mehō Lasarus neggēp yiing rēḵ sēḵ na megee vu yi.”

¹² Lob yi hur maluh denēr bē, “Mehōbōp, nabē neggēp yiing, og rēḵ nivesa jaḵ nah pevis!”

¹³ In dekuung bē neggēp yiing mu, gaḵ mu Yesu nēr bē Lasarus diik.

¹⁴ Lom mēm Yesu tateḵin vu sir bē, “Lasarus diik!”

¹⁵ Lob sa kwaḡ vesa in ham in sa su nado ving yi vu buk saga rē. Nebē saga om ham rēḵ ayomin nam timu vu sa, om hil ana vu yi.”

¹⁶ Lom Tomas sēn denenēr yi nebē Pepid lo, nēr vu hur maluh vahi bē, “Maam ham na behil ana, gedengis hil behil nadiik geving yi.”

Mehōnon Dekedi Jaḵ Nah Vu Bedub Bedemedo Malaj-Tumsēn Degwa Yesu

¹⁷ Log mēm Yesu ya beya verup, lob denēr vu bē Lasarus ya neggēp bedub yoh vu buk lubeluu ggovek.

¹⁸ Lob Betania neggēp dus vu Yerusalem (ading yoh vu kilomita lōō).

¹⁹ Lob alam Yuda ngahi vu Yerusalem bedeyam vu Marta luho Maria in bē degevong beluho ayoj nivesa jaḵ doḵ buk sēn luho maluhnōj diik lo.

²⁰ Nebē saga lom Marta ngo Yesu bengō bē neyam, lob ya nebuu aggata. GeMaria nedo beggag.

²¹ Lob Marta nēr vu Yesu bē, “Mehōbōp, bē gemedo sēnē, og sa maluhnōg su rēḵ nadiik rē.

²² Rēḵ serak ni, bē gekwetag ngaa ti vu Anutu og rēḵ bo vu hong.”

²³ Loḵ Yesu nēr yah vu yi bē, “Maluhnōm rēḵ kedi jaḵ nah!”

²⁴ Rêk Marta nêr yah vu bê, “Serak ni bê rêk kedi jak nah vu Buk-tamusên, sên alam pin rêk dekedî jak nah lo.”

²⁵ Rêk Yesu nêr bê, “Mehönon dekedî jak nah los demedo malaj-tumsên degwa sa. Mehöti sên ayo nam timu vu sa lo, nabê nadiik, og rêk medo mala-tumsên.

²⁶ Galam sên denedo malaj vesa gayoj neyam timu vu sa lo, su rêk denadiik bemalaj nama na verök yi rê. Gaç rêk demedo malaj-tumsên degwata los degwata. Gevong ving gagek sênê ma ma?”

²⁷ Lob Marta nêr yah vu Yesu bê, “Ëë-ë Mehöböp! Sa hevong ving hong ggevek ya bê Mesia hong! Anutu Nalu hong! Mehö sên Anutu nêr wirek bê rêk duk nam dob lo.”

Yesu Su

²⁸ Marta nêr bê sênê, log yah tahi ari Maria. Log ya patereng vu yi loç beggang ayo bê, “Tatovaha verup nedo betahi hong.”

²⁹ Maria ngo lob kedi rak pevis meya vu Yesu.

³⁰ Yesu su verup beggang rê, geyö nahên nedo nyëg len ti sên Marta ya metök vu yi loç lo.

³¹ Lom alam Yuda sên denedo ving Maria ggêp beggang ayo lo, delê bê kedi rak pevis meya dobnê, lob detamuin yi, in dekuung bê neya in bê ngu jak bedub avi.

³² Loç Maria tök ya nyëg sên Yesu nedo lo belê yi, lob petev meneggêp loç vaha genêr vu yi bê, “Mehöböp, bê gemedo sênê, og sa maluhnög su rêk nadiik rê!”

³³ Yesu lê bê nesu, gelê alam Yuda deyam ving yi, medenesu ving. Lob kwa paya gayo maggin rot lom loç tepêk bê, “Ham bê meneggêp tena?”

³⁴ Loç denêr bê, “Mehöböp, genam rêk gwelê!”

³⁵ Lob Yesu su.

³⁶ Lob alam Yuda delê medenêr bê, “Ham gwelê! Ahê neving mehö sênê rot!”

³⁷ Rêk la denenêr bê, “Mehö sênê vong bemehö mala kenod mala nivesa rak, om bê berup og maç yoh vu bê rêk gevong beyi mehö sênê medo vesa geving gesu rêk nadiik rê, ma su yoh vu rê?”

Yesu Nêr BeLasarus Vesa Loç Yah

³⁸ Yesu ayo maggin rot beya meto bedub. Bedub saga yik waak ti gedepeka gelöng böpata ti ggêrin avi.

³⁹ Lob Yesu nêr bê, “Ham kwehe gelöng saga na!” Loç mehö sên diik lo avêhnö Marta nêr bê, “Mehöböp! Diik mebuk lubeluu ya ggevek benivê rak!”

⁴⁰ Rêk Yesu nêr yah vu yi bê, “Senêr vu hong gwêbeng lo bê, nabê gwevong geving, og rêk gwelê Anutu niwêek!”

⁴¹ Lob mêm dekehe gelöng ya, log Yesu vêr mala rak ya yaçek genêr bê, “O Amag! Sa ketag vu hong begengo sa jom-raksên ggevek ya.

⁴² Serak ni bê genengo sa jom-raksên yoh vu buk, rêk sa kwaç nevo alam sên denare agi, gesa nanêr sênê in bê dejak ni nabê gevong sa yam.”

⁴³ Nêr bê sênê log tahi niwêek bê, “Lasarus! Gweto genam dob!”

⁴⁴ Lob mehö diiksên Lasarus tur to meyam los tob sên debom yi loç lo. Devevir yi loç tob ggêp vaha beya metök bagê, gengwê ggêrin mala. Lob Yesu nêr vu sir bê, “Ham gwepuh tob vêr in yi!”

Alam Devengwêng Rak Yesu Medenêr Bê Dengis Menadiik

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lk 22:1-2)

⁴⁵ Alam Yuda ngahisekê sên deyam vu Maria lo, delê ngaa sên Yesu vong, lob ayoj ya timu vu yi.

⁴⁶ Rêk sir la yah denêr ngaa sên Yesu vong agi rangah vu alam Parisai*.

⁴⁷ Lob alam-deneço-seriveng hir ggev losho Parisai* desupin sir ving Kaunsor medenêr bê, “Hil rêk gevong nabê tena? In mehö sênê nevong ngaa böp böp ngahisekê.

⁴⁸ Bê hil agöneng in yi gegevong nabê sênê rot, og rêk alam pin ayoj na timu vu yi. Lob alam Rom rêk nam dekevoh hil hed dub-vabuung-böp los alam pin.”

⁴⁹ Loç hir mehöti arê nebê Kayapas nedo. Tu alam-deneço-seriveng hir ggev böp loç ta saga, lob nêr vu sir bê, “Ham su nerak ngaa ti ni rê.

⁵⁰ Om sên ham su kwamin tök rak bê: Nabê mehö timu nadiik doç nah alam pin bej, og mêm nivesa rê. In mêm alam pin su malaj nama.”

⁵¹ Rêk su nêr sênê yoh vu yô kwa rê. Gaç tu alam-deneço-seriveng hir ggev böp loç ta ti saga, om yik netu mehö-nenêr-rangahsên ti ving menêr gagek rangah rak sên Yesu rêk nadiik doç nah alam Yuda bej lo.

⁵² Rêk mu su rêk nadiik in alam Yuda mu rê, gaç rêk nadiik in ngupin Anutu nalu lo pin sên denedo ya ya, bedenatu degwa timu.

⁵³ Lob dejoj gagek vunuh loç buk sênê bê dengis yi menadiik.

⁵⁴Lom Yesu su vare neyoh rangah loḵ alam Yuda malaj ggökin rë, gaḵ tah meya beggang-bu ti arë nebë Epraim, sën neggëp dus vu nyëḡ-yumeris. Belosho yi hur maluh ya denedo sagu.

⁵⁵Lob alam Yuda hir Buk-ggöksën-yi* dus raḵ, lob alam ngahisekë vu nyëḡ pin derak medeya Yerusalem in bë desemu sir in dega nos-ggöksën-yi.

⁵⁶Gedenesero Yesu. Denare dub-vabuung-böp yi ḵatum ayo, gedenenër vu sir bë, “Ham kwamin nevo nebë va? Maḵ Yesu su rëḵ nam gelë buk vabuung sënë rë?”

⁵⁷Galam-deneḵo-seriveng hir ggev losho alam Parisai* denër ggovek bë, “Bë mehöti raḵ ni bë nedo bë tena, og nanër tato vu he, mehe najom yi ahon.”

12

Maria Keseh Ngaa Reggu Nivesa Raḵ Yesu Vaha
(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

¹Yesu ya metök ya Betania sën nër bemehö diiksën Lasarus kedi raḵ vu bedub lo, gebuk nemadvahi-vidék-ti nahën neggëp in bë mëm degelë Buk-ggöksën-yi*.

²Lom devong nos böp vu Yesu vu nyëḡ sënë, lob Marta neruu nos geLasarus losho vatëveḵ medo denegga nos ving Yesu.

³Lob Maria ḵo ngaa reggu nivesa buayo böp ti yam. Alam Yuda denerikin ngaa reggu nivesa saga raḵ heljëḡ. Arë nebë nart beyi monë böpata rot. Lom Maria rikin raḵ Yesu vaha, gerevu raḵ yu viis, lob ngaa reggu nivesa saga reggu ya tagwaveḵ loḵ beggang ayo pin.

⁴Rëḵ yi hur maluh ti arë nebë Yudas Iskariot, mehö sën rëḵ nanër Yesu rangah vu alam-begö-yi lo, nër bë,

⁵“Hil su bë gevong balam debago ngaa reggu nivesa sënë jaḵ K300 in hil adok vu alam-kupeḵ-masën jaḵ-a?”

⁶Rëḵ su kwa vu alam-kupeḵ-masën lo yönon benër rë. Gaḵ mehö-hodeḵ-ata! In negin Yesu losho yi hur maluh lo hir jej-monë-yi, lom neggodeḵ monë sën denetung loḵ lo.

⁷Rëḵ Yesu nër bë, “Ham naḵöök! Genevong tahutahu raḵ sa buk sën dedev sa na lo.

⁸Alam-kupeḵ-masën rëḵ demedo geving ham gesu rëḵ nama na rë, gaḵ saḵ su rëḵ medo geving ham hus ading rë!”

Alam-deneḵo-seriveng Devengwëḡ Raḵ Bë Dengis Lasarus Nadiḵ

⁹Lob alam Yuda ngahisekë derak ni bë Yesu nedo Betania lom deyam vu yi. Rëḵ su deyam in bë degelë Yesu yö ti rë, gaḵ deyam in bë degelë Lasarus sën Yesu nër bekedi raḵ vu bedub lo geving.

¹⁰Lom alam-deneḵo-seriveng hir ggev dejoo gaḡek revuh ti bë dengis Lasarus nadiḵ geving.

¹¹In alam Yuda ngahisekë kwaj nevo Lasarus bayoj ya timu vu Yesu gedevuu alam-deneḵo-seriveng ya.

Yesu Loḵ Ya Yerusalem Nebë Mehö-los-bengö
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lk 19:28-40)

¹²Alam ngahisekë yam denedo ggovek ya in bë dega nos böp ggöksën-yi, loḵ heng to lom denḡo Yesu bengö bë vongin berup Yerusalem.

¹³Lom deḵo ḵapah meya denebuu yi vu aggata, lob depisek in yi bë: “Hosana!

Anutu gevong semusemu vu Mehö sën neyam los Mehöböp niwëëḵ lo!

Alam Israel hir mehö-los-bengö!”

¹⁴Lob Yesu töḵ vu dogi merak nedo. Yoh vu sën Anutu-yi-ḵapiya nër lo bë:

¹⁵“Alam Sion*-e! Ham su göneng in ham rë!

Ham gwelë rë!

Ham mehö-los-bengö neyök vu ham.

Nedo raḵ dogi nalu meneyök!”

¹⁶Vu muḡinsën yi hur maluh su derak ngaa sënë degwa ni rë, rëḵ nahub geYesu kedi raḵ garë böp raḵ ggovek, loḵ mëm kwaj vo yah gaḡek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo, lom derak ni bë anon raḵ yoh vu.

¹⁷Lob alam ngahisekë sën denare ving Yesu genër beLasarus kedi raḵ betah yi in waak geto meyom lo, denër bengö ya meya.

¹⁸Lob alam pin ya denebuu yi loḵ aggata, in denḡo bengö bë vong ngaa böp sënë.

¹⁹Lob Parisai* yah denër vu sir bë, “Kë! Ham lé! Hil hed gaḡek su rëḵ anon jaḵ rë, in alam pin yah detamuin yl.”

Alam Grik* La Bë Degelë Yesu

²⁰ Log alam ngahi derak medeya Yerusalem loḵ buk vabuung sënë in bê degeḵo Anutu arê jaḵ degeda nos Buk-ggöksën-yi*. Balam Grik* la deya ving,

²¹ lob deya vu Pilip sën yi nyëḡ Betsaida vu distrik Galilea lo bedeloḵ tepëḵ vu yi bê, "Mehö böp, he bê galë Yesu."

²² Lob Pilip ya menër vu Andreas, lob Andreas luho Pilip ya denër vu Yesu.

²³ Loḵ Yesu nër yah vu luho bê, "Buk sën Mehönon Nalu niwëëḵ los arê böp natöḵ nam rangah lo dus rak.

²⁴ Sa nanër vu ham yönon nabë: Bë hil su gehin saköm gahis ti duḵ na dob bemengëḵ na rë, og yiḵ saköm gahis timu saga beyö rëḵ medo. Rëḵ mu nabë duḵ na dob bemengëḵ na, og rëḵ nakip banon ngahiseḵë berup jaḵ.

²⁵ Mehöti bê ahë geving navi vu dob sënë, og rëḵ anon mala nama. Gaḵ mehöti bê nidëlin navi vu dob sënë, og rëḵ medo mala-tumsën degwata.

²⁶ Bë mehöti gevongin nabë natu sa hur ti, og sepa doḵ sa vahag. Lob nyëḡ sën sa medo lo, og sa hur lo rëḵ demedo nyëḡ saga geving sa. Mehöti bê natu sa hur ti, og rëḵ Anutu geḵo yi jaḵ."

Yesu Nër Bë Rëḵ Dejekö Yi Jaḵ Kelepeḵo

²⁷ "Sayog maggin rot, om sëḵ nanër nabë va? Maḵ sëḵ nanër nabë, 'Amag, gweḵo sa vër in ngaa sën vongin natöḵ vu sa agi'? Ma! Sa su rëḵ nanër nabë sënë rë. Gaḵ seyam sënë in bê sa gako maggin nabë sënë.

²⁸ Om Amag, getato nim wëëḵ los arëm böp na rangah!" Yesu nër nebë sënë loḵ gageḵ ti yam vu yageḵ bê, "Sa tato niḡ wëëḵ los arëḡ böp ya rangah vorot, gesëḵ gevong gökin nah!"

²⁹ Loḵ alam sën denare dus vu lo, denḡo lob denër bê, "Vakuveḵ veröp!" Gela denër bê, "Angër ti nër gageḵ vu yi!"

³⁰ Lom Yesu nër vu sir bê, "Gageḵ sënagi su yam in bê bo niwëëḵ vu sa rë, gaḵ yam in ham.

³¹ Gwëbeng og Anutu joo alam dob sënë hir gageḵ venuh ggoveḵ ya bê rëḵ bo nyëvewen doḵ nah vu sir yönon. Log gwëbeng vongin juuk dob ala nipaya sën lo na.

³² Dejekö sa jaḵ na vavunë, loḵ mëm sëḵ getah alam doḵ mehönon pin medenam vu sa."

³³ Yesu nër gageḵ sënë in bê tato nabë rëḵ dengis yi jaḵ kelepeḵo* menadiik.

³⁴ Loḵ alam denër yah vu bê, "He hanḡo gageḵ nebë sënë loḵ horeḵ bê Mesia rëḵ medo degwata los degwata. Rëḵ nebë va sën genër bê dejekö Mehönon Nalu jaḵ na kelepeḵo*-ë? Maḵ Mehönon Nalu sagaḵ re?"

³⁵ Loḵ Yesu nër yah vu sir bê, "Yiḵ Rangah rëḵ medo geving ham dus teka geving. Lob ham medo mena jaḵ Rangah sënë doḵ buk sën nahën nedo ving ham agi, in malaḵenu rëḵ gërin ham. Mehöti bê na doḵ malaḵenu, og rëḵ duḡin nyëḡ sën neyoh lo.

³⁶ Om ham ayomin na timu vu Rangah sënë doḵ buk sën nahën nedo ving ham agi, loḵ mëm ham ngo rëḵ natu alam dob sënë hir rangah."

Yesu nër nebë saga ggoveḵ log vuu sir geya mevun yi.

Alam Yuda Ngahiseḵë Su Devong Ving Yesu Rë

³⁷ Yesu vong ngaa böp ngahiseḵë medenelë, rëḵ su ayoj ya timu vu yi rë,

³⁸ lob mehö-nenër-gageḵ-rangahsën Yesaya yi gageḵ anon raḵ nebë sënë. Sën kevu meneggëp nebë:

"Mehöböp, alam tena devong ving alu hed gageḵ-a?

Log Mehöböp, re raḵ nim wëëḵ ni?"

³⁹ Su deyoḵ vu bê ayoj na timu vu Yesu rë, in gageḵ ngwë sën Yesaya kevu meneggëp lo anon jaḵ geving. Sën nebë:

⁴⁰ "Anutu kebu malaj,

gevong kwaj ma in sir,

in bê su rëḵ degelë ngaa jaḵ malaj los kwaj bo bedejaḵ ni rë,

log su deyoḵ vu bê degërin ayoj nom vu sa,

besa gevong nijvesa jaḵ rë. Gerëḵ nama!"

⁴¹ Yesaya lë Yesu niwëëḵ los vunek vunek yageḵ yi wireḵ, lom nër gageḵ saga raḵ yi.

⁴² Rëḵ mu alam ngahiseḵë ayoj ya timu vu yi, geggev la ving. Rëḵ deneggönengin alam Parisai*, lom su denër rangah rë, in kwaj nevo bê rëḵ dejuuk sir in dub-supinsën-yi.

⁴³ Om su ahëj ving pangsën bê Anutu geḵo arëj jaḵ rë. Gaḵ mëm ahëj ving pangsën rot bê mehönon yö degeḵo arëj jaḵ.

* **12:20:** Jon kevu bê alam Grik la deyam in bê degelë Yesu. Alam Grik sënë su alam Yuda rë. Rëḵ mu denḡo Anutu bengö bekwaḵ vu bê yiḵ Anutu soḡëḵ, lom denesepa loḵ yi horeḵ medenejom raḵ vu yi. Lob deneya ving alam Yuda, lob sir sënë deya Yerusalem in bê degelë dub-vabuung-böp medenajom jaḵ doḵ. Loḵ tum denḡo Yesu bengö bedeya vu yi in bê degelë. Alam-yu-ngwë pin og su denesepa loḵ Anutu rë, gaḵ yiḵ sir ti ti nebë sënë.

Gagek Raḵ Sēn Yesu Gengo Alam Hir Gagek Degwa

⁴⁴ Lom Yesu tahi ya rangah bē, “Mehōti sēn ayo nam timu vu sa lo, og su ayo neyam timu vu sengo ti rē. Gaḵ ayo neya timu vu Mehō sēn vong sa meseyam lo ving.

⁴⁵ Gemehōti sēn gelē sa lo, og nelē Mehō sēn vong sa meseyam lo ving.

⁴⁶ Seluḵ yam dob sēnē nebē rangah in bē alam pin sēn ayoj nam timu vu sa lo su demedo dok malakenu.

⁴⁷ Bē mehōti gengo sa gagek rēḵ su gevong banon jaḵ rē, og sa su rēḵ gevong nyēvewen dok nah vu yi rē. In sa su yam dob in bē gevong nyēvewen vu mehōnon rē gaḵ seyam in bē gako sir nom.

⁴⁸ Mehōti bē geruu demi vu sa gesu gebē nenga vu sa gagek rē, og ngaa sēn rēḵ seggi yi betateḵin nabē vong paya lo nedo. Yīḵ gagek sēn sa nanēr lo. Rēḵ seggi yi menanēr nabē geko nyēvewen nipaya dok nah vu Buk-tamusēn.

⁴⁹ In sa su nehevong gagek yoh vu sengo kwaḵ rē. Gaḵ Amag sēn vong sa meseyam lo, yō nēr gagek pin sēnē vu sa bē sa gevong los nanēr.

⁵⁰ Nēr vu sa bē sa nanēr yi gagek vu ham in ham medo malamin-tumsēn degwata, geseraḵ ni bē yi gagek saga yōnon om sēn senēr.”

13

Yesu Ripek Yi Hur Maluh Vahaj

¹ Alam Yuda hir Buk-vabuung-ggōksēn-yi yō nahēn geYesu raḵ ni bē buk dus raḵ ggovek ya bē gevuū dob sēnē genah vu Ama. Ahē neving yō yi alam sēn denedo dob sēnē vu muḡinsēn rot meya verup loḵ buk sēn diīḵ lo.

² Medo denegga nos sheuksēn loḵ Satan loḵ ya Yuda Iskariot sēn Simon nalu lo ayo ggovek ya bē gevong Yesu dok na alam Yuda nemaj.

³ Rēḵ Yesu yō raḵ ni ggovek ya bē Ama lēēin ngaa pin loḵ ya nema, beraḵ ni ving bē Anutu vong yi yam, gerēḵ nah mena vu Anutu gökin.

⁴ Lom Yesu kedi raḵ vu tevov mekah yi röpröp ngwē sēn neröp ggök vavunē lo ya, log ḵo taor ti bevēh neggēp balo,

⁵ log keseh bēl loḵ ya perē böp ti betung ya, generipek yi hur maluh vahaj, generevu raḵ taor sēn vēh neggēp balo lo.

⁶ Lob neripek vahaj meverup loḵ Simon Pita. Lom Pita nēr vu yi bē, “Mehōböp, bē gejipek sa vahag-a?”

⁷ Lob Yesu nēr yah vu bē, “Gwēbeng og su geraḵ ngaa sēn sa nehevong agi ni rē. Gaḵ nahub rēḵ rēḵ gejaḵ ni.”

⁸ Loḵ Pita nēr yah vu bē, “Su rēḵ gejipek sa vahag rē! Gaḵ rēḵ nama!” Rēḵ Yesu nēr yah vu yi bē, “Bē sa su jipek vaham rē, og alu su rēḵ nemad dok ti in huk rē.”

⁹ Lob Simon Pita nēr yah bē, “Om Mehōböp, su gejipek sa vahag mu, gaḵ gejipek sa nemaḡ los sa yuḡ geving!”

¹⁰ Rēḵ Yesu nēr bē, “Mehōti sēn ripek yi ggovek lo, og yīḵ rēḵ jipek vaha mu gökin, gaḵ anon pin niveseek raḵ ggovek ya, rēḵ mu su ham pin rē.”

¹¹ In Yesu raḵ ni ggovek ya bē mehō saga rēḵ nanēr yi rangah vu alam Yuda hir ggev, lom mēm nēr bē, “Ham pin su nimin veseek raḵ rē!”

¹² Yesu ripek vahaj ggovek, log röp yi röpröp yah geto nedo. Log nēr vu sir bē, “Maḵ ham rak ngaa sēn sa hevong vu ham-ē ni?”

¹³ Ham nenēr sa nebē Tatovaha los Mehōböp, lob ham nēr yoh vu in sa nebē saga.

¹⁴ Ham Mehōböp los Tatovaha sa, rēḵ seripek ham vahamin. Om ham jipek arimin lo vahaj geving nabē saga.

¹⁵ In gwēbeng sa tato tahutahu vu ham, om ham gwevong nabē sēn sa hevong vu ham-ē.

¹⁶ Sa nanēr vu ham yōnon rot nabē: Hur ti su kesuu ala rē. Genabē mehōti gevong ngwē geko gagek mena, og ngwē sēn ḵo gagek menaya lo, su kesuu mehō sēn vong yi ya lo rē.

¹⁷ Bē ham jaḵ ngaa saga ni, beham gwevong nabē saga, og rēḵ ham kwamin vesa.

¹⁸ Sa su nanēr raḵ ham pin rē, gaḵ sengo raḵ alam sēn sehooin sir raḵ tu sa alam ggovek lo nij. Rēḵ gagek sēn neggēp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo anon jaḵ. Gagek sēn nēr nebē: Mehō sēn negga nos ving sa, vēr vaha raḵ in baḵē sa.

¹⁹ Gagek sēn sa nanēr vu ham lo su anon raḵ rē geyō nahēn, rēḵ sa nanēr vu ham namuḡin in bē nahub rēḵ natōḵ rangah, lob ham rēḵ gwevong geving sa nabē yīḵ Mehō lo sēnē.

²⁰ Sa nanēr vu ham yōnon rot nabē: Mehōti bē gevong nivesa vu mehō sēn sa gevong nōḵ lo, og mehō saga vong nivesa vu sa nebē saga. Log mehōti bē gevong nivesa vu sa, og vong nivesa vu Mehō sēn vong sa meseyam lo ving.”

Yesu Tato Mehō Sēn Bē Rēḵ Nanēr Yi Rangah Lo
(Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lk 22:21-23)

²¹ Yesu nêr nebê saga ggovek, log ayo maggin genêr bê, “Sa nanêr vu ham yonon nabê ham sênê ti rêk gevong sa dok na alam sên denelê sa paya lo nemaj.”

²² Lom yi hur maluh degêt sir meyah meyom in sir dugin mehô sên Yesu nêr gagek rak yi lo.

²³ Log hur maluh ti sên Yesu ahê neving yi lo* nedo dus vu Yesu.

²⁴ Lob Simon Pita tê kwa in genêr vu bê, “Gedok tepêk vu yi nabê nenêr re!”

²⁵ Lob kepê yi yah dus vu Yesu genêr vu bê, “Mehôböp, genenêr re saga?”

²⁶ Lob Yesu nêr yah vu bê, “Rêk sa dagoo nos teka sênê dok gabum besebo vu yi. Og yik mehô lo sênê.” Lob dagoo nos kemu teka loğ gabum bevo vu Yudas sên Simon Iskariot nalu.

²⁷ Yudas vo nos vêr ggovek log pevis geSatan loğ ya ayo. Yesu nêr vu bê, “Nгаа sên bê gwevong lo, og gwevong pevis.”

²⁸ Lom sir pin sên medo denegga nos los reggu saga lo sir ti su rak gagek sên Yesu nêr agi degwa ni rê.

²⁹ Derak ni bê Yudas negin jej-monê-yi, lom vahi kwaj nevo bê mak Yesu nêr vu bê na bago nos-buk-vabuung-yi borot. Ma, mak nêr vu bê bo ngaa vu alam sên denerak vu in ngaa lo.

³⁰ Log Yudas gga nos teka saga ggovek, log pevis meto meyah dobnê. To meyah log buk loğ.

Horek Mewis Ti

³¹ Yudas to meyah dobnê ggovek, log Yesu nêr bê, “Gwêbeng Mehônon Nalu niwêek los arê böp tøk yam rangah ggovek ya, log Mehônon Nalu vong bAnutu niwêek los arê böp tøk yam rangah ving.

³² Yonon, vong bAnutu niwêek los arê böp tøk yam rangah, om Anutu rêk gevong beMehônon Nalu niwêek los arê böp natøk nam rangah geving, om vongin gevong pevis.

³³ Naluğ lo! Sa medo geving ham teka rê, loğ ham rêk sero sa nabê sên senêr vu alam Yuda wirek lo nebê, ‘Ham su yoh vu bê rêk na nyêg sên sêk na-ê rê.’

³⁴ Sa bê bo horek mewis ti vu ham nabê: Ham ahêmin geving ham. Ham ahêmin geving ham nabê sên sahêg neving ham lo.

³⁵ Bê ham ahêmin geving ham nabê sênê, og rêk alam pin dejak ni nabê sa hur ham.”

Yesu Nêr Vu Pita Bê Rêk Dah Yi Vun

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lk 22:31-34)

³⁶ Loğ Simon Pita loğ tepêk vu yi bê, “Mehôböp, rêk gena tena?” Lom Yesu nêr yah vu bê, “Su geyoh vu bê rêk gesepa sa megenam nyêg sên sena-ê rê. Gağ nahub rê, loğ rêk getamuin sa.”

³⁷ Rêk Pita nêr bê, “Mehôböp! Sa su rêk sepa hong mena pehi rê in va? Sêk nadiik in hong!”

³⁸ Lob Yesu nêr yah bê, “Rêk genadiik in sa yonon-a? Sa nanêr vu hong yonon rot nabê pehi sênê og kôkrêeh su rêk ngu rê, log rêk gedah sa vun beron löö!”

14

Yesu Neli Hil Ya Vu Anutu

¹ “Ham su göneng in ham. Ham ayomin na timu vu Anutu, gayomin nam timu vu sa geving.

² Amag yi beggang los ayo ngahisekê neggêp. Bê nama, og sa su rêk nanêr vu ham wirek nabê sena gero nyêg vu ham rê.

³ Rêk nyêg neggêp, om sên sena gero vu ham govek rê, loğ mêm senom megağo ham jak geving sa in nyêg sên sa medo lo, og ham rêk medo geving.

⁴ Log nyêg sên sa bê na lo, og ham rak yi aggata ni ggovek.”

⁵ Rêk Tomas nêr yah vu yi bê, “Mehôböp, gena tena? He dugin! Lob he rêk ajak aggata saga ni nabê va?”

⁶ Lom Yesu nêr vu yi bê, “Aggata sa, gegagek anon los mala-tumsên degwa sa. Mehôti su rêk noh aggata ngwê mena vu Amag rê, gak rêk nama! Gağ yik sengo timu.

⁷ Bê ham jak sa nig, og ham rak Amag ni ving. Gwêbeng ham rak ni, in ham lê yi ggovek.”

⁸ Rêk Pilip nêr yah vu bê, “Mehôböp, getato Amam vu he, loğ mêm he kwamin vesa.”

⁹ Rêk Yesu nêr yah vu bê, “Pilip! Sa nado hus adingsekê rot ving ham, rêk ngo genahên gesu gerağ sa nig rê? Alam sên delê sa lo, og yik nebê delê Amag. Ma genêr bê ‘Getato Amam vu he’ in va?

* **13:23:** Mehô sên Yesu ahê neving yi lo og mak yik yi Jon, rêk mu yö kevu çapiya om sên lah yi vun bekevu meneggêp vunsên.

¹⁰Ma su gevong ving bë Amag nedo loḵ sa gesa nado loḵ Amag rë? Gagek sën sa nanër vu ham lo, og sa su nehevong yoh vu senḡo kwaḡ rë, gaḵ Amag sën nedo loḵ sa lo yō nevong yi huk.

¹¹Ham gwevong geving sa gagek sënë nabë sa nado loḵ Amag, gAmag nedo loḵ sa! Bë nama, og ham kwamin bo huk pin sën sa nehevong lo, lom ham gwevong geving saga.

¹²Sa nanër vu ham yōnon rot nabë: Bë mehōti ayo nam timu vu sa, og yik rëḵ gevong huk pin nabë sën sa nehevong agi geving. Log rëḵ gevong huk böpata rot kesuu sehōḡ, in sa nayah vu Amag.

¹³Log ngaa pin sën ham kwetag in jaḵ sarëḡ lo, og sëḵ gevong vu ham, in sa gevong bAmag niwëëk los arë böp natōk nam rangah nabë saga.

¹⁴Bë ham kwetag in ngaa jaḵ sarëḡ, og sëḵ gevong vu ham.”

Yesu Nër Bë Rëḵ Gevong Anon Vabuung Nam

¹⁵“Bë ham ahëmin geving sa, og rëḵ ham sepa doḵ sa horek.

¹⁶Lob sëḵ ketag na vu Amag, lob rëḵ gevong ham Mehō ngwë nam in gadu ham los gevong niwëëk vu ham, gerëḵ medo geving ham degwata los degwata. Mehō sënë yik yi Anon Vabuung begagek anon ala yi.

¹⁷Alam sën denesepa loḵ aggata-dob-yi lo, og su deyoh vu bë degeḵo yi rë, in su delë yi bederak ni rë. Rëḵ hameḵ ham raḵ ni. In nedo ving ham, geloḵ nedo ham ayomin.

¹⁸Sa su rëḵ gevuu ham meham medo kwetul doḵ nabë hur meten rë. Gaḵ sëḵ nom vu ham.

¹⁹Buk su hus ading rë galam sën denesepa loḵ aggata-dob-yi lo pin su rëḵ degelë sa gökin rë, gaḵ hameḵ rëḵ gwelë sa. Sa nado malag-tumsën, om ham rëḵ medo malamin-tumsën geving.

²⁰Dok buk saga og ham rëḵ jaḵ ni nabë sa nado loḵ Amag, geham nedo loḵ sa, gesa nado loḵ ham.

²¹Mehōti sën geḵo sa horek mesepa doḵ nivesa lo, og mehō sënë ahë neving sa. Lom bë mehōti ahë geving sa, og Amag rëḵ ahë geving yi, gesahëḡ geving yi geving, gesëḵ tateḵin sa vu yi bejaḵ sa niḡ.”

²²Yesu nër nebë sënë, lom mehō ngwë arë nebë Yudas, saga su Iskariot rë, nër vu Yesu bë, “Mehōböp, genër va saga? Sën bë ḡetato hong rangah vu he gesu rëḵ ḡetato hong vu alam sën denesepa loḵ aggata-dob-yi lo rë-ë? Saga nabë va?”

²³Loḵ Yesu nër yah vu bë, “Bë mehōti ahë geving sa, og rëḵ sepa doḵ sa gagek megero, lob mëm Amag rëḵ ahë geving yi, galu rëḵ anam medo geving yi.

²⁴Mehōti bë su ahë geving sa rë, og su rëḵ sepa doḵ sa gagek rë. Gagek sën ham nengo lo, og su senḡo ti sa ngaa rë, gaḵ yam ggëp Amag sën vong sa meseyam lo.

²⁵Sa nahën nado ving ham gesenër gagek sënë vu ham.

²⁶Gaḵ Mehō sën doḵ vu ham anon lo, sakaḵ Anon Vabuung sën Amag rëḵ gevong nom los sa niḡ wëëk doḵ nah sa böḡ lo, og rëḵ tateḵin ngaa pin vu ham los bër ham kwamin jaḵ beham kwamin bo ngaa pin sën senër vu ham.

²⁷Sa bë na jaḵ om sa gevong beham ayomin geto revuh. Sa nehevong beham ayomin neto revuh nebë sën sayoḡ neggëp revuh lo. Alam sën denesepa loḵ aggata-dob-yi lo, og su deyoh vu bë degevong beham ayomin geto revuh rë, gaḵ saḵ seyoh vu om sa nehevong. Om mëm ham su newamin jaḵ, geham su göneng in ham.

²⁸Ham ngo sa gagek sën senër vu ham bë sa gevuu ham gesena rëḵ sëḵ nom vu ham. Bë ham ahëmin neving sa, og ham kwamin vesa in sa naya vu Amag, in Amag og böp bekesuu sa.

²⁹Gagek sënë yō nahën gesa nanër vu ham namuḡin, in nabë anon jaḵ og ham jaḵ ni.

³⁰Sa su rëḵ nanër gagek pangsen rot vu ham rë, in dob sënë ala nipaya vongin berup, rëḵ mu su yoh vu bë rëḵ kepë sa rë.

³¹Sa bë alam sën denesepa loḵ aggata-dob-yi lo dejaḵ ni nabë saḡḡ neving Amag, gesa nehevong ngaa yoh vu gagek sën Amag vong vu sa meseyam in lo. Om ham kwedi jaḵ mehil ana!”

15

Yesu Nër Bë Tu Wain Jes Degwa

¹“Wain jes degwaseḵë soḡek sa, gAmag tu wain ala.

²Sa nemaḡ pin sën su denesis anoj rë lo, og Amag neketöv vër menetë ya, gesa nemaḡ nivesa pin sën denesis anoj lo, og neketöv dus genetongin, in bë dengis anoj ngahiseḵë rot.

³Lob gagek sën senër vu ham ggovek lo, tongin ham ggovek ya nebë saga.

⁴ Ham medo dok sa, loḵ mēm sēḵ medo dok ham. Bē ham su medo dok sa rē, og ham su rēḵ ngis anomin rē. Sa tahu raḵ nema sēn su raḵ nare jes rē lo, in saga su yoh vu bē ngis anon rē.

⁵ Wain jes sa, genema ham. Mehōti sēn nedo loḵ sa gesa nado lok yi lo, og rēḵ ngis anon ngahiseḵē rot. Bē sa su medo geving ham rē, og ham su yoh vu bē rēḵ gwevong ngaa ti nirōp rē.

⁶ Mehōti bē su medo dok sa rē, og rēḵ mala nama nabē wain nema sēn deneketōv vēr benebebov ya lob denesupin beya denevesi raḵ ya nengwah lo.

⁷ Nabē ham medo dok sa gesa gageḵ medo dok ham yōnon, lom nabē ham ahēmin geving ngaa ti bekwetaḡ, og rēḵ ham gweko.

⁸ Bē ham ngis anomin ngahiseḵē, og saga rēḵ geḵo Amag arē jaḵ los tato niwēēḵ, lob ham rēḵ natu sa hur.

⁹ Sahēḡ neving ham nebē sēn Amag ahē neving sa, om ham su gwetah ham vēr in sa ahēḡ-ving sēn saga.

¹⁰ Bē ham sepa dok sa horek, og sēḵ ahēḡ geving ham pang sēn, nabē sēn sa nesepa loḵ Amag yi horek, gahē neving sa pang sēn lo.

¹¹ Senēr gageḵ pin sēnagi yōḵ vu ham, in bē ham kwamin vesa nabē sa, beham kwamin-vesasēn gērin ham ayomin los dahis.

¹² Sa horek nebē: Ham ahēmin geving ham nabē sēn sahēḡ neving ham.

¹³ Mehōti bē nadiiḵ dok nah yi alam lo bej, og ahē neving sir kesuu sēn mehōnon pin ahēj neving hir alam lo.

¹⁴ Log nabē ham sepa dok sa horek sēn sevo vu ham lo, og ham tu salam yōnon.

¹⁵ Om sa su rēḵ nanēr ham gōkin nah nabē sa hur meris ham rē, in hur meris og sir duḡin huk sēn alaj kwa nevo bē gevonḡ lo. Gaḵ senēr ham bē ham tu sa alam soḡek, in ngaa pin sēn sa nehango ggēp Amag lo, og senēr rangah vu ham ggovek ya.

¹⁶ Ham su hooin sa raḵ rē, gaḵ sehooin ham raḵ mehevong ham ya in bē ham ngis anomin ngahiseḵē beham anomin saga medo degwata. Lom nabē ham kwetaḡ ngaa ti jaḵ sarēḡ vu Amag, og rēḵ bo vu ham.

¹⁷ Lob sa horek nebē sēnē: Ham ahēmin geving ham!"

Yesu Nēr Bē Alam Sēn Denesepa Loḵ Aggata-dob-yi Lo Rēḵ Degevong Begō Vu Yesu Yi Alam

¹⁸ "Alam sēn denesepa loḵ aggata-dob-yi lo, bē ahēj sengēn vu ham, og ham jaḵ ni nabē ahēj sengēn vu sa nebē saga muḡin.

¹⁹ Bē ham degwa vu dob, og rēḵ alam sēn denesepa loḵ aggata-dob-yi lo ahēj geving ham, in ham los degwa timu. Rēḵ ma geham su degwa vu dob rē. Sehooin ham raḵ loḵ alam sēn denesepa loḵ aggata-dob-yi lo, om sēn ahēj sengēn vu ham.

²⁰ Ham kwamin bo gageḵ sēn senēr vu ham lo bē: Hur ti su kesuu ala rē. Dedeḡinengin sa raḵ ngaa maggin, om rēḵ dedeḡinengin ham jaḵ ngaa maggin nabē saga geving. Gaḵ bē desepa dok sa gageḵ, og rēḵ desepa dok ham gageḵ geving.

²¹ Rēḵ mu mehōnon rēḵ degevong nij paya vu ham in salam ham, in su deraḵ Mehō sēn vong sa meseyam lo ni rē.

²² Bē sa su nam nanēr gageḵ rangah vu sir rē, og su rēḵ degeruu demij vu sa bengaa nipaya gēp vu sir rē. Rēḵ seyam nēr vu sir, om gwēbeng sēnē su yoh vu bē dedahun jaḵ hir ngaa nipaya rē.

²³ Mehōti bē gelē sa paya, og nelē Amag paya ving nebē saga.

²⁴ Ngaa bōp bōp sēn mehōti su vong wirek rē lo, bē sa su nam gevonḡ medegelē rē, og su rēḵ degeruu demij vu sa bengaa nipaya gēp vu sir rē. Rēḵ delē bē sa nehevong ngaa bōp ngahiseḵē nebē sēnē, lom nahēn denelē alu Amag paya.

²⁵ Nebē saga in bē gageḵ sēn dekevu meneggēp loḵ hir horek lo anon jaḵ nabē: Denelē sa paya meris mu gedegwa ma.

²⁶ Lob Mehō-dok-vu-ham, Anon Vabuung gageḵ-anon-yi sēn yam vu Amag lo, sēn sēḵ gevonḡ vu Amag menom vu ham lo, og rēḵ tateḵin sa degwa.

²⁷ Geham rēḵ tateḵin sa degwa rangah nabē saga geving, in ham nedo ving sa vu muḡinsēn mejom ahon menedo.

16

¹ Senēr gageḵ sēnē vu ham in bē ham su bēs bemalamin nama.

² Alam rēḵ dejuuk ham in hir dub-supinsēn-yi, gebuk rēḵ berup lob dengis ham beham nadiiḵ, gerēḵ degekuung nabē sakaḵ denevonḡ Anutu yi huk.

³ Rēḵ degevong ngaa saga pin in su deraḵ Amag ni rē, besu deraḵ sa niḡ rē.

⁴ Om senēr gageḵ saga vu ham vorot, in nabē buk saga natōḵ vu ham, og ham kwamin bo nah gageḵ sēn senēr vu ham lo."

Yesu Tatekin Anon Vabuung Yi Huk

⁵ “Vu muginsën sa su nër gagek nebë sënë vu ham rë, in sa nahën nado ving ham. Log gwëbeng sa bë nah mena vu Mehö sën vong sa meseyam lo, rëk ham ti su loḵ tepëk in sa bë, ‘Gëya tena?’ rë, gema.

⁶ Senër gagek saga vu ham gwëbeng, lob ham ayomin maggin rot.

⁷ Rëk sa nanër gagek anon sënë vu ham bë sa nayah in bë doḵ vu ham. Bë sa su nah rë, og ham Mehö sën doḵ vu ham lo su rëk nom vu ham rë. Gaḵ senah loḵ mëm sëḵ gevong nom vu ham.

⁸ Mehö saga rëk nam, lob rëk tatekin vu alam sën denesepa lok aggata-dob-yi lo nabë ngaa nipaya neggëp vu sir, gengaa nivesa neggëp vu sa, lob rëk tatekin nabë nyëvewen rëk natòḵ vu sir.

⁹ Rëk tatekin nabë ngaa nipaya neggëp vu sir in su ayoj neyam timu vu sa rë.

¹⁰ Gerëk tatekin nabë ngaa nivesa neggëp vu sa, in seyah meya vu Amaḡ geham su nelë sa ggökin yah rë.

¹¹ Gerëk tatekin nabë denatòḵ vu nyëvewen in Anutu nër ggovek bë dob sënë ala nipaya rëk natòḵ vu yi ngaa nipaya nyëvewen.

¹² Sa gagek ngahisekë rot sën sa bë nanër vu ham lo neggëp, rëk ham nahën gesu yoh vu bë ham jaḵ ni venuh rë.

¹³ Gaḵ mëm Anon Vabuung gagek-anon-yi nam lo, lob mëm rëk tatekin gagek anon los dahis vu ham beham jaḵ ni. In su rëk nanër yö yi gagek rë. Gaḵ gagek sën ngo lo, sën rëk nanër, gerëk nanër gagek sën nahën gesu anon rak rë lo rangah vu ham borot.

¹⁴ Rëk geḵo sarëḡ jaḵ, in rëk geḵo gagek vu sa benom nanër rangah vu ham.

¹⁵ Amaḡ yi ngaa pin tu sa ngaa, om sën senër rak Mehö saga bë rëk geḵo gagek vu sa menom nanër rangah vu ham.”

Yesu Nër Bë Ayoj Maggin Rëk Gërin Natu Kwaj Vesa

¹⁶ “Buk su rëk hus ading rë lob ham su yoh vu bë rëk gwelë sa rë, log buk su rëk hus ading rë gaḵ ham rëk gwelë sa gökin.”

¹⁷ Lob yi hur maluh lo yö deloḵ tepëk vu sir bë, “Nenër gagek va sënë? Bë, ‘Buk su rëk hus ading rë lob hil su ayoh vu bë rëk galë yi rë, log buk su rëk hus ading rë lob hil rëk galë yi gökin-ë: Log nër ving bë neya vu Ama-ë?’

¹⁸ Nër bë buk su rëk hus ading rë sënë degwa nebë va? Hil dugin yi gagek saga!”

¹⁹ Lom Yesu rak ni bë denevongin bë dedoḵ tepëk in yi, lom nër vu sir bë, “Ham neloḵ tepëk in ham in sa gagek saga sën senër bë buk su rëk hus ading rë lob ham su yoh vu bë rëk gwelë sa rë, log buk su rëk hus ading rë lob ham rëk gwelë sa gökin.

²⁰ Sa nanër vu ham yönon rot nabë: Ham rëk ngu böpata, gekwamin paya paya, galam sën denesepa lok aggata-dob-yi lo rëk kwaj vesa. Ham rëk kwamin paya, rëk mu ham kwamin paya saga rëk gërin natu kwamin vesa.

²¹ Avëh ti bë bimeng in geḵo nalu, og ayo maggin rot in vanë tòḵ vu yi, loḵ nabë mëm geḵo nalu govek lo, og mëm su rëk kwa bo vanë lo gökin nah rë, gaḵ kwa vesa in ḵo nalu metu yi ngaa ggovek ya.

²² Lob ham nebë saga. Ham ayomin maggin gwëbeng, rëk sëḵ galë ham gökin, lob mëm ham rëk kwamin vesa rot gemehönon su deyoh vu bë degevong beham kwamin paya gökin nah rë.

²³ Vu buk agu ham su rëk doḵ tepëk in ngaa ti nah vu sa rë. Sa nanër vu ham yönon rot nabë: Bë ham kwetaḡ ngaa ti vu Amaḡ jaḵ sarëḡ, og rëk gevong vu ham.

²⁴ Wirek ham su kwetaḡ ngaa ti rak sarëḡ rë. Bë ham kwetaḡ, og ham rëk gweḵo lom ham kwamin vesa rot.”

Yesu Kesuu Ngaa-dob-yi Pin

²⁵ “Senër gagek pin sënë vu ham rak gagek peggirinsën mu. Gaḵ buk vongin berup, lob sa su rëk nanër vu ham jaḵ gagek peggirinsën gökin rë, gaḵ sëḵ nanër Amaḡ degwa gëp rangah vu ham.

²⁶ Lob buk saga bë berup, og rëk ham kwetaḡ ngaa vu yi jaḵ sarëḡ. Sa su nër bë sëḵ ḵetaḡ vu Amaḡ in ham rë,

²⁷ in Amaḡ yö kwa pesivin ham, in ham ahëmin neving sa geham vong ving bë sa nado vu Anutu beseyam.

²⁸ Sa nado ving Amaḡ beseluḵ yam dob. Log sa hevongin gevuu dob sënë, gesenah mena vu Amaḡ gökin.”

²⁹ Lob yi hur maluh denër yah vu yi bë, “Kë! Mëm gwëbeng genër neggëp rangah, gesu genër rak gagek peggirinsën rë.

³⁰ Gwëbeng he raḵ ni ggovek bē geraḵ nḡaa pin ni megenedo. Su hong dugin mehōnon hir tepēḵ rēḵ mehō la denēr vu hong rē. Sēnē vong behe hevong ving bē Anutu vong hong yam.”

³¹ Lom Yesu nēr yah vu sir bē, “Gwëbeng ham vong ving sa?”

³² Om ham gwengō rē! Buk dus raḵ, lob tōḵ yam ggovek ya, geham rēḵ kwetēḵin beham ti ti nah mena bōmin, gesengo perurek timu rēḵ medo. Rēḵ sa su perurek timu nḡo rēḵ medo rē, in Amag nedo ving sa.

³³ Senēr gāgek pin sēnē vu ham in bē ham kwamin bo sa gemēm ayomin geto revuh. Vu dob sēnē nḡaa maggin rēḵ deginengin ham, rēḵ mu ham su newamin jaḵ, in sa ḵepē dob sēnē ala nipaya ya ggovek ya.”

17

Yesu Jom Raḵ In Yi Hur Maluh

¹ Yesu nēr saga ggovek log varah mala raḵ yaḡek gejom raḵ bē:

“Amag, buk verup ggovek ya, om getato nalum niwēek los arē bōp natōḵ nam rangah in lob mēm nalum gevong benim wēek los arēm bōp natōḵ nam rangah.

² Gevong besetu mehōnon pin alaj in bē sa gevong balam pin sēn gevong sir vu sa lo demedo malaj-tumsēn degwata los degwata.

³ Log nabē dejak nim nabē Anutu anon perurek timu hong, los dejak Yesu Kerisi sēn gevong yam lo ni, og saga rēḵ gevong bedemedo malaj-tumsēn degwata los degwata.

⁴ Sa hevong benim wēek los arēm bōp tōḵ yam rangah vu dob, gesa semu huk sēn gevong vu sa bē sa gevong lo ggovek ya.

⁵ O Amag, gwevong besa nig wēek los arēḡ bōp natōḵ nam rangah gökin nabē sēn neggēp rangah wirek loḵ buk sēn sa nado ving hong gedob yō nahēn lo.

⁶ Sa tatekin hong degwa rangah vu mehōnon sēn gehooiin sir raḵ vu sa vu dob lo. Hong alam saga, loḵ gevong sir vu sa, lom desepa loḵ hong gāgek.

⁷ Lob gwëbeng derak ni ggovek ya bē nḡaa pin sēn gevong vu sa lo, og yō yam vu hong timu.

⁸ In gāgek sēn gevo vu sa lo, og sevo vu sir bedeko raḵ bedevong ving rot bē sa vu hong meseyam. Bedevong ving bē gevong sa yam.

⁹ Sejom raḵ in sir sēnē. Sa su jom raḵ in alam sēn denesepa loḵ aggata-dob-yi lo rē, gaḵ sejom raḵ in sir sēn gevo vu sa lo, in hong alam sir.

¹⁰ Salam pin tu hong nḡaa, gehong alam pin tu sa nḡaa, lob sir pin sēnē detato sa nig wēek los arēḡ bōp rangah.

¹¹ Sa su rēḵ medo dob rē, gaḵ sir yō rēḵ demedo gesenōk vu hong. O Amag Vabuung! Gwegin alam sēn gevong vu sa lo jaḵ nim wēek, in demedo jevuh ti nabē sēn alu nado revuh ti agi.

¹² Sēn sa nahēn nado ving sir lo, og sa nehegin sir sēn gevong vu sa lo raḵ nim wēek. Sa nehegin sir rot gesir ti su mala ma rē, gaḵ yik mehō nipaya timu sēn vongin mala nama lo, saga mala maya verōḵ yi, in gāgek sēn neggēp loḵ hong ḵapiya lo anon jaḵ.

¹³ Gwëbeng sēnē sa bē nōk vu hong, rēḵ sa nanēr gāgek sēnē vu dob in sir pin kwaj vesa rot nabē sa.

¹⁴ Sevo hong gāgek vu sir, lob alam sēn denesepa loḵ aggata-dob-yi lo delē sir paya in su denesepa loḵ aggata-dob-yi rē nebē sēn sa su nesepa loḵ aggata-dob-yi rē lo.

¹⁵ Sa su ḵetaḡ vu hong bē gweko sir vēr in dob rē, gaḵ sa ḵetaḡ vu hong bē gwegin sir vu Mehō Nipaya.

¹⁶ Sir og su denesepa loḵ aggata-dob-yi rē, nebē sēn sa su nesepa loḵ aggata-dob-yi rē lo.

¹⁷ Gwvong bedejak gāgek anon ni venuh, loḵ mēm rēḵ denatu hong hur nirōp jaḵ saga, in hong gāgek og gāgek anon.

¹⁸ Sa hevong sir medeneya vu alam sēn denesepa loḵ aggata-dob-yi lo, nebē sēn gevong sa meseyam vu alam sēn denesepa loḵ aggata-dob-yi agi.

¹⁹ Sa dahun sa besetu hong hur nirōp in bē sedok vu sir bedejak gāgek anon ni venuh medenatu hong hur nirōp nabē saga geving.

²⁰ Sa su ḵetaḡ in sir sēnē mu rē, gaḵ sa ḵetaḡ in alam sēn rēḵ degengo hir gāgek bayoj nam timu vu sa lo ving.

²¹ O Amag! Gwvong sir pin demedo jevuh ti nabē sēn genedo loḵ sa, gesa nado loḵ hong lo, lob hil pin medo jevuh ti, in alam sēn denesepa loḵ aggata-dob-yi lo dejak ni medegevong geving nabē gevong sa meseyam.

²² Log nim wēek sēn gevo vu sa lo, og sevo vu sir in demedo jevuh ti nabē sēn alu nado revuh ti agi.

²³ Sa nado loḵ ayoj nebë sën genedo loḵ sayog lo, in bē demedo jevuh ti borot, galam sën denesepa loḵ aggata-dob-yi lo dejak ni nabë gevorg sa meseyam, los dejak ni nabë ahēm neving sir nebë sën ahēm neving sa.

²⁴ O Amag! Ahēm neving sa wirek loḵ buk sën dob yō nahën gesu getung rē lo rot, lob gevorg nim wëek los arēm böp vu sa, om sa bē salam sën gevorg vu sa lo demedo geving sa doḵ nyëg sën sëḵ medo doḵ lo in degelē sa nig wëek los arëg böp saga.

²⁵ O Amag, Mehō yohvu! Alam sën denesepa loḵ aggata-dob-yi lo su derak nim rē, gaḵ sa og serak nim gesir sënē derak ni bē gevorg sa meseyam.

²⁶ Senër hong degwa vu sir, gesëḵ medo nanër. In ahëvingsën na menoh vu sir geving nabë sën ahēm neving sa lo, log sa medo doḵ ayoj.”

18

Yudas Nër Yesu Rangah Vu Alam-begö-yi

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lk 22:47-53)

¹ Yesu jom rak ggovek log to meya ving yi hur maluh meya devaseḵ bël Kidron, meya deto huk oliv* yi ti ggëp nyëg saga. Lob Yesu losho yi hur maluh ya deluk ya.

² Log Yudas sën nër yi rangah lo, yō rak huk saga ni vorot, in Yesu losho yi hur maluh denesupin sir ggëp saga buk ngahi.

³ Lob ḵo alam-begö-yi yu ti ving alam-deneḵo-seriveng hir ggev lo hir hur los Parisai* lo hir hur la bedeya huk saga. Detaggi nengwah los ram bedeko ngaa-begö-yi sepa.

⁴ Yesu rak ngaa pin sën vongin natōḵ vu yi lo ni vorot, lom ya vu sir meloḵ tepëḵ bē, “Ham nesero re?”

⁵ Rëḵ denër yah vu bē, “Yesu Nasaret!”

⁶ Lom Yesu nër yah vu sir bē, “Sa lo sënē!” Lob Yudas sën tato yi rangah lo nare ving sir. Yesu nër vu sir bē, “Sa lo sënē!”, lom deyah rak demij medekepē meya deneggëp dob.

⁷ Lom Yesu loḵ tepëḵ in sir ggökin bē, “Ham nesero re?” Loḵ denër yah bē, “Yesu Nasaret!”

⁸ Loḵ Yesu nër yah bē, “Senër yu ham ggovek ya bē yik sa lo sënē! Nabë ham nesero sa, og ham gwevong alam sënē geto dena.”

⁹ Nër bē saga in yi gägeḵ sën nër vorot lo anon jak nabë, “Sir sën gevorg sir vu sa lo, og sir ti su rëḵ mala nama rē.”

¹⁰ Lom Simon Pita neḵo paëp-yu-anil ti sepa, lob tur vër besap alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp yi hur maluh ti nenga ris vesa ya.

¹¹ Hur maluh saga arë nebë Malkus. Rëḵ Yesu nër vu Pita bē, “Gejöp hong paëp doḵ nah newis. Ma geḵuung bē sëḵ noh nenga in ngaa maggin sën Amag vong sa yam in lo?”

Deḵo Yesu Ya Vu Anas

¹² Log alam-begö-yi yu ti saga losho alaj, galam Yuda hir hur lo, medejom Yesu ahon gededuu yi.

¹³ Lob deḵo ya vu Anas atov mugin. In alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp wirek, rëḵ ggen Kayapas loḵ yah ben benedo loḵ ngebek sagi.

¹⁴ Lob yik Kayapas sënē sën nër vu alam Yuda wirek lo bē, “Bē mehō timu nadiik doḵ nah alam pin bej, og mēm nivesa.”

Pita Lah Yi Vun

(Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lk 22:55-57)

¹⁵ Simon Pita luho hur maluh ngwë detamuin Yesu medeya. Loḵ alam-deneḵo-seriveng hir ggev rak hur maluh ngwë saga ni, in mewa ma ngaa ti, lom loḵ ya alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp saga yi begganḵ tete ayo ving Yesu.

¹⁶ GePita nare dobnë. Loḵ hur maluh ngwë sën alam-deneḵo-seriveng hir ggev rak ni lo to meyah menër vu avëh sën negin veluung avi lo, log ḵo Pita meluho deloḵ ya.

¹⁷ Lob avëh sën negin veluung avi lo loḵ tepëḵ vu Pita bē, “Maḵ mehō saga yi hur maluh ti hong-a?” Rëḵ bē, “Saḵ ma!”

¹⁸ Log nyëg ayöong, om alam-deneḵo-seriveng hir hur losho alam ahëvavu sën denemalajin nyëg lo devev nengwah medetetup mevare denevenguh. Lom Pita ya nare menevenguh ving sir.

Alam-deneḵo-seriveng Hir Ggev Böp Loḵ Tepëḵ In Yesu

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lk 22:66-71)

¹⁹ Log alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp loḵ tepëḵ in Yesu yi hur maluh los yi gägeḵ sën nenër vu mehōnon lo.

²⁰ Rëḵ Yesu nër yah vu bē, “Sa nanër gägeḵ vu mehōnon pin menado rangah, gesa nanër loḵ dub-supinsën-yi pin, geloḵ dub-vabuung-böp sën alam Yuda denesupin sir loḵ lo. Sa su nanër gägeḵ menalah vun in ham rē.

²¹ Om su gedok tepək in sa, gak gedok tepək in sa gagek vu alam sën denengo sa gagek lo rë, in denngo mederak ni."

²² Vare nenër gagek saga, lob ahëvavu sën denevong huk medenare lo ti petap Yesu nenga genër bë, "Su genanër gagek nabë saga vu alam-deneko-seriveng hir ggev böp!"

²³ Rëk Yesu nër yah vu bë, "Nabë senër gagek ti paya, og genanër rangah nabë senër tena paya. Ma nabë senër yoh vu, rëk nebë va sën gësis sa meris mu-ë?"

²⁴ Deduu Yesu ggovek benahën nare los aggis, log Anas vong yah vu alam-deneko-seriveng hir ggev böp Kayapas.

Pita Lah Yi Vun Ggökin

(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lk 22:58-62)

²⁵ Log Simon Pita vare nevenguh nengwah lom denër vu yi bë, "Mağ yi hur maluh ti sën hong-ë?" Rëk Pita lah yi vun bë, "Sağ ma!"

²⁶ Lob alam-deneko-seriveng hir ggev böp yi hur ti sën Pita sap nenga ris ya lo gadë ma ngaa ti verup nër bë, "Mağ sa halë hong sënë. Sën genare ving yi loğ huk anon agu lo?"

²⁷ Rëk Pita lah yi vun ggökin yah bë, "Sağ ma!", lob pevis bekökrëh su.

Deko Yesu Ya Vu Pilatus

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lk 23:1-5)

²⁸ Loğ heng to, lom deko Yesu ggëp Kayapas yi beggang beto deya Prëtoryam (sën nebë kiap böp yi beggang). Rëk alam Yuda su delok ya Prëtoryam ving Yesu rë, in deneggöneng in alam Rom hir beggang saga in bë rëk gevong benij paya jağ, lob su deyoh vu bë dega nos-ggöksën-yi rë.

²⁹ Nebë saga lom Pilatus to meya dobnë vu sir menare malaj genër bë, "Ham nër gagek va rağ mehö sënë?"

³⁰ Lom denër yah vu bë, "Mehö saga bë su yi mehö nipaya rë, og he su rëk gaço yi manam vu hong rë!"

³¹ Rëk Pilatus nër yah bë, "Maam ham gweko nöğ megwengo yi gagek noh vu ham horek!" Rëk denër bë, "Ham alam Rom ham horek nër in he bë he su ayoh vu bë rëk angis mehönon bedenadiik rë."

³² Nebë saga in bë Yesu yi gagek sën nër bë rëk nadiik jağ kelepeko* lo anon jağ.

³³ Lom Pilatus loğ yah Prëtoryam ggökin metahi Yesu yah melok tepək in bë, "Alam Yuda hir mehö-los-bengö hong-a?"

³⁴ Loğ Yesu loğ tepək yah vu yi bë, "Ngo kwam nevo gagek saga, ma mehö la denër vu hong-a?"

³⁵ Loğ Pilatus nër yah vu yi bë, "O! Sa su Yuda ti rë! Hong alam losho hir alam-deneko-seriveng lo hir ggev yö deko hong yam vu sa. Ma gevong va paya?"

³⁶ Loğ Yesu nër bë, "Su sa nyëg neggëp dob sënë rë. Bë sa nyëg gëp vu dob sënë, og rëk salam sën detamuin sa lo degevong begö jağ sa, lom alam Yuda su deyoh vu bë rëk denajom sa ahon rë."

³⁷ Lom mëm Pilatus nër yah bë, "Om mağ hong mehö-los-bengöm ti yönon-a?" Rëk Yesu nër yah bë, "Genër yoh vu! Sa mehö-los-bengög ti, rëk setu mehönon meluk yam dob in bë sa nanër gagek anon rangah. Mehöti bë gagek anon gëp doğ ayo, og rëk gengö sayeg."

³⁸ Rëk Pilatus loğ tepək yah vu yi bë, "Gagek anon sagağ va?"

Pilatus Nër Bë Denatul Brëm Na Yesu Betii Kelepeko

(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lk 23:13-25)

Pilatus nër gagek saga ggovek, log to meyah dobnë menër vu alam Yuda bë, "Sa su tøk vu gagek ti geneggëp vu mehö sënë rë.

³⁹ Rëk mu ham ngo ham aggata neggëp bë sa gaço mehöti bër in karabus doğ Buk-ggöksën-yi* benök vu ham. Om ham nanër rë, nabë ham vongin bë sa gaço ham alam Yuda ham mehö-los-bengö vër vu ham ma ma?"

⁴⁰ Rëk detahi yah nikelap vu bë, "Yiğ ma! Gağ Barabas!" Barabas og mehö sën nesis alam geneggodeğ hir ngaa lo.

19

¹ Lob Pilatus nër medejom Yesu ahon medeko meya deveek yi rağ aggis.

² Gemëm alam-begö-yi detahu mehö-yurëmek rağ yi. Bededuu aggis niggin ggin tahu alam-los-bengöj hir madub gedetung rağ yu, log deröp tob mala sağap loğ yi,

³ log ya denare mala gedevong kewësën vu bë, "Alam Yuda hir mehö-yurëmek! He haço hong rağ!" Log depetap yi.

⁴ Lob Pilatus to meyah dobnë ggökin menër bë, "Ham lë, sa hevongin gaço yi geto menam vu ham, in mëm ham ngo jağ gagek sën senër vu ham lo ni nabë sa su tøk vu nipaya ti geneggëp vu yi rë."

⁵ Lob mēm Pilatus ko Yesu los madub niggin ggin, betob mala saḡap sēn beto meya vu sir genēr bē, “Ham lē! Mehō lo sēnē!”

⁶ Lob alam-deneko-seriveng hir ggev los ahēvavu sēn denemalajin nyēg lo, delē yi lom detahi bē, “Gengis yi jaḡ na keḡepeko*! Gengis yi jaḡ na keḡepeko*!” Lom Pilatus nēr yah vu sir bē, “Om ham ngo gwēko yi nōk mengis yi jaḡ na keḡepeko*. In sa su tōk vu nipaya ti geneggēp vu yi rē.”

⁷ Loḡ alam Yuda denēr yah vu bē, “He horek neggēp lom horek saga sēn nēr bē nadiik in ko yi raḡ benēr yi nebē Anutu Nalu yi.”

⁸ Pilatus ngo ḡaḡek saga, lob ggōneng in yi pangsēn rot,

⁹ lom loḡ yah Prētoryam meloḡ tepēk in Yesu ggōkin bē, “Geyam vu tena?” Rēḡ Yesu aye ma.

¹⁰ Lom Pilatus nēr vu yi bē, “Su gevangwēng in sa rē? Gerak ni bē setu ala! Seyoh vu bē gako hong vēr, geseyoh vu bē gevang hong vu sir medengis hong jaḡ na keḡepeko*!”

¹¹ Loḡ Yesu nēr yah vu yi bē, “Bē Anutu vu vavunē su ngoḡek rē, og su rēḡ genatu ala rē. Nebē saga, om mehō sēn vong sa loḡ yōk nemam lo, saga sēn vong ngāa nipaya sevōḡ hong.”

¹² Pilatus ngo ḡaḡek saga, lom tum kwa vo bē ḡeḡo Yesu vēr, rēḡ alam Yuda detahi ya nikelap bē, “Bē gwēko mehō saga vēr, og su mehō-los-bengō Sisar* yi mehō hong rē! Mehōti bē yō gooin yi jaḡ natu mehō-los-bengō, og neḡo yi raḡ bē kesuu Sisar*.”

¹³ Pilatus ngo hir ḡaḡek saga ggovek, lob ko Yesu meto meya ḡerak nedo sēa-ḡaḡek-yi ggēp nyēg sēn denenēr bē Telig Gelōng lo. (Denenēr ggēp Hibru ayej bē Gabata.)

¹⁴ Lob loḡ buk saga alam Yuda denesemu sir in bē dega nos Buk-ggōksēn-yi*, gemēm siks krōk monbuk lob Pilatus nēr vu alam Yuda bē, “Ham gwelē ham mehō-los-bengō sēnē!”

¹⁵ Rēḡ detahi yah nikelap bē, “Gwēko na! Gwēko na! Gengis yi jaḡ na keḡepeko*!” Loḡ Pilatus loḡ tepēk in sir bē, “Ham vongin bē sengis ham mehō-los-bengō jaḡ na keḡepeko*?” Lob alam-deneko-seriveng hir ggev denēr yah bē, “He hōmin mehō-los-bengō ma, ḡaḡ yik mehō-los-bengō Sisar* yō timu!”

¹⁶ Denēr nebē saga, lob tum Pilatus lēin Yesu loḡ yah nemaj in dengis yi jaḡ na keḡepeko*.

Desis Brēm Ya Yesu Vetii Kelepeko

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lk 23:26-43)

¹⁷ Lom Yesu yō kerē yi keḡepeko* raḡ gedeko yi medeya nyēg sēn denenēr arē nebē Nyēg Yuseḡē lo, (Hibru ayej nebē Golgota).

¹⁸ Lom ya desis yi raḡ keḡepeko* ggēp sagu, bedesis mehō luu denare vahi vahi, geYesu nare vuheng.

¹⁹ Log Pilatus nēr medekevu yi ḡaḡek raḡ neggēp keḡepeko* yu nebē: *YESU NASARET, ALAM YUDA HIR MEHŌ-LOS-BENGŌ.*

²⁰ Lom nyēg sēn desis Yesu raḡ ya keḡepeko* lo, neggēp dus vu nyēg böp Yerusalem nenga, lom Yuda ngahiseḡē detevin ḡaḡek saga in dekevu loḡ ayej lōō pin. Dekevu loḡ alam Yuda ayej, ḡelok alam Rom ayej, ḡelok alam Grik ayej.

²¹ Lom Yuda hir alam-deneko-seriveng hir ggev denēr vu Pilatus bē, “Su ḡekwevu nabē alam Yuda hir mehō-los-bengō, ḡaḡ kwevu nabē yō nenēr yi nebē alam Yuda hir mehō-los-bengō.”

²² Loḡ Pilatus nēr yah vu sir bē, “ḡaḡek sēn sa kevu aga lo, yō ḡep jaḡ!”

²³ Lob alam-begō-yi desis Yesu raḡ ya keḡepeko* ggovek, loḡ mēm yom devong yi tob ggelek sir ya yu lubeluu yoh vu sir. Rēḡ yi rōprōp ading sēn nerōp ya gebinē lo nahēn neggēp, rēḡ devasu los ayo dahis vu kwa beya meto vaha.

²⁴ Delē bē devasu nebē saga, om denēr bē, “Hil su nakweek, ḡaḡ hil ḡetē ḡelōng mahen in nabē mehōti sēn sevōḡ hil lo, og ḡeḡo los dahis.” Devong nebē saga lob ḡaḡek sēn dekevu meneggēp loḡ Anutu-yi-ḡapiya lo anon raḡ. ḡaḡek sēnē nebē:

“Devong sa tob ggelek sir.

Gedetē ḡelōng mahen in bē gooin mehōti jaḡ meḡeḡo sa rōprōp.”

²⁵ Lob Maria sēn Yesu ata lo luho ari, geKlopas venē Maria, geMaria vu Magdala, beya denare dus vu Yesu yi keḡepeko*.

²⁶ Lob Yesu lē bē ata luho hur maluh* ti sēn ahē neving yi pangsēn lo denare, lom nēr vu ata bē, “Avēh-e! Gwelē nalum saga!”

²⁷ Log nēr vu hur maluh saga bē, “Gwelē atam saga!” Lom loḡ buk saga hur maluh saga ko Yesu ata raḡ meya nedo ving yi ggēp ben.

Yesu Diik

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lk 23:44-49)

²⁸ Lom mēm Yesu raḡ ni bē semu ngāa pin ggovek ya, lom nēr bē, “Sayog neveu in bē!” in ḡaḡek sēn neggēp loḡ Anutu-yi-ḡapiya lo anon jaḡ.

²⁹ Lob wain ahëggin sën arë nebë vinegga lo nedo loḵ gabum ti. Lom deḵo ngaa-ayovinsën sën nedo loḵ loo lo ti, bededuu vetii ngesing ti mededagoo luḵ gedevo ya verup loḵ avi.

³⁰ Lob Yesu sesuvin log nër bē, “Sa semu ngaa pin ggovek ya!” Log kwa yun luḵ gelëin anon ya.

Alam-begö-yi Depejêh Yesu Kweben

³¹ Loḵ buk saga alam Yuda denesemu sir in bē monbuk lob dega nos Buk-ggöksën-yi*, lom deketag vu Pilatus bē gevang alam-begö-yi na dekeyêh lööho vahaj in denadiik pevis, log dejuh navij geto. In bē mehōnon navij su bare jak ḵelepeḵo* doḵ Buk-sewawsën-yi*, in Buk-sewawsën-yi* saga böpata rot kesuu.

³² Lom alam-begö-yi ya dekeyêh mehō luu sën lo ngwë vaha mugin, log devong ngwë sën nare vahi lo ving nebë saga.

³³ Log deloḵ ya Yesu, rëḵ delë bē diik ggovek ya, lom su desis vaha mekeyêh rë.

³⁴ Rëḵ alam-begö-yi ti pejêh Yesu kweben raḵ jегgevek lom köḵ los bël keseh yam pevis.

³⁵ Lom mehō sën lë ngaa agi raḵ mala lo, sën kevu, om yi gagek sagi yōnon. Yō raḵ ni benenër gagek yōnon in ham jak ni geving begwevong geving.

³⁶ Devong nebë sënë lob gagek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo anon raḵ. Sën nenër bē: “Sekë ti su rëḵ keyêh rë.”

³⁷ Gengwë neggëp bē:

“Alam rëḵ malaj jak mehō sën depejêh lo.”

Debë Yesu Loḵ Gelöng Len

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lk 23:50-56)

³⁸ Saga ggovek log Yesu yi hur maluh ti sën Yosep vu Arimatea, sën vong ving Yesu rëḵ mu neggōng in alam Yuda hir ggev lom su nesepa loḵ Yesu ya rangah rë lo. Yi saga sën ya ketag vu Pilatus bē juh Yesu nihel vër in ḵelepeḵo*, lom yoḵekin beya meruh vër.

³⁹ Lob Nikodemus ya ving, sën wirek ya vu Yesu loḵ buk lo. Lom ḵo ngaa reggu nivesa luu sepa, mesarōmin luho revuh ti (denenër arëḵ nebë mur* los alos),* bemaggin yoh vu 50 kilo.

⁴⁰ Lob luho ya deruh Yesu vër lob desepa loḵ alam Yuda vahaj medebom nihel los ngaa reggu nivesa saga loḵ tob veroo.

⁴¹ Lob huk ti neggëp dus vu nyëḵ sën desis Yesu raḵ ḵelepeḵo* lo, lom waaḵ ti neggëp loḵ, rëḵ su debë heljëng ti lok rë, geyō nahën neggëp mewis.

⁴² Lom debë Yesu loḵ, in neggëp dus, galam Yuda hir buk sën desemu sir lo ggovek ya.

20

Yesu Kedi Raḵ Ggökin

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lk 24:1-12)

¹ Alam Yuda hir Buk-sewawsën-yi* ggovek ya geSoda monbuk anon. Nyëḵ su heng to rë geyō nahën, log Maria Magdala ya verup bedub, lom lë bē gelöng tetolin ya in waaḵ avi.

² Lom serög meya menër vu Simon Pita luho hur maluh* ngwë sën Yesu ahë neving yi pangсэн lo, benër vu luho bē, “Deḵo Mehöböḵ vër in bedub gehe duḵin sën ya debë lo!”

³ Lom Pita luho hur maluh ngwë sën lo deserög pevis medeya bedub.

⁴ Luho deserög loḵ ti, loḵ hur maluh ngwë sënë lo serög niwëëk mekesuu Pita betök ya mugin.

⁵ Ya verup bē mala melë waaḵ ayo, loḵ lë bē tob gam veroo sën lo neggëp, rëḵ su luḵ ya waaḵ ayo rë.

⁶ Loḵ Simon Pita tamu beberup, lom sesor meluḵ ya waaḵ ayo melë bē tob gam veroo sënë nahën neggëp vevirsën,

⁷ getob ngwë sën debun yu loḵ lo su nedo ving tob veroo saga rë, gaḵ yō ya nedo los vahininsën ya tahsën.

⁸ Lom hur maluh ngwë sën ya verup bedub avi muginsën lo luḵ ya waaḵ ayo melë nebë sënë ving, lom vong ving bē Yesu kedi raḵ yah.

⁹ In wirek luho su derak gagek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo degwa ni rë. Sën neggëp nebë rëḵ kedi jak nah vu bedub lo.

¹⁰ Ggovek, log luho deyah medeya beggang.

Maria Vu Magdala Lë Yesu

(Mk 16:9-11)

¹¹ Rëḵ Maria vare nesu loḵ waaḵ sën debë Yesu loḵ lo nenga.

* 19:39: Alos og vos reggu nivesa ti sën denëḵo medenerikin raḵ heljëng in bē su nivë na.

¹² Nahên vare nesu, log bê mala in waak ayo loķ lē gangēr luu deröp tob veroo meris bedenedo loķ nyēg len ti sēn debē Yesu loķ lo. Ngwē nedo ya los sēn yu neya lo, gengwē nedo yom sēn vaha neyom lo.

¹³ Lob luho denēr vu yi bē, “Avēh, genesu in va?” Loķ nēr yah vu luho bē, “Deķo sa Mehöböp meya debē la, gesa dugin nyēg sēn debē loķ lo!”

¹⁴ Nēr bē saga ggovek pegeggirin yi yom, lob lē Yesu genare, rēķ su raķ ni rē.

¹⁵ Lom Yesu nēr vu yi bē, “Avēh! Gēsū in va? Genesero re?” Rēķ Maria kuung bē mehō sēn negin huk saga, lom nēr yah vu yi bē, “Mehō böp, bē gweķo yi megeya, og genanēr nyēg sēn gebē yi loķ lo tato vu sa, in senah gako yi!”

¹⁶ Lom Yesu nēr yom bē, “Maria!” Loķ Maria raķ ni pevis lom peggirin menēr vu yi loķ Hibru ayej bē, “Raboni!” (Arē sēnē nebē Tatovaha.)

¹⁷ Lob Yesu nēr vu yi bē, “Gedēēin sa! In sa nahên gesa su raķ meyah vu Amağ rē. Om genah megena genanēr vu arig lo nabē, ‘Sēķ jaķ menah vu Amağ geham Amamin, vu sa Anutu geham Anutu.’”

¹⁸ Lob Maria Magdala ya menēr rangah vu hur maluh bē, “Sa halē Mehöböp!”, log nēr Yesu yi gāgek pin rangah vu sir.

Yesu Tato Yi Vu Yi Hur Maluh

(Mk 16:14-18; Lk 24:36-49)

¹⁹ Soda saga ggovek ya gehes luķ ya bebuk loķ, lom Yesu yi hur maluh deneggöneng in alam Yuda, lom devehii reping in sir gedenedo. Lob Yesu yam nare rangah loķ sir vuheng genēr bē, “Ham ayomin gēp revuh!”

²⁰ Log mēm tato nema los kweben vu sir, lom kwaj vesa raķ in delē Mehöböp.

²¹ Log Yesu nēr vu sir ggökin bē, “Ham ayomin gēp revuh! Sēķ gevang ham na nabē sēn Amağ vong sa meseyam.”

²² Nēr nebē saga, log rov saheng raķ sir genēr bē, “Ham gweķo Anon Vabuung nöķ!”

²³ Nabē ham dahun alam hir ngāa nipaya na, og rēķ nama na, ma nabē ham su dahun hir ngāa nipaya na rē, og rēķ nahên gēp vu sir rot.”

Tomas Tök Vu Yesu

²⁴ Rēķ sir nemadluho-mevidek-luu sēnē lo ti sēn Tomas (sēn denenēr yi bē Pepid lo), su nedo ving sir loķ buk sēn Yesu tato yi vu sir lo rē.

²⁵ Lob Yesu yi hur maluh denēr vu Tomas bē, “He halē Mehöböp!” Loķ Tomas nēr yah vu sir bē, “Bē sa su galē brēm len sēn neggēp loķ nema lo rē, besa su jöp nemag doķ brēm len rē, gesa su jöp nemag doķ ķele len sēn neggēp loķ kweben lo rē, og sa su rēķ gevang geving rē, gerēķ nama!”

²⁶ Lob soda ti ya ggovek rē, loķ yi hur maluh denedo loķ beggang saga ggökin yah beTomas nedo ving sir. Devehii reping in sir gedenedo, loķ Yesu yam nare rangah loķ sir vuheng atov genēr bē, “Ham ayomin gēp revuh!”

²⁷ Log nēr vu Tomas bē, “Genam gwebē nemam deggis jaķ sēnē, gegwelē sa nemag. Gegejöp nemam doķ sa kwebeg. Su kweyēh gāgek, gaķ gwevang geving!”

²⁸ Lom Tomas nēr yah vu yi bē, “O sa Mehöböp los sa Anutu hong!”

²⁹ Lom Yesu nēr yah vu yi bē, “Gelē sa om gevang ving-a? Rēķ mu alam sēn su delē sa rē, rēķ degevang geving lo, og rēķ kwaj vesa rot.”

Jon Kevu Kapiya Sēnē In Va?

³⁰ Yesu vong ngāa böp ngahiseķē meyi hur maluh delē, rēķ sa su ķevu los dahis meneggēp loķ kapiya sēnē rē.

³¹ Yik sa ķevu dus ti ti sēnē in bē ham jaķ ni begwevang geving nabē Yesu yi Kerisi* sēn Anutu Nalu. Ham gwevang geving nabē saga benatu yi alam lob ham rēķ medo malamin-tumsēn jaķ arē.

21

Yesu Tato Yi Vu Yi Hur Maluh

¹ Nahub rē loķ Yesu tato yi ggökin vu yi hur maluh vu ngaggee böp Tiberias* nenga. Tato yi nebē sēnē:

² Simon luho Tomas (sēn denenēr yi nebē Pepid lo), geNatanael (vu Kana ggēp distrik Galilea), log Sebedi nalu luho ving hur maluh luu bedenedo loķ ti.

³ Lom Simon Pita nēr vu sir bē, “Sena gako gēl!” Lom denēr vu yi bē, “He nöķ geving hong.” Lom ya derak ya yağ ti rēķ su deķo gēl ti loķ buk saga rē gema rot.

⁴ Benyēg heng lom Yesu nare ngaggee nenga rēķ yi hur maluh dugin yi.

⁵ Lom tahi ya vu sir bē, “Hur mağēm-e! Ham ķo gēl la?” Rēķ detahi yah vu yi bē, “Ma rot-o!”

⁶ Lob tahi vu sir bê, “Maam hamek gwetê lek nah los yag nenga vesa rê, lok mêm ham rêk gweko.” Lom detê lek luk yah yoh vu sên nêr-ê gededadii rak yom, rêk devimengin in gël ngahisekê vevii besu deyoh vu rê.

⁷ Lob hur maluh* ngwê sên Yesu ahê neving pangsen lo, nêr vu Pita bê, “Sagik Mehöböp!” Lom Simon Pita ngo bê Mehöböp, lom kebu yi rak röpröp ti, in kah yi tob ya genare navi meris, lom pesöng ya bêl beya vu Yesu.

⁸ Gehur maluh vahi sên denedo rak yag lo, deko yag mededadii lek los gël medeyam ngaggee nenga, in denedo dus vu ronek (yoh vu mita 100 mu).

⁹ Ya derak ya ronek lom delê bê nengwah medo netum begël medo nenök rak gebrêt la nedo ving.

¹⁰ Lob Yesu nêr vu sir bê, “Ham gweko gël sên gwëbeng ham ko aga lo la nam.”

¹¹ Lom Simon Pita rak yah yag medadaii lek los gël böp böp rak yam ronek. Begël 153 pup rêk lek su vepul rê.

¹² Lob Yesu nêr vu sir bê, “Ham nam gwa nos!” Lom hur maluh pin deggöngeng in sir gesir ti su lok tepêk in yi rê, in derak ni bê Mehöböp.

¹³ Lob Yesu ko brêt beyam vo vu sir, bevo gël ggelek sir ving.

¹⁴ Yesu kedi rak vu bedub lob tato yi beron netu löö sênê vu yi hur maluh lo.

Yesu Luho Pita

¹⁵ Log denedo medegga nos ggovek ya, lok Yesu lok tepêk vu Simon Pita bê, “Jon* nalu Simon, mak ahêm neving sa rot kesuu alam saga pin ma ma?” Lok Simon yögek bê, “Ëê-ë, Mehöböp! Ngo gerak ni bê hong mehö sa!” Lom Yesu nêr vu yi bê, “Om gebet sa sipsip nalu lo!”

¹⁶ Lok Yesu lok tepêk in yi beron ngwê ggökin bê, “Jon* nalu Simon, mak ahêm neving sa yönon ma ma?” Rêk Simon nêr yah bê, “Ëê-ë, Mehöböp! Ngo gerak ni bê hong mehö sa!” Lom Yesu nêr vu yi bê, “Om gwegin sa sipsip lo!”

¹⁷ Lok lok tepêk in yi netu beron löö bê, “Jon* nalu Simon, mak sa mehö hong yönon-a?” Nebê saga, lom Pita ayo maggin rak in lok tepêk in yi tu beron löö benêr bê, “Mak sa mehö hong yönon-a?”, lok nêr yah bê, “Mehöböp, ngo gerak ngaa pin ni, om gerak ni bê hong mehö sa!” Lom Yesu nêr yah vu yi bê, “Om gebet sa sipsip!”

¹⁸ Gesa nanêr vu hong yönon nabê ngo genahên magêm lom genevêh hong kabi megeneko lok nyêg yoh vu sên ahêm neving lo. Rêk mu nabê hong atov jak, og rêk getelê nemam gemehöti naduu hong kabi ahon megeli hong na nyêg sên su ahêm neving rê lo.”

¹⁹ Yesu nêr gagek saga rak Pita in bê tato sên rêk nadiik begeko Anutu arê jak lo. Nêr gagek saga ggovek log nêr vu Pita bê, “Gesepa doğ sa!”

Hur Maluh Sên Yesu Ahê Naving Lo*

²⁰ Lok Pita ggêrin yi yah lom lê hur maluh ti sên Yesu ahê neving yi pangsen lo.* Mehö sênê sên medo denegga nos wirek lo, lok kepê yi yah neggêp lok Yesu babu gelok tepêk vu bê, “Mehöböp, re rêk nanêr hong rangah-a?”

²¹ Pita lê bê netamuin luho, lob lok tepêk in vu Yesu bê, “Mehöböp, gağ mehö saguk rêk nabê va?”

²² Lok Yesu nêr yah vu yi bê, “Gelok tepêk in va? Sengo sa ngaa! Om nabê sa kwag bo nabê yö medo rot gesenom geto rê, og yö rêk medo rot. Gağ hong og ngo gesepa doğ sa!”

²³ Lob mêm gagek lo ya meyoh vu ari lo vahi nebê hur maluh sagu su rêk nadiik rê. Rêk mu Yesu su nêr bê su rêk nadiik rê, gağ nêr bê, “Bê sa kwag bo nabê medo rot gesenom geto rê, og yö rêk medo rot.”

²⁴ Yik hur maluh sênê sên nêr gagek lo pin degwa rangah gekevu los dahis, lom he rak ni bê yönon.

²⁵ Gengaa vahi sên Yesu neving lo nahên neggêp. Rêk bê sa kwag bo mesepa doğ los dahis mekevu doğ na kapiya, og mak rêk kapiya sênê na megêrin dob pin.

* 21:20: Mehö sên Yesu ahê neving yi pangsen lo og mak yik yi Jon, rêk mu yö kevu kapiya om sên lah yi vun bekevu meneggêp vunsên.

SinarĒ Hir Huk

Yesu Nĕr Gagek Ya Nare Vorot Bĕ Rĕk Gevong Anon Vabuung Nam

¹ O Teopilus*! Gagek sĕn sa kevu muginsĕn lo, saga sa tatekin ngaa pin sĕn Yesu nevong los yi gagek sĕn nenĕr lo,

² vu muginsĕn rot beverup loĵ buk sĕn yah meya yagek lo. Anon Vabuung tato huk vu yi lob nĕr tato vu sinarĕ sĕn ggooin sir raĵ vorot lo ggovek log Anutu ko yi rak yah yagek.

³ Mehō saga sĕn ko hil nivanĕ mediik in hil pin, loĵ tato yi vu sinarĕ lo beron ngahisekĕ in bĕ deĵak ni borot nabĕ nedo mala-tumsĕn lo. Denelĕ yi rangah los rangah yoh vu buk mehōdahis luu, log nenĕr sĕn Anutu-yi-nyĕg anon jaĵ lo degwa tato vu sir.

⁴ Lob medo negga nos ving sir loĵ buk saga ti, lob mĕm nĕr vu sir bĕ, "Ham su gwevuu Yerusalem. Gaĵ ham medo gweġin ngaa sĕn Amaġ nĕr bĕ rĕk gevong vu ham lo. Sĕn senĕr vu ham wirek lo.

⁵ In Jon neripek alam raĵ bĕl, rĕk su buk hus ading rĕ gAnon Vabuung vongin jaĵ na ham."

⁶ Loĵ buk saga desupin sir raĵ bedeloĵ tepĕk in yi bĕ, "Mehōbōp, maĵ buk yam ggovek bevongin gebĕr alam Israel hir nyĕg jaĵ gehil ngo vongin gegin hil gökin nah nabĕ wirek ma va?"

⁷ Rĕk nĕr yah vu sir bĕ, "Su ham ngaa in bĕ ham rĕk jaĵ buk los ngebek saga ni rĕ, in Amaġ yō tu ala mekwa vo meneggĕp vu yi.

⁸ Rĕk mu Anon Vabuung rĕk nam jaĵ na ham los bo niwĕĕk vu ham, beham nanĕr sarĕg rangah vu Yerusalem, gevu distrik Yudea los distrik Samaria bena menoh vu dob pin."

Yesu Raĵ Yah Yagek

(Mk 16:19-20; Lk 24:50-53)

⁹ Yesu nĕr gagek sĕnĕ ggovek, gevare denemalajin yi gAnutu ko yi rak yah yagek, lob beggob ggĕrin yi log su delĕ yi ggōkin rĕ.

¹⁰ Log nahĕn vare malaj nesepa, lob pevis medelĕ mehō luu los tob veroo meris yam denare ving sir.

¹¹ Lob luho denĕr bĕ, "Ham alam Galilea, ham malamin nelĕ yagek pangsĕn in va? Yesu sĕn vuu ham geraĵ yah yagek lo rĕk duĵ nom nabĕ sĕn ham nelĕ yi geraĵ meyah agi!"

Deggooin Mehōti Raĵ In Doĵ Nah Yudas Ben

¹² Lob sir vu keĵu sĕn denenĕr arĕ nebĕ Kele-oliv* lo medeyah medeya Yerusalem. Keĵu Kele-oliv sĕnĕ neggĕp dus vu Yerusalem yik yoh vu sĕn horek nĕr bĕ mehōnon degee medena doĵ Buk-sewahsĕn-yi* lo.

¹³ Bedetōĵ yah Yerusalem mederaĵ ya bej meya denedo. Alam sĕn lo sagi: Pita, geJon, geYakobus lu Andreas, gePilip ving Tomas, geBartolomai ving Matai, geYakobus ngwĕ sĕn Alpeus nalu, log Simon ngwĕ sĕn mehō neruuk alam Rom lo, log Yudas sĕn Yakobus ngwĕ nalu.

¹⁴ Alam pin sagi sĕn ayoj timu medenejom raĵ medenedo. Gavĕh la losho Maria sĕn Yesu ata ving Yesu ari lo pin dejom raĵ medenedo ving.

¹⁵ Ggovek, loĵ buk ti lob Pita kedi nare lok ari lo pin malaj benĕr gagek ti vu sir. Gesir pin saga raĵ neggĕp alam nemadvahi-bevidek-ti (120).

¹⁶ Pita nĕr bĕ, "Arig lo, gagek sĕn dekevu meneggĕp loĵ Anutu-yi-kaĵiya lo anon rak beyik ggovek. Wirek Anon Vabuung vong gagek verup Davit avi benĕr raĵ Yudas, mehō saga sĕn tato aggata vu alam bĕ denajom Yesu ahon lo, lob gagek wirek hen saga gwĕbeng anon rak ggovek ya.

¹⁷ In wirek Yesu ggooin Yudas raĵ menedo ving he beko huk sĕnĕ ving he.

¹⁸ Ham raĵ ni bĕ Yudas sĕn agi ĵo dob len ti raĵ monĕ hel kōk sĕn devo vu yi lo, lob ya mevĕs bahĕ tetap bahĕ pin keseh to meya.

¹⁹ Lob alam pin sĕn denedo Yerusalem lo, denġo gagek saga mederaĵ ni, lom denenĕr dob saga loĵ ayej nebĕ Akeldama. Sĕnĕ nebĕ Dob-hel-kōk.

²⁰ Log tum gagek neggĕp loĵ kaĵiya Saam sĕn denevong raro raĵ wirek lo nebĕ: 'Yi beggang yō medo menabumeng na, mehōti su doĵ medo!'

Log gagek ngwĕ nĕr ving nebĕ:

'Mehō ngwĕ pevis medoĵ nah ben.'

²¹ Om hil pevis magooin mehōti vuheng doĵ alam sĕn deneya ving hil los Mehōbōp Yesu raĵ buk pin sĕn hil nehaĵo loĵ lo.

²² Mehöti sên neya ving hil wirek gejon neripek alam lo, beyam verup loḵ buk sên Anutu ko Yesu vēr in hil geko yi yah vavunē lo. Mehōnon sên delē sagi pin, og mēm hil agooin ti jak begeko huk geving he benanēr rangah nabē Yesu kedi raḵ vu bedub yönon.”

²³ Pita nēr bē saga, lob deggooin mehō luu rak. Ngwē Yosep sên denenēr yi nebē Barsabas garē ngwē nebē Yustus lo, log ngwē arē nebē Matias.

²⁴ Lom dejom rak vu Mehōböp bē, “Mehōböp, geraḵ alam pin ayoj ni, om mēm ngo getato vu he nabē gehooin mehō luu sagi ngwē tena rak

²⁵ in doḵ nah Yudas ben menatu sinarē nyēdahis geving he. In Yudas vuu huk sagi ya geya nyēg sên bē na lo.”

²⁶ Lob derekō veri raḵ luho lob löö rak Matias, lom devong yi tu sinarē ving sir nemadluho-bevidek-ti sagi lo.

2

Anon Vabuung Luḵ Yam

¹ Buk-supinsên-yi sên denenēr bē Pentekos lo verup ggovek lob desupin sir loḵ beggang ti.

² Lob pevis bededun ti yam ggöp yagek, benesu nebē sang niwēek, begeyeh nengaj rot.

³ Lob delē ngaa nebē nengwah daggen netum, lob vepul dus dus beya merax ya sir ti ti.

⁴ Lob Anon Vabuung loḵ yam ggērin ayoj pin, lob denēr ayej aggagga yoh vu Anon Vabuung vong verup avij.

⁵ Lob alam Yuda ngahi sên sir vu nyēg pin meyam denedo Yerusalem in kwaj nevo Anutu lo,

⁶ dengo ngaa sên dedun rak, lob desupin sir ya, lom delēk in dengo alam sēnē denevengwēng loḵ ayej ti ti.

⁷ Lob delēk bekwaj ya ngahi medenēr bē, “Alam sên agi yik sir Galilea pin!

⁸ Rēk nebē va sên hil pin nehango bē denevengwēng loḵ hil ayed ti ti niröp-ē?

⁹ Hil Patia geMedia, gehil sên nado Mesopotamia, geYudea, geKapadosia, Pontus, gAsia*.

¹⁰ GePrugia los Pampulia, Ejep ga, hil vahi vu Libua sên dus vu Kurene lo ga, hil alam vatēvek vu Rom ving.

¹¹ Hil alam Yuda los alam-yu-ngwē sên deggērin sir medenesepa loḵ alam Yuda hir horek lo, gehil Krete los Arabia. Rēk hil pin nehango bē denenēr gagek rak Anutu yi huk niwēek loḵ hil ayed ti ti.

¹² Lob sir pin delēk gekwaj ya ngahisekē. Geya denēr vu sir nebē, “Nгаа sagi degwa nebē va?”

¹³ Rēk la denenēr gagek pelēsên nebē, “Denum bēl mengēēs pangsên beyuj vong paya.”

Pita Nēr Gagek Rangah

¹⁴ Loḵ Pita losho sir nemadluho-bevidek-ti sēnē kedi denare, lob tahi niwēek genēr rangah vu alam bē, “Ham Yuda los alam-yu-ngwē pin sên ham yam nedo Yerusalem agi! Ham gwebē nengamin vu sa gagek, beham jak ngaa sagi ni!

¹⁵ Ham kuung bē alam sagi denum meyuj vong paya, gaḵ ma! Yik nahēn 9 krök monbuk gemehöti su nenum bēl mengēēs monbuk rē.

¹⁶ Rēk mu mehō-nenēr-gagek-rangahsên Yoel nēr rak ngaa sēnē wirek bē:

¹⁷ ‘Anutu nēr bē, “Buk-tamusên dus jak, og sēk keseh sa Anon Vabuung jak alam pin.

Geham nalumin maluh los avēh lo rēk denanēr gagek rangah nabē alam-denenēr-gagek-rangahsên.

Log ham hur magēm rēk degelē ngaa aggagga nabē pesepsên, geham alam atov rēk degöp medegelē pesepsên.

¹⁸ Kē! Vu buk saga rēk sa keseh sa Anon Vabuung jak sa hur maluh los avēh, lob rēk denanēr gagek rangah nabē alam-denenēr-gagek-rangahsên.

¹⁹ Lob mēm sēk gevong huk aggagga göp yagek, gesēk gevong ngaa böp böp göp dob sēnē: Kök los nengwah genengwah aru.

²⁰ Log hes rēk malakenu doḵ, gekwev mala kök jak.

Govek log mēm Mehōböp yi buk natōk nam. Yi buk rēk böp los niwēek.

²¹ Log alam sên detahi ya vu Mehōböp lo pin, og rēk Anutu geko sir nah vu yi.”’

²² Om ham Israel! Ham gwengo gagek sagi! Sa bë nanër Yesu Nasaret vu ham: Ham ngo rak huk niwëëk los ngaa böp sën Anutu vo lok mehö saga nema lo ni. Tato ngaa böp saga vu ham in bë ham jak ni nabë Anutu vong yi yam.

²³ Wirek Anutu yô kwa vo meduu ahon ggovek ya, log mëm tung mehö saga lok yök ham nemamin. Lok ham vong lok ya alam-yu-ngwë sën denekeyëh horek lo nemaj, bedesis yi rak ya kelepeko* mediik.

²⁴ Rëk mu Anutu nër mekedi rak yah vu bedub meko yi vër vu nivanë nipaya pin sën diiksën-yi lo. In diiksën saga su yoh vu bë dahun mehö saga yönon rë.

²⁵ In Davit nër gagek rak yi bë:

'Sa nehalë Mehöböp nedo sa malag yoh vu buk pin.

Nare ggëp sa nemağ vesa gengaa ti su rëk kepë sa rë.

²⁶ Om sën sa ahëg nivesa, log mëm sa hevong ayeğ in sa kwag vesa rot.

Gesëk bo kwag in hong bemedo,

²⁷ in su rëk gwevu sa kenug bemedo Nyëg-diiksën-yi rë.

Log su rëk gwevu hong mehö vabuung bepëtar na rë.

²⁸ Getato aggata mala-tumsën-yi vu sa, om rëk gemedo geving sa,

lom rëk sa kwag vesa rot.'

²⁹ Arig lo, sa bë nanër niröp vu ham nabë hil mehö teta wirek hen Davit diik ggovek ya, bedele. Geyi bedub nahën neggëp vu hil gwëbeng.

³⁰ Rëk mu Davit yi mehö-nenër-gagek-rangahsën ti, log yô rak ni bë Anutu nër yönon venuh nebë, 'Sëk getung hong mewis ti bemedo jak hong sëa natu mehö-los-bengö dok nah böm.'

³¹ Wirek Davit lë ngaa sën Anutu rëk gevong lo, log nër rak Kerisi bë rëk kedi jak nah. Nër bë Anutu su rëk gevuu yi bemedo Nyëg-diiksën-yi benavi petar na rë.

³² Yönon, Anutu nër beYesu saga kedi rak yah, behe pin halë ngaa sën agi ggovek ya om sën he nanër.

³³ Gwëbeng rak yah vavunë ggovek beya nedo Anutu nema vesa, beko Anon Vabuung ggëp ama nema ggovek ya, yoh vu sën wirek Ama nër bë rëk bo vu yi lo. Lob ngaa sën ham lë los ham ngo gwëbeng lo tato bë vong yam ggovek.

³⁴ Davit su rak ya yagek rë, rëk nër bë:

'Mehöböp nër vu sa Mehöböp nebë,

"Gemedo sa nemağ vesa.

³⁵ Gevu tamusën og sëk getung alam sën denelë hong paya lo dedok na vaham gebinë." '

³⁶ Nebë sënë om hil Israel pin ajağ ni yönon nabë Yesu saga sën ham rekö yi rak ya kelepeko* lo, saga Anutu tung yi netu hil Mehöböp los hil Kerisi."

Alam Ngahisekë Deggërin Sir Mederipek Bël

³⁷ Alam sënë dengo gagek saga lob gelu ayoj rot, lom denër vu Pita losho sinarë saga nebë, "O arig lo! He rëk gevong nabë va?"

³⁸ Lok Pita nër yah vu sir bë, "Ham ti ti ngo gwërin ayomin geham jipek bël jak Yesu Kerisi arë in dahun ham ngaa nipaya pin na, lob mëm Anutu rëk gevong Anon Vabuung vu ham.

³⁹ In wirek Anutu nër bë gevong yi vu ham los nalumin, gevu alam pin sën nahën denedo ading in yi lo geving. Yönon! Rëk gevong vu alam pin sën hil Mehöböp Anutu tahi sir bë dena vu yi lo."

⁴⁰ Pita nër gagek agga ngahisekë hus ading rot vu sir, log nër niwëëk bë, "Ham gwëgin ham! Ham kwehe ham vër in alam nij paya sën denedo dob-ë!'

⁴¹ Nebë saga, lob sir vahi dejom Pita yi gagek ahon medenevong ving, lom deripek bël. Lob vu buk saga sir 3,000 derevuh ya ving Mehöböp yi hur medenedo.

⁴² Nijwëëk bë degengo alam sinarë hir gagek, lom detu degwa timu in dedok vu sir, lob denedo revuh ti bedenegga Pasa gedenejom rak.

Kerisi-yi-alam Mewis Hir Huk Nivesa

⁴³ Lom Anutu vong balam sinarë devong ngaa böp ngahisekë balam pin delë lob deggöneng.

⁴⁴ Lob alam pin sën ayoj neya timu vu Kerisi lo denedo revuh ti, log sir ti su ggulin yi ngaa rë, gağ denevong ngaa pin tu sir pin hir ngaa.

⁴⁵ Devong hir dob los hir kupek in bë alam debağo, lob deneko monë rak medenevo ggelek sir pin in bë ti su jak vu in nos lu ngaa.

⁴⁶ Sir pin ayoj timu gedeneva dub-vabuung-böp katum ayo yoh vu buk, log denesupin sir lok hir beggag ti ti medenegga Pasa, log kwaj vesa medenevong hir nos ggelek sir.

⁴⁷ Deneko Anutu arë rak yoh vu buk, galam pin ayoj netee yi in sir. GeMehöböp nevong balam deneggërin ayoj yah vu yi mederevuh yam ving sir sënë yoh vu buk.

3

Mehö Vaha Nipaya Nivesa Raḡ

¹ Buk ti lob Pita luho Jon deya dub-vabuung-böp raḡ 3 krök sehuksën in bë denajom jak. In alam Yuda denevong nebë sënë.

² Lob mehö vaha nipaya ti nedo, lob yi alam denevaku yi meyam denetung menedo dus vu veluung avi sën denenër arë nebë Malangeri lo. Ata yö ḡo yi to los vaha nipaya, lom denevong nebë saga yoh vu buk in bë ketag los tahi monë lu ngaa vu alam sën deneya dub-vabuung-böp katum ayo lo.

³ Mehö saga lë Pita luho Jon geluho bë dedoḡ na dub-vabuung-böp, lob ketag vu luho bë luho debo ngaa vu yi.

⁴ Rëḡ Pita luho Jon degët yi niwëëk ata, log Pita nër vu yi bë, “Gebarah malam jak megwelë aluu rë!”

⁵ Lob kwa vo bë maḡ luho rëḡ debo ngaa vu yi, lom peggirin mala yah vu luho.

⁶ Rëḡ Pita nër bë, “Sehög monë ma! Gaḡ mu sa bë doḡ vu hong nabë sënë: Sa nanër vu hong jak Yesu Kerisi Nasaret arë nabë, ‘Kwedi jak megena!’”

⁷ Lom jom loḡ nema vesa bedadii yi raḡ. Lob pevis bevaha los vaha pedus niwëëk loḡ,
⁸ gemëm kedi pevis mevare neya. Beloḡ ya dub-vabuung-böp katum ayo ving luho, genepisek menepesöng geneḡo Anutu arë rak.

⁹ Lob alam pin delë bë ggee meneya geneḡo Anutu arë rak.

¹⁰ Lob derak ni bë yik mehö sën nedo yoh vu buk loḡ dub-vabuung-böp veluung avi Malangeri, meneketag los netahi monë lu ngaa vu sir lo. Lob delë bë nivesa raḡ lom delëk anon bekwaj neketul loḡ.

Pita Nër Gagek Ggëp Dub-vabuung-böp Ayo

¹¹ Mehö sënë nahën nekebi Pita lu Jon, lob alam deserög meya detetup lööho loḡ dub nenga-gelusën sën denenër bë Solomon yi yi lo, lob delëk böpata rot.

¹² Pita lë alam sagi lob nër gagek vu sir bë, “Ham alam Israel! Nebë va sën ham ayomin ya ngahiseḡë in ngaa agi-ë? Ham su gwelë aluu! Maḡ ham kwamin nevo bë raḡ alu ngo he niwëëk ma maḡ alu ngo vabuung om sën alu hevong mehö aga benivesa raḡ meneya-ë? Gaḡ ma!”

¹³ Abraham luho Isaak ving Yakop hir Anutu sën, hil kenud lo hir Anutu lo, sën ḡo yi hur Yesu arë raḡ nebë sënë. Sën yik mehö saga sën ham vo yi loḡ ya alam-begö-yi nemaj, geham lah yi vun ggëp Pilatus mala lo. Pilatus bë dëëin yi mena, rëḡ ma geham ruu demimin vu yi!

¹⁴ Ham ruu demimin vu mehö vabuung los yohvu saga, log ham tahi vu Pilatus bë dëëin mehöti sën sis mehö la bedediik lo vër vu ham.

¹⁵ Mehö mala-tumsën degwa yi rëḡ ham sis yi bediik. Loḡ Anutu nër mekedi raḡ yah vu bedub, behe halë bë nedo mala-tumsën, besën he nanër rangah.

¹⁶ Galu ayomin neya timu vu yi, om sën alu anër arë, lob vong niwëëk vu mehö sënë besën ham nelë yi beham raḡ ni lo. Yesu vong mehö sënë nivesa raḡ raḡ ham pin malamin in alu ayomin neya timu vu yi.

¹⁷ Yönon, arig lo! Seraḡ ni bë ham los ham ggev su raḡ degwa ni rë, om sën ham vong paya vu yi nebë sënë.

¹⁸ Rëḡ wirek Anutu yö tateḡin gagek verup alam-denenër-gagek-rangahsën lo pin avij nebë yö yi Kerisi rëḡ nam beḡeḡo vanë. Lob vong gagek saga banon raḡ raḡ huk sën ham vong lo.

¹⁹ Om ham gwërin ham nom vu Anutu in Anutu dahun ham ngaa nipaya pin na, lob mëm Mehöböp rëḡ gevong beham nimin semë semë jak.

²⁰ Lob rëḡ gevong Yesu nom vu ham. Mehö saga sën Anutu ggooin raḡ in bë ḡeḡo hil nah lo.

²¹ Log gwëbeng nedo yaḡek menegin buk sën Anutu bë gevong ngaa pin natu mewis lo. Nebë sën nër wirek verup alam-denenër-gagek-rangahsën vabuung lo avij lo.

²² Moses nër nebë, ‘Ham Mehöböp rëḡ gooin ham arimin ti begetung yi natu ham mehö-nanër-gagek-rangahsën ti nabë sa. Om ham gwëbë nengamin vu gagek sën rëḡ nanër vu ham lo.

²³ Gaḡ nabë mehöti su geḡo mehö-nenër-gagek-rangahsën saga aye rë, og Anutu rëḡ gevong bemala nama, gesu rëḡ medo mala-tumsën geving yi alam rë.’

²⁴ Log alam-denenër-gagek-rangahsën pin yik denenër gagek nebë saga. Samuel losho alam sën deneverup ggökin yi medenenër gagek rangah lo, sir pin denenër gagek raḡ buk sënë.

²⁵ Lob gwëbeng ham loꝓ yah alam-denenër-gagek-rangahsën bej, begagek sën Anutu losho hil kenud lo dejoo venuh wirek lo anon raꝓ vu ham, in nër vu Abraham bë, 'Hong mewis ti rëꝓ natu mehö semusemu bedoꝓ vu alam pin vu dob.'

²⁶ Yönon, Anutu kwa vo hil alam Yuda muꝓin, lob ggooin nalu Yesu raꝓ bevong yam in bë gevong semusemu vu hil. Log semusemu sënë nebë hil pin ti ti ngo gevuu hil nipaya na bagërin hil nom vu yi."

4

Detung Pita Luho Jon Ya Karabus

¹ Pita luho Jon nahën denenër gagek vu alam, log alam-deneꝓo-seriveng losho mehö sën neꝓin alam loꝓ dub-vabuung-böꝓ lo, galam Sadukai* lo, bedeverup.

² Ahëj sengën vu luho in luho denenër gagek rangah vu alam bë Yesu kedi raꝓ yah vu bedub.

³ Lob dejom luho ahon medetung luho ya denedo karabus in sehuk luꝓ, gemëm bë monbuk lom degevong gagek vu luho.

⁴ Rëꝓ mu alam ngahisekë sën denꝓo luho hir gagek lo devong ving, bederevuh yam ving alam muꝓinsën besir 5,000 raꝓ.

Devong Gagek Vu Pita Lu Jon Raꝓ Alam Ggev Malaj

⁵ Heng to lob alam Yuda hir ggev losho alam teta, galam-horek-yi, desupin sir vu Yerusalem.

⁶ Alam-deneꝓo-seriveng hir ggev böꝓ Anas, geKayapas luho mehöti arë nebë Jon, gAlek-sander, gAnas yi alam pin medesupin sir.

⁷ Log devarah Pita luho Jon ya denare malaj gedeloꝓ tepëꝓ in luho bë, "Melu vong ngaa sagi raꝓ re niwëëk-a? Ma re vong meluu yam-a?"

⁸ Lob Anon Vabuung loꝓ yam ggërin Pita ayo lom nër vu sir bë, "Ham ggev los alam teta vu Israel!"

⁹ Gwëbeng ham maꝓ bë doꝓ tepëꝓ in aluu in ngaa nivesa sën alu hevong vu mehö vaha nipaya-ë. Maꝓ ham bë jak mehö sën nivesa rak agi degwa ni?

¹⁰ Nabë nebë saga, og mëm alu hevongin bë ham jaꝓ ni balam Israel pin dejak ni geving nabë: Yesu Kerisi Nasaret niwëëk vong mehö sagi benivesa raꝓ los dahis begwëbeng nare ham malamin. Ham sis mehö saga bediik raꝓ kelepeꝓo*, rëꝓ Anutu nër bekedi raꝓ yah ggëꝓ bedub.

¹¹ Yönon!

'Ham alam sën denelev beggang lo nimin lëlin gelöng ti sënë.

Rëꝓ mu netu gelöng niwëëk beggang nyëketu yi.'

Og gelöng saga yik Yesu.

¹² Su mehö ngwë yoh vu bë doꝓ vu hil rë. In vu dob pin og Anutu su tato arë agga ngwë vu hil bë rëꝓ geꝓo hil nah vu yi rë."

¹³ Denꝓo bë Pita luho Jon denër rangah niwëëk, lob deranga nemaj in derak ni bë luho su deluꝓ dub rë, gaꝓ luho alam meris mu. Lob kwaj ya ngahi, rëꝓ derak ni bë wirek luho deneya ving Yesu.

¹⁴ Log mehö sënë nare ving luho gedelë bë navi nivesa raꝓ yönon, lob su deyoh vu bë denanër gagek ti doꝓ nah vu luho rë.

¹⁵ Lob alam ggev denër vu lööho bë lööho degeto dena dobnë rë.

Lob lööho to deya, log mëm yö yah desap sir raꝓ medenër bë,

¹⁶ "Rëꝓ hil gevong va vu mehö luu saga? Luho devong ngaa böꝓ sënë balam vu Yerusalem pin derak ni, om hil su ayoh vu bë rëꝓ abun gagek saga rë.

¹⁷ Gak gagek saga rëꝓ na menoh vu alam pin, om hil nanërin luho niwëëk nabë luho su dena denanër gagek jaꝓ Yesu arë saga vu mehö la gökin."

¹⁸ Lob detahi luho yom bemëm denër vu luho bë luho su na denanër gagek jaꝓ Yesu arë, beluhu su detahu gagek sënë vu alam.

¹⁹ Rëꝓ Pita luho Jon denër yah vu sir bë, "Nabë alu gevuu Mehöböꝓ yi gagek sënë na galu sepa doꝓ ham gagek, og maꝓ Anutu rëꝓ gelë aluu nivesa? Ham ngo kwamin bo saga rë.

²⁰ Alu su ayoh vu bë rëꝓ ayemin nama rë. Gaꝓ alu rëꝓ nanër gagek rangah jaꝓ ngaa pin sën alu halë los hangö lo!"

²¹ Lob ggev lo devong gagek raꝓ luho niwëëk ggökin, log mëm delëëin luho beluhu deya. Alam ggev deggöneng in alam, in sir pin deneꝓo Anutu arë raꝓ in ngaa sën luho devong agi, lob su kwaj ko aggata ti in bë debo vanë vu luho rë.

²² Gemehö sën luho devong ngaa böꝓ raꝓ yi benivesa raꝓ lo, yi ta mehödahis luu gekesuu meya.

Kerisi Yi Alam Dejom Raꝓ Bë Anutu Bo Niwëëk Vu Sir Medenanër Gagek Rangah

²³ Devong luho ya, lob luho deyah medeya vu hir alam bedenër alam-deneko-seriveng hir ggev los alam teta hir gagek pin vu sir.

²⁴ Dengo ggovek, log sir pin ayoj timu gedejom rak vu Anutu bë, "O Mehöböp, ngo getung dob los yagek los loo bengaa pin sën denedo loğ lo.

²⁵ Wirek hong Anon Vabuung vong gagek ti verup loğ hong hur Davit avi, sën he kenumin lo, nebë:

'Nebë va sën alam-yu-ngwë ahëj sengën pangsen rot,
gemehönon la medo denevengwëng yah nenga meris mu-e?

²⁶ Alam-los-bengöj vu dob sënë pin kedi dero sir in degevang begö,

log alam böp pin desupin sir medevengwëng rak begö
in bë dedahun Mehöböp luho Mehö sën ggooin rak in bë geğo hil nah lo na.'

²⁷ Yönon rot, Herot* luho Pontius Pilatus ving alam-yu-ngwë, galam Israel, bedevengwëng yah nenga nebë saga ggëp nyëğ böp Yerusalem in bë dedahun hong hur vabuung Yesu na. Mehö sën wirek gehooin yi rak lo.

²⁸ Dejoo gagek revuh ti nebë saga in bë degevang ngaa sën wirek geduu gagek ahon niwëek bë rëğ anon jağ lo.

²⁹ Om Mehöböp, ngo kwam bo gagek maggin pin sën bë degevang-ë rë megedok vu hong hur he, log gwevang niwëek vu he in he nanër hong gagek rangah, gehe su agöneng.

³⁰ Gebër nemam niwëek jağ begwevang alam niraksën nijvesa jağ, log gwevang ngaa böp los huk aggagga jağ hong hur vabuung Yesu arë."

³¹ Nahën denejom rak nebë sënë, log beggang sën desupin sir loğ lo ggee böpata gAnon Vabuung yam ggërin ayoj, lob mëm denenër Anutu yi gagek niwëek ata gesu deneggöneng rë.

Kerisi-yi-alam Ayoj Timu

³² Alam sën ayoj neya timu vu Yesu lo ahëj los ayoj neya timu vu sir vewen vewen ving. Su mehöti lë yi ngaa ti benër bë, "Sagik sa ngaa!" rë, gağ hir ngaa pin saga sën tu sir pin hir ngaa.

³³ Lob sinarë nyëdahis lo denenër gagek rangah bë Mehöböp Yesu kedi rak ggökin, lob hir gagek saga los niwëek balam pin deneko arëj rak.

³⁴ Sir ti su rak vu in nos los ngaa ti rë, in sir sën deyoh vu dob los beggang lo pin denevo vu alam vahi medeneko monë rak. Deneko monë rak,

³⁵ lob devo vu sinarë nyëdahis lo medenegin, loğ mëm sinarë denevo ggelek alam sën denerak vu in ngaa lo.

³⁶ Mehöti nedo, arë nebë Yosep, lob sinarë denër ggev ngwë rak yi nebë Barnabas. Arë sënë degwa nebë mehö nelev horek in alam. Yi Levi* ti, geyi vu dob Kupros.

³⁷ Lob yi dob len ti neggëp Yerusalem, lob vong bemehöti bago, lob ko monë saga beya mevo vu sinarë lo.

5

Ananias Luho Sapira

¹ Log mehö ngwë nedo arë nebë Ananias, gevenë arë nebë Sapira. Lob Ananias vong yi dob len ti bemehö la debago.

² Rëğ luho venë devengwëng loğ ti, lom devun monë saga vewen betu luho yö hir ngaa. Log Ananias ko vewen beya mevo vu alam sinarë genër bë monë sën lo yik pin sënë.

³ Loğ Pita nër vu yi bë, "Ananias, Satan nare loğ ayom begevun dob sagi yi monë vahi gegetetuhin Anon Vabuung.

⁴ Wirek sën su debago dob rë lo, og yik ngo hong ngaa! Log debago om mağ monë saga netu hong ngaa in bë gwëgin megwevang noh vu kwam. Ma re nër vu hong bë gwevang paya nabë sënë? Su gelah monë sënë vewen vun in mehönon mu rë, gağ gelah vun in Anutu!"

⁵ Ananias ngo gagek sagi, lob diik pevis beto neggëp, lob alam sën vare denelë lo deggöneng böpata rot.

⁶ Lob alam mağëm kedi debom loğ tob beya delev.

⁷ Ggovek gehes mala löö ggovek ya, log Ananias venë verup yam beggang ayo, lob su rak ngaa sën tök vu regga lo ni rë.

⁸ Lom Pita loğ tepëğ vu yi bë, "Mağ yik melu ko monë yoh vu sën rak dob saga ma ma?"

Loğ avëh nër yah bë, "Ëë-ë! Yoh vu! Alu hağo nebë saga!"

⁹ Rëğ Pita nër bë, "Melu reggam joo gagek revuh ti gemelu bë seggi Mehöböp yi Anon Vabuung-a? Om gwengö! Alam sën delev reggam lo yom denare loğ veluung avi, om rëğ debağo hong geving bona dedev!"

¹⁰ Lob pevis bavëh saga diik beto neggëp loğ Pita vaha, lob alam magëm deloğ yam beggang ayo medelë bë avëh diik meneggëp, lom devaku beya delev ving regga.

¹¹ Lom Kerisi-yi-alam pin ving alam pin sën dengo gagek agi deggöneng böpata rot.

Nгаа Böp Aggagga Verup

¹² Lob sinarë nyëdahis devong ngaa böp aggagga rağ alam vahi besir pin denelë, lob mëm alam sën denesepa loğ Yesu lo pin ayoj timu gedenesupin sir loğ dub-vabuung-böp nengagelusën sën denenër bë Solomon yiyi lo.

¹³ Lob alam vu Yerusalem pin deko arëj rağ, rëğ deggöneng gesu desupin sir ya ving sir rë.

¹⁴ Rëğ alam maluh los avëh ngahisekë ayoj ya timu vu Mehöböp bederevuh yam ving yi alam, bedetu yu böpata rak.

¹⁵ Lob tum denevaku alam nijraksën meyam debë neggëp loğ kanyë los bëk loğ aggata, lob denebë sir ti ti ya ya in bë Pita geto mena, og hes gelu kenu na mejak sir.

¹⁶ Galam vu nyëğ pin sën denedo dus vu Yerusalem lo denesupin sir yam. Deneko alam nijraksën ving alam sën memö nipaya gwang ya sir lo, lob alam saga pin nijvesa rak yah ggökin.

Angër Ko Sinarë Lo Vër In Karabus

¹⁷ Nebë saga lob alam-deneko-seriveng hir ggev böp losho yi alam Sadukai* pin denelë Yesu yi alam paya,

¹⁸ om deجو gagek lob kedi dejom sinarë nyëdahis lo ahon bedetung sir luğ ya karabus.

¹⁹ Rëğ Mehöböp yi angër yam tahinin reping in sir buk vuheng, log ço sir to meyah dobnë genër bë,

²⁰ “Ham na bare dub-vabuung-böp katum ayo beham tatekin gagek vu alam pin nabë degevonğ nabë sënë in denatu mewis medemedo malaj-tumsën.”

²¹ Dengo gagek saga, log monbuk anon lob deyah dub-vabuung-böp bedetatekin gagek vu alam. Getum alam-deneko-seriveng hir ggev böp losho yi alam ya medo denesupin kaunsor pin yam. Log denër gagek ya beggang karabus bë degeko sinarë nam.

²² Lob hir hur deloğ ya beggang karabus, rëğ sinarë su denedo rë.

²³ Lob yah denër vu sir bë, “He halë beggang karabus yi reping rëğ desis loğ beniwëek gahëvavu denare medenëgin. Lob he tahinin, rëğ he su atök rağ mehöti genedo beggang ayo rë.”

²⁴ Lob hir ggev sën negin alam loğ dub-vabuung-böp lo losho alam-deneko-seriveng hir ggev dengo gagek saga, lob kwaj ya ngahisekë bedenesero degwa.

²⁵ Loğ mehöti ya verup vu sir benër bë, “Alam sën ham tung sir ya karabus lo denare dub-vabuung-böp katum ayo medenetatekin gagek vu alam.”

²⁶ Lob hir ggev sën negin alam loğ dub-vabuung-böp lo, losho ahëvavu la, ya deko sir. Rëğ su desis sir gederot rë gema. In deneggöneng in alam bë rëğ detengwa sir jağ gelöng.

Sinarë Su Deneggöneng In Kaunsor Rë, Gedenenër Gagek Rangah

²⁷ Deko sir yam medevarah sir nare vuheng loğ kaunsor lo malaj, galam-deneko-seriveng hir ggev böp nër vu sir bë,

²⁸ “He nër niwëek ata vu ham bë ham su na nanër bengö saga rangah vu alam, rëğ ham nevong in va? Ham nenër gagek saga ya meyoh vu Yerusalem pin beham vongin bë gwëko gagek jak nom he nabë he sis mehö saga mediik!”

²⁹ Rëğ Pita losho sinarë saga denër yah vu sir bë, “He bë sepa doğ Anutu yi gagek namuğin, gemehönon hir gagek gëp tamusën!”

³⁰ Ham vong paya vu Yesu beham sis yi rağ kelepeko*, rëğ hil kenud hir Anutu nër mekedi rak yah.

³¹ Anutu ço yi rağ yah vavunë betung yi nedo nema vesa. Lob tu ala in geço hil nah vu Anutu, gevonğin gërin hil Israel ayod gekevoh hil ngaa nipaya na.

³² He halë ngaa pin saga, om sën he nanër rangah gAnon Vabuung sën Anutu vong vu alam sën nengaj yes vu yi gagek lo tatekin gagek sagi ving.”

Gamaliel Nër Bë Alam Kaunsor Denahubin Sinarë

³³ Kaunsor lo dengo yi gagek saga lob ahëj sengën pangsën rot gedevonğin bë dengis sinarë pin saga medenadiik.

³⁴ Rëğ kaunsor ti arë nebë Gamaliel kedi nare. Yi Parisai* ti, geyi tatovaha horek yi los bengö. Alam pin ahëj neving yi rot los deneko yi rağ. Lob kedi menër vu sir bë degevonğ sinarë geto dena dobnë teka rë, lob to deya.

³⁵ Log nër vu kaunsor pin bë, “Ham alam Israel! Bë ham gwevonğ ngaa ti vu alam sënë, og mağ ham ngo kwamin bo nivesa rë.

³⁶ Ham rak ni bë wirek mehöti arë nebë Tiudas kedi benër bë, 'Sa, sa mehö los nig wëëk böpatal' Lob alam rak neggëp alam mehödahis ti (400) yah detamuin yi. Rëk desis yi bediik, log alam sën denetamuin yi lo deveya beya depalët loğ geyi huk vës bemala maya verök yi.

³⁷ Log tum buk sën kiap böp nekevu mehönon arëj lo lob Yudas vu Galilea kedi rak beko alam vahi yah detamuin yi. Rëk desis yi ving bediik, log alam pin sën denetamuin yi lo deketëkin sir bemaya.

³⁸ Om sën sa bë nanër vu ham nabë ham göneng in alam saga, geham naköök gedemedo rë. Nabë yö denevong huk yoh vu mehönon kwaj, og rëk noh paya bebës.

³⁹ Gağ nabë degwa neggëp vu Anutu yönon, og ham su yoh vu bë rëk kwepë sir rë, om ham gwëgin ham in ham su ngis begö vu Anutu!"

Sinarë Kwaj Vesa In Devong Nimumsën Vu Sir In Yesu Arë

⁴⁰ Lob devong ving Gamaliel yi gägek saga, gedetahi sinarë pin loğ yah bedeveek sir, log denër niwëëk vu sir bë su denanër Yesu bengö rangah log delëëin sir medeya.

⁴¹ Lob mëm devuu kaunsor ya geto deyah dobnë, lob kwaj vesa rot in Anutu ko sir rak belë sir bë deyoh vu bë alam degevong benij namum in Yesu arë.

⁴² Lob medo denetatekin gägek rangah loğ dub-vabuung-böp gelok beggang la yoh vu buk pin. Beyö medo denenër Yesu Kerisi bengö rangah gağ su denevuu rë.

6

Deggooin Alam Neadvahi-bevidek-luu Rak In Dedok Vu Sinarë Lø

¹ Nahub geYesu yi hur ngahisekë rak, lob sir vahi sën denevengwëng Grik ayej lo ahëj sengën vu vahi sën denevengwëng alam Yuda ayej* lo. Ahëj sengën rak degwa nebë sënë: Alam sën denevengwëng Grik ayej lo denenër bë, "Ham nevo nos ggelek alam yoh vu buk pin log ham su nevo vu he hömin avëh alov lo rë."

² Lob hurmaluh nemadluho-bevidek-luu muğinsën desupin Yesu yi hur lo pin yam medenër vu sir bë, "Bë he gevuu Anutu yi gägek na gehe bo nos gelek, og su yoh vu rë!

³ Arig lo! Ham ngo gooin ham alam neadvahi-bevidek-luu jağ rë. Sir sën alam nijvesa gAnon Vabuung nedo loğ sir niwëëk lo, gesir sën los kwaj lo. Lob mëm hil gevong medegegin huk sagi.

⁴ Gağ hek ngo rëk medo in najom jağ noh vu buk pin los tatekin Anutu yi gägek mu."

⁵ Alam pin ahëj ving gägek saga, lob deggoin Stepan, sën mehö yö nevong ving niwëëk ata gAnon Vabuung nedo niwëëk ving yi lo. Log deggoin Pilip luho Prokorus ga, Nikanor luho Timon, geParmenas, geNikolas vu Antiok. Wirek yi alam-yu-ngwë ti rëk ggërin yi belok ya metu alam Yuda ti.

⁶ Devarah alam saga loğ sinarë malaj, log dejom rak gedebë nemaj rak sir.

⁷ Log Anutu yi gägek ya meyoh vu nyëg pin, balam ngahisekë detu Yesu yi hur vu Yerusalem. Galam-deneko-seriveng vahi ayoy neya timu vu yi ving.

Alam Yuda Devong Gägek Vu Stepan

⁸ Anutu vong semusemu los niwëëk böpata vu Stepan, lob nevong ngaa böp aggagga balam denelë.

⁹ Rëk alam vahi kedi desis begö rak gägek yah vu Stepan. Alam sagi vu Kurene los Aleksandria, gedenenër hir dub-supinsën-yi saga nebë alam sën devo sir vër in mehö ngwë nemaj ggovek lo hir hir. Gesir vahi vu Kilisia los Asia* ving.

¹⁰ Rëk su deyoh vu bë dekeyëh Stepan yi gägek rë, in Anon Vabuung yö vo kwa nivesa vu yi.

¹¹ Lom devo monë vu mehö la in bë denanër gägek kuungsën jağ Stepan nabë, "He hango bë nenër gägek pelësën rak Moses lu Anutu!"

¹² Alam saga devong balam teta los alam-horek-yi galam pin ahëj sengën vu rak saga, lob mëm sir yö desesong medejom Stepan ahon bedeko ya nare kaunsor mala.

¹³ Log devarah mehö la in bë denanër gägek kuungsën jağ yi lom denër bë, "Mehö saga nenër gägek nipaya rak dub-vabuung-böp sënë, gerağ Moses yi horek.

¹⁴ He hango mehö saga nër bë, 'Yesu Nasaret saga rëk kevoh dub-vabuung-böp sënë gepëkwë gägek wirek hen sën Moses vong vu hil lo benatu agga ngwë jak.' "

¹⁵ Lob kaunsor pin detung malaj rak Stepan niwëëk ata, lom delë mala niğapiik rak nebë angër ti.

* **6:1:** Vu nyë dahis og alam Yuda denevengwëng Hibru ayej lob Anutu yi kapiya muğeng neggëp loğ Hibru ayej. Rëk verup loğ Yesu yi buk og ayej Hibru sënë pekwe yi bedenenër arë nebë Aram. Aram og dus vu Hibru ayej rëk yööhu teka.

7

Stepan Tatekin Gagek Vu Kaunsor Lo

¹ Lob alam-deneko-seriveng hir ggev böp loḵ tepëḵ bē, “Gagek sagi yōnon-a?”

Lob Stepan nēr yah bē,

² “O arig lo, amag lo! Ham gwengo rē! Wirek hil dobahē Abraham nahēn nedo Mesopotamia gesu ya Haran rē, lob vu buk saga niwëëḵ ala Anutu tōḵ vu yi.

³ Lom nēr vu yi bē, ‘Gwevuu hong dob los hong alam na gegena nyëḡ len ti sēn sëḵ tato vu hong.’

⁴ Lob Abraham vuu Kaldia hir dob geya nedo Haran. Denedo saga bama diiḵ ggovek, loḵ mēm Anutu vong yi yam nedo nyëḡ sēn gwëbeng hil nado loḵ agi.

⁵ Rëḵ Anutu su vo dob sēnē len mahen teka vu Abraham in bē yō gegin menatu yi ngaa nīrōp rē, gema. Rëḵ Anutu nēr bē tamusēn og rëḵ bo dob sagi vu yi benajom ahon, in natu yi mewis lo pin hir dob geving. Rëḵ mu, loḵ buk sēn Anutu nēr gagek vu yi agi, og Abraham nalu ma.

⁶ Log Anutu nēr ving bē, ‘Hong mewis rëḵ na demedo alam-yu-ngwë hir dob. Lob rëḵ denatu alam-yu-ngwë saga hir hur bededeḡinengin sir jaḵ huk ḵarabus noh vu ta jaḵ ḡëp alam mehōdahis ti (400).

⁷ Rëḵ mu tamusēn, og sëḵ gevong nyëvewen vu alam-yu-ngwë saga sēn rëḵ dedeḡinengin hong mewis raḵ maggin böp lo. Loḵ mēm rëḵ degevuu nyëḡ sagi na, gedenam denajom jaḵ vu sa ḡëp sagi.’

⁸ Lob Anutu joo gagek vu Abraham bē gerah* nalu maluh lo navij. Lob nahub rē loḵ Abraham ḵo nalu Isaak, lob negḡëp rot beyah verup loḵ buk sēn netu nemadvahi-bevidek-löō sēn ata ḵo yi lo, lob ama rah* navi. Log Isaak vong nebē sēnē vu nalu Yakop ving, geYakop vong vu hil degwa nemadluho-bevidek-luu nebē saga ving.

⁹ Rëḵ hil degwa lo saga denelē arij Yosep paya, lom devo yi vu alam-yu-ngwë bedebago yi. Bedeḵo medeya Ejep betu Ejep ti yi ngaa meris. Rëḵ Anutu nedo ving yi,

¹⁰ meloḵ vu yi, beḵo yi vër vu ngaa nipaya pin sēn deḡinengin yi lo. Vong semusemu los kwa böpata vu yi loḵ Ejep hir mehō-los-bengō Parao mala belē. Lob tum Parao tung yi tu ggev yuseḵe vu Ejep benēgin Parao yi beggang lu ngaa pin.

¹¹ Lob nahub rëḵ meyip böpata negḡëp dob Ejep los Kanaan pin, lob maggin böpata tōḵ vu sir, behil ḵenud lo su deyoh vu bē denatōḵ vu nos rē.

¹² Rëḵ Yakop ngo bē nos nedo Ejep, lob vong hil ḵenud lo deya nos beron muginsēn.

¹³ Ggovek ya loḵ sireḵ deyah netu beron luu, lob mēm Yosep nēr yi rangah vu ari lo bē, ‘Ham arimin sa Yosep.’ Lob mēm Parao raḵ ni bē Yosep yi alam sir.

¹⁴ Lob Yosep vong gagek yah in ama Yakop loḵo yi alam pin bedeyam vu yi. Sir yoh vu dahis löō benemadluho menemadvahi (75).

¹⁵ Lob Yakop luḵ meya nedo Ejep bediik, log hil ḵenud lo denedo bedediik ving.

¹⁶ Lob deḵo navij yom Sekem beyah debē loḵ waḵ sēn wirek Abraham baḡo vu alam Hamor raḵ monē betu yi waḵ bedub lo.

¹⁷ Lom buk sēn bē Anutu gevong ngaa sēn wirek nēr vu Abraham bē rëḵ gevong lo neggovek in bē natōḵ nam rangah, lob alam Israel deverōng bedegḡerin nyëḡ Ejep.

¹⁸ Beggovek, loḵ Ejep hir mehō-los-bengō mewis ti verup, lob su raḵ Yosep yi huk nivesa sēn nevong lo ni rē.

¹⁹ Om sēn nevong rii raḵ hil alam, genevong huk ḵarabus vu hil ḵenud lo. Geniwëëḵ rot bē dejuuk naluj maluh niḵōḵ lo na demedo dobnē medenadiik.

²⁰ Loḵ nahub rē, loḵ Moses ata ḵo yi loḵ buk saga. Lob Anutu ro hurmahen saga nivesa bemalangeri rot. Lob ata lu ama deḡin yi loḵ beggang ayo yoh vu kwev löō.

²¹ Loḵ mēm ya debē yi loḵ bël nenga, loḵ tum Parao nalu avëh ḵo yi ya menēgin nebē sēn yō nalu.

²² Lob Moses luḵ dub ving Ejep hurmahen bedenetahu yi loḵ alam Ejep hir gagek los kwa pin, lom tum netu mehō los kwa-sevërsinēn-yi genevong huk los niwëëḵ ving.

²³ Ggovek geMoses yi ta tu mehōdahis luu raḵ, lob kwa vo bē na gelē yi alam Israel.

²⁴ Lom tōḵ raḵ Ejep ti genevasap Israel ti, lob loḵ vu Israel ti sagi bevong nyëvewen loḵ yah nipaya saga vu besis Ejep ti saga mediik.

²⁵ Moses kuong bē rëḵ yi alam kwaj bo yi nabē Anutu vong yi yam in bē doḵ vu sir. Rëḵ ma gesu kwaj nevo nebē saga rē.

²⁶ Loḵ heng to lob Moses yah verup betōḵ vu Israel luu geluho denesis sir. Lob vongin bē gevong beluho ayoj nakul gebegō ḡëp, om nēr bē, ‘Alam-a! Melu arimin ham lo! Rëḵ nebē va sēn melu nevong paya vu ham-ë?’

²⁷ Rëḵ mehō sēn vong paya vu ari lo ruuk Moses yah genër bē, ‘Re nēr vu hong bē genatu he ggev los mehō sēn gebo nyëvewen vu he?’

²⁸ Maḵ bē gengis sa nabē sēn gesis Ejep ti bediik veseveng lo?’

²⁹ Nēr bē saga lob Moses ggōneng beveya meya pevis. Beya nedo alam Median hir nyēg. Lob mēm rēḵ ḵo nalu maluh luu vu sagu.

³⁰ Log ta mehōdahis luu ggovek ya, loḵ mēm angēr ti tato yi vu yi neggēp nyēg-yumeris dus vu ḵedu Sinai. Angēr los nengwah daggen loḵ nare ḵele teka niggin ggīn.

³¹ Lob Moses lē lob kwa ya ngahiseḵē in ngaa sēn tōḵ vu yi. Lob ya dus in bē gelē nivesa, lob Mehōbōp aye nēr bē,

³² ‘Sa Anutu sēn ḵenum lo hir Anutu sa. Sa Abraham luho Isaak geYakop hir Anutu sa.’ Lob Moses lēḵ beggōneng bē su gelē.

³³ Lob Anutu nēr vu yi bē, ‘Genakah suu vēr in vaham. In nyēg sēn ḡenare loḵ aga og nyēg vabuung.

³⁴ Sa halē huk nipaya los maggin pin sēn dedeḡinengin raḵ sa alam vu Ejep, lob gwēbeng seluḵ yam in bē sa ḵevelekin sir los gako sir vēr vu ngaa maggin. Om kwedi jaḵ! Sa bē ḡevong hong megenah Ejep.’

³⁵ Yiḵ Moses saga sēn wirek deruu demij vu yi gedenēr bē, ‘Re tung hong bē genatu ggev bōp los mehō sēn ḡebo nyēvewen vu he?’ lo. Rēḵ Anutu vong yi yah in bē natu hir ggev los kevelekin sir vēr, om sēn vong bangēr sēnē tōḵ vu yi loḵ ḵele mahen teka sēn lo in bē bo niwēḵ vu yi.

³⁶ Log yiḵ Moses saga sēn vong ngaa bōp aggagga vu sir vu Ejep, loḵ ḵo sir vēr beli sir beya deyoh Loo-kōḵ vuheng meya deḵo loḵ nyēg-yumeris yoh vu ta mehōdahis luu.

³⁷ Log yiḵ Moses saga sēn nēr vu alam Israel bē, ‘Anutu rēḵ ḡevong ham ti natu mehō-nanēr-ḡagek-rangahsēn nabē sa.’

³⁸ Log desupin sir ggēp nyēg-yumeris, lob yiḵ Moses saga sēn ya nedo ḵedu Sinai ving angēr bevengwēng ving yi lo. Log Moses nedo ving hil ḵenud lo, lob ḵo Anutu yi ḡagek mala-tumsēn-yi bevong vu hil,

³⁹ rēḵ hil ḵenud lo nij lēlin yi gedekeyēh aye bederuuk yi gekwaj vo bē denah Ejep.

⁴⁰ Lom denēr vu Aaron bē, ‘Gesemu he anutu la in degeli he na. In Moses sēn ḵo he vu Ejep meyam lo maḵ ya tena? He duḡin!’

⁴¹ Lom mēm desemu burmakau nalu maluh ti ḵenu raḵ goor betu anutu-kuungsēn gedenetung seriveng vu. Log ahēj nivesa in ngaa sēn yō desemu raḵ nemaj agi.

⁴² Rēḵ Anutu ruu demi vu sir in denejom raḵ los ayej loḵ hes los kwev gebetuheng pin sēn denedo yaḡek babu lo, yoh vu sēn alam-denenēr-ḡagek-rangahsēn dekevu meneggēp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo bē:

‘Ham alam Israēl, wirek ham nedo ta mehōdahis luu vu nyēg-yumeris,
lom ham sis burmakau los sipsip beham vesi netu seriveng.

Maḵ saga ham vong vu sa? Ma!

⁴³ Ham vaḵu anutu-kuungsēn Molōḵ yi dub sēl
ving anutu-kuungsēn Rompa yi betuheng ḵenu.

Ham semu ngaa ḵenu pin saga in bē ham najom jaḵ vu los gwēḵo arēj jaḵ,
om sēḵ ḡevong nyēvewen vu ham,

besēḵ ḡevong beham kwesuu nyēg bōp Babulon*
mena medo ḵarabus vu nyēg adingnē.’

⁴⁴ Wirek hil ḵenud denedo nyēg-yumeris, lob hir dub sēl nedo. Saga sēn Anutu yi dub sēl getato bē nedo ving sir, lob desemu yoh vu sēn Anutu nēr tato vu Moses bē ḡevong lo.

⁴⁵ Ggovek loḵ hil ḵenud lo deyam ving Yosua in bē deḡeḵo alam-yu-ngwē hir dob, lob Anutu loḵ vu sir bekevoh alam saga in sir. Vu buk saga deḵo dub sēl sēn amaj vo vu sir lo sepa, beyam detung nedo rot Beverup loḵ Davit yi buk.

⁴⁶ Loḵ mēm Anutu nelē Davit nivesa, lom Davit jom raḵ vu bē rēḵ dev dub ti vu Yakop yi Anutu.

⁴⁷ Rēḵ ma geneggēp rot bemēm nalu Solomon rēḵ lev.

⁴⁸ Rēḵ mu Mehō-ḡayeheng Anutu su nedo loḵ dub sēn mehōnon denelev raḵ yō nemaj lo rē. In mehō nenēr-ḡagek-rangahsēn nēr bē:

⁴⁹ ‘Mehōbōp nēr bē sēnē:

‘Yaḡek netu sa sēa sēn sa nado raḵ,

ḡedob saga netu ngadoheng sēn sa nehebē vahag raḵ lo.

Om re yoh vu bē dev dub ti vu sa in bē sa sewah dok-a?’

⁵⁰ Ma ham kuung bē sa nemaḡ su tung ngaa pin sēnē rē?’

⁵¹ Ham alam ayomin niwēḵ. Geham ayomin los nengamin dahis. Ham neruuk Anon Vabuung yoh vu buk pin nebē sēn ham ḵenumin lo deneruuk wirek lo.

⁵² Mehō-nenēr-ḡagek-rangahsēn ti tena sēn ham ḵenumin lo su denevong paya vu yi rē? Ma! Desis alam sēn denenēr ḡagek rangah bē mehō yohvu Yesu rēḵ nam lo bedediik. Lob yi saga yam, rēḵ ham tato yi vu alam-begō-yi medesis yi bediik.

53 Angër denevo Anutu yi horek vu ham rëk ham su nesepa loḵ rë.”

Detengwa Stepan Rak Gelöng Mediik

54 Dengo gägek sagi, lob gägek sagi gelu ayoj rot. Lom deneköo nyëj, gahëj sengën böpata rot vu Stepan.

55 Rëk Anon Vabuung ggërin Stepan ayo, lob varah mala rak yagek niwëëk ata benelë Anutu nikapiik, log lë bë Yesu nare Anutu nema vesa.

56 Lob tahi bë, “Om ham gwengo rë! Sa halë bë yagek tatekin yi, log Mehönon Nalu nare loḵ Anutu nema vesa!”

57 Lob dereseeh rur rak gedemir nengaj, log sir pin kedi deserög meya dejom Stepan ahon,

58 gederot yi medeḵo medeya Yerusalem katum degwa dobnë, log mëm detengwa yi rak gelöng bediik. Lob alam sën denër gägek kuungsën rak yi lo dekah hir tob mugin bedetung menedo loḵ mehö magëm ti arë nebë Saulus vaha bemedo negin,

59 log mëm ya detengwa Stepan rak gelöng. Nahën denesis yi rak gelöng, log pevis mejom rak bë, “Mehöböp Yesu! Gweko sanög nöḵ vu hong!”

60 Lom tung lus luḵ getahi bë, “Mehöböp, su gebo doḵ nah hir ngaa nipaya sënë!” Log diik ya.

8

Saulus Nevong Paya Vu Kerisi-yi-alam

1 Saulus vo gadu loḵ sir in desis Stepan mediik. Lob vu buk saga alam dekedo in bë debo maggin böpata rot vu Kerisi-yi-alam vu Yerusalem medebasap sir. Lob Kerisi-yi-alam pin deveya medeketëkin sir medeya distrik Yudea lu distrik Samaria gesinarë nyëdahis mu yö nahën denedo nyëg böp Yerusalem.

2 Galam vahi sën denesepa loḵ Anutu yi gägek medenero lo, sën mëm delev Stepan gedesu böpata rot in yi.

3 Log Saulus mala nesepa bë kevoḵ Yesu yi alam benama na verök yi, lob nesepa loḵ begganḵ pin beneloḵ ya beneko maluh gavëh ving, benedadii sir ya qarabus.

Denër Bengö Nivesa Vu Samaria

4 Lob Kerisi-yi-alam sën deveya medeya jeggin jeggin lo deneko loḵ rot beya denenër Bengö Nivesa yoh vu nyëg.

5 Pilip luḵ meya nyëg böp ti vu distrik Samaria, lob nër Kerisi vu sir.

6 Alam ngahisekë dengo yi gägek los delë ngaa böp sën nevong lo, lom debë nengaj vu yi pangсэн.

7 In denelë gememö nipaya sën negwang ya alam ngahisekë ayoj lo dengeek geto deya in sir. Log alam ngahisekë sekëj neselöngin, gevahaj nipaya, og nijvesa nerak.

8 Lom mëm alam ayoj tee yi rot vu nyëg saga.

9 Lob mehöti arë nebë Simon nedo saga, beyi mehö nerob alam los nevong yesek lu ngaa aggagga, menevong balam Samaria* kwaj neya ngahi in yi gedenër bë yi mehö böp ti.

10 Lob alam ggev los alam meris pin nijwëëk bë degengo yi gägek, lob denenër bë, “Mehö saga ko Anutu niwëëk böpata yönon!”

11 Nijwëëk in bë degengo yi gägek in nerob alam buk ngahisekë los nevong yesek medenelë yi ngaa böp nebë sënë, lob kwaj neya ngahisekë.

12 Loḵ tum mëm Pilip nër Bengö Nivesa rak Anutu-yi-nyëg los nër Yesu Kerisi bengö rangah, lom maluh los avëh pin devong ving bederipek bël.

13 GeSimon vong ving nebë saga ving beripek bël, lob tum nesepa Pilip beya ving yi. Nelë ngaa böp aggagga ngahisekë sën Pilip nevong lo, lob kwa neya ngahisekë.

14 Log tum alam sinarë sën nahën denedo Yerusalem lo dengo bë alam Samaria* deḵo Anutu yi gägek rak, lom devong Pita lu Jon deya vu sir.

15 Luho deluḵ meya deto, lom dejom rak vu Anutu in bë gevong Anon Vabuung vu alam sën denevong ving lo.

16 In Anon Vabuung su loḵ yam ggërin ayoj rë, geyö nahën. Gaḵ yik deripek bël rak Yesu arë mu.

17 Om luho debë nemaj rak sir, lom mëm Anon Vabuung loḵ yam ggërin ayoj.

18 Lob Simon lë bë sinarë luho debë nemaj rak sir bAnon Vabuung loḵ yam ggërin ayoj, lom ko monë ya vu luho

19 genër bë, “Melu bo niwëëk saga vu sa geving, in nabë sa gebë nemaḵ jaḵ mehöti, og Anon Vabuung doḵ nam gërin yi.”

20 Rëk Pita nër vu yi bë, “Höm monë mala nama na verök yi, behong geving! In gekuung bë geyoh vu bë gebago Ngaa sën Anutu vong nyëmasën vu hil lo jaḵ monë!

21 Su rëḵ gedoḵ vu he in huk sënë geving rë, in Anutu lë bë ayom nipaya.

²² Om gegwërin ayom begweruu demin vu kwam nipaya saga, gegenajom jaḵ vu Mehöböp in kevoh hong nḡaa nipaya sën neggëp loḵ ayom aga na.

²³ Sa halë bë ayom sis yi pangësën, gengaa nipaya loḵ nare ayom bejom hong ahon."

²⁴ Lom Simon neggöneng genër yah vu luho bë, "Om maam melu ngo najom jaḵ vu Mehöböp in mëm dok vu sa gengaa sën melu nër lo ti su natöḵ vu sa!"

²⁵ Lob sinarë luho saga denër Yesu rangah bedevong Mehöböp yi gagek yoh vu alam, log mëm luho deyah Yerusalem. Lob luho yah denër Bengö Nivesa rangah vu beggang-bu ngahisekë vu distrik Samaria ggëp aggata.

Pilip Nër Bengö Nivesa Rangah Vu Etiopia Ti

²⁶ Log Mehöböp yi angër ti nër vu Pilip bë, "Kwedi gena los ahë sën aggata nevuu Yerusalem geya nehöo ayo Gasa. Aggata sën neyoh ya nyëḡ-yumeris lo."

²⁷ Lob Pilip kedi rak meya. Lok mehö nyëḡ ngwë ti vu Etiopia neyoh aggata saga meneya. Etiopia hir avëh-los-bengö Kandase yi hur böp yi, beneḡin yi monë los yi kupek nivesa vesa pin. Mehö sënë ya mejom rak vu Anutu-ḡgëp Yerusalem geyom to aggata meneyah.

²⁸ Medo netevin mehö-nenër-ḡagek-rangahsën Yesaya yi ḡapiya raḵ yi karis meyom to aggata vuheng in bë nah mena yi nyëḡ.

²⁹ Lob Anon Vabuung nër vu Pilip bë, "Gena dus vu karis saga megena geving!"

³⁰ Lob Pilip serög meya dus vu, lob ngo bë mehö saga netevin mehö-nenër-ḡagek-rangahsën Yesaya yi gagek, lob loḵ tepëḵ in yi bë, "Maḵ gagek sën genër aga, maḵ gerak degwa ni ma ma?"

³¹ Loḵ mehö saga nër yah vu Pilip bë, "Bë mehöti su tateḵin vu sa rë, og sëḵ jaḵ degwa ni nabë va?" Lob nër vu Pilip bë, "Gejaḵ nam vavunë balu ajaḵ karis mana!"

³² Gagek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḡapiya bemehö-ë netevin lo sënë:

"Deli yi yam nebë sën deneli sipsip yam in bë dengis menadiik, gesu nevengwëḡ rë.

Nebë sën denekeping sipsip nalu niviiis, rëḵ su nesu rë.

³³ Devong nimumsën rot vu yi, rëḵ mehöti su kedi raḵ meloḵ vu yi menër yi gagek mero rë gema.

Ma rëḵ yi mewis tena in hil nanër rë?

In desis yi mediik pevis bemala ma gesu nedo dob rë."

³⁴ Lom avëh-los-bengö yi hur sënë nër vu Pilip bë, "Getateḵin vu sa rë! Mehö-nenër-ḡagek-rangahsën nër gagek sagi raḵ re? Yö nër raḵ yi, ma nër raḵ mehö ngwë?"

³⁵ Lob Pilip tateḵin Anutu yi gagek dus ti saga genër Yesu yi Bengö Nivesa degwa tato vu yi.

³⁶ Ggovek geluho medo denetetu aggata medeneya beya deto bël ti, lob mehö saga nër bë, "Gwelë! Bël neggëp! Yoh vu bë ḡeḡipek sa ma ma?"

³⁷ [Loḵ Pilip nër yah vu yi bë, "Bë gevong ving anon loḵ ayom, og mëm!"] Rëḵ bë, "Sa hevong ving Yesu Kerisi bë Anutu nalu yi!"

³⁸ Lob mëm nër bë karis bare, log luho medeluḵ ya bël, bemëm Pilip daḡoo yi luḵ ya bël.

³⁹ Log luho derak yom roneḵ, lob Mehöböp yi Anon Vabuung ḡo Pilip ya, gemehö sënë su lë yi ggökin rë, rëḵ mu kwa vesa rot mesepa yi aggata beya.

⁴⁰ Gaḵ Pilip, og Anon Vabuung ḡo yi metöḵ ya Asotus pevis, lob ya meyoh vu nyëḡ böp pin menër Bengö Nivesa rangah. Beya rot beya metöḵ ya Sisarea.

9

Saulus Ggërin Yi Tu Kerisi Yi Mehö

(Sn 22:4-16; 26:9-18)

¹ Log Saulus nahën nenër gagek los niwëëḵ bë gevong paya vu Mehöböp yi hur bengis sir medenadiik. Lob ya vu alam-deneḡo-seriveng hir ggev böp,

² benër vu yi bë kevu ḡapiya noh vu alam Yuda hir dub-supinsën-yi pin sën denedo Damaskus lo bebo vu yi. Lob ggev böp kevu gagek loḵ ḡapiya saga nebë, "Nabë Saulus sënë natöḵ vu maluh ma avëh la gedenesepa loḵ Yesu yi aggata, og gagek ma genaduu sir meḡeko sir nam Yerusalem."

³ Log Saulus losho ahëvavu la deya raḵ beya deverup dus vu Damaskus, lob pevis bengaa ti vër vu yagek nebë davës beluḵ yam jëh raḵ sir.

⁴ Lob Saulus vës betetolin beya neggëp dob, log ngo gagek ti yam vu vavunë bë, "Saulus, Saulus! Gëvo vanë vu sa in va?"

⁵ Rëḵ Saulus nër yah bë, "Mehöböp, hong re?" Rëḵ gagek lo yom ggökin bë, "Sa Yesu sën genevong vanë vu sa lo.

⁶ Rëḵ mu kwedi jaḵ megena nyëḡ böp sagu, genahub rëḵ mëm mehöti rëḵ nanër nḡaa sën gwevong lo tato vu hong!"

⁷ Galam sên deneya ving Saulus lo denare rëk denelëk besu deyoh vu bê debengwëng rë. Log dengo gâgek saga dedun rëk su delê bê mehöti nedo rë.

⁸ Loğ mëm Saulus kedi nare bemala netum rëk nahën mala nepengipin rot, lom maam dejom loğ nema bedeli yi ya nyëg böp Damaskus.

⁹ Benedo buk löö, rëk mu yô nahën mala kenod rot, log su negga nos los nenum bêl rë.

¹⁰ Loğ Anutu yi hur maluh ti nedo Damaskus arê nebê Ananias. Lob Mehöböp tato yi vu belê nebê pesepsën, genër vu yi bê, "Ananias!" Rëk bê, "Mehöböp, sa nado-ê!"

¹¹ Lob Mehöböp nër vu yi bê, "Kwedi gena aggata ti sên denenër arê nebê Aggata Niröp agu. Gena Yudas yi beggang lob mëm gedok tepëk in Tarsus ti sên denenër arê nebê Saulus. Mehö sagi medo nejom rak

¹² genelê ngaa nebê pesepsën bê mehöti arê nebê Ananias nelok ya beggang ayo mebê nema rak yi in bê gevong bemala natum megelê nyëg gökin."

¹³ Rëk Ananias nër yah vu bê, "Mehöböp, sa hango alam ngahisekê denenër mehö saga bê nevang huk agga nipaya rot vu hong alam vabuung pin vu Yerusalem,

¹⁴ lob ko gâgek vu alam-deneço-seriveng hir ggev in bê naduu alam sên ayej nelok hong vu agi, in bê dena karabus."

¹⁵ Rëk Mehöböp nër yah vu bê, "Gena! Mehö saga og sa hur ti. Sehoo in yi rak ggovek ya in geko sa bengög bena nanër vu alam-yu-ngwë losho hir alam-los-bengöj, gevu alam Israel geving.

¹⁶ Log sengo rëk tato nivanê aggagga pin sên rëk natök vu yi jak sên nanër sarëg rangah lo vu yi."

¹⁷ Lob Ananias ya rak. Ya verup belok ya Yudas yi beggang ayo log pevis mebê nema rak Saulus genër vu bê, "Arig Saulus! Mehöböp Yesu sên tök vu hong loğ aggata lo vong sa beseyam in bê malam natum gökin nah, gemëm Anon Vabuung dok nam gërin ayom."

¹⁸ Ngaa sên ggërin Saulus mala lo ni nebê gël nikepis mekehe ya pevis, log mala tum ggökin gemëm kedi beripek bêl.

¹⁹ Log mëm Saulus gga nos bemëm niwëek loğ yah, benedo buk vahi ving Yesu yi hur vu nyëg böp Damaskus.

Saulus Nër Bengö Nivesa Vu Alam Damaskus

²⁰ Log pevis meya meyoh vu alam Yuda hir dub-supinsën-yi ggëp nyëg böp Damaskus benër Yesu yi gâgek rangah nebê, "Mehö saga yi Mehöböp Nalu!"

²¹ Alam pin dengo yi gâgek lob delêk pangсэн bekenuj ya gedelok tepëk vu sir bê, "Mehö saga mak sên yik nevang paya vu alam sên ayej nelok Yesu arê vu Yerusalem lo! Mak yik yi saga sên gwëbeng verup agi in naduu sir sênê megeko nah vu alam-deneço-seriveng hir ggev-ê?"

²² Rëk Saulus kedi menër gâgek los niwëek ata, lob alam Yuda sên denedo vu Damaskus lo dengo yi gâgek, lom kwaj ya ngahi in tato vu sir yönon bê Yesu yi mehö sên Anutu ggooin yi rak netu Kerisi.

Alam Yuda Desis Begö Vu Saulus Lom Veya Meya

²³ Buk ngahisekê ya ggovek ya lob alam Yuda vu nyëg böp Damaskus dejoo gâgek in bê dengis Saulus menadiik.

²⁴ Rëk ngo hir gâgek saga bê vare denegin yi loğ aggata avi pin yoh vu buk los rangah in bê dengis yi benadiik.

²⁵ Rëk alam sên dengo yi gâgek medenesepa loğ lo deko yi buk medetung loğ kadakaad medevong ggök ya katum gelöng yu vavunë vu nyëg böp saga nenga, medesejun aggis in yi geluk ya dobnê beya.

Saulus Yah Nedo Yerusalem

²⁶ Saulus yah meya betök yah Yerusalem, lom vongin bê losho Yesu yi hur demedo jevuh ti, rëk deneggöneng in yi, in kwaj nevo bê su Yesu yi hur maluh yi yönon rë.

²⁷ Rëk Barnabas ko Saulus beya vu sinarê nyedahis lo, getatekin bê Saulus lë Mehöböp ggëp aggata benër gâgek vu yi om sên ggërin yi menenër Yesu arê rangah los niwëek vu nyëg böp Damaskus rot.

²⁸ Ggovek lom mëm Saulus nedo ving sir medenesepa sir ggëp Yerusalem. Vong huk niwëek benër Mehöböp arê rangah gesu ggöneng rë.

²⁹ Nër gâgek rak Yesu vu alam Yuda sên denevengwëng Grik ayej lo ving, lob losho denemehoo sir in gâgek saga, lom desero aggata in bê dengis yi benadiik.

³⁰ Rëk Kerisi-yi-alam vahi dengo, lob deko yi bedeluk medeya Sisarea, bedevong ya Tarsus.

³¹ Nebê saga lom mëm Kerisi-yi-alam pin vu distrik Yudea los Galilea geSamaria denedo nivesa gemaggin su netök vu sir ggökin rë. Yesu yi huk saga niwëek rak, lob yi alam pin

deneggöneng in Mehöböp gedeneko arê rak, log Anon Vabuung vo niwëek vu sir lob alam medo denyam vu sir bengahijsekê lok.

Pita Vong Ainias Benivesa Rak

³² Lob Pita ya meyoh vu nyëg pin beya meto Luda benedo ving Anutu-yi-alam ggëp sagu.

³³ Lob tök vu Luda ti arê nebê Ainias. Sekê pin selöngin beneggëp lok beggang ayo yoh vu ta nemadvahi-bevidek-löo.

³⁴ Lob Pita nêr vu yi bê, "Ainias! Yesu Kerisi vong benim vesa rak. Om kwedi gebahinin hong kanyê!" Lob Ainias kedi rak pevis.

³⁵ Lob alam Luda los Saron pin delê yi, lob mêm deggërin sir yom vu Mehöböp.

Pita Ggee Vu Tabita Bevesa Lok Yah

³⁶ Yesu yi hur avêh ti nedo Yopa arê nebê Tabita. Sên Grik ayej nenêr nebê Dorkas lo. Lob nevong nivesa benelok vu alam sên denerak vu in ngaa lo yoh vu buk pin.

³⁷ Lob lok buk saga nirak lob diik. Lob deripek yi gedebê rak ya neggëp beggang ayo vavunê ti.

³⁸ Lob Yopa neggëp dus vu Luda, gehur maluh dengo bê Pita nedo Luda, lob pevis medevong mehö luu deko dik ya vu yi bê, "Genam vu he pevis, gesu genaköpek!"

³⁹ Lob Pita ngo gâgek meya ving luho medeyah deverup lob deko yi ya beggang ayo vavunê. Lob avêh alov pin ya detetup lok yi gevare denesu medenetato tob los rôpröp pin sên Dorkas semu vu sir lok buk sên yô nahên nedo mala vesa lo.

⁴⁰ Rêk Pita ruuk alam pin saga to deyah dobnê, log yun lus log jom rak. Log mêm peggirin mala ya vu heljêng genêr bê, "Tabita, kwedi jak!" Lob avêh mala tum belê Pita gekedi nedo.

⁴¹ Pita jom lok Tabita nema belok vu bekedi rak, log tahi Anutu-yi-alam los avêh alov saga deyam betato Dorkas vu sir bê vesa lok yah.

⁴² Gâgek saga yoh vu alam Yopa pin medengo, lob sir ngahisekê ayoj neya timu vu Mehöböp.

⁴³ Lob Pita nedo buk ngahisekê ggëp Yopa. Nedo ving Simon sên mehö nesemu kabi lu ngaa rak reggu navi lo.

10

Angêr Tök Vu Kornelius Menêr Gâgek Vu Yi

¹ Rom ti nedo Sisarea arê nebê Kornelius. Alam-begö-yi vu Itali hir kapten ti menegin alam mehödahis nemadvahi (100).

² Log losho yi alam pin sên denedo lok ti lo deneggöneng in Anutu medeneko arê rak. Nevo monê ngahisekê in bê dok vu alam Yuda sên denerak vu in ngaa lo, geyö nejom rak vu Anutu yoh vu buk pin.

³ Lob buk ti lok 3 krök sehuksên, lob lê ngaa ti nebê pesepsên meneggëp rangah rot. Lê bê Mehöböp yi angêr ti lok ya beggang ayo vu yi benêr bê, "Kornelius!"

⁴ Lob Kornelius kënu verup begêt yi, lok nêr bê, "Mehöböp! Bê va?" Rêk angêr nêr yah vu Kornelius bê, "Anutu lê hong jomraksên gelê bê genelok vu alam sên denerak vu in ngaa lo, log lê bê yoh vu, lob kwa nevo menedo.

⁵ Om gwevong mehö la dena Yopa bena denatök jak Simon sên denenêr arê ngwê nebê Pita lo bedegeko nom.

⁶ Mehö saga nedo lok Simon ngwê sên yi mehö nesemu reggu navi lo yi beggang, dus vu loo nenga."

⁷ Angêr nêr gâgek nebê saga vu Kornelius ggovek log ya rak, log Kornelius tahi yi hur luu ving mehö-begö-yi ti. Mehö-begö-yi saga yi mehö-jomraksên-yi ving.

⁸ Lob Kornelius nêr gâgek saga pin mero vu lööho, log mêm vong lööho ya Yopa.

Pita Lê Ngaa Nebê Pesepsên

⁹ Lööho deya beya deneggëp aggata. Genyëg heng gelööho deya medeya dus rak vu nyëg böp Yopa log hes vuheng rak. Log Pita rak ya Simon yi beggang yu-tamangsên vavunê in bê najom jak.

¹⁰ Lob diikahê, lob kwa vo bê ga nos rêk nahên deneyeh, lob lê ngaa ti nebê pesepsên yam vu yi.

¹¹ Lê yâgek tatekin log ngaa ti luk meyam dob nebê sên denejom lok tob nyêketu lubeluu lo, geböpatu rot.

¹² Lob reggu aggagga pin lok nedo. Ngaa pin sên denevëeng, gengaa pin sên vare deneya los deneggevek dob lo.

¹³ Lob gâgek ti yam vu Pita ving bê, "Pita, kwedi gengis reggu begegwa!"

¹⁴ Lob Pita nêr bê, "Ma rot, Mehöböp! Sa su rêk ga rê! Sak su naha ngaa nebê sênê rê. In he horek nenêrin bê nipaya besu yohvu rê."

15 Rêk gagek saga yom vu yi netu beron luu nebë, “Nгаа sên Anutu nêr bê yohvu, saga su genanêr nabë su yohvu rê!”

16 Nгаа pin sên agi tøk vu Pita beron löö, log pevis betob sên yah meya vavunë.

17 Pita nahên kwa neya ngahi bê, “Nгаа sên sa halë agi degwa nebë va?” log alam Rom sên Kornelius vong sir yam lo deverup. Lööho deloq tepëk in Simon sên mehõ nesemu reggu navi lo yi beggang, lob mêm verup denare loq veluung avi.

18 Log detahi medeloq tepëk bê, “Simon sên arë ngwë nebë Pita lo nedo sênë ma ma?”

19 Rêk Pita nahên kwa nevo nгаа sên lë nebë pesepsên lo, loq Anon Vabuung nêr vu yi bê, “Gwengo? Mehõ löö denesero hong!”

20 Om kwedi geduq megena vu sir beham na. Su kwam na ngahi. Sengo hevong sir medeyam.”

21 Lob Pita luq ya vu alam saga benêr bê, “Mehõ sên ham nesero lo, yik sa sênë. Ma ham yam in-a?”

22 Loq denêr bê, “Kornelius, sên alam-begõ-yi hir kapten lo vong he yam. Mehõ yohvu sên neggõneng in Anutu geneko arë raq, galam Yuda pin denêr bê yi mehõ nivesa. Lob Anutu yi angêr ti to menêr vu yi bê gevong he nam in hong behil anah yi beggang in bê gengo hong gagek.”

23 Lom Pita nêr bedeloq ya beggang ayo, bevo nos vu sir medegga gedeggëp. Log monbuk lob kedi meya ving sir, lob Kerisi-yi-alam la vu Yopa desepa sir medeya ving.

Pita Ya Kornelius Yi Beggang

24 Ya deggëp buk ti vu aggata, loq mêm detøk ya Sisarea geKornelius medo negin sir. Tahi yi alam losho yi mehõ la ggovek bedesupin sir benedo denegin sir.

25 Pita to meloq ya beggang ayo, lob Kornelius to meya vu bepetev meneggëp loq Pita vaha in bê geko arë jak.

26 Rêk Pita jom loq nema mekedi nare genêr vu bê, “Kwedi jak! Sa, og sa mehõnon meris mul!”

27 Lob luhu devengwëng gedeyah beggang ayo vu alam ngahisekë sên desupin sir medenedo lo.

28 Lob Pita nêr vu sir bê, “Ham ngo raq ni bê horek niwëek ata nêrin he alam Yuda bê he su ayoh vu bê ana medo geving alam-yu-ngwë, ma ana vatëvek vu sir rê. Rêk Anutu tato vu sa nebë sa su nanêr mehõti nabë nipaya ma su mehõ yohvu rê.

29 Om sên sa su keyêh gagek rê. Gak ham kwetag sa lom seyam pevis. Rêk sa bê gango niröp nabë ham tahi sa in va?”

30 Lob Kornelius nêr bê, “Nгаа sênë tøk vu sa bebuk löö ruu ya ggovek ya. Sa medo najom raq loq sa beggang ayo raq 3 krök sheuksên lob pevis besa halë mehõti nare geyi tob veroo benikapik.

31 Lob nêr vu sa bê, ‘Kornelius, Anutu ngo hong jomraksên ggovek gemedo mekwa nevo monë lu nгаа pin sên genevong in bê doq vu alam sên denerak vu in nгаа lo.

32 Om gwevong mehõ la dena Yopa bena denanêr Simon sên denenêr arë ngwë nebë Pita lo. Mehõ saga nedo loq Simon ngwë sên mehõ nesemu reggu navi lo yi beggang dus vu loo nenga.’

33 Om sên sa hevong mehõ la deyök in hong. Lob gevong nivesa begeyam, om sên gwëbeng he pin ayam nado loq Anutu mala agi in bê he gango gagek sên Mehõböp vong vu hong in bê genanêr vu he lo.”

Pita Nêr Gagek Ggëp Kornelius Yi Beggang

34 Lom mêm Pita nêr bê, “Yõnon rot, gwëbeng seraq ni bê Anutu su kwa ya vu mehõ los arë ma alam vahi mu rê.

35 Gak kwa nevo alam vu nyëg pin bê: Nabë sir ti göneng in yi begevong nгаа nohvu, og nelë yi nivesa.

36 Yõnon, Anutu vong yi gagek vu he Israel, bevong Yesu Kerisi yi Bengõ Nivesa vu he. Bengõ Nivesa sên nêr gagek mamer vu he bê Yesu Kerisi tu alam pin hir Mehõböp.

37 In ham ngo raq nгаа sên Yesu Nasaret nevong lo ni vorot. Wirek Jon nêr gagek bël-ripeksên-yi rangah, lob vu buk sagi Yesu verup ggëp Galilea, lob bengõ ya meyoh vu nyëg pin vu distrik Yudea.

38 Gemak ham raq ni bê Anutu ggooin yi raq bevong Anon Vabuung los niwëek vu yi, lob ya meyoh vu nyëg pin beloq vu mehõnon. Anutu nevo niwëek vu yi, lob vong alam sên Satan nevong paya vu sir lo benijvesa neraq.

39 Gehe sênë halë yi wirek, lob sên he nanêr gagek rangah raq nгаа pin sên nevong vu Yerusalem los nyëg pin vu distrik Yudea lo. Gesên derekõ yi raq këlepeko* gedesis mediik lo.

40 Rêk buk netu löö lob Anutu nêr beledi raq yah, log tato yi rangah.

⁴¹ Su tato yi balam Yuda pin delĕ rĕ. Gaĵ yĭk yō tato yi vu he sĕn wirek Anutu ggooin he raĵ in bĕ he nanĕr yi gagek rangah lo. Kedi raĵ yah vu bedub, lob he ha los anum ving yi.

⁴² Log nĕr vu he bĕ he nanĕr yi gagek pin rangah vu mehōnon nabĕ Anutu ggooin yi raĵ in bĕ gengo alam-malaj-vesa los alam-diiĵsĕn pin hir gagek.

⁴³ Alam-denenĕr-gagek-rangahsĕn pin denĕr yi gagek rangah nebĕ: Anutu nekevoh alam pin sĕn ayoj neya timu vu Yesu lo hir ngaa nipaya ya raĵ Yesu arĕ los niwĕĕk."

Alam-yu-ngwĕ Deĵo Anon Vabuung

⁴⁴ Pita nahĕn nenĕr gagek saga, log Anon Vabuung yam raĵ ya alam pin sĕn denĵo yi gagek agi lo.

⁴⁵ Alam Yuda sĕn ayoj neya timu vu Yesu wirek gedeyam ving Pita lo, delĕk anon rot in denelĕ bĕ Anutu keseh Anon Vabuung raĵ alam-yu-ngwĕ ving.

⁴⁶ Denĵo sir gedenenĕr ayej aggagga bedeneĵo Mehōbōp arĕ raĵ, lob Pita nĕr bĕ,

⁴⁷ "Alam sĕnĕ deĵo Anon Vabuung nebĕ hil, om re rĕk nanĕrin bĕl-ripeĵsĕn-yi in sir-a?"

⁴⁸ Lob nĕr vu alam sĕn deyam ving yi lo bĕ deĵipek sir jaĵ Yesu Kerisi arĕ. Lob tum deketag vu Pita bĕ medo buk la geving sir rĕ.

11

Pita Tateĵin Kornelius Yi Gagek Vu Kerisi-yi-alam Gĵĕp Yerusalem

¹ Sinarĕ nyĕdahis losho arij lo sĕn denedo yoh vu distrik Yudea pin lo denĵo gagek bĕ alam-yu-ngwĕ deĵo Anutu yi gagek ggovek ya ving.

² Log Pita raĵ meyah Yerusalem, lob alam Yuda sĕn denesepa loĵ Yesu lo denĕr yi, in niĵwĕĕk bĕ deĵerah* alam sĕn deneggĕrin sir yah vu Yesu lo navij pin nabĕ sĕn sir Yuda lo.

³ Gedenĕr yi bĕ, "Gerak ya alam sĕn su derah*" navij rĕ lo hir beggang geĵewa nos ving sir!"

⁴ Rĕk Pita tateĵin ngaa pin sĕn tōĵ vu yi lo vu sir bĕ,

⁵ "Sa nado nyĕĵ bōp Yopa, besa medo najom raĵ loĵ hes vuheng, lob sa halĕ ngaa ti nebĕ pesepsĕn. Sa halĕ ngaa bōpata nebĕ sĕn denejom loĵ tob nyĕketu lubelus, beluĵ vu yaĵek meyam to nedo dob dus vu sa.

⁶ Lob sa hetung malag raĵ tob saga ayo peggo rot, lob sa halĕ bĕ reggu aggagga pin sĕn denedo dob lo denedo loĵ. Reggu pin sĕn vare neya los neggevek dob lo, gesĕn nevĕĕng vavunĕ lo.

⁷ Lob sa hango gagek ti yam vu sa bĕ, 'Pita, kwedi gĕngis reggu beĵegwa!'

⁸ Rĕk senĕr bĕ, 'Mehōbōp, ma rot! Saĵ su naha ngaa nebĕ sĕnĕ rĕ! In he horek nenĕrin bĕ nipaya gesu yohvu rĕ.'

⁹ Lob gagek sĕn yam vu yaĵek lo nĕr vu sa netu beron luu nebĕ, 'Nгаа sĕn Anutu nĕr bĕ yohvu lo, og su genanĕr saga nabĕ su yohvu rĕ!'

¹⁰ Lob ngaa pin saga yam netu beron lōō, log yah beya yaĵek ggōkin.

¹¹ Log mehōti nedo Sisarea bevong mehō lōō deyam in sa lob pevis belōōho verup denare loĵ beggang sĕn sa nado loĵ lo veluung avi.

¹² Lob Anon Vabuung nĕr vu sa bĕ, 'Gena geving sir. Su kwam na ngahi!' Lob arig lo nemadvahi-bevidek-ti sĕnĕ deya ving sa behe ya malōĵ ya Kornelius yi beggang.

¹³ Lob Kornelius nĕr vu he bĕ lĕ angĕr ti genare loĵ yi beggang ayo benĕr vu yi bĕ, 'Gwevong mehō la dena Yopa bena denanĕr Simon sĕn arĕ ngwĕ nebĕ Pita lo nam.

¹⁴ Og rĕk nanĕr gagek la vu hong, lob Anutu rĕk geĵo hong los hong alam pin nom vu yi jaĵ gagek saga.'

¹⁵ Lob sa nahĕn nanĕr gagek vu sir, lob Anon Vabuung loĵ yam ggĕrin ayoj nebĕ sĕn loĵ yam ggĕrin hil muĵinsĕn lo.

¹⁶ Lob sa kwaĵ vo Mehōbōp yi gagek ggōkin, sĕn nĕr bĕ, 'Jon neripek alam raĵ bĕl mu, gaĵ Anon Vabuung rĕk doĵ nam ĵĕrin ham.'

¹⁷ Wirek hil ayod ya vu Mehōbōp Yesu Kerisi, lob Anutu vong Anon Vabuung vu hil, lob yĭk vong Anon Vabuung vu sir nebĕ saga. Nebĕ saga lob sa su nebĕ re in bĕ seĵĕrin Anutu rĕ?"

¹⁸ Denĵo Pita yi gagek saga, lob devuu hir gagek sagi ya gedĵo Anutu arĕ raĵ bedenĕr bĕ, "Oo maĵ Anutu yoh vu bĕ ĵĕrin alam-yu-ngwĕ ayoj nah vu yi geving in demedo malaj-tumsĕn."

Kerisi-yi-alam Vu Antiok Deĵo Huk Raĵ Muĵinsĕn

¹⁹ Desis Stepan ggovek loĵ mĕm maggin bōpata tōĵ vu Kerisi-yi-alam, lob deveya medeya beya depalĕt loĵ bedeya Ponisia los Kupros gAntiok. Rĕk su denĕr Bengō Nivesa vu alam-yu-ngwĕ rĕ. Gaĵ yō ya denenĕr vu alam Yuda mu.

²⁰ Loĵ sir la vu dob Kupros, gevahi vu Kurene, deya nyĕĵ bōp Antiok bedenĕr gagek vu alam Griĵ ving. Denenĕr Mehōbōp Yesu yi Bengō Nivesa rangah vu sir,

- ²¹ Lob Mehöböp loḵ vu sir balam Grik ngahiseḵē devong ving medeggērin sir yah vu yi.
- ²² Lob Kerisi-yi-alam vu Yerusalem denḡo ḡāḡek saḡi, lob devong Barnabas ya Antiok.
- ²³ Ya metōḵ ya vu sir lob lē bē Anutu vong semusemu benedo ving sir, lob ahē nivesa. Lom mēm lev horek loḵ sir pin bē degurek Mehöböp babu bekwaj bo yi timu noh vu buk pin.
- ²⁴ Barnabas yi mehö nivesa ḡAnon Vabuung pup ayo, bevong ving niwēēk ata. Lob alam vu böpata deggērin sir medeloḵ yam ving Mehöböp yi alam.
- ²⁵ Lob mēm Barnabas ya Tarsus in bē sero Saulus.
- ²⁶ Lob töḵ raḵ yi beḡo beyah Antiok, beluho denedo ving alam vu Antiok yoh vu ta ti, beluho detahu alam ngahiseḵē loḵ Anutu yi ḡāḡek. Lob mēm yik alam Antiok saga detahi ḡgev raḵ Mehöböp yi hur muḡinsēn nebē Kerisi-yi-alam.
- ²⁷ Luho nahēn denedo saga lob alam-denenēr-ḡāḡek-rangahsēn vahi vu Yerusalem deluḵ medeya Antiok,
- ²⁸ Lob sir ti arē nebē Agabus kedi nare, log Anon Vabuung nēr ḡāḡek rangah verup avi bē meyip böpata rēḵ natōḵ vu dob pin. Lob yi ḡāḡek saga anon raḵ loḵ mehö-los-bengö Klaudius yi buk.
- ²⁹ Lob Yesu yi alam vu Antiok deḡoo ḡāḡek venuh bē degevang monē noh vu nemaj na vu arij lo vu distrik Yudea in doḵ vu sir. Denevang yoh vu sir ti ti, gesu deneggulin rē.
- ³⁰ Lob devo monē saga vu Barnabas lu Saulus beluho deḡo yah vu alam ḡgev vu Yerusalem.

12

Herot Sis Yakobus Mediik Geduu Pita Ya Karabus*

- ¹ Loḵ buk saga mehö-los-bengö Herot* jom Kerisi-yi-alam vahi ahon in bē ngis sir.
- ² Lom nēr vu yi alam-begö-yi bedeketöv Jon ari Yakobus kwa raḵ paēp bediik.
- ³ Lob lē bē alam Yuda ahēj ving huk nipaya saga, lob nēr vu yi ahēvavu bedetung Pita luḵ ya karabus ving. Jom yi ahon loḵ Buk-ggöksēn-yi* yi buk ti,
- ⁴ betung yi loḵ ya nedo karabus, in kwa nevo bē Buk-ggöksēn-yi* yi buk pin govek na log mēm ḡeḡo menam bare alam Yuda malaj. Nebē saga log tato alam-begö-yi lubeluu lubeluu yoh vu vu lubeluu in degegin Pita medepekwe sir in.
- ⁵ Lob medo denegin Pita loḵ karabus, rēḵ Anutu-yi-alam medo denejom raḵ in yi los ayoj dahis vu Anutu buk gerangah.

Angēr Ti Ḳo Pita Vēr In Karabus

- ⁶ Deduu Pita raḵ sēng böp luu benedo karabus gemēm Herot* vingin bē ḡeḡo yi nam ḡāḡek monbuk. Alam-begö-yi luu denare veluung avi bedeneḡin, log deduu luu nemaj vetii Pita nema vahi vahi geneggēp loḵ luho vuheng atov bebuk vuheng raḵ.
- ⁷ Loḵ Mehöböp yi angēr ti verup benikapiik jēh raḵ beggang karabus saga ayo. Lob angēr sis Pita kweben genēr vu yi bē, “Kwedi jaḵ pevis!” Lob sēng luho vepul in Pita nema beto nedo.
- ⁸ Log angēr nēr vu yi bē, “Gwevēh hong ḡabi los ḡwetung hong suu nah!” Pita vong nebē saga, lob angēr nēr ḡḡokin bē, “ḡejöp hong röpröp-ayöong-yi nah ḡeḡetamuin sa!”
- ⁹ Lob Pita vuu beggang karabus ayo getamuin yi beya, rēḵ mu su raḵ ngaa sēn angēr vong vu yi aḡi ni bē yōnon rē, ḡaḵ kuung bē maḵ neggēp melē pesepsēn mu.
- ¹⁰ Luho deya, beya dekesuu alam-begö-yi la ḡgovek ya, geluho ya deverup dekesuu la ving gedetōḵ ya reping aēn sēn deduḵ nah dobnē lo, lob reping saga yō tahinin yi in luho geluho to deya dobnē beya deyoḡ ya aggata ti. Log pevis bangēr mehör bevu Pita geya.
- ¹¹ Loḵ mēm Pita ḡenu loḵ yah lob nēr bē, “O ḡwēbeng mēm serāḡ ni rot bē Mehöböp vong yi angēr yam ḡo sa vēr loḵ Herot* nema, ḡeloḵ ngaa pin sēn alam Yuda kwaj nevo bē degevang vu sa lo.”
- ¹² Pita kwa vo nebē saga ḡgovek, log mēm ya meya Jon sēn denenēr arē ngwē nebē Markus lo ata Maria yi beggang. Alam ngahiseḵē desupin sir raḵ beggang saga bemedo denejom raḵ.
- ¹³ Log Pita ya verup nare dobnē ḡepepa raḵ reping, lob hur avēh ti arē nebē Roda ya in bē tahinin.
- ¹⁴ Lob ngo Pita aye berāḡ ni lob kwa vesa rot beḡenu pesōng ya, lom kwa virek gesu tahinin reping rē, ḡaḵ serōḡ meyah beggang ayo benēr vu sir bē, “Pita verup nare loḵ veluung avi!”
- ¹⁵ Rēḵ denēr vu bē, “O! Maḵ genepesep!” Rēḵ pasang nēr niwēēk bē, “Ma! Verup nare yōnon rot!” Loḵ denēr bē, “Om maḵ saḡaḵ ḡenu!”

¹⁶ Rêk Pita vare nepepa raq reping benare rot, loq mêm detahinin gedelê yi, lob delêk mekenuj ya.

¹⁷ Loq Pita vong nema bê ayej nama, log mêm turin gâgek pin sên Mehöböp ko yi vër in beggang karabus beto meyom dob lo vu sir. Log nêr ving bê, "Ham na nanêr gâgek sênê vu Mehöböp ari Yakobus losho hil arid sên Kerisi-yi-alam lo." Log Pita to meyah dobnê, beya nyêg ngwê.

¹⁸ Log mêm rangah raq behes mala tök lob alam-begö-yi delêk anon beyö deneloq tepêk vu sir medenenêr bê, "Pita ya tena?"

¹⁹ Lob Herot* vong yi alam-begö-yi ya denesero Pita, rêk ma gesu detök vu yi rë. Lom mêm Herot* loq tepêk in alam-begö-yi lubellu sên denegin Pita buk lo rot. Rêk ma lob nêr bedesis sir medediik, log tum Herot* vuu distrik Yudea geluk meya nedo nyêg böp Sisarea.

Herot Diik Ya*

²⁰ Log Herot* ahê sengên böpata vu alam Ture los Sidon, lob desupin sir in bê dena vu yi. Lob desemu gâgek vu Blastus sên negin yi beggang los kupek lo ggovek rë bê rêk dok vu sir, loq mêm desu vu mehö-los-bengö Herot* bê semu gâgek saga gedemedo. Nij wêêk bê gevong nabê saga in denebago nos loq yi dob, gaq nabê nama, og rêk degeko nos vu tena?

²¹ Lob Herot* ggooin buk ti raq, lob vuneq raq alam-los-bengöj hir tob vuneksên, gerak nedo alam-los-bengöj hir sêa benêr gâgek vu sir.

²² Lob alam saga detahi bedeko yi raq bê, "Aye nebê anutu ti nevengwêng! Gaq mehõnon og su denenêr gâgek nebê sagu rël!"

²³ Rêk Herot* su dahun arê vu sir genêr bê degeko Anutu sogek arê jaq rë, om Mehöböp yi angêr vong bebebên gga ahê pevis mediik.

²⁴ Log Mehöböp yi gâgek niwêêk raq meyoh vu nyêg pin.

²⁵ Lob Barnabas luho Saulus devong hir huk vu Yerusalem beggovek ya, log mêm luho deyah medeya Antiok. Luho deko Jon sên arê ngwê nebê Markus lo sepa, meya ving luho.

13

Devong Barnabas Luho Saulus Deya Huk Sinarê Nyêmujinên

¹ Kerisi-yi-alam vu Antiok hir alam-denenêr-gâgek-rangahsên la, getatovaha la, medenedo. Sir sên arêj agi: Barnabas, geSimeon sên denenêr arê ngwê nebê Veriik lo, geLusius vu Kurene ga, Manain sên luho mehö-los-bengö Herot* derig loq ti lo ga, Saulus.

² Denedo loq buk ti lob sir sên Kerisi-yi-alam agi ayej ggêrin nos medenedo, gemedo denejom raq vu Mehöböp. Lob Anon Vabuung nêr vu sir bê, "Ham gooin Barnabas luho Saulus jaq in huk sên sa tato luho in bê luho degevong lo."

³ Lob ayej ggêrin nos gedenejom raq ggökin, gemêm debê nemaj raq luho gedevong luho ya.

Luho Denêr Bengö Nivesa Ggêp Kupros

⁴ Anon Vabuung vong luho ya, lob luho deluk medeya Selusia mederaq yag vu saga bedeggök loo medeya Kupros.

⁵ Luho detök ya Salamis, lob luho denêr Anutu yi gâgek loq alam Yuda hir dub-supinsên-yi la. Jon sên arê ngwê nebê Markus lo neya ving luho benelok vu luho.

⁶ Lob lööho detetuu aggata medeya deyoh vu dob Kupros vahi sagu, belööho detök ya Papos. Lob lööho detök raq Yuda ti arê nebê Bar-Yesu. Yi mehö nerob alam los nevong yesek lu ngaa aggagga, rêk nenêr yi bê yi mehö-nenêr-gâgek-rangahsên ti.

⁷ Mehö-nenêr-gâgek-kuungsên sênê nevong huk vu kiap böp arê nebê Sergius Paulus, mehö kwa böp. Lob Sergius sênê tahi Barnabas luho Saulus deya vu yi in bê luho denanêr Anutu yi gâgek begengö.

⁸ Rêk mehö nerob alam Bar-Yesu sên denenêr arê loq Grik ayej nebê Elumas lo, nevong in bê gêrin luho gekiap su gêrin yi besepa dok Yesu.

⁹ Rêk Anon Vabuung loq ya meggêrin Saulus sên denenêr arê ngwê nebê Paulus lo ayo, lob tung mala raq Elumas niwêêk genêr bê,

¹⁰ "Satan nalu hong! Genevong ayem vu gâgek anon pin! Gâgek kuungsên pin los gâgek nipaya saga pup ayom ya! Genevong paya vu Mehöböp yi aggata nivesa pin! Maq su kwam nevo bê gwevuu na rë?"

¹¹ Om gwenço! Gwêbeng Mehöböp nema vongin ngis hong bemalam gemir. Su rêk gwelê nyêg rë gerêk gemedo nabê saga noh vu buk ngahi rot!" Paulus nêr bê sagi, log pevis bElumas mala raru loq, log ketul loq beya nesero mehõnon sên denajom dok nema bedetato aggata vu yi lo.

¹² Kiap böp lê ngaa saga, lob vong ving. In lèk anon meranga nema in Mehöböp yi gâgek.

Luhu Devong Huk Ggëp Antiok Ngwë Vu Distrik Pisidia

¹³ Paulus losho alam sën desepa yi lo devuu Papos, log yag ço sir ya Perga ggëp distrik Pampulia, rëk Jon sën arë ngwë nebë Markus lo vuu sir geyah meya Yerusalem.

¹⁴ Gesir vu Perga beya detök ya Antiok vu distrik Pisidia. Log Buk-sewahsën-yi* lob delok ya dub-supinsën-yi beto denedo ving alam Yuda.

¹⁵ Alam ggev detevin Moses yi horek los alam-denenër-gägek-rangahsën hir gägek vu alam ggovek ya, log mëm denër vu Paulus losho alam sën desepa yi lo bë, “Arig lo, nabë ham gägek la neggëp in bë bo niwëek doğ alam ayoj, og ham nanër nam.”

¹⁶ Lob Paulus kedi nare mevong nema rak bë ayej nama, log mëm nër bë, “Ham alam Israel sagi, geham alam-yu-ngwë sën ham nehöneng in Anutu meneço yi rak lo, ham gwengö rë!

¹⁷ Hil Israel hil kenud lo denedo nebë alam-yu-ngwë lok dob Ejep wirek, lok mëm Anutu ggooïn sir rak bevong bengahijsekë loğ, loğ tum ço sir vër in nyëğ saga rak niwëek.

¹⁸ Lob jom yi ahon lok nyëğ-yumeris genëgin sir yoh vu ta mehödahis luu.

¹⁹ Tum vu Kanaan lob Anutu kevoh alam yu nemadvahi-bevidek-luu ya, log vo hir dob vu alam Israel.

²⁰ Lob dejom dob sënë ahon medenedo loğ yoh vu ta 450. Log ggooïn alam ggev rak in bë degegin sir. Rot beverup loğ mehö-nenër-gägek-rangahsën Samuel yi buk.

²¹ Lob vu buk saga denesu vu Anutu bë gevong mehö-los-bengö ti in gegin sir, lob Anutu vong Saulus sën Kis nalu lo vu sir. Yi degwa vu Benyamin, lob tu mehö-los-bengö menedo yoh vu ta mehödahis luu.

²² Rëk mëm Anutu ruuk yi ya getung Davit netu hir mehö-los-bengö loğ yah ben. Tatekin Davit vu sir bë, ‘Sehooïn Yese nalu Davit rak ggovek. Sahëğ ving yi vorot, in rëk tamuïn sa gägek.’

²³ Anutu vong yoh vu sën nër wirek bë rëk gevong lo, lob anon rak. Vong Davit* yi mewis ti sën Yesu verup vu Israel in bë geko hil vër in hil ngaa nipaya nyëvewen.

²⁴ Yesu yö nahën, log Jon muğin benër gägek rangah vu alam Israel pin bë degërin sir vu hir ngaa nipaya gedetjepek bël.

²⁵ Lob dus rak in bë Jon yi huk govek na, lob nër bë, ‘Ham kuung bë sa re? Sa su mehö sën ham negin lo rë. Om ham gwengö rë! Mehöti sën rëk tamuïn sa menam, og sa su mehö nig vesa yohvu in bë sa natu yi hur ti mekevelekin vaha suu rë.’

²⁶ Arig lo, ham sën Abraham yi mewis ham, geham alam-yu-ngwë vahi sën ham nehöneng in Anutu lo, og Anutu vong gägek sënë yam vu hil pin in bë geko hil vër in hil ngaa nipaya nyëvewen.

²⁷ Alam sën denedo Yerusalem losho hir alam ggev lo su derak Yesu sagi ni nivesa rë, gesu detök rak alam-denenër-gägek-rangahsën hir gägek sën denenër lok Buk-sewahsën-yi* pin lo degwa rë. Om dejoj yi gägek bë nadiik, lom gägek sën alam-denenër-gägek-rangahsën denenër wirek lo anon rak.

²⁸ Su delë bë vong ngaa ti paya in bë dengis yi rë, rëk detahi niwëek vu Pilatus bë ngis yi menadiik.

²⁹ Devong yoh vu ngaa pin sën alam-denenër-gägek-rangahsën dekevu wirek meneggëp loğ Anutu-yi-kaçi ya lo, banon rak ggovek ya. Log deço yi vër vu çelegeço* beya debë yi ya bedub.

³⁰ Rëk Anutu vong bekedi rak yah vu bedub ggökin.

³¹ Kedi rak vu bedub, lob tato yi vu alam sën denesepa yi vu Galilea wirek gederak medeya Yerusalem ving yi lo. Lob gwëbeng alam saga sën medo denenër yi gägek rangah vu mehönon.

³² Lob he yam in bë nanër yi Bengö Nivesa vu ham nabë ngaa sagi sën wirek Anutu nër vu hil kenud lo bë rëk gevong lo,

³³ saga gwëbeng Anutu vong banon rak vu hir mewis lo sën hil agi ggovek ya. Saga nebë vong meYesu kedi rak yoh vu gägek sën neggëp loğ Saam netu luu lo bë:

‘Sa nalug hong. Sa haço hong gwëbeng!’

³⁴ Log nër wirek bë rëk gevong bekedi jak nah vu bedub, gesu yoh vu bë rëk gëp mepetar na rë, in Anutu nër bë:

‘Sëk gevong ngaa nivesa vesa pin sën wirek senër bë sëk gevong vu Davit lo vu ham yönon.’

³⁵ Log tatekin gägek sënë rak gägek ngwë sën nebë:

‘Su rëk gwevu hong mehö vabuung mepetar na rë.’

³⁶ Hil arak ni bë Davit nedo dob, lob nevong huk yoh vu Anutu kwa beverup loğ buk sën diik lo. Lob delev yi beya neggëp ving ama lo bu lo bemëm petar ya yönon.

³⁷ Gağ mehö sën Anutu vong mekedi rak lo, og saga su petar ya rë.

³⁸ Om arig lo, sa bë ham jak ni, om sën he nanër gägek rangah vu ham bë: Mehö saga sën yoh vu bë kevoh ham ngaa nipaya na.

³⁹ Moses yi horek og su yoh vu bê rĕk kevoh ham ngaa nipaya na genanĕr nabĕ ham alam yohvu rĕ. Rĕk mehō saga sĕn mĕm yoh vu bê kevoh alam pin sĕn ayoj na timu vu yi lo hir ngaa nipaya pin na, genanĕr sir nabĕ sir alam yohvu.

⁴⁰ Nebĕ saga, om ham gwegin ham! In ngaa sĕn alam-denenĕr-gagek-rangahsĕn denenĕr wirek lo su natōk vu ham. Sĕn nebĕ:

⁴¹ 'Ham sĕn nenĕr gagek pelĕsĕn, ham gwelĕ!

Ham kwamin na ngahi, beham malamin nama!

In sa hevong huk ti loĕ ham buk sĕn ham nedo-ĕ,

rĕk mu nabĕ mehōti nanĕr sagi vu ham,

og ham su rĕk gwevong geving yi gagek rĕ! ”

⁴² Govek log Paulus luho Barnabas bê geto denah dobnĕ, lob alam saga denĕr vu luho bê luho nom denanĕr gagek sagi dok Buk-sewahsĕn-yi* ngwĕ tamusĕn gōk nahin.

⁴³ Log deketĕkin sir, loĕ alam Yuda ngahisekĕ losho alam-yu-ngwĕ sĕn deggĕrin ayoj medenejom rak ving alam Yuda lo deya vu Paulus luho Barnabas, lob luho delev horek loĕ sir bê nij wĕek bedevong geving Anutu yi semusemu sĕn nevong vu sir lo.

⁴⁴ Log Buk-sewahsĕn-yi* ngwĕgu, lob alam vu nyĕg saga pin yam desupin sir in bê degenjo Anutu yi gagek.

⁴⁵ Rĕk alam Yuda delĕ alam ngahisekĕ yam denedo, lob ayoj sis yi vu luho gedemehoo Paulus yi gagek pin bedenĕr gagek nipaya rak.

⁴⁶ Nebĕ saga lom Paulus lu Barnabas denĕr yah niwĕĕk ata bê, “Yōnon! Huk neggĕp vu aluu bê alu gaĕo Anutu yi gagek sĕnĕ nam vu ham namugin. Rĕk ma geham ruu demimin vu, lob saga tato bê ham su yoh vu bê rĕk medo malamin-tumsĕn degwata rĕ. Om ham gwengō rĕ! Alu rĕk peggin he nah benanĕr vu alam-yu-ngwĕ sĕnĕ.

⁴⁷ In Mehōbōp nĕr vu he bê:

‘Sa hevong hong in genatu alam-yu-ngwĕ hir rangah,

megedok vu sir noh vu dob pin megweĕo sir nom vu sa.’ ”

⁴⁸ Alam-yu-ngwĕ saga denĕro yi gagek, lob ahĕj nivesa rot in Mehōbōp yi gagek, galam pin sĕn Anutu yō ggooin sir rak bê demedo malaj-tumsĕn degwata los degwata lo devong ving.

⁴⁹ Lob Mehōbōp yi gagek saga ya meyoh vu nyĕg saga pin.

⁵⁰ Rĕk alam Yuda delōĕ avĕh los arĕj sĕn denejom rak ving sir lo la ahĕj, gedelōĕ ggev maluh vu nyĕg saga la ahĕj ving bê nij tebō in Paulus lu Barnabas gedegeti luho na in hir nyĕg.

⁵¹ Lob luho detetĕhin kebus in vahaj in bê tato hir huk nipaya sĕn rĕk gĕp degwata vu sir lo vu sir, log luho deya Ikonium.

⁵² Lob sir sĕn denĕro Yesu yi gagek ggĕp Antiok medevong ving lo, ahĕj nivesa rot gemĕm Anon Vabuung luĕ yam ggĕrin ayoj.

14

Paulus Luho Barnabas Devong Huk Vu Ikonium

¹ Vu Ikonium og luho devong nebĕ sĕn Antiok lo. Luho delōĕ ya alam Yuda hir dub-supinsĕn-yi bedenĕr Bengō Nivesa rangah. Luho denĕr nivesa, lob alam Yuda los alam Grik vu bōpata devong ving.

² Rĕk alam Yuda vahi su devong ving rĕ, lob delōĕ alam dahis ahĕj bedenĕr gagek nipaya rak Kerisi-yi-alam.

³ Paulus luho Barnabas denedo buk ngahi vu Ikonium gesu deneggōneng rĕ. Gaĕ luho nijwĕĕk medenĕr Mehōbōp yi gagek rangah, lob Mehōbōp vong niwĕĕk loĕ luho nemaj, beluho devong ngaa bōp bōp los huk aggagga in bê tato vu alam nabĕ gagek semusemu sĕn denenĕr lo yōnon.

⁴ Rĕk alam nyĕg saga devasuh sir ya yu luu. Vahi degadu alam Yuda gevahi degadu sinarĕ luho.

⁵ Lob alam dahis ving alam Yuda medekedi ving hir alam ggev in bê degevang paya vu Barnabas luho Paulus. Devong in bê dengis luho jaĕ gelōng beluho denadiik.

⁶ Rĕk luho denĕro, lob deveya medeya distrik ngwĕ arĕ nebĕ Lukaonia medeya Lustra los Derbe los begganĕ-bu sĕn denedo dus vu nyĕg bōp luu saga.

⁷ Bemĕm luho denĕr Bengō Nivesa rangah vu alam begganĕ-bu pin saga.

Paulus Luho Barnabas Devong Huk Vu Lustra

⁸ Lob mehōti nedo Lustra, su neggee meneya rĕ, in ata ĕo yi to los vaha nipaya.

⁹ Mehō sĕnĕ nengo Paulus nenĕr gagek, lob Paulus gĕt yi niwĕĕk geraĕ ni bê ayo neya timu beyoh vu bê nivesa jaĕ.

¹⁰ Lob nĕr ya niwĕĕk bê, “Kwedi jaĕ begebare!” Lob mehō sĕnĕ kedi rak pevis beggee meneya.

¹¹ Lob alam ngahisekê delê ngaa sên Paulus vong agi, lob detahi loķ ayej Lukaonia nebê, “Anutu luu depôô mehônôn raķ bedeluk yam vu hill!”

¹² Bedenêr Barnabas bê hir anutu-kuungsên Seyus, log Paulus nenêr gagek, om denêr yi bê hir anutu-kuungsên Hermes.

¹³ Anutu-kuungsên Seyus yi dub ti nedo ya los nyêg bôp sagu nenga, lob Seyus yi mehônêko-seriveng vuneķ ya burmakau nalu maluh la raķ sesik beķo meyam aggata avi in bê losho alam saga dengis bedebesi seriveng vu luho.

¹⁴ Loķ sinarê Barnabas lu Paulus denģo gagek sênê, lob luho ayoj maggin rot bedekweeķ hir rôprôp, geluho deserôģ bedeya deloķ ya alam vuheng atov bedetahi bê,

¹⁵ “Alam-e! Ham nevonģin bê gwevong va? Aluu mehônôn meris mu nebê ham! Alu bê nanêr Bengô Nivesa vu ham in ham gwevuu ham ngaa kuungsên saga na geham peggirin ham nom vu Anutu sên mala-tumsên degwa. Sên tung dob los yaģek geloo los ngaa pin sên nedo loķ lo.

¹⁶ Yônôn, wirek Anutu lê mehônôn mu, gedevong ngaa pin yoh vu yô kwaj.

¹⁷ Rêķ su vun yi rot in bê ham dugin yi rê. Gaķ nevonģ ngaa nivesa vesa vu ham mehônôn. Nevong hob neto vu ham, los nevonģ beham nos anon neloķ loķ yi buk nirôp. Nevong nos vu ham nebê saga, lob vong beham kwamin vesa.”

¹⁸ Luho devong gagek sagi bedenare saheng saheng rot in bê degêrin alam saga besu debesi seriveng vu luho.

Detengwa Paulus Raķ Gelong

¹⁹ Loķ alam Yuda vu Antiok los Ikonium deyam, lom deloķ alam saga ahêj, lob ahêj sengên bedetengwa Paulus raķ gelong. Dekuong bê diiķ ya, lom dedadii to meya dobnê.

²⁰ Lom alam sên denevong ving lo yam detetup yi, rêķ kedi raķ beyah meya beggang. Log monbuk lom luho Barnabas kedi deya Derbe.

²¹ Luho denêr Bengô Nivesa rangah vu nyêģ sagu, lob alam ngahisekê detu Yesu yi hur. Saga ggovek loķ luho deyah Lustra los Ikonium, medetôķ yah Antiok vu distrik Pisidia ggôkin.

²² bedevo niwêeķ loķ Kerisi-yi-alam ayoj medegadu sir, log luho delev horek vu sir bê, “Ham ngo ayomin na timu vu Kerisi niwêeķ bemedo. Hil bê adoķ na Anutu-yi-nyêģ, rêķ mu hil gaķo maggin namuģin rê.”

²³ Lob luho deggooin alam la raķ yoh vu beggang-bu pin saga in denatu ggev medegeģin Kerisi-yi-alam, log ayej ggêrin nos gedejom raķ in sir medetung sir loķ ya Mehôbôp sên ayoj neya timu vu yi ggovek lo nema in bê gegin sir.

Paulus Luho Barnabas Deyah Antiok Ngwê Sên Neggêp Suria Lo

²⁴ Ggovek ya saga log luho deyah ya distrik Pisidia medetôķ yah distrik Pampulia,

²⁵ lob luho denêr Anutu yi gagek rangah ggêp Perga. Ggovek, log luho deluķ medeya Atalia.

²⁶ Loķ tum luho derak yaģ vu Atalia, bedeyah medeya Antiok. Yiķ Antiok saga sên wirek alam detung luho loķ Anutu nema in bê gegin luho geluho na degevonģ yi huk sên luho denevong rot begwêbeng agi.

²⁷ Log luho detôķ yah Antiok lom mêm desupin Kerisi-yi-alam pin, log luho deturin ngaa pin sên Anutu nevonģ vu luho lo rangah, gedenêr bê Anutu tateķin aggata vu alam-yu-ngwê bedeyoh vu bê ayoj na timu vu Yesu geving.

²⁸ Lob luho denedo buk ngahisekê ving Kerisi-yi-alam sagu.

15

Kerisi-yi-alam Hir Supinsên Gģep Yerusalem

¹ Lob Kerisi-yi-alam la vu Yuda deluķ medeya Antiok bedenêr gagek vu arij lo bê, “Nabê ham su sepa dok Moses yi horek begwerah* navimin rê, og Anutu su rêķ geķo ham nah rê!”

² Denêr nebê sênê, lob Paulus lu Barnabas ahêj sengên rot vu sir bedevo gagek raķ sir rot. Lob Kerisi-yi-alam deggooin Paulus lu Barnabas raķ, galam la ving, in bê deķa medena Yerusalem bedebengwêng jaķ gagek rahsên* navij geving sinarê nyêdahis losho alam ggev.

³ Devong sir ya, lob ya deyah aggata sên neyoh ya dob Ponisia lu Samaria lo, bedenêr bengô vu Kerisi-yi-alam vu beggang-bu mahen mahen pin loķ distrik luu saga bê alam dahis deggêrin ayoj yah vu Anutu. Lob arij lo ahêj nivesa in.

⁴ Lob ya detôķ ya Yerusalem, lob Kerisi-yi-alam losho sinarê, galam ggev, deķo sir raķ. Lob Paulus lu Barnabas denêr ngaa pin sên Anutu vong vu luho lo vu sir.

⁵ Rêķ alam Parisai* la sên ayoj neya timu vu Yesu lo deķedi medenêr yah bê, “Ham gwerah* navij, geham nanêr vu sir nabê desepa doķ Moses yi Horek geving, og mêm!”

⁶ Nebê saga lob sinarê nyêdahis losho alam ggev desupin sir in bê debengwêng jaķ medegero.

⁷ Medo denesap sir raḡ gagek hus adingsekè, loḡ mèm Pita kedi menèr bē, “Arig lo! Ham raḡ ni bē wirek Anutu vo huk ggelek hil, log ggooin sa raḡ in bē sa nanèr Bengô Nivesa vu alam dahis in degengo bedevong geving.

⁸ Anutu raḡ mehōnon pin ayoj ni, lob vo Anon Vabuung vu sir, nebè sèn vo vu hil lo, in bē tato nabè nelè sir nivesa.

⁹ Su vong huk ti vu hil gevong huk agga ngwè vu sir rē. Gaḡ ayoj ya timu vu yi lob yik saga vong bayoj niveseek rak.

¹⁰ Ma ham bē seggi Anutu in va? Sèn ham bē gwebè ngaa maggin saga jaḡ Kerisi-yi-alam kwaj-è! Gaḡ yik hil los hil kenud lo su ayoh vu bē kerè horek sagi geving rē.

¹¹ Gaḡ hil nehevong ving bē Anutu neḡo hil yah vu yi raḡ Mehōböp Yesu yi semusemu, lob yik neḡo alam saga yah nebè saga ving.”

¹² Pita nēr bē sènè, lob alam supinsèn pin ayej ma, gedebè nengaj in Barnabas luho Paulus hir gagek sèn luho deneturin ngaa böp aggagga pin bē Anutu vo niwèek vu luho beluhu devong vu alam-yu-ngwè lo.

¹³ Luho denèr ggovek log Yakobus kedi menèr bē, “Arig lo, ham gwengo sa gagek rē!

¹⁴ Simon nēr vu ham bē Anutu yam vu alam-yu-ngwè muginsèn nebè sènè in gooin sir vahi jaḡ bedenatu yi alam.

¹⁵ Lob alam-denenèr-gagek-rangahsèn yik denèr gagek timu nebè sènè. Sèn neggöp loḡ Anutu-yi-ḡapiya nebè:

¹⁶ ‘Nahub rēḡ sēḡ nam,

lob Davit yi dub sèn tamang meto nedo lo, saga sēḡ dev jaḡ nah gökin.

Yi ngaa pin sèn petar ya lo, saga sēḡ bo mewis doḡ nah,

berēḡ medo nabè sèn muginsèn.

¹⁷⁻¹⁸ In mehōnon vahi rēḡ desero Mehōböp.

Alam-yu-ngwè sèn sengo hooin sir raḡ in bē denatu sa ngaa lo pin.

Mehōböp sèn vong begagek agi tōḡ yam rangah wirek lo,

lob nēr nebè sènè vu hil.”

¹⁹ Log nēr ving bē, “Om sa kwag nevo bē hil su abo horek ngahisekè medeginengin alam-yu-ngwè sèn deneggèrin sir medeyam vu Anutu lo.

²⁰ Gaḡ mèm hil ḡevu ḡapiya ti na vu sir nabè su dega reggu sèn alam denetung netu seriveng vu anutu-kuungsèn lo, gesu degevong baggèb, log su dega reggu sèn alam deneseyu kwaj medenediik lo, besu dega reggu nij kōḡ.

²¹ Gaḡ hil ngo araq ni bē mehōnon denedo yoh vu nyèḡ pin medenèr Moses yi horek loḡ dub-supinsèn-yi yoh vu Buk-sewahsèn-yi* pin rot Beverup gwèbeng.

Dekevu Ḳapiya Ya Vu Alam-yu-ngwè Sèn Denevong Ving Lo

²² Lob sinarè losho alam ggev geKerisi-yi-alam pin dejoo gagek, log deggoin hir mehō luu raḡ in bē luho dena Antiok geving Paulus lu Barnabas. Deggoin Yudas sèn arè ngwè nebè Barsabas geSilas, sèn luho detu Kerisi-yi-alam hir ggev lo.

²³ Lom dekevu ḡapiya bedevo loḡ luho nemaj. Dekevu nebè:

He sinarè los alam ggev sèn ham arimin lo he.

He ḡevu ḡapiya dus ti sagi yōḡ vu he arimin lo ham sèn ham alam-yu-ngwè vu Antiok los Suria, geKilisia.

²⁴ He hango bē he alam la deyōḡ bedenèr horek ngahisekè vu ham bedevong ham ayomin maggin raḡ geham kwamin neketul loḡ. Rēḡ he su anèr vu sir bē degevong nabè saga rē.

²⁵ He hango gagek sagi, lob mèm he ayomin timu, gehe joo gagek ggovek gemèm he hooin arimin luu sènè raḡ behevong luho deneyōḡ vu ham ving he arimin luu sèn he ahèmin ving luho pangsèn lo, Barnabas lu Paulus.

²⁶ Luho su deneggōneng in navij bē rēḡ malaj nama jaḡ sèn denēḡo hil Mehōböp Yesu Kerisi arè raḡ agi rē.

²⁷ Nebè sènè, lob he hevong Yudas lu Silas deyōḡ ving luho in bē mèm luho denanèr gagek sagi jaḡ avij geving vu ham.

²⁸ Anon Vabuung nēr vu he, behe joo gagek bē he su ḡetung horek ngahisekè be-deginengin ham. Gaḡ yik horek sagi sèn mèm ham sepa doḡ.

²⁹ Ham su gwa reggu sèn alam denesis in bē deḡetung seriveng vu anutu-kuungsèn lo, geham su gwa reggu nij kōḡ, geham su gwa reggu sèn deneseyu kwaj medenediik lo, geham su gwevong baggèb. Nabè ham gwegin ham besu gwevong ngaa pin sagi rē, og rēḡ nivesa rot.

Gagek ggovek saga.

Anutu geving ham beveving he.

³⁰ Ggovek, log mēm Kerisi-yi-alam devong sir medeluḡ medeya Antiok, bedesupin Kerisi-yi-alam pin ggēp sagu, log devo ḡapiya vu sir.

³¹ Detevin ḡapiya, lob kwaj vesa in ḡagak nivesa sēn neggēp loḡ ḡapiya lo vo niwēēk vu sir.

³² Lob alam-denenēr-ḡagak-rangahsēn luu sēn Yudas lu Silas lo, denēr ḡagak ngahisekē vu sir, bedevo niwēēk vu sir bedegadu sir ving.

³³ Luho denedo hus ading teka ggēp Antiok ggovek, loḡ tum arij lo pin devong luho yah los ḡagak nahub, beluho deyah medeya vu alam sēn devong luho ya lo.

³⁴ [Rēḡ Silas yō vong yoh vu kwa menedo Antiok.]

³⁵ Log Paulus lu Barnabas denedo Antiok, belosho alam vahi denetahu mehōnon medenenēr Mehōbōp yi Bengō Nivesa rangah vu sir.

Paulus Luho Barnabas Devasuh Sir

³⁶ Buk la ya ggovek loḡ Paulus nēr vu Barnabas bē, “Alu anah mana ḡalē arid lo vu nyēḡ pin rē, sēn wirek alu anēr Mehōbōp yi ḡagak vu sir lo. In alu ajaḡ ni nabē denedo nivesa ma ma!”

³⁷ Lob Barnabas bē ḡeko Jon na geving luho. Jon sēn arē ngwē nebē Markus lo.

³⁸ Rēḡ Paulus nēr bē, “Mehō saḡi sēn wirek vuu aluu ggēp Pampulia gesu yam huk ving aluu rē lo, om alu su ḡako yi na geving!”

³⁹ Lob luho denēr sir rot, lom devasuh sir beBarnabas ḡo Markus beluho derak yaḡ bedeya Kupros.

⁴⁰ Log Silas ya ving Paulus geKerisi-yi-alam deketag vu Mehōbōp bē yi semusemu medo geving luho, log devong luho ya.

⁴¹ Luho ya deḡo loḡ distrik Suria los Kilisia, beluho devo niwēēk loḡ Kerisi-yi-alam vu sagu ayoj.

16

Timoti Ya Ving Paulus Luho Silas

¹ Ggovek log Paulus luho Silas ya deverup Derbe medeya Lustra ving. Lob Yesu yi hur ti nedo sagu arē nebē Timoti. Yuda avēh ti sēn ayo neya timu vu Yesu lo nalu yi, gamaḡ Grik ti.

² Lob Kerisi-yi-alam vu Lustra los Ikonium denenēr Timoti bē mehō nivesa.

³ Paulus ahē ving Timoti bē na geving yi, lob ḡo yi merah* navi. In kwa vo bē alam Yuda sēn denedo agu, lob vong nebē sēnē in derak ni bē Timoti ama Grik, om rēḡ dejuuk yi.

⁴ Lob detetuu aggata medeya deyh vu beggāḡ-bu ngahisekē, lob denevong ḡagak sēn sinarē los ggev deḡoo vu Yerusalem lo vu Kerisi-yi-alam pin gedēnēr vu sir bē desepa doḡ.

⁵ Lob mēm Kerisi-yi-alam devong ving niwēēk ata, log alam deneloḡ yam ving sir yoh vu buk, besir ngahisekē neraḡ.

Paulus Lē Alam Masedonia Ti Loḡ Pesepsēn

⁶ Devongin bē dena distrik Asia* rēḡ Anon Vabuung nērin sir bē su dena denanēr Anutu yi ḡagak vu alam Asia*. Lom verup detetuu aggata meya deḡo loḡ distrik Prugia los Galata.

⁷ Lob ya deverup loḡ distrik Musia hir den atov, lom kwaj nevo bē dedoḡ na distrik Bitunia, rēḡ Yesu yi Anon Vabuung nērin sir.

⁸ Lob deyh ya Musia hir den atov meya deto Troas.

⁹ Lob Paulus lē nḡaa nebē pesepsēn loḡ buk, geMasedonia ti nare getahi ya vu yi bē, “Geḡōk loo meḡenam distrik Masedonia megedoḡ ya!”

¹⁰ Paulus lē nḡaa saga ggovek, log he pevis benesero yaḡ in bē ajaḡ mana loo vahi distrik Masedonia, in he raḡ ni bē Anutu tahi he in bē he na nanēr Bengō Nivesa vu alam sagu.

Ludia Gḡērin Yi Tu Kerisi Yi Hur Avēh Ti

¹¹ Lob he raḡ yaḡ vu Troas besesor maya Samotrakia. Log monbuk lob he ya verup Neapolis,

¹² baya verup Pilipi sēn alam Rom yam denedo loḡ benyēḡ bōpata kesuu beggāḡ-bu pin vu distrik Masedonia lo. Lob he nado buk la vu nyēḡ saga.

¹³ Log Buk-sewahsēn-yi* lob he heto mayoh bēl nenga sēn neggēp dus vu beggāḡ agi aggata avi, behe ya matōḡ vu nyēḡ len teka sēn alam Yuda denesupin sir medenejom raḡ loḡ lo. Lob he tōḡ raḡ avēh la gedesupin sir medenedo bēl saga nenga, lob he heto nado ving sir manēr ḡagak rangah vu sir.

¹⁴ Lob Tuatira avēh ti arē nebē Ludia ngo he ḡagak saḡi. Avēh sēnē nevong huk monē yi raḡ tob mala saḡap, geyō nejom raḡ vu Anutu yoh vu buk. Nengo Paulus yi ḡagak lob Mehōbōp gḡērin ayo gebē nenga in.

¹⁵ Lob losho yi alam deripek bël ggovek loḵ nēr bē, “Bē ham gwelē nabē sayog neya timu vu Mehōbōp yōnon, og ham doḵ nam medo sa beggāng.” Jij he niwēēk ata nebē sēnē, lob he su ayoh vu bē keyēh aye rē.

Paulus Luho Silas Deya Karabus Pilipi

¹⁶ Buk ngwē lob tum he tetuu aggata maya nyēg jomraksēn-yi, loḵ hur avēh ti tōḵ vu he loḵ aggata. Mehōti bago avēh sēnē tu yi nḡaa meris, lob yi avēh sēnē yutōksēn benenēr gagek vunsēn rangah. Lom avēh saḡi ala neḵo monē bōpata raḵ yi huk yutōksēn sēnē.

¹⁷ Lob avēh saḡi sepa he los Paulus metahi bē, “Anutu vavunē yi alam sēnē yōnon rot! Denenēr aggata sēn Anutu geko mehōnon nah lo tato vu hil!”

¹⁸ Avēh sēnē nevong nebē sēnē raḵ buk, lob Paulus ni tebō raḵ, lom ggērin menēr vu memō nipaya bē, “Senēr raḵ Yesu Kerisi arē niwēēk vu hong bē gedēēin avēh sēnē gegena!” Lob pevis bememō lēēin avēh geto meya.

¹⁹ Lom avēh saḡi ala lo pin delē bē hir bagosēn degwa to meya, lob dejom Paulus luho Silas ahon mededadii luho ya telig vu alam ggev.

²⁰ Deḵo luho ya vu kiap log denēr bē, “Alam Yuda luu sēnē deyam in bē degevang bebegō berup doḵ hil nyēg.

²¹ In denenēr bē hil sepa doḵ horek agga ti sēn hil alam Rom hil su ayoh vu bē gevong ma sepa doḵ rē lo.”

²² Lob alam pin deloḵ vu sir medenēr gagek raḵ luho ving. Lob kiap kah luho hir tob ya in luho, log nēr bedeveek luho raḵ beggi.

²³ Deveek luho rot ggovek, log detung luho loḵ ya ḵarabus gedenēr niwēēk vu mehō neḡin beggāng ḵarabus bē geḡin luho nivesa.

²⁴ Mehō saga nḡo gagek niwēēk sēnē, lob tung luho loḵ ya beggāng ḵarabus ayo peggo, gedevingin luho vahaj ahon raḵ ngadoheng.

²⁵ Log buk vuheng raḵ lob Paulus lu Silas medo denejom raḵ los denevang raro vu Anutu, galam ḵarabus pin medo denengo luho.

²⁶ Lob pevis bejemapi ggee bōpata beggee raḵ beggāng ḵarabus los mudeng pin, lob reping pin tahinin avuti, gesēng puh in alam ḵarabus pin.

²⁷ Lob mehō neḡin ḵarabus kedi melē bē reping pin tahinin, lom kuong bē alam ḵarabus to deya pin, lom tur yi paēp-yu-anil in bē yō tetev yi benadiik.

²⁸ Rēḵ Paulus tahi niwēēk ya vu bē, “Su gebasap hong! In he pin nado!”

²⁹ Log mehō neḡin ḵarabus tahi bedēko ram yam. Log serōg meluḵ ya ḵarabus ayo, rēḵ neggōng rot genelēk, lob petev meneggēp loḵ Paulus lu Silas vahaj.

³⁰ Log li luho to meyah dobnē genēr bē, “Mehō bōp luho! Sa gevong nabē va in Anutu geko sa nah vu yi?”

³¹ Lob luho denēr vu yi bē, “Ayom na timu vu Mehōbōp Yesu, og rēḵ Anutu geko hong los hong alam geving nah vu yi.”

³² Lob mēm luho detateḵin Mehōbōp yi gagek rangah vu losho yi alam sēn deneggēp loḵ yi beggāng lo.

³³ Lob buk vuheng raḵ rēḵ ḵo luho beya meripek beggi niben. Lom pevis belosho yi alam pin deripek bël loḵ yik buk saga.

³⁴ Log ḵo luho loḵ yah yi beggāng ayo bevo nos vu luho, log losho yi alam ayoj tee yi in ayoj ya timu vu Anutu.

³⁵ Log heng to, lob kiap devong ahēvavu la ya medenēr bē, “Ham gweḵo mehō luu saga vēr in ḵarabus bedenah beji!”

³⁶ Lob mehō neḡin ḵarabus yah menēr gagek sēnē vu Paulus bē, “Kiap devong gagek yam bē melu nah. Om melu dēēin beggāng ḵarabus na gemelu na los gagek nahub.”

³⁷ Rēḵ Paulus nēr vu sir bē, “Aluu alam Rom, rēḵ alu su hevong nḡaa nipaya ti in bē degetung aluu duḵ na ḵarabus rē. Gaḵ yō desis aluu meris mu raḵ alam pin malaj gedetung aluu yam ḵarabus. Log gwēbeng maḵ bē degetii aluu vunsēn geto mena? Ma rot! Yō denam medegeli aluu geto menah dobnē.”

³⁸ Lob ahēvavu deḵo gagek sēnē meyah denēr vu kiap lo, lob kiap denḡo bē luho alam Rom yōnon, lom deggōng rot.

³⁹ Lob ya denēr gagek nahub los kwaj paya vu luho gedeli luho to deyah dobnē. Log denēr vu luho bē luho degevuuy nyēg sēnē gedena.

⁴⁰ Lob luho to deya in beggāng ḵarabus, geto deyah Ludia yi beggāng, bedelē Kerisi-yi-alam bedenēr gagek vahi vu sir in bē bo niwēēk doḵ ayoj. Log luho deya.

¹ Luho deya raḵ meya deverup Ampipolis, lob luho dekesuu nyëḡ sagi geya deverup Apolonia, bedekesuu geya deverup Tesalonika. Sën alam Yuda hir dub-supinsën-yi ti nedo lo.

² Lob Paulus vong ggökin yah nebë sën nevang yoh vu nyëḡ lo. Loḵ ya dub-supinsën-yi ving alam Yuda loḵ Buk-sewahsën-yi* metatekin Anutu-yi-ḵapiya yoh vu soda löö vu sir.

³ Nër Anutu yi gägek degwa tato getatekin vu sir bë Anutu yö joo gägek ggovek ya bë Kerisi duk nam dob beḡeko ḡerus menadiik, gekedi jaḵ nah gökin. Log nër bë, “Yesu sën senër bengö vu ham lo, saga Mehö sën Anutu ggooin raḵ in bë ḡeko hil nah lo.”

⁴ Lob sir sën denḡo yi gägek lo la degḡerin sir medesepa luho Silas. Galam Grik la sën denejom raḵ vu Anutu lo yu böpata detamuin luho. Lob avëh los bengöj-ggoreksën ngahiseḡë devong nebë sënë ving.

⁵ Rëḵ alam Yuda ayoj sis yi rot in alam denesepa Paulus luho Silas, lob debaḡo alam sën nijpaya beyuj-lul-kök lo la ggëp telig, gedesupin mehönon ngahiseḡë rot beya deloḵ alam beggang saga ahëj, bahëj sengën raḵ bededun böpata verup. Ya degḡerin Yason yi beggang medesero Paulus luho Silas in bë deḡeko luho geto dena dobnë vu alam.

⁶ Rëḵ su detoḵ vu luho rë, lob dedadii Yason losho Kerisi-yi-alam vahi to deya dobnë bedeko sir ya denare loḵ kaunsor malaj, log detahi böpata bë, “Alam sën deneloḵ alam ahëj yoh vu nyëḡ pin bë deḡevong paya lo, sën gwëbeng deverup vu hil-ë.

⁷ Lob Yason sënë ḡo sir loḵ ya yi beggang. Alam saga sën denekeyëh alam Rom hir mehö-los-bengö Sisar* yi horek, gedenenër bë mehö-los-bengö ngwë nedo arë nebë Yesu.”

⁸ Kaunsor losho alam pin denḡo gägek sënë lob newaj raḵ.

⁹ Lob denër beYason losho yi alam debaḡo sir, gedenër vu sir bë deḡegin Paulus luho Silas nivesa in su deḡevong bebeḡo berup. Log delëin sir medeya.

Paulus Luho Silas Devong Huk Vu Beroya

¹⁰ Loḵ pevis beKerisi-yi-alam devong Paulus lu Silas deya Beroya loḵ buk. Luho ya deverup Beroya, lob luho deloḵ ya alam Yuda hir dub-supinsën-yi ayo.

¹¹ Lob alam Yuda sën denedo Beroya agu sir alam nijvesa rot kesuu alam Yuda vu Tesalonika. In deḡo Anutu yi gägek raḵ mahëj ving. Detevin Anutu-yi-ḵapiya yoh vu buk in bë deḡaḵ ni nabë luho denenër gägek anon ma ma.

¹² Lob alam Yuda ngahiseḡë losho alam Grik los bengöj-ggoreksën vahi ayoj ya timu vu Yesu. Sir maluh gavëh.

¹³ Ggovek loḵ alam Yuda vu Tesalonika denḡo Paulus bengö bë nenër Anutu yi gägek ggëp Beroya. Lob deya nyëḡ sagu, medetetuhin alam sagu in bë ahëj sengën jaḵ vu Paulus losho alam sën denesepa yi lo.

¹⁴ Lob Kerisi-yi-alam depevis medevong Paulus ya loonë, geSilas lu Timoti denedo Beroya.

¹⁵ Lob alam sën deḡo Paulus ya aggata lo deli ya meto Atens gedeneyah, lom deḡo gägek meyah denër vu Silas lu Timoti bë luho dena vu Paulus pevis.

Paulus Nër Gägek Ggëp Atens

¹⁶ Paulus medo neḡin luho ggëp Atens, loḵ lë alam nyëḡ sagu bë denesepa loḵ hir anutu-kuungsën ngahiseḡë rot, lob ayo maggin rot.

¹⁷ Lob loḵ ya dub-supinsën-yi belosho alam Yuda denesap sir raḵ gägek. Log nevangwëḡ ving alam-yu-ngwë sën denejom raḵ ving alam Yuda lo ving. Log neya telig yoh vu buk menenër gägek vu alam pin sën yam denedo lo.

¹⁸ Lob losho alam los kwaj böp la vu Epikurius hir dub, gela vu Stoik hir dub bedemehoo sir, lob denër bë, “Mehö gägek jeggin jeggin saga bë nanër gägek re?” Lob sir la denër bë, “Maḵ bë nanër alam nyëḡ la hir anutu!” Nër bë sënë in Paulus nër gägek raḵ Yesu los kediraksën.

¹⁹ Lom deḡo Paulus ya hir beggang kaunsor ggëp Kedu Ares medeloḵ tepëḵ in yi bë, “Yoh vu bë he gango gägek mewis sën genenër agi lo degwa?”

²⁰ He hango hong gägek rëḵ yö agga ti, om he hevongin bë gango gägek sagi los degwa!”

²¹ In yik alam Atens soḡek ving alam nyëḡ ngwë sën yam denedo Atens lo pin su kwaj nevo ngaa ngwë rë. Gaḵ denedo in bë deḡengo gägek mewis medebengwëḡ jaḵ mu.

²² Lob Paulus nare loḵ kaunsor vu Kedu Ares vuheng atov genër bë, “Ham alam Atens! Seraḵ ham nimin bë ham kwamin vo anutu pin menëḡin sir nivesa.

²³ Lob sa haḡo loḵ nyëḡ mehalë ham jepö sën ham netung in bë ham najom jaḵ vu sir lo. Lom sa halë jepö ti geham kwevu gägek raḵ negḡëp nebë ‘Anutu sën hil duḡin lo yiyi’. Om anutu sën ham duḡin rëḵ ham nejom raḵ meris mu vu yi lo, sën gwëbeng sa bë nanër yi gägek vu ham.

²⁴ Anutu sên tung dob los ngaa aggagga pin sên denedo loḵ lo, og Anutu saga sên yi Mehöböp sên tu yagek los dob ala. Rêḵ su nedo loḵ dub sên mehônnon denelev raḵ nemaj lo rê.

²⁵ Mehônnon su deyoh vu bê dedoḵ vu yi rê, in su nerak vu in ngaa ti rê. Gaḵ yô vong bemehônnon denedo vesaj bemedo malaj netum, gevo ngaa nivesa vesa pin vu sir.

²⁶ Lob vong bemehônnon pin depum raḵ degwa timu bedeyoh vu nyêḡ pin vu dob, geyô tung hir buk los den atov pin vorot.

²⁷ Nevong ngaa nebê saga in bê mehônnon pin kwaj bo Anutu gêp ayoj. Genabê desero yi, og rêḵ denatök jaḵ yi, in su nedo ading in hil rê.

²⁸ Gaḵ hil nado vesad gemedo nahee los nehevong hil ngaa pin degwa raḵ yi timu. Nebê sên ham alam kwaj böp la denenêr bê, 'Hil degwa yi yônon!' lo.

²⁹ Om nabê hil degwa Anutu, og hil su kwad bo nabê Anutu ni nebê ngaa sên mehônnon denesemu raḵ goor ma seriva ma gelong lo rê.

³⁰ Wirek sên mehônnon duḡin Anutu lo, og Anutu yô lê ggovek ya rêḵ su kevoh sir ya rê. Rêḵ gwêbeng og nêr niwêek vu mehônnon pin vu dob bê degêrin sir.

³¹ Log yô ggoin buk ti raḵ vorot in bê gengo mehônnon pin hir gagek mebo nyêvewen vu sir niröp. Lob yô ggoin mehöti raḵ in huk sagi, gevong yi mekedi raḵ yah vu bedub in bê tato vu hil nabê yik mehö lo sagi."

³² Alam lo dengo gagek bê alam-diiksên dekedo jaḵ nah vu bedub, lob vahi denöp raḵ yi, rêḵ vahi denêr bê, "Nahub rêḵ genanêr gagek sênê gökin nah vu he behe gango!"

³³ Denêr ggovek log Paulus vuu sir geto meya.

³⁴ Rêḵ mu alam ti ti deggêrin sir bayoj ya timu vu Yesu medetamuin Paulus medeya. Ti arê nebê Dionusius sên kaunsor Kedu Ares ti, log avêh ti arê nebê Damaris, galam la ving.

18

Paulus Vong Huk Ggêp Korint

¹ Paulus nedo Atens ggovek log ya Korint.

² Lob töḵ vu Yuda ti arê nebê Akwila geyi nyêḡ Pontus. Luho venê Priskila yô söb devuu Itali gedeyam Korint, in alam Rom hir mehö-los-bengö Klaudius yô tii alam Yuda pin bê degevu Rom gedena. Lob Paulus ya vu luho

³ in yik lööho hir huk timu, om nedo ving luho bemedo denesemu sêl beggang-yi.

⁴ Lob Paulus neya Yuda hir dub-supinsên-yi pin menenêr vu alam Yuda los alam Grik bê ayoj na timu vu Yesu.

⁵ Loḵ Silas luho Timoti vu Masedonia medeto, lom mêm Paulus nenêr gagek yoh vu buk pin vu alam. Nêr gagek niwêek vu alam Yuda bê Yesu yik yi Mehö sên Anutu ggoin raḵ in bê geḵo hil nah lo.

⁶ Rêḵ dekeyêh yi gagek gedenêr pelê raḵ yi, lob Paulus tetêhin kebus to in yi tob log nêr vu sir bê, "Bê ham malamin nama, og yô degwa vu ham, su sa ngaa rê. Gesa naya in sena vu alam-yu-ngwê."

⁷ Lob lêên dub-supinsên-yi geto meya meraḵ ya alam-yu-ngwê ti arê nebê Titius Yustus yi beggang benedo ving yi. Mehö sênê yi mehö nejom raḵ vu Anutu, lob yi beggang nedo dus vu Yuda hir dub-supinsên-yi.

⁸ Yuda hir dub-supinsên-yi ala arê nebê Krispus, lob losho yi alam deggêrin sir bayoj ya timu vu Mehöböp. Galam Korint ngahisekê dengo Paulus aye medevong ving bederipek bêl.

⁹ Log buk ti lob Paulus lê ngaa ti nebê pesepsên geMehöböp nêr vu yi bê, "Su gegönong! Gaḵ hongek genanêr gagek rangah! Su genajom hong ahon!"

¹⁰ Sa nado ving hong, om mehöti su rêḵ ngis hong rê, in alam ngahisekê vu nyêḡ böp sênê rêḵ denatu salam."

¹¹ Lom mêm Paulus nedo Korint metateḵin Anutu yi gagek vu sir yoh vu ta ti, gekwev nemadvahi-mevidek-ti.

¹² Rêḵ nahub geGalio tu alam Akaya hir kiap böp, lob loḵ buk saga alam Yuda denêr gagek revuh ti gedeko Paulus ya gagek ggêp beggang-gagek-yi,

¹³ gedenêr gagek tetuhinsên raḵ yi bê, "Mehö sagi netahu alam bê denajom jaḵ vu Anutu og desepa doḵ aggata ngwê medekeyêh he horek."

¹⁴ Lob Paulus bê nanêr gagek nah, rêḵ Galio nêr vu alam Yuda mugin bê, "Ham alam Yuda, nabê gagek nipaya soḡek ma, ngaa nipaya ti neggêp vu mehö sênê yônon, og yoh vu bê mêm sa gango ham los ham gagek.

¹⁵ Gaḵ nabê ham yam loḵ tepêḵ in sa in gagek meris meris ma, raḵ ham ngo ham degwa la, ma raḵ ham alam Yuda ngo ham horek, og maam nôk gêp! Ham ngo semu! Sa nig lêl bê sa su gango gagek in ngaa nabê sênê!"

¹⁶ Log tii sir to deyah dobnë.

¹⁷ Nebë saga, lob tum alam Yuda deggërin yah beyö dejom hir dub-supinsën-yi ala ti arë nebë Sostenes ahon, bedeveek yi loğ beggang-gagek-yi mala. Rëk Galio su nër gagek ti rak sir rë.

Paulus Yah Antiok Vu Suria

¹⁸ Paulus nedo Korint hus ading teka ving rë, loğ jom Kerisi-yi-alam nemaj gerağ ya yag in na distrik Suria. Lob Priskila luho regga Akwila deya ving yi. Lööho detök ya Senkria, lob mëm Paulus keping yu viis in buk yah verup loğ buk sën aye ggërin yi neggëp Anutu mala wirek lo bë su rëk keping yu rë lo.

¹⁹ Log ya deverup Epesus lob vuu luho medenedo nyëg sënë, geyö ti luğ ya dub-supinsën-yi ayo menër gagek vu alam Yuda.

²⁰ Lob alam saga denër vu yi bë medo buk la geving sir rë, rëk su sepa loğ ayej rë.

²¹ Gağ jom nemaj gesemu gagek vu sir bë, “Nabë Anutu su nanërin sa rë, og sëk nom berup vu ham buk ngwë gökin.” Log rak ya yag ti ggëp Epesus meya.

²² Yağ ya meya nedo Sisarea, lob Paulus rak ya Yerusalem bejom Kerisi-yi-alam nemaj, log mëm luğ meyah Antiok.

Paulus Neğ Loğ Nyëg Netu Beron Löö

²³ Paulus ya nedo buk la ggovek, log kedi rak vu Antiok meyah beya meyoğ vu distrik Galata los Prugia hir nyëg mahen mahen pin meya nevo gadu loğ Kerisi-yi-alam pin ayoj.

Apolos Nër Yesu Bengö Rangah

²⁴ Lob Yuda ti vu Aleksandria yam nedo Epesus, arë nebë Apolos. Sën yi mehövengwëngsën-yi, geyö rak Anutu-yi-kağiya ni nivesa rot.

²⁵ Detahu yi loğ Mehöböp yi aggata yö wirek vorot, gağ Yesu og su rak ni rë. Rëk ayo niwëek in bë nanër bengö rangah, lob nër niröp rot vu sir. Gağ mëm Jon og mëm lë yi buk sën neripek alam rak bël lo rak mala,

²⁶ om mëm mehö saga nër los ayo niwëek ata loğ alam Yuda hir dub-supinsën-yi. Loğ mëm Priskila luho Akwila dengo yi lob mëm deko yi ya vu luho beluho denër Kerisi yi aggata tato niröp rot vu yi.

²⁷ Lob nahub gApolos kwa vo bë na Akaya, lob Kerisi-yi-alam vu Epesus deyogek in aye bë gevong nabë sënë, lom dekevu kağiya vu Yesu yi hur vu Akaya bë degeko yi jağ. Apolos tök ya Akaya lob Anutu vong semusemu vu yi belok vu alam sën ayoj neya timu vu Yesu lo niwëek rot.

²⁸ In niwëek rot benër yah bedahun alam Yuda hir gagek rak alam pin malaj, getato vu sir bë Anutu-yi-kağiya nër meneggëp rangah nebë Yesu yik yi Mehö sën Anutu ggooin rak in bë geğo hil nah lo.

19

Paulus Vong Huk Vu Epesus

¹ Apolos nahën nedo Korint, gePaulus yoh ya distrik Asia* vuheng atov metök ya Epesus, lob tök rak Kerisi-yi-alam la ggëp sagu.

² Lob loğ tepëk in sir bë, “Sën ham ayomin ya timu vu Yesu lo, lob mağ Anon Vabuung loğ yam ggërin ham ayomin ving-a?” Loğ denër yah vu bë, “Ma! Mehöti su nër Anon Vabuung ti bengö mehe hangö rë.”

³ Lob Paulus loğ tepëk yah ggökin bë, “Log deripek ham rak bël nebë tena?” Lom denër yah vu bë, “Deripek he nebë sën Jon neripek alam lo.”

⁴ Lom Paulus nër yah bë, “Wirek Jon nër vu alam bë degërin ayoj bedejipek bël, log nër vu sir ving bë nahub rëk ayoj na timu vu mehö sën rëk tamuin yi menam lo. Mehö sagi arë nebë Yesu.”

⁵ Dengo Paulus yi gagek saga lob denër meripek sir rak Mehöböp Yesu arë.

⁶ Lob Paulus bë nema rak sir, lob pevis bAnon Vabuung loğ yam ggërin ayoj medenër alam nyëg ngwë ayej aggagga, bedenënër gagek nebë alam-denenër-gagek-rangahsën.

⁷ Sir yoh vu nemadluho bemağ videk luu.

⁸ Log Paulus loğ ya alam Yuda hir dub-supinsën-yi betatekin Anutu-yi-nyëg degwa rangah vu sir bejj sir yoh vu kwev löö.

⁹ Rëk alam la ayoj niwëek rot gesu denevong ving rë. Gedenenër gagek nipaya rak Mehöböp yi aggata rak alam malaj. Lob tum Paulus kehe yi in sir geya, lob ço alam sën denesepa loğ yi gagek lo rak menenër gagek vu sir yoh vu buk pin ggëp Turanus yi dub-tatekinsën-gagek-yi.

¹⁰ Bevong nebë sënë yoh vu ta luu, lob alam Yuda los Grik pin sën denedo Asia* lo dengo Mehöböp yi gagek.

Gagek Raḵ Siva Nalu Maluh Lo

- ¹¹ Anutu vongŋaa böp böp loḵ Paulus nema,
¹² Lob tum alam denekoŋ agesip los tob la sën Paulus navi neraḵ lo beya denetung raḵ alam nijraḵsën, lob hir niraksën nemaya. Gememö to deneya in sir la ving.
¹³ Log alam Yuda sën deneveng raḵ tupaḵ medeneko loḵ nyëḡ pin in bë degetii memö na in alam gedeḡeko monë jaḵ lo la denër Mehöböp Yesu arë gedeneseggi in bë degetii memö na in alam. Bedenenër bë, “Ham gwevongŋ noh vu sayeḡ in sa nanër vu hong raḵ Yesu arë sën Paulus nër gagek raḵ yi lo!”
¹⁴ Lob alam Yuda hir alam-deneko-seriveng hir ggev ti arë nebë Siva, lob nalu lo nemadvahi-bevidek-luu denevong huk nebë sënë.
¹⁵ Rëḵ memö nër yah vu sir bë, “Yesu saga seraḵ ni. Geseraḵ Paulus ni ving. Gaḵ mu ham re lo?”
¹⁶ Lob mehö sën memö negwangŋ ya yi lo, pesöngŋ ggök sir gesis sir pin bekweeḵ hej tob bedekoŋŋ nipaya rot, bedepiv köḵ medeveya meto deyah dobnë los ahëj töksën.
¹⁷ Ggovek rëḵ alam Yuda los Grik pin sën denedo Epesus derakŋŋaa sënë ni, lob sir pin deggöng böpata gedeko Mehöböp Yesu arë raḵ.
¹⁸ Log alam sën ayoj neya timu vu Yesu lo vahi deyam ving medenër sën denetung bu raḵŋaa pin lo rangah gedevuu ya.
¹⁹ Galamŋahi sën denevongŋ parahek los naböo luŋaa lo desupin hir ḵapiya parahek los naböoŋŋi gedevesi raḵ ya nengwah raḵ alam pin malaj. Lob detevin ḵapiya sënëŋŋi monë sën denebaḡo raḵ lo, lob yoh vu monë gahis 50,000.
²⁰ Lob Mehöböp yi huk niwëëḵ raḵ nebë sënë genetato yi niwëëḵ bë yi böpata bekesuu.

Alam Dahis Depemëḡin Kerisi-yi-alam

- ²¹ Paulus lëŋaa pin saga ggovek, log kwa vo bë na distrik Masedonia los Akaya loḵ mëm nah mena Yerusalem. Nër bë, “Sena sagu govek rë, loḵ sena galë Rom geving.”
²² Lob vongŋŋi mehö luu sën denelöḵ vu yi lo demuḡin medeya distrik Masedonia, Timoti lu Erastus. GePaulus yö ti nahën nedo ggëp distrik Asia*.
²³ Lob loḵ buk saga, alam demehoo sir in Yesu yi aggata gebë dengis sir raḵ degwa nebë sënë:
²⁴ Mehöti arë nebë Demetrius nedo belosho yi hurŋahiseḵë denesemuŋaa raḵ seriva. Denesemu anutu-avëh-kuungsën Artemis yi dub ḵenu mahen mahen raḵ seriva in alam debaḡo.
²⁵ Lob Demetrius sënë supin yi hur pin ving alam sën yik denevong huk nebë aḡi genër vu sir bë, “Alam-e! Ham ngö raḵ ni bë hil nehaḵo monë nivesa raḵ hil huk seriva sënë.
²⁶ Lob ham raḵ ni ving nebë mehö sën Paulus lo loḵ alamŋahiseḵë rot ahëj, beggërin ayoj raḵ yi gagek sën nenër nebë anutu pin sën hil nesemu raḵ nemad lo, saga og su anutu anon rë. Lob su vongŋ nebë sënë vu hil Epesus mu rë, gak vongŋ yoh vu distrik Asia* pin ving.
²⁷ Lob Paulus yi gagek sagi su rëḵ gevongŋ balam degeruu demij vu hil huk-monë-yi sënë mu rë. Gaḵ rëḵ dahun anutu-avëh böp Artemis yi dub vabuung sënë na geving. Gwëngŋ alam distrik Asia* los alam vu dob pin deneko arë raḵ, rëḵ mu nabë Paulus medo nanër gagek nabë saga, og rëḵ hil anutu-avëh böpata los niwëëḵ sënë rëḵ natuŋaa meris barë nama na.”
²⁸ Dengo gagek sënë lob ahëj sengën böpata rot gedetahi rot bë, “Hil Artemis vu Epesus yi böpata rot!”
²⁹ Detahi böpata rot nebë saga galam pin vu nyëḡ saga dereseeh rur böpata mekedi deya. Dekedi loḵ ti medeseröḡ medeya beggang-supinsën-yi, lob dejom Gayus luho Aristarkus ahon mededadii luho ya ving sir. Luho vu distrik Masedonia rëḵ luho deyam ving Paulus.
³⁰ Paulus vongŋŋi bë begi na sir vuheng benanër gagek vu sir, rëḵ Yesu yi hur deggërin yi.
³¹ Log alam distrik Asia* hir ggev böp la, og loشو Paulus yö deneraḵŋij, om devongŋ gagek ya vu yi ving bedenër niwëëḵ vu yi bë su doḵ na beggang-supinsën-yi.
³² Lob alamŋahiseḵë saga deneketul loḵ rot, in sir vahi denetahi gagek agga ti gevahi denetahi agga ngwë, lob alam vahi su derakŋ gagek sën desup sir in lo degwa ni rë.
³³ Lob alam Yuda derot Aleksander ya nare malaj galam vahi denër bë mëm yö neraḵ gagek degwa ni. Lom Aleksander varah nema raḵ gebë nanër gagek tato vu sir.
³⁴ Rëḵ ma gederakŋ ni bë yi Yuda ti, lob sir pin ayej loḵ ti gedenetahi rot bë, “Hil Artemis vu Epesus yi böpata rot!” Detahi nebë saga yoh vu nyëḡ mala luu.
³⁵ Medo denevongŋ medenevongŋ, loḵ mëm mehö sën tu nyëḡ böp Epesus hir ggev benekevu hir gagek luŋaa lo vongŋ bededuj ma, log nër vu sir bë, “Ham alam Epesus! Mehö re rëḵ duḡin nyëḡ böp Epesus nabë negin avëh böp Artemis yi dub los ḵenu gelöngŋ sën lukŋam vu yagek lo?”

³⁶ Mehöti su yoh vu bë keyëh gagek sagi rë. Om ham ayemin nama, geham su pevis megwevongŋŋaa ti.

³⁷ Ham ngo ko mehö luu sënë yam, rëk mu luho su deggodek dub yiŋŋaa ti rë. Geluho su denër pelësën rak hil anutu-avëh rë, gema!

³⁸ Om nabë Demetrius losho yi hur hir gagek ti neggëp vu mehöti, og buk-gagek-yi neggëp. Gekiap böp nedo. Om yö rëkŋ gengo hir gagek.

³⁹ Genabë ham gagek la nahën neggëp, og ham semu doq supinsën yi buk niröp.

⁴⁰ Rëk mu alam Rom rëk denanër hil nabë hil hevong begö verup gwëbeng gedegwa ma! Genabë dedok tepëk in hil in supinsën nipaya sënë degwa, og gagek ti su neggëp in bë hil rëk nanër doq nah vu sir rë!”

⁴¹ Mehö sën nekevu gagek luŋŋaa lo nër nebë sënë, log kevoh supinsën ya bedeketëkŋŋin sir.

20

Paulus Ya Meko Loq Distrik Masedonia Los Grik

¹ Gagek sënë ahë yes rakŋ govek, log Paulus supin Yesu yi hur lo deyam vu yi, menër gagek yah vu sir in bë bo niwëek doq ayoj. Log jom nemaj geya rak beya distrik Masedonia.

² Ya meyoh vu nyëg pin menër gagekŋŋahisekë in gadu Kerisi-yi-alam beya verup dob Grik,

³ lom nedo sagu yoh vu kwev löö govek, log bë jakŋŋağ mena Suria. Rëkŋ ngo bë alam Yuda dejoo gagek bë dengis yi menadiik, lom sepa vaha meyoh distrik Masedonia beyah.

⁴ Yah log Purus nalu Sopater vu Beroya, gAristarkus lu MonSekudus vu Tesalonika, geGayus vu Derbe, geTimoti, geTukikus luho Tropimus vu distrik Asia*, bedeneya ving yi.

⁵ Alam sënë demuğin meya denegin alu Paulus vu Troas.

⁶ Log alu halë Buk-ggöksën-yi* govek log alu hevu Pilipi galu arakŋŋağ maya. Alu aya buk nemadvahi loq mëm atök ya vu sir ggëp Troas behe nado soda ti.

Etikus Vës Vu Troas Loq Vesa Lok

⁷ Lob Buk-sewahsën-yi* sheuksën, lob he supin he in bë aga nos los Pasa. Lob Paulus nër gagek vu alam, in monbuk og bë na jak. Lob nër gagek hus ading rot vu sir bebuk vuheng rak.

⁸ Lob detaggi loq ramŋŋahisekë benare loq beggang ayo vavunë sën he nasupin he loq lo.

⁹ Lob maluh magëm ti arë nebë Etikus nedo rak veluung avi ayööng yi, gePaulus nenër gagek hus ading rot vu sir. Lob Etikus mala neggëp rot, lob ggëp yiing lom vës vu beggang ayo ti sën tëb netu löö vu vavunë lo, beyam dob. Lob deluk meya devër yi rak rëk diik.

¹⁰ Loq Paulus luk meya tabuu mehö magëm saga genër bë, “Ham su newamin jak, in anon nahën nedo loq yi.”

¹¹ Lob Paulus rak yah vavunë belosho alam saga debu brët medegga. Govek loq nër gagek hus adingsekë vu sir rot benyëg heng, log ya rak.

¹² Gedeko maluh magëm sënë medeya. Rëk su diik rë genedo vesa, lob kwaj vesa rak yah.

Paulus Vu Troas Meya Miletus

¹³ Paulus nër muğin bë noh dob mena geto Asos, lob mëm he gaço yi jak nom yağ vu sagu. Lob he rakŋŋağ bamuğin baya nehegin yi ggëp Asos.

¹⁴ Loq Paulus yök to metök vu he, lob he hako yi rak yom yağ mehe los aya Mitulene.

¹⁵ He kesuu Mitulene gaya, lob he hëp benyëg heng, gehe ya verup dus vu Kios. Log he ya bebuk loq yah geheng, lob mëm he ya matök ya Samos. Loq he hëp yah beheng to, log mëm he ya matök ya Miletus.

¹⁶ Paulus kwa vo vorot bë kesuu Epesus gena in nilël bë su medo distrik Asia* pangsën. Gağ bë pevis in kwa vo bë gelë Buk-supinsën-yi sën denenër bë Pentikos lo, gëp Yerusalem.

Paulus Jom Alam Epesus Nemaj

¹⁷ He tök ya Miletus, log Paulus vong gagek ya Epesus in Kerisi-yi-alam hir ggev lo bë denam vu yi.

¹⁸ Deverup vu yi lob nër vu sir bë, “Ham ngo rakŋŋaa pin sën sa nehevong wirek loq sën sa nahën neverup mewis ggëp distrik Asia* lo ni.

¹⁹ Ham rak ni bë alam Yuda dejoo gagek vunsën beronŋŋahisekë in bë dengis sa, lob saga vo maggin vu sa pangsën. Rëk sa su haço sa rak rë, gağ sa malağ ruğ keseh in Mehöböp yi huk gesa medo nehevong.

²⁰ Sa su vun gagek nivesa ti rë, gağ senër rangah behevongŋŋaa pin in bë doq vu ham. Gesenër rangah vu ham loq ham supinsën, gelok ham beggang ayo ving. Besagağ ham rak ni.

²¹ Senër gagek niwëek rak buk vu alam Yuda, gevu alam Grik in degërin ayoj nah vu Anutu, gayoj na timu vu hil Mehöböp Yesu.

²² Om ham gwengö rë! Anon Vabuung negejiin sa bë sena Yerusalem. Lob maq va rëk natök vu sa vu sagu? Sa dugin.

²³ Rëk Anon Vabuung tatekin vu sa yoh vu nyëg pin sën seya lo meserak ni bë sëk natök vu karabus gengaa maggin ngahisekë rëk deginengin sa.

²⁴ Rëk sa su kwag nevo navig sënë bë ngaa anon rë. Sa su nig wëek ata bë najom ahon rë, gak sa bë sepa dok aggata sën sa nesepa lok lo, benama na rë. Sa bë semu huk sën sa haqo vu Mehöböp Yesu lo na. Huk sën sa nanër Bengö Nivesa jak Mehöböp yi semusemu lo.

²⁵ Om ham gwengö rë! Wirek seyök vu ham besa hako lok menanër gagek rak Anutu-yi-nyëg. Rëk gwëbeng serak ni bë ham su rëk gwelë sa malag gökin nah rë.

²⁶ Nebë saga, om gwëbeng sa bë nanër vu ham nabë: Nabë ham ti nadiik bemala nama, og su degwa vu sa rë,

²⁷ in sa su höneng rë, gak sa tatekin Anutu kwa pin los dahis vu ham.

²⁸ Om ham gwengin ham nivesa, gegwengin Kerisi-yi-alam vahi geving, in Anon Vabuung ggooin ham rak tu alaj. Ham gwengin ham nivesa beham gwengin Mehöböp yi alam sën yö bago sir rak nikök lo geving.

²⁹ In serak ni bë sëk gevuu ham gesena, log rëk alam gagek kuungsën la nabë anöo bemën nij paya rëk desarömin sir geving ham, lob degevong paya vu Kerisi-yi-alam.

³⁰ Geham ggev la rëk dekedii medenanër gagek kuungsën la in dedadii Kerisi-yi-alam nah detamuin sir.

³¹ Om ham gwengin ham noh vu buk. Ham kwamin bo nabë sa tato aggata niröp vu ham buk los rangah yoh vu ta löö. Gesa nasu in ham pin ti ti.

³² Lob gwëbeng sa hetung ham lok ya Anutu nema, gelok yi gagek semusemu ayo, lob saga yoh vu bë bo niwëek vu ham gemëm ham rëk gwëko ngaa nivesa vesa pin sën Anutu rëk gevong vu alam pin sën yö ggooin sir rak tu yi alam lo.

³³ Sa su malag anon in mehöti yi seriva ma goor ma tob lu ngaa ti rë.

³⁴ Gak ham ngo rak ni bë sa nemaq sënë yö jom huk belok vu sa in ngaa sën sa narak vu in lo. Genelok vu alam sën denesepa sa lo ving.

³⁵ Sa nehevong huk nebë sënë in tato vu ham nabë hil gevong huk niwëek in hil adok vu alam sekëj masën. Gehil kwad bo gagek sën Mehöböp Yesu yö nër lo nebë, 'Mehöti sën nabë bo ngaa vu mehö ngwë, gesu kwa bo nabë rëk geko nyëvewen dok nah rë lo, og kwa vesa rot kesuu kwa-vasasën sën kwa vesa in ngaa sën mehö ngwë denevo vu yi lo.' "

³⁶ Paulus nër gagek saga ggovek, log yun lus gejom rak ving alam ggev pin.

³⁷ Lob sir pin desu rot gedekebi Paulus ahon gedemul* yi in bë rëk gevuu sir gena.

³⁸ Ayoj maggin rot in Paulus nër bë su rëk degelë yi gök nahin rë. Log mëm deko yi meya detung rak ya yag.

21

Paulus Rak Ya Yag In Na Yerusalem

¹ He hevu sir gehe rak ya yag maya, baya heto sesor niröp maya Kos. Geheng to lob he ya rot batök ya Rodos. Lob he kesuu Rodos gehe ya verup Patara.

² Lob he tök rak yag ti vu saga geneya los Ponia. Lob he rak ya baya.

³ He ya heto halë Kupros neggëp ya los he nemamin këj, lob he kesuu gaya rot baya neto nyëg böp Suria malok ya Ture. In yag bë getung kupek duk gëp nyëg sagu.

⁴ Lob he ya matök rak Kerisi-yi-alam la vu sagu, lob he nado soda ti ving sir. Lok Anon Vabuung vër kwaj lob denër vu Paulus bë su na Yerusalem.

⁵ Rëk ma gehe buk ggovek ya, lob he hevu nyëg sagu gaya, lob Kerisi-yi-alam pin ving hir avëh los hur mahen deli he vu beggang ya loo nenga. Lob he yun lupin ggëp loo nenga genajom rak.

⁶ Log mëm he jom nemamin, log he rak ya yag baya gedeyah bej.

Agabus Nër Gagek Rangah Rak Paulus

⁷ He rak yag bekesuu Ture gaya rot batök ya Petolemais. Lob he jom Kerisi-yi-alam lo nemaj gehe nado buk ti ving sir.

⁸ Lob monbuk lob he vu Petolemais batök ya Sisarea, behe lok ya sinarë Pilip yi beggang benado ving yi. Alam nemadvahi-bevidek-luu sën delok vu sinarë nyëdahis in nos vu Yerusalem wirek lo ti yi.

⁹ Lob nalu avëh avö lubellu sën maluh su dehov sir rë lo, lob sir avëh-denenër-gagek-rangahsën.

¹⁰ He nado Sisarea buk la ving rot, lob mehö-nenër-gagek-rangahsën ti arë nebë Agabus vu distrik Yudea meluk meyam Sisarea.

¹¹ Yam in bē gelē he, lom ƙo Paulus yi ƙabi beduu yō vaha los nema raƙ, log nēr bē, “Anon Vabuung nēr bē, ‘Alam Yuda vu Yerusalem rēƙ denaduu ƙabi sēnē ala nabē sēnē, log rēƙ debo yi doƙ na alam-yu-ngwē nemaj.’ ”

¹² He hango nebē sēnē, lob he los alam pin sēn he nado loƙ beggang ti saga lo anēr niwēēk vu Paulus bē su jaƙ mena Yerusalem.

¹³ Loƙ Paulus nēr gageƙ yom vu he bē, “Nebē va sēn ham nesu benevong mesayog maggin nerak-ē? Seyoh vu bē sena ƙarabus. Gaƙ nabē sa nadiik in Mehōbōp arē geving gēp Yerusalem, og yiƙ yoh vu ving!”

¹⁴ Lom he su ayoh vu bē rēƙ agērin kwa rē, om sēn he ayemin ma, gehe nēr bē, “Om maam anon jaƙ noh vu Anutu kwa!”

¹⁵ Ggovek log he semu ngaa ngaa loƙ, garaƙ maya Yerusalem.

¹⁶ Lob Kerisi-yi-alam la vu Sisarea desepa he bedeli he ya vu mehō sēn he bē ana medo geving yi lo. Yi Kupros ti barē nebē Menason, sēn yō vong ving wirek nyēmūginsēn lo.

¹⁷ He tōƙ ya Yerusalem, lob Kerisi-yi-alam deƙo he raƙ los kwaj vesa.

¹⁸ Gemonbuk lob Paulus ya ving he, behe ya halē Yakobus. Lob alam ggev pin denedo ving yi.

¹⁹ Paulus jom nemaj ggovek, log turin huk pin sēn Anutu gadu yi bevong vu alam-yu-ngwē lo los dahis vu sir.

Paulus Ngo Alam Ggev Hir Gageƙ Beya Dub Ayo

²⁰ Dengo lob deƙo Anutu arē raƙ, loƙ tum denēr vu yi bē, “Ari! Gerak ni bē alam Yuda raƙ neggēp mehōmehō detu Kerisi-yi-alam ggovek ya, lom denesepa loƙ horek sēn Moses ƙo agi niwēēk ata.

²¹ Rēƙ denengo bē genenēr vu alam Yuda sēn denedo ving alam-yu-ngwē lo bē degevuu Moses yi horek na, gegegenēr bē su degerah* naluj navij, gesu desepa doƙ ngaa wirek hen gökin.

²² Om hil rēƙ gevong nabē va? Yōnon rot, rēƙ degengo gageƙ nabē geyam ggovek ya.

²³ Om gepevis begwevong ngaa noh vu sēn he bē nanēr vu hong agi. He alam lubeluu denēr gageƙ ti venuh neggēp Anutu mala.

²⁴ Om gweƙo alam saga, begesepa doƙ horek pin sēn gevong beham nimin veseek jaƙ gēp Anutu mala lo, gegwetung monē natu seriveng in sir gedekeping yuj viis na. Gwevong nabē sēnē, og alam pin rēƙ deƙaƙ ni nabē gageƙ sēn denenēr raƙ hong lo, og anon ma. Gemēm yō rēƙ deƙaƙ ni nabē genesepa loƙ Moses yi horek ving.

²⁵ Gaƙ alam-yu-ngwē sēn detu Kerisi-yi-alam lo, og hil kevu ƙapiya ya vu sir ggovek ya banēr gageƙ sēn hil ajoo wirek lo vu sir bē: Degegin sir nivesa, gesu dega reggu sēn alam denesis in bē degetung seriveng vu anutu-kuungsēn lo, gesu dega ƙōƙ, gesu dega reggu sēn alam deneseyu kwaj medenediik lo, gesu degevong baggēb.”

²⁶ Nebē saga, lob Paulus ƙo alam saga monbuk belosho desepa loƙ horek pin sēn gevong benij veseek jaƙ gēp Anutu mala lo. Log loƙ ya dub-vabuung-bōp ving benēr buk sēn buk-niveseeksēn-yi govek na lo tato vu alam-deneko-seriveng lo. Buk sēn degetung seriveng balam-deneko-seriveng debesi jaƙ jepō vu sir lo.

Alam Yuda Dejom Paulus Ahon Loƙ Dub Ayo

²⁷ Buk-niveseeksēn-yi nemadvahi-bevidek-luu saga dus raƙ bē nama na, loƙ alam Yuda la vu distrik Asia* delē Paulus genedo loƙ dub-vabuung-bōp ayo, lob deloƙ alam pin ahēj bahēj sengēn raƙ. Lob deƙedi dejom Paulus ahon

²⁸ gedetahi bē, “Ham alam Israel, ham doƙ vu he! In mehō sagi nenēr vu alam yoh vu nyēg pin bē dedahun hil hed alam los hil horek gedub-vabuung-bōp sagi geving. Beƙo alam Grik la loƙ yam dub-vabuung-bōp sēnē ving bevong paya vu nyēg vabuung sēnē!”

²⁹ Denēr nebē sēnē in delē Tropimas vu nyēg bōp Epepus genedo Yerusalem ving Paulus, lob dekuung bē Paulus ƙo yi loƙ ya dub ayo ving.

³⁰ Nebē saga, lob alam Yerusalem pin ahēj sengēn raƙ, lob deserōg beya dejom Paulus ahon, gededadii to meyah in dub-vabuung-bōp. Gedepevis bedevēhii dub yi reping pin.

Alam-begō-yi Vu Rom Deƙo Paulus Medeya Hir Ƙatum Ayo

³¹ Devongin bē dengis Paulus menadiik, rēƙ bengō ya verup vu Rom hir alam-begō-yi losho alaj bē begō verup beyoh vu Yerusalem pin.

³² Lob pevis beƙo alam-begō-yi la, geyi kapten, bedeserōg medeluk medeya vu sir. Yuda delē alam-begō-yi losho alaj, lob devuu Paulus gesu desis rē.

³³ Lob alam-begō-yi alaj ya dus bejom Paulus ahon genēr vu yi alam-begō-yi bededuu ahon raƙ sēng luu.

Log loƙ tepēƙ in sir bē, “Mehō re sēnē? Vong va paya?”

³⁴ Rêk alam yu böpata, om detahi gägek ya nikelap bededun böp rot. Lob alam-begö-yi alaj su yoh vu bê gengo gägek degwa nivesa rê, lom nêr vu alam-begö-yi bê degeko Paulus doḡ na hir katum ayo.

³⁵ Lob Paulus ya verup dus vu katum sênê yi lël lob alam nij wêek rot bê dengis yi menadiik, lob alam-begö-yi su deoyh vu bê degêrin yi nivesa rê, lom devaḡu yi ya vavunê.

³⁶ Galam pin denesepa sir bedetahi bê, “Gengis menadiik!”

Paulus Nêr Yi Degwa Vu Alam Yuda

³⁷ Alam-begö-yi bê degeko Paulus doḡ na hir katum ayo, rêk Paulus loḡ tepêk vu alaj bê, “Yoh vu bê sa nanêr gägek ti vu hong rê?” Loḡ alam-begö-yi alaj lêk beloḡ tepêk yah bê, “Gerak Grik ayej ni?”

³⁸ Sa hekuung bê hong Ejep ti sên gësis begö vu gavman vu buk agu geḡeko alam nij paya los begö hodek 4,000 megeya nyëḡ-yumeris lo!”

³⁹ Rêk Paulus nêr yah vu bê, “O sak Yuda, gataḡ ḡo sa ggêp Tarsus vu distrik Kilisia. Sa nyëḡ los bengö. Om gengogek gesa nanêr gägek dus ti vu alam sênê rê.”

⁴⁰ Lob alam-begö-yi alaj yogekin. Lob Paulus raḡ ya nare lël gevarah nema raḡ. Lob alam pin ayej ma, gemêm nêr gägek ya vu sir loḡ Hibru ayej.

22

¹ Nêr bê, “Arig lo amaḡ lo, ham gwengo rê! Sa bê tatekin sa gägek degwa rangah vu ham.”

² Dengo bê Paulus nêr vu sir loḡ Hibru ayej, lob ayej ma rot gesu deggee rê. Log mêm Paulus nêr bê,

³ “Sa Yuda ti. Sataḡ ḡo sa ggêp Tarsus vu distrik Kilisia, rêk serig ggêp nyëḡ böp Yerusalem sênê geGamaliel ḡo sa luḡ yi dub betahu sa niröp loḡ hil kenud lo hir horek pin. Gesa niḡ wêek mesayog ya vu Anutu timu nebê sên gwëbeng ham nimin wêek menetamuin yi agi.

⁴ Wirek sevo maggin vu alam sên denesepa loḡ Yesu yi aggata lo, lob sa bê ngis sir medenadiik. Lob seduu maluh los avêh ving raḡ sêng beya denedo beggag karabus.

⁵ Alam-deneḡo-seriveng hir ggev böp losho kaunsor hir alam teta pin deoyh vu bê rêk denanêr gägek saga rangah vu ham, in dekevu ḡapiya vu arij lo vu nyëḡ böp Damaskus besa haḡo beya in bê sa naduu alam vu sagu begaḡo nam Yerusalem bedegeḡo vanê.

Paulus Tatekin Sên Ggêrin Yi Tu Yesu Yi Hur

(Sn 9:3-19; 26:12-18)

⁶ Lob sa nahên nayök aggata beseya verup dus raḡ nyëḡ böp Damaskus, lob hes vuheng raḡ. Loḡ pevis berangah ti vër böpata nebê davës vu yaḡek beyam jêh raḡ sa.

⁷ Lob sevës beya nahêp dob, log sa hango gägek ti yam vu sa bê, ‘Saulus, gëvong vanê vu sa in va?’

⁸ Rêk seloḡ tepêk yah bê, ‘Mehöbö-p-a? Hong re?’ Loḡ nêr yom bê, ‘Sa Yesu Nasaret sên genevong vanê vu sa lo!’

⁹ Galam sên deneya ving sa lo delê rangah sênê ving, rêk su dengo mehö sênê aye rê.

¹⁰ Lob senêr bê, ‘Om Mehöböp, sêḡ gevong nabê va?’ Loḡ Mehöböp nêr yom vu sa bê, ‘Kwedi jaḡ megena Damaskus. Lob vu nyëḡ sagu rêk mehöti nanêr huk pin sên sehooon raḡ vu hong lo tato vu hong.’

¹¹ Rangah sagi gelu sa malaḡ, lob sa su yoh vu bê galê nyëḡ lu ngaa rê, om alam sên deya ving sa lo dejom loḡ sa nemaḡ bedeli sa ya Damaskus.

¹² Lob mehöti nedo barê nebê Ananias. Yi mehö nesepa loḡ Moses yi horek anon rot, lom alam Yuda pin sên denedo Damaskus lo deneko yi raḡ bê yi mehö nivesa.

¹³ Mehö saga yam vu sa benêr bê, ‘Arig Saulus! Malam natum nah!’ Lob pevis besa malaḡ tum ggökin yah besa halê yi.

¹⁴ Log nêr ving bê, ‘Hil kenud hir Mehöböp yö ggooin hong raḡ in bê gejaḡ kwa ni. Gelê Mehö yohvu sênê ggovek ya, gegengo gägek sên raḡ verup avi lo.’

¹⁵ In rêk genanêr yi gägek rangah. Genanêr ngaa sên gelê los gengo lo vu mehönon pin.

¹⁶ Ma genegin va rot-a? Kwedi jaḡ beḡeḡipek bêl. Genanêr Yesu arê gerêḡ jipek hong ngaa nipaya na.”

Anutu Vong Paulus Ya Vu Alam-yu-ngwê

¹⁷ “Seyom heto Yerusalem, gebuk ti lob sa medo najom raḡ loḡ dub-vabuung-böp, lob sa ḡenug ya nebê pesepsên

¹⁸ besa halê Mehöböp. Lob nêr vu sa bê, ‘Gepevis! Gwevuu Yerusalem geḡena! Nabê genanêr sa gägek vu alam sênê og su rêk degenḡo bedegevong geving rê!’

¹⁹ Lob senêr bê, ‘Mehöböp, yö derak ni bê wirek seyoh vu dub-supinsên-yi pin beseduu alam sên ayoj neya timu vu hong lo, gesa neheveek sir.

²⁰ Gewirek desis Stepan sên nenêr hong gägek rangah lo mediik, lob sayog nivesa in saga gesa vare nemalaḡin alam sên denetengwa yi lo hir röpöp.’

²¹ Rêk nêr vu sa bê, 'Gena! Rêk sa gevong hong na aggata ading begena vu alam-yungwê.' "

Alam-begô-yi Alaj Gin Paulus

²² Alam Yuda vare denengo Paulus yi gâgek rot beya verup loğ gâgek vewen sâgi loğ detahi niwêek bê, "Ham jak na genadiik! Mehô nebê saga su medo vesa!"

²³ Lom denetahi ya niçelap gedekah hir rôprôp medenetetêhin, gedeneraa kebus rağ medenetê ya vavunê.

²⁴ Nebê saga lob alam-begô-yi alaj nêr bedeko Paulus loğ ya hir katum ayo. Genêr vu sir ving bê debeek yi in denatôk jak degwa sên alam Yuda denetahi gâgek ya niçelap rağ yi lo.

²⁵ Lom deduu Paulus ya vetii keke ggovek in bê debeek, rêk alam-begô-yi hir kapten nare dus vu Paulus, lob Paulus nêr vu yi bê, "Ham horek nêr bê yoh vu bê ham beek Rom ti geham su gwengo yi gâgek namugin rê?"

²⁶ Lob kapten ngo gâgek sênê, lob ya menêr vu alam-begô-yi alaj bê, "Gevongin bê gvevong nabê va? Mehô saga lo yi Rom ti!"

²⁷ Lob ala yom vu Paulus meloğ tepêk vu yi bê, "Genanêr vu sa nabê hong alam Rom ti ma ma?" Rêk Paulus yokek bê, "Êê-ê, sa Rom ti!"

²⁸ Lok alam-begô-yi alaj nêr bê, "Sa hetê monê ngahisekê in sa vu gavman Rom gesetu Rom ti!" Rêk Paulus nêr yah bê, "Gağ sa og amağ Rom, om atag ço sa besa Rom."

²⁹ Lob alam sên bê debeek yi lo pevis bedelêein yi, galaj newa rağ rot in kwa vo bê duu Rom ti rağ sêng.

³⁰ Rêk vôngin bê jak ngaa sên alam Yuda denêr bê Paulus vông paya lo ni nirôp, om ço yi vêr monbuk gevong gâgek ya vu alam-deneko-seriveng hir ggev los kaunsor pin bedesupin sir yam, log ço Paulus luğ ya nare malaj.

23

Paulus Nêr Gâgek Vu Yuda Hir Kaunsor

¹ Lob Paulus gêt kaunsor genêr bê, "Arig lo, setu Anutu yi hur ti besa medo mekwağ nevo bê sa nehevong yoh vu yi gâgek rot beverup gwêbeng!"

² Nêr nebê sênê, lob alam-deneko-seriveng hir ggev bôp Ananias nêr vu yi alam sên denare dus vu yi lo bedepetap avi.

³ Rêk Paulus nêr yah vu yi bê, "Hong gang nipaya rêk hevek nivesa rağ nedo navi vavunê mu! Anutu rêk petap hong! Genedo sâgi in bê gwengo sa gâgek megeseğgi jak hil horek, rêk mu ngo kweyêh horek sâgi in genêr bedesis sa!"

⁴ Lob alam sên denare dus vu Paulus lo denêr bê, "Su genanêr gâgek nipaya jak Anutu yi ggev bôp sênê!"

⁵ Rêk Paulus nêr yah bê, "Arig lo, sa su rağ ni bê yi alam-deneko-seriveng hir ggev bôp rê. Gağ Anutu nêr meneggêp lok yi kâpiya bê: Su genanêr gâgek nipaya jak ala sên negin hong alam lo!"

⁶ Lob Paulus rağ ni bê alam teta Sadukai* la geParisai* la medenedo, lom tahi ya vu kaunsor bê, "Arig lo! Sa og sa Parisai* soğek rot! Sa nehevong ving bê alam-diiksên rêk dekedi jak gökin, lob yik rağ degwa saga sên gwêbeng devong gâgek vu sa."

⁷ Nêr gâgek saga lob gâgek ahê sengên yi verup pevis loğ Parisai* Iosho Sadukai* vuheng atov, lob devasuh sir.

⁸ In alam Sadukai* denenêr bê mehônôn su deyoh vu bê rêk dekedi jak nah gêp bedub rê, gangêr ma, gengaahur ma. Gağ alam Parisai* devong ving lôöhoho.

⁹ Lom alam lo devong dedun bôpata, loğ alam Parisai* hir alam-horek-yi la kedi denare bedenêr niwêek bê, "He halê mehô saga bê ngaa nipaya ti su neggêp vu yi rê! Mağ ngaahur ti ma angêr ti yô vengwêng vu yi!"

¹⁰ Lob gâgek ahê-sengên-yi ya mebôp rağ rot, lob Rom hir alam-begô-yi alaj ggöneng. In sir yu luu, lob bê rêk dedadii Paulus vewen vewen lob denabij teka teka benadiik. Lom nêr balam-begô-yi deluğ beya devo Paulus vêr in sir gedeko yi loğ yah hir katum ayo.

¹¹ Ggovek gebuk lob Mehôbôp yam nare rangah vu Paulus genêr vu bê, "Gemedo los nim wêek! Genêr sa gâgek rangah ggêp Yerusalem ggovek, gerêk genanêr sa gâgek gêp Rom nabê saga geving."

Yuda Dejoo Gâgek Bê Dengis Paulus Menadiik

¹² Nyêğ heng lob alam Yuda desupin sir medenêr gâgek venuh gedetato nemaj ya vavunê bê su dega los denanum rot bemêm nabê dengis Paulus benadiik loğ mêm. Gağ nabê dega ma denanum namugin og Anutu ngis sir.

¹³ Sir sên denêr gâgek venuh lo sir mehôdahis luu gela sevök.

¹⁴ Lob deya vu alam-deneko-seriveng hir ggev los alam teta bedenër bē, “He nēr gagek niwēek betato nemamin ya vavunē ganēr venuh bē he su rēk aga nos los nanum bēl rē rot, bena berup doḡ buk sēn he ngis Paulus menadiik lo loḡ mēm.

¹⁵ Om ham los kaunsor gwevong gagek na vu Rom hir alam-begō-yi alaj pehi nabē degeḡo Paulus duk menam vu ham. Ham nanēr vu yi nabē ham bē gwengo Paulus yi gagek degwa gōk nahin in ham jaḡ ni nirōp. Gehe semu he ggovek ya. Su rēk nam natōḡ nam vu ham rē, gaḡ he rēk angis yi menadiik doḡ aggata!”

¹⁶ Rēk Paulus mewa ngo gagek bē rēk degetunḡ dum gēp aggata bedengis Paulus menadiik, lob ya meloḡ ya Rom hir alam-begō-yi hir ḡatum beloḡ ya menēr rangah vu Paulus.

¹⁷ Lob Paulus tahi alam-begō-yi hir kapten ti yam, benēr vu bē, “Gweḡo hur magēm sagi na vu ham ggev, in ḡo gagek ti in bē nanēr vu yi.”

¹⁸ Lob kapten ḡo yi beli ya vu ala benēr vu bē, “Ḳarabus Paulus tahi sa benēr vu sa bē sa gaḡo hur magēm sēnē nam vu hong, in ḡo gagek ti beyam vu hong.”

¹⁹ Lom ala jom loḡ nema, beḡo meya nenga, beluho yō luu ya denedo, log mēm loḡ tepēḡ in yi bē, “Gevongin bē genanēr gagek re vu sa?”

²⁰ Loḡ hur magēm nēr bē, “Alam Yuda deḡoo gagek ggovek bē rēk dedoḡ tepēḡ in hong begweḡo Paulus duk mena vu kaunsor neheng in dedoḡ tepēḡ in yi gagek degwa pangсэн vu yi.

²¹ Rēk mu su gwebē nengam vu hir gagek, in hir alam mehōdahis luu gela sevōḡ bedenēr gagek venuh bē su rēk dega los denanum rē, rot bemēm yō dengis Paulus menadiik rē. Gwēbeng desemu sir gemedo denebuu aggata medeneḡin hong bē rēk gengogekin hir gagek ma nama.”

²² Lob alam-begō-yi alaj vong mehō magēm sēnē yah, genēr niwēek vu yi bē, “Su gena genanēr vu mehōti nabē genēr gagek sēnē rangah vu sa!”

Alam-begō-yi Vu Rom Alaj Vong Paulus Ya Vu Kiap Bōp Peliks

²³ Lob alam-begō-yi vu Rom alaj tahi kapten luu yam, benēr vu luho bē, “Melu barah alam-begō-yi. Alam sēn deneraḡ hoos lo mehōdahis lōō benemadluho (70), galam sēn denejom ruḡ lo jaḡ gēp alam nemadluho (200). Bedegero sir in ham na Sisarea jaḡ 9 krōk buk.

²⁴ Log ham barah hoos la geving in Paulus jaḡ, geham gweḡin yi nivesa bena berup vu kiap bōp Peliks.”

²⁵ Lob alam-begō-yi alaj kevu ḡapiya ti ving nebē:

²⁶ Sehuksēn! Kiap bōp Peliks, mehō-los-bengō!

Sa Klaudius Lusias, sa kevu ḡapiya sēnē yōḡ vu hong.

²⁷ Alam Yuda dejom mehō sagi ahon gebē dengis yi menadiik, rēk sa hango bē yi Rom ti lob seya ving alam-begō-yi behe tōḡ ya vu sir, lob he haḡo yi vēr loḡ nemaj.

²⁸ Lom sa bē ganḡo gagek degwa sēn denēr raḡ yi lo, om sēn sa haḡo yi luḡ meyah vu hir kaunsor.

²⁹ Rēk sa hango denēr gagek raḡ yi in yō hir horek la. Gaḡ su devong gagek vu yi in ngaa nipaya ti in bē mēm hil angis yi menadiik ma, hil getunḡ yi na ḡarabus rē.

³⁰ Log gwēbeng gagek ti tōḡ vu sa bē dekeyēhin yi vunsēn in bē dengis yi menadiik. Om sēn sa pevis behevong yi yōḡ vu hong, gesenēr vu alam sēn denenēr gagek raḡ yi lo bē yō nōk denanēr hir gagek rangah jaḡ malam nirōp.

³¹ Lob alam-begō-yi vu Rom devong yoh vu yi gagek, bedeḡo Paulus medeli ya Antipatris loḡ buk.

³² Log nyēḡ heng lob alam-begō-yi sēn deneyoh dob lo deyah medeya Yerusalem, galam sēn deneraḡ hoos lo deḡo Paulus ya Sisarea.

³³ Detōḡ ya Sisarea, lob devo ḡapiya ya vu kiap bōp gedevong Paulus loḡ ya nema ving.

³⁴ Kiap bōp tevin ḡapiya lob loḡ tepēḡ in Paulus bē, “Hong distrik tena?” Rēk Paulus nēr bē, “Sa vu Kilisia.”

³⁵ Lob nēr bē, “Alam sēn denenēr gagek raḡ hong lo deberup, log mēm sa ganḡo hong gagek.” Lom nēr bedeḡo Paulus beya neggēp mehō-los-bengō Herot* yi beggang bōp sēn denenēr arē nebē Prētoryam lo.

24

Alam Ggev Vu Yuda Devo Gagek Raḡ Paulus

¹ Buk nemadvahi ya ggovek ya, log alam-deneko-seriveng hir ggev bōp Ananias luḡ meya, lob ḡo alam teta la ving, beḡo mehō sēn nenēr alam avij vu kiap lo ti ving, arē nebē Tertulus. Lob ya denēr gagek sēn denanēr jaḡ Paulus lo rangah vu kiap bōp.

² Kiap böp tahi Paulus beverup, log Tertulus kedi mugin menër gagek raq yi bê, “Mehö los bengö Peliks! Ngo gelok vu he behe nado nivesa rot gebegö lu ngaa ma. Gengo kwam böp begenelok vu he in huk begenvong ngaa aggagga pin sên he nehevong paya paya wirek lo benivesa nerak.

³ Om sên he ayomin nivesa rot in ngaa pin saga gehe kwamin vesa in hong rot.

⁴ Om sa su rëk agêrin hong pangsên rot rë. Gak sa bê ketag hong mu nabë gwengo sa gagek dus ti sên sa bê nanër agi.

⁵ He halë mehö sênaga bê mehö nipaya rot. Nevong balam Yuda yoh vu nyëg pin ahëj sengên nerak medenesis begö vu sir. Lob tu alam yu ti sên yö deggooin sir rak medenenër sir nebë Nasaret lo hir ggev ti.

⁶ Genevong in bê gevong paya vu he dub-vabuung-böp geving, rëk he jom yi ahon. [Lob he bê seggi yi jak he horek,

⁷ rëk ham alam-begö-yi alaj Lusias yam, lob niwëek rot beko yi vër lok he nemamin

⁸ genër bê alam sên bê denanër gagek jak yi lo denatök nam malam.] Om nabë gedok tepëk in Lusias og mak yö rëk nanër ngaa pin sên he nër rak Paulus lo rangah vu hong nabë yönon!”

⁹ Lob alam Yuda degadu mehö sênë yi gagek sên nër rak Paulus lo ving bê, “Gagek pin saga yönon rot!”

Paulus Vong Gagek Vu Peliks

¹⁰ Lob kiap böp tê kwa in Paulus, lob Paulus nër ya bê, “Serak ni bê ngo genegin he sênë yoh vu ta ngahisekë, om sên sa kwag vesa besa bê nanër gagek nyëvewen dok nah vu hong.

¹¹ Hong kiap böp, om geyoh vu bê gedok tepëk vu hong alam, lob mêm rëk detatekin vu hong nabë serak yag menahên neverup Sísarea sagi. Log seyoh dob beserak meya Yerusalem in bê najom jak beyik buk su hus ading rë, gak yik buk nepadluho-bevidek-luu mu ggovek ya.

¹² Lob alam Yuda su delë sa bê alu mehöti anër he rë. Gesu delë bê selok alam ahëj lok dub-vabuung-böp ma, lok dub-supinsên-yi ma, ggëp telig rë, gak ma.

¹³ Gak gagek sên gwëbeng denër rak sa agi lo, og saga su deyoh vu bê rëk denatök vu degwa ti begejak ni nabë yönon rë.

¹⁴ Gak mêm sa bê nanër rangah vu hong nabë sa nesepa lok aggata sên denenër pelë rak agi bê aggata kuungsên lo. Sa nesepa lok aggata saga in bê sa gako he kënumin lo hir Anutu jak. Log sa nehevong ving gagek pin sên neggëp lok horek lo los gagek pin sên alamenenër-gagek-rangahsên dekevu lo.

¹⁵ Lob sa nehevong ving bê Anutu rëk gevong balam-diiksên dekedi jak nah gökin, alam yohvu galam nij paya geving. Lob yik sir sên yam denare-ë, denevong ving nebë saga.

¹⁶ Lob sa kwag nevo sa pangsên bê sa gevong ngaa nivesa vu Anutu gevu mehönon noh vu buk.

¹⁷ Sa hevu sa nyëg geseya nado nyëg ngwë bengebek la ggovek ya lok seyom vu sa alam. Sa hako monë lu ngaa yom in bê dok vu alam sên denerak vu in lo, gesa bê getung seriveng la vu Anutu geving.

¹⁸ Sa nehevong nebë sênë, lob sa sepa lok he horek in sa nig veseek jak gëp Anutu mala. Lob sa nado lok dub ayo balam delë sa bê mehönon ngahi su denare ving sa rë, gemehö la su devong dedun rë.

¹⁹ Gak mêm Yuda la vu distrik Asia* denedo, om nabë alam saga mêm mak yö detök rak gagek nipaya ti geneggëp vu sa, og mêm nam debare malam gedenanër rangah vu hong.

²⁰ Gak nama, om alam sagi mêm yö denanër ngaa sên delë gesa hevong paya lok buk sên sa nare kaunsor malaj vu Yerusalem lo vu hong.

²¹ Mak yik gagek timu sênë, sên sa nare lok sir vuheng gesa tahi bê, ‘Sa hevong ving bê alam-diiksên rëk dekedi jak nah gökin.’ Yik rak degwa saga sên gwëbeng devong gagek vu sa.”

²² Rëk mu Peliks rak Yesu yi aggata sên Paulus nër lo ni vorot, lom nër vu alam Yuda bê degegin galam-begö-yi alaj Lusias duk menam rë, log mêm rëk gengo hir gagek sagi gök nahin.

²³ Lob nër vu kapten bê geko Paulus nah karabus, rëk mu su geko duk na karabus niwëek rot. Gesu gërin Paulus yi alam sên nabë dedok vu yi in ngaa vahi lo.

Peliks Jom Paulus Ahon Menedo Karabus Ngebek Luu

²⁴ Buk la ya ggovek log Peliks ko venë Drusila yam. Drusila yi Yuda avëh ti. Lob Peliks tahi Paulus in bê tatekin degwa sên alam degevong geving Yesu Kerisi lo vu yi.

²⁵ Rëk Paulus tatekin gagek rak sên hil gevong ngaa niröp lo, gerak sên hil gegin hil nivesa lo, gerak sên Anutu rëk gevong nyëvewen dok nah hil ngaa nipaya lo. Lob tum Peliks ggöng benër bê, “Genah megena rë! Genabë buk len ti gëp og sëk tahi hong megenom gökin.”

²⁶ Log Peliks kwa nevo ngaa ngwê loḵ ayo ving. Kuung bë maḵ Paulus rēḵ bo monê la vu yi in bo yi vēr, om sên tahi yi beron ngahi yam beluho denevengwëng.

²⁷ Lob Paulus nedo ḵarabus beta luu ggovek ya getum kiap mewis Porkius Pestos loḵ yah Peliks ben. Rēḵ Peliks vong in bë alam Yuda ahēj geving yi om su ḵo Paulus vēr rē geḵō nahën nedo loḵ ḵarabus.

25

Paulus Ketag Bê Alam Rom Hir Mehö-los-bengö Sisar Gengo Yi Gagek*

¹ Pestos verup betu kiap loḵ yah Peliks ben benedo Sisarea buk löö loḵ mêm raḵ meya Yerusalem.

² Lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev losho alam böp vu Yuda deya vu yi bedenër gagek raḵ Paulus. Denër niwëék vu Pestos bë,

³ “Gedok vu he, begwevong Paulus nam Yerusalem.” In kwaj nevo bë degetung dum dok aggata bedengis Paulus menadiik.

⁴ Rēḵ Pestos nēr yah bë, “Dus raḵ in senah mena Sisarea, om Paulus medo ḵarabus sagu.

⁵ Om ham alam ggev deduḵ medenam geving sa, in nabê mehö sagi vong ngaa ti paya, og denanër gagek jak yi.”

⁶ Lob Pestos nedo ving sir maḵ yoh vu buk nemadvahi-bevidek-löö ma nemadluho ggovek, log luḵ meyah Sisarea. Log monbuk lob raḵ ya nedo beggang-gagek-yi, log nēr vu sir bë degeḵo Paulus nam.

⁷ Paulus verup lob alam Yuda sên deluḵ medeyam vu Yerusalem lo yam detetup yi gedenër gagek maggin ngahiseḵê raḵ yi. Rēḵ su deyoh vu bë detato hir gagek vu Pestos nabê yönon rē.

⁸ Lob Paulus nēr yah bë, “Sa su hevong ngaa nipaya ti vu alam Yuda hir horek ma, vu dub-vabuung-böp ma, vu mehö-los-bengö Sisar* rē.”

⁹ Rēḵ Pestos vongin bë alam Yuda ahēj geving yi om loḵ tepēḵ vu Paulus bë, “Yoh vu bë hil anah Yerusalem besa gango hong gagek gēp sagu ma ma?”

¹⁰ Rēḵ Paulus nēr yah bë, “Gwëbeng sa nare loḵ mehö-los-bengö Sisar* yi beggang-gagek-yi, lom beggang sagi og beggang-gagek-yi om ham gwengö sa gagek dok! Gerak ni ggovek ya bë sa su hevong ngaa nipaya ti vu alam Yuda rē.

¹¹ Nabê nipaya böp ti neggēp vu sa beyoh vu bë dengis sa dok nah mesa nadiik, og ggovek, gemêm dengis sa. Gaḵ nabê gagek sên denenër raḵ sa agi su anon rē, og mehöti su yoh vu bë bo sa dok na nemaj rē. Om sên sa ketag vu mehö-los-bengö Sisar* bë gengo sa gagek.”

¹² Lob Pestos vengwëng ving yi alam sên denevo kwa vu yi lo muḵin, loḵ mêm nēr bë, “Gekwetag bë Sisar* gengo hong gagek, om gena vu Sisar*!”

Pestos Lok Tepēḵ In Paulus Vu Agripa

¹³ Buk la ya ggovek loḵ mehö-los-bengö Agripa luho venê Bernisi deyam Sisarea in bë degelê Pestos medenajom nema.

¹⁴ Luho denedo Sisarea buk ngahi lob Pestos nēr Paulus yi gagek bengö ya vu mehö-los-bengö bë, “Peliks ḵo mehöti ya ḵarabus wirek meya nedo.

¹⁵ Lob seraḵ meya Yerusalem lom alam-deneḵo-seriveng hir ggev los alam teta vu Yuda denër gagek raḵ yi, gedenër vu sa bë sebo nyëvewen vu yi.

¹⁶ Rēḵ senēr yah vu sir bë he Rom, og he su navo maggin meris meris vu mehöti rē. Gaḵ mehö sên gagek neggēp vu yi lo, og mêm ya nare alam sên denenër gagek raḵ yi lo malaj muḵin, gehe navo nyëḡ vu yi in bë bare menanër gagek nom jak gagek sên denenër raḵ yi lo.

¹⁷ Lob he sepa he mayam, lob sa su köpeḵ rē. Gaḵ heng to log sa nado raḵ beggang-gagek-yi gesenër bedeḵo mehö saga yam.

¹⁸ Lob alam sên denër gagek raḵ yi lo denare. Lob sa hekuung bë rēḵ denanër gagek nipaya jak yi, rēḵ ma.

¹⁹ Gaḵ losho deneggök sir in aggata sên degeḵo hir ḵeruing lu ngaa jak lo. Gedeneggök sir in mehö diiksên ti arê nebê Yesu, in Paulus nēr bë mehö saga nedo mala vesa.

²⁰ Lom seraḵ ni bë sa su yoh vu bë gango gagek degwa la nabê saga rē, om seloḵ tepēḵ in Paulus bë, ‘Maḵ hil anah Yerusalem loḵ mêm sēḵ gango hong gagek sênê gēp sagu.’

²¹ Rēḵ Paulus nēr bë yô medo dok ḵarabus, gemehö-los-bengö Sisar* gengo yi gagek rē. Lom senēr bë nah medo ḵarabus besa natōḵ vu aggata rē, loḵ mêm sa gevong yi na vu Sisar*.”

²² Lob Agripa nēr vu Pestos bë, “Sa bë gango mehö sagi yi gagek!” Lob yoḡek bë, “Nheng rēḵ gwengö!”

²³Lob monbuk lob Agripa luho Bernisi devunek log alam deko luho rak kapah medeyam. Luho delok ya beggang-supinsên-yi ving alam-begö-yi alaj pin, los alam böp böp vu nyëg sagu, lob Pestos nêr bedeko Paulus yam.

²⁴Log nêr bê, "Mehö-los-bengö Agripa, geham alam pin sên ham yam nedo ving he-ë, ham gwelê mehö sênê! Alam Yuda pin vu Yerusalem gevu sênê ving bedejij sa rot bedetahi niwëek bê su medo mala vesa, gak nadiik.

²⁵Rêk sa halê bê su vong ngaa nipaya ti in bê mêm hil angis yi menadiik rê. Log yö ketag rak avi bê Sisar* gengo yi gâgek, om sên sa hevongin bê gevong yi na.

²⁶Rêk sa su tök vu yi gâgek anon degwa ti meneggêp rangah in bê mêm sa kevu kapiya betatekin vu hil mehöböp Sisar* rê. Om mêm sên sa haço mehö sagi yam vu hong mehö-los-bengö Agripa, gevu ham pin saga ving in hil pin gango yi gâgek nivesa, lok mêm sa natök vu yi gâgek la in sa kevu doç kapiya.

²⁷Nabê sa gevong karabus ti na, gesa su gevong yi gâgek degwa na geving rê, og saga su yoh vu rê."

26

Paulus Tatekin Yi Gâgek Vu Agripa

¹Lob Agripa nêr vu Paulus bê, "Bê genanêr hong gâgek la, og genanêr!" Lom Paulus kedi nare betelê nema genêr yi gâgek bê,

²"Mehö-los-bengö Agripa! Alam Yuda denenêr gâgek rak sa yoh vu buk, lob gwëbeng sa kwag vesa rot in sa nare malam megenêr bê gwengö sa gâgek.

³Sa kwag vesa in ngo gerak ngaa pin sên hil Yuda ngo nesepa lok lo ni, gengaa pin sên hil nemehoo hil in lo. Om sa bê gwengö sa gâgek, og su nim tebö jak pevis.

⁴Ngaa pin sên sengo nahên magêm gesa hevong wirek rot beverup gwëbeng agi, og saga alam Yuda pin denerak ni, in sa nado ving sir ggêp Yerusalem.

⁵Yö denerak sa nig rot, om nabê kwaj nevo, og deyoh vu bê denanêr rangah vu hong nabê sa Parisai* ti, besetu sir vahi sên denesepa lok horek pin los dahis lo ti.

⁶Om sên gwëbeng sa nare agi, gedenevong gâgek vu sa in sa nehevong ving gâgek nivesa sên wirek Anutu vo vu hil kenud lo lo, gesa navo kwag in buk sên bê gâgek agi anon jak lo.

⁷Gehil degwa nemadluho-bevidek-luu lo yik denevo kwaj in buk sên bê gâgek agi anon jak lo ving, lom denejom rak vu Anutu buk gerangah. O Mehö Gayeheng, yik rak degwa sênê sên Yuda denêr gâgek kuungsên rak sa.

⁸Ma nebê va sên ham kwamin nevo bê Anutu su yoh vu bê gevong balam-diiksên dekedid jak nah gökin rê-ë?

⁹Wirek sa hevong ngaa ngahisekê in bê sa dahun Yesu Nasaret arê, lob sa hekuung bê sa nehevong ngaa nivesa.

¹⁰Sa nehevong nebê sênê vu Yerusalem, lom alam-deneço-seriveng hir ggev devo niwëek vu sa beseya naduu Anutu-yi-alam ngahisekê benehaço yah karabus. Log kaunsor denenêr bê dengis sir medenadiik, lob sa navo veyovin hir gâgek ving.

¹¹Gesa navo maggin ngahisekê vu sir lok dub-supinsên-yi pin. Sa nehevong in bê denanêr pelê los degeruu demij vu Mehöböp, gesahêg sengên böpata rot vu sir besa nesepa sir rot meya nayoh vu alam-yu-ngwê hir nyëg ving."

Paulus Nêr Yi Gâgek Sên Ggêrin Yi Mevong Ving Yesu Lo

(Sn 9:3-19; 22:6-16)

¹²"Log alam-deneço-seriveng hir ggev denêr gâgek niwëek vu sa medegadu sa ving meseya Damaskus.

¹³Lob Mehö Gayeheng! Sa medo naya rak hes vuheng atov, lob sa halê rangah ti vêr nebê davês betum vu yâgek begelu yam rak sa lok aggata. Tum böpata rot kesuu nyëg mala, lom yam jêh rak he los alam pin sên deneya ving sa lo.

¹⁴Lob he pin avês baya nahêp dob, lob sa hango gâgek ti yam lok Hibru ayej bê, 'Saulus, Saulus gëvo vanê vu sa in va? Vongin gebakê ngaa sên los nevu lo, lob ngo vongin gebo vanê vu hong.'

¹⁵Lob selok tepêk bê, 'Mehöböp, hong re?' Lom Mehöböp nêr yom bê, 'Sa Yesu sên genevong vanê vu sa lo!

¹⁶Om kwedi gebare niwëek. Gwëbeng seyam vu hong in sa bê gooin hong jak in genatu sa hur megena genanêr rangah nabê gelê sa nebê sênê. Gerêk genanêr ngaa sên sêk tato vu hong beron la vu tamusên lo rangah geving.

¹⁷Gesêk gegin hong doç alam Israel los alam-yu-ngwê sên sêk gevong hong na vu sir lo nemaj.

¹⁸Sêk gevong hong na vu sir in tatekin malaj medegevuu malakenu na gedegêrin sir nom vu rangah. Degevuu Satan yi niwëek gedenam vu Anutu, lom ayoj nam timu vu sa,

log sengo rĕk dahun hir ngaa nipaya na. Gemĕm rĕk denam sa nyĕg geving alam sĕn ayoj neyam timu vu sa bedetu sa ngaa ggovek lo.’ ”

Paulus Nĕr Vu Agripa Bĕ Nevong Yesu Yi Huk

¹⁹ “O Mehō-los-bengō Agripa, sa halĕ ngaa yagek yi sĕnĕ, lob sa su keyĕh gagek rĕ.

²⁰ Gaĕ senĕr gagek rangah vu alam Damaskus mugin, log senĕr vu alam Yerusalem, gevu nyĕg Yudea pin, gevu alam-yu-ngwĕ ving. Senĕr vu sir bĕ degĕrin sir vu hir ngaa nipaya gedenam vu Anutu, bedegevong ngaa nirōp in tato nabĕ deggĕrin ayoj ggovek ya.

²¹ Sa hevong nebĕ sĕnĕ, lob alam Yuda dejom sa ahon raĕ degwa saga loĕ dub-vabuung-bōp, gebĕ dengis sa besa nadiik.

²² Rĕk Anutu loĕ vu sa, rot besĕn verup gwĕbeng besa nare genanĕr gagek yōk vu alam meris, gevu ham alam los arĕmin lo agi. Sa su nanĕr gagek agga ngwĕ rĕ, gaĕ sa nanĕr gagek sĕn wirek alam-denenĕr-gagek-rangahsĕn losho Moses denenĕr bĕ rĕk berup lo.

²³ Denĕr nebĕ, ‘Kerisi rĕk geĕo vanĕ, log yō rĕk kedi jaĕ namuĕgin ĕĕp bedub. Lob rĕk nanĕr gagek-rangah-yi vu alam Israel, gevu alam dahis geving.’ ”

Paulus Nĕr Gagek Vu Agripa In Bĕ Ayo Na Timu Vu Yesu

²⁴ Paulus nĕr nebĕ sĕnĕ, lob kiap bōp Pestos petupek raĕ yi bĕ, “Paulus, hong bado! Geluĕk dub ngahisekĕ, lom kwam bōpata vong beyum vong paya!”

²⁵ Rĕk Paulus nĕr yah bĕ, “Mehō niwĕĕk Pestos, sa yuĕ su vong paya mesenĕr gagek jeggin jeggin rĕ, gaĕ senĕr gagek nirōp beyōnon.

²⁶ Mehō-los-bengō sĕnĕ neraĕ ngaa pin sĕnĕ ni, om sa su nahōneng rĕ gesenĕr rangah vu yi. Seraĕ ni bĕ ngaa pin sĕn agi su yoh nenga in mala los nenga rĕ. Gaĕ raĕ ni, in ngaa pin sĕnĕ su verup vunsĕn rĕ.

²⁷ O Mehō-los-bengō Agripa, maĕ gevong ving alam-denenĕr-gagek-rangahsĕn hir gageka-a? Ēĕ-ĕ, seraĕ ni bĕ genevong ving!”

²⁸ Loĕ Agripa nĕr yah vu Paulus bĕ, “Nabĕ genanĕr hus ading teka rot og maĕ hong gagek rĕk gevong meseĕĕrin sa natu Yesu yi hur ti!”

²⁹ Lom Paulus nĕr yah vu bĕ, “Ēĕ-ĕ! Nabĕ sa nanĕr dus, ma ading, og yik yoh vu! Sa najom raĕ vu Anutu bĕ, hong, galam pin sĕn ham los nengo sa gagek gwĕbeng-ĕ lo gwĕrin ham nabĕ sa, gaĕ mĕm sĕng sĕnĕ og sĕ natōk vu ham.”

³⁰ Paulus nĕr nebĕ sĕnĕ, loĕ mehō-los-bengō kedi nare ving kiap bōp Pestos, geBernisi, galam sĕn denedo ving sir lo meto deya.

³¹ To deyah dobnĕ ggovek, loĕ desap sir raĕ medenĕr bĕ, “Mehō sagi su vong ngaa ti paya in bĕ nadiik ma medo karabus rĕ.”

³² Lob Agripa nĕr vu Pestos bĕ, “Nabĕ mehō sĕnĕ su ketag nabĕ Sisar* gengo yi gagek rĕ, og yoh vu bĕ gebo yi vĕr mena.”

27

Deĕo Paulus Raĕ Ya Yag In Na Rom

¹ Kwaj vo gagek venuh bĕ he jaĕ yaĕ mana Rom, lob detung Paulus losho karabus vahi loĕ ya kapten ti nema. Arĕ nebĕ Yulius lob negin alam-begō-yi raĕ neggĕp alam nemadvahi (100) lok yu bōpata ti sĕn denenĕr sir bĕ mehō-los-bengō Augustus yi alam lo.

² Lob Adramitiam hir yaĕ ti bĕ geĕo kupeĕ na nyĕg bōp la vu distrik Asia*, lob he raĕ ya baya. Lob Aristarkus vu Tesalonika vu distrik Masedonia ya ving he.

³ Heng to log he ya seyu yaĕ ya Sidon, lob Yulius vong nivesa beyogekin Paulus bĕ yoh vu bĕ na gelĕ yi alam medegeĕin yi jaĕ nos lu ngaa.

⁴ He vu Sidon maya, rĕk sang bōp yam ggĕp yaĕ neru meruuk he. Lom yaĕ yom rivin dob Kupros demi meya

⁵ meyoh ya Kupros gedistrik Kilisia los Pampulia vuheng atov, behe tōk ya Mura vu distrik Lusia.

⁶ Vu nyĕg saga alam-begō-yi hir kapten tōk vu Aleksandria hir yaĕ ti geneya los Itali, lom ĕo he raĕ ya.

⁷ Behe ya raĕ baya. He vimengin bakōpeĕ rot buk ngahisekĕ, loĕ mĕm he tōk ya verup dus vu nyĕg bōp Kenidus. Lok sang ggĕrin he, lom he su ayoh vu bĕ ana rĕ, om he yah arivin dob Krete demi dus vu Salmone baya, in sang bōpata.

⁸ He yoh loo nenga Krete bevimengin rot batōk ya nyĕg ti arĕ nebĕ Yag-ben-nivesa neggĕp dus vu nyĕg bōp Lasea.

⁹ He vasap buk ngahisekë ggëp saga geBuk-dali-nos-yi-lo* maya ggovek ya, gebuk sën hob los sang yi lo verup beloo vongin dahun he behe malamin nama. Lom Paulus nër gägek vorot vu sir bë,

¹⁰ "Alam-e! Nabë hil ana, og hil rëk natòk vu maggin bõpata. Hil rëk basap kupek los yag, gehil mehõnon rëk malad nama geving."

¹¹ Rëk alam-begõ-yi hir kapten bë nenga vu yag ala luho yag yi kapten, gesu ngo Paulus yi gägek rë.

¹² Yag ben sënë su nyëg nivesa in bë yag medo dok dok buk sang yi rë, om alam ngahisekë denër gägek venuh bë dekesuu nyëg saga gedena. Kwaj nevo bë rëk denatòk na nyëg bõp Poniks bedemedo nyëg sagu dok buk ayõong los sang yi, og mëm nivesa. In Poniks saga yik yag ben nivesa ti vu Krete, geyag vaha neggëp luu. Ngwë neggëp ahë, gengwë neggëp nën.

Sang Vong Meloo Nipaya Rak

¹³ Lob ayõong nalu verup gesu yam niwëek rot rë, lob dekuung bë deyoh vu bë na denatòk na nyëg saga. Lob dedadii anka rak yah gedeseпа loo nenga Krete rot medeya.

¹⁴ Rëk pevis besang niwëek bõpata ti sën denenër bë Nyëhuhek lo, yam ggëp kedu Krete.

¹⁵ Lob rot he avuti ggëp hus bedu ya, lob he su ayoh vu bë pekwë yag neru nah vu sang rë, lom he hevuu besang ko he mehe ya rot.

¹⁶ He serõg meheto maya kedu loo vuheng sën denenër arë nebë Kauda lo demi. Lob he hevong huk bõp rot menaduu dëgi ahon.

¹⁷ Dedadii dëgi rak yam yag vavunë ggovek ya, log deduu aggis la lok yag anon atov in bë niwëek jak. Rëk newaj rak bë yag rëk na mejak vu saap Surtis sën neggëp dus vu Aprika lo, lom detë anka sël luk ya loo gesang ko he gehe medo nahõk mu.

¹⁸ Sang los loo sis merot he niwëek ata, lob kedi detë kupek luk ya loo monbuk.

¹⁹ Gebuk netu löõ lob dejom kupek yag yi pin rak nemaj medetë luk ya loo ving.

²⁰ Lob Nyëhuhek bõpata sënë sis he rot gesu ahë yes neraḱ teka rë. Ggërin he buk ngahisekë gehe su ayoh vu bë galë hes mala los betuheng rë, lom he kwamin nevo bë rëk he malamin nama yõnon.

²¹ Denedo mu buk ngahisekë genos ma, lob Paulus kedi menër vu sir bë, "Alam-e, bë ham gwengõ sa gägek wirek behil medo Krete, og maḱ hil su rëk natòk vu maggin nabë sënë rë, gehil su rëk basap ngaa pin sënë rë.

²² Rëk ma lo, om ham nimin wëek! Mehõti su rëk mala nama rë, gaḱ yag mu yõ rëk mala nama.

²³ In Anutu sën setu yi hur besa najom rak vu yi lo, yi angër ti yam vu sa gwëbeng buk

²⁴ benër bë, 'Paulus, sa gegõneng! In rëk gena gebare mehõ-los-bengõ Sisar* mala. Om gwengõ rë! Genejom rak in alam pin sën denedo rak yag ving hong agi, lom Anutu yoḱekin bë rëk demedo vesaj geving hong.'

²⁵ Om alam! Ham su gõneng! Sa hevong ving bë Anutu rëk gevong ngaa pin sënë banon jak nabë sën nër vu sa agi.

²⁶ Rëk mu yag rëk na medah dok kedu loo vuheng ti."

²⁷ Lob soda luu ggovek ya gehe nahën medo neketul loḱ baya verup Loo Adria. Gebuk vuheng rak lob alam yag denḱo bë yag maḱ ya medus rak dob ti.

²⁸ Lob deseyu gelõng loḱ aggis medetë luk ya loo medetahõo rak nemaj medelë bë ading yoh vu mehõdahis ti. Loḱ heḱ heto maya teka ving lob detë ggõkin yah, lob delë bë ading yoh vu nemadluho menemadvahi.

²⁹ Lom deggõneng bë he hevongin ana ḱetul he jak gelõng, om detë anka lubeluu luk ggëp yag hus, gedenejom rak bë rangah jak pevis.

³⁰ Log alam yag vahì denesero aggata in bë degevu yag gedebeяa medena roneḱ, lob deseyesin dëgi luk ya, gedetetuhin bë degetë anka la na yag neru.

³¹ Rëk Paulus nër vu alam-begõ-yi losho hir kapten bë, "Nabë alam sënë geto dena in yag, og ham pin rëk malamin nama!"

³² Lob alam-begõ-yi delov aggis in dëgi geto meluk ya loo.

³³ Log nyëg ggovek in bë geheng, lob Paulus nër vu alam gejjir sir bë dega nos teka rë. Nër bë, "Ham ngo medo newamin neraḱ yoh vu soda luu ggovek ya beham diiḱahëmin rot, geham su newa nos rë.

³⁴ Om sën sa nanër niwëek vu ham bë ham gwa nos teka benimin wëek dok. Ham ti su rëk mala nama rë!"

³⁵ Nër bë saga log ko brët bejom rak ya vu Anutu rak malaj, log debu megga.

³⁶ Lom alam pin nij wëek rak gedeḱo hej nos rak ving medegga.

* **27:9** - Buk-dali-nos-yi sënë og yik buk sën alam Yuda hir alam-deneḱo-serviveng yusekë nesis sipsip tuvek meneḱo niḱõḱ menelok ya dub-vabuung-bõp ayo vabuung soḱek in kevoh alam Yuda hir ngaa nipaya na lo. Denelë buk sënë loḱ kwev Oktoba neyoh vu ta pin gayej nenër dali ggërin nos besu denegga rë.

³⁷ He pin sĕn nado raḡ yaḡ lo raḡ negḡep alam nemadluho, bemehödahis löö menemadluho-menemadvahi-bevidek-ti (276).

³⁸ Degga ggovek log detĕ wit* los bëëk ngahisekĕ sĕn nahĕn nedo loḡ yaḡ ayo lo luḡ ya loo in bë sepĕp jaḡ in yaḡ.

Yaḡ Vong Paya

³⁹ Heng to dob bedelĕ nyĕḡ, rĕḡ mu sir duḡin. Rĕḡ delĕ nyĕḡ len ti geloo ggurek ya, geraggĕr nivesa, lom kwaj nevo bë maḡ degevonḡ yaḡ na mejaḡ na sagu.

⁴⁰ Lob delov agḡis in anka pin beluḡ nedo loo gedekevelekin agḡis in stiya. Gededadii sĕl raḡ yah in bë ayöong doḡ megeḡo yaḡ na roneḡnĕ.

⁴¹ Rĕḡ loo ḡo yaḡ beyoh paya merax ya saap ti belah loḡ. Neru lah loḡ niwĕĕk ata menedo, geloo nesis ya menerax yaḡ hus rot lom veröp.

⁴² Nebĕ saga lob alam-begö-yi devonḡ in bë dengis alam ḡarabus medenadiiḡ, in bë ti su ḡök loo mebeya mena.

⁴³ Rĕḡ hir kapten kwa vo Paulus lom nĕrin sir. Genĕr bë alam sĕn deyoh vu bë degök bël lo pin depesönḡ na loo namuḡin bena dejaḡ na roneḡnĕ.

⁴⁴ Galam vahi sĕn su deneggök bël rĕ lo, oḡ jaḡ degĕp yaḡ nyĕ veröpsĕn ti ti bena dejaḡ na roneḡ geving. Lom alam pin devonḡ nebĕ saga meya derax ya roneḡ los navij dahis.

28

Paulus Nedo Dob Malta

¹ He ya marax ya roneḡ, lob he hanḡo gedenenĕr nyĕḡ sĕnĕ arĕ nebĕ dob Malta.

² Lob alam nyĕḡ sĕnĕ devonḡ nivesa rot vu he. Hob to raḡ genyĕḡ nikul lom devev nengwah böpata bedeko he pin ya behe venguh.

³ Lob Paulus supin nengwah bun ti bevev raḡ ya nengwah, rĕḡ nyĕl ti loḡ negḡĕp benengwah pang, lob tur to beranḡa Paulus nema besoo lok.

⁴ Lob alam vu nyĕḡ saga delĕ nyĕl sĕnĕ gevare nesoo loḡ Paulus nema lob denĕr bë, “Maḡ yönon, mehö sĕnĕ sis mehöti mediik, rĕḡ loo su rehöo yi rĕ, om sĕn yi nyĕvewen töḡ vu yi besis yi aḡi.”

⁵ Rĕḡ Paulus tetĕhin nyĕl beya meto merax ya nengwah rĕḡ nḡaa ti su vong yi rĕ.

⁶ Lob medo denegin yi in dekuung bë rĕḡ buuk ma, rĕḡ nadiik pevis. Lob medo denegin yi hus ading, rĕḡ ma gedelĕ bë nḡaa nipaya ti su nevonḡ yi rĕ, lom tum depekwĕ medenĕr bë, “Maḡ yi anutu ti!”

⁷ Lob alam saga hir ggev arĕ nebĕ Publius, yi dob negḡĕp dus vu nyĕḡ sagu. Mehö saga ḡo he ya yi begḡang, begin he nivesa rot yoh vu buk löö.

⁸ Lob Publius sĕnĕ ama nirax meneggĕp. Nivanĕ böp ḡahĕ neverup ḡök, rĕḡ Paulus ya mejom raḡ yi, gebĕ nema raḡ lom vesa loḡ.

⁹ Vong nebĕ saga, lob alam nirax sĕn vu nyĕḡ sagu pin deyam vu Paulus ving bevong benijvesa raḡ ḡḡökin.

¹⁰ Lob deḡo he raḡ nivesa rot. Lob ggovek gehe bë ajaḡ na yaḡ mana, lob deḡo nos lu nḡaa vu he medetunḡ raḡ ya yaḡ.

Paulus Ya Metök Ya Rom

¹¹ He nado kwev löö ḡḡĕp sagu, loḡ he raḡ alam nyĕḡ böp Aleksandria hir yaḡ ti sĕn anutukuungsĕn-pepid kenuj denare raḡ neru lo baya. In yaḡ saga rivin menedo loḡ buk sang los ayöong yi vu nyĕḡ sagu.

¹² Lob he ya verup Surakas menado buk löö.

¹³ Mĕm he raḡ mayoh dus vu loo nenga baya verup Regium. Lob buk ti ya ggovek, log ayöong nalu verup ḡḡĕp ahĕ gebuk netu luu lob he töḡ ya Puteoli.

¹⁴ He töḡ vu Yesu-yi-alam la vu sagu, lob denĕr bë he medo geving sir soda ti rĕ. Lob he nado ggovek log he ya verup Rom.

¹⁵ Lob Yesu-yi-alam vu nyĕḡ böp Rom denḡo bë he ya verup, lom yam denebuu he ḡḡĕp aggata. Lob vahi deyam medeto maket Apius, gevahi deto Beggang-vatĕvek-löö. Paulus lĕ sir, lom jom raḡ ya vu Anutu los ahĕ nivesa in sir, gayo niwĕĕk raḡ.

¹⁶ Log he lok ya nyĕḡ böp Rom, lob kiap böp nĕr bë yoh vu bë Paulus yö bago begḡang vu dahis bemedo doḡ, galam-begö-yi ti medo geving in gegin yi.

Paulus Nĕr Bengö Nivesa Gḡĕp Nyĕḡ Böp Rom

¹⁷ Buk löö ya ggovek ya log Paulus tahi alam Yuda hir ggev, log nĕr vu sir bë, “Arig lo, sa su nehevong nḡaa nipaya ti in bë dahun hil hed alam ma, juuk nḡaa wirek hen sĕn hil kenud lo hir nḡaa lo rĕ. Rĕḡ deduu sa ḡḡĕp Yerusalem gedetunḡ sa loḡ alam Rom nemaj.

¹⁸ Lob alam Rom deloḡ tepĕḡ in sa rot, rĕḡ ma gesu denetök vu nḡaa nipaya ti in bë mĕm dengis sa mesa nadiik rĕ, lob kwaj vu bë dekevelekin sa vĕr.

¹⁹ Rêk ma, galam Yuda dekeyêh gâgek sagi, lom sehög aggata ngwê su neggêp rē, om sên sa ketag bê mehō-los-bengō Sisar* gengo sa gâgek. Gaḵ sa su bê rêk gevong gâgek vu salam in ngaa ti rē.

²⁰ Om sên sa tahi ham raḵ degwa saga, gesa bê galê ham benanêr gâgek vu ham, in sa nehevong ving menehegin mehō sên hil Israel pin nehegin lo. Lob yîk deduu sa raḵ sêng raḵ degwa sagi."

²¹ Lob denêr vu yi bê, "Alam Yudea la su dekevu ḵapiya yam in bê denanêr hong vu he rē. Galam Yuda ti su yam nêr vu he genêr gâgek nipaya raḵ hong rē.

²² Gaḵ he bê gango ayom jaḵ ngo avim. He su arak gâgek saga degwa ni rē. Gaḵ he raḵ ni mu bê vu nyêg pin alam denenêr gâgek nipaya raḵ Yesu-yi-alam."

²³ Lob deggooin buk ti raḵ, lob sir ngahisekê deyam vu Paulus ggêp yi beggang betateḵin gâgek degwa vu sir monbuk anon rot behes luk ya. Nenêr gâgek raḵ Anutu-yi-nyêg, log nenêr Moses yi horek los alam-denenêr-gâgek-rangahsên hir gâgek in tato Yesu rangah vu sir bayoj na timu vu yi.

²⁴ Lob sir la devong ving yi gâgek, gela su devong ving rē.

²⁵ Lob demehoo sir log deya raḵ, loḵ Paulus nêr gâgek ti vu sir bê, "Anon Vabuung nêr yōnon rot beberup mehō-nenêr-gâgek-rangahsên Yesaya avi vu hil ḵenud lo bê:

²⁶ 'Gena vu alam sênê begenanêr vu sir nabê sênê:

"Rêk ham gwengō gâgek gök gökin,
rêk mu ham su rêk jaḵ degwa ni rē.

Rêk ham gwelê gök gökin,
rêk mu ham su rêk natōḵ jaḵ degwa rē."

²⁷ In alam saga ayoj dahis raḵ,
gesu denengō gâgek rē,
gedemir malaj.

Devong nebê sênê in bê malaj rêk gelê ngaa,
genengaj rêk gengo gâgek,
lob ayoj rêk natōḵ jaḵ gâgek degwa,

lob degêrin bedenom vu sa
besa gevong benijvesa jaḵ nah gökin.'

²⁸ Om ham gwengō rē, gâgek nivesa sên Anutu vong yam in bê geḵo mehōnon nah vu yi lo, og vo ya vu alam-yu-ngwê ggovek ya, om rêk degengō medegevong geving."

²⁹ Paulus nêr gâgek saga ggovek, lob alam Yuda demehoo sir los ahêj sengên böpata geto deyah dobnê medeya.

³⁰ Lob Paulus nedo loḵ beggang sên nebaḵo genedo loḵ lo yoh vu ta luu, lob nevong nivesa vu alam sên deneyam vu yi lo pin.

³¹ Nenêr gâgek raḵ Anutu-yi-nyêg, genetateḵin Mehōböp Yesu Kerisi yi gâgek vu sir. Nenêr rangah los niwêêk gemehōti su nêrin yi rē.

Kapiya Sên Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Rom

Huk Sinarë Sên Paulus Nevong Lo Degwa

¹ Kerisi Yesu yi hur sa Paulus. Yö vong sa mesetu sinarë beggoin sa raḅ bē sa nanēr Bengö Nivesa rangah.

² Sên Anutu yō nēr verup alam-denenēr-gagek-rangahsên avij wirek rot meneggēp loḅ yi kapiya lo.

³ Bengö Nivesa sēnē raḅ Nalu Yesu Kerisi, hil Mehöböp sên yam tu mehōnon loḅ Davit* yi mewis lo.

⁴ Lob Anon Vabuung vong beked i raḅ yah vu bedub, lob sên kedi raḅ yah vu bedub lo tato rangah bē Anutu Nalu los niwēēk yōnon.

⁵ Lob Anutu vong semusemu vu hil degwa raḅ yi timu. Bevong he behe tu sinarë in bē gaḅo arē jaḅ menanēr rangah vu mehōnon pin vu dob nabē ayoj na timu vu yi medegevek babu.

⁶ Log Anutu yi köök yök vu ham alam Rom bē ham natu Yesu Kerisi yi alam geving.

⁷ Om sên sa kevu kapiya sēnē yök vu ham Rom pin sên Anutu kwa pesivin ham beggoin ham raḅ in bē ham natu yi alam lo. Hil Amad Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi degevang semusên vu ham bedegevang ham ayomin gēp revuh.

Paulus Kwa Vo Bē Na Gelë Alam Rom

⁸ Sa bē nanēr jaḅ sēnē namugin rē: Alam pin dengo medenenēr yoh vu nyëg pin bē ham ayomin neya timu vu Yesu, om sên sa najom raḅ vu Kerisi bē nanēr vu Anutu nabē sa kwag vesa rot in ham pin.

⁹ Sayog neya vu Anutu genekehe sa bē sa gevang yi huk benanēr Nalu yi Bengö Nivesa rangah. Lob Anutu yō raḅ ni bē sa kwag nevo ham menajom raḅ in ham yoh vu buk.

¹⁰ Sa su halē ham wirek rē, om sên sa neketag vu Anutu yoh vu buk bē kwa og yō natök vu aggata besenök vu ham.

¹¹ In sahéng ving pangsên bē senök galē ham, besa gevang Anon Vabuung yi semusên vahi sên vo vu sa lo vu ham geving in bo niwēēk vu ham.

¹² Sa kwag nevo bē ham vongvingsên rēḅ gadu sa, gesa vongvingsên rēḅ gadu ham, behil abo niwēēk doḅ hil vewen vewen nabē sēnē.

¹³ Arig lo, om sên sa bē ham jaḅ ni nabē beron ngahiseḅē og sa nehevongin bē senök vu ham. In sa bē gaḅo ham vahi nom vu Anutu nabē sên sa nehaḅo alam-yu-ngwē vahi deyom govek lo. Rēḅ sa hōg aggata ma.

¹⁴ Anutu vo huk loḅ sa nemaḅ meneggēp bē sa tatekin yi gagek vu alam Grik sên denedo nivesa lo, gevu alam nyëg vahi sên denedo paya lo geving. Vu alam los kwaj, gevu alam kwaj masên geving.

¹⁵ Om sên sa kwag nevo pangsên bē sa nanēr Bengö Nivesa vu ham alam Rom geving.

Bengö Nivesa Sēnē Tato Anutu Niwēēk

¹⁶ In sa su nig nemum in Bengö Nivesa rē. In tu Anutu yi niwēēk beyoh vu bē geḅo alam sên ayoj neya timu vu Yesu lo nah. He alam Yuda namugin, loḅ mēm ham alam-yu-ngwē gökin.

¹⁷ Log Bengö Nivesa sēnē netato bē Anutu mehö niröp los yohvu. Nabē mehöti gevang geving Bengö Nivesa, og rēḅ ayo na timu vu Yesu noh vu sên dekevu meneggēp loḅ Anutu-yi-kapiya lo bē, "Mehöti bē ayo na timu vu yi, og Anutu rēḅ nanēr mehö sēnē nabē yi mehö yohvu, lob medo mala-tumsên."

Mehōnon Pin Deneruu Demij Vu Anutu

¹⁸ Hil naraḅ ni bē, Anutu ahē sengen benevo nipaya nyēvewen neyam vu yaḅek loḅ yah vu alam pin sên deneruu demij vu yi, gedenevang ngaa nipaya medenedahun yi gagek anon raḅ hir ngaa nipaya lo.

¹⁹ In Anutu yi ngaa sên hil ayoh vu bē galē majak ni lo neggēp rangah vu alam sên deneruu demij vu yi agi. In Anutu yō tato rangah vu mehōnon pin ggovek ya.

²⁰ Yōnon, alam delē dob los ngaa pin sên Anutu tung lo wirek beyam verup gwēbeng, lom sēnē tato Anutu yi ngaa vahi sên mehōnon su deyoh vu bē degelē jaḅ malaj rē lo vu hil. Log ngaa sên hil su ayoh vu bē galē jaḅ malad rē lo, og saga tatekin Anutu yi degwa los yi niwēēk böpata sên neggēp ving yi degwata los degwata lo rangah vu hil. Nebē sēnē, om mehōnon su deyoh vu bē dedah hir nipaya vun gedenanēr nabē, "Sa su raḅ ni bē ngaa nipaya rē!"

²¹ In mehõnon derak Anutu ni rëk su kwaj nevo bë Anutu yõnon bedeko arë rak rë. Gesu kwaj vesa vu yi in ngaa nivesa vesa pin sën vo vu sir lo rë. Gaḱ kwaj nesepa loḱ gagek meris meris bedenetu alam kwaj masën bedenedo loḱ malakenu.

²² Deko sir rak medenenër bë, "He alam los kwamin!" rëk ma gedetu alam kwaj masën.

²³ Gederuu demij vu Anutu, mehõ los niwëek sën su nediik rë lo. Log tum ngaa sën denediik medenepetar ya lo nebë mehõnon, gesoḱ los reggu genyël lo, og denesemu kenuj medeneḱo arëj rak medenejom rak vu sir.

Nipaya Aggagga

²⁴ Lob Anutu nilëlin sir bë, maam kwaj nipaya yõ geli sir na vu ngaa nipaya sën ahëj neving lo, gevu ngaa ningõhek sën su yoh vu rë lo, beyõ debasap navij.

²⁵ Alam nebë sënë denevuu Anutu yi gagek anon ya gedenepekwe medeneḱo gagek kuungsën rak. Log deneruu demij vu Anutu sën ngaa pin ala lo, gedenejom rak vu ngaa sën Anutu tung lo gedenesepa lok yõ hir aggata. Nij nelëlin Anutu sën hil gaḱo arë jaḱ na vavunë mebare mena degwata los degwata lo. Yõnon.

²⁶ Om sën Anutu nilëlin sir bë yõ demedo dok hir ngaa nipaya sën malaj anon in lo. Avëh og nij nelëlin hir aggata niröp sën dejak maluh lo, gedeneḱgerin sir yah medenevong ngaa sën su yoh vu rë lo ving avëh ngwë.

²⁷ Gemaluh ving nebë saga. Nij nelëlin aggata niröpsën sën degeḱo avëh lo gayoj vev rasap rasap nebë nengwah in bë yõ degevong ngaa nipaya vu maluh ngwë. Maluh sënë denevong ngaa nimumsën ving mehõ ngwë lob yõ deneko nyëvewen nipaya loḱ yah, yoh vu hir nipaya sënë.

²⁸ In nij nelël bë su kwaj bo Anutu gëp ayoj, lom Anutu lëëin sir ya beyõ medo denevong yoh vu kwaj nipaya sënë, bedenevong ngaa nipaya aggagga sën su yoh vu bë mehõnon degevong rë lo.

²⁹ Denevong ngaa pin sën su niröp rë lo bengaa nipaya pin pup ayoj. Ayoj nevu nevu in ngaa nipaya pangsën gedenele alam vahi paya. Ayoj nesis yi vu alam vahi ga, denesis alam medenediik. Denenër sir ga, denetetuhin mehõ ngwë gedenevong paya vu sir. Denevongwëng gagek yah nenga rak mehõ ngwë ga,

³⁰ denenër gagek kuungsën rak mehõ ngwë ving bë nij paya. Denelë Anutu paya medenesis begõ vu yi ga, denenër pelësën ga, deneko sir rak medenevong paang. Denevër ngaa nipaya mewis mewis verup. Gedenekeyëh amaj lu ataj ayej.

³¹ Kwaj ma! Denenër rëk su denevong yoh vu hir gagek rë. Su ahëj neving sir sën yik sir degwa timu lo rë. Gesu kwaj nevingin mehõ ngwë rë.

³² Anutu yi horek nër nebë alam sën degevong ngaa nabë sënë og yoh vu bë denadiik bemalaj nama. Lob alam sënë derak horek sënë ni ggovek ya, rëk ma gemedo denevong ngaa nebë sënë. Lob su denevong sënë mu rë, gaḱ kwaj vesa in alam sën denevong ngaa nebë agi ving, medenepisek in sir medenelev horek in.

2

Anutu Nengo Hil Gagek Degwa Og Neseggi Niröp

¹ Om sa nanër vu ham ti ti sën ham nenër mehõ ngwë bë nij paya lo nabë: Su geyoh vu bë gedah ngo hong nipaya vun rë. In gengo! Genenër mehõ ngwë bë nipaya, lob sënë og yik genenër valek hong ving nebë saga bë nim paya. In yik ngaa sën genenër rak yi lo, og yik genevong nebë sënë ving.

² Lob hil arak ni bë Anutu nevo nipaya nyëvewen vu alam sën denevong ngaa nebë agi, lob sënë og Anutu nevong yoh vu.

³ Om hong sën genenër alam sën denevong ngaa nipaya nebë agi bë nij paya lo, rëk mu yik genevong nebë sënë ving, ma gekuung bë? Su geyoh vu bë rëk gebeya in Anutu megenoh nenga in nyëvewen rë.

⁴ Ma nebë va? Anutu nevong nivesa rot vu hong menegin hus adingsekë rot gesu nevo nyëvewen vu hong pevis rë. Anutu yi ngaa nivesa sënë, maḱ gekuung bë ngaa meris-a? Gaḱ Anutu nevong nivesa vu hong sënë in bë gegwërin hong.

⁵ Sën ayom niwëek ata gesu genewërin hong rë lo, og sënë nebë sën ngo genebun hong nipaya nyëvewen rak bun, lom Anutu ahë sengën rot vu hong. Rëk mëm dok buk-ahësengën-yi sën Anutu bo nyëvewen niröp noh vu mehõnon pin lo, og rëk genatõḱ vu nyëvewen bõpata jaḱ hong nipaya sënë.

⁶ In rëk bo nyëvewen gelek mehõnon pin noh vu ngaa sën denevong lo.

⁷ Alam sën denejom sir ahon medenedo rak ngaa nivesa medenevong in bë denatu alam-los-bengõj gelos arëj böp gedemedo malaj-tumsën lo, og Anutu rëk gevong bedemedo malaj-tumsën degwata los degwata.

⁸ Gaḱ alam sën yô kwaj nevo sir mu gedeneruu demij vu gagek anon, gedenesepa loḱ ngaa nipaya lo, og Anutu rëḱ ahê sengên böpata mebo nyëvewen nipaya rot vu sir.

⁹ Maggin böpata los nisangsën rëḱ gebom alam pin sën denevong ngaa nipaya lo. Alam Yuda namugin, loḱ mêm alam-yu-ngwê gökin.

¹⁰ Gaḱ alam pin sën denevong nivesa lo, og Anutu rëḱ gevong bedenatu alam-los-bengöj, garêj böp jak, bayoj gëp revuh. Rëḱ alam Yuda namugin, loḱ alam-yu-ngwê gökin.

¹¹ In Anutu su kwa nevo mehönnon arêj bê sir böp benevong nyëvewen vu sir rë, gaḱ nevong nyëvewen yoh vu ngaa sën denevong lo.

¹² Lob alam-yu-ngwê sën su denesepa loḱ alam Yuda hir horek rë lo, og Anutu su rëḱ seggi sir jak alam Yuda hir horek rë, rëḱ mu rëḱ malaj nama geving in su denesepa loḱ yô hir aggata niröp rë. Gaḱ alam sën denesepa loḱ alam Yuda hir horek lo, og Anutu rëḱ seggi sir jak, gebo nyëvewen vu sir in dekeyêh.

¹³ Alam sën denengo horek meris mu lo su rëḱ arêj nabê sir alam yohvu gëp Anutu mala rë. Gaḱ alam sën denesepa loḱ horek lo mu, sën mêm rëḱ arêj nabê sir alam yohvu.

¹⁴ Nebê sënê lob alam-yu-ngwê su denerak alam Yuda hir horek ni rë, rëḱ mu yô denesepa loḱ yô hir horek vahi beya nevaleḱ gagek vahi sën alam Yuda hir horek nêr lo. Om sir duḱin alam Yuda hir horek rëḱ mu saga tato bê Anutu yi horek vahi neggëp loḱ ayoj ving.

¹⁵ In hir horek neggëp loḱ ayoj bekvaj nevo ngaa vahi bê nivesa gengaa vahi bê nipaya, lom deneseggi sir loḱ ayoj bedenener bê denevong sënê, og yoh vu, gesaji, og su yoh vu rë.

¹⁶ Log Anutu rëḱ nanêr vu Buk-tamusên, lob Kerisi Yesu rëḱ seggi mehönnon pin hir gagek vunsên nabê sën sa nanêr rangah vu ham loḱ Bengö Nivesa lo.

Alam Yuda Devong Ving Bê Horek Yoh Vu Bê Doḱ Vu Sir

¹⁷ Gaḱ hong! Arêm nebê Yuda, gekwam nevo bê horek sën Anutu vo vu alam Yuda lo yoh vu bê doḱ vu hong in gagek. Gengo geneḱo arêm rak megenenêr bê Anutu-yi-alam hong.

¹⁸ Gerak Anutu kwa ni. Geluḱ dub loḱ horek saga ggovek, om sën gerak aggata niröpsên-yi ni bahêm neving.

¹⁹ Gekwam nevo bê geyoh vu bê getato aggata niröp vu alam malaj kenod, lob alam sën denedo loḱ malakenu lo, og getato rangah vu sir.

²⁰ Log kwam nevo ving nebê kwa los gagek anon pin neggëp loḱ ham horek sagi, om sën geyoh vu bê gebo kwa vu alam kwaj masên megetahu alam sën denedo ngöḱ ngöḱ nebê hurmahan lo doḱ gagek.

²¹ Yönon, genetahu alam vahi, rëḱ nebê va sën su ngo genetahu hong loḱ rë-ê? Genenêr vu alam bê su degodeḱ, rëḱ mu ngo genehodeḱ.

²² Gegegenêr bê alam su degevong baggêb, rëḱ mu ngo genevong. Nim nelêlin anutu-kuungsên rëḱ mu genelok ya alam dahis hir dub ayo megenehodeḱ hir anutu-kuungsên hir ngaa.

²³ Ngo geneḱo arêm rak megenenêr bê gerak Anutu yi horek ni, rëḱ mu ngo genekweyêh yi horek megenevasap Anutu arê rak ngaa nebê saga.

²⁴ Yönon, sënê yoh vu gagek sën neggëp loḱ Anutu-yi-kapiya lo bê: Alam dahis denenêr pelêsên rak Anutu arê, log degwa vu ham.

Bê Degerah Navij Og Saga Su Yoh Vu Bê Geḱo Sir Nah Vu Anutu Rê*

²⁵ Sën derah* navim lo, nabê gesepa dok Horek, og sakaḱ ngaa nivesa. Yönon, derah* navim vorot, rëḱ mu nabê gekweyêh horek, og yik nebê sën su derah* rë.

²⁶ Nebê sënê, om mehöti sën su derah* navi rë lo, nabê sepa doḱ horek, og mehö sënê rëḱ bengö na nabê alam sën derah* navij vorot lo.

²⁷ Yönon, Anutu vong horek meneggëp vu hong Yuda, lob derah* navim ving. Rëḱ nim lël megenekweyêh horek, om mehö-yu-ngwê sën su derah* navi rë rëḱ nesepa loḱ horek anon lo, og yi huk saga tato rangah bê nim paya om rëḱ gweko nyëvewen.

²⁸ Alam Yuda og Anutu-yi-alam sir, rëḱ mu nabê mehöti ama lu ata Yuda, og saga mu su yoh vu bê gevong bemehö saga natu Anutu-yi-alam yönon rë. Log nabê degerah* mehöti navi, og saga mu su yoh vu bê gevong bemehö saga natu Yuda ti yönon rë.

²⁹ Gaḱ yik mehö sën ayo neya timu vu alam Yuda hir ngaa lo, sën yi Yuda soḱek. Log yik mehö sën ayo neya timu vu Anutu lo, sën netu Anutu-yi-alam soḱek. Mehö nebê sënê su nesepa loḱ horek meris mu rë, gaḱ nesepa loḱ los kwa nevo, bayo neya timu. Mehönnon maḱ su rëḱ degeko mehö nebê sënê jaḱ rë, gaḱ Anutu yô rëḱ geḱo yi jak.

3

Ngaa Nipaya Su Yoh Vu Bê Dahun Ngaa Nivesa Rê

¹ Nebê sënê, om alam Yuda rëḱ dekesuu mehö ngwê nabê va? Geva nivesa neverup rak sën denerah* navij-ê?

2 Alam-e! Yi ngaa nivesa aggagga neggëp! Nyëmuğinsën nebë sënë: Anutu vo yi gägek vu alam Yuda in bë degegin.

3 Yönon, rëk mu sir la su denevong yoh vu gägek sënë rë. Om Anutu maḵ rëk gevek hir ngaa nipaya saga babu bedahun yi gägek nivesa na?

4 Rëk nama! Nabë mehönön pin denanër gägek kuungsën, og sënë su rëk pekwe Anutu rë, gaḵ yö rëk medo menanër yönon degwata los degwata. Yik yoh vu gägek sën neggëp loḵ yi kapiya lo bë:

“Hong gägek pin og niröp rot.

Om nabë degevong gägek vu hong, og rëk kwesuu sir yönon.”

5 Om hil rëk nanër nabë va? Nabë hil nehevong ngaa nipaya gAnutu nevong ngaa yohvu mu, og maḵ Anutu su yoh vu bë bo nyëvewen doḵ nah hil ngaa nipaya rë? In hil ngaa nipaya tato yi ngaa nivesa rangah bevong barë böp raḵ mekesuu-a?—sënëḵ sa nesepa loḵ mehönön kwaj mu mesenër—

6 rëk nama! Hil su rëk nanër nabë saga rë, in nabë Anutu su mehö yohvu rë, og su yoh vu bë rëk seggi mehönön hir ngaa pin bebo nyëvewen doḵ nah vu sir rë.

7 Log nabë hil nanër nabë mehönön degeḵo Anutu arë jaḵ rot, in delë bë sa mehö gägek kuungsën, rëk yi og mehö nenër gägek los anon, og maḵ su yoh vu bë rëk bo nipaya nyëvewen doḵ nah vu sa rë? In ngaa nipaya sën sa nehevong lo tato yi ngaa nivesa rangah barë böp raḵ mekesuu-a?

8 Bë nabë sënë, og hil rëk nanër nabë, “Ham-o! Behil gevong ngaa nipaya in ngaa nivesa rëk berup jaḵ!” Log alam vahi denekuung raḵ medenenër gägek raḵ he yah nenga bë he nanër nebë sënë! Rëk ma! Hil su ayoh vu bë gevong nabë sënë rë! Om alam sën denenër bë aga rëk degeḵo nyëvewen doḵ nah beyoh vu.

Mehö Nivesa Ti Su Nedo Rë

9 Om-a? Maḵ hil Yuda kesuu alam-yu-ngwë? Ma verök yi! He nër ggovek ya bë hil pin nado loḵ ngaa nipaya ayo peggo. Hil Yuda los alam-yu-ngwë pin.

10 In gägek neggëp loḵ Anutu-yi-kapiya nebë:

“Mehö nivesa ti su nedo rë, gema verök yi.

11 Mehö los kwa ti su nedo rë,

geti su nesero Anutu in bë jaḵ ni rë.

12 Mehönön pin deyoh paya in aggata niröp,

gesir pin los dahis nij paya raḵ.

Gaḵ mehöti su nevong ngaa nivesa rë, gema verök yi.

Ti su nebë sënë menedo rë.”

13 “Avij nebë asoreng vu bedub ggëp netök,

gedaggej nenër gägek kuungsën.”

“Vong bë nyël nevu parahek nipaya nedo loḵ avij”,

14 “medeneterot mehönön raḵ gägek nipaya”.

15 “Deneserög pevis in bë dengis mehönön medenadiik.

16 Denevong riḵ raḵ ngaa nivesa pin vu nyëg pin sën deneya lo, bedenevong maggin vu alam.

17 Malaj nesepa begö gesir duḡin gägek-ahë-yes.”

18 “Su kwaj nevo Anutu bedenevong in yi rë.”

19 Yönon, hil arak ni bë gägek sën neggëp loḵ horek lo neggëp vu alam sën deneggevek horek babu lo. Rëk mu Anutu yi horek og neggëp in bë mehönön pin nij namum bayej nama, gedejak ni nabë gägek neggëp vu sir berëḵ degeḵo nyëvewen jaḵ hir nipaya.

20 In sën hil sepa doḵ horek lo, og su yoh vu bë gevong bemehöti natu mehö niröp gëp Anutu mala rë. Gaḵ yik timu sënë nebë horek netato hil ngaa nipaya rangah vu hil behil narak ni bë hil keyëh.

Mehö Sën Ayo Neya Timu Vu Kerisi Lo, Og Mëm Arë Nebë Mehö Yohvu

21 Wirek Anutu tato rangah raḵ horek los alam-denenër-gägek-rangahsën hir gägek bë yi mehö yohvu yönon, rëk gwëbeng og yö tato raḵ agga ngwë.

22 Ngaa agga ngwë sënë sën netato bë Anutu mehö yohvu yönon lo nebë: Nabë mehöti ayo na timu vu Yesu Kerisi, og Anutu rëk nanër yi nabë mehö yohvu. Lob alam pin sën ayoj na timu vu yi lo yik arëj nebë sënë. Alam Yuda galam-yu-ngwë ving.

23 Yönon! Hil mehönön pin nehevong ngaa nipaya, gehil araain besu ayoh vu bë gevong noh vu Anutu kwa rë.

24 Rëk Anutu vong semusën sënë vu hil nyëmasën nebë hil atu alam yohvu, degwa raḵ sën Kerisi Yesu loḵ yah hil bed bediik in hil lo.

25 Anutu ggooin Yesu raḵ in bë nadiik bekök keseh in kevoh alam sën ayoj na timu vu yi lo hir ngaa nipaya na. Anutu su nevong newa newa benevo nyëvewen loḵ yah alam hir ngaa

nipaya pevis rë, gaq yö jom yi ahon. Loq mëm vong Kerisi yam bediik loq yah hil bed in bë tato rangah nabë su kwa nevirek in mehõnon hir ngaa nipaya rë, gaq yi og mehõ yohvu benevo nyëwewen loq yah.

²⁶ Kë, vong Kerisi yam loq buk sën gwëbeng agi in bë tato rangah nabë yi mehõ yohvu yõnon. Lob vong yam in bë hil ajak ni nabë Anutu su nevang ngaa jeggin jeggin rë. Gaq mehõti sën ayo na timu vu Yesu lo, og Anutu rëk nanër yi geving nabë yi mehõ yohvu.

²⁷ Nebë sënë, om hil anoh aggata tena in bë gaqo arëd jak nabë hil alam yohvu? Ma! Aggata su neggëp rë! In va nenërin sën hil gaqo arëd jak-ë? Horek nenërin-a? Ma huk sën hil nehevong lo nenërin-a? Ma! Ngaa nivesa ti su neggëp vu hil rë, gaq hil nehevong ving bë Yesu diik loq yah hil bed, om hil su ayoh vu bë gaqo ngo arëd jak rë.

²⁸ In hil arak ni nebë hil atu alam yohvu rak sën hil ayod neya timu vu Yesu lo, gaq su neraq sën hil nesepa loq horek lo rë.

²⁹ Ma nebë va? Maq alam Yuda mu yö hir Anutu sënë ma, alam-yu-ngwë hir Anutu ving-a? Gaq yik alam-yu-ngwë hir Anutu ving!

³⁰ In yik Anutu yö timu. Lob alam sën derah* navij gayoj neya timu vu Yesu lo, sën Anutu rëk nanër sir nabë sir alam yohvu. Log yik alam sën su derah* navij rë, rëk ayoj neya timu vu Yesu lo, yik Anutu rëk nanër sir geving nabë sir alam yohvu.

³¹ Om sën hil ayod neya timu vu Yesu lo maq dahun horek ya betu ngaa meris-a? Ma! Gagek sën sa kevu agi tato bë horekek ngaa anon ving.

4

Anutu Nër Abraham Bë Yi Mehõ Yohvu

¹ Abraham ni nebë hil behil dobahë yi. Om hil rëk nanër va jak yi?

² Yõnon, nabë Abraham tu mehõ yohvu rak yi huk, og yoh vu bë yö geqo arë jak. Gaq gëp Anutu mala og ma!

³ In Anutu-yi-kaþiya nër bë, "Abraham ayo neya timu vu Anutu, lob Anutu kwa nevo benër yi nebë mehõ yohvu."

⁴ Log nabë mehõti gevang huk megeqo monë jak, og hil su nanër nabë neqo monë saga nyëmasën. Gaq mu neqo rak yi huk.

⁵ Nebë saga, om nabë mehõti ayo na timu vu Anutu sën yoh vu bë nanër mehõnon nij paya nabë sir alam yohvu lo mu, gesu kwa bo yi huk nabë Anutu rëk gevang nyëwewen dok nah menanër yi nabë mehõ yohvu rë, og mëm Anutu rëk gelë nabë ayo neya timu vu yi, lob rëk nanër yi nabë yi mehõ yohvu.

⁶ Log Davit nër rak mehõ nebë sënë ving nebë, "Mehõti sën hen huk nivesa ma, rëk Anutu nenër yi nyëmasën nebë mehõ yohvu lo, og mehõ nebë sënë rëk kwa vesa rot."

⁷ Log nër ving bë:

"Alam sën Anutu ko hir ngaa nipaya vër medahun ya lo, og kwaj vesa!

⁸ Gemehõti sën Mehõbõp nër yi bë ngaa nipaya su neggëp vu yi rë lo, og kwa vesa."

⁹ Om alam sën denerah* navij lo, kwaj vesa in sën Anutu kevoh hir ngaa nipaya ya lo, log yik alam sën su denerah* navij rë lo, og kwaj vesa in Anutu kevoh hir ngaa nipaya ya ving. Ham kwamin bo Abraham gökin rë! Hil nanër nebë: Anutu kwa nevo bë Abraham ayo neya timu vu yi lom nër yi nebë mehõ yohvu.

¹⁰ Lob Anutu nër Abraham nebë yi mehõ yohvu nangërek-a? Maq rah* navi ggovek ya rëk mëm, ma su rah* navi rë? Gaq su rah* navi rë geyõ nahën, log Anutu nër yi nebë yi mehõ yohvu.

¹¹ Loq mëm rah* navi, lom navi tato bë ayo neya timu vu Anutu ggovek ya om sën Anutu nër yi vorot bë yi mehõ yohvu. Lob tu alam pin sën su denerah* navij rë rëk ayoj neya timu vu Anutu lo hir dobahë, in tato nebë Anutu rëk nanër sir geving nabë sir alam yohvu.

¹² Getu alam sën denerah* navij lo vahi hir dobahë ving. Sir sën denerah* navij lo rëk su kwaj nevo saga mu rë, gaq denesepa loq Abraham vaha bayoj neya timu vu Anutu, nebë sën Abraham su rah* navi wirek rë, rëk ayo neya timu vu yi lo.

Anutu Yi Gagek Yam Vu Alam Sën Ayoj Neya Timu Vu Yi

¹³ Anutu su kwa bo bë Abraham nesepa loq horek om sën ggooin losho yi mewis lo rak in bë mehõnon pin degevek babuj rë. Gaq lë bë Abraham ayo neya timu vu yi, lob nër yi bë yi mehõ yohvu, lom mëm sën nër bë rëk gevang bemehõnon pin degevek yi mewis lo babuj.

¹⁴ Rëk nabë mehõnon pin saga degevek alam sën denesepa loq horek lo babuj mu, og sën hil ayod neya timu lo tu ngaa meris mu, gAnutu hen gagek sën joo vunuh lo anon ma.

¹⁵ Hil arak ni bë horek netato bë hil rëk gaqo nyëwewen dok nah hil ngaa nipaya. Gaq bë horek nama, og hil su ayoh vu bë nanër nabë mehõnon denekyëh horek rë.

¹⁶ Nebë sënë, om Anutu yi gagek semusën rëk anon jak vu alam sën ayoj neya timu vu yi lo. Lob vongin bë gevang semusën sënë nyëmasën vu hil geving Abraham yi mewis pin

benatu hil ngaa. Su rëk gevong vu Abraham yi mewis sën denesepa loḵ horek mu lo menatu hir ngaa. In Abraham tu hil pin sën hil ayod neya timu vu Yesu lo hil dobahë.

¹⁷ Yoh vu gagek sën neggëp lok Anutu-yi-kapiya lo bê: “Sa hevong hong tu alam ngahisekë hir dobahë.” Lob Abraham tu hil dobahë ggëp Anutu mala in ayo neya timu vu yi. Gevong ving bê Anutu yoh vu bê nanër balam-diiksën dekedî jak nah medemedo malaj-tumsën, geyoh vu bê nanër gagek jak alam sën deberup vu tamusën lo geving nabë sën denedo vorot lo.

¹⁸ Ngaa sën Anutu nër agi su anon rak in Abraham lë vorot mevong ving niwëek rë, gaḵ vong ving niwëek bê rëk anon jak yõnon nabë sën lë rak mala lo. Nebë sënë, om sën tu alam ngahisekë hir dobahë yõnon yoh vu sën Anutu nër lo bê, “Hong mewis lo rëk deberõng nabë betuheng!”

¹⁹ Abraham yi ngebek dus rak mehõdahis nemadvahi (100), lom navi su niwëek yoh vu bê geḵo nalu rë. Lob yiḵ venë Sara nebë saga ving. Abraham rak sënë ni, rëk ma gevong ving niwëek.

²⁰ Anutu nër bê ngaa sagi rëk berup, lom Abraham su kwa neya luu luu in rë. Gaḵ vong ving niwëek geḵo Anutu arë rak,

²¹ geraḵ ni bê Anutu yoh vu bê rëk gevong gagek sën nër lo banon jak.

²² Lob Anutu rak ni bê Abraham ayo neya timu vu yi nebë sënë, lom nër yi bê yi mehõ yohvu.

²³ Log gagek sënë neggëp lok Anutu-yi-kapiya bê, “Anutu nër yi bê yi mehõ yohvu.” Lob sënë og su nër Abraham yõ timu rë.

²⁴ Gaḵ nër rak hil ving. Bê hil ayod na timu vu Anutu sën nër behil Mehõbõp Yesu kedî rak yah vu dedub ggõkin lo, og mêm rëk gelë hil nabë saga geving menanër nabë hil alam yohvu.

²⁵ Anutu vong Yesu yam beḵo hil ngaa nipaya nyëvewen rak yah yi mediik. Log Anutu nër mekedî rak yah ggõkin in bê nanër hil nabë hil alam yohvu.

5

Anutu Nër Hil Bê Hil Alam Yohvu

¹ Hil ayod neya timu vu Yesu lom Anutu nenër hil nebë hil alam yohvu, om sën hil los Anutu nado revuh ti degwa rak hil Mehõbõp Yesu Kerisi.

² Hil ayod neya timu vu yi, lom sën gwëbeng og Anutu nelë hil nivesa gehil kwad vesa rot, in hil arak ni bê rëk geḵo hil nah yi nyëg mebo semusën nivesa vesa pin vu hil.

³ Rëk mu hil su napisek in sagi mu. Gaḵ hil napisek in maggin sën netõḵ vu hil lo geving. In hil narak ni bê maggin nevo niwëek vu hil in bê mêm hil nid gengoin menajom hil ahon mekerë maggin.

⁴ Lob nabë hil najom hil ahon mekerë maggin, og hil rëk natu alam los nid wëek gengaa maggin su rëk kepë hil rë. Lob nabë hil nid wëek nabë saga, og hil rëk abo kwad in ngaa nivesa vesa sën Anutu ggooin rak bê gevong vu hil lo.

⁵ Lob nabë hil abo kwad in ngaa sënë, og Anutu su rëk gevong behil nid namum rë, in vong Anon Vabuung yam vu hil vorot, in bê bêr hil kwad jak buk pin nabë Anutu kwa pesivin hil.

⁶ Wirek og hil su ayoh vu bê gaḵo hil vër in hil ngaa nipaya rë, rëk Anutu ggooin buk rak, lob Kerisi diik loḵ yah hil mehõnon nid paya lo sënë bed.

⁷ Nabë mehõti nadiik in bê doḵ vu mehõ nivesa ti, og hil rëk kenud na in, in su alam ngahisekë denevong nebë saga rë. Yõnon, maḵ alam ti ti deyoh vu bê nij dël jak sir medenadiik doḵ nah mehõ nivesa ti ben.

⁸ Rëk mu hil ngo nahën nado los hil ngaa nipaya, log Kerisi diik in bê doḵ vu hil. Lob Anutu tato rak sënë bê kwa pesivin hil pangsën.

⁹ Om sën nër hil bê hil atu alam yohvu ggovek ya, degwa rak Yesu niḵõḵ. Nebë sënë, om gwëbeng hil arak ni yõnon bê rëk doḵ vu hil rot gehil su rëk gaḵo nyëvewen jak hil ngaa nipaya rë.

¹⁰ Wirek hil ngo nahën medo nasis begõ vu Anutu, loḵ Nalu diik loḵ buk sënë in bê gevong mamer vu hil los Anutu behil medo jevuh ti. Nebë saga lob gwëbeng hil los nado revuh ti, om hil arak ni yõnon bê Anutu rëk geḵo hil nah vu yi behil rëk medo malad-tumsën, in Kerisi nedo mala-tumsën vorot.

¹¹ Lob yiḵ su nebë sënë mu rë, gaḵ gwëbeng og hil kwad vesa vu Anutu in hil Mehõbõp Yesu Kerisi vong mamer vu hil los Anutu.

Adam Vong Bemehõnon Denediik, Loḵ Tum Yesu Vong Om Rëk Demedo Malaj-Tumsën

¹² Lob hil arak ni bë ngaa nipaya pum rak mehö timu nyëdahis, loḵ mëm ngaa nipaya lo yoh vu dob pin yik degwa rak yi. Log diiksën pum rak ngaa nipaya, lob nevong bemehönon pin denediik. In alam pin denevong ngaa nipaya.

¹³ Vu buk muginsën Anutu su vo Horek-nemadluho vu mehönon rë, lob vu buk saga ngaa nipaya neggëp dob vorot. Om loḵ buk saga og Anutu su yoh vu bë nanër nabë mehönon denekeyëh horek rë, in Horek su neggëp rë.

¹⁴ Rëḵ mehönon dediik loḵ Adam yi buk beyam verup loḵ Moses yi buk. Lob diiksën dahun mehönon pin. Rëḵ mu mehönon saga su dekeyëh horek nebë sën Adam keyëh lo rë, in Horek su neggëp loḵ hir buk saga rë. Rëḵ denediik ving. Lob yik mehö sën verup vu tamusën lo vong ngaa ngwë nebë Adam.

¹⁵ Rëḵ Anutu yi semusën og böpata rot kesuu ngaa nipaya sën Adam vong lo. In alam ngahisekë denediik rak mehö timu saga yi ngaa nipaya, rëḵ mu Anutu vong mehö timu sën Yesu Kerisi beko yi semusën böpata yam vu hil behil haḵo nyëmasën. Lob semusën nyëmasën sënë semu alam ngahisekë rot bekesuu diiksën.

¹⁶ Lob ngaa nipaya sën verup rak mehö timu agi luho semusën sën hil haḵo nyëmasën lo, luho hir anon su neggëp ti rë. Gaḵ mehö timu sën nekeyëh horek lo, og Anutu seggi yi gagek benër bë mehö nipaya om mehönon rëḵ denadiik bemalaj nama. Rëḵ vu tamusën galam ngahisekë denekeyëh gagek, og Anutu vong yi semusemu nyëmasën yam, lob mëm nër hil bë hil alam yohvu.

¹⁷ In vu muginsën mehö timu keyëh horek, rëḵ mehönon pin dediik rak mehö saga yi keyëhsën. Log vu tamusën sagi, og Anutu nër alam pin sën deneko semusën vu Yesu Kerisi nyëmasën lo nebë sir alam yohvu. Om Yesu rëḵ gevong bedenatu alam-los-bengöj medemedo malaj-tumsën geving yi degwata los degwata.

¹⁸ In yik nebë sënë. Mehö timu vong ngaa nipaya, lob yi nyëvewen yoh vu mehönon pin bë denadiik berëḵ malaj nama. Log yik mehö timu vong ngaa yohvu, lob Anutu nër bë mehönon pin deyoh vu bë denatu alam yohvu medemedo malaj-tumsën jaḵ yi.

¹⁹ Mehö timu keyëh gagek, lob sënë vong balam pin detu alam nij paya. Log yik mehö timu sepa loḵ gagek, lob sënë rëḵ gevong balam ngahisekë denatu alam yohvu.

²⁰ Log Horek verup ving, lom tato ngaa nipaya vahi ving bengahisekë loḵ. Ngaa nipaya ngahisekë loḵ, rëḵ mu semusën böpata sënë yam bekesuu ngaa nipaya.

²¹ Yönon, ngaa nipaya tu ala mugin bevongin bë dahun hil behil malad nama. Rëḵ mu semusën yam in bë kesuu ngaa nipaya begevong mehönon medenatu alam yohvu medemedo malaj-tumsën degwata. Semusën sënë nebë hil Mehöböp Yesu Kerisi diik in hil.

6

Bël-Ripeksën Tahu Bë Hil Adiiḵ Ving Kerisi

¹ Om hil rëḵ nanër nabë va? Maḵ hil nanër nabë hil ngo medo gevong ngaa nipaya in Anutu yö medo gevong yi semusën nam vu hil nyëmasën gök gökin-a?

² Ma! Rëḵ nama! Bë hil atu Kerisi-yi-alam, og yik nebë sën hil adiiḵ vorot, om hil su nehebë nengad vu ngaa nipaya benesepa loḵ ggökin yah rë.

³ Sën hil aripek bël rak Yesu Kerisi arë lo tahu bë hil adiiḵ ving yi gehil atu mewis rak. Ma ham su rak ni rë?

⁴ Nebë saga, om sën hil aripek bël lo tahu sën Kerisi diik medelev lo, gevong bë hil ngaa mugeng diik beneggëp loḵ söv. Om hil natu mewis jaḵ nabë sën Anutu tato niwëëk beKerisi kedi rak vu bedub ggökin betu mewis lo.

Hil Rëḵ Medo Malad-Tumsën Geving Kerisi

⁵ Yönon! Hil ngaa mugeng diik ya nebë sën Kerisi diik lo gehil atu yi alam. Nebë sënë, om hil rëḵ natu mewis nabë sën Kerisi kedi rak ggökin betu mewis lo, behil medo malad-tumsën geving yi.

⁶ Hil arak ni bë vong bë hil ayod mugeng diik ya rak kelepeḵo* ving Kerisi in bë gevong bengaa nipaya niwëëk sën nevong huk loḵ hil navid lo nama na, in hil su sepa dok ngaa nipaya gökin nah.

⁷ In ngaa nipaya og su yoh vu bë kepë mehö sën diik lo gökin nah rë.

⁸ Lob hil ngaa mugeng diik ya ving Kerisi, om hil gevong geving anon nabë hil rëḵ medo malad-tumsën geving yi.

⁹ In hil arak ni bë Kerisi kedi rak ggökin ggëp bedub, om su rëḵ nadiik nah gökin rë. Diiksën su yoh vu bë dahun yi gökin rë.

¹⁰ In diik beron timu, lob kevoh hil ngaa nipaya pin ya vorot. Rëḵ gwëbeng og nedo mala-tumsën beluho Anutu denedo revuh ti.

¹¹ Om ham jak ni rē nabē Yesu Kerisi diik, om yik vong bē ham diik ving beham su yoh vu bē sepa doḡ ngāa nipaya gökin nah rē. Gaḡ ham tu Anutu-yi-alam bevong bē ham nedo malamin-tumsēn ving yi.

¹² Ham navimin sēn rēḡ petar na lo nevingin bē ham sepa doḡ ngāa nipaya, rēḡ mu ham su gurek ngāa nipaya babu megwevong.

¹³ Ham su bo nemamin los vahamin lu ngāa vu ngāa nipaya in gwevong ngāa nipaya gökin nah. Gaḡ ham gwevong navimin pin los anomin dahis vu Anutu in ham nabē mehōnon sēn dediik ggovek rēḡ dekedi raḡ ggökin ggēp bedub medenedo vesaj ggökin yah lo. Geham gwevong navimin pin los dahis vu Anutu in ham gwevong ngāa yohvu mu jak.

¹⁴ Nabē saga loḡ mēm ngāa nipaya su yoh vu bē kepē ham gökin nah rē. In gwēbeng og ham su hurek horek babu menesepa loḡ rē, gaḡ ham nesepa loḡ Anutu yi gagek semusēn sēn nevo vu ham nyēmasēn lo.

Hil Natu Ngāa Nirōpsēn Yi Hur

¹⁵ Om hil gevong nabē va? Gwēbeng hil su rēḡ sepa doḡ horek in geḡo hil nah vu Anutu rē, gaḡ hil nesepa loḡ Anutu yi gagek semusēn sēn nevo vu hil nyēmasēn lo. Om maḡ hil ayoh vu bē medo gevong ngāa nipaya ma nama? Ma rot!

¹⁶ Ham raḡ ni ggovek! Bē ham bo navimin vu mehōti nabē ham gwevong huk vu yi megwevong noh vu aye, og ham tu yi hur. Yik nebē saga, om ham su yoh vu bē sepa doḡ ngāa nipaya genengamin yes vu Anutu geving rē. In ham rēḡ gweko nyēvewen doḡ nah ngāa nipaya beham malamin nama verōḡ yi. Gaḡ bē ham nengamin yes vu Anutu, og rēḡ gevong beham natu alam yohvu.

¹⁷ Hil kwad vesa vu Anutu in wirek ham nesepa loḡ ngāa nipaya, rēḡ Anutu vong yi gagek yōḡ vu ham, lob ham nengamin yes benesepa loḡ los ayomin dahis.

¹⁸ Ngāa nipaya duu ham ahon rēḡ Anutu ḡo ham vēr in, gevong beham tu yi hur sēn denesepa loḡ ngāa yohvu mu lo.

¹⁹ Rēḡ ham kwamin su niwēēk loḡ rē geyō nahēn, om sēn senēr mesepa loḡ hil mehōnon ngo kwad. Wirek ham navimin kehe ham beham nesepa loḡ ngāa nipaya los ngāa sēn su neyoh vu rē lo beham kweyēh gagek pangsēn. Om gwēbeng ham dahun ham navimin los dahis, beham sepa doḡ ngāa yohvu mu in ham ayomin nirōp jak.

²⁰ Wirek ham nesepa loḡ ngāa nipaya, gaḡ ham su nesepa loḡ ngāa yohvu rē.

²¹ Lob vu buk saga maḡ ham neḡo nyēvewen nivesa nebē va raḡ ngāa nipaya sēn ham nevang lo? Ma! Lob gwēbeng og ham nimin nemum in ngāa nipaya saga, log ham raḡ ni bē diiksēn tu ham nyēvewen om ham vongin malamin nama!

²² Rēḡ ma ḡAnutu ḡo ham vēr in ngāa nipaya bevong ham tu yō yi hur. Lob nyēvewen sēn rēḡ bo doḡ nah vu ham lo nebē sēnē: Ham ayomin nirōp jak, loḡ mēm ham rēḡ medo malamin-tumsēn degwata.

²³ In alam sēn denesepa loḡ ngāa nipaya lo, og rēḡ degeko nyēvewen doḡ nah medenadiik bemalaj nama. Rēḡ Anutu og nevo semusēn vu hil nyēmasēn raḡ hil Mehōbōp Yesu Kerisi yi huk nebē hil medo malad-tumsēn degwata.

7

Paulus Tahu Gagek Raḡ Maluh Los Venēj

¹ Arig lo, sa nanēr gagek sēnē vu ham sēn neraḡ horek ni rot lo nebē: Horek tu ala menegin mehōnon yoh vu buk pin sēn denedo vesaj lo. Ma ham su raḡ gagek sēnē ni rē?

² Lob yik nebē sēnē: Nabē avēh jaḡ regga beregga nahēn nedo, og horek duu luho regga ahon. Rēḡ nabē regga nadiik, og horek saga maya gesu duu yi ahon rē.

³ Gaḡ nabē regga yō nahēn nedo gevenē ya meraḡ maluh ngwē, og horek nenēr yi nebē nevang baggēb. Gaḡ nabē regga nadiik, og horek sēnē su ggēr in yi rē, om nabē jaḡ maluh ngwē og su nevang baggēb rē.

⁴ Om arig lo, yik ham nebē sēnē. Kerisi loḡ yah ham bömin mediik in ham, lob sēnē vong bē ham diik ving geHorek su negin ham ggökin rē, om ham yoh vu bē jaḡ vu reggamin mewis. Ham reggamin mewis saga yik mehō sēn kedi raḡ yah vu bedub ggökin in bē gevong behil gevong Anutu yi huk banon jak lo.

⁵ Wirek hil ngo nahēn nesepa loḡ ngāa nipaya sēn hil malad anonin los navun hil in lo, loḡ horek nēr in ngāa nipaya sēnē, rēḡ mu sēnē vong behil kwad nevo bē hil pasang gevong rot. Hil nehevong rot, lob ngāa nipaya saga yi nyēvewen neggēp bē hil rēḡ nadiik bemalad nama.

⁶ Rēḡ vong bē hil adiiḡ ving Kerisi, om ḡo hil vēr in Horek sēn neduu hil ahon wirek lo, in bē su gēgin hil gökin. Gaḡ wirek, og hil nesepa loḡ Horek sēn dekevu meneggēp lo, rēḡ mu gwēbeng og hil atu mewis raḡ menesepa loḡ ngāa sēn Anon Vabuung netato vu hil lo.

Ngāa Nipaya Nevasap Hil

⁷ Om hil rëk nanër nabë va? Hil nanër nabë Horekek ngaa nipaya? Ma! Nabë Horek su tato ngaa nipaya vu sa rë, og sa su rëk jak ni nabë nipaya rë. Bë Horek su nanër nabë, “Su ayom nevu nevu in mehö ngwë hir ngaa” rë, og sa su rëk jak ayog nevu nevu sënë ni nabë ngaa nipaya rë.

⁸ Rëk Horek saga tatekin aggata vu ngaa nipaya benepelëpin sa, lob vong besayog nevu nevu in ngaa nipaya aggagga. Gağ bë Horek nama, og ngaa nipaya nebë heljënğ, in sa su rëk galë nabë ngaa nipaya rë.

⁹ Wirek sën sa dugin Horek lo, og sa hekuung bë sa nado nivesa. Loğ tum serak Horek ni, lob ngaa nipaya vesa lok yah vu sa, lob serak ni bë sëk nadiik bemalag nama.

¹⁰ Anutu vong Horek yam in bë geli sa na niröp besa medo malag-tumsën, rëk mu ma geHorek tato vu sa bë sëk nadiik bemalag nama.

¹¹ In Horek nër aggata tato vu ngaa nipaya, lob ngaa nipaya tetuhin sa, lob serak ni bë sëk nadiik bemalag nama.

¹² Nebë sënë, om hil arak ni bë Horek yö vabuung. Lob Horek yi gagek pin vabuung ving beniröp genivesa.

¹³ Ma mak Horek nivesa sënë vong besëk malag nama? Ma! Ngaa nipaya mu sën kepë sa, om sëk malag nama. Yik nebë sënë in bë nanër ngaa nipaya tato nabë ngaa nipaya rot. Ngaa nipaya neko Horek nivesa sënë in bë kepë sa jak besa malag nama. Lob Horek nenër ngaa nipaya degwa tato vu sa bë ngaa nipaya yönon.

Ngaa Nipaya Neggërin Hil Kwad

¹⁴ Hil arak ni bë Horek sënë vabuung in yam vu Anon Vabuung. Gağ sa, og ngaa muğeng neggëp loğ sayog besa nahurek ngaa nipaya babu.

¹⁵ Yönon, sa su narak ngaa sën sa nehevong lo degwa ni rë. Gağ ngaa sën sa nehevongin pangsën bë sa gevong lo, og sa su nehevong rë. Rëk ngaa sën sa nig nelëlin verök yi lo, og tum sa nehevong yoh vu buk pin.

¹⁶ Gengaa sën sa bë gevong in serak ni bë ngaa nivesa lo, og saga nebë serak Horek ni beseyogekin bë ngaa nivesa, rëk mu sa su nehevong yoh vu rë.

¹⁷ Rëk su sengo ti nehevong ngaa nipaya sënë rë, gağ ngaa nipaya sën nedo loğ sayog lo sën yö nevang.

¹⁸ In serak ni bë ngaa nivesa ti su neggëp loğ sayog rë. Sa nanër ngaa muğeng sën neggëp loğ sayog lo. In sa nehevongin bë gevong ngaa nivesa, rëk ma gesa su yoh vu bë gevong banon jak rë.

¹⁹ Gağ ngaa nivesa sën sa nehevongin bë gevong lo, og sa su nehevong rë. Gengaa nipaya sën sa su nehevongin bë gevong rë lo, og tum sa nehevong.

²⁰ Sa nehevong ngaa sën sa su kwag nevo bë sëk gevong rë lo, rëk sa su ngo nehevong rë, gağ ngaa nipaya sën nedo loğ sayog lo yö nevang.

²¹ Lob sa nehevong nebë sënë rak buk pin: Sa nehevongin bë gevong ngaa nivesa, rëk ma gengaa nipaya nedo loğ sayog benepebip sa.

²² Yönon, sahëğ neving Anutu yi horek pangsën loğ sayog.

²³ Rëk sa halë horek ngwë neggëp loğ sa navig pin. Lob nesis begö vu Anutu yi horek sën neggëp loğ sayog lo. Log netung sa loğ ya ngaa nipaya sën nedo loğ sa navig agi nema beneduu sa ahon.

²⁴ Wöp-o! Lob sa mehö nig paya rot! Mak re rëk bo sa vër in ngaa muğeng sën rëk gevong besa malag nama agi?

²⁵ Om sa kwag vesa rot vu Anutu! In vong hil Mehöböp Yesu Kerisi yam in bë geko sa vër. Yönon, sa kwag og nesepa loğ Anutu yi horek, rëk sa ngaa muğeng sën nedo loğ sayog lo, og nesepa loğ ngaa nipaya yi aggata beluhu denepemëgin sir.

8

Kerisi Dahun Ngaa Nipaya Ya Gevong Anon Vabuung Vu Hil

¹ Nebë saga, om hil sën naha rak Kerisi Yesu lo, og gagek sën nër bë hil gağo nipaya nyëvewen lo ti su rëk gëp vu hil rë.

² In Anon Vabuung yi horek nër bë alam degevong ngaa nipaya, og denadiik bemalaj nama. Log nër ving bë hil atu Kerisi Yesu yi alam lo, og hil su rëk nadiik bemalad nama rë, gağ hil rëk medo malad-tumsën degwata.

³ Ngaa muğeng neggëp lok hil ayod, om Horek su yoh vu bë kevoh ngaa nipaya na rë. Rëk ngaa sën Horek su yoh vu bë gevong rë lo, og Anutu yö nevang. Vong nalu yam betu mehönon rak, benavi nebë hil mehönon nid paya vu dob sënë navid.

Lob Anutu vong bemehönon hir ngaa nipaya nyëvewen yah rak neggëp Kerisi, bediik loğ yah hil bed in bë Horek yi nyëvewen su gëp vu hil.

⁴ Horek nêr bê hil gaço nyêvewen doḵ nah hil nipaya, lob sagaḵ nêr niröp beyoh vu. Rêḵ Anutu vông beKerisi diik loḵ yah hil bed besis hil nyêvewen bemaya, om hil su rêḵ malah nama rê. Hil su nesepa loḵ ngaa muḡeng sên nedo loḵ hil ayod lo rê, gaḵ hil nesepa loḵ Anon Vabuung yi aggata om sên vông nebê sênê vu hil.

⁵ In alam sên ngaa muḡeng nedo loḵ ayoj lo, og kwaj neya vu ngaa dob yi mu. Gaḵ alam sên denesepa loḵ Anon Vabuung lo, og kwaj neya vu Anon Vabuung yi ngaa.

⁶ Nabê mehōti kwa na vu ngaa muḡeng mu, og mehō sênê rêḵ nadiik bemala nama. Gaḵ nabê mehōti kwa na vu Anon Vabuung yi aggata, og mehō sênê rêḵ ayo ḡêp revuh in rêḵ medo mala-tumsên.

⁷ Log nabê mehōti kwa sepa doḵ ngaa muḡeng mu, og mehō sênê nesis begō vu Anutu. In su neggurek Anutu yi horek babu rê, gesu yoh vu bê gevong noh vu rê.

⁸ Alam sên denesepa loḵ ngaa muḡeng lo, og alam nebê sênê su deyoh vu bê degevang bAnutu kwa vesa in sir rê.

⁹ Rêḵ hameḵ su nesepa loḵ ngaa muḡeng rê. Gaḵ Anutu yi Anon Vabuung nedo ving ham yōnon beham nesepa loḵ. Rêḵ nabê Kerisi yi Anon Vabuung su nedo ving mehōti rê, og su Kerisi-yi-alam yi rê.

¹⁰ Yōnon, ham navimin nediik, in ham nevang ngaa nipaya, rêḵ mu nabê Kerisi nedo ving ham, og ham tu alam yohvu meham anomim nedo mala-tumsên.

¹¹ Anutu nêr beYesu kedi rak ggōkin vu bedub. Om ham navimin rêḵ nadiik mepetar na rêḵ mu nabê Anutu yi Anon Vabuung nedo loḵ ham ayomin, og Anutu sên nêr meYesu kedi rak yah lo rêḵ gevong bAnon Vabuung bo mala-tumsên vu ham navimin geving.

Anon Vabuung Nevong Behil Natu Anutu Nalu

¹² Arig lo, hil ngaa muḡeng su nesemu hil rê, om hil su aḡurek babu besepa doḵ.

¹³ Gaḵ nabê ham sepa doḵ ngaa muḡeng, og ham rêḵ nadiik bemalamin nama. Rêḵ nabê ham gweḵo niwêḵ vu Anon Vabuung bedok vu ham beham nimin dēlin ngaa nipaya sên ham navimin bê gevong lo, og ham rêḵ medo malamin-tumsên.

¹⁴ Alam pin sên deneggurek Anutu yi Anon Vabuung babu lo, og Anutu nalu sir.

¹⁵ In Anutu su vông Anon Vabuung yōk vu ham in bê deginengin ham beham medo meḡōneng in yi rê. Gaḵ vông yōk vu ham in bê ham jaḵ ni nabê ham tu Anutu nalu. Lom nevang behil ayed neloḵ yi bê, “Amag! Amag!”

¹⁶ Yōnon, Anon Vabuung nenêr rangah vu hil loḵ hil ayod bê hil atu Anutu nalu.

¹⁷ Hil atu Anutu nalu, om hil rêḵ medo ben geving yi, geyi ngaa pin rêḵ natu hil ngaa geving. Kerisi ḵo vanê wirek, lob hil atu yi alam menehako vanê saga gwêbeng ving in bê hil medo nivesa rot geving yi vu tamusên, gAnutu yi ngaa nivesa vesa pin rêḵ natu hil los Kerisi hil ngaa.

Hil Medo Nivesa Rot Vu Tamusên

¹⁸ Sa kwaḡ nevo bê vu tamusên sên hil ana medo nivesa lo, og mēm hil rêḵ galê ngaa maggin sên netōḵ vu hil gwêbeng aḡi nabê ngaa meris.

¹⁹ In ngaa pin sên Anutu tung lo ggêp denegin buk sên Anutu tato nalu lo pin nam rangah lo.

²⁰ In ngaa pin sênê yō nahên denedo paya, rêḵ su nebê sênê yoh vu yō kwaj rê. Gaḵ Anutu yō tung sir nebê sênê, om denevo kwaj in buk sên ngaa pin nijvesa jaḵ los dahis lo.

²¹ Anutu rêḵ geḵo ngaa pin sên netung lo vēr in ngaa sên nevasap sir benevang bemalaj nema ya gwêbeng aḡi, berêḵ semu ngaa pin benijvesa jaḵ bedemedo nijvesa rot geving nalu lo pin.

²² Hil arak ni bê ngaa pin sên Anutu tung lo medo denevo belol medenevimengin ngaa maggin, nebê sên avêh denevimeng lo, yō vu wirek rot begwêbeng.

²³ Lob su ngaa nebê sênê rê. Gaḵ hil sên hil haḵo Anon Vabuung vorot lo, og yīḵ hil navo belol ving menehegin buk sên Anutu gevong behil natu nalu lo yōnon lo. Sên hil natu nalu lo nebê: Geḵo hil navid bēr vu dob los ngaa nipaya.

²⁴ Anutu ḵo hil yah vu yi gvovek ya, rêḵ hil nahên navo kwad in buk sên gevong banon jaḵ lo. Gaḵ bê berup gvovek na, og hil su rêḵ abo kwad in gōkin nah rê, in mehōti su nevo kwa in ngaa sên netōḵ yam gvovek ya lo ggōkin rê.

²⁵ Rêḵ ngaa sên yō nahên gesu anon nerak rê lo, nabê hil gevong geving rot nabê rêḵ anon jaḵ vu hil, og hil najom hil ahon gemedo navo kwad in.

²⁶ Log neloḵ buk sên hil su nayoh vu bê kwad bo gaḡek menajom jaḵ niröp rê lo, og Anon Vabuung neloḵ vu hil. Yōnon, Anon Vabuung nejom rak in hil rak saheng mu, in hil su ayoh vu bê nanêr gaḡek sagi berup hil avid rê.

²⁷ Gehil Amad sên nelê mehōnon ayoj lo nerak Anon Vabuung yi gaḡek sagi ni, generak ni bê Anon Vabuung nesepa loḵ Anutu kwa meneloḵ vu hil sên Anutu-yi-alam hil lo.

²⁸ Log hil narak ni bê ngaa pin sên netök vu alam sên ahêj neving Anutu lo, og yik Anutu nevonng ngaa pin sênê nevonng huk loğ ti in bê gevong nivesa vu sir. Yik nevonng vu yi alam pin sên ggooin sir rak yoh vu yô kwa lo.

²⁹ In Anutu ggooin sir rak vorot wirek betato sir in bê nij nabê Nalu, lob Nalu natu ariğ agu, gari lo ngahisekê.

³⁰ Lob alam sên tato sir wirek lo, og supin sir yah vu yi. Lob alam sên supin sir yah vu yi agi, og nêr sir ving bê sir alam yohvu. Lob alam sên nêr sir bê sir alam yohvu lo, og nêr bê rêk demedo nivesa rot geving yi.

Anutu Kwa Pesivin Hil Om Su Rêk Gevuu Hil Rê

³¹ Om hil rêk nanêr va jağ ngaa pin sên Anutu nevonng-ê? Nabê Anutu doğ vu hil, og mehôti su yoh vu bê kepê hil rê!

³² In su gguin Nalu rê, gak vong yam in bê doğ vu hil pin. Vong ngaa bôpata saga vu hil, om mağ rêk gevong yi ngaa vahi pin vu hil nyêmasên geving.

³³ Om re yoh vu bê gevong gâgek jak alam sên Anutu yô ggooin sir rak vorot tu yi ngaa lo? Ma! Anutu nêr hil bê hil alam yohvu.

³⁴ Ma re rêk nanêr nabê hil mehônnon nid paya? Mağ Kerisi? Ma! Kerisi og loğ yah hil bed bediik in hil ggovek ya. Log kedi rak yah ggökin vu bedub menedo Anutu nema vesa, beneketağ vu Anutu ving bê doğ vu hil.

³⁵ Log re yoh vu bê bo hil vêr in Kerisi ahêvingsên sênê? Ma! Rêk mu nabê maggin natök vu hil ma, nabê hil kwad na ngahi ma, nabê hil gağo vanê, ma, nabê meyip gevong hil ma, nabê hil ajağ vu in tob ma, ngaa nipaya basap hil ma, begö natök vu hil, og rêk nabê va? Mağ Kerisi su ahê neving hil rê? Gağ ahê neving hil!

³⁶ Yönon, ngaa nebê sênê netök vu hil yoh vu gâgek sên neggêp loğ Anutu-yi-kağiya lo bê: "Denesis he mehe nadiik yoh vu buk pin in he tu hong alam.

Denelê he nebê sipsip, om sên denesis he mehe nadiik ya."

³⁷ Rêk mu yik ngaa pin sênê og ngaa meris. In Kerisi ahê neving hil menevonng behil kesuu menare nid wêek.

³⁸ In sa hevong ving rot bê ngaa ti su yoh vu bê bo hil vêr in Anutu ahêvingsên sênê rê. Nabê hil nadiik ma hil medo vesad, og su yoh vu bê bo hil vêr rê. Log angêr los ggev-dob-yi gengaa sên nedo gwêbeng agi los ngaa sên rêk berup vu tamusên ma, niwêek aggagga vahi ma,

³⁹ ngaa sên nedo yagek babu lo los ngaa sên nedo dob gebinê lo, ma ngaa vahi sên nedo jeggin jeggin agi. Ngaa pin nebê sênê, og su deyoh vu bê dedok Anutu ahê bepekwe gâgek sên ahê neving hil-ê rê. Gağ vong hil Mehöböp Yesu Kerisi yam in bê tato rangah nabê ahê neving hil.

9

Paulus Ayo Maggin In Alam Israel

¹ Ngaa sên senêr lo og yönon, gağ sa su tetuhin rê, in Kerisi-yi-alam sa. Log Anon Vabuung tatekin vu sa loğ sayog ving bê senêr gâgek sênê yönon.

² Sa nanêr vu ham nabê: Sayog maggin gesa kwag paya rot yoh vu buk pin.

³ Yönon, nabê yoh vu bê sa basap sa in mêm sa gağo sa alam Israel denah vu Kerisi jağ sên sa hetah sa vêr in Kerisi-yi-alam gesa malag nama na verök yi lo, og sêk kwag vesa in megevong nabê sênê. Rêk ma gesaga su yoh vu bê rêk doğ vu sir rê.

⁴ Sir alam Israel soğek bedetu Anutu nalu lo, log denelê nikapiik rak malaj ving, log Anutu joo yi gâgek ving sir gevo yi horek vu sir. Getato aggata sên degetung seriveng in bê dekevoh hir ngaa nipaya los degeğo arê jağ lo vu sir. Log nêr yi gâgek vahi vu sir bê rêk gevong vu sir geving.

⁵ Alam Israel sênê og alam böp böp wirek hen hir mewis sir, lob Kerisi sên tu ngaa pin ala lo pum rak sir, rêk mu yi Anutu soğek, sên hil gağo arê jağ na vavunê degwata los degwata lo yönon.

Anutu Ggooin Yi Alam Rak

⁶ Rêk mu hil su nanêr nabê: Anutu hen gâgek anon ma. Hil su nanêr nabê saga in alam sên depum rak Israel lo, og sir pin su Israel soğek rê. In sir vahi su denesepa loğ Anutu rê.

⁷ Alam sên depum rak Abraham nikök lo, og su sir pin detu yi mewis yönon rê. In Anutu nêr vu yi wirek bê, "Rêk denanêr Isaak yi mewis mu nabê hong alam."

⁸ Nebê sênê in nalu lo sên depum rak nikök mu lo, og su detu Anutu nalu rê. Gağ hurmahen sên depum rak gâgek sên Anutu joo lo, og mêm hil nanêr sir nabê Abraham yi mewis soğek.

⁹ Gâgek sên Anutu joo lo nebê, "Sêk nom geto doğ buk sên sehooın rak lo, lom mêm Sara rêk geğo nalu maluh ti."

¹⁰ Log yik su gagek timu sènè rë. Gaḱ hil dobahë Isaak ḱo Rebeka, lob nalu luu loḱ pepid, lob Anutu nër gagek ti vu Rebeka vorot.

¹¹ Luho nahën denare loḱ ataj ayo gesu denevong ngaa nivesa ma ngaa nipaya ti rë, rëḱ Anutu nër gagek raḱ luho vorot in bê tato rangah nabë su nelë ngaa sën denevong lo menenër rë, gak yô neggöin mehönon raḱ yoh vu kwa.

¹² Nër vu Rebeka bê, “Aguu rëḱ gurek amon babul!”

¹³ Sènè yoh vu gagek sën neggëp loḱ Anutu-yi-ḱapiya lo nebë, “Sahëg neving Yakop, rëḱ sa nehalë Esau paya.”

¹⁴ Om hil rëḱ nanër nabë va? Maḱ hil nanër nabë: Anutu su nevong ngaa yohvu rë? Ma!

¹⁵ In nër vu Moses bê:

“Nabë sa hevongin bê semu mehöti, og sëḱ semu.

Log nabë sa hevongin bê kwaḱ paya in mehöti, og sëḱ kwaḱ paya in.”

¹⁶ Om yik nebë sènè. Anutu su kwa paya in mehöti in mehö sènè kwa nevo bê Anutu kwa paya in yi rë. Log su kwa paya in mehöti in nevong Anutu yi huk niwëëḱ rë, gak yô nevong yoh vu kwa.

¹⁷ In Anutu nër vu Parao wirek meneggëp loḱ yi ḱapiya nebë, “Maggin sën sa hevong vu hong lo, og sa hevong in bê tato sa niḱ wëëḱ vu mehönon pin in denanër sa bengög na menoh vu dob pin. Yik raḱ degwa saga sën sa hetung ggev Parao raḱ hong.”

¹⁸ Om nabë Anutu kwa bo nabë kwa paya in mehöti, og rëḱ kwa paya in yi. Log nabë kwa nevo bê gevong bemehöti ayo dahis jaḱ, og rëḱ gevong bayo dahis jaḱ.

Anutu Yi Kwa-Vonginsën Los Ahë Sengën

¹⁹ Rëḱ mu maḱ ham ti rëḱ nanër vu sa nabë, “Nebë saga, loḱ nebë va sën Anutu nenër bê ngaa nipaya degwa neggëp vu hil mehönon-ë? In hil su ayoh vu bê keyëh yi rë.”

²⁰ Rëḱ hong re? Hong mehönon mu rëḱ geyoh vu bê gwevong ayem jaḱ Anutu? Dëḱ soḱek su nelok tepëḱ in ala sën nejegwi yi lo bê, “Genesemu sa nebë sènè in va?” rë.

²¹ Gak mehö sën nejegwi dëḱ lo yô nejegwi yoh vu kwa, log yoh vu bê geḱo ngagek gobeng timu mejegwi dëḱ luu jaḱ. Lob nabë semu ngwë malangeri in huk nivesa yi, log semu ngwë in bê huk meris meris yi, og yik ggovek. Yô yi ngaa.

²² Lob Anutu vongin bê tato ahë sengën rangah betateḱin niwëëḱ vu mehönon in sir pin denevong ngaa nipaya. Lob ahë sengën vu sir bê kevoh sir bermalaj nama na veröḱ yi, rëḱ ma genejom yi ahon.

²³ Nejom yi ahon nebë saga in kwa nevo mehönon vahi sën kwa nevongin sir lo. Kwa nevo sir in yô ggöoin sir raḱ vorot in bê demedo nivesa doḱ yi nyëḱ geving yi, gerëḱ gevong yi ngaa nivesa vesa pin vu sir.

²⁴ Yik hil sènè. Ggöoin hil raḱ. Su ggöoin loḱ he Yuda mu rë, gak ggöoin alam-yu-ngwë vahi ving.

²⁵ In Hosea nër nebë saga meneggëp loḱ Anutu-yi-ḱapiya nebë:

“Alam sën su sa alam sir wirek rë lo, og sëḱ nanër sir nabë salam sir.”

Galam sën sa su ahëḱ neving sir wirek rë lo, og sëḱ ahëḱ geving sir.”

²⁶ Loga,

“vu nyëḱ sën sa nanër sir wirek bê,

‘Su salam ham rë’ lo,

og sëḱ nanër vu sir saga nabë Anutu mala-tumsën nalu sir.”

²⁷ Log Yesaya nër raḱ alam Israel getahi bê:

“Nabë Israel ngahijsekë rot nabë raggër loo nenga,

og yik Anutu rëḱ geḱo sir yu mahen teka mu nah vu yi.

²⁸ In Mehöböp rëḱ govek gagek na gebepul pevis,

log bo nyëvewen doḱ nah vu alam vu dob.”

²⁹ Yoh vu gagek ngwë sën Yesaya nër wirek lo bê:

“Nabë Mehöböp sën neḱin angër-begö-yi pin vu yaḱek lo
su yoh nenga in hil hed vë yu mahen teka bedemedo rë,

og hil rëḱ malad nama na veröḱ yi
nabë sën Sodom los Gomora.”

Alam Israel Denevong Huk Mu In Bë Denatu Alam Yohvu Rëḱ Ma

³⁰ Om hil rëḱ nanër nabë va? Hil nanër nabë alam-yu-ngwë sën su malaj nesepa bê denatu alam yohvu rë lo detu alam yohvu. Ayoj ya timu vu Yesu lom sën Anutu nër sir bê sir alam yohvu.

³¹ Gaḱ alam Israel og kwaj nevo bê nabë desepa doḱ horek, og rëḱ gevong medenatu alam yohvu. Rëḱ ma gesu denesepa loḱ horek los dahis rë.

³² Rêk su detu alam yohvu rê, in su ayoj neya timu vu Yesu rê. Gağ kwaj nevo bê ngaa sên denevong lo yoh vu bê rêk geğo sir nah vu Anutu, rêk ma. Denelê kelepeko* nebê su yoh vu rê, in ngaa nimumsên, lob sênê nebê sên deketul vahaj rağ gelöng bedevês.

³³ In gägek sênê neggëp loğ Anutu-yi-kağiya bê:
 “Ham ngo! Sa hetung gelöng ti vu Sion* in bê mehônnon deketul vahaj jak.
 Sa hetung gelöng niwêek ata in gevong rii jak mehônnon.
 Gağ alam sên ayoj na timu vu yi lo, og su rêk nij namum rê.”

10

Alam Israel Su Detu Alam Yohvu Rê

¹ Arig lo, sa hevongin rot bê Anutu geğo alam Israel nah vu yi, om sa najom rağ vu yi in sir rot.

² Serağ nij, om sên senêr bê nij wêek rot bê desepa doğ Anutu. Rêk su denevong los kwaj rê.

³ In deneketul loğ in aggata sên Anutu nanêr sir nabê sir alam yohvu lo, in denevong ngaa yoh vu yö kwaj in bê denatu alam yohvu. Su denedahun sir medenesepa loğ aggata sên Anutu vong in bê hil sepa doğ menatu alam yohvu lo rê.

⁴ Hil arağ ni bê Horek yi huk verup lah loğ Kerisi, om sên Anutu rêk nanêr alam pin sên ayoj na timu vu Kerisi lo nabê sir alam yohvu.

Anutu Nevongin Bê Geğo Alam Pin Nah Vu Yi

⁵ Yik nebê sên Moses kevu gägek rağ Horek bê: Horek yoh vu bê gevong mehônnon medenatu alam yohvu lo. Kevu nebê sênê, “Mehöti bê sepa doğ horek sênê pin, og rêk medo mala-tumsên.”

⁶ Rêk mu hil ayod neya timu vu Yesu, lom sên vong behil arêd nebê hil alam yohvu, om ham su kwamin bo doğ ayomin nabê, “Re rêk doğ na yagek, megeğo Kerisi duğ nam-a?” In hil arağ ni bê luğ yam gğovek ya.

⁷ Log su kwam bo nabê, “Re rêk duğ na alam-diiksên hir nyêg in geğo Kerisi nom-a?” Gağ kedi rağ yah gğovek ya.

⁸ Log gerağ ni ving bê, “Gägek yik neggëp vu hong. Neggëp loğ avim geneggëp loğ ayom.” Yik gägek sên hil nanêr rangah bê hil ayod neya timu vu Yesu lo.

⁹ Om nabê genanêr Yesu berup avim nabê yi Mehöböp, log gwevong geving doğ ayom nabê Anutu nêr bekedi rağ yah vu bedub, og Anutu rêk geğo hong nah vu yi.

¹⁰ In hil atu alam yohvu rağ sên hil ayod neya timu vu Yesu lo, log Anutu rêk geğo hil nah vu yi jak sên hil nanêr verup avid bê yi alam hil lo.

¹¹ Lob gägek neggëp loğ Anutu-yi-kağiya nebê, “Alam sên ayoj na timu vu yi lo, og su rêk juuk sir benij namum rê.”

¹² Log alam Yuda los alam-yu-ngwê neggëp timu in yik hil pin hil Mehöböp timu nedo, lob nevong semusên böpata vu alam sên ayej nelok yi lo.

¹³ Yoh vu sên neggëp loğ Anutu-yi-kağiya lo nebê, “In alam sên ayej nelok Mehöböp lo pin, og rêk geğo sir nah vu yi.”

¹⁴ Rêk nabê su ayoj na timu vu yi rê, og su rêk ayej doğ yi rê. Log nabê su degengo yi gägek rê, og su rêk ayoj na timu vu yi rê. Log nabê mehöti su nanêr yi gägek rangah vu sir rê, og su rêk degengo rê.

¹⁵ Log nabê Anutu su gevong alam sên denanêr gägek lo dena vu sir rê, og re rêk nanêr rangah vu sir-a? Yoh vu gägek sên neggëp loğ Anutu-yi-kağiya lo nebê, “Alam sên denanêr Bengö Nivesa rangah lo deberup, og hil kwad vesa rot.”

Alam Israel Su Denesepa Loğ Bengö Nivesa Rê

¹⁶ Rêk mu alam pin su debê nengaj vu Bengö Nivesa rê gema. Yoh vu sên Yesaya nêr wirek lo nebê, “Mehöböp, re vong ving gägek sên he nanêr lo?”

¹⁷ Om hil nehevong ving rağ gägek sên hil nehango lo, lob gägek sên hil nehango lo, og neverup rağ Kerisi avi.

¹⁸ Rêk seloğ tepêk bê: Mağ su denengo Bengö Nivesa sênê rê? Gağ dengo gğovek ya. In gägek neggëp loğ Anutu-yi-kağiya nebê:
 “Ayej ya meyoh vu dob pin.

Log hir gägek ya metök ya dob nenga pin.”

¹⁹ Rêk seloğ tepêk beron ngwê ggökin bê: Mağ Israel su derak gägek sênê degwa ni rê? Gağ derak ni in Moses nêr wirek bê:

“Sêk gevong beham ayomin rêk ngis yi in alam-yu-ngwê sên su los bengöj rê lo,

log sêk gevong beham ahëmin sengên vu alam-yu-ngwê sên kwaj masên lo.”

²⁰ Rêk Yesaya su neggöneng rê genenêr rangah bê:

“Alam sên su denesero sa rê lo detök vu sa,

lob alam sên su deneloq tepêk in sa vu mehö la rê lo,
og sa tato sa rangah vu sir.”

²¹ Lob nêr raq Israel nebê:

“Sa hetê nemağ in alam sên denekeyêh los demehoo sa gagek lo
yoh vu buk pin bê denom vu sa, rêk ma.”

11

Anutu Semu Alam Israel Vahi

¹ Lob sa bê dok tepêk in gagek ngwê nabê maq Anutu ruuk yi alam-a? Ma verök yi! Yik sa Israel ti ving. Abraham yi mewis sa, in sa degwa vu Benyamin.

² Log Anutu su rêk juuk yi alam sên ggooin sir raq wirek lo rê. Ma ham su raq gagek sên Anutu-yi-kaپیya nêr raq Elia lo ni rê? Elia su vu Anutu in alam Israel bê,

³ “Mehöböp! Denesis hong alam-denenêr-gagek-rangahsên medenediik. Gedenekevoh hong jepö ya. Geyik sengo ti nahên nado, lob denesero sa in bê dengis sa mesa nadiik.”

⁴ Rêk Anutu nêr yah vu yi nebê va? Nêr nebê sênê, “Sehoo in alam 7,000 raq medenedo vu sa, su deneggurek anutu-kuungsên Baal babu rê.”

⁵ Lob yik buk sên gwêbeng agi nebê ving. Anutu kwa pesivin alam Israel beggooin sir yu mahen teka raq medenedo.

⁶ Ggooin sir raq in yö kwa pesiv in sir, gaq su ggooin sir raq in denevong huk nivesa la rê. Gaq nabê ggooin sir raq in nelê bê denevong ngaa nivesa, og nevonq loq yah nyêwewen vu sir mu gesu kwa pesiv in sir yönon rê.

⁷ Om maq nebê va? Nebê sênê: Alam Israel malaj nesepa bê Anutu gelê sir nivesa, rêk ma gesu nelê sir pin nivesa rê. Yönon, ggooin sir yu mahen teka raq benelê sir nivesa, rêk sir vahi pin og nengaj nemir, om su detök raq gagek anon rê.

⁸ Yoh vu gagek sên neggêp loq Anutu-yi-kaپیya lo bê:

“Anutu vong benij tebö nebê sên deneggêp ying.
Nevong malaj bê degelê yi gagek rêk su dejak ni,
genevong nengaj bê degengo rêk su denatök jak degwa.

Lob denedo nebê sênê rot meverup gwêbeng.”

⁹ Log Davit nêr raq Israel ving bê:

“Hir nos böp sên denegga lo rêk natu gegweeng los rasoh
in kevoh sir mebo nyêwewen vu sir.

¹⁰ Malaj kenu dok gesu degelê ngaa,
lom hir ngaa muğeng saga yö jak gêp demij meyö gêp degevek degwata.”

Anutu Kō Alam-yu-ngwê Yom

¹¹ Lob sa bê dok tepêk in gagek ngwê nabê: Alam Israel devês saga, om rêk malaj nama na verök yi? Ma! Rêk nama! Dekeyêh gagek lob tum Anutu kō alam-yu-ngwê yom raq sênê. Vong nebê sênê in bê alam Israel ayoj ngis yi, lob mêm degêrin sir nom vu yi geving.

¹² In dekeyêh gagek lom sênê loq vu mehönön pin. Deruu demij vu Anutu, lob sênê vong bengaa nivesa tök vu alam-yu-ngwê. Om alam Israel degêrin sir nom vu Anutu, og sênê rêk gevong bengaa nivesa rot natök vu mehönön pin mekesuu ngaa sên verup raq hir keyêhsên lo.

¹³ Sa bê nanêr gagek vu ham alam-yu-ngwê: Ham sinarê sa, lob sa kwağ vesa in huk sênê menehevong.

¹⁴ Sa nehevongin huk sênê rot in bê gevong mesa alam Yuda malaj anonin ngaa nivesa vesa sên ham neko lo, in sa gako sir la denom geving.

¹⁵ In Anutu semu aye in mehönön raq sên ruuk alam Israel lo. Om buk sên Anutu geqo alam Israel nom gökin lo, og rêk nabê sên dekedî raq yah ggökin ggêp bedub.

¹⁶ Alam Israel deneko parawa-brêt-yi nemaj beron ti vêr nemugin medenetung netu seriveng vu Anutu lob mêm brêt pin los dahis netu yi ngaa ving. Log nabê kele gega* tu Anutu yi ngaa, og kele nema pin los agga tu yi ngaa ving.

¹⁷ Yönon, maq Anutu keyêh kele oliv* nema vahi bevo vêr, log kō hong nebê kele oliv* bemên nema ti megelu hong loq yah nema vahi sagu lo bej. Lob geneqo jeji ggêp kele oliv* sênê gega ving nema soğek vahi lo.

¹⁸ Om su gwêko hong jak vu nema soğek lo. Nabê gwêko hong jak vu, og kwam bo rê. In genare raq gega, gaq gega su nare raq hong rê.

¹⁹ Rêk mu maq rêk genanêr nabê, “Anutu keyêh nema pin sênê in bê gelu sa dok nah bej.”

* **11:16:** Gagek sênê raq parawa-brêt-yi los kele gega, og yik gagek peggirinsên raq Abraham losho yi mewis. Bê Abraham tu Anutu yi alam, om yi mewis pin detu Anutu yi alam ving nebê saga. Rêk alam Israel ngahi deruu demij vu Anutu bedekehe sir vêr in yi alam

²⁰ Sĕnĕk yĕnon, rĕk mu ketĕv sir in su ayoj neya timu vu Yesu rĕ. Gaĕ hongĕk genare niwĕĕk in ayom neya timu vu yi, om su gwĕko hong jak. Gaĕ gĕgĕneng megwĕgin hong.

²¹ In Anutu su lĕ nema soĕk mu menedo rĕ, om su rĕk gelĕ hong mu geving rĕ.

²² Kwam bo Anutu rĕ, nabĕ yi mehĕ kwa vonginsĕn los mehĕ niwĕĕk ving, om su nelĕ ngaa nipaya mu rĕ. Alam sĕn nij nelĕlin yi lo, og nevang nyĕvewen vu sir loĕ yah. Log hong, nabĕ gĕgurek babu, og rĕk kwa gevongin hong, gaĕ nabĕ nama, og rĕk ketĕv hong na geving.

²³ Om nabĕ nema soĕk sĕn nij nelĕlin yi lo vahi degĕrin sir nom bayoj na timu vu Yesu, og Anutu rĕk gelu sir doĕ nah aggaj gĕkin. In Anutu yoh vu bĕ gevong nabĕ saga.

²⁴ Gerak ni bĕ wirek og kele oliv* bemĕn nema hong, rĕk Anutu ketĕv hong vĕr megelu hong loĕ yah oliv* nivesa, gaĕ su aggam sĕnĕ nirĕp rĕ. Om yĕnon rot, yoh vu bĕ rĕk gĕko oliv* soĕk nema lo sĕnĕ megelu sir doĕ nah yĕ aggaj gĕkin.

Anutu Kwa Nevongin Mehĕnon Pin

²⁵ Arig lo, sa bĕ ham su kwetul doĕ in gĕgek vunsĕn sĕnĕ. In rĕk ham kwamin bo menanĕr ham nabĕ ham los kwamin. Om sa nanĕr gĕgek vunsĕn sĕnĕ rangah vu ham. Gĕgek sĕnĕ degwa nebĕ: Alam Israel vahi nengaj dahis, lob demedo nabĕ sĕnĕ rot mena berup doĕ buk sĕn Anutu gooin alam-yu-ngwĕ jak govek na bedegĕrin sir nom lo.

²⁶ Lob mĕm Anutu rĕk gĕko Israel vahi pin nom noh vu gĕgek sĕn neggĕp loĕ yi ĕapiya lo bĕ:

“Mehĕ sĕn doĕ vu hil megĕko hil vĕr lo rĕk berup gĕp Sion*.

Lob rĕk kevoh Yakop yi mewis hir ngaa nipaya sĕn deneruu demij vu Anutu lo na.”

²⁷ Log yi gĕgek ngwĕ nĕr bĕ:

“Sĕk najoo gĕgek sĕnĕ jak sir nabĕ

sĕk kevoh hir ngaa nipaya pin na.”

²⁸ Alam Israel nij nelĕlin Bengĕ Nivesa, lob denesis begĕ vu Anutu in ngaa sĕnĕ, rĕk mu saga nelĕ vu ham. Rĕk mu Anutu ggooin sir rak vorot in denatu yi alam, om sĕn nahĕn ahĕ neving sir. In kwa nevo ĕenuj los hir dobahĕ lo.

²⁹ In nabĕ Anutu gooin alam yu ti jak begevong semusĕn vu sir, og su rĕk nom pekwĕ gĕgek rĕ.

³⁰ Wirek ham kweyĕh Anutu aye, rĕk ma geham wĕrin ham yom, lom ham ko semusĕn gwĕbeng rak sĕn alam Israel dekeyĕh aga lo.

³¹ Yĕnon, alam Israel dekeyĕh gĕgek gwĕbeng in bĕ ham gwĕko semusĕn jak, loĕ mĕm rĕk nom degĕrin sir medegeko semusĕn geving vu tamusĕn.

³² In Anutu vuu mehĕnon pin ya bedenedo los hir ngaa nipaya medeginengin sir in bĕ mĕm rĕk gevong yi gĕgek kwa vonginsĕn noh vu sir pin.

Yik Hil Gaĕo Anutu Arĕ Jak

³³ Alam-e! Hil napisek in Anutu in kwa bĕpata benerak ngaa pin ni los dahis kesuu mehĕnon pin.

Hil su ayoh vu bĕ ajak yi gĕgek sĕn kwa nevo lo ni rĕ,
gehil su ayoh vu bĕ ajak ngaa sĕn nevang lo ni rĕ.

³⁴ Yoh vu sĕn dekevu meneggĕp loĕ yi ĕapiya lo bĕ:

“Re rak Mehĕbĕp kwa ni?

Ma re vo kwa vu yi?”

³⁵ “Ma re vo ngaa vu yi mugin

om rĕk bo doĕ nah vu yi?”

³⁶ Ma! Yi yĕ tung ngaa pin.

Geyĕ ti tu ala benĕgin ngaa pin.

Bengaa pin tu yi ngaa.

Om hil gaĕo arĕ jak na vavunĕ degwata los degwata. Yĕnon.

12

Hil Getung Navid Na Vu Anutu Nabĕ Seriveng

¹ Om arig lo, Anutu kwa vongin hil, om sa gejiin ham bĕ ham gwevang navimin vu Anutu nabĕ sĕn mehĕnon denetung seriveng vu yi lo. Ham bo vabuu in ham navimin megwetung natu seriveng vu Anutu, rĕk mu ham medo vesamin in ham gwevang yi huk, loĕ mĕm rĕk kwa vesa in. In ngaa nebĕ saga og ngaa yohvu menĕko Anutu arĕ rak.

² Log ham su sepa doĕ ngaa sĕn alam-dob-yi denevang lo, gaĕ ham gwĕrin ham kwamin menatu mewis in ham jak ngaa sĕn Anutu kwa nevo bĕ nivesa los yohvu genirĕp rot lo ni.

Hil Dahun Hil Gadok Vu Hil Arid Lo

³ Anutu vong semusên vu sa, om sa bê nanër vu ham pin ti ti nabê ham su gweko ham jak mesevok ham huk, gak ham ngo sepa dok ham huk megwevong niröp. Log ham ti ti ngo seggi ham huk saga niröp noh vu niwëek sên Anutu vo vu ham lo.

⁴ In hil navid len ti ti lo neggëp, rëk mu hir huk su neggëp ti rë, gak denevong huk aggagga yö yoh vu sir.

⁵ Lob yik hil ngahisekë nebê saga, rëk hil atu Kerisi-yi-alam yu timu. Lob hil pin yik anon timu gelen ti ti lo.

⁶ Anutu vong semusemu vu hil nyëmasên, gevo kwa aggagga vu hil, om nabê mehöti yoh vu bê nanër gagek rangah in ko semusên sênê vu Anutu, og mehöti sênê nanër gagek rangah noh vu niwëek sên Anutu vo vu yi lo.

⁷ Genabê semusên neggëp vu mehöti in bê gegin ari lo in huk og gegin. Log nabê mehöti yoh vu bê tahu alam in ko semusên sênê vu Anutu, og mehö sênê natu tatovaha betahu alam.

⁸ Log nabê mehöti kwa neggëp in bê nanër Anutu yi gagek tato vu alam, og gevong banon jak. Log nabê mehöti bê bo ngaa vu ari lo, og gevong vu sir los ayo timu. Log ggev sên negin yi alam lo, og gegin sir niröp gesu ni tebö. Log mehöti bê kwa paya in ari medok vu yi, og dok vu yi los kwa vesa.

Ham Ahëmin Geving Ham Arimin Sên Kerisi-yi-alam Lo Yönon

⁹ Sên ham ahëmin geving arimin lo lo, og ham su gwekuung jak. Gak ham ahëmin geving sir yönon. Ham gveruu demimin vu ngaa nipaya geham napiik vu ngaa nivesa.

¹⁰ Ham kwamin bo Kerisi-yi-alam pin nabê ham arimin sir bemëm ham ahëmin geving sir yönon. Ham pin ti ti gweko arëmin jak vewen vewen.

¹¹ Ham ayomin kehe ham beham gwevong Mehöböp yi huk niwëek noh vu buk geham su nimin tebö.

¹² Ham bo kwamin in Mehöböp bemedo los kwamin vesa. Nabê maggin natök vu ham, og ham bare niwëek. Geham ngo medo najom jak noh vu buk.

¹³ Nabê Anutu-yi-alam la dejak vu in ngaa, og ham dok vu sir, log nabê alam-yu-ngwë deberup vu ham, og ham gwegin sir nivesa.

¹⁴ Bê alam degevong paya vu ham, og ham najom jak nabê Anutu gevong nivesa vu sir. Kê! Ham najom jak nabê gevong nivesa vu sir. Gak ham su terot sir los najom jak nabê Anutu gevong paya vu sir.

¹⁵ Alam sên kwaj vesa lo, og ham kwamin vesa geving sir, log ham semu ayemin in alam sên ayoj maggin medenesu lo.

¹⁶ Ham medo jevuh ti. Ham su kwamin bo nabê ham böp, gak ham los alam sên su los bengöj rë lo sepa ham. Ham su ngo kwamin bo ham menanër nabê, "Sengo timu los kwag!"

¹⁷ Nabê mehöti gevong paya vu ham, og ham su gwevong nipaya dok nah nyëvewen vu yi. Gak ham kwamin bo ngaa nivesa mu megwevong jak alam pin malaj.

¹⁸ Ham gwegin ham in begö degwa su gëp vu ham, gak ham malamin sepa sên ham medo jevuh ti geving alam pin lo.

¹⁹ Om sa mehö lo, ham su ngo bo dok ngaa nipaya sên denevong vu ham lo, gak ham naköök gAnutu ahê sengên vu sir megevong dok nah vu sir. In gagek neggëp lok Anutu-yi-çapiya nebê: Mehöböp nêr bê, "Voloksên nipaya nyëvewen og sengo sa huk, om ham naköök gesengo rëk bo dok nah."

²⁰ Rëk mu nabê:

"Mehö sên nevong paya vu hong lo nadiikahê,
og gebo nos vu yi.

Genabê ayo bev in bêl og gebo bêl kul vu yi.

Yönon, nabê gwevong nabê sênê,

og rëk getah yi nah bekwa bo yi ngaa nipaya sên lo bemëm ni namum in."

²¹ Su gwevong bengaa nipaya kepê hong, gak gebare niwëek megekwepê ngaa nipaya jak ngaa nivesa.

13

Hil Agurek Gavman Babu

¹ Ham pin gurek alam sên detu gavman medenegin ham lo babuj. In gavman su yö deggooin sir rak rë, gak Anutu vo niwëek vu gavman vu nyëg pin in huk pin. Lob Anutu yö tung gavman vu nyëg pin medenedo.

² Nebê saga om nabê mehönon dekeyêh gavman, og dekeyêh Anutu ving. Om rëk denatök vu nyëvewen.

³ Alam nijvesa su deneggöneng in kiap rë, gaḁ mēm alam sën denevong ngaa nipaya lo mu mēm deneggöneng in. Nabë ahēm ving bē su gegöneng in gavman, og gwevong ngaa nivesa jaḁ buk pin, lob mēm rëḁ gavman geḁo arēm jaḁ.

⁴ In Anutu tung gavman in bē dok vu hong megemedo nivesa. Rëḁ mēm nabë gekweyëh horek og gegöneng. Gerak ni bē begö sën nejom loḁ nema lo, og su neḁo meris rë. Gaḁ Anutu tung gavman in bē degevong yi huk medebo nipaya dok nah vu mehöti sën geving ngaa nipaya lo.

⁵ Nebë saga om hil agurek gavman babu. Rëḁ mu hil su agöneng in ngaa nipaya nyëvewen sënë mu mesepa dok hir gagek, gaḁ hil kwad bo nabë sënëḁ ngaa niröp, om hil sepa dok.

⁶ Log sën hil getung takës lo, og ngaa niröp ving, om gwetung in Anutu vo huk loḁ alam gavman nemaj medetu yi hur.

⁷ Om nabë gavman degetung horek in ngaa ti nabë degeko takës jaḁ, og gebo monë jaḁ vu sir noh vu saga. Alam sën deneko takës lo, og ham gwetung takës vu sir niröp. Galam sën deneko takës-kupek-yi (kastams) lo, og ham bo takës-kupek-yi vu sir niröp geving. Log alam sën denegin ham lo, og ham gurek babuj, galam sën denetu ggev lo, og ham gweḁo arëḁ jaḁ.

Bë Ham Ahëmin Geving Mehönon Og Sagak Ham Nesepa Loḁ Horek Yönon

⁸ Ham göneng in nyëvewen pin nabë su gëp vu ham. Gaḁ yik nyëvewen timu sënë yö gëp vu ham vewen vewen degwata nabë: Ham ahëmin geving ham vewen vewen jaḁ buk pin. Nabë ham gwevong nabë saga, og ham nevong yoh vu sën Horek nër lo.

⁹ In Horek nër nebë sënë bē, “Su gegodeḁ mehö ngwë venëḁ los reggaj. Su gengis mehönon medenadiik. Su gegodeḁ. Su ayom nevu nevu in mehö ngwë hir ngaa.” Horek sënë gevahi sën neggëp lo, og yik pin degwaj timu sënë nebë, “Ahëm geving alam sën denedo dus vu hong lo nabë sën ngo ahëm neving hong.”

¹⁰ In mehö sën ahë neving mehö ngwë lo, og su rëḁ geving paya vu yi rë. Om nabë hil ahëḁ geving mehönon, og hil nesepa loḁ horek pin menehevong yoh vu.

Hil Gevong Ngaa Niröp

¹¹ Ham ahëmin geving ham nabë sënë in ham rak ni bē buk verup ggovek ya, om ham malamin natum beham kwedi jaḁ. Buk sën Anutu geko hil nah vu yi lo yam dus teka, gaḁ su neggëp ading in hil nebë sën neggëp loḁ buk sën hil nehevong ving nyëdahis lo rë.

¹² Mala vahis vongin nama na gedus rak bē rangah vongin berup. Om maḁ hil gevuu ngaa malakenu yi pin na, gehil agërin hil navid jaḁ ngaa rangah yi.

¹³ Hil ana aggata niröp nabë sën mehönon deneya rangah. Hil su sepa dok alam sën denesup sir in bē denanum böp medegevong ngaa jeggin jeggin lo. Hil su geving baggëb gegevong ketod vu ngaa ningöhek jeggin jeggin. Hil su ayod nevu nevu in mehö ngwë hir ngaa, log hil su ahëḁ sengën bemehoo hil.

¹⁴ Gaḁ ham gweḁo Mehöböḁ Yesu Kerisi begwevëh nabë tob in gërin ham in ngaa nebë saga. Geham su kwamin bo megwevong ngaa nipaya sën ham malamin anon in lo.

14

Hil Su Seggi Arid Lo

¹ Mehöti sën ayo neya vu Yesu mahen teka mu lo, og ham gweḁo yi nam geving ham sën Anutu-yi-alam ham lo. Rëḁ mu ham su ngis begö vu yi in gagek vahi.

² In alam vahi ayoḁ neya timu vu Yesu niwëëḁ, lob denegga reggu los ngaa aggagga pin. Rëḁ alam vahi mu su denevong ving niwëëḁ rë, lom sën denegga jojing los nos mu.

³ Om mehöti sën negga ngaa pin lo su kwa bo gagek jaḁ mehö ngwë sën neggöneng in reggu lo. Gemehö sën su negga reggu rë lo su kwa bo gagek jaḁ mehö ngwë sën negga ngaa pin lo nabë nevong paya. Gaḁ Anutu ḁo mehö ngwë sën negga reggu lo yom ving.

⁴ Hong mehö re om genenër gagek nipaya rak mehö ngwë yi hur-a? Nabë bare, ma nabë bës, og ala yö yi ngaa. Rëḁ mu rëḁ bare niwëëḁ. In Mehöböḁ yö yoh vu bē bo niwëëḁ vu yi mebare niwëëḁ.

⁵ Log mehö la kwaj nevo buk vahi bē böpata rot kesuu buk vahi. Log mehö ngwë kwaj nevo bē buk pin neggëp ti gesu ngwë kesuu ngwë rë. Om alam pin ti ti yö deseggi gagek sënë bedegevong noh vu ngaa sën kwaj nevo bē neḁo Anutu arë rak lo.

⁶ In mehö sën kwa nevo buk ti nebë buk böpata rot lo, og nevong nebë sënë in geko Anutu arë jaḁ. Gemehö sën negga ngaa pin lo, og negga in geko Anutu arë jaḁ. In nejom rak ya vu Anutu los kwa vesa in reggu genegga. Log mehö ngwë sën su negga reggu rë lo, og su negga rë in geko Anutu arë jaḁ. Genejom rak ya vu Anutu los kwa vesa in nos meris mu genegga.

⁷ Hil ti ti su ngo atu ala menanër bē hil medo vesad ma, hil nadiik na rë.

⁸ Gaḁ nabë hil medo vesad, og Mehöböḁ yö yi ngaa. Genabë hil nadiik, og Mehöböḁ yö yi ngaa. Om nabë hil medo vesad ma hil nadiik, og Mehöböḁ yö ti yi ngaa hil.

⁹ Om sën Kerisi diik gevesa loḵ yah in bê natu alam diiksën los malaj-vesasën hir Mehöböp.

¹⁰ Nebë saga, om su gwelë arim paya megenanër nabë yi mehö nipaya. Ham vahi nevonḡ nabë saga rëḵ su yoh vu rë, in hil pin rëḵ bare Anutu mala begengo hil gägek.

¹¹ Sënë yik yoh vu gägek sën neggëp loḵ yi kapiya lo nebë:

“Mehöböp nër bê, ‘Sa nado malag-tumsën yönon rot,
om sa gägek sënë rëḵ anon jak yönon rot geving nabë:
Alam pin rëḵ dengun lusej gedenadudeḵ vu sa,
galam pin rëḵ avij geko sarëḡ jak.’”

¹² Om hil pin ti ti ngo rëḵ nanër hil huk degwa tato vu Anutu.

Hil Su Gevong Ngaa Nipaya Begevong Paya Vu Arid Lo

¹³ Nebë saga, om hil su kwad bo gägek nipaya jak arid lo gökin. Gaḵ hil kwad bo hil arid lo nabë hil su tato aggata paya vu sir in rëḵ debës bemalaj nama.

¹⁴ Setu Mehöböp Yesu yi mehö meserak ni bê nos los reggu ti su yö nipaya vorot rë. Gaḵ nabë mehöti yö kwa bo ti nabë nipaya besu yohvu rë, og nos ma reggu saga tu nipaya vu yi.

¹⁵ Nebë sënë om nabë ngaa sën genewa lo nevonḡ paya vu arim sën Kerisi yi mehö lo bekwa neya ngahi, og su ahëm neving yi yönon rë. Kerisi diik in arim ti sënë, om su gwevong paya vu yi jak nos sën genewa lo.

¹⁶ Om su gwevong ngaa nabë sënë, in kwam nevo bê nivesa, rëḵ alam vahi rëḵ kwaj bo nabë su yohvu rë.

¹⁷ In ngaa sën hil aga los nanum lo su yoh vu bê gevong behil natu Anutu-yi-alam rë, gaḵ nabë Anon Vabuung gevong behil malad sepa ngaa niröp, gehil ayod gëp revuh, gehil kwad vesa, og saga sën tato bê hil atu yi alam.

¹⁸ Bë mehöti natu Kerisi yi hur mesepa doḵ aggata sënë, og Anutu rëḵ kwa vesa in yi gemehönon rëḵ degelë yi nabë yi mehö nivesa.

¹⁹ Nebë saga om hil sepa doḵ aggata pin sën gevong mehil medo jevuh ti lo, gaggata sën bo niwëëḵ vu hil arid lo lo.

²⁰ Ham su nanër ham in nos megwevong paya vu Anutu yi huk. Yönon, ngaa pin nivesa sën bê hil aga. Rëḵ mu nabë ngaa sën genewa lo gevong bemehö ngwë bës, og sënë netu hong ngaa nipaya.

²¹ Nabë arim ti gelë gegewwa reggu ma genanum wain ma, gwevong ngaa ngwë, lob sënë gevong bebës, og maam su gwevong genök gëp.

²² Rëḵ mu nabë gejak ni nabë ngaa pineḵ yohvu, og yik melu Anutu ngo ham ngaa gesu gwevong gägek berup jak begwevong paya vu arim lo. Nabë mehöti kwa bo ngaa ti nabë ngaa nivesa gesu kwa na luu luu in rë, og yö kwa vesa.

²³ Gaḵ nabë mehöti nega ngaa ti gayo nena luu luu in, og nipaya neggëp vu yi. In su ayo neya timu rë geyö gga jeggin. Ngaa pin sën mehönon su ayoj ya timu vu rë geyö denevong lo, og netu ngaa nipaya vu sir.

15

Hil Sepa Doḵ Kerisi Kwa

¹ Hil sën nare nid wëëḵ lo, hil najom hil ahon in doḵ vu alam sën su denare nij wëëḵ rë lo. Gaḵ hil su sepa doḵ hil ngo kwad megevong paya vu ayoj.

² Hil pin ti ti ngo kwad bo hil alam madok vu sir in degeko kwa nivesa bemëm nij wëëḵ jak.

³ Hil arak ni bê Kerisi og su nesepa loḵ yö kwa rë. Gaḵ ngaa sën netök rak yi lo neyoh vu gägek sën neggëp loḵ Anutu-yi-kapiya lo bê, “Gägek pelësën sën alam denenër rak hong lo yam neraḵ sa.”

⁴ Log gägek pin sën dekevu wirek meneggëp lo, og dekevu in bê bër hil kwad. Dekevu gägek sënë in bê bo niwëëḵ vu hil, log gevong behil bare nid wëëḵ, gehil gevong geving, gabo kwad in sën Anutu geko hil nah lo.

⁵ Ham sepa doḵ Kerisi lob Anutu sën negadu mehönon los nevonḡ behil nare nid wëëḵ lo gevong beham medo jevuh ti nabë sën Kerisi Yesu luho Ama denedo revuh ti lo.

⁶ In ham kwamın gëp ti gayemin doḵ ti megweko hil Mehöhöp Yesu Kerisi Ama Anutu arë jak.

Kerisi Neloḵ Vu Alam Yuda Losho Alam-yu-ngwë

⁷ Om ham pin gweko arimin sën Kerisi-yi-alam lo beham medo los ahëmin geving ham nabë sën Kerisi ahë neving ham lo, loḵ mëm saga sën rëḵ geko Anutu arë jak.

⁸ Lom sa bë nanër vu ham nabë Kerisi tu hur in doḵ vu alam Yuda sën denerah* navij lo. Vong nebë sënë in bë tato nabë Anutu yi gägek anon, los gevong bAnutu yi gägek pin sën joo vu kenuj lo wirek lo anon jak.

⁹ Lob nevong in bë alam-yu-ngwë degelë nabë Anutu kwa vongin sir, lom degeḵo arë jak noh vu gägek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo nebë:

“Om sën sëḵ nanër arëm rangah vu alam dahis.

Gesëḵ gevong raro meḵako arëm jak.”

¹⁰ Log gägek ngwë neggëp loḵ yi ḵapiya ving nebë:

“Ham alam-yu-ngwë, ham kwamin vesa geving yi alam.”

¹¹ Log dus ngwë nër ving nebë:

“Ham alam-yu-ngwë pin, ham gwëḵo Mehöböp arë jak.

Geham mehönön pin, ham gwëḵo arë jak raro.”

¹² Log Yesaya nër ving bë:

“Yese yi mewis ti rëḵ berup,

lob rëḵ arë böp jak megegin alam-yu-ngwë.

Lob rëḵ debo kwaj in yi nabë

gegin sir megevong nivesa vu sir.”

¹³ Om Anutu sën nevong mehil navo kwad in yi lo gevong beham kwamin vesa rot, geham ayomin gëp revuh jak sën ham ayomin neya timu vu yi lo. Log mëm Anon Vabuung gevong niwëëḵ vu ham, beham bo kwamin in buk sën geḵo ham nah vu yi lo bemedo gwëgin yi los ayomin dahis.

Paulus Kwa Vesa In Huk Sinarë Sën Nevong Agi

¹⁴ Arig lo, sa kwag vo loḵ ayog meseraḵ ni bë: Ham malamin nesepa ngaa nivesa geham kwamin neggëp in ngaa vahi pin, om ham ngo yoh vu bë doḵ vu ham mebo kwa vu arimin lo.

¹⁵ Rëḵ gägek vahi sën sa neḵevu yök vu ham lo, og niwëëḵ teka. Rëḵ sa su nahöneng rë, gesa ḵevu in bë bër ham kwamin. In Anutu vong huk sënë loḵ sa nemaḵ

¹⁶ in bë sa natu Yesu Kerisi yi hur mena vu alam-yu-ngwë menanër Anutu yi Bengö Nivesa rangah vu sir. Sa nebë alam-deneḵo-seriveng ti, lob sa bë gaḵo alam-yu-ngwë denam vu Anutu bAnon Vabuung gevong medenatu vabuung gesa getung sir denatu seriveng sën Anutu gelë nivesa lo.

¹⁷ Lob Kerisi Yesu negadu sa balu nehevong huk loḵ ti, om sën sa kwag vesa in huk sën sa nehevong vu Anutu agi.

¹⁸ Sa su hevongin bë nanër ngaa ngwë rë, gaḵ yik sa bë nanër ngaa timu sënë nabë: Kerisi vo niwëëḵ loḵ sa gägek los ngaa sën sa nehevong lo, lob ggërin alam-yu-ngwë yom rak sënë.

¹⁹ Vo niwëëḵ vu sa nebë sagi, lob sa hevong ngaa böp aggagga. Gevo Anutu yi Anon Vabuung niwëëḵ vu sa ving. Om sën senër Kerisi yi Bengö Nivesa pin rangah ggëp Yerusalem nyëdahis, beseya meyoh vu nyëḵ pin beberup Ilirikum.

²⁰ Lob sa bë nanër Bengö Nivesa vu nyëḵ vahi sën yö nahën denedo gesu denengo Kerisi bengö rë lo, in sa su bë rëḵ dev beggang jak na mehö ngwë hir mudeng vavunë rë.

²¹ Gaḵ sa bë gevong nabë sën gägek neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo bë:

“Alam sën su denengo bengö rë lo,

og rëḵ degengo.

Galam sën su denengo yi gägek rë lo,

rëḵ dejak ni.”

Paulus Kwa Nevo Bë Na Berup Gelë Alam Rom Gena Spain

²² Lob huk sënë ggërin sa rot, lob sa su yoh vu bë nöḵ vu ham wirek rë.

²³ Gaḵ sahéḵ neving yoh vu nḵebek ngahiseḵë rot bë senök galë ham rëḵ ma. Rëḵ gwëbeng og huk su ggërin sa vu sënë rë,

²⁴ lob sa bë na dob Spain, om maḵ sëḵ nöḵ berup galë ham namugin rë loḵ mëm sena. Gesa bë medo teka geving ham bekwag vesa rë, loḵ mëm ham rëḵ gwëḵo sa na geto aggata Spain.

²⁵ Rëḵ mu sëḵ na Yerusalem rë, in sa bë doḵ vu Anutu-yi-alam gëp sagu rë.

²⁶ In alam Masedonia los Akaya yö kwaj nevo medenër gägek venuh bë dengupin seriveng medebo na Yerusalem vu Anutu-yi-alam sën deneraḵ vu in ngaa lo.

²⁷ Yö kwaj nevo bë degevong nabë sënë, og nivesa, in alam Yerusalem hir nyëvewen neggëp vu sir. Alam Yuda devo Bengö Nivesa vu alam-yu-ngwë in bë doḵ vu anoj, om sën nyëvewen neggëp vu alam-yu-ngwë in bë dedok vu sir geving jak ngaa navij yi.

²⁸ Om sa bë gevong seriveng sënë los dahis doḵ na nemaj niröp behuk sënë nama na rë, loḵ mëm senök berup aggata vu ham mesena Spain.

²⁹ Lob serak ni bê nabê senök berup vu ham, og sêk gaço Kerisi yi semusên bôpata benök vu ham.

³⁰ Arig lo, sa bê ketag vu ham nabê ham tu hil Mehöböp Yesu Kerisi yi alam vorot, log Anon Vabuung vonğ ahêvingsên vu ham, om ham nimin wêek menajom jak in sa pangsen geving nabê Anutu doğ vu sa.

³¹ Ham najom jak nabê Anutu gevong balam Yudea vahi sên denekeyêh gagek lo su denajom sa ahon. Log ham najom jak nabê Anutu gevong beyi alam vu Yerusalem su nij dëlin seriveng sên sa nehaço ya in bê doğ vu sir agi.

³² Om nabê Anutu kwa, og sêk nök berup vu ham los kwag vesa besewah memedo teka geving ham rê.

³³ Anutu sên nevonğ behil ayod neggëp revuh lo nök bemedo geving ham pin. Yönon.

16

Paulus Nêr Gagek Yoh Vu Alam Ngahisekê Bê Kwa Nevo Sir

¹ Sa hevongin bê ham gwëgin hil avêhnöd Poebe nivesa. In nevonğ huk meneloğ vu Kerisi-yi-alam vu Kengkreai.

² Geham kwamin bo Mehöböp begweço Poebe nök medo geving ham. In hil sên Anutu-yi-alam hil lo, og hil gevong ngaa nivesa nabê sênê. Log nabê maggin ti neggëp vu yi, og ham doğ vu yi. In nelok vu alam ngahisekê genelok vu sa ving.

³ Ham nanêr sayeg vu Priska luho regga Akwila nabê sa kwag nevo luho. Luho sên alöö nehevong Kerisi Yesu yi huk timu lo.

⁴ Luho delok vu sa in gagek wirek. Su deneggöneng rê, gedus rak in bê luho denadiik doğ nah sa böğ rëk ma. Lom su sengo ti kwag vesa in luho rê. Gağ alam-yu-ngwê pin sên detu Kerisi-yi-alam lo denepisek in luho ving.

⁵ Geham nanêr vu Kerisi-yi-alam sên denesupin sir loğ luho hir beggang medenelê Soda loğ lo geving nabê sa kwag nevo sir.

Log ham nanêr vu Epainetus sên sahêg neving yi rot lo nabê sa kwag nevo yi. Yi sên ggërin yi mugin betu Yesu yi mehö kesuu alam distrik Asia vahi pin lo.

⁶ Geham nanêr vu Maria sên nevonğ huk niwêek meneloğ vu ham sên Kerisi-yi-alam ham lo nabê sa kwag nevo yi ving.

⁷ Geham nanêr vu Adronikus luho Yunia sên alöö anêr Bengö Nivesa rangah lo geving nabê sa kwag nevo luho. Luho detu Kerisi-yi-alam mugin loğ mëm sa tamu, lob luho arêj loğ ya ving alam sinarê nyêdahis bê sir ggev.

⁸ Log ham nanêr vu Amplias nabê sa kwag nevo yi. Sa mehö saga, in alu atu Mehöböp yi hur.

⁹ Geham nanêr vu Urbane, sên alu nehevong Kerisi yi huk lo nabê sa kwag nevo yi, geham nanêr vu sa mehö Stakus geving.

¹⁰ Geham nanêr sayeg vu Apeles sên denenêr bê nesepa loğ Kerisi yönon lo nabê sa kwag nevo yi.

Gevu Aristobulus losho alam pin sên deneggëp ving yi loğ yi beggang lo geving.

¹¹ Geham nanêr vu Herodion sên alu he degwa timu lo, gevu Mehöböp-yi-alam sên denedo loğ Narkisus yi beggang lo geving nabê saga.

¹² Log ham nanêr vu Trupena luho Truposa sên luho denevonğ Mehöböp yi huk niwêek lo geving,

gevu Persis sên sahêg neving yi lo, in nevonğ huk vu Mehöböp pangsen lo.

¹³ Geham nanêr vu Rupus, mehö nivesa sên Mehöböp ggooin yi rak in natu yi hur lo, nabê sa kwag nevo yi, geham nanêr vu ata sên vonğ bê satag ving lo geving.

¹⁴ Geham nanêr vu alam pin sênê: Asunkritas, Plegon, Hermas, Patrobas, Hermes, gevu hil arid lo pin sên denedo ving sir lo nabê sa kwag nevo sir.

¹⁵ Gevu Pilologus luho Yulia, gevu Nereus luho avêhnöd, gevu Olumpas losho Kerisi-yi-alam pin sên denedo ving sir lo geving.

¹⁶ Ham najom* arimin sên Kerisi-yi-alam lo nemaj in Mehöböp-yi-alam ham, log Kerisi-yi-alam pin vu sênê denevonğ gagek semusên yök vu ham ving.

Alam La Bê Debasuh Kerisi-yi-alam

¹⁷ Arig lo, sa bê bër ham kwamin in alam sên denevonğin bê debasuh ham bedekepê ham lo. Denekeyêh Yesu yi gagek sên ham ço ggovek ya lo, om ham gweruu demimin vu alam nebê sênê!

¹⁸ In alam nebê sênê og su denevonğ hil Mehöböp Kerisi yi huk rê. Gağ malaj anonin ngaa aggagga pin sên nesemu hil navid lo mu gesu denejom sir ahon rê. Yönon, nabê alam nijvesa su kwaj bo hir gagek medeseggi nivesa rê, og alam sagi hir gagek nengên los jeji rëk tetuhin sir.

¹⁹ Alam pin dengo ham bengömin bë ham nesepa loḵ Anutu yi gagek, lob mëm sa kwag vesa rot in ham. Rêḵ mu sa bë ham ngo jaḵ nḡaa nivesa ni rot, geham su kwamin bo nḡaa nipaya.

²⁰ Loḵ mëm Anutu sën nevonḡ behil ayod neggëp revuh lo baḵë Satan gevek na ham vahamin gebinë beham gwevonḡ rii jaḵ.

Hil Mehöböp Yesu Kerisi gevonḡ yi semusën nõk vu ham.

Alam Vahi Denër Gagek Los Ahëj Nivesa Ya Vu Alam Rom

²¹ Log sa mehö Timoti sën alu nehevong huk loḵ ti lo nër bë kwa nevo ham ving. GeLusius lööho Yason lu Sosipater sën yik he degwa ti lo, yik denenër nebë sagi ving.

²² Log sa Tertius,* sa hanḡo gagek sënë rak verup Paulus avi besa kevu kapiya sënë rak ngo nemaḡ. Sa hevong gagek yök vu ham bë sa kwag nevo ham ving in Mehöböp-yi-alam hil.

²³ Log Gayus sën negin sa loḵ yi beggang agi losho Kerisi-yi-alam pin sën denesupin sir medenelë Soda loḵ ben lo, denenër bë kwaj nevo ham ving. Gehil arid Kwartus† luho Eristus, sën tu kuskus menegin kaunsor nyëḡ böp sënë hir monë lo denenër nebë sënë ving.

²⁴ [Hil Mehöböp Yesu Kerisi yi semusemu nõk gëp gevong ham pin. Yönon.]

Yik Hil Gaḡo Anutu Yö Ti Arë Jaḵ

²⁵ Hil gaḡo Anutu arë jaḵ na vavunë in yö yoh vu bë gadu ham meham sepa doḵ Yesu Kerisi yi Bengö Nivesa sën sa nanër lo. Mehönon su deneraḵ gagek sagi ni rë, gaḵ yö neggëp vunsën wirek wirek, rêḵ mëm gwëbeng sënë og Anutu tato yam rangah.

²⁶ Anutu sën yö nedo degwata lo yö nër meneggëp rangah, om sën he nanër gagek sënë rangah vu alam-yu-ngwë pin yoh vu sën alam-denenër-gagek-rangahsën dekevu wirek meneggëp loḵ Anutu-yi-kapiya vorot lo. Anutu vonḡ nebë sënë in bë alam-yu-ngwë degevonḡ geving medesepa doḵ yi aggata.

²⁷ Yik Anutu timu sënë sën yi mehö los kwa yönon, om hil gaḡo arë jaḵ na vavunë degwata los degwata jaḵ Yesu Kerisi. Yönon.

* 16:22: Hil nanër arë sënë dok hil ayed nabë Gwee † 16:23: Hil nanër arë sënë dok hil ayed nabë See

Kapiya Sën Paulus Kevu Muginsën Vu Kerisi-yi-alam Vu Korint

¹ Sa Paulus sën Anutu tato sa ggovek bë getung sa natu Yesu Kerisi yi sinarë lo. Sa nado ving hil arid Sostenes,

² balu kevu kapiya sënë yök vu ham sën Anutu-yi-alam ham vu Korint aga. Vu ham sën Anutu ggooin ham raq in bë ham natu Kerisi Yesu yi alam yohvu lo. Log nenër ham bë ham Kerisi-yi-alam ving alam vu nyëg pin sën denejom raq vu hil Mehöböp Yesu Kerisi lo. In hir Mehöböp yi, gehil Mehöböp yi ving.

³ Hil Amad Anutu luho hil Mehöböp Yesu Kerisi degevang semusën vu ham beham ayomin gëp revuh.

Paulus Kwa Vesa Vu Anutu

⁴ Sa kwag vesa in ham raq buk vu Anutu in vong semusën vu ham degwa raq Yesu Kerisi.

⁵ Sa kwag vesa vu Anutu rot in vong semusemu ngahisekë rot vu ham, beham nenër yi gagek anon pin rangah los kwamin, geham raq gagek pin saga degwa ni.

⁶ In he nër Kerisi yi gagek rangah vu ham wirek, lob ham raq ni bë gagek anon beham jom ahon.

⁷ Om sën ham negin hil Mehöböp Yesu Kerisi sën rëk duk nom lo, geham su neraq vu in Anon Vabuung yi semusemu ti rë.

⁸ Gaq Yesu Kerisi nejom ham ahon, om ham rëk medo niwëek bena berup doq Buk-tamusën, lob gagek ti su rëk gëp vu ham doq buk sën hil Mehöböp Yesu Kerisi duk nom lo rë.

⁹ Anutu su mehö kwa luu in bë rëk tetuhin ham rë, gaq ggooin ham raq in bë ham los Nalu Yesu Kerisi sën hil Mehöböp lo medo los ayomin timu.

Kerisi-yi-alam Devasuh Sir

¹⁰ Rëk arig lo, hil Mehöböp Yesu Kerisi vo niwëek vu sa, om sën sa bë gejiin ham nabë ham gwevong ngaa nabë sënë: Ham pin gwevong gagek gëp ti, geham su basuh ham. Gaq ham medo jevuh ti los kwamin gëp ti, gayomin gëp ti.

¹¹ In arig lo, Kloe yi alam denër vu sa bë ham vasuh ham in gagek la, beham ahëmin sengën böpata vu ham.

¹² Sa hango bë ham pin ti ti netatekin ham degwa nebë sënë: La denenër bë, "Paulus yi mehö sa!" Log ham vahi denenër bë, "Apolos yi mehö sa!" Gela denenër bë, "Pita yi mehö sa!" gela denenër bë, "Kerisi yi mehö sa!"

¹³ Ham nenër nebë saga in va? Maq Kerisi nevasuh yi? Ma sa Paulus sediik raq kelepeko* in bë sedok vu ham-a? Gemaq ham ripek bël raq sa Paulus arëg-a?

¹⁴ Ma! Sa kwag vesa vu Anutu in sën sa su ngo ripek ham rë, gaq yik seripek Krispus luho Gayus luho luu mu.

¹⁵ Om mehöti su yoh vu bë rëk nanër nabë ripek raq sarëg rë.

¹⁶ E, kë, log seripek Stepanas losho venë lo nalu lo ving. Log maq seripek mehöti ving ma va, sa kwag virek.

¹⁷ In Kerisi su vong sa yam in bë sejipek alam rë! Gaq vong sa yam in bë sa nanër yi Bengö Nivesa rangah vu ham. Su vong sa yam in bë sa nanër mehönon hir gagek los kwaj rë, gaq bë nabë sënë, og maq Kerisi yö vasap yi raq kelepeko* meris gedegwa main.

Kerisi Tato Anutu Yi Niwëek Vu Hil

¹⁸ Alam sën bë malaj nama lo, og kwaj nevo kelepeko* yi gagek bë gagek jeggin jeggin ganon ma. Rëk mu hil sën Anutu nevangin bë geço hil nah lo, og hil narak ni bë kelepeko* yi gagek saga sën tato Anutu yi niwëek.

¹⁹ In gagek neggëp loq Anutu-yi-kapiya nebë: "Sëk dahun alam los kwaj hir gagek,

log sëk kevoh alam sën deneraq gagek böp böp degwa ni lo kwaj."

²⁰ Maq alam los kwaj böpata denedo tena? Galam-horek-yi denedo tena? Log alam-dob-yi sën denenër gagek nivesa los kwa in mehönon degadu jak sir lo denedo tena? Ma! Anutu tato mehönon nebë saga pin bë hir gagek los kwa böp böp pin tu gagek kwa masën ganon ma.

²¹ In Anutu mehö los kwa beneraq ni bë mehönon sën denedo dob lo su deyoh vu bë kwaj bo bedanatök jak aggata sën geko sir nah vu yi lo rë gema. Om sën Anutu kwa vo aggata sënë bë he nanër Bengö Nivesa rangah in geko alam sën denevang ving lo nah vu yi, rëk ma gedelë bë gagek kwa masën.

22 Nebë sënë, lob alam Yuda nij wëek rot bê degelë ngaa böp, galam Grik denevongin bê denatök jak gagek böp böp los degwa, og mëm desepa dok.

23 Log he nanër gagek rangah bê Yesu diik rak kelepeko* in hil, rëk alam Yuda denelë bê gagek sënë su yoh vu rë om denepesuv nyëj rak, log alam Grik denelë bê gagek kwa masën gak su anon rë.

24 Gak hil sën Anutu ggooin hil rak lo, hil Yuda los Grik, hil arak ni bê Kerisi tato Anutu niwëek los kwa vu hil rak sën Yesu diik rak kelepeko* agi.

25 Kê! Vong beKerisi diik lob mehõnon denekuung bê Anutu og mehõ kwa masën, rëk mu kwa sënë kesuu mehõnon los kwaj böp pin kwaj. Log denekuung bê su niwëek rë, rëk mu niwëek sënë kesuu mehõnon pin nijwëek.

26 Kê! Log arig lo, ham kwamin bo rë. Anutu ko ham yam lob ham tu Kerisi-yi-alam, rëk alam-dob-yi su deneko ham ngahi rak medenenër ham bê ham alam los kwamin ma, ham ggev ma, ham los bengõmin rë.

27 Gak alam sën alam vu dob denenër bê alam kwaj masën lo, saga Anutu ggooin rak in bê gevong balam los kwaj nij namum. Log alam sën alam vu dob denenër sir bê sekëj masën lo, saga Anutu ggooin sir rak in bê dahun mehõnon los nijwëek vu dob.

28 Log ggooin alam sën alam-dob-yi denelë sir paya nebë ngaa meris lo rak. Neggoooin alam sën detu ngaa meris vu dob lo rak in bê kevoh alam sën denenër bê sir alam-los-bengõj lo na.

29 Vong nebë sënë in bê mehõti su gecko arë jak gëp Anutu mala.

30 Log Anutu supin ham yah ving Kerisi Yesu in bê bo kwa vu hil. Log vo kwa vu hil in bê hil gevong ngaa pin niröp behil natu yi alam lob rëk gecko hil nah vu yi.

31 Nebë sënë, om hil gevong noh vu gagek sën dekevu meneggëp lok Anutu-yi-kaþiya lo nebë, "Mehõti bê napisek, og napisek in Mehõböp timu."

2

Paulus Kevu Kelepeko Yi Gagek

1 Lob arig lo, wirek seyök vu ham besenër Anutu yi gagek anon vu ham, lob sa tatekin gagek sepëp sepëp gesa su nër gagek nebë mehõnon los kwaj ti mevo maggin vu ham rë.

2 Sa kwag nevo lok ayog nebë buk sën sa medo geving ham lo, og sa su rëk kwag bo ngaa ngwë rë, gak sëk kwag bo Yesu Kerisi yõ timu gesëk kwag bo nabë diik rak kelepeko*.

3 Lob seyök nado ving ham, rëk sa su yoh vu rë, lom sehõnengin ham gesa nehelëk rot.

4 Log gagek los Bengõ Nivesa sën senër rangah vu ham lo, saga sa su nër nebë mehõ los kwa in bê bo bêl dok ham rë, gak senër los ayog ggõnengsën rëk mëm Anon Vabuung vo niwëek vu sa gagek.

5 Sa hevong nebë sënë in bê mehõnon hir gagek los kwa su gërin ham beham ayomin na timu vu Yesu, gak yik Anutu yi niwëek timu gevong beham ayomin na timu vu yi.

Anutu Yi Anon Vabuung Nevo Kwa Vu Hil

6 Yõnon, alam sën denerak Anutu yi gagek degwa ni ggovek ya lo, og mëm he nanër gagek degwa böp böp vu sir. Gak he su netatekin degwa rak kwa dob yi rë, gehe su netatekin degwa rak alam ggev los bengõj vu dob sënë kwaj rë. In malaj rëk nama lo.

7 Gak he nanër Anutu kwa rangah. Wirek gagek los kwa sënë neggëp vunsën lok buk sën Anutu su tung dob rë lo rot. Log yõ ggooin gagek sënë rak in bê semu hil jak behil medo malad-tumsën.

8 Alam ggev los bengõj vu dob sënë ti su rak gagek sënë degwa ni rë. Gak bê dejak ni, og su rëk degeko Mehõböp los arë böpata sënë bedengis yi jak na kelepeko* rë.

9 Rëk mu he nanër ngaa sën dekevu meneggëp lok Anutu-yi-kaþiya lo nebë:

"Ngaa sën mehõti su lê rak mala los ngo lok ya nenga rë lo,
gengaa sën mehõnon su kwaj vo lok ayoj muḡin rë lo,
og ngaa saga Anutu yõ nero vorot vu alam sën ayoj neya timu vu yi lo,
om rëk natu hir ngaa."

10 Gagek sënë neggëp vunsën rëk Anutu vong yi Anon Vabuung yam in bê tatekin degwa vu he. In Anon Vabuung neraḡ ngaa pin degwa ni venuh generak Anutu ayo los dahis ni ving.

11 Mehõ re neraḡ ngwë ayo ni? Ma! Mehõ sën lo yõ anon sën nedo lok yi lo, saga sën neraḡ ni. Lob mehõti su rak Anutu ayo ni rë nebë saga, gak yik Anutu yi Anon Vabuung yõ timu rak ni.

12 Ngaa dob yi su vo kwa vu he rë, gak Anutu yi Anon Vabuung yam vu he in bê tatekin gagek nivesa vesa pin sën Anutu vong vu he lo.

13 Tatekin vu he lom sën he nanër rangah. Gak he su nanër gagek sën he nehako ggëp mehõnon kwaj lo rë. Anon Vabuung yõ tahu he lok gagek sën he nanër-ë, behe netatekin gagek rak Anutu yi ngaa vu alam sën Anon Vabuung nedo lok sir benetatekin kwaj lo.

14 Rêk mu alam sên Anon Vabuung su nedo loḵ sir rë lo, og su denebë nengaj vu Anon Vabuung yi gagek rë. In kwaj nevo gagek sënë bë ngaa meris gesu deyoh vu bë dejak ni rë, gaḵ Anon Vabuung yô timu yoh vu bë Tatekin degwa vu hil.

15 Mehöti sên Anon Vabuung nedo loḵ yi lo, og neseggi ngaa pin menerak ni bë ngaa nivesa ma ngaa nipaya, rëḵ mehöti sên Anon Vabuung main yi lo, og su yoh vu bë seggi mehö sënë rë.

16 Sagak yönon, in Anutu-yi-kapiya nër bë:

“Mehöti su yoh vu bë jaḵ Mehöböp ayo ni
benanërin yi gebo kwa ngwë vu yi rë.”

Rëḵ mu Kerisi vo kwa vu he behe nesepa loḵ.

3

Alam Sên Detu Hur Medeneloḵ Vu Kerisi-yi-alam Lo Detu Anutu Yi Hur Ving

1 Lob arig lo, wirek sa su yoh vu bë nanër gagek vu ham nabë sên sa nanër vu alam sên Anon Vabuung nedo loḵ sir-ë rë. Gaḵ sa nanër vu ham nebë sên sa nanër vu alam dahis, in ham ngo nahën nedo ngöḵ ngöḵ nebë hurmahen in Kerisi yi gagek.

2 Sevo rur vu ham mu gesa su vet ham raḵ nos niwëëḵ rë in ham su yoh vu rë. Log gwëbeng ving, bë sa gevong, og ham ngo nahën geham su yoh vu rë,

3 in ham ngo nahën nesepa loḵ ngaa dob yi pin. Ham ayomin nesis yi geham nepemëgin ham, lom ham nevong sënë nebë alam sên denesepa loḵ ngaa dob yi lo los alam dahis.

4 Ham vahi nenër nebë, “Paulus yi mehö sa!” Log ham vahi nenër nebë, “Apolos yi mehö sa!” Ngaa nebë sënë tato bë ham alam dahis.

5 Ham kwamin bo nivesa rë nabë Apolos sënë yi va? Gesa Paulus sënë sa va? Ma! Yiḵ aluu hur meris mu rëḵ Mehöböp vo huk ggelek aluu. Nebë sënë lob alu anër Bengö Nivesa vu ham beham ayomin ya timu vu Anutu.

6 Sënë nebë sa nevaroh nos vë, gApolos nepevuh bël loḵ, rëḵ mëm Anutu nevong banon nerak.

7 Om mehö sên nevaroh nos vë lo su los bengö rë. Gemehö sên nepevuh bël loḵ lo bengö ma ving. Gaḵ yiḵ mehö sên nevong benos anon nerak lo, saga Anutu sên mehö-los-bengö.

8 Lob mehö sên nevaroh nos vë lo luho mehö sên nepevuh bël loḵ lo yiḵ deneggëp ti. Lob luhoho rëḵ degeko nyëvewen doḵ ti noh vu hir huk sên denevong lo.

9 In alu nalok vu he benehevong Anutu yi huk timu, geham nebë Anutu yi huk. Ham nebë beggang sên Anutu nelev.

Alam Sên Detu Hur Medeneloḵ Vu Kerisi-yi-alam Lo Sir Nebë Kamuda

10 Anutu vo semusën vu sa bevong sa nebë kamuda los kwa, om sên sa varah mudeng degwa luḵ ya ham nyëḡ ggovek ya. Loḵ mëm mehö ngwë nelev beggang raḵ ya mudeng sënë vavunë. Rëḵ mu sa nanër nabë alam sên dedev lo, og degegin sir nivesa bededev beggang niröp.

11 Ham beggang yi mudeng sogek sên nare ya vorot lo, saga Yesu Kerisi. Gaḵ mehöti su yoh vu bë dev mudeng ngwë duḵ na geving kesuu ti sënë rë.

12 Lob bë mehöti dev beggang jaḵ mudeng sënë, og maḵ dev jaḵ goor, los seriva, gegelöng malangeri, ma kele, gesëh, ma gus,

13 og hir huk rëḵ natök rangah vu Buk-tamusën behil galë nabë nivesa ma ma. Anutu rëḵ seggi huk pin nabë sên nengwah loḵ beggang meseggi ngaa niyes los niwëëḵ.

14 Om nabë mehöti yi huk sên nelev raḵ mudeng agi nivesa, og yi huk sagi yô rëḵ gëp rot, lob natök jaḵ nyëvewen nivesa.

15 Rëḵ mu nabë huk sên nelev raḵ mudeng agi lo natu ngaa meris bemala nama na nabë sên nengwah loḵ beggang begga ngaa niyes pin lo, og su rëḵ geḵo nyëvewen nivesa jaḵ rë. Gaḵ rëḵ medo mala-tumsën mu nabë mehöti sên hil hetah yi vër loḵ nengwah lo.

Kerisi-yi-alam Detu Anutu Yi Dub Vabuung

16 Om ham jaḵ ni nabë ham tu Anutu yi dub vabuung, lob yi Anon Vabuung nedo loḵ ham.

17 Nebë sënë om bë mehöti gevong paya vu Anutu yi dub vabuung og Anutu rëḵ kevoh yi. In Anutu yi dub og vabuung, lob ham tu yi dub.

Hil Su Gaḵo Mehönon Arëj Jaḵ

18 Ham su gwekuung in ham! Nabë ham ti kwa nevo nebë yi mehö los kwa böp benerak dob sënë yi ngaa pin degwa ni, og gërin yi natu mehö los kwa masën gökin in Anutu bo kwa vu yi bemëm natu mehö los kwa yönon.

¹⁹ In Anutu nelë kwa dob-sënë-yi nebë ngaa kwa masën. Yoh vu sën dekevu meneggëp loĸ Anutu-yi-ƙapiya lo nebë, “Vong balam-los-kwaj-böp kwaj los hir ngaa kuungsën aggagga tu jaheng besis sir.”

²⁰ Log dekevu meneggëp loĸ Anutu-yi-ƙapiya ving nebë, “Mehöböp raĸ alam-los-kwaj-böp kwaj ni nebë ngaa meris.”

²¹ Om ham su basuh ham menapisek in mehönon ti ti sën detu ggev medeneġin ham lo, in ggev lu ngaa pin og detu ham ngaa.

²² Paulus lu Apolos, gePita, gedob sënë, gemala-vesasën, gediiksën, gengaa sën nedo gwëbeng agi, gengaa sën rëĸ berup vu tamusën. Ngaa pin sënë detu ham ngaa.

²³ Log ham tu Kerisi yi ngaa, geKerisi tu Anutu yi ngaa.

4

Mehöböp Yö Neseggi Yi Alam-huk-yi

¹ Ham kwamin bo he nabë Kerisi yi hur huk-yi he los Anutu yi ggev he sën he netateġin yi gageĸ vunsën degwa.

² Lob alam ggev lo og gageĸ raĸ sir meneggëp bë degevong hir mehöböp yi huk niröp rot. ³ Rëĸ nabë ham ma, mehönon vahi deseggi sa medenanër nabë sa nehevong huk paya, og sagak ngaa meris. Gesa ving, sa su ngo neseggi sa huk benanër nebë sa nehevong paya rë.

⁴ Yönon, sa su raĸ ni bë ngaa nipaya ti neggëp vu sa rë, rëĸ mu sa su yoh vu bë nanër nabë sa mehö nigröp rë. Gaĸ Mehöböp yö timu yoh vu bë seggi sa menanër.

⁵ Om ham su nanër mehönon namuġin nabë sir nivesa ma nipaya. Gaĸ gëp rot geMehöböp duk nom rë. Duk nom lom mëm rëĸ gevong ngaa pin sën neggëp vunsën loĸ malakenu lo natök nam rangah, lob rëĸ alam pin ayoĸ tato yi nam rangah. Lob vu buk saga Anutu rëĸ bo nyëvewen vu hil noh vu huk sën hil nehevong lo.

Alam Korint Yö Deneĸo Arëĸ Raĸ

⁶ Arig lo, sa tahu gageĸ sënë raĸ alu Apolos mu, in bë ham kwamin bo bejaĸ ni rëĸ mëm ham gwelë mehönon pin nabë saga geving. Om ham su kweyëh gageĸ sën dekevu meneggëp loĸ Anutu-yi-ƙapiya lo bë, “Ham ti su geĸo mehö ngwë arë ĸak gedahun mehö ngwë arë.”

⁷ Re vong hong begetu mehö los arë? Log hong va yö neggëp vu hong vorot gAnutu su vo vu hong rë? Om nabë geneĸo vu Anutu yö timu, loĸ nebë va sën geneĸo arëm raĸ bë ngo getu ngaa pin sënë ala-ë?

⁸ È kë! Ham ahëmin pup ya? Geham tu alam los ayomin ggoveĸ ya? Geham kwesuu he getu Anutu-yi-alam los bengömin ggoveĸ ya? Oga! Nabë ham tu yi alam los bengömin yönon, og mëm nivesa! In mëm he natu yi alam los bengömin geving ham behil gëġin alam doĸ ti.

⁹ Sa kwag nevo nebë Anutu maĸ tung he sinarë nado nebë alam sën denedo yah deminë lo, behe tu alam meris meris. Yiĸ nebë sën alam denenër bë he nadiiĸ lo, lob bë dengis he ĸak alam pin malaj, mehönon gangër geving.

¹⁰ Alam-dob-yi denenër he nebë he alam kwamin masën in he tu Kerisi-yi-alam, gaĸ mëm ham saga nesepa loĸ Kerisi betu alam los kwamin. He su ayoh vu rë, gaĸ hameĸ alam los nimin wëëĸ. Hameĸ alam los bengömin, gaĸ denelë he bë he alam nimin paya.

¹¹ Yönon, he medo nadiiĸahëmin los ayomin nevev in bël, gehe narak vu in tob lu ngaa yö vu buk agu rot beverup gwëbeng. Alam denepesu nemaj gedeneĸetel he, gehe bömin sën he medo revuh doĸ lo ma.

¹² Gehe ngo nehevong huk böp rot raĸ nemamin in doĸ vu he. Gedenenër pelë raĸ he, rëĸ he najom raĸ in sir bë Anutu semu sir. Denedeġinengin ngaa magġin raĸ he, rëĸ he nehaleë sir mu.

¹³ Deneĸo gageĸ nipaya raĸ he, rëĸ he nanër gageĸ ahë yes yah vu sir. Gedenenër he nebë dob sënë yi sengo sengo nipaya he, log denelë he nebë alam hir ƙale ƙale sën denekeĸel ya nedo nenga lo. Rot beverup gwëbeng.

Alam Korint Detahu Paulus Yi Aggata

¹⁴ Sa su ƙevu ƙapiya sënë in bë gevong beham nimin namum rë. Gaĸ sa kwag vongin ham in sa nalug lo ham, lom sa bë bo horek vu ham.

¹⁵ Bë hil natevin alam sën detahu ham loĸ Kerisi yi gageĸ lo, og hil rëĸ natevin sir ngahiseĸë rot, rëĸ mu ham amamin su ngahiseĸë nebë saga rë. Gaĸ yiĸ sa sën sa nanër Kerisi Yesu yi Bengö Nivesa vu ham nyëdahis, om sën sa nebë ham amamin soĸek.

¹⁶ Om sën sa nanër vu ham niwëëĸ bë ham sepa doĸ sa vahag.

¹⁷ Ham nebë sa nalug lo ham, om yiĸ raĸ degwa saga sën sa hevong Timoti yöĸ vu ham. Sa haĸo yi yom vu Kerisi betu sa nalug, om sën sahëĸ neving yi pangsën rot in neggureĸ Mehöböp babu yönon. Om rëĸ bëh ham kwamin in ngaa sën sa nesepa loĸ in setu Kerisi

yi hur lo gök nahin. Yiķ senër ngaa sën sa nanër vu Kerisi-yi-alam pin yoh vu nyëg pin bē desepe dok lo.

¹⁸ Maķ ham la denekuung bē maķ sa su rëķ nök vu ham rë, lom deneko sir raķ bē sir gayeheng.

¹⁹ Rëķ mu nabë Mehöböp ngogek, og sëķ nök vu ham pevis bemëm sejaķ alam sën deneko sir rak lo nij wëëķ ni, gesa su rëķ göneng in hir gageķ rë.

²⁰ In gageķ meris meris su netato Anutu yi nyëg rangah rë, gaķ hil sepa dok megevang banon jaķ og mëm.

²¹ Ham vongin bē sa gevang nabë tena? Ham bē sa gaķo begö benök vu ham-a? Ma ham bē sa kwaģ paya in ham besa nahub nök-a?

5

Alam Korint Ti Vong Baggëb

¹ Sa hangö bē ham ti nevang baggëb, lob baggëb sënë og nipaya rot balam dahis denegönengin gesu deyhov vu bē degevang rë. Gageķ lo nebë mehöti ko ama venë.*

² Om maķ ham ngo nahën neķo ham rak-a? Maam ham dahun ham genimin namum! Gemaam ham gwetii mehö sën nevang ngaa nebë aga na gesu medo geving ham!

³ Yönon, sa nado adingnë rëķ sa kwaģ nevo ham. Lob vong bē sa nado ving ham yönon besa hangö mehö sën nevang ngaa agi yi gageķ ggovek ya.

⁴ Lob sa kwaģ nevo nebë sënë: Ham ngupin ham jaķ hil Mehöböp Yesu arë, lob ham kwamin bo nabë sa nado ving ham beham nimin wëëķ, log Mehöböp Yesu rëķ bo niwëëķ vu ham geving.

⁵ Gemëm ham gwetii mehö sënë na vu Satan in navi gesang gedëëin ngaa nipaya na. Hil gevang nabë sënë in mëm gërin yi nom vu Anutu, lob Anutu geķo anon nom dok Mehöböp yi buk vu tamusën.

Alam Korint Degetii Mehö Nipaya Na

⁶ Ham neķo ham rak sënë og ngaa nipaya, ma ham su rak ni rë? Yiist* og yiķ mahen teķa rëķ nevang brët böpata menerig.

⁷ Om ham gwetë yiist* mugeng na geham natu brët mewis sën yiist* su loķ nedo rë lo. In Kerisi tu sipsip Buk-ggöksën-yi* bediik in natu hil seriveng.

⁸ Nebë saga om hil galë Buk-ggöksën-yi* gehil su najom yiist* mugeng ahon, in yiist* saga og aggata nipaya yi benipaya rot. Gaķ hil gaķo brët sën yiist* main lo natu hil nos Buk-ggöksën-yi*. Brët sënë nebë hil natu alam-gageķ-niröp-yi los nanër gageķ anon mu.

⁹ Log sa ķevu loķ ķapiya ngwë sën sa ķevu yök vu ham wireķ lo nebë ham su gwa jaķ alam sën denevang baggëb lo.

¹⁰ Sa su nër bē ham gweruu demimin vu alam pin vu dob sënë sën denevang baggëb lo rë, gevu alam sën malaj anonin mehö ngwë hir ngaa lo rë, gevu alam hodeķ los alam sën denesepa loķ anutu-kuungsën lo verök yi rë. Nabë ham gwevuu alam nabë sënë na verök yi, og ham rëķ gwevuu dob sënë gena medo tena?

¹¹ Rëķ gageķ sën sa ķevu yök vu ham lo degwa nebë sënë: Nabë Kerisi yi mehö ti gevang baggëb ma, mala anonin mehö ngwë hir ngaa ma, nesepa loķ anutu-kuungsën ma, nenër gageķ nipaya ma, nenum menekeyevin ma, neķo mehö ngwë hir ngaa, og ham su bengwëng geving yi! Gaķ gëp beham su gwa nos geving yi.

¹² Sa su tu jaas in bē gango alam dahis hir gageķ rë gaķ ma, rëķ Kerisi-yi-alam og maķ ham yoh vu bē gwengo hir gageķ bejaķ nij.

¹³ Gaķ alam sën denedo nenga lo, og Anutu yö rëķ gengo hir gageķ. Rëķ mu ham gwetii mehö nipaya sënë na in ham, nabë sën deķevu meneggëp loķ Anutu-yi-ķapiya lo.

6

Kerisi-yi-alam Su Degevang Kot Vu Arij

¹ Log sa hangö bē ham alam vahi hir gageķ neggëp vu arij lo vahi sën Kerisi-yi-alam lo, lob deneya vu alam dahis sën detu jaas lo in bē degengo hir gageķ. Sagaķ su yoh vu rë. In Kerisi-yi-alam teta denedo vu ham bedeyoh vu bē degengo gageķ medeseggi, om nebë va sën nij nelëlin sir-ë?

² Hil sën Anutu-yi-alam hil lo hil rëķ gango alam-dob-yi pin hir gageķ vu tamusën, ma ham su rak saga ni rë? Yönon, ham rëķ gwengo mehönon pin hir gageķ, om maķ ham yoh vu bē gwengo gageķ mahen mahen nabë saga megwero!

³ In hil rëķ gango angër hir gageķ geving, om hil ayoh vu rot bē gango ngaa dob sënë yi gageķ meris meris pin.

* 5:1: Sën Paulus nër bē ama venë lo, og maķ nër rak ama venë ngwë tamusën.

⁴ Loḵ nebë va sën ham gägek neggëp vu ham rëḵ ham neya vu alam sën denedo nenga in Kerisi-yi-alam lo in bê degengo ham gägek-ê?

⁵ Sa ḵevu gägek sënë in bê ham nimin namum! Ma ham mehöti su los kwa menedo in bê gengo ham gägek rë?

⁶ Om sën ham ti nenër ngwë, lob luho denepevis medeneya vu alam sën su denesepa loḵ Kerisi rë lo in bê degengo luho hir gägek-ê?

⁷ Yönon, bê ham gwevong gägek vu arimin, og saga ham vong paya beham vës vorot. Gaḵ bê ham arimin ti gevong paya vu ham rëḵ ham nanër nabë, "Ggovek, gägek ma!", og sakaḵ ham nevong nivesa. Genabë ham arimin la degekuungin ham medegodeḵ ham ngaa, rëḵ ham gwelë sir mu, og sakaḵ nivesa.

⁸ Rëḵ ma geham ngo nevong paya vu ngo arimin sën Kerisi-yi-alam sir lo beham nekuungin sir genehodeḵ hir ngaa!

⁹ Alam sën denevong ngaa nipaya lo su rëḵ arëj in Anutu-yi-nyëḡ rë. Ma ham su raḵ gägek sënë ni rë? Alam sën denevong baggëb, galam sën denesepa loḵ anutu-kuungsën lo, galam sën nij nelëlin reggaj los venëj geya denevong baggëb vu maluh los avëh ngwë lo, gemaluh sën ahëj neving ngaa nebë avëh bedenevong ngaa nimumsën vu maluh ngwë lo,

¹⁰ galam sën denevong hodeḵ lo, galam sën malaj anonin mehö ngwë hir ngaa lo, galam sën denenun medenekeyevin lo, galam sën denenër pelësën lo, galam sën deneko mehö ngwë hir ngaa jeggin lo. Ham su gwekuung nabë alam sën rëḵ arëj in Anutu-yi-nyëḡ, gaḵ rëḵ nama!

¹¹ Lob ham la denevong nebë sënë wirek, rëḵ Anutu ripek ham ggovek ya beggooin ham raḵ beḵo ham yah tu yi ngaa, lob nër ham ggovek ya nebë ham alam yohvu. Hil Anutu vong nebë sënë raḵ yi Anon Vabuung gedegwa raḵ Mehöböp Yesu Kerisi.

Hil Gaḵo Anutu Arë Jak Jak Hil Navid

¹² Yönon, ngaa pin og yoh vu bê sa gevong! Rëḵ mu ngaa pin su rëḵ doḵ vu sa rë. Kë', ngaa pin og yoh vu bê sa gevong! Rëḵ mu sa su rëḵ gevong ngaa ti benatu sa alaḡ in gegin sa rë.

¹³ Yönon, noseḵ hil ahëd ḵevus yi ngaa gehil ahëd ḵevus neggëp in bê hil aga nos, loḵ tum Anutu rëḵ kevoh luhoho na doḵ ti. Rëḵ mu hil navid su neggëp in bê hil gevong baggëb rë, gaḵ yik Mehöböp yi ngaa, geMehöböp tu hil navid ala.

¹⁴ Anutu nër beMehöböp kedi raḵ bevuu alam-diiksën ya, lob niwëëk saga sën rëḵ gevong behil rëḵ kedi jak geving nabë saga.

¹⁵ Maḵ ham raḵ ni bê ham navimin tu Kerisi navi len ti ti lo? Om maḵ yoh vu bê sa ḵeḵe Kerisi navi len ti vër megevong natu avëh baggëb navi len ti? Ma! Su yoh vu rë!

¹⁶ Ma ham su raḵ ni rë? Mehöti luho avëh baggëb ti bê degodeḵ sir og yik luho detu anon timu nebë saga, in Anutu nër gägek menare vorot raḵ maluh los avëh bê, "Bê degehov sir og detu anon timu!"

¹⁷ Rëḵ mehöti sën ga jak Mehöböp lo og yik luho anon timu.

¹⁸ Om ham nimin dëlin baggëb gebeya in. Ngaa nipaya vahi pin sën mehönon denevong lo, og neggëp nenga in navij, gaḵ mehöti sën gevong baggëb lo, og vong paya vu yö navi.

¹⁹ Ham navimin tu Anon Vabuung yi dub vabuung, ma ham su raḵ ni rë? Anutu vong yök vu ham ggovek ya benedo loḵ ham ayomin, geham navimin su ala ham rë gaḵ Anutu.

²⁰ In baḡo ham yom raḵ ngaa böpata rot beham tu yi ngaa, om ham gweḵo Anutu arë jak, jak ham navimin.

7

Maluh Los Avëh Degeḵo Sir Nabë Sënë

¹ Mëm sa bê ḵevu gägek doḵ nah tepëḵ sën ham kwevu loḵ ham ḵapiya lo. Nabë mehöti gegin yi gesu geḵo avëh rë, og mëm nivesa.

² Rëḵ mu baggëb neggëp, om alam pin degeḵo venëj natu sir, gavëh pin dejak reggaj natu sir.

³ Maluh navi tu venë yi ngaa, om su nanërin yi. Log avëh nebë saga, navi tu regga yi ngaa om su gulin yi.

⁴ Avëh su tu navi ala rë, gaḵ regga tu ala. Gemaluh nebë saga, maluh su tu navi ala rë, gaḵ venë tu ala.

⁵ Melu ḵo ham om ngwë su geruu demi vu ngwë begulin navi. Yönon, nabë melu najoo gägek doḵ ti nabë melu gulin navimin dus ti gemelu medo menajom jak vu Anutu rë, og mëm nivesa. Loḵ mëm tum melu medo doḵ ti göḵ nahin, in nabë nama og melu su yoh vu bê rëḵ najom ham ahon rë geSatan rëḵ pelëpin meluu.

⁶ Sengo kwag nevo gägek sënë besa ḵevu yök vu ham, gaḵ su horek soḡek ti rë,

7 in sa bë alam pin demedo maluh bu los avèh bu nabè sèn sa. Rêk mu Anutu vo niwèek ggelek alam yoh vu yò kwa. Gadu mehò ngwè rot bevo huk vu sir bë demedo avèh bu, ma maluh bu, rêk vo huk ngwè vu mehò ngwè om su deyoh vu bë demedo bu rè.

8 Log sa bë nanèr gagek ti vu alam sèn nahèn gesu deneko sir rè lo, gevu avèh alov nabè: Bè demedo nabè sa, og mèm nivesa.

9 Rêk mu nabè su deyoh vu bë denajom sir ahon rè, og maam degeko sir. In nabè degeko sir og nivesa, in rêk ayoj gurekin sir rot begevong paya vu sir.

10 Log sa bë nanèr gagek ti vu maluh los avèh sèn denejom nemaj ggevek lo, rêk su sengo sa horek rè gak Mehöböp yi horek. Nabè: Avèh su gevuu regga!

11 Gak nabè gevuu regga, og yò medo meris. Gak nabè nama, og luho regga degero gagek genah vu yi gökin. Gemaluh su juuk venè nabè saga!

12 Log gagek vahi sènè og sengo nanèr, gak su Mehöböp yi gagek rè. Nebè: Nabè hil arid ti venè su ayo neya timu vu Kerisi rè, rêk avèh sènè ahè ving bë medo geving yi, og hil arid sènè su juuk yi.

13 Log nabè avèh ti regga su ayo neya timu vu Kerisi rè, rêk maluh sènè ahè ving bë medo geving yi, og su gevuu regga.

14 In ham rak ni, mehò sèn su ayo neya timu vu yi rè lo tu Anutu yi ngaa, in luho venè detu anon timu, log avèh sèn su ayo neya timu vu yi rè lo tu Anutu yi ngaa, in luho regga detu anon timu. Gak bë nama, og naluj lo rêk nabè alam dahis, rêk ma gedetu vabuung.

15 Rêk nabè ngwè sèn su ayo neya timu vu Yesu rè lo nidèlin ngwè og ggevek. Horek ti su deginengin hil arid ma avèhnöd sènè benèrin rè, gak gevuu gena. Rêk mu Anutu vongin bë ham medo revuh.

16 Hong avèh! Maq geyoh vu bë gedok vu reggam benatu Kerisi yi mehò ma ma? Su gerak ni rè! Gehong maluh! Maq geyoh vu bë gedok vu venèm benatu Kerisi yi avèh ma ma? Su gerak ni rè! Om melu su gwetah ham vèr pevis rè.

Ham Medo Nabè Sèn Ham Nedo GAnutu Ggoin Ham Rak Lo

17 Rêk mu ngaa sèn Mehöböp vo ggelek ham ti ti lo, gehuk sèn ham nedo loq bAnutu ggoin ham rak beham tu yi ngaa lo, og ham ngo medo nabè saga. Sa nehevong horek nebè sènè vu Kerisi-yi-alam yoh vu nyèg pin.

18 Nabè mehöti rah* navi ggovek loq mèm Anutu ggoin yi rak betu yi ngaa, og saga su gero navi nah bebun. Log nabè mehöti su rah* navi rè rêk Anutu ggoin yi rak betu yi ngaa, og su gerah* navi, gak medo nabè sèn nedo vorot lo.

19 In sèn hil gerah* navid lo, og yik ngaa meris. Gesèn hil su gerah* navid rè lo, og yik ngaa meris ving. Gak bë hil sepa dok Anutu yi gagek og mèm ngaanon.

20 Om ham gwevong noh vu ngaa sèn ham medo nevong bAnutu ggoin ham rak tu yi ngaa lo.

21 Nabè mehöti bago hong megetu yi ngaa in gwevong huk vu yi meris, loq Anutu ggoin hong rak megewèrin hong yah vu yi, og yik ggovek gesu kwam paya in hong, gak malam sepa hong huk saga megewong. Rêk mu nabè genatok vu aggata geneggöp megeyoh vu bë gebo hong vèr in hong ala sèn deginengin hong lo, og mèm nivesa. Gebo hong vèr in nema bengö gwegin hong.

22 In mehò sèn tu mehò ngwè yi ngaa lo, og Mehöböp ggoin yi rak in bë natu Mehöböp yi mehò los arè. Log mehò los arè sèn Anutu ggoin yi rak lo, og ggoin yi rak in bë mehò saga su rêk gegin yi gökin rè, gak natu Kerisi yi ngaa.

23 Anutu bago ham yom rak ngaa böpata, om ham natu yi ngaa geham su natu mehò ngwè hir ngaa mededeginengin maggin jak ham.

24 Arig lo, ham malamin sepa huk sèn ham nevong wirek gAnutu ggoin ham rak tu yi ngaa lo.

Gagek Rak Maluh Los Avèh Sèn Denedo Bu Lo

25 Log ham loq tepèk in avèh avö vu sa loq ham kapiya nebè, "Yoh vu bë dejak maluh ma nama?" Mehöböp su tatekin ngaa saga vu sa rè, rêk mu vo semusèn vu sa in bë sa gevong yi huk nivesa, om sa bë nanèr sengo sa gagek ti jak avèh avö lo.

26 Sa kwag nevo bë: Vu buk sagi ngaa maggin netok vu hil, om maam ham ngo medo bu nabè sèn ham nedo gwèbeng agi.

27 Nabè geko avèh ggovek, og su kwam bo nabè gejuuk yi. Gak nabè su geko avèh rè, og su gesero avèh nabè gweko.

28 Rêk mu nabè gweko avèh, og su gevong ngaa nipaya rè. Genabè avèh avö jak maluh, og su vong ngaa nipaya rè. Gak mu maluh los avèh sèn deneko sir lo, og rêk degeko maggin vu dob sènè, lob sa bë ngaa nebè sènè su natok vu ham.

29 Arig lo, sa nanèr nebè sènè vu ham in buk dus rak. Om alam sèn los venèj lo degevong huk vu Mehöböp nabè alam sèn venèj ma lo.

³⁰ Galam sèn denesu in hir heljèng lo degevang huk vu Mehöböp nabè alam sèn su denesu rè lo. Galam sèn denepisek in ngaa nivesa tók vu sir lo, degevang huk nabè alam sèn su denepisek rè lo. Galam sèn denebago ngaa lo degevang huk vu Mehöböp nabè alam sèn hej kupek ma lo.

³¹ Galam sèn denevong huk in ngaa dob yi lo, og su degelè ngaa dob yi nabè hir ngaanon. In hil arak ni bē dob sènè rēk pekwè yi menatu agga ngwè jak yōnon.

³² Sa nig lèl bē ham su kwamin na ngahi. Mehöti sèn su neko avèh rè lo, og kwa neya vu Mehöböp yi huk timu in bē Mehöböp kwa vesa in yi.

³³ Gağ mehö sèn neko avèh lo, og kwa neya vu ngaa dob yi in bē venè kwa vesa in yi,

³⁴ Lob kwa neya luu luu. Gavèh bu ma avèh avò, og yoh vu bē kwa na vu Mehöböp yi huk timu megevang huk in bē navi los ayo yò gèp niröp. Gağ avèh sèn nerağ maluh lo, og kwa neya vu ngaa dob yi benevang huk in bē regga kwa vesa in yi.

³⁵ Senèr gağek sènè in bē doğ vu ham beham medo nivesa. Sa su hevong in bē deginengin ham rè, gağ sa bē ham medo niröp begwevang Mehöböp yi huk noh vu buk, gengaa ngwè su geğo ham kwamin seggi.

³⁶ Nabè mehöti kwa neya luu luu bē mağ nevang paya vu nalu in nedo rot bavèh bu rağ, gağ ahè ving bē jağ maluh rēk ma gedenejom yi ahon rot, og maam mehö sènè gevang noh vu yò kwa. Nabè gevang bavèh avò sènè jağ maluh, og ggovek, mehö sènè su nevang ngaa nipaya rè.

³⁷ Rēk mu nabè ngaa ti su vong newa newa loğ yi rē gesu kwa neya luu luu rè, gağ ayo niwèek genèr vorot bē nalu yò medo bu, og yik ggovek, nevang nivesa.

³⁸ Nebè saga om nabè mehöti gevang menalu jağ maluh og nivesa. Log mehöti bē najom nalu ahon gesu jağ maluh rè, og nivesa rot.

³⁹ Nabè avèh ti regga yò nahèn nedo mala vesa, og mala sepa regga timu. Rēk mu nabè regga nadiik gevangin bē jağ maluh ngwè, og jağ. Rēk mu jağ maluh sèn nesepa loğ Mehöböp lo ti.

⁴⁰ Rēk mu sengo kwağ nevo nebè: Nabè medo meris, og rēk kwa vesa rot. Lob sa kwağ nevo nebè Anutu yi Anon Vabuung nedo ving sa bevo kwa vu sa.

8

Reggu Sèn Denetung Netu Seriveng Vu Anutu-kuungsèn Lo

¹ Log ham loğ tepèk in reggu sèn denetung netu seriveng vu anutu-kuungsèn lo loğ ham kapiya. Yōnon, “Hil los kwad!” rēk mu hil kwad nevang mehil nehağo hil rağ, gağ bē hil ahèd geving mehōnon og saga sèn nevang behil neğedi los nid wèek.

² Nabè mehöti kwa bo nabè yò nerağ ngaa pin ni ggovek ya, og mehöti saga yò nahèn gesu kwa tók rağ yōnon rè.

³ Gağ nabè mehöti ayo ya timu vu Anutu, og Anutu rağ ni bē yi mehö saga.

⁴ Om sa bē nanèr gağek jağ reggu sèn denetung netu seriveng vu anutu-kuungsèn lo nabè: Hil arak ni bē anutu-kuungsèn sènè su ngaanon rè. Besu anutu ngahi denedo rè, gağ yik Anutu perurek timu nedo.

⁵ Yōnon, ngaa ngahisekè denedo ggèp yağek los dob, lob alam dahis denenèr sir nebè anutu lo. Kè, anutu los mehöböp ngahisekè nebè sènè denedo,

⁶ rēk mu hil narak ni bē Anutu timu nedo, sèn hil Amad Anutu soğek. Ngaa pin degwajsekè yi, gehil degwad yi. Geyik Mehöböp perurek timu nedo, sèn Yesu Kerisi, beyö tung ngaa pin. Behil nado malad-tumsèn rak yi.

⁷ Rēk Kerisi-yi-alam vahi su derak gağek sènè ni rē, om sir la nahèn denekuung bē anutu-kuungsèn denedo. Om sèn nabè dega reggu sèn alam dahis denetung netu seriveng vu anutu-kuungsèn lo, og denelè bē ngaanon, lom ayoj neggōnengin gekwaj nevo bē ngaa nipaya neggèp vu sir.

⁸ Yōnon, Anutu su nelè nos sèn hil naha lo lom nelè hil paya ma nivesa rè. Nabè hil nid dèlin nos vahi, og saga su rēk semu hil rè. Log bē hil aga reggu pin, og hil su rēk nid paya jağ rè.

⁹ Rēk mu ham gweğin ham. Nabè ham nevang ving Anutu niwèek beham yoh vu bē gwa reggu saga, rēk mehö sèn su nevang ving niwèek rè lo bē gelè ham geham gwa, og ham rēk gwevang paya vu yi bengaa nipaya rēk kepè yi.

¹⁰ Hong mehö sèn gerağ gağek ni ggovek-e! Nabè gena medo gegwa reggu gèp anutu-kuungsèn yi dub, genabè mehöti sèn ayo neggōnengin lo gelè hong, og mağ rēk gwevang bemehö saga ga anutu-kuungsèn yi seriveng geving.

¹¹ Gwelè! Hong mehö los kwam, rēk nabè gwevang nabè saga, og rēk gebasap mehö sèn Kerisi diik in yi lo ti berèk mala nama in ayo neggōnengin.

¹² Bê ham gwevong nabê saga, lob ham arimin lo vahi sên ayoj neggönengin lo degelê bedevong ngaa sên ayoj neggönengin lo, og ham nevong paya vu sir gevu Kerisi ving.

¹³ Om nabê nos los reggu sên sa naha lo nekepê arig lo, og maam sa su rëk aga nah gökin rë rot besa nadiik, in sêk gevong bengaa nipaya kepê arig lo.

9

Paulus Kwa Vesa In Su Neko Monê Rağ Huk Sinarê Rê

¹ Mağ setu mehöti yi ngaa meris-a? Ma sa su sinarê ti rë? Mağ sa su halê hil Mehöböp Yesu rağ malağ rë? Gehuk sên sa nehevong vu Mehöböp lo, mağ su anon ham rë?

² Yönon mağ mehö la su derak sa nig bê sa sinarê ti rë, rëk mu ham og ham ngo rağ ni, in ham vong ving rağ sa gagek, lob saga tato rangah bê Mehöböp yi sinarê sa.

³ Kê! Lok senêr yah vu alam sên denenêr pelê rak sa lo bê:

⁴ Mağ su yoh vu bê Kerisi-yi-alam dedok vu he medebo nos los bêl kul vu he rë genama?

⁵ Ma mağ su yoh vu bê he gako Kerisi yi avêh medenatu he venêmin in degeko dok gevong he nabê sên sinarê vahi geMehöböp ari lo losho Pita denevong-ê rë?

⁶ Gemağ alu Barnabas ngo luu mu, balu su ayoh vu bê gevuuk huk navimin yi geKerisi-yi-alam dedok vu aluu rë?

⁷ Om mağ alam-begö-yi tena denebağo yö hir nos los tob gengaa begö yi in bê degevong begö jağ-a? Ma! Alam-begö-yi su denevong nebê saga rë! Log mehö sên nevaroh huk wain lo, og yö neko anon menegga. Log mehö sên neğin burmakau lo, og nepip hir rur menenum.

⁸ Om gagek sên sa nanêr agi lo, og su mehönon meris yö hir gagek rë, gağ dekevu meneggep lok Horek ving.

⁹ Moses kevu gagek meneggep lok yi horek bê, "Bê burmakau gevong huk mebakê wit* lu ngaa, og su genaduu avi." Mağ Anutu yö nêr rağ burmakau mu,

¹⁰ ma nenêr rağ hil mehönon ving-a? Gağ yik nenêr gagek sênê rağ hil mehönon ving! In mehö sên nevong huk menajeliin dob lo nevo kwa in nos bê anon dok, gemehö sên nepelubin wit* gahis vër lo medo nevo kwa in in rëk ga gevong.

¹¹ Nebê saga, om he nehevong huk in bê adok vu ham anonin, om yik yoh vu bê ham dok vu he navimin megwevong nos los ngaa dob yi vahi vu he!

¹² Gağ ham nelok vu alam vahi nebê saga, om yoh vu bê ham dok vu he mekesuu sir. Rëk mu he hağo Bengö Nivesa yök vu ham, log he nado los maggin gehe su nehako ngaa vu ham rë, in he nimin lël bê he su agêrin Kerisi yi Bengö Nivesa in ham.

¹³ Alam sên denevong huk lok dub-vabuung-böp lo, og deneko hir nos los reggu teka vër in jepö medenega. Ma ham su rağ sênê ni rë?

¹⁴ Om sên Mehöböp nêr gagek nare vorot bê alam sên denevong yi huk medenenêr Bengö Nivesa rangah lo, og degeko ngaa sên dok vu navij lo vu Kerisi-yi-alam sên denanêr Bengö Nivesa rangah vu sir lo.

¹⁵ Rëk sa su hağo ngaa ti nebê sênê vu ham rë. Log gwëbeng sênê ving og sa su kevu gagek sênê in bê gağo ngaa nabê sênê vu ham rë, log sa su rëk pekwê sa meğako rë, gağ sa kwağ vesa rot in sa su nehako ham ngaa saga rë. Om nabê sa nadiikahêğ menadiik na, og ggovek gesa su rëk ketag nos lu ngaa vu ham rë.

¹⁶ Sa su nehako bengög rak in sên sa nanêr Bengö Nivesa rangah agi rë, in Anutu vo huk sênê vu sa lob sa su yoh vu bê gevuuk na rë. Gağ nabê sa gevuuk na gesa su nanêr Bengö Nivesa rangah rë, og gëp in sa!

¹⁷ Bê sengo gevong huk sênê noh vu sengo kwağ, og mağ sêk gağo monê jağ. Rëk mu sa su kwağ nevo huk sagi behooon sa rağ in bê sa gevong rë, gağ Anutu yö vo lok ya sa nemağ om sa su yoh vu bê gevuuk na rë.

¹⁸ Om sa su hağo nyëvewen ti rağ rë, gağ sa hağo nyëvewen nebê sênê: Ngaa sên seyoh vu bê gağo jağ Bengö Nivesa lo, og yik sa su nehako rë gema. Sa nanêr Bengö Nivesa sênê vu alam nyëmasên beyik sa nyëvewen lo ggovek sênê.

Paulus Tu Alam Pin Hir Hur-huk-yi

¹⁹ Su mehöti yi hur sa rë! Rëk sengo nehevong sa tu alam pin hir hur in bê sa gağo alam ngahisekê nom.

²⁰ Om sên sa hevong sa tu alam Yuda ti rağ alam Yuda malaj in bê segêrin alam Yuda nom. Rëk Moses yi horek sên denesepa lok lo su nejom sa ahon niwêk rë, gağ sa nesepa lok yi horek rağ malaj in bê sa gağo sir nom vu Anutu.

²¹ Log sên sa nado ving alam sên su denesepa lok Moses yi horek rë lo, og sa nesepa lok hir aggata in bê sa gağo alam sên Moses yi horek main sir lo nom vu Anutu. Rëk sênê su nebê sa hevuuk Anutu yi horek rë, gağ sa nesepa lok Kerisi yi horek.

²² Log sên sa nado ving alam sên ayoj neggönengin ngaa lo, og sa nahönengin ngaa nebê saga ving in bê sa gağo sir nom. Gesa nesepa lok alam pin vahaj in bê sa gağo sir vahi nom.

²³ Sa nehevong huk pin sënë in bê Bengö Nivesa na menoh vu nyëg pin geBengö Nivesa rëk semu sa geving.

Hil Serög Niwëek Begako Madub-kesuusën-yi

²⁴ Ham rak ni bê alam sën deneserög in bê dekesuu sir lo, sir pin deneserög, rëk mu sir timu nekesuu menëko kupek. Om ham gwevong nabë saga! Ham serög niwëek in ham kwesuu megweko kupek-yagek-yi.

²⁵ Lob alam pin sën denevongin bê dekesuu sir vahi lo, og denejom sir ahon gemedo denetahu sir rak buk. Denevong nebë sënë in bê degeko madub sën mehönön denero rak kele ris, berëk meran na pevis lo, gağ hil og hil nehevong in bê gağo madub nivesa sën medo degwata lo.

²⁶ Om sa neserög, og sa su neserög gemalag malag rë; gesa napëëng mehö ngwë, og sa su nehetë nemağ meneketul nyëg meris meris rë.

²⁷ Sengo netahu sa loğ ngaa maggin in bê navig gengoin. In bê sëk nanër balam vahi denam log tum Anutu juuk sa besa medo tamu.

10

Hil Gegin Hil In Pelëpinsën Rëk Kepë Hil

¹ Arig lo, sa bê nanër vu ham nabë beggob neyoh vavunë meneli hil kenud lo ya wirek lob Loo-ğok ruu yi ya vahi vahi gedeyoh tewit medeya.

² Log sir pin deripek bêl rak beggob los loo nebë saga benetato bê detu Moses yi alam.

³ Lob sir pin degga nos sën Anutu yi Anon Vabuung vong yam lo,

⁴ gesir pin denum bêl sën Anon Vabuung vong yam lo. Denum bêl sën Anon Vabuung vong meneya ving sir Beverup loğ gelöng lo, lob gelöng saga yik Kerisi.

⁵ Rëk ma gesir ngahisekë denevong ngaa nipaya bAnutu ahë sengën vu sir, om sën kevoh sir mesekej neggëp nyëg yu meris meris.

⁶ Lob ngaa pin sënë tato vu hil bê hil su malad anon in ngaa nipaya nabë sën malaj anonin agi.

⁷ Geham su sepa dok anutu-kuungsën yi ngaa nabë sën sir la denevong wirek-ë. In gagek nër neggëp loğ Anutu-yi-ğapiya nebë, "Alam Israel to denedo in bê dega los denanum log mëm dekedi rak in bê dedöo medejak sir.

⁸ Log hil su gevong baggëb nabë sën sir la denevong wirek besir 23,000 malaj ma hes ti lo.

⁹ Gehil su seggi Mehöböp nabë sën sir la deseggi wirek lob nyël gga sir bemalaj ma lo.

¹⁰ Geham su gwevong ayemin vu Anutu nabë sën alam la denevong ayej vu wirek lob Anutu vong yi angër ya kevoh sir bemalaj ma lo.

¹¹ Ngaa pin sënë tøk vu alam Israel in bê mehönön pin dejak ni, lob gagek sënë neggëp loğ kapiya in bê bo kwa vu hil mehönön sën hil nado gwëbeng gedob vongin govek na agi.

¹² Om mehö sën yö kwa nevo yi bê nare niwëek lo gegin yi nivesa in rëk bës.

¹³ Seggisën sën netök vu ham lo, og saga su agga ngwë rë, gağ yik luho seggisën sën netök vu alam pin lo neggëp ti. Rëk Anutu su mehö kwa luu menetetuhin ham rë, om rëk gërin seggisën sën rëk kesuu ham nimin wëek lo in ham. Gağ nabë seggisën natök vu ham, og rëk Anutu tato aggata in ham noh nenga in geham bare niwëek gesu ngaa nipaya kepë ham.

Hil Su Ayoh Vu Bë Tamuin Anutu Luho Memö Nipaya Dok Ti Rë

¹⁴ Arig lo! Sahëg neving ham om ham gweruu demimin vu anutu-kuungsën yi ngaa geham beya in.

¹⁵ Ham alam los kwamin, om senër vu ham geham ngo rëk seggi sa gagek.

¹⁶ Kap los semusemu sën hil najom rak los ahëd nivesa vu Anutu lo, sënë vo Kerisi nikök ggelek hil besupin hil loğ ti ma ma? Log brët sën hil nedebu ggelek hil lo, mağ sënë vo Kerisi navi ggelek hil besupin hil loğ ti ma ma?

¹⁷ Yik brët timu, rëk supin hil ngahisekë loğ ti behil atu anon timu, in yik hil pin naha brët timu.

¹⁸ Ham kwamin bo alam Israel rë. Sën denetung seriving rak ya jepö log denegga vewen lo, og denetung in bê ngupin losho Anutu sën yi jepö agi dok ti ma ma?

¹⁹ Ma senër va sënë? Senër bê anutu-kuungsën yi seriveng ngaa anon-a? Ma senër bê anutu-kuungsën yö ngaa anon-a?

²⁰ Ma! Senër bê ngaa sën alam dahis denetung seriveng vu lo, saga denetung vu memö nipaya, gağ su denetung vu Anutu rë. Lob sa bê ham los memö nipaya saga su ngupin ham dok ti.

²¹ In ham su yoh vu bê nanum dok Mehöböp yi kap genanum dok memö nipaya yi kap geving rë. Log ham su yoh vu bê gwa nos jak Mehöböp yi tevor gegwa jak memö nipaya hir tevor geving rë.

22 Maḵ bē hil ḡevong beMehöböp ahē sengēn vu hil-a? Gemāḵ hil nid wēēk kesuu yi?

Hil Gako Anutu Arē Jaḵ Noh Vu Buk

23 Yōnon! “Nḡaa pin og yoh vu bē hil ḡevong” rēḵ mu nḡaa pin su rēḵ doḵ vu hil rē. Kē! “Nḡaa pin yoh vu bē hil ḡevong”, rēḵ nḡaa pin su nevang niwēēk vu hil sēn Kerisi-yi-alam lo rē.

24 Mehōti su kwa bo nabē ḡegin yi jaḵ nḡaa nivesa, gaḵ ham pin kwamin bo alam vahi beham ḡewgin sir nivesa.

25 Reggu sēn ham nebaḡo ḡḡep maket lo, og ham gwa. Ham su kwamin na ḡahi begwevang tepēḵ in nabē, “Anutu-kuungsēn hir seriveng ma ma?”

26 In hil arak ni bē, “Dob sēnē los nḡaa pin sēn nedo dob-ē, yīḵ Mehöböp yō ti yi nḡaa pin.”

27 Nabē mehōti su vong ving Yesu rē, rēḵ tahi ham bē ham na megwa nos ḡeving yī, lob ham kwamin bo nabē na, og ḡgovek. Ham na megwa nḡaa sēn ḡevong vu ham lo, ḡeham su kwamin na ḡahi begwevang tepēḵ in.

28 Rēḵ mu nabē mehō ḡwē nanēr vu ham nabē, “Sēnēḵ reggu seriveng anutu-kuungsēn yi!”, og ham kwamin bo mehōti sēn nēr ḡaḡek vu ham aga beham su gwa, in ayo neḡḡōneng in.

29 Degwa sēn senēr bē ham su gwa reggu agi lo su neḡḡep vu ham rē, gaḵ neḡḡep vu mehō sēn ayo neḡḡōneng in lo. Log nabē sa kwaḡ bo anutu-kuungsēn yi seriveng nabē nḡaa meris, og sa su rēḵ ḡa rē, in mehō sēn ayo neḡḡōneng in lo rēḵ kwa na ḡahi meḡelē sa paya.

30 Rēḵ mu nabē sa najom jaḵ na vu Anutu los ahēḡ nivesa in reggu ḡeseḡa, og alam sēn ayoj neḡḡōneng in lo rēḵ denanēr ḡaḡek nipaya jaḵ sa in va?

31 Om doḵ buk sēn ham gwa ma ham nanum, ma ham ḡwevang nḡaa ti lo, og ham ḡwevang nḡaa pin sēnē in bē ḡeḵo Anutu arē jaḵ.

32 Ham kwamin bo alam pin, alam Yuda los alam Grik, ḡAnutu-yi-alam, beham su ḡwevang nḡaa sēn negelu vahaj bengaa nipaya nekepē sir lo.

33 Ham ḡwevang nabē sēn sa nehevong lo. Sa nehevong nḡaa pin in bē alam pin degelē nivesa. Sa su nehevong in bē doḵ vu sa rē, gaḵ sa nehevong nḡaa pin in bē doḵ vu alam pin bedegēr in sir nom vu Anutu.

11

1 Ham ḡwevang nḡaa meseḡa doḵ sa vahag nabē sēn sa neseḡa loḵ Kerisi vaha.

Avēh Degenum Yuj Medenajom Jaḵ

2 Ham nevang nivesa, in ham ḡo medo neseḡa loḵ ḡaḡek sēn sa haḵo meyök nēr vu ham wirek lo menejom ahon.

3 Rēḵ sa hevongin bē ham jaḵ ni nabē Kerisi tu maluh pin alaj, ḡemaluh detu venēj ala, ḡAnutu tu Kerisi ala.

4 Om nabē maluh ti ḡenum yu in najom jaḵ, ma nanēr Anutu yi ḡaḡek rangah, og mehō saga ḵo yi raḵ kesuu ala.

5 Log nabē avēh ti su ḡenum yu rē ḡenajom jaḵ ma, nanēr Anutu yi ḡaḡek rangah, og ḵo yi raḵ kesuu regga in nevang paya nebē saga, ḡenabē nakēr yu mepeḡaab jaḵ og nevang paya nebē saga ving beyīḵ luho neḡḡep ti.

6 Gaḵ nabē avēh ti su ḡenum yu rē, og ham kweping yu viis na. Rēḵ nabē ni nemumin bē su keping yu ma nakēr yu na rē, og maam yīḵ ḡenum yu.

7 Gaḵ maluh og su degenum yuj in Anutu semu sir nebē yi in tato nabē Anutu mehō los niwēēk, rēḵ avēh og tato nebē maluh los niwēēk bekesuu yi.

8 In Anutu su semu maluh raḵ avēh rē, gaḵ semu avēh raḵ maluh.

9 Log Anutu su tung maluh in bē ḡadu avēh rē, gaḵ tung avēh in bē ḡadu maluh.

10 Nebē saga, om avēh yō degenum yuj in tato nabē denegḡurek regḡaj babuj, bangēr lo degelē.

11 Rēḵ mu avēh su yoh vu bē yō ḡegin yi ḡenidēlin maluh rē, log maluh su yoh vu bē yō ḡegin yi ḡenidēlin avēh rē, gaḵ detu Mehöböp yi alam, om luho dedoḵ vu sir vewen vewen.

12 In Anutu semu avēh raḵ maluh kweben, loḵ mēm avēh denēḵo maluh. Rēḵ mu degwa vu Anutu.

13 Ham ḡo nanēr rē. Nabē avēh su ḡenum yu rē ḡenajom jaḵ vu Anutu og maḵ sēnē nivesa?

14 Gaḵ nipaya, in hil maluh ḡavēh hil agḡata tato vu ham nebē: Nabē maluh ti yu viis duḵ ading rot kesuu avēh, og rēḵ ni namum.

15 Gaḵ nabē avēh ḡevong beyu viis duḵ ading, og saḡaḵ yi vuneksēn nivesa. In Anutu yō tung bē yu viis duḵ ading in ḡenum yu jaḵ.

16 Gaḵ nabē mehōti bē mehoo ḡaḡek sēnē menanēr ḡaḡek jaḵ pangsēn, og su yoh vu rē, in he los Anutu yi dub pin nehevong nebē sēnē.

Alam Korint Devasap Pasa

¹⁷ Log sa bë nanër horek vahi vu ham, rëk sa su rëk gaço ham arëmin jak in ngaa nipaya sën ham nevonğ agi rë. In ham nesupin ham in bë ham najom jak, lob ngaa nipaya neverup loğ saga kesuu ngaa nivesa sën ham nevonğ lo.

¹⁸ Sa hango bë buk sën ham nesupin ham lo, og ham nevasuh ham ya yu ngahi, lob sa kwag nevo bë mağ sagak yönon.

¹⁹ Kë! Mağ ham nevasuh ham nebë saga in bë tato alam sën denedo nivesa loğ ham lo medenatök nam rangah.

²⁰ Om nabë ham ngupin ham nabë sënë, og ham su yoh vu bë gwa Pasa niröp rë.

²¹ In ham nesupin ham in bë ham gwa Pasa, rëk ma geham nevonğ newa newa meham ti ti ngo newa ham nos loğ yah ham. Log mehö ngwë medo denediikahëj, log ngwë denenum wain pangsën medenekeyevin.

²² Ham nevonğ nebë saga in va? Mağ ham su bömin nedo in bë ham gwa los nanum dok rë? Ma mağ ham kwamin vo Anutu-yi-alam sënë bë ngaa meris, om sën ham nevonğ nimumsën vu sir vahi sën hej nos nemain sir lo? Sëk nanër nabë va vu ham-a? Mağ sa gaço ham arëmin jak-a? Ma rot! Sa su rëk gaço ham arëmin jak in ngaa nabë sënë rë.

Mehöböp Yesu Vo Pasa Vu Yi Hur Maluh

²³ In sa hako gagek sënë vu Mehöböp behaço yök vu ham wirek nebë: Loğ buk sën Yudas nër Yesu rangah vu alam-begö-yi lo, lob Yesu ko brët rak

²⁴ bejom rak los kwa vesa ya vu Anutu gedebu, log nër bë, “Sa navig sënë! Sa hevong in bë dok vu ham! Ham gwevonğ nabë sënë in kwamin bo sa.”

²⁵ Degga ggovek log ko kap rak nebë saga benër bë, “Wain sënë tato bë sejo gagek mewis ving ham rak sa nig kök meggëp. Doğ buk sën bë ham nanum sënë, og ham gwevonğ nabë sënë in kwamin bo sa.”

²⁶ Log nabë ham gwa brët los nanum dok kap sënë, og sagak ham tato rangah bë Mehöböp diik in ham. Lob ham gwevonğ nabë sënë rot bena berup doğ buk sën Yesu duğ nom gökin lo.

Mehöti Gevonğ Paya Vu Pasa Og Rëk Natök Jak Nyëvewen

²⁷ Om sën nabë mehöti su jak ni nivesa rë geyö ga Mehöböp yi brët sënë los nanum dok kap sënë meris mu, og vasap Mehöböp navi los nikök bengaa nipaya neggëp vu yi.

²⁸ Alam pin ti ti yö kwaj bo ayoj medegero rë, loğ mëm dega brët sënë los denanum dok kap sënë.

²⁹ In mehöti bë ga los nanum jeggin jeggin gesu geko Mehöböp navi jak rë, og nevonğ ngaa nipaya berëk natök jak nyëvewen.

³⁰ Yik rak degwa sënë sën ham vahi sekëj nema genij nerağ gevahi denediik.

³¹ Gağ bë hil ti ti ngo kwad bo ayod megero, og Anutu su rëk gevong nyëvewen natök vu hil rë.

³² Gağ nabë Mehöböp bo nyëvewen vu hil nabë saga, og nevonğ in bë hil navid gesang bagërin hil in hil su malad nama geving alam sën denesepa loğ aggata-dob-yi lo.

³³ Nebë saga om arig lo, nabë ham ngup ham in gwa Pasa, og ham gwegin ham vahi rë, loğ mëm ham gwa doğ ti.

³⁴ Nabë mehöti nadiikahë, og yö ga nos gëp yi beggang borot, in nabë ham ngupin ham og ngaa nipaya su gëp vu ham. Log gagek vewen yö nahën neggëp, om senök berup vu ham rë loğ mëm sa gero.

12

Anon Vabuung Yi Semusën Aggagga

¹ Log arig lo, sa bë ham su kwetul doğ in Anon Vabuung yi semusën.

² Ham ngo rak ni ggovek bë, wirek sën ham ngo nahën alam dahis lo, og ham ayomin tee yi in anutu-kuungsën sën su yoh vu bë bengwëng rë lo beham nesepa loğ sir.

³ Om sën sa bë ham jak ni nabë: Bë Anutu yi Anon Vabuung medo doğ mehöti bedoğ vu yi in gagek, og mehö saga su yoh vu bë nanër nabë Anutu nelë Yesu paya rë. Log alam sën Anon Vabuung su nelok vu sir in gagek rë lo, og su deyoh vu bë denanër nabë, “Yesu yik yi Mehöböp!” rë.

⁴ Log Anon Vabuung yi semusën aggagga neggëp rëk yik Anon Vabuung timu nedo.

⁵ Log hil huk aggagga sën hil gevong vu Mehöböp lo neggëp, rëk yik Mehöböp perurek timu nedo.

⁶ Log aggata aggagga neggëp in bë hil sepa doğ megevong yi huk, rëk yik Anutu timu sënë sën nevonğ niwëek vu alam pin bedeyoh vu bë degevong.

⁷ Lob Anon Vabuung nevo semusën aggagga ggelek Kerisi-yi-alam pin ti ti in bë doğ vu sir pin.

⁸ Kê'! Yik Anon Vabuung nevonng semusên vu mehöti in bê nanër gagek los kwa. Log yik Anon Vabuung timu sênê nevonng semusên ngwê vu mehö ngwê in bê tatekin gagek degwa.

⁹ Log yik Anon Vabuung timu sênê nevonng bemehö ngwê ayo neya timu vu Yesu niwêék beyoh vu bê gevonng huk niwêék. Geyik Anon Vabuung timu sênê sên nevonng bemehö ngwê neyoh vu bê gevonng balam nijraksên nijvesa jak.

¹⁰ Log ngwê ko niwêék vu Anon Vabuung in bê gevonng ngaa böp böp, gengwê ko kwa in bê seggi ngaahur aggagga mejak nij nabê nijvesa ma nijpaya. Log Anon Vabuung vong benyëg ngwê ayej verup mehö ngwê avi, gemehö ngwê ko kwa vu bepekwê ayej saga lo yam rangah.

¹¹ Ngaa pin sênê degwa vu Anon Vabuung yö timu rëk mëm nevo ggelek alam ti ti yoh vu yö kwa.

Hil Pin Atu Navid Timu Rëk Mëm Len Ti Ti Lo

¹² Mehönon navij timu rëk mëm navij len ti ti lo neggëp. Lok mëm navij len ti ti lo supin yom tu navij timu. Lob yik Kerisi-yi-alam lo pin supin yom tu Yesu anon nebê saga ving.

¹³ In hil pin aripek bêl rak Anon Vabuung timu sênê behil atu anon timu. Hil Yuda los Grik, hil sên atu alam ngwê hir ngaa meris lo, gehil sên hil ngo nehegin hil lo. Anon Vabuung timu sênê gwang ya hil pin ti ti ayod.

¹⁴ Hil navid su len timu rë, gak yi ngaa los arê arê neggëp.

¹⁵ Om mak vaha rëk nanër nabê, "Sak su nema rë om su navi len ti sa rël!" Nabê nanër nabê sênê og hen gagek anon ma, gak yik navi len ti.

¹⁶ Log mak nenga rëk nanër nabê, "Sa su mala rë, om su navi len ti sên sa-ê rël!" Nabê nenga nanër nabê sênê, og hen gagek anon ma, gak yik navi len ti.

¹⁷ Nabê hil navid pin yik hil malad, og hil rëk gango gagek nabê va? Log nabê hil navid pin yik hil nengad, og hil rëk pamu ngaa nabê va?

¹⁸ Rëk hil navid su nebê sênê rë, gak Anutu yö tung len ti ti lo nedo rak hil navid yoh vu yö kwa.

¹⁹ Nabê hil navid len ti ti pin neggëp ti, og rëk hil navid sogek medo tena?

²⁰ Rëk su nebê sênê rël Gak hil navid len ngahisekê neggëp log hil navid yik timu.

²¹ Om hil malad su yoh vu bê rëk nanër nabê nilëlin hil nemad rë. Log hil yud su yoh vu bê rëk nanër nabê nilëlin hil vahad rë.

²² Gak hil narak ni bê hil navid len vahi sên su nijwêék rë lo, og nabê su demedo rë, og hil navid su yoh vu bê medo rë, gak rëk nama!

²³ Log hil navid len vahi sên hil nid nemumin lo, og hil nehaço rak menaröp tob nivesa vesa lok. Log hil navid len vahi sên su malangeri rë lo, og hil navunek vu pangсэн.

²⁴ Log hil navid len vahi sên nivesa lo og hil su nekebu rë. Rëk mëm Anutu nesupin hil navid len ti ti pin revuh ti yoh vu kwa, log nevonng behil nesemu len ti ti sên su malangeri rë lo menehero.

²⁵ Vong nebê sênê in bê hil navid len ti ti su debasuh sir rë, gak demedo jevuh ti mededok vu sir nivesa.

²⁶ Log nabê hil navid len ti gesang, og nesang yoh vu hil navid pin. Genabê hil semu len ti, og len ti ti pin kwaj vesa.

²⁷ Om yik Kerisi navi ham geham pin tu navi len ti ti lo.

²⁸ Lob Anutu ggooin Kerisi-yi-alam rak in bê degevonng yi huk. Ggooin sinarê rak muginsên, lob mëm ggooin alam-denenêr-gagek-rangahsên rak netu luu, log tatovaha netu löö. Log alam sên denevonng ngaa böp böp lo ggökin, log alam sên denevonng alam niraksên nijvesa nerak lo ggökin sênê, lob alam sên denelok vu alam lo, galam ggev sên denegin huk pin lo, galam sên alam nyëg ngwê ayej aggagga neverup avij lo.

²⁹ Gak sir pin su detu sinarê rë, gesir pin su detu alam-denenêr-gagek-rangahsên rë. Gesir pin su detu tatovaha rë. Gesir pin su deko niwêék in bê degevonng ngaa böp böp rë.

³⁰ Gesir pin su deko niwêék in bê degevonng alam nijraksên nijvesa jak rë. Genyëg ngwê ayej aggagga su neverup sir pin avij rë. Gesir pin su deyoh vu bê depekwê ayej saga lo nam rangah rë.

³¹ Rëk mu ham malamin sepa semusên böp böp sên senêr mugin lo pangсэн. Log sa bê tato aggata nivesa ti sên kesuu aggata pin lo vu ham.

13

Aggata Sên Hil Ahêd Geving

¹ Nabê sa nanër gagek dok mehönon ayej ti ti lo, gedok angêr ayej geving, rëk mu sa su ahêg neving mehönon rë, og sêk gevonng dedun meris mu nabê pedideng los ggageng nesu.

² Log nabê seyoh vu bê nanêr Anutu yi gagek rangah los sejak gagek sên neggëp vunsên lo degwa pin ni venuh, genabê sejak ngaa pin ni, genabê sayog na timu vu yi niwêék ata

besejoh vu bë nanër këdu meseyesin yi megeto mena, rëk mu nabë sa su ahëg neving mehōnon rë, og setu ngaa meris.

³ Log nabë sebo sa ngaa pin gelek alam-kupek-masën, ma nabë sa gevong navig na in nengwah ga besa nadiik, rëk mu sa su ahëg neving mehōnon rë, og ngaa pin sënë su yoh vu bë dok vu sa rë.

⁴ Bë mehōti ahë geving mehōnon yōnon, og nejom yi ahon gesu nevo loḵ yah nipaya nyëvewen vu alam sën denevong vu yi lo rë, gaḵ neving ngaa nivesa mu vu sir. Mehō nebë sënë su ayo nesis yi vu mehō ngwë in hir ngaa nivesa rë, gesu netee yi raḵ menenër gagek paang paang rë, log su neko arë raḵ rë.

⁵ Log mehō nebë sënë su neving bemehō ngwë ni nemum rë. Gesu kwa neya vu yi ngaa pangsën rë, gesu yi mehō ahë sengën rë, gesu kwa nevo ngaa nipaya sën denevong vu yi lo rë.

⁶ Log mehō nebë sënë su kwa vesa in ngaa nipaya rë, gaḵ kwa vesa in Anutu yi gagek anon.

⁷ Su pevis menelë mehō ngwë nebë mehō nipaya rë, gaḵ kwa nevo bë maḵ mehō nivesa berëk gërin yi megevong ngaa nivesa, lob nejom yi ahon menekerë maggin pin sën netōḵ vu yi lo.

⁸ In ahë vingsën su rëk nama na rë, gaḵ yō rëk gëp degwata! Gaḵ mëm huk sën hil nanër Anutu yi gagek rangah lo, mu sën rëk nama na. Genyëg ngwë ayej su rëk berup hil avid gökin rë, gengaa pin los kwa sën hil naraḵ ni gwëbeng agi rëk natu ngaa meris.

⁹ In gwëbeng hil naraḵ ngaa vahi mu ni. Log Anutu su tatekin kwa pin los dahis vu hil rë, gaḵ vahi yō nahën neggëp vu yi.

¹⁰ Gaḵ vu tamusën gAnutu gero ngaa pin beniröp jaḵ, og huk pin sën hil nehevong teka teka agi rëk nama na.

¹¹ Wirek sengo nahën hurmahen og vu buk saga sa nanër gagek nebë hurmahen. Loḵ mëm sa böp raḵ, lob sa hevuu ngaa hurmahen yi ya.

¹² Kë! Log gwëbeng hil nehalë ngaa pin paya paya nebë sën hil nehalë malad loḵ dubdub malakenu ti, om su neggëp rangah rot rë. Rëk mëm vu tamusën og hil rëk galë Anutu anon sogek jaḵ malad. Gwëbeng seraḵ ni teka teka, gaḵ nahub rëk sëḵ jaḵ ni venuh nabë sën Anutu raḵ sa nig-ë.

¹³ Om ngaa löö mu sënë neggëp berëk gëp degwata: Sën hil ayod neya timu vu Anutu, gesën hil navo kwad in yi, gahë-vingsën. Rëk mëm ahë-vingsën netu muginsën vu luu sënë.

14

Anon Vabuung Yi Semusën Sënë Netu Muginsën

¹ Om ham malamain sepa ahë-vingsën namuḡin, lob ham kwamin bo Anon Vabuung yi semusën geving, rëk mu ham kwamin bo semusën ti sënë namuḡin, sën nebë ham nanër Anutu yi gagek rangah.

² Log mehōti sën alam-nyëg-ngwë ayej neverup avi lo, og su nenër vu mehōnon rë, gaḵ yō nenër vu Anutu timu. In mehōti su raḵ gagek sënë ni rë geyō nenër gagek vunsën raḵ Anon Vabuung niwëëk.

³ Gaḵ mehō sën nenër Anutu yi gagek rangah lo, og nenër vu mehōnon meneloḵ vu sir benevo niwëëk vu sir benegadu sir.

⁴ Rëk mehōti sën alam-nyëg-ngwë ayej neverup avi lo, og yō neloḵ vu yi mu, gaḵ mehōti sën nenër Anutu yi gagek rangah lo, og mëm neloḵ vu Kerisi-yi-alam pin.

⁵ Sa bë alam-nyëg-ngwë ayej berup ham avimin pin, rëk mu sahëg neving pangsën rot bë ham nanër Anutu yi gagek rangah. Mehō sën bë alam-nyëg-ngwë ayej berup avi lo, nabë su pekwë gagek sënë in bë dok vu alam rë, og bengō ma. Gaḵ mehō sën nenër Anutu yi gagek rangah lo, og yi mehō-los-bengō.

⁶ Om arig lo, nabë senök vu ham balam-nyëg-ngwë ayej berup savig, rëḵ sa su nanër gagek mewis la sën Anutu tato vu sa lo rë, gesa su tatekin gagek degwa la vu ham rë, gesa su nanër Anutu yi gagek begëp rangah rë, gesa su navo kwa vu ham rë, og saga su rëḵ dok vu ham rë.

Hil Nanër Anutu Yi Gagek Dok Ayej In Dejak Ni

⁷ Log yik gevëëg los gita nebë sënë! Nabë hil gevë gevëëg ma angis gita jeggin jeggin, og alam su deyh vu bë desepa dok raro rë.

⁸ Log nabë degevë biuka rëḵ su ngu niröp noh vu sën begō yi lo rë, og alam su rëḵ desemu sir in degevong begō rë.

⁹ Lom ham gagek nebë saga. Nabë ham nanër gagek jeggin jeggin balam degengo dedun mu gesu dejak ni rë, og rëḵ dejak ham gagek sënë degwa ni nabë va? Ma! Ham gagek saga yō ya meris mu.

¹⁰ Yönon, mehönon ayej ngahisekë rot neggëp dob, lob ti su dedun meris mu rë. Gağ yö denengo medenerağ degwa ni.

¹¹ Log nabë sa su rağ alam sënë ayej ni rë, og rëk degelë sa paya nabë mehö kwa masën ti. Log sëk galë sir paya nabë sir alam kwaj masën.

¹² Lob ham nebë saga. Ham ahëmin neving pangsën bë gwëko Anon Vabuung yi semusën, om ham malamin sepa semusën sën nelok vu Kerisi-yi-alam lo namuğin.

¹³ Nebë saga, om mehöti sën alam-nyëğ-ngwë ayej neverup avi lo, og najom jağ vu Anutu nabë bo niwëek vu yi in pekwë gağek sënë betatekin degwa geving.

¹⁴ In nabë sa najom jağ vu Anutu doğ alam-nyëğ-ngwë ayej, og mağ sanog nejom rağ, rëk sa kwag su neseпа loğ rë.

¹⁵ Om mağ sa geving nabë va? Sa kwag nevo nebë sënë bë: Sanog bë najom jağ, log sa kwag jağ ni geving, og nivesa. Log sanog bë geving raro, log sa kwag jağ degwa ni geving, og nivesa.

¹⁶ Rëk mu nabë anom kwa vesa menajom jağ na vu Anutu galam-nyëğ-ngwë ayej berup avim, og mehö meris sën nedo ving hong lo su yoh vu bë ngoekin hong jomrağsën sënë rë. In nengo dedun rëk su rağ hong gağek sënë degwa ni rë.

¹⁷ Yönon, mağ genejom rağ megenenër gağek nivesa, rëk mu su getatekin Anutu yi gağek vu mehö ngwë sağı megelok vu yi rë.

¹⁸ Sa kwag vesa vu Anutu in alam-nyëğ-ngwë ayej neverup saviğ kesuu ham pin.

¹⁹ Rëk mu nabë sa bare Kerisi-yi-alam malaj doğ dub ayo, og sa bë nanër gağek dus nemadvahi mu doğ ayej geğağek hus adingsekë doğ alam-nyëğ-ngwë ayej nöğ gëp, in su rëk dejağ ni rë.

²⁰ Arig lo, ham su medo los kwamin ngök ngök nabë hurmahen. Gağ mëm nabë ngaa nipaya, og mëm ham medo ngök ngök nabë hurmahen. Rëk mëm ham kwamin bo ngaa nabë alam böp.

²¹ Loğ Anutu yi horek, og dekevu meneggëp nebë sënë:

“Mehöböp nër bë,

‘Sa hevong sa gağek vu alam sënë loğ ayej rëk ma,

om tum sëk geving alam sën denevengwëng nyëğ ngwë ayej lo denök in bë denanër sa gağek vu sir.

Log sëk geving sa gağek berup alam beggang-bu ngwë avij geving,

rëk mu rëk nama gesu rëk degeving geving sa gağek rë.’”

²² Nebë saga om hil araq ni bë Anon Vabuung su neving balam-nyëğ-ngwë ayej neverup hil avid in bë tato niwëek vu Kerisi-yi-alam rë, gağ neving in bë tato niwëek vu alam dahis. Log su neving behil nanër Anutu yi gağek rangah in tatekin yi gağek degwa vu alam dahis rë, gağ neving in bë tatekin vu Kerisi-yi-alam.

²³ Om nabë alam dahis la ma alam meris la deduğ na demedo dub ayo geving ham sën Kerisi-yi-alam lo galam-nyëğ-ngwë ayej berup ham avimin pin, og rëk denanër ham nabë ham yumin vong paya.

²⁴ Gağ nabë ham pin nanër Anutu yi gağek rangah, galam dahis ti ma mehö meris ti yam nedo ving ham, og ham gağek pin rëk gelu ayo geham gağek pin rëk tato vu nabë neving ngaa nipaya meneggëp vu yi.

²⁵ Log ham gağek rëk balek yi ngaa nipaya pin sën kwa nevo meneggëp kesii loğ ayo lo, lob rëk nadudek gegeko Anutu arë jağ genanër rangah nabë, “Yönon rot, Anutu nedo ving ham!”

Hil Su Najom Jağ Los Geving Raro Nikelap

²⁶ Om arig lo, ham gweving nabë va? Nabë ham ngupin ham doğ dub ayo, og huk neggëp vu ham pin. Ti geving raro, gengwë nanër Anutu yi gağek vu ham, geti tatekin gağek ti sën Anutu tato vu yi lo, galam-nyëğ-ngwë ayej berup ngwë avi, log ngwë pekwë gağek sënë in ham jağ ni, beham gweving ngaa pin sënë in bo niwëek vu Kerisi-yi-alam pin.

²⁷ Lob nabë alam-nyëğ-ngwë ayej berup mehö la avij, og luu mu degeving, ma mağ löö, og yik gvovek. Gesu denanër gağek nikelap, gağ sir ti ti kedı denanër mesepa doğ, log mehö ngwë pekwë hir gağek in alam dejağ ni.

²⁸ Rëk nabë mehöti su nedo in bë pekwë alam-nyëğ-ngwë ayej sağı rë, og mehö sën bë nanër lo najom yi ahon gesu bengwëng doğ dub ayo. Gağ yö getah yi na loğ mëm nanër yi gağek vu yi geving Anutu.

²⁹ Log alam sën denanër Anutu yi gağek rangah lo, og sir luu ma löö mu denanër, gesir vahi pin medo degengo hir gağek mekwaj bo.

³⁰ Log nabë mehöti köök nedo, loğ Anutu tato gağek ti vu yi avuti, og mehö sën vare nenër gağek lo aye nama.

³¹ In ham pin ti ti nanër Anutu yi gagek rangah in alam pin dejak gagek ni bebo niwëek vu sir.

³² Galam sën denenër Anutu yi gagek rangah lo deyoh vu bë degegin sir nivesa, gaq anoj sën Anutu tung loq sir lo su rëk kehe sir medebengwëng nikelap rë.

³³ In Anutu su ahë ving bë hil gevong ngaa jeggin jeggin rë, gaq ahë ving bë hil medo revuh. Log ham gwevong nabë sën Anutu-yi-alam pin denevong loq hir dub lo.

³⁴ Avëh ayej nama doq dub ayo gesu debengwëng. Gaq dedahun sir nabë sën dekevu meneggëp loq Horek lo.

³⁵ Genabë sir dugin gagek ti degwa bedevongin bë dejak ni, og sir ti ti yö rëk dedok tepëk in reggaj gëp bej. Gak nabë avëh denenër gagek doq dub ayo og su yoh vu rë.

³⁶ Ma nebë va? Maq ham tu Anutu yi gagek degwa? Ma ham ngo neko Anutu yi gagek gesu alam vahi deneko ving rë?

³⁷ Nabë mehöti nanër nabë yi mehö-nenër-Anutu-yi-gagek-rangahsën ti ma, nanër nabë ko Anon Vabuung kwa, om nabë yönon, og rëk jak gagek sën sa kevu vu ham-ë ni nabë Mehöböp yi horek.

³⁸ Gaq nabë mehöti su raq gagek sënë ni rë, og maq yi su mehö-nenër-gagek-rangahsën ti rë.

³⁹ Nebë saga om arig lo, ham malamin sepa nabë ham natu alam sën denenër Anutu yi gagek rangah lo, geham su gwërin alam sën nyëg ngwë ayej neverup avij lo.

⁴⁰ Rëk mu ham jegelin huk pin megwero geham gwevong megëp niröp.

15

Kerisi Diik Ggovek Gekedi Raq Yah

¹ Log arig lo, sa bë bër ham kwamin gökin nah jak Bengö Nivesa sën senër vu ham lo. Sën ham ko raq lob ham medo nesepa loq lo.

² Nabë ham vong ving Bengö Nivesa sën senër rangah vu ham lo yönon, beham medo nesepa loq, og rëk geko ham nom vu Anutu beham medo malamin-tumsën.

³ Log senër gagek sën sa haqo wirek lo vu ham muginsën. Senër bë Kerisi diik in hil ngaa nipaya pin yoh vu sën dekevu wirek meneggëp loq Anutu-yi-kapiya lo.

⁴ Log debë yi loq ya bedub. Loq buk netu löö, lob kedi raq yah ggökin yoh vu sën dekevu wirek meneggëp loq Anutu-yi-kapiya lo.

⁵ Lom tato yi vu Pita mugin, loq mëm tato yi vu yi hur nemadluho-bevidek-luu lo.

⁶ Log mëm tato yi ggökin vu hil arid lo ngahisekë loq ti, sir 500 gela sevök. Lob hil arid lo sënë, sir ngahisekë rot nahën denedo vesaj gela dediik ggovek ya.

⁷ Lob mëm tato yi vu ari Yakobus, gevu sinarë lo pin.

⁸ Loq tum mëm tato yi vu sa nebë hurmahen sën pesuv loq atayo, gata su ko yi loq yi buk niröp rë lo.

⁹ Yönon, sinarë nyëdahis pin lo arëj neggëp, gaq saq ma! In sa hevong paya vu Anutu-yi-alam, om maq su yoh vu bë denenër sa nabë sinarë rë.

¹⁰ Rëk mu Anutu vu semusën vu sa, lom setu sinarë nebë sën sa nado gwëbeng-ë, lob yi semusën sagi su tu ngaa meris banon ma rë, gaq sa nehevong huk böp menekesuu sinarë pin. Rëk su sengo ti nehevong rë, gaq yik Anutu yi semusën sën nevo vu sa lo, sën yö nevong.

¹¹ Rëk mu sa su nanër gagek agga ngwë rë, gaq yik he sinarë pin nanër gagek rangah neggëp ti, lom ham nevong ving gagek sagi.

Alam Diiksën Rëk Dekedi Jak Nah

¹² Lom he nanër gagek rangah raq buk bë: Kerisi diik, loq Anutu nër mekedi raq yah ggökin. Loq nebë va sën ham vahi denenër nebë, "Alam sën denediik lo su deyoh vu bë rëk dekedi jak nah gökin rë"—ë?

¹³ Nabë alam-diiksën su rëk dekedi jak nah yönon rë, og Anutu su nër meKerisi kedi raq ving rë!

¹⁴ Log nabë Anutu su nër meKerisi kedi raq yah yönon rë, og gagek sën he nanër-ë anon ma, geham ayomin neya timu vu yi meris mu.

¹⁵ Om nabë nebë sënë, og he tu alam-gagek-kuungsën menanër rangah bë Anutu nër meKerisi kedi raq yah ggökin, gehe netetuhin ham bë Anutu yi gagek. Gaq nabë Anutu su rëk nanër balam-diiksën dekedi jak nah yönon rë, og su nër beKerisi kedi raq ggökin yah ving rë!

¹⁶ Yönon, nabë Anutu su rëk nanër balam-diiksën dekedi jak gökin nah rë, og Anutu su nër beKerisi kedi raq yah ving rë.

¹⁷ Log nabë Anutu su nër beKerisi kedi raq yah yönon rë, og ham ayomin neya timu vu yi meris mu, geham ngaa nipaya nahën neggëp vu ham.

¹⁸ Galam sën ayoj ya timu vu Kerisi wirek rëk dediik lo malaj ma ving.

¹⁹ Log nabë hil ayod neya timu vu Kerisi, rëk hil kwad bo nabë nelok vu hil ggëp dob sënë mu, gesu rëk dok vu hil vu tamusën rë, og gëp in hil. Hil nado paya yönon gemehönon pin rëk kwaj paya in hil.

²⁰ Rëk mu su nebë sënë rë! Gağ Kerisi diik, loğ Anutu nër bekedi rağ yah yönon rot, betu alam-diiksën hir mehö muginsën.

²¹ Yönon! Sën hil nadiik lo degwa neggëp vu mehönon timu, log yik sën hil kedi jağ nah gökin lo, og degwa neggëp vu mehönon ngwë nebë saga.

²² In mehönon pin denediik gedegwa neggëp vu Adam, log mehönon pin rëk dekededi jağ nah gökin gedegwa neggëp vu Kerisi.

²³ Rëk mu hil pin yu ti ti lo ngo rëk kedi jağ nah dok hil buk. Kerisi kedi muginsën gebuk sën duk nom lo, og hil sën yi alam hil lo, hil rëk kedi jağ gökin yi.

²⁴ Lob mëm tum ngaa pin mala nama na, log Kerisi rëk gevong gavman pin geggev pin los alam niwëek vahi pin denatu alam meris, log mëm bo yi nyëg pin dok nah Ama Anutu nema.

²⁵ In Kerisi tu Mehö-los-bengö berëk medo bena berup dok buk sën bağë ngaa sën denevong in bë dedahun yi na lo pin geto dedok nah vaha gëbinë.

²⁶ Rëk kevoh ngaa sën bë dahun yi na lo pin govek, log rëk kevoh diiksën geving jağ gëp hus.

²⁷ In Anutu tung ngaa pin ggevek Kerisi vaha gëbinë, lob hil arak ni vorot bë: Nabë Anutu tung ngaa pin ggevek vaha, og yi su ggevek vaha ving rë gema, in yö tu ala metung.

²⁸ Gemëm nahub gengaa pin degevek Kerisi babu begovek na rë, loğ mëm tum Anutu Nalu yö rëk gurek Mehö sën tung ngaa pin deggevek vaha lo babu, in Anutu yö rëk natu ngaa pin ala.

²⁹ Gağ nabë mehönon su rëk dekededi jağ nah gökin vu bedub rë, og alam deneripek bël beron ngwë ggökin in bë dedok vu alam-diiksën in degwa va? Nabë alam-diiksën su rëk dekededi jağ nah yönon rë, og alam deneripek bël in bë dedok vu alam-diiksën in va?

³⁰ Log he ving! He nado lok maggin sën bë kevoh he na lo in degwa va?

³¹ Arig lo, sa kwag vesa rot in ham in hil atu hil Mehöböp Yesu Kerisi yi alam ggëp ti, om sën sa nanër rangah vu ham bë: Rağ buk pin og ngaa maggin nedëginengin sa benevongin bë sa malag nama.

³² Log nabë sa kwag nevo bë sa gako nyëvewen vu dob sënë mu, og sa su rëk ngis begö vu reggu bemën nipaya lo gëp Epesus wirek rë. Nabë alam-diiksën su rëk dekededi jağ nah gökin yönon rë, og maam vayikë:

“Hil ngo medo maga los nanum
in hil rëk nadiik neheng
bemalad nama.”

³³ Om ham su gwebë nengamin vu mehönon hir gagek in rëk degekuung jağ in ham. Nabë hil sepa dok alam nij paya, og hil rëk nid paya jağ geving sir.

³⁴ Om ham gwevu ngaa ngök ngök na geham kwamin bo ngaa niröp. Ham su gwevong ngaa nipaya gökin nah. Om ham gwengö rë! Ham la yö denahën gesu denerak Anutu ni rë. Senër gagek sënë in bë ham nimin namum.

Hil Kedi Jağ Nah, Og Hil Rëk Agga Ngwë Jağ

³⁵ Rëk mu mehöti mağ rëk dok tepëk nabë, “Alam diiksën rëk dekededi jağ nah nabë va? Log rëk navij nabë va medenom-a?”

³⁶ Hong-e! Kwam ma! Gahis sën genehin lo, bë nakip og navi rëk petar na.

³⁷ Lob ngaa sën genehin lo, saga su genevaroh agga los ris los dahis rë. Gağ genehin gahis meris mu nebë sën saköm gahis ma ngaa gahis vahi.

³⁸ Lob mëm nekip beni nebë sën Anutu kwa nevo lo. Log nevong nos gahis pin agga ti ti lo yö denekip lom yö nij nelok yah sir.

³⁹ Log ngaa mala-tumsën pin sën denedo dob lo, og su nij neggëp ti rë. Gağ mehönon yööhu gereggü yööhu. Sok yööhu gegël yööhu.

⁴⁰ Log ngaa yağek yi denedo, gengaa dob yi denedo, rëk ngaa yağek yi malaj ngeri nebë ngaa yağek yö yi, gengaa dob yi malaj ngeri nebë ngaa dob yö yi.

⁴¹ Log hes netum benivesa rot rëk yööhu, log kwev netum benivesa rot rëk yööhu, gebetuheng pin denetum benijvesa rot, rëk su nij neggëp ti rë.

⁴² Lob sën alam-diiksën dekededi jağ nah lo yik nebë saga. Navi sën hil nalev ya lo, saga nepetar ya. Gağ navi sën kedi jağ nah lo, og su rëk petar na rë.

⁴³ Navi sën hil nalev ya lo, sagağ su ngaa nivesa rë, gağ navi sën kedi jağ nah gökin lo, og saga sën mëm ngaa anon los arë. Navi sën hil nalev ya lo, og sagağ ngaa sekë masën, gağ navi sën kedi jağ nah lo, og saga ngaa los niwëek.

⁴⁴ Navi sên hil nalev ya lo, og sagak ngaa dob yi, gak navi sên kedi jak nah gökin lo, saga anon yö yi. In hil navid dob yi neggëp om sên hil navid anod yi neggëp ving.

⁴⁵ Log gagek neggëp loğ Anutu-yi-kapiya ving nebë, “Adam ngwë muginsên tu mehônnon rak menedo vesa”, log tum Adam ngwë tamusên rëk gevong behil anod medo mala-tumsên.

⁴⁶ Rëk mu hil su nado malad-tumsên vu muginsên rë, gak hil nado vesad mu vu dob sênë vu muginsên gehil rëk medo malad-tumsên yönon vu tamusên.

⁴⁷ Mehö muginsên navi dob, om sên tu ngaa dob yi, rëk mehö tamusên yam vu yagek.

⁴⁸ Om hil pin vu dob nebë mehö-dob-yi sênë, log hil ana yagek, og hil pin rëk nid nabë mehö-yagek-yi sagi.

⁴⁹ Gwëbeng hil nid nebë mehö-dob-yi sênë, om rëk hil nid nabë sên mehö-yagek-yi saga.

⁵⁰ Arig lo, sa nanër niröp vu ham nabë hil navid dob yi su yoh vu bë doğ na Anutu-yi-Nyëğ rë, gengaa sên nepetar lo su yoh vu bë doğ na ngaa sên su nepetar rë lo bej rë.

⁵¹ Ham gwengö rë! Sa bë nanër gagek vunsên ti rangah vu ham: Hil pin su rëk nadiik rë! Gak hil pin sên nahên nado malad vesa lo ngo rëk napöö agga ngwë jak

⁵² pevis avuti dok buk sên avuuk ngu vu tamusên lo. In avuuk rëk ngu, log alam-diiksên dekedi jak nah gesu rëk depetar gökin nah rë. Log hil sên hil nahên nado vesad lo, hil rëk pekwë menapöö agga ti jak.

⁵³ Yik nebë sênë: Navi sên nepetar lo rëk pekwë menatu ngaa sên su rëk petar rë lo, genavi sên nediik-ë, rëk pekwë bemedo mala-tumsên bemedo degwata.

⁵⁴ Kë! Om nabë hil galë nabë navi sên nepetar lo pekwë yi metu ngaa sên su nepetar rë lo, gehil galë nabë navi sên nediik lo pekwë yi benedo mala-tumsên, og doğ buk saga hil rëk ajağ ni nabë gagek sên neggëp loğ Anutu-yi-kapiya lo anon rak. Sênë nebë, “Anutu kesuu ngaa pin bekevoh diiksên ya verök yi.”

⁵⁵ “Hil nadiik rëk mu diiksên su niwëek rot bedeginengin hil rë.

Hil nadiik rëk mu diiksên su rëk kevoh hil yönon rë.”

⁵⁶ Horek tato bë hil nehevong ngaa nipaya, lob hil ngaa nipaya sagi tu diiksên yusekë.

⁵⁷ Rëk ma, om mëm hil kwad vesa vu Anutu in nevong behil Mehöböp Yesu Kerisi loğ yah hil bed bemëm hil rëk kesuu diiksên gemedo malad-tumsên, yik degwa rak Kerisi.

⁵⁸ Om arig lo, sahëğ neving ham, om ham medo los nimin wëek geham su medo los nimin yes yes. Gak ham medo gwevong Mehöböp yi huk jak buk pin geham su najom ham ahon, in ham nerak ni nebë huk sên ham nevong vu Mehöböp lo og ham su nevong meris rë.

16

Seriveng Sên Doğ Vu Anutu-yi-alam Lo

¹ Log seriveng sên ham gwetung in doğ vu Anutu-yi-alam vu Yerusalem lo, og ham semu noh vu gagek sên senër vu Kerisi-yi-alam vu Galata bë degevong lo.

² Ham pin ti ti kwamin bo noh vu Soda pin nabë ham neko monë va la rak huk sên Anutu loğ vu ham meham nevong lo, og mëm ham gweko ti ti vër in megwetung natu seriveng, in senök vu ham og ham su medo sero seriveng.

³ Lob ham ngo gooin ham alam la jak, in senök vu ham og sa kevu kapiya besebo medegeko geving ham seriveng sagi medena Yerusalem.

⁴ Gak nabë seriveng böp besa kwağ bo nabë mağ sena geving, og he pin rëk ana.

Paulus Bë Na Gelë Alam Korint

⁵ Lob sëk noh na distrik Masedonia vuheng rë, loğ mëm senök vu ham. In sa bë na Masedonia namugin rë.

⁶ Loğ mëm sëk nök berup ham nyëğ, lob sa medo saga teka geving ham. Mağ sëk medo geving ham bena berup doğ kwev sên loo nesis böp lo benama na rë ma sa duğ. Loğ mëm sena nyëğ ngwë, og ham yoh vu bë bo nos teka vu sa geham gweko sa na aggata.

⁷ In sa su bë nök galë ham mu gesena pevis rë, gak nabë Mehöböp ngogek, og sëk medo geving ham hus ading teka rë.

⁸ Rëk sa hevongin bë medo Epesus bebuk vabuung Pentikos govek na rë.

⁹ In sa halë bë sa huk böpata neggëp sênë beyoh vu bë ngis anon ngahisekë, rëk alam sên denelë sa paya lo denedo ving.

¹⁰ Genabë Timoti nök berup vu ham, og ham semu yi in medo geving ham los kwa vesa, in yik nevong Mehöböp yi huk nebë sa.

¹¹ Ham su gwelë yi nabë ngaa meris megweruu demimin vu yi, gak ham nahubin yi rot megweko yi nom aggata benom vu sa, in sa medo nehegin losho hil arid lo vahi.

¹² Gak hil arid Apolos og sejji yi rot bë nök vu ham geving hil arid lo vahi, rëk gwëbeng su bë rëk nök rë, gak yö rëk medo bemëm nabë natök vu aggata og mëm yö rëk nök.

¹³ Ham malamin ham los gwegin ham, geham ayomin na timu vu Yesu meham bare niwëëk nabë maluh.

¹⁴ Ngaa pin sën ham gwevong lo, og ham ahëmin geving mehönön megwevong ham huk nivesa los ayomin sepëp.

¹⁵ Arig lo, sa bë nanër gägek ngwë vu ham. Ham rak Stepanus vu distrik Akaya ni bë losho yi alam detu Kerisi-yi-alam mugin kesuu alam Akaya pin, lob kwaj nevo Anutu-yi-alam pangsën medeneloḵ vu sir.

¹⁶ Nebë saga, om sa bë ham nengamin yes vu alam nabë saga, gevu alam sën deneloḵ vu sir bedenevong huk ving sir lo.

¹⁷ Sa kwaḡ vesa rot in Stepanus luho Potunatus gAkaikus bedeyam vu sa in ham su yoh vu bë nam sënë rë, om deloḵ yah ham bömin medeyam vu sa.

¹⁸ Sir saga devong besa geham behil pin ayod nivesa, om ham gweḵo alam nebë saga arëj jak.

¹⁹ Lob Kerisi-yi-alam vu distrik Asia* pin kwaj nevo ham medenenër. Log Akwila luho Priska losho alam sën denesupin sir bedenejom rak vu Anutu loḵ luho hir beggang lo ahëj neving ham medenenër gägek semusën yök vu ham in Mehöböp yi alam ham los sir.

²⁰ Hil arid lo pin kwaj nevo ham medenenër. Om ham pin ahëmin nivesa vu ham geham najom* nemamin in Mehöböp yi alam ham.

²¹ Log sa Paulus, sengo ḵevu gägek dus teka sën neggëp hus agi rak nemaḡ bë ham medo nivesa.

²² Mehöti bë su ahë geving Mehöböp rë, og Anutu gevong bemala nama. *Maranata!* (Degwa nebë Mehöböp duk nom pevis!)

²³ Mehöböp Yesu yi semusemu nöḵ gëp geving ham.

²⁴ Sahëḡ neving ham pin in Kerisi Yesu duu hil pin revuh ti.

Kapiya Sën Paulus Kevu Netu Luu Vu Kerisi-yi-alam Vu Korint

¹ Sa Paulus sën Anutu ggooin sa raḱ in bê sa natu Kerisi Yesu yi sinarë lo. Alu hil arid Timoti kevu kapiya sënë yök vu ham sën Kerisi-yi-alam vu Korint aga, gevu Anutu-yi-alam pin sën denedo yoh vu distrik Akaya pin lo.

² Hil Amad Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi degevang hir semusemu nöḱ gëp geving ham beham ayomin gëp revuh.

Paulus Kwa Vesa In Anutu Loḱ Vu Yi

³ Hil gaḱo hil Mehöböp Yesu Kerisi Ama Anutu arë jaḱ, in yi Anutu, mehö kwa vonginsën los aye semusën ala.

⁴ He nado los ngaa maggin medeginengin he pangsën rëḱ Anutu nesemu aye in he. Yö medo nevang nebë saga, om he ngo ayoh vu bê rëḱ semu ayemin in alam sën denedo loḱ maggin ayo lo, nabë sën Anutu nesemu aye in he agi.

⁵ In vanë aggagga sën töḱ vu Yesu lo töḱ vu he pangsën, rëḱ mu yiḱ Kerisi aye semusën nedo ving he nebë saga ving.

⁶ Ngaa maggin töḱ vu he in bê gevang beham ayomin sepëp beham nom vu Anutu. Log Anutu semu aye in he behe ayomin sepëp in bê gevang beham ayomin sepëp jaḱ doḱ buk sën ham kwerë maggin nabë he lo, bemëm ham bare niwëëḱ.

⁷ He kwamin nevo ham behe raḱ ni vorot bê ham rëḱ gweḱo maggin nabë sën he, om Anutu rëḱ gevang beham ayomin sepëp jaḱ geving nabë he.

⁸ Arig lo, ngaa maggin sën töḱ vu he ggëp distrik Asia* lo, saga he su ayoh vu bê adah vun in ham rë. Gaḱ vasap he pangsën medeginengin he ahon rot kesuu behe kwamin nevo bê maḱ he su rëḱ medo vesamin rë.

⁹ Ngaa saga töḱ vu he rot behe kwamin vo bê he rëḱ malamin nama yönon. Rëḱ he raḱ ni bê ngaa nebë saga netök vu he in bê he jaḱ ni nabë he nimin wëëḱ su yoh vu bê adok vu he rë, om hil getung malad in Anutu timu sën nenër balam-diiksën denekedi raḱ yah lo.

¹⁰ Anutu ḱo he vër in ngaa saga gehe su adiik rë, gerëḱ geḱo he vër nabë saga göḱin. Yönon, he nehetung malamin in yi yö timu bê rëḱ geḱo he vër in ngaa vahi pin göḱ göḱin nabë saga.

¹¹ Om hameḱ najom jaḱ in dok vu he geving. Nabë sënë in Anutu gengo alam ngahiseḱë hir jomraḱsën medoḱ vu he, behe doḱ vu alam ngahiseḱë bemëm kwaj vesa vu Anutu in he.

Paulus Su Nekuungin Alam Korint Rë

¹² He kwamin vesa in ngaa sënë behe raḱ ni bê yönon. Sënë nebë: He su kwamin nevo bê alam debo ngaa doḱ nah he huk rë, gaḱ Anutu og neloḱ vu he, gehe nehevang ngaa niröp los gaḱek anon sën Anutu vong vu he lo vu ham los alam pin.

¹³ Gehe su nekevu gaḱek peggirinsën malah gaḱek vun in ham rë, gaḱ he nekevu meneggëp rangah in bê ham natevin beham jaḱ degwa ni.

¹⁴ Ham ngo raḱ he gaḱek vahi ni ggoveḱ beham kwamin vesa in he nebë sën he rëḱ kwamin vesa in ham doḱ buk sën hil Mehöböp Yesu duḱ nom lo.

¹⁵ Sa kwag nevo gaḱek saga gesayog kehe sa vorot bê senök vu ham, besa gevang beham kwamin vesa natu beron luu rë, rëḱ ma.

¹⁶ Wireḱ og sa kwag nevo bê senök geto ham nyëḱ loḱ mëm sena Masedonia. Log nabë sa vu sagu mesenom, og sëḱ nom geto ham nyëḱ göḱin, loḱ mëm ham gweli sa na aggata besenah Yudea.

¹⁷ Rëḱ ma gesa su yoh vu rë. Ma ham kwamin nevo bê senër bê sëḱ nöḱ rëḱ ma gesengo nër jeggin jeggin gesa su kwag nevo nivesa rë? Ma ham kwamin nevo bê sa nanër nebë sa gevang ngaa, loḱ ma gesa nehaḱo seggi seggi nebë alam-dob-yi?

¹⁸ Ma! Anutu mehö gaḱek anon degwa, om sa nebë saga ving. Sa su nayogek los nanër ma loḱ ti rë.

¹⁹ In Anutu Nalu Kerisi Yesu sën alu Silvanus* geTimoti behe netateḱin yi degwa vu ham lo su nenër gaḱek luu loḱ ti rë, gaḱ yiḱ nenër yönon mu.

²⁰ In gaḱek pin sën Anutu joo lo, og degwa los anon neggëp vu Yesu yö timu, om mëm hil gaḱo Anutu arë jaḱ behil angogekin nabë Anutu og mehö nenër gaḱek anon mu. In Yesu vong banon raḱ.

²¹ Yiḱ Anutu saga sën nër ving vu he gevu ham bê hil atu Kerisi-yi-alam yönon lo, lob ggooin hil raḱ in bê hil gevang yi huk.

²² Log vong yi Anon Vabuung vu hil vorot in bë tato rangah nabë hil atu yi alam ggovek ya, gAnon Vabuung sënë nedo loḵ hil ayod in bë tato nabë Anutu yi gagek sën geḵo hil nah vu yi lo rëḵ anon jaḵ yönon.

Paulus Su Ya Pevis Vu Sir Rë

²³ Nabë sa hekuung raḵ, og Anutu rëḵ gelë lob ngis sa mesa nadiik. Rëḵ ma gesenër yönon rot bë sa su bë gevong beham nimin namum in ngaa nipaya sën ham nevang lo rë, om sën sa su yöḵ Korint pevis rë.

²⁴ He su atu ham vongvingsën ala rë, gaḵ ham ngo vong ving Anutu niwëëḵ vorot menedo, rëḵ he bë adok vu ham in ham kwamin vesa in Anutu.

2

¹ Om sën sengo kwaḡ nevo loḵ ayog wirek beneggëp bë sa su nöḵ vu ham begevong mehil ayod maggin in ham ngaa nipaya saga natu beron luu.

² Gaḵ nabë sa gevong beham ayomin maggin, og re yoh vu bë gevong mesa kwaḡ vesa? Ma! Alam vahi su deyoḵ vu bë degevong besa kwaḡ vesa göḵin rë.

³ Nebë saga om sën sa ḵevu ḵapiya saga yöḵ vu ham wirek in bë ham gwërin ham in ngaa nipaya. In nabë senök berup vu ham, og ham su gwevong besayog maggin in ham, gaḵ ham gwevong besa kwaḡ vesa. Log sa kwaḡ nevo ham nebë: Nabë sa kwaḡ vesa in ngaa ti, og ham kwamin vesa geving behil kwad vesa doḵ ti.

⁴ In wirek sa ḵevu ḵapiya vu ham, lob sayog maggin gesa ayog ketul loḵ bemalaḡ ruḵ keseh, rëḵ sa su ḵevu in bë gevong nimumsën vu ham rë, gaḵ sa ḵevu in bë ham jaḵ ni rot nabë sahéḡ neving ham pangсэн.

Alam Korint Dekevoh Mehö Sën Vong Ngaa Nipaya Lo Yi Nipaya Na

⁵ Lob mehöti sën vong paya lo, og su vong mesengo ti ayog maggin rë. Gaḵ vong beham pin ayomin maggin ving,—rëḵ mu sa su geḵev gagek, gaḵ sa bë nanër nabë vong beham vahi ayomin maggin.

⁶ Rëḵ ham vahi ngahiseḵë devo nyëvewen vu mehö saga vorot om ggovek,

⁷ gemëm ham kwevoh yi nipaya na geham semu ayemin in yi, in rëḵ ayo maggin pangсэн rot mekesuu, lom maggin sënë kepë yi bemala nama.

⁸ Om sa bë ham tato rangah nabë ham ahëmin neving yi yönon.

⁹ Lob sa ḵevu ḵapiya yöḵ vu ham in bë sa seggi ham mesejaḵ ni nabë, ham rëḵ nengamin yes los dahis ma rëḵ nama!

¹⁰ Nabë ham dahun mehöti yi ngaa nipaya na, og sëḵ kwaḡ birekin geving. Log ngaa nipaya sën sa dahun ya lo, og sa dahun ya neggëp Kerisi mala in bë doḵ vu ham. Mu sa kwaḡ nevo bë maḵ su ngaa nipaya ti neggëp in bë sa dahun na rë.

¹¹ Rëḵ sa bë gero gagek rë, in Satan rëḵ pelëpin hil bekepë hil. In hil ngo araḵ kwa ni vorot.

Paulus Ayo Maggin Ggëp Troas

¹² Wirek seya verup Troas in bë nanër Kerisi yi Bengö Nivesa rangah, lob Mehöböp vong bedebë nengaj in sa gagek rot, lob sa medo nehevong yi huk vu sago.

¹³ Rëḵ sa su nado nivesa rë, in arig Titus su verup vu sa rë. Lom tum sejom nemaj geseyom heto Masedonia.

Sinarë Denevong Mehöböp Yi Huk Raḵ Anutu Niwëëḵ

¹⁴ Om sa nehaḵo Anutu arë raḵ in Kerisi tu ngaa pin ala gehil atu yi alam meneli hil ving yi raḵ buk. Lom nevo huk vu hil bë hil gevong yi gagek na menoh vu nyëḡ pin nabë ngaa reggu nivesa balam pin denggo medejak ni.

¹⁵ In Anutu nelë hil nebë Kerisi yi ngaa reggu nivesa sën neya vu alam sën deneggërin sir los alam sën rëḵ malaj nama lo.

¹⁶ Lob vahi dengo bë nivë vongin gevong medenadiik, log vahi dengo bë reggu nivesa loḵ sir in demedo malaj-tumsën degwata. Lob huk saga maḵ re rëḵ gevong menoh vu los dahis-a? Ma!

¹⁷ Rëḵ mu heḵ su nanër gagek nebë alam vahi rë. Senër sir ngahiseḵë sën denenër Anutu yi gagek medeneḵo monë raḵ lo. Gaḵ heḵ atu Kerisi-yi-alam, om sën he ayomin timu genganër Anutu yi gagek menare mala.

3

Gagek Mewis Sën Anutu Joo Ving Mehönon

¹ Maḵ ham kwamin nevo bë he nehaḵo arëmin raḵ ggöḵin yah-a? Ma maḵ he rëḵ gaḵo ḵapiya vu mehö ngwë in bë tateḵin he vu ham nabë sën alam vahi denevong lo? Ma maḵ ham kwevu ḵapiya nebë sënë ti in doḵ vu he? Ma!

²Yik ham ngo tu he kapiya sèn tatekin he. Lob gagek sèn neggëp lo kapiya sagi lo neggëp lo he ayomin, balam pin deyoh vu bè degelè medenatevin.

³Lom neggëp rangah nebè ham tu Kerisi yi kapiya in tatekin yi Bengö Nivesa sèn vo vu he behe haço yök vu ham lo. Rëk su kevu rak bèl veriik rë, gaç kevu rak Anutu sèn malatumsèn degwa lo yi Anon Vabuung. Log su kevu meneggëp rak gelöng petes la rë, gaç nekevu lo k ham ayomin.

⁴Lob he su ahöneng in gagek sagi rë, gaç he nanër rangah meneggëp Anutu mala, in sèn he tu Kerisi-yi-alam ggovek ya lo.

⁵Yönon, he su ngo ayoh vu bè gevong Anutu yi huk rë, om sèn he su rëk nanër nabè he ngo nehevong rë, gaç Anutu yö timu nelok vu he behe nehevong yi huk.

⁶Yik yi timu sènè sèn negadu he ahon behe yoh vu bè tatekin gagek mewis sèn Kerisi joo vu hil lo. Lom gagek mewis sènè og su Horek sèn dekevu wirek meneggëp lo kapiya lo rë, gaç sènèk Anon Vabuung yö yi gagek. In Horek sèn neggëp lo kapiya lo og denedeginengin hil bedenèr bè hil rëk malad nama. Rëk ma gAnon Vabuung vër hil rak in bè hil medo malad-tumsèn.

⁷Anutu kevu Horek sagi rak neggëp gelöng bevo vu hil kenud lo wirek, rëk hil su ayoh vu bè sepa dok rë, lob tato bè hil vongin malad nama. Nebè saga rëk mu buk sèn vo Horek vu hil kenud lo lo, og buk böpata los arè, lob Moses mala nikapiik ata bejèh lo alam Israel malaj besu deyoh vu bè degelè yi rë. Lok nahub rë lob nikapiik saga nemaya.

⁸Nebè saga rëk mu hil narak ni bè buk sèn Anon Vabuung gegin hil lo, og buk böpata rot mekesuu buk ngwè sagi.

⁹Gaç bè hil nanër Horek sèn nenër rangah bè hil nehevong paya lo yi buk nabè böpata los arè, og hil nanër Anon Vabuung sèn nenër bè hil mehönon yohvu lo yi buk nabè böpata rot mekesuu ngwè muginsèn.

¹⁰Yönon, buk sèn hil anër wirek bè böpata los arè lo, og gwëbeng arè mak maya, in buk ngwè sagi arè böpata rot bekesuu.

¹¹Hil nanër Horek sèn yi huk maya lo nebè nivesa, om hil nanër ngaa sèn gevong behil rëk medo degwata lo nabè nivesa rot mekesuu.

¹²Lob he nehevong ving gagek sènè, om sèn he su nimin ggöneng rë, gaç he nanër rangah.

¹³He su nehevong nebè Moses rë. Sèn nekebu mala rak tob in bè alam Israel su degelè nabè mala nikapiik nemaya in nama na verök yi lo rë.

¹⁴Rëk mu alam Israel ayoj dahis rak besu derak ni nivesa rë, rot begwëbeng. Om nabè denanër gagek mugeng sèn Anutu joo ving sir nyédahis lo rangah, og kwaj nahèn maggin bevong bè tob nekebu malaj in gagek anon. Gaç bè ayoj na timu vu Kerisi og mèm yi timu yoh vu bè kehe tob sènè vër in malaj medejaç gagek anon ni.

¹⁵Rëk mu ma, in yö nahèn denetevin Moses yi kapiya, lob vong bè tob neggërin ayoj. Rot begwëbeng.

¹⁶Rëk mu nabè degërin ayoj nom vu Mehöböp og rëk bo tob saga vër in sir.

¹⁷In Mehöböp sènè og yik yi Anon Vabuung, lob Mehöböp yi Anon Vabuung sènè neko hil vër in ngaa pin sèn nedeginengin hil lo gehil nado nivesa.

¹⁸Lob hil sènè, og ngaa ti su neggërin hil malad rë, gaç Mehöböp yi nikapiik netum rak hil gehil nebè dubdub, om hil abër nikapiik saga na menoh vu mehönon vah pin. Log nikapiik netum rak hil yoh vu buk, lom nepekwe hil behil rëk nid nabè yi Mehöböp yö kënu. Log Mehöböp yik yi Anon Vabuung menevong nebè sènè vu hil.

4

Alam Sinarè Nebè Dëg Sogek

¹Anutu kwa vongin he lom vo huk sènè vu he, om sèn he su sekëmin nema in huk sagi rë.

²Gaç he kehe he in ngaa nimumsèn sèn neggëp vunsèn lo, gehe su nanër gagek kuungsèn rë, gehe su nehaço gagek ngwè menanër loç yah Anutu yi gagek rë. Gaç he nanër gagek anon ya rangah in bè alam pin degengö medejaç huk sèn he nehevong ggëp Anutu mala lo ni nabè yoh vu.

³Lob Bengö Nivesa sèn he nanër lo neggëp rangah. Yönon, maç yö neggëp vunsèn in alam sèn rëk malaj nama lo mu,

⁴in su denevong ving rë. Gaç dob ala Satan kebu kwaj in bè Kerisi sèn ni nebè Anutu lo, yi Bengö Nivesa niwëek los arè böpata su natum dok ayoj medejaç ni.

⁵In he su nanër he ngo bengömin rë, gaç he nanër Kerisi sèn tu Mehöböp lo bengö, lob he nesepa loç Yesu om sèn he tu ham hur ving.

⁶In yik Anutu sèn nër nyédahis bè malakenu rangah jaç lo vong berangah rak ggëp hil ayod ving behil arak Anutu niwëek los nikapiik ni. In Yesu tók yam rangah, behil halè bè rangah sènè neggëp rak mala.

⁷ Log he alam niman paya nebë dög sogek sën ningöhek lo, rëk Anutu tung yi ngaa nivesa anon loq yam he ayomin in bë mëm alam degelë medejaq ni nabë he su alam los niman wëek rë. Gaq mu yö nevang yi huk los niwëek böpata loq he behe nehevang yi huk.

⁸ Yönon ngaa maggin neketumin he, rëk su nedahun he rë. He kwamin neketul loq, rëk he su kwamin nema verök yi rë.

⁹ Mehönon denetii he, rëk Anutu su nevu he ya rë. Denesis he behe heto navuv dob, rëk ma gehe su nadiik rë.

¹⁰ He hako Yesu yi diiksën raq yom he navimin raq buk vu nyëg pin behe nehako vanë bedus raq bë he nadiik. Rëk he su niman tebö in rë, gaq he nehako vanë nebë saga in bë alam degelë medejaq ni nabë Yesu yoh vu bë gevang behil medo malad-tumsën nabë yi geving.

¹¹ He nehevang Yesu yi huk om sën denesis he sën nado vesamin lo yoh vu buk bebë he nadiik. Nebë saga in bë alam degelë he navimin medejaq ni nabë Yesu nedo mala-tumsën meneloq vu he.

¹² Yönon, yoh vu buk pin og vong bë he nadiik, rëk mu yik nebë saga in bë mëm ham rëk medo malamin-tumsën vu tamsën.

¹³ Log Anon Vabuung vo niwëek vu he in bë he ayomin na timu vu Anutu nabë sën dekevu menegëp loq Anutu-yi-ka-piya lo nebë, "Sayog neya timu vu Anutu om sën senër gägek rangah." Lom he ayomin neya timu vu yi ving, om sën he nanër yi gägek rangah ving.

¹⁴ In he raq ni ggovek ya bë Anutu nër beMehöböp Yesu kedi raq yah, gerëk nanër behe kedi jak nah geving yi, gerëk geko he geving ham behil ana medo geving yi.

¹⁵ Kë! Ngaa maggin pin sënë netök vu he in bë dok vu ham, log Anutu yi semusemu noh vu alam ngahisekë menapup ayoj. Lob sënë gevang balam ngahisekë rot kwaj vesa rot vu Anutu medegeko arë jak mekesuu.

Ngaa Maggin Sën Netök Vu Hil Lo Rëk Gevang Behil Arëd Böpata Jak

¹⁶ Om sën he su sekëmin nema in huk sënë rë. Yönon, he navimin nevangin bë nipaya jak, rëk Anutu nevo niwëek vu he ayomin benetu mewis raq yoh vu buk pin.

¹⁷ In maggin sën netök vu he agi, yik he nehalë nebë ngaa meris benedo buk dus teka mu. Rëk Anutu nevang vu he in bë he arëmin böpata rot megëp degwata los degwata bekesuu, lob he su ayoq vu bë tahu luhu vu yi rë.

¹⁸ Lob he su malamin nesepa ngaa sën hil su nehalë raq malad rë lo, gaq he malamin nesepa ngaa sën hil su nehalë raq malad rë lo. In ngaa sën hil nehalë raq malad lo og yik nedo buk dus teka mu, rëk ngaa sën hil su nehalë raq malad rë lo, og nedo degwata los degwata.

5

Hil Rëk Ajöp Navid Mewis Yagek-yi

¹ In hil arak ni ggovek bë hil navid sën hil nado lok vu dob gwëbeng agi og yik nebë numeng mu. Log nabë numeng sënë petar na, og hil beggang ngwë sën Anutu rëk bo vu hil lo nedo. Mehönon su delev beggang saga raq nemaj rë, gaq yö nedo yagek beyö nedo degwata los degwata.

² Yönon, hil nado loq numeng sënë lob hil nado los susën. Om hil ahëd neving pangсэн rot bë hil ajöp hil navid mewis gërin hil nabë tob benatu hil beggang yagek-yi.

³ In nabë hil ajöp hil navid yagek-yi, og rëk gërin hil gehil kenud su rëk medo meris rë.

⁴ In hil nahën nado loq numeng sënë, lob hil medo nehango vanë menasu. Rëk mu hil su nehevangin bë rëk hil kenud medo meris rë, gaq hil navid sënë rëk nadiik, om hil nehevangin bë ajöp hil navid mewis yagek-yi gök na hil nabë tob mewis, behil medo malad-tumsën yönon.

⁵ Log Anutu yö ggooin hil raq in bë hil medo malad-tumsën nabë sënë, lob vo Anon Vabuung vu hil vorot in bë tato vu hil nabë rëk anon jak.

⁶ Om sën he ngo nado los ayomin timu yoh vu buk, in he raq ni bë he navimin vong bë he beggang behe nado loq, rëk mu vu buk sën he nado agi, og he su nado ving Mehöböp loq yi nyëg rë geyö nahën.

⁷ In gwëbeng hil ayod neya timu vu yi mu gemedo naya, gaq hil su malad nerak yi rë.

⁸ Rëk mu senër ggovek bë he nado los ayomin timu gehe ahëmin neving pangсэн bë he gevu navimin sënë na gehe na medo nivesa geving Mehöböp gëp ben.

⁹ Nebë saga, om nabë he medo geving yi dok ben, ma nabë he ngo nahën nemedo adingnë, og yik he kwamin nevo Mehöböp niwëek ata yoh vu buk bë he gevang ngaa noh vu sën ahë neving lo.

¹⁰ In hil pin rëk bare Kerisi mala megengo hil gägek pin nabë hil nado lok hil navid dob yi sagi, og maq hil nehevang ngaa nivesa ma hil nehevang ngaa nipaya. Lob hil pin ti ti ngo rëk gaqo nyëwewen dok nah.

Hil Adok Vu Alam In Denam Vu Anutu

¹¹ Lob he nahönneng in Mehöböp, om sën he nehevong huk in bê gevong balam ayoj na timu vu yi. Rêk he nado rangah atov ggêp Mehöböp mala, lob sa kwag nevo bê maq ham rak he nimin ving.

¹² He su kevu gagek sënë yök vu ham in bê ham gweko he arëmin jak rê, gaq he kevu in bê ham jak ni. Lob ham yoh vu bê nanër gagek dok nah vu alam sën deneko sir rak in ngaa sën denevong rak alam malaj rêk anon su neggêp loq ayoj rê lo.

¹³ Yönon, nabë he kwamin masën nebë sën alam aga denenër lo, og he kwamin masën in bê he gevong Anutu yi huk beyik ggovek. Gaq nabë he nado los kwamin, og he nado los kwamin in bê he dok vu ham.

¹⁴ In Kerisi yi ahëvingsën kengev he, om sën he nehevong yi huk. In he rak ni bê loq yah hil bed mediik in hil pin, lom sënë vong bê hil pin adiik ggovek ya.

¹⁵ Mehö sënë loq yah hil pin bed bediik in hil, om mëm hil mehönon sën nado malad vesa agi su medo mana noh vu ngo kwad gökin. Gaq hil kwad bo Mehö sën loq yah hil bed bediik in hil gekedi rak yah lo, behil gevong noh vu yö kwa jak buk pin.

¹⁶ Wirek he nehalë mehönon navij mu benanër sir bê nijvesa genij paya, rêk gwëbeng he su nehevong nebë saga ggökin rê. Log wirek he nehalë Kerisi meseggi yi nebë saga ving, rêk gwëbeng he su neseggi yi nebë sënë ggökin rê.

¹⁷ Om nabë mehöti tu Kerisi-yi-alam, og Anutu vong yi betu mewis rak, gaq yi ngaa mugeng og maya verök yi genelë ngaa pin nebë pekwë yi bemewis rak.

¹⁸ Anutu yö timu vong ngaa pin sënë, log vong Kerisi yam in bê gevong mamer vu hil, loq mëm vo huk-mamer-yi sënë loq yam hil nemad ving.

¹⁹ Huk-mamer-yi nebë hil nanër rangah nabë Anutu vong Kerisi yam in bê geko mehönon pin denom vu yi, gesu rêk kwa bo hir ngaa nipaya sën denevong lo nabë nahën neggêp vu sir rê. Lob vo huk sënë vu hil bê hil nanër gagek-mamer-yi rangah.

²⁰ Om sën hil haqo Kerisi avi menanër yi gagek rangah. Yik sënë nebë Anutu netahi alam pin rak hil avid. Log nahok yah Kerisi ben menanër yi gagek vu alam pin menajij sir nebë, "Ham dahun ham, geham gwevu keyëhsën na geham los Anutu medo jevuh ti."

²¹ Mehö sënë su nevong ngaa nipaya ti rê, rêk Anutu supin hil ngaa nipaya pin yah rak yi betum loq yah hil bed bediik. Log saga vong bAnutu nelë hil nebë sën hil aloq yah Kerisi ben batu mehönon yohvu lo.

6

Alam Sinarë Deneko Maggin Nghahisekë Rak Huk Sënë

¹ He nehevong huk ving Anutu om sën he nër niwëek vu ham bê: Ham qo Anutu yi semusën ggovek ya om ham su basap na meris.

² Gaq Anutu nër meneggêp loq yi kapiya bê:

"Getahi yam vu sa, lom sa hango loq buk sën sa halë hong nivesa lo.

Seloq vu hong loq buk sën sehoo in rak in bê sa gako mehönon denom vu sa lo."

Om ham gwengo rê! Buk sën Anutu nelë hil nivesa lo yik gwëbeng sënë, log buk sën geko hil nah lo yik gwëbeng sënë.

³ He nimin lël bê alam su denanër gagek nipaya jak Anutu yi huk sën he nehevong lo, om sën he su nehevong ngaa ti bemehönon vahaj nelah loq medenevës rê.

⁴ Gaq he najom he ahon rak buk pin menahaqo vanë sën netök vu he lo. Loq buk sën he narak vu in ngaa lo, gelok buk sën ngaa maggin nedegineng he lo, og he nimin wëek menekerë vanë nebë sënë in bê tato nabë he tu Anutu yi hur yönon.

⁵ Log deneveek he gedenetung he ya karabus. Alam pin denereseeh rur rak he, geyam denetetup he in bê dengis he. He nehevong huk böp rot gehe su nahëp buk nivesa rê, gemeyip nevong he.

⁶ He nehevong ngaa niröp, gehe nehaqo kwa nivesa. He su hevong ahëmin sengën pevis rê. He nehevong nivesa vu alam, log Anon Vabuung nelok vu he, gehe ahëmin neving mehönon yönon.

⁷ He nanër gagek anon mu, gehe nehevong huk rak Anutu niwëek. He najom gagek niröpsën-yi betu he ngaa-begö-yi loq he nemamin vahi vahi, behe nahërin begö rak vahi log nasis begö rak vahi. Yönon, he nehevong ngaa pin sënë in bê tato nabë Anutu yi hur he.

⁸ Log alam la deneko he arëmin rak, galam vahi denedahun he arëmin. Gesir la denenër gagek nipaya yah nenga rak he, gesir la denenër vu alam vahi bê he nehevong ngaa nivesa. Gesir vahi og denekuung bê he alam gagek tetuhinsën, rêk ma gehe nanër gagek anon mu, gehe nehevong Anutu yi huk.

⁹ Log alam vahi su denengo he bengömin rë, rëḵ mu he bengömin neggëp. Denevongin bë dengis he behe nadiiḵ, rëḵ ma gehe nahën nado vesamin. Denejoo gageḵ bë he nadiiḵ, rëḵ ma gesu anon neraḵ rë.

¹⁰ He ayomin maggin, rëḵ ma gehe kwamin vesa rot yoh vu buk. He nado nebë alam sën deneraḵ vu in ngaa lo, rëḵ ma gehe navo ngaanon vu alam ngahiseḵë. He alam sën he hömin kupeḵ lu ngaa ma lo, rëḵ ma gengaanon pin tu he ngaa.

¹¹ O ham alam Korint, he su nalah he gageḵ ti vun in ham rë gaḵ he tateḵin he ayomin los dahis vu ham.

¹² He ahëmin neving ham yönon, rëḵ ham su ahëmin neving he nebë saga rë.

¹³ Om ham gwevong nabë saga—sa nanër gageḵ sënë nebë sën sa nanër vu naluḵ lo—benanër ayomin nom vu he geving.

Hil Atu Anutu Yi Dub Vabuung

¹⁴ Ham su najoo gageḵ menaduḵ ham betii alam sën su ayoj neya timu vu Yesu rë lo. In ngaa yohvu los ngaa nipaya su denegga raḵ sir rë, log rangah los malaḵenu su hir ngaa neggëp ti rë.

¹⁵ Ma Kerisi ahë neving Satan meluho denedo loḵ ti? Ma alam sën ayoj neya timu vu Yesu lo los alam sën su ayoj neya timu vu yi rë lo, og deyoh vu bë kwaj bo ngaa gëp ti? Ma rot!

¹⁶ Anutu yi dub los nyëḡ gëbus hir ngaa su neggëp ti rë, log ham raḵ ni bë hil atu Anutu mala-tumsën yi dub vabuung yoh vu sën Anutu nër wireḵ meneggëp loḵ yi kapiya lo bë, “Sëḵ medo geving sir gesena geving sir. Gesëḵ natu hir Anutu, log rëḵ denatu salam.”

¹⁷ Nebë saga log Mehöböp nër ving bë:

“Ham gooin ham jaḵ doḵ sir
geham na medo yu ngwë.

Ham pesu nemamin in ngaa nipaya,
loḵ mëm sëḵ gaḵo ham nom.”

¹⁸ “Sëḵ natu ham amamin
geham rëḵ natu sa naluḵ maluh los avëh lo.

Niwëëḵ ala Mehöböp nër nebë sënë.”

7

¹ Om arig lo, sahëḡ neving ham log Anutu nër gageḵ semusemu nebë sagi vu hil meneggëp. Om hil kevoḵ ngaa nipaya pin na in hil navid los hil ayod gehil medo nid veseëḵ, lob hil agöneng in Anutu gesemu hil in hil natu alam niröp yönon.

Alam Korint Deggërin Sir Lom Mëm Paulus Kwa Vesa Rot

² Ham ahëmin geving he. He su hevong ngaa nipaya vu mehöti rë, gehe su tahu mehöti loḵ ngaa nipaya rë, gehe su hekuung in mehöti gehaḵo yi kupeḵ rë.

³ Sa su nanër gageḵ sënë in bë nanër jaḵ ham rë, gaḵ senër ggoveḵ bë he ahëmin neving ham rot. Om nabë ham medo vesamin, og he medo vesamin, genabë ham nadiiḵ, og he nadiiḵ geving.

⁴ Senër rangah rot vu ham gesa su nalah vun rë. Ngaa maggin töḵ vu sa rot, rëḵ sa kwaḡ vesa gesa napiseḵ in ham.

⁵ Yönon, he ya verup distrik Masedonia wireḵ, lob he su nesewah navimin teka rë, gaḵ maggin aggagga netöḵ vu he. Begö tetup he rot, lob he newamin neraḵ gekwamin neya ngahi rot.

⁶ Rëḵ mu Anutu sën nevonḡ balam ayoj maggin ayoj sepëp neraḵ lo vonḡ behe ayomin sepëp raḵ, in vonḡ Titus yam vu he.

⁷ Titus yam, lob saga mu su vonḡ behe ayomin sepëp raḵ rë. Gaḵ ham vonḡ beTitus ahë nivesa lob ḵo gageḵ sënë yam, lob yik raḵ saga sën Anutu vonḡ behe ayomin sepëp raḵ ving. Titus nër vu he bë ham ahëmin ving pangсэн rot bë ham gwelë sa, beham ayomin maggin in ham vonḡ ngaa nipaya, geham kwamin vo sa pangсэн rot bë ham doḵ vu sa. Sa hango gageḵ pin sënë, lob sa kwaḡ vesa rot.

⁸ Seraḵ ni bë sa ḵapiya vonḡ beham ayomin maggin, rëḵ sa su ayoḡ maggin in sënë rë. E! Wireḵ sayoḡ maggin, in seraḵ ni bë ḵapiya sënë vonḡ beham ayomin maggin, rëḵ yik dus teka mu.

⁹ Rëḵ gwëbeng og sa kwaḡ vesa. Sa su kwaḡ vesa in sën ham ayomin maggin agi rë, gaḵ sa kwaḡ vesa in ham ayomin maggin sënë vonḡ beham wërin ham. Seraḵ ni bë Anutu yö vonḡ beham ayomin maggin, gaḵ he gageḵ su vonḡ paya vu ham rë.

¹⁰ Yönon, ngaa maggin sën netöḵ vu hil lo, nabë gevong behil agërin hil nah vu Anutu bAnutu geḵo hil, og maggin saga og ngaa nivesa gehil su kwad na luu luu in. Rëḵ mu alam sën denesepa loḵ aggata-dob-yi lo, nabë ngaa maggin natöḵ vu sir, og su rëḵ degërin sir nah

vu Anutu rë. Gağ nengaj dahis, lob maggin saga nekepë sir benevong bemalaj rëğ nama verök yi.

¹¹ Om ham kwamin bo maggin sën nedeginengin ham lo nabë Anutu nevong vu ham, in maggin saga vong beham pevis beseggi gägek sën neggëp vu ham lo. Beham vengwëng rak pevis betatekin degwa, log ham höneng in Anutu benimin lëlin ngaa nipaya saga. Kë, log ham ahëmin ving rot bë ham gwelë sa, geham kwamin nevo sa rot, geham nimin wëëk bevong nyëvewen vu mehö sën nevong ngaa nipaya aga lo. Ham nevong ngaa pin saga in bë ham semu ham gägek, lob tök rangah ggovek ya bemaya.

¹² Om degwa sën sa kevu gägek yök vu ham wirek lo, og sa su kevu rak mehö sën vong ngaa nipaya lo mu rë, gesu degwa rak mehö ngwë sën ngwë nevong paya vu yi lo mu rë, gağ sa kevu in bë ham jağ ni gëp Anutu mala nabë ham ahëmin neving he yönon.

¹³ Lob ham nero gägek nebë saga, lob mëm he kwamin vesa.

Lob he kwamin vesa pangsën rot in ham vong beTitus ayo sepëp bekwa vesa rot.

¹⁴ In wirek sa hağo ham rak rak Titus mala, rëğ sa su nig mum in sa gägek sagi rë, gağ he gägek pin sën he nër vu ham wirek lo, og yönon. Om sën he hağo ham arëmin rak rak Titus mala lo, og mëm gwëbeng tök yam rangah ving bë yönon rot.

¹⁵ Lob Titus kwa vesa pangsën vu ham in yök vu ham, log ham pin nengamin yes meğo yi rak los ham hurek babu.

¹⁶ Lob sahëğ nivesa in sa halë bë ngaa pin sën ham nevong lo og ham nevong nivesa.

8

Kerisi-yi-alam Hir Huk Nebë Dedoğ Vu Arij Lo

¹ Arig lo, sa bë geturin Anutu yi semusën sën vong banon rak vu Kerisi-yi-alam vu distrik Masedonia lo yi gägek vu ham rë.

² In maggin nedeginengin sir yoh vu buk rëğ kwaj vesa rot. Sir alam sën denerağ vu in ngaa yönon, rëğ mu kwaj nevo gägek ti medenero. Gägek lo nebë degetung seriveng in doğ vu alam vahi, lom detung beböpara rot.

³ Serağ ni om sën sa nanër sir rangah bë yö denevong yoh vu kwaj, gağ mehöti su gejiin sir rë, log hir monë sën yoh vu bë degetung natu seriveng lo, og saga denetung gedenetung la nesevök ving beneya böpara rot.

⁴ Gedeneketag vu he yoh vu buk bë he ngoğek gegağo hir seriveng na medoğ vu Yesu-yi-alam vu Yerusalem geving.

⁵ Lob su denetung monë mu yoh vu sën he kwamin nevo bë degetung lo rë, gağ denetung sir netu seriveng vu Anutu muğinsën, loğ mëm denetung monë ving. Denesepa loğ Anutu kwa bedenetung sir loğ yam he nemamin bedenër bë degeving noh vu he ayemin.

⁶ Om sën he nër vu Titus bë gero huk sën nevong loğ ham nyëğ wirek lo benama na geving rë. Nabë sën alam Masedonia devong vorot lo. Sënëğ sa nanër huk sën ham doğ vu alam sën hej kupeğ lu ngaa ma lo.

⁷ Ngaa pin sën ham nevong lo, og ngaa nivesa rot. Ham ayomin neya timu vu Anutu yönon, lob ham netahu alam loğ Kerisi yi gägek rot. Ham los kwamin, lob ham kwedi yönon bë gwevong Anutu yi huk, lob ham ahëmin neving he pangsën rot, om sa nanër vu ham nabë hameğ pasang doğ vu alam sën denerağ vu in ngaa lo rot geving.

⁸ Sa su bë rëğ bo horek vu ham rë! Gağ alam pin sagi denetung seriveng los nij yes, om sa bë seggi ham nabë ham rëğ ahëmin geving Anutu yi huk yönon ma nama.

⁹ Ham rak ni bë hil Mehöbu Yesu Kerisi semu hil yönon. Yi mehö los arë ggoreksën-yi rëğ vong yi loğ yah tu mehö nema masën in ham, in bë nema masën sagi gevong beham gwërin ham, lob ham natu alam los bengömin ggoreksën-yi gëp yagek.

¹⁰ Rëğ mu sengo nër yoh vu kwağ mu, in sa kwağ nevo bë: Nabë ham gwetung seriveng nabë sënë, og nivesa, in ham ngo nër huk sënë muğin beham tung seriveng la ggovek ya loğ ta ngwë wirek.

¹¹ Om ham semu huk sën ham ko rak wirek lo menama na rë. Ham nengamin yes megwetung seriveng noh vu sën ham monë neggëp vu ham lo.

¹² Nabë mehöti ayo kehe yi begetung seriveng noh vu sën yi monë neggëp vu yi lo, og Anutu rëğ gelë yi nivesa. Gağ nabë yi ngaa su neggëp rë, og Anutu rak ni beyik ggovek.

¹³ Sa su nër bë ham gwetung seriveng böp in bë doğ vu alam vahi geham jağ vu in ngaa rë, gağ sa bë ham pin medo nivesa gëp ti.

¹⁴ Gwëbeng sënë og ham ngaa ngahisekë neggëp, om ham doğ vu sir sën hej ngaa ma lo. Rëğ mu nahub genabë hir kupeğ la gëp vu sir geham hömin nama, og tum rëğ dedoğ in ham beham semu ham vewen vewen nabë saga.

¹⁵ Noh vu gagek sën dekevu meneggöp loğ Anutu-yi-kaŋiya lo bē, “Alam sën denesupin mana* ngahisekē lo, og su la nedo mepetar ya rē, gesir sën denesupin hej paya teka mu lo, og su dediikahēj rē.”

Alam-huk-yi La Ya Deverup Korint

¹⁶ Sa kwag vesa vu Anutu in vong beTitus ahē neving ham nebē sa.

¹⁷ Yōnon, nenga yes vu sa gagek, rēk mu yō ahē neving ham, om sën yō kwa vo menyök vu ham.

¹⁸ Log he hevong hil arid ti sën Kerisi-yi-alam pin deno bengö bē nenēr tanēsën nivesa lo beneyök ving yi.

¹⁹ Lob su saga mu rē, gağ Kerisi-yi-alam pin deggooin yi rak in bē na geving sa balu gako seriveng semusën sën hil nehetung lo na vu alam sën hej ngaa ma lo. He kwamin ya vu huk sagi gehe nimin wēek menehevong in bē gako Anutu arē jağ.

²⁰ Rēk he nimin lēl bē mehō la su denanēr gagek nipaya jağ he nabē he su nehegin seriveng bōpata sēnē nivesa rē, om sën he hevong hil arid sēnē yök ving.

²¹ He su kwamin vo bē he gevong ngaa niröp gēp Mehōböp timu yō mala mu rē, gağ he bē gevong gēp mehōnon malaj geving.

²² Log he hevong hil arid ngwē in bē nök geving luho. He seggi mehō ngwē sēnē loğ huk aggaga buk ngahisekē, rēk he halē bē niwēek menevong. Lob serak ni bē rēk niwēek rot megevong huk sēnē geving, in ayo ya timu bē ham rēk gwevong ngaa nivesa.

²³ Log Titus, og ham jağ ni nabē sa mehō sën alu nehevong huk loğ ti in bē adoğ vu ham lo. Gehil arid luu sēnē, og ham jağ ni nabē Kerisi-yi-alam hir hur luho, lob luho deneko Kerisi arē rak rot rak luho hir huk.

²⁴ Om ham ahēmin geving lööho megweko sir jağ, bAnutu-yi-alam pin degelē medejağ ni. Geham gwevong begagek sën he nehağo ham rak vu lööho lo anon jağ.

9

Seriveng Sën Doğ Vu Anutu-yi-alam

¹ Ham ngo gagek rak seriveng sën doğ vu Anutu-yi-alam lo ggovek ya, om sa su rēk kevu gagek adingsekē vu ham jağ ngaa sēnē rē.

² In serak ni bē ham ayomin kehe ham vorot menedo, om sën sa hağo ham rak vu alam Masedonia nebē, “Alam distrik Akaya detung seriveng ggovek ya loğ ta ngwē wirek.” Lob deno ham bengōmin bē ham nevonğ nebē saga, lom sir ngahisekē ayoj ggee rot, lom detung ving nebē ham.

³ Om sën sa hevong behil arid lo sagi deyök in bē he su gağo ham jağ in gagek saga meris mu, gağ sa bē ham gwero ngaa sēnē borot begovek na.

⁴ Gağ nabē alam Masedonia la denök geving sa behe nök natök vu ham geham su supin ham seriveng ggovek ya rē, og ham rēk gwevong behe, geham, behil nid namum pangšën rot. In sayog ya timu vu ham behağo ham arēmin rak bē ham supin ggovek ya.

⁵ Nebē saga, om sën sa gejiin hil arid lo sagi bē denamugin medenök vu ham in degevong beham gvetung ham seriveng sën ham nēr lo begovek na borot. Rēk mu ham gvetung los ahēmin nivesa, gağ ham su gvetung los gwevong ayamin vu.

⁶ Om ham kwamin bo sēnē rē: Mehōti bē baroh nos mahen teka, og yiğ rēk geğo nos anon mahen teka. Log mehōti bē baroh nos huk bōpata, og rēk geğo nos anon ngahisekē.

⁷ Om ham pin ti ti ngo kwamin bo doğ ayomin nabē ham neyoh vu bē gvetung va la natu seriveng, og mēm ham gvetung noh vu saga. Ham su gvetung los ayomin maggin, geham su gvetung in ham nehōneng in mehō ngwē malaj. Gağ Anutu ahē neving bē mehōnon degetung seriveng vu yi los kwaj vesa.

⁸ In Anutu yoh vu bē rēk bo semusën nivesa vesa pin vu ham, beham su jağ vu in ngaa ti rē, gağ ham yoh vu bē rēk medo nivesa bedoğ vu alam vahi geving jağ buk pin.

⁹ Sēnē yoh vu gagek sën neggöp loğ Anutu-yi-kaŋiya lo nebē:

“Mehō sēnē nelok vu alam sën hej ngaa nema lo
gesu neggulin yi ngaa in sir rē.

Yō nevonğ ngaa niröp nebē sēnē,
om arē rēk gēp degwata.”

¹⁰ Anutu nevo nos vē vu mehō sën nevaroh lo, genevo nos anon sën ga lo vu yi ving. Om rēk gevong vē vu ham geving in ham gvetung natu seriveng, lob gevong beberōng rot. In mēm ngaa niröp sën ham nevonğ lo rēk doğ vu alam ngahisekē.

¹¹ Lob mēm rēk ham ngaa ngaa ngahisekē beham noh vu bē doğ vu alam ngahisekē. Lob ham kupeğ lu ngaa sēnē rēk gevong bekwaj vesa vu Anutu in he huk.

¹² Yönon, ham nevonng huk nivesa nebë sënë beham nelok vu Anutu-yi-alam in ngaa sën denerak vu in lo. Lob ham su nevonng saga mu rë, gaḵ ham nevonng bekwaḵ vesa böpata rot vu Anutu in ngaa nebë sënë ving.

¹³ Huk sën ham nevonng menelok vu hil arid lo agi rëḵ tato ham rangah vu sir bedejak ham nimin rot nabë: Ham nesepa lok Anutu yi gagek menero geham nehurek Kerisi yi Bengö Nivesa babu. Log rëḵ degelë nabë ham vo kupekḵ lu ngaa vu sir rot, gevu alam vahi pin ving, lom degeko Anutu arë jak in ham.

¹⁴ Lob rëḵ dejak ni nabë Anutu yi semusën böpata neggëp vu ham, lob mëm ahëḵ geving ham pangsën gedenaḵom jak in ham vu Anutu.

¹⁵ Lob hil kwad vesa rot vu Anutu in ngaa böp ti sën vo vu hil lo, in ngaa böpata rot mekesuu ngaa vahi pin.

10

Paulus Dahun Gagek Nipaya Sën Denër Raḵ Alam Sinarë Lo Ya

¹ Alam la denenër gagek raḵ sa Paulus bë: Sa nado ving ham, og sa nanër gagek ahë yes vu ham, gaḵ sa nado adingnë og sa nekevu gagek ahë sekë raḵ ham. Nebë saga, om sa kevu gagek dus ti sënë neyök vu ham. Sa dahun sa bemaḵag yes raḵ nebë Kerisi gesa ketag vu ham.

² Sa ketag vu ham nabë ham gwegin ham in senök berup vu ham, og sa su nanër gagek ahë sekë jak ham. Rëḵ mu sa kwaḵg nevo bë maḵ sekḵ nanër niwëëḵ vu ham la sën kwaj nevo bë he nehevong ngaa nebë alam-dob-yi lo.

³ Yönon, he mehönon, rëḵ he su nasis begö nebë sën mehönon denesis lo rë.

⁴ In ngaa-begö-yi sën he nasis begö raḵ lo, og su ngaa-dob-yi rë. Gaḵ he nasis begö raḵ Anutu niwëëḵ, om sën he ayoh vu bë kevhon ḵatum niwëëḵ sën alam nij paya lok denedo lo na.

⁵ Ḵatum sënë nebë hir gagek tetuhinsën sën kwaj nevo lo, gegagek sevöksën pin sën alam denenër in bë degërin alam sën bë dejak Anutu ni lo. Gehe nahërin ngaa pin sën mehönon kwaj nevo lo, in bë alam yö dedahun sir medetamuin Kerisi.

⁶ Lom ham wërin ham ggovek ya beham tamuin Kerisi vorot, om nabë ham gwevong ngaa ti paya, og he rëḵ abo nyëvewen dok nah vu ham.

⁷ Ham kwamin bo ngaa sën neggëp rangah ggëp ham malamin agi rë! Nabë mehöti kwa nevo bë tu Kerisi-yi-alam ti ggovek ya, og kwa bo nah bejak ni nabë su yi perurek timu tu Kerisi yi mehö rë, gaḵ he tu Kerisi-yi-alam ving nebë yi, behil pin neggëp ti.

⁸ Mehöböḵ vong mesetu ggev in bë sedok vu ham beham gwevong geving niwëëḵ, gaḵ su vong sa in bë sa kevhon ham na rë. Maḵ ham kwamin nevo bë sa nehaḵo sa raḵ in huk sënë, rëḵ mu sa su rëḵ niḵ namum in ngaa sën Anutu vong vu sa lo rë.

⁹ Gaḵ sa su hevongin bë ham göneng in sa ḵapiya mu, gesa malaḵ og nama rë.

¹⁰ Yönon, mehö la denenër gagek yah nenga raḵ sa bë, "Yi ḵapiya los maggin genenër gagek ahë sekë raḵ hil, gaḵ nabë berup og hil rëḵ galë yi nabë niwëëḵ ma genepegöpin gagek."

¹¹ Om mehö sën nenër gagek agi, og yö jak ni rë nabë: He nöḵ berup vu ham, og yiḵ he rëḵ gevong ngaa timu noh vu gagek sën he nekevu lok ḵapiya vu ham lo.

¹² Lob he su ayoh vu bë tahu alam sën deneko sir raḵ lo begaḵo he jak nabë sir rë. In alam saga, og alam kwaj masën medenetahu sir vu mehö ngwë medenesegḵi sir raḵ yö hir huk gedeneḵo sir raḵ meris mu.

¹³ Rëḵ he, og he su ayoh vu bë gaḵo he jak pangsën mekesuu huk sën Anutu vong lok he nemamin lo rë. Gaḵ he nesepa lok huk sën Anutu vo ggelek he lo, lob he hevong yoh vu saga bayök verup vu ham ving.

¹⁴ He su ngo kwamin nevo beberup ayök vu ham meris rë, gaḵ he haḵo Kerisi yi Bengö Nivesa mayök vu ham nyëdahis in Anutu yö vo huk sënë vu he.

¹⁵ Mehö ngwë su denevong huk sënë rëḵ he nehaḵo he raḵ in rë, gaḵ he ngo hevong huk in ham. Lob he malamin nesepa bë ham ayomin na timu vu Yesu anon rot rë, lok mëm ham gwevong behe gevuu ham gana nyëḵ la geving.

¹⁶ Nabë sënë in he gaḵo Bengö Nivesa na vu alam vahi vu nyëḵ ngwë. He su rëḵ adoḵ na mehö ngwë hir huk meḵaḵo arëmin jak meris in ngaa sën denevong lo rë.

¹⁷ Rëḵ mu nabë mehöti napisek, og napisek in Mehöböḵ timu.

¹⁸ In mehöti sën yö neko arë raḵ lo, og Anutu su rëḵ ngögekin yi gagek rë. Gaḵ mëm nabë Mehöböḵ geḵo mehö sënë arë jak, og mëm rëḵ yi mehö-los-bengö yönon.

11

Paulus Nër Alam Sinarë Gagek-kuungsën-yi Hir Huk Rangah

¹ Sa bë kevu gagek-kwamasën-yi ti meham natevin rë! Om ham naköök geham natevin!

² Sa gagek sënë nebë: Anutu ahë neving ham pangсэн meneggooin ham rak netu yi ngaa, lom sa ahëg neving ham pangсэн rot nebë sënë ving. Yönon, sehoooin ham rak ggovek ya in bë ham jak vu maluh timu. Sa bë gevong ham vu Kerisi nabë sën avëh avö yö nedo niröp anon meraк vu maluh lo.

³ Rëк mu sa nahöng in bë ngaa ti rëк kepë ham nabë sën nyël tetuhin Eva wirek bekepë yi lo. In maк ham rëк kwamin bo ngaa nipaya geham rëк gwevu Kerisi na geham su ayomin na timu vu yi rë.

⁴ Sa nahöng nebë saga in sa kwag nevo bë mehö nidahis ti bë nöк berup vu ham benanër kerisi ngwë yööhu sën he su anër vu ham rë lo vu ham, ma nabë geко memö ngwë sën su Anon Vabuung sogek rë lo, ma bengö ngwë yööhu sën ham su vong ving wirek rë lo, og maк ham rëк gweк mehö saga jak pevis.

⁵ Rëк serak ni bë alam sën ham nër bë sinarë sogek lo, og sir saga su dekesuu sa rë.

⁶ Yönon, maк sa nanër gagek mekwag neketul loк in. Rëк mu ham rak ni bë sa kwag neggëp, in he netatekin gagek anon pin vu ham wirek beham nengo.

⁷ Ham rak ni bë sa nanër Anutu yi Bengö Nivesa vu ham wirek, og sa su nehako monë rak saga rë. Ma sën sa nedahun sa in bë gako ham jak agi, og maк sa nehevong paya ma nivesa?

⁸ Sa hako monë vu Kerisi-yi-alam vahi in bë doк vu sa gesa gevong huk in ham, lob sënë vong bë sën sa nahodeк hir monë.

⁹ Wirek sa nado ving ham lob sa narak vu in ngaa, rëк sa su neketag ngaa menavo maggin vu ham ti rë. Gaк arig lo vu Masedonia medeverup Korint lom mem deloк vu sa in ngaa lu ngaa sën sa narak vu in lo. Yönon, sa nehegin sa nivesa gesa su neketag in ngaa ti menavo maggin vu ham rë. Gesëк gegin sa nivesa noh vu buk nabë saga.

¹⁰ Kerisi yi gagek anon neggëp loк sayog, om senër beyönon rot bë sa su navo maggin vu ham rë, om mehöti su yoh vu bë rëк mehoo sa rë.

¹¹ Maк sa su nehako monë lu ngaa vu ham rë in degwa va? Maк sa su ahëg neving ham rë? Ma! Anutu rak ni bë sahëg neving ham yönon!

¹² Rëк sengo rëк medo gevong noh vu sa gagek sagi, in alam la denesero aggata in bë yö degeко arëj jak balam degelë sir nabë he los sir neggëp ti. Rëк ma gesa nehevong in bë segërin aggata in sir.

¹³ In alam sënë sir sinarë kuungsën. Denepekwe arëj medenetetuhin ham bë Kerisi yi sinarë sir, rëк ma gesu denevong yi huk niröp rë.

¹⁴ Om ham su gwelëk in ngaa sënë, in hil narak ni bë Satan yö nepekwe yi benavi nivesa neraк neyoh vu angër rangah-yi.

¹⁵ Nebë saga, om nabë yi hur depekwe sir nabë saga geving balam degelë sir nabë sir alam nijvesa, og hil su avid natök in sir. Rëк mu alam sënë rëк denatök jak nipaya nyëvewen doк nah hir huk sënë vu tamusën.

Paulus Neко Maggin Ngahiseкë Rak Huk Sinarë

¹⁶ Senër nebë sënë ggovek, rëк sa bë nanër gökin nah nabë: Mehöti su gekuung nabë sa mehö kwag masën. Gaк nabë ham kwamin nevo nebë sënë, og ggovek. Ham ngo kwamin bo nabë saga, om ham naköök gemëm sa napisek in sa teka rë.

¹⁷ Mehöböp su vo gagek sënë vu sa rë, gaк sa bë ngo nanër nabë sën alam ngök ngök denenër lo, in serak ni bë ngaa anon neggëp vu sa, om sëк napisek in.

¹⁸ Sa halë bë alam ngahiseкë denepisek in ngaa sën denevong ggëp dob lo, om maam sa bë napisek in sa ngaa vahi geving.

¹⁹ E kë mëm, ham alam los kwamin nivesa, om sën alam ngök ngök og ham nelë sir mu gedenenër gagek jeggин jeggин vu ham!

²⁰ Yönon! Nabë mehöti gedu gagek in ham nabë ham natu yi karabus megwevong yi huk, ma nabë ga ham ngaa pin, ma gevong sebul in ham, ma geко yi jak vu ham, ma ketul ham malamin, og ham su neveya in yi rë.

²¹ Rëк he, og he su nehevong nimin wëëк bevasap ham nebë alam saga rë, om sën mëm maк sëк nig namum, in ham nër sa bë sa mehö nig wëëк masën.

Rëк mu nabë mehöti niwëëк menapisek in yi ngaa ti-om sa hevongin nanër gagek-kwamasën-yi-og sa nig wëëк mesa napisek in sa ngaa geving.

²² Sir alam Hibriu? Og yik sa ving! Sir alam Israel-a? Og yik sa ving! Sir Abraham yi mewis-a? Og yik sa ving!

²³ Log Kerisi yi hur sir-a?—Sa nahën nesepa loк gagek-kwamasën-yi lo!—Og sa kesuu sir loк Kerisi yi huk. Sa nehevong huk böp niwëëк ata kesuu sir. Seya karabus beron ngahiseкë rot rak yi huk kesuu sir, gedeneveek sa beron ngahiseкë rot kesuu sir bedus neraк in bë sa nadiik.

²⁴ Alam Yuda deveek sa ving buk nemadvahi, lob deveek sa beron 39* yoh vu pin.
²⁵ Log buk ti lob alam Rom deveek sa rak beggi, loḵ sireḵ deveek buk ngwë yah, loḵ sireḵ denevong buk ti yah ving benetu beron löö. Log buk ngwë lob alam detengwa sa rak gelöng beron ti. Log sa nehako loḵ nyëḡ rot rak yag, lob yag löö devong paya in sa beron löö bedeluk ya loo gebinë. Beron ti saga og sehëp nahöo loo yoh vu buk ti gerangah ngwë bedus rak bë sa nadiik na rëḵ ma.
²⁶ Sa naya aggata ading rak buk, lob bël nevaar benevongin bë geḵo sa na beron ngahi, rëḵ ma. Log buk vahi og alam-begö-hodeḵ bë dengis sa. Log buk vahi og sengo salam Yuda bë dengis sa mesa nadiik, log buk vahi og alam-yu-ngwë bë dengis sa. Gebuk vahi og alam bë dengis sa gëp beggang telig atov mesa nadiik, log buk vahi bë dengis sa gëp vos ayo. Log buk vahi og loo bë jehöo sa, gebuk vahi og alam sën denetetuhin bë Kerisi-yi-alam sir lo bë dengis sa mesa nadiik.

²⁷ Sa nehevong huk böp rot meseḵëḡ nemaya. Sehëp natum yoh vu buk ngahiseḵë. Sa nadiikahëḡ in nos gayog nevev in bël kul. Meyip nevong sa beron ngahi, gayöong nesis sa in tob nema in sa.

²⁸ Lob yik su saḡi mu rë, gaḵ maggin ngahiseḵë nedeginengin sa yoh vu buk, log sa nado mekwag kwag rak buk pin ving besa nesero aggata in bë mëm sa gëgin Kerisi-yi-alam nivesa.

²⁹ Bë mehöti ayo neggöneng in ngaa, og sayog neggöneng in ngaa saga ving bë sa su rëḵ gevong rë in rëḵ kepë yi. Log bë ngaa nipaya nekepë mehöti, og sahëḡ sengën in ngaa nebë saga.

³⁰ Nabë sa napiseḵ, og sëḵ napiseḵ in sën sa nig wëëḵ ma lo.

³¹ Lob Mehöböp Yesu Ama Anutu sën arë böpata neggëp degwata lo rak ni bë sa su netetuhin rë.

³² Sa nado nyëḡ böp Damaskus wireḵ, lob kiap sën mehö-los-bengö Aretas tung in gëgin nyëḡ sagu lo, nër bahëvavu la medo denëgin aggata avi pin in bë denaduu sa medegetung sa na ḵarabus.

³³ Rëḵ hil arid lo detung sa loḵ ya ḵadaḵaad medejom sa ggök ya ḵatum yu meseya dobnë, bemëm sa vey a in yi meseyam.

12

Anutu Tato Ngaa Ngahiseḵë Loḵ Pesepsën Vu Paulus

¹ Aggata ngwë su neggëp rë! Yönon, ngaa sënë su yoh vu bë doḵ vu hil rë, rëḵ maam sengo napiseḵ benanër pesepsën los gaḡek vunsën sën Mehöböp tato vu sa lo rangah rë.

² Serak Kerisi yi mehöti* ni, gAnutu ḵo yi rak ya yaḡek yi teb ti sën netu löö lo. Yö wireḵ rot beta nemadluho bevideḵ lubeluu ggovek ya-maḵ mehö sënë ya yönon ma ggëp banon mu ya ma, sa duḡin. Anutu yö rak ni.

³⁻⁴ Log serak ni bë Anutu ko mehö sënë ya Paradis ving-maḵ ya yönon, ma ggëp banon mu ya ma, sa duḡin. Anutu mu yö neraḵ ni. Log nenḡo gaḡek vabuung sën su yoh vu bë mehöti nanër rangah rë lo vu sagu.

⁵ Bë mehöti nabë sënë, og seyoh vu bë napiseḵ in, rëḵ sa, og sa su rëḵ napiseḵ in rë. Bë sa napiseḵ in sa, og yik sëḵ nanër nabë sa su nig wëëḵ rë beyik ggovek saga.

⁶ Nabë sengo napiseḵ in sa, og sa su rëḵ nig namum rë, in sëḵ nanër los anon. Rëḵ sa su ngo rëḵ napiseḵ in sa rë, in sa nig lël bë mehöti su kwa bo sa gaḡek saga megelë nabë sa mehö nig vesa. Gaḵ sa hevongin bë ham gwelë ngaa sën sa nehevong los ham gwengo gaḡek sën sa nanër lo mu, beham jaḵ sa nig niröp jaḵ saga.

Ngaa Nebë Rureḵ Duu Paulus Navi

⁷ Gaḡek sën Anutu tato vu sa aḡi, og ngaa böpata rot, lob Anutu nilël bë sa su gaḵo sa jaḵ pangsën, om sën vong ngaa ti nebë rureḵ yam bemedo neduu sa navig. Sënë vong bë Satan yi angër ti verup sis sa in bë dahun sa gesa su gaḵo sa jaḵ pangsën.

⁸ Lob sa ḵetag vu Mehöböp niwëëḵ rot beron löö bë geko ngaa sënë vër in sa.

⁹ Rëḵ ma genër yom vu sa bë, "Sa semusën neyök vu hong rot om ggovek, in nim wëëḵ ma, om sën sa nig wëëḵ yoh vu bë gevong huk begëp rangah in mëm alam degelë medejak ni." Mehöböp nër nebë sënë, om sën sëḵ napiseḵ in sën sa nig wëëḵ ma aḡi. Lob sa kwag vesa rot in serak ni bë Kerisi niwëëḵ nedo loḵ sa.

¹⁰ Nebë sënë, om nabë sa gevong paya, ma alam denanër gaḡek nipaya jaḵ sa, ma ngaa maggin aggagga natök vu sa, ma alam degevong paya vu sa in Kerisi yi hur sa, og sa kwag

* 11:24: Moses yi horek nër bë debeek mehöti og debeek mena berup dah doḵ mehödahis luu, in nabë dekesuu og maḵ rëḵ degelë mehönnon nabë ngaa meris bedevong rii jaḵ menadiik. Nebë saga om alam Yuda bë debeek mehöti og deneveḵ beron 39 mu. * 12:2: Paulus yö nenër yi rëḵ nelah yi vun menenër bë mehöti.

vesa rot. In nelok buk sën sa nig wëek nema lo, og Anutu negadu sa bemëm sa nig wëek nerak yönon.

Paulus Negadu Alam Korint In Bë Degevang Geving Niwëek

¹¹ Gagek sën senër agi og yik gagek-kwamasën-yi, rëk mu degwa neggëp vu ham in ham su ko sa rak rë gema. Yönon, sa mehö meris, rëk ham alam sinarë sogek sënë su dekesuu sa rë.

¹² In sejom sa ahon gesa nehevong huk böp ngahisekë ggëp ham nyëg besa tato sinarë hir gebum pin vu ham: Sa hevong ngaa böp böp los huk aggagga gengaa nidug.

¹³ Kerisi-yi-alam ham yönon, rëk nebë va sën ham kwamin nevo bë Kerisi-yi-alam vahi denevong ngaa nivesa medekesuu ham-ë? Mağ yik dekesuu ham lok ngaa timu sënë, sën sa su nehako ham ngaa menavo maggin vu ham rë agi. Om nabë ham kwamin nevo bë sa hevong paya vu ham nebë saga, og ham dahun sa ngaa nipaya sënë na!

¹⁴ Log gwëbeng sa semu sa netu beron löö in bë senök vu ham, rëk sa su rëk gaço ham ngaa mebo maggin vu ham rë. Gaç sa bë gaço ham nom mu. Sa su malag anonin ham kupek lu ngaa rë. In ham rak ni bë hurmahen hej huk sën dengupin ngaa in doç vu amaj los ataj lo ma. Gaç amaj lu ataj mu mëm sën hir huk neggëp medenesupin ngaa in bë doç vu naluj lo.

¹⁵ Log nabë sa basap sa ngaa pin los sa geving in doç vu ham anomin, og sa basap los kwag vesa beyik ggovek. Yönon, nabë ham su rëk ahëmin geving sa rë, og yik ggovek gesahëg geving ham pangсэн.

¹⁶ Rëk mağ ham la rëk denanër nabë, "Yönon, su neko hil ngaa benevo maggin vu hil rangah atov wirek rë, rëk mu yi mehö tetuhinsën, om netetuhin hil in bë geço hil nah vu yi."

¹⁷ Om alam sën sa hevong sir medeyök vu ham lo, mağ sa tetuhin geti ko ham ngaa yom vu sa? Ma!

¹⁸ Yönon, sa gejiin Titus beyök vu ham wirek, log saç hevong hil arid sënë yök ving yi. Lom mağ Titus kuung in ham geço ham ngaa ti? Mağ Anon Vabuung timu su neli aluu rë? Ma mağ alu su nesepa lok aggata timu rë?

¹⁹ Sa kwag nevo bë mağ ham tevin gagek pin, lom ham kwamin nevo bë he nekevu in bë semu he gagek jak ham malamin. Rëk su nebë saga rë, gaç he tu Kerisi yi hur om he nanër gagek sënë beneggëp Anutu mala. Arig lo, sahëg neving ham, om sën he nekevu gagek pin sënë in bë gadu ham beham gwevong geving niwëek.

²⁰ In sa nahöneng bë sëk nöç berup vu ham, lob sëk natök vu ham geham su medo nabë sën sa kwag nevo bë ham medo nabë lo rë. Log ham rëk gwelë sa gesa medo nabë sën ham su ahëmin ving bë sa medo rë lo. Lom rëk ngaa aggagga nabë sënë rëk natök vu hil nabë: Hil rëk nanër hil, hil ayod ngis yi vu hil, hil ahëd sengën, hil basuh hil in gagek, hil nanër gagek nah nenga jak hil, gehil tanë gagek nipaya jak hil. Gemak he ngo rëk gaço he jak geham ngo rëk gweko ham jak, lob begö berup begevong paya vu hil huk.

²¹ Log sa nahöneng ving bë sëk nöç vu ham, lob sa Anutu gevong besa nig namum in sën nabë ham ngaa nipaya nahën negëp vu ham lo. Lob sëk ayog maggin rot in ham alam vahi ngahisekë sën denevong ngaa nipaya wirek lob mak su deneggërin sir bedeneruu demij vu rë lo. Sir sën kwaj verök medenevong ngaa nipaya, gedenevong baggëb, gedenevong ngaa sën su yoh vu bë degevong rë lo.

13

Alam Korint Degegin Sir Nivesa Medegevang Geving

¹ Gwëbeng sa bë nöç vu ham beron natu löö. Lob nabë mehö luu ma löö denanër gagek timu, og saga tato bë yönon, om hil rëk sesor.

² Sa nado ving ham lok sën seyök beron netu luu lo, lom senër ngaa sën sa bë gevong lo vu alam sën denevong ngaa nipaya wirek lo, geham vahi ving. Log gwëbeng sa nado ading gesa bë nanër nöç vu ham gökin nabë: Nabë senök vu ham gökin, og sa su rëk galë alam sën denevong ngaa nipaya lo mu rë.

³ Gaç ham vöngin bë jak ni nabë Kerisi nevong gagek verup savig, om sëk gevong nyëvewen niröp vu sir. In ham rak ni ggovek ya bë Kerisi og su mehö sekë masën meneggöneng in ham rë. Gaç tato yi niwëek vu ham vorot.

⁴ Yönon, wirek og su tato yi niwëek rangah rë, lom desis yi rak kelepeko*, rëk gwëbeng nedo mala-tumsën rak Anutu niwëek. Lob he nesepa lok vaha, lom he nimin wëek masën nebë saga ving. Rëk mu he rëk medo malamin-tumsën geving yi jak Anutu niwëek, lob he rëk tato yi niwëek sënë vu ham.

⁵ Ham ngo seggi ayomin noh vu buk mejak ni nivesa nabë mağ ham ayomin neya timu vu yi yönon ma ma! Ham ngo gwelë ham mejak ni rë! Mağ ham rak ni bë Yesu Kerisi nedo lok ham ayomin-a? Nabë ham dugin og su yi alam ham rë.

⁶ Log sa kwag nevo bë: Nabë ham seggi he, og ham rëk jak ni nabë he tu Kerisi-yi-alam yönon.

⁷ He najom rak vu Anutu bë doḱ vu ham in ham su gwevong ngaa nipaya. He su anër nebë sënë in bë he bengömin natöḱ nam rangah nabë he nehevong huk nivesa rë. Gaḱ nabë alam denanër he nabë he su nehevong huk nivesa rë gaḱ mëm ham mu nevong ngaa niröp, og yik ggovek. He rëk kwamin vesa in ngaa nabë saga.

⁸ In he su ayoh vu bë rëk gevong ngaa ti medahun gagek anon rë, gaḱ he yoh vu bë nanër na rangah metatekin mu.

⁹ Om nabë he nimin wëek nama geham nimin wëek gëp, og he rëk kwamin vesa, in he neketag vu Anutu yoh vu buk bë gevong beham natu alam yohvu.

¹⁰ Mehöböḱ vo niwëek vu sa in bë sa gadu ham geham ayomin na timu vu yi yönon. Gaḱ su vo vu sa in bë sa kevoh ham jak rë, om sën gwëbeng sa nado nyëg ading gesa kevu gagek sënë yök vu ham in bë nabë senök berup medo geving ham, og sa su nanër gagek ahë seḱë jak ham.

Gagek Hus

¹¹ Om arig lo, sa bë semu gagek hus nabë ham kwamin vesa. Ham malamin sepa nabë ham natu alam yohvu. Ham gwebë nengamin vu sa gagek sagi! Ham gwevong ngaa gëp ti bemedo los ahëmin geving ham. GAnutu sën ahë neving hil genevong behil nado revuh lo rëk medo geving ham.

¹² Lob ham najom* ham nemamin los ayomin timu.

¹³ Yesu yi alam pin sënë denenër bë kwaj nevo ham.

¹⁴ Mehöböḱ Yesu Kerisi semu ham, gAnutu ahë geving ham, geham los Anon Vabuung gwa jak ham.

Kapiya Sën Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Galata

¹ Sa sinarë Paulus sënë, sa su haço niwëëk vu mehõnon rë, log mehõnon ti su ggooin sa raç in huk sagi rë. Gaç Yesu Kerisi ggooin sa raç, luho hil Amad Anutu sën ço yi vër in alam-diiksën lo.

² Sa ving hil arid lo pin sën denedong ving sa agi, he kevu kapiya sënë yök vu ham sën Kerisi-yi-alam ham lo pin vu distrik Galata.

³ Hil Amad Anutu luho Mehõböp Yesu Kerisi degevang semusën vu ham bedegevang beham ayomin gëp revuh.

⁴ Geyik Yesu sagi sën loç yah hil bed mediik in hil ngaa nipaya, yoh vu sën hil Amad Anutu kwa vo benër vu yi lo. Vong nebë sënë in bë geço hil vër in ngaa nipaya sën nepelëpin hil vu dob agi,

⁵ om hil gaço arë jaç na vavunë kesuu ngaa pin degwata los degwata. Yõnon.

Yiç Bengö Nivesa Timu Neggëp

⁶ Sa kenug ya in ham, in ham pevis beruu demimin vu Mehõ sën ggooin ham raç bevong semusën vu ham in bë ham natu Kerisi-yi-alam lo. Log ham wërin ham yah menesepa loç gaçek agga ngwë.

⁷ Rëç mu gaçek agga ngwë su neggëp rë, gaç yiç alam vahi denevangin bë dekepë ham, gedenevangin bë depekwë Kerisi yi Bengö Nivesa sënë benatu agga ngwë jaç.

⁸ Om nabë he ma angër ti vu yaçek pekwë Bengö Nivesa sën he nër rangah vu ham wirek lo benatu bengö agga ngwë jaç, og Anutu rëç kevoç yi bemala nama.

⁹ Senër vorot gesa bë nanër beron ngwë gökin nabë: Bë mehõti pekwë Bengö Nivesa sën ham ngo lo benatu Bengö agga ngwë jaç, og Anutu rëç kevoç mehõ sagi bemala nama.

¹⁰ Nebë saga, om maç ham kwamin nevo bë sa nanër nebë sënë in bë mehõnon degelë sa nivesa ma, Anutu gelë sa nivesa? Ma ham kwamin nevo bë sa nehevongin bë mehõnon degeço sa jaç-a? Bë nabë saga og maç sa su rëç natu Kerisi yi hur ti bemedo rë, gaç sëç gevuu na.

Degwa Sën Paulus Tu Sinarë

¹¹ Rëç arig lo, sa nanër vu ham yõnon nabë Bengö Nivesa sën senër rangah lo su mehõnon hir gaçek rë.

¹² Log mehõ la su denër tato vu sa rë, gesu denetahu sa loç rë, gaç Yesu Kerisi yö tatekin vu sa beseraç ni.

¹³ Maç ham ngo sa bengög ggovek ya bë sa alam Yuda ti besa medo nesepa loç hir Horek niwëëk rot-a? Lob sa nedeginengin ngaa maggin raç Kerisi-yi-alam rot gesa su kwaç paya in sir rë, gaç sa nevasap sir rot.

¹⁴ Log maç ham ngo bë sa nig wëëk rot bekesuu alam Yuda sën he rig loç ti lo pin, in sa nesepa loç alam ggev wirek hen hir gaçek pin.

¹⁵ Rëç mu sa nahën nare loç atag ayo log Anutu ggooin sa raç bevong yi semusën vu sa in bë rëç geço sa nah vu yi.

¹⁶ Lob tato Nalu vu sa in bë sa nanër yi Bengö Nivesa rangah vu alam dahis. Nebë saga, lom sa su nesero mehõ ngwë in bë gaço kwa vu yi rë.

¹⁷ Gesa su ya Yerusalem balam sën detu sinarë muğinsën lo detahu sa rë. Gaç sa kedi raç pevis besepa distrik Arabia loç tum sa sesor meyom verup Damaskus.

¹⁸ Lob sa nado Damaskus ta löö rë, loç mëm seya verup Yerusalem in bë galë Pita, lob seya verup nado soda luu ving yi.

¹⁹ Rëç sa su halë sinarë vahi ving rë, gaç yiç sa halë Mehõböp ari Yakobus mu.

²⁰ Lom gaçek sën sa kevu-ë, og yõnon meneggëp Anutu mala, sa su nehekuung raç rë.

²¹ Nebë saga, lob sa nado Yerusalem ggovek, loç mëm seya distrik Suria los Kilisia,

²² galam sën denesepa loç Kerisi vu distrik Yudea lo denahën gesu deneraç sa nig rë.

²³ Gaç yiç dengo mu bë mehõ sën nevangin bë kevoç sir wirek lo, mëm gwëbeng nenër rangah bë alam ayoç na timu vu Yesu.

²⁴ Denegon nebë saga lob mëm denëço Anutu arë raç in sa.

2

Sinarë Vahi Pin Deyogekin Bengö Nivesa Sën Paulus Nenër Rangah Lo

¹ Lob sa nado rot beta nemadluho-bevidek-lubellu ggovek ya, loç mëm alöö Barnabas luho Titus sepa he bayah verup Yerusalem ggökin.

² Seyah verup in Anutu tato gaçek ti vu sa bë sa gevong nabë saga. Lob mëm he los alam ggev lo ngo nado, lob senër Bengö Nivesa sën senër rangah vu alam dahis lo tato vu sir.

Sa hevong nebë sënë in sa nehevongin bë dejak ngaa sën sa nehevong lo los ngaa sën sêk gevong lo ni bedengöekin.

³ Lom deyogekin bemëm Titus sën alu nesepa he lo, og yi Grik ti rëk su denër bë gerah* navi rë gema!

⁴ Yönon, hil arid lo vahi denenër bë gerah rëk ma. Rëk mu su hil arid sën Kerisi-yi-alam sir yönon lo rë, gak denekuungin he bë hil arid sir gedenyum vunsën loğ he supinsën. Denevongin bë dejak ni nabë Kerisi ço hil vër in Horek sën deginengin hil wirek lo, og mëm denaduu hil bedevong hil behil agevek Horek babu gökin medeginengin hil nah.

⁵ Loğ sa nig lëlin bë su dedahun gagek anon sën neggëp loğ Bengö Nivesa lo in ham, om sën sir alam los arëj rëk ma gesa su nahöneng in malaj rë. Gak sa nig wëek rot bë he su gebë nengamin vu hir gagek.

⁶ Lob alam sën arëj neggëp nebë sir ggev lo, rëk sa su nahöneng in sir in sir alam ggev rë. Gak Anutu nelë hil pin neggëp ti og su denenër gagek ti ya ving Bengö Nivesa sën sa nanër rangah lo rë.

⁷ Gak yik denenër bë, “Yönon, Anutu ggooin hong rak in bë genanër Bengö Nivesa rangah vu alam sën su denerah* navij rë lo. Nebë sën ggooin Pita rak in bë nanër Bengö Nivesa rangah vu alam sën denerah* navij lo.”

⁸ In Anutu nevang Pita netu alam sën denerah* navij lo hir sinarë, log nevang niwëek vu sa ving in bë sa gevong huk nabë saga vu alam-yu-ngwë.

⁹ Lom mëm Yakobus lööho Pita lu Jon sën detu Yesu yi dub vabuung yi mudeng lo, derak ni bë Anutu nelë sa nivesa. Lom dejom alu Barnabas nemamin in bë tato nabë he pin nalok vu he menehevong huk timu bemëm alu rëk ana vu alam-yu-ngwë. Gesir mëm dena vu alam sën denerah* navij lo.

¹⁰ Lob yik lööho denër gagek timu vu aluu bë he rëk kwamin bo alam sën denerak vu in ngaa lo badok vu sir, lob sa kwag nevo gagek saga bë nivesa in sengo kwag vo muğin.

Paulus Nër Pita Yi Ngaa Nipaya Rangah

¹¹ Saga ggovek, loğ tum nahub gePita verup vu he ggëp Antiok lob sa hevong gagek rak yi rak mala, in vong paya nebë sënë.

¹² Negga nos ving alam-yu-ngwë sën detu Kerisi-yi-alam lo. Loğ tum Yakobus yi mehö la ya deverup, lob tah yi ya gesu negga nos ving sir ggökin rë in neggöneng in alam sën denenër niwëek bë hil pin gerah* navid lo.

¹³ Lob alam Yuda vahi desepa loğ vaha medenevong nebë saga ving, lob Barnabas ving. Kwa ya vu alam Yuda saga ving betah yi in alam-yu-ngwë.

¹⁴ Sa halë sënë bë su denesepa loğ Bengö Nivesa niröp rë, lob senër vu Pita galam pin vare denengo. Senër bë, “Hong alam Yuda ti rëk mu su genesepa loğ alam Yuda vahaj rë, gak genesepa loğ alam-yu-ngwë vahaj. Rëk genevong maggin vu alam-yu-ngwë bë desepa dok alam Yuda vahaj in va?”

Mehö Sën Ayo Neya Timu Vu Yesu Lo Tu Mehö Yohvu

¹⁵ He atamin Yuda bedeko he Yuda, gak he su alam-yu-ngwë benimin paya rë.

¹⁶ Rëk mu hil arak ni bë nabë mehöti sepa dok Moses-yi-horek, og sënë su yoh vu bë gevong benatu mehö yohvu rë, gak nabë ayo na timu vu Yesu Kerisi og mëm. Lob he ayomin neya timu vu Yesu Kerisi nebë ham, gaggata ngwë su neggëp rë, om sën he nanër bë hil ayod na timu vu Kerisi Yesu in bë hil natu mehönon yohvu. Gak nabë hil sepa dok Moses-yi-horek, og hil su ayoh vu bë rëk natu mehönon yohvu rë. Yönon, nabë mehöti sepa dok Moses-yi-horek, og horek sagi su yoh vu bë dok vu yi begevong yi natu mehö yohvu rë.

¹⁷ Om gagek sën senër bë he Yuda su sepa dok Horek, gak he sepa dok Kerisi nabë ham in he natu alam yohvu lo, og saga tato bë he alam nimin paya nebë ham alam-yu-ngwë. Nebë saga, om mak saga nër bë Kerisi vongin bë hil sepa dok ngaa nipaya? Ma rot!

¹⁸ Om nabë segërin sa nah vu Horek sën sa hevuu ya lo, og mak seyoh paya geseyom.

¹⁹ In Horek nër sa bë sêk nadiik bemalag nama, om sën gwëbeng sa su rëk gebë nengag vu Horek gökin rë. Gak sêk malag sepa Anutu mu mesa gevong noh vu kwa. In yik sënë vong bë sediiğ rak kelepeko* ving Kerisi,

²⁰ rëk ma gesa nahën nado vesag. Rëk mu yik su nebë sën sengo nado vesag rë. Gak yik Kerisi sënë nedo vesa loğ sayog lob gwëbeng sa nado vesag, in sayog neya timu vu Anutu Nalu sën kwa pesivin sa bediiğ loğ yah sa böğ lo.

²¹ Sa su rëk juuk Anutu yi semusën sënë rë, gak nabë Moses-yi-horek yoh vu bë gevong behil natu mehönon yohvu, og Kerisi vasap yi bediiğ meris.

3

¹ Ham alam Galata! Va vong ham-a? In he nêr Yesu Kerisi tato vu ham geham rak ni bê diik rak kelepeko* in ham gvovek ya. Rêk mehöti mak tong ham kwamin ma va om sên ham su nesepa loğ gagek anon rê-ë?

² Sa bê dok tepêk in gagek ti vu ham rê. Mak ham nesepa loğ Moses-yi-horek lom Anutu vong Anon Vabuung vu ham-a? Ma ham ngo Bengö Nivesa beham vong ving rêk mêm-a?

³ Ham kwamin ma rot, in Anon Vabuung neko ham yom, loğ ham newêrin ham yah vu ngaa sên ham nevang wirek lo!

⁴ Anutu vo semusên ngahisekê vu ham rêk ham kwamin nevo bê ngaa meris-a? Bê ham kwamin bo nabê saga og ham nevasap yi ngaa betu ngaa meris yönon!

⁵ Ma mak Anutu vong Anon Vabuung yök vu ham benevang ngaa böp loğ ham in ham nesepa loğ Moses-yi-horek-a? Ma nevang vu ham in ham nevang ving gagek sên he nêr rangah vu ham wirek lo? Gağ ham nevang ving rak he gagek.

⁶ Ham kwamin bo Abraham rê! Dekevu meneggêp loğ Anutu-yi-kaŋiya bê, “Ayo neya timu vu Anutu lob Anutu rak ni benêr yi bê mehö yohvu.”

⁷ Om ham jak ni nabê alam sên ayoj neya timu vu Anutu lo og Abraham yi mewis sir yönon.

⁸ Anutu rak ni wirek beneggêp loğ yi kaŋiya bê, alam-yu-ngwê rêk ayoj na timu vu yi lob mêm geço sir nah vu yi. Bengö Nivesa sênê neggêp loğ yi kaŋiya vorot, loğ gagek sên Anutu nêr vu Abraham wirek lo nebê, “Sêk gevong semusên vu alam-yu-ngwê pin degwa jak hong!”

⁹ Nebê saga om sên alam sên ayoj neya timu vu yi lo deneko semusên sên Abraham ko wirek in ayo ya timu vu Anutu lo.

¹⁰ Rêk mu alam sên kwaj nevo bê desepa doğ Horek in demedo malaj-tumsên lo, og rêk malaj nama, in gagek neggêp loğ Anutu-yi-kaŋiya bê, “Mehöti sên nesepa loğ Horek sên neggêp loğ kaŋiya-horek-yi rêk su niwêek menevang yoh vu gagek pin los dahis rê lo, og rêk mala nama.”

¹¹ Lob mehöti su yoh vu bê sepa doğ Horek pin los dahis megevong yi natu mehö yohvu gêp Anutu mala rê. Gağ gagek neggêp loğ Anutu-yi-kaŋiya bê, “Alam yohvu ayoj neya timu vu Anutu lom mêm sên denedo malaj-tumsên degwata.”

¹² Rêk Horek su nêr gagek rak alam sên ayoj neya timu vu Anutu lo rê, gağ nêr bê, “Mehöti sên nesepa loğ Horek pin los dahis lo rêk medo mala-tumsên degwata.”

¹³ Rêk hil su ayoh vu bê sepa doğ Horek pin los dahis rê, om Horek nêr bê hil rêk malad nama na verök yi. Rêk mu rêk nama, in Kerisi du hil gagek-nyêvewen-yi saga rak yah yi. Nebê saga, in dekevu wirek meneggêp loğ Anutu-yi-kaŋiya nebê, “Anutu nelê mehönon sên dereko rak kele lo paya.”

¹⁴ Lom Anutu nevang nebê saga in bê Kerisi gevong begagek semusên sên nenêr vu Abraham wirek lo anon jak. Gagek semusên sênê nebê rêk geço alam-yu-ngwê nah vu yi geving. Genevang in bê Anon Vabuung nam medo geving hil jak sên hil ayod neya timu vu Kerisi.

Anutu Yi Horek Su Yoh Vu Bê Dahun Yi Gagek Semusên Sên Joo Vu Abraham Wirek Lo Na Rê

¹⁵ Arig lo, sa bê nanêr gagek ti metahu jak ngaa sên hil mehönon nehevong vu dob lo rê. Bê mehöti najoo gagek venuh nabê nadiik loğ mêm debo yi kupek gelek nalu lo losho yi alam, lob kevu megêp balam degelê, og mehö ngwê su yoh vu bê jesöo gagek vewen na, ma kevu yi gagek dus ngwê megelu dok na geving rê.

¹⁶ Lob gagek sên Anutu nêr wirek lo, og nêr rak Abraham bê, “luho yi mewis”. Su dekevu bê “losho yi mewis” rê. Bê nabê saga og denanêr jak alam ngahi, gağ yik dekevu rak mehö timu bê, “luho yi mewis”, lob sênê valek Kerisi.

¹⁷ Om gagek sên sa bê nanêr lo nebê: Anutu joo gagek ving Abraham gvovek ya nebê saga beneggêp, loğ mêm ngebek 430 maya lob mêm Anutu vong Horek vu Moses. Rêk Horek sênê yö nahên neverup tamusên rot, om su yoh vu bê kevoh gagek muginsên sên Anutu joo vorot lo na benatu gagek meris rê.

¹⁸ Gağ nabê hil nanêr nabê alam sên su denesepa loğ Horek rê lo su deyoh vu bê degeko Anutu yi gagek semusên sênê rê, og hil kevoh gagek semusên sên Anutu joo ving Abraham muginsên lo ya betu gagek meris.

¹⁹ Nebê saga, om mak nevang Horek yam ving in va? Nevang yam in bê nanêr ngaa nipaya tato vu hil bona berup doğ buk sên Abraham yi mewis ti berup lo. Yi mewis ti sên Anutu nenêr gagek semusên rak yi lo. Lob angêr denenêr Horek saga vu Moses in bê geço nam vu hil kenud lo.

²⁰ Rêk mu wirek og Anutu nevang gagek semusên saga niröp vu Abraham, gangêr los mehönon su deloğ vu yi medenêr rê.

Horek Yi Huk Bë Geḳo Hil Nam Vu Kerisi

²¹ Om Horek maḳ neggërin Anutu yi gägek semusën benetu ngaa meris-a? Gak ma! Bë Horek ti neggëp beyoh vu bë gevong behil medo malad-tumsën og nivesa. Yiḳ rëḳ gevong behil natu mehõnon yohvu.

²² Rëḳ ma, geti su nebë saga rë. Anutu-yi-kapiya tatekin bë hil pin nehevong ngaa nipaya meneggëp vu hil, om aggata timu neggëp. Bë hil ayod na timu vu Yesu Kerisi, og Anutu rëḳ gevong yi gägek semusën saga vu hil banon jak.

²³ Wirek sën gägek vongvingsën-yi yõ nahën lo, og Horek tu ala bedeginengin hil. Rot beya verup loḳ buk sën Kerisi tatekin aggata vongvingsën-yi rangah vu hil lo.

²⁴ Horek tu ala menegin hil in bë geli hil na vu Kerisi, in hil ayod na timu vu yi lob mëm Anutu nanër hil nabë hil alam yohvu.

²⁵ Loḳ mëm gwëbeng hil ayod neya timu vu yi, lom mëm Horek su nedeginengin hil ggökin yah rë.

Sën Hil Ayod Neya Timu Vu Kerisi Lo Vong Behil Atu Anutu Nalu

²⁶ Yõnon, ham pin tu Anutu nalu in ham ayomin neya timu vu Kerisi.

²⁷ Log ham pin sën neripek bël raḳ Kerisi arë lo, ham tu Kerisi-yi-alam beham los nevong ngaa neggëp ti.

²⁸ Beham su rëḳ basuh ham gökin nah nabë ham alam Yuda ma ham alam-yu-ngwë rë. Geham su rëḳ basuh ham nah nabë ham vahi og hur meris geham vahi og ala rë. Geham su rëḳ basuh ham menanër ham nabë, "Heḳ maluh gehameḳ avëh!" rë. Gaḳ ham pin netu alam degwa timu beham los Kerisi Yesu nedo revuh ti.

²⁹ Ham tu Kerisi-yi-alam om mëm ham tu Abraham yi mewis ving nebë saga, om ham rëḳ natõḳ vu semusën pin sën Anutu baḳo raḳ Abraham wirek lo geving.

4

Kerisi Yi Hur Hil Om Rëḳ Gevong Behil Natu Anutu Nalu

¹ Bë mehõti nanër borot nabë nalu rëḳ doḳ nah ben megeko yi ngaa pin natu yi ngaa, rëḳ mu nalu yõ nahën mahen, og yiḳ su anon raḳ beḳo pevis rë. Gaḳ yõ nahën nedo nebë hur ti.

² Log ama lo mewa lo getatovaha bedenegin yi rot beya neverup loḳ buk sën ama ggooin raḳ lo.

³ Log hil nebë saga. Hil nahën nado nebë hurmahen gehil su arig rë, lob ngaahur sën denegin dob agi denedeginengin hil.

⁴ Rëḳ mu buk sën Anutu tung lo verup ggovek ya, lob vong Nalu yam bavëh ti ḳo yi. Lob dahun yi gesepa loḳ Horek,

⁵ in bë doḳ vu hil mehõnon sën Horek deginengin hil lo begeḳo hil nah natu Anutu nalu.

⁶ Lob ham tu Anutu nalu ggovek, om sën nevong Nalu yi Anon Vabuung yam menedo loḳ hil ayod, benevong behil netahi bë, "Aba! nebë Amag!"

⁷ Om su hong hur meris megenevong huk vu ala ngwë rë, gaḳ getu Anutu nalu. Getu Anutu nalu om nër bë yi ngaa pin tu hong ngaa.

Paulus Kwa Ya Ngahi In Alam Galata

⁸ Wirek ham dugin Anutu, lob ham tu anutu-kuungsën hir hur bedenegin ham, rëḳ mu anutu-kuungsën saga su sir anutu soḳek rë.

⁹ Loḳ mëm gwëbeng sënë ham neraḳ Anutu ni ggovek ya-E mu maḳ sa nanër nabë Anutu neraḳ ham nimin-loḳ ham bë gwërin ham nah vu ngaahur meris nebë saga benatu hir hur gökin in va? Su deyoh vu bë degevong ngaa nivesa ti vu ham rë, gesu deyoh vu bë dedoḳ vu ham rë.

¹⁰ Ham nahën nesepa loḳ meneḳo hir buk los hir kwev mewis gesoda böp böp los ta mewis raḳ.

¹¹ Wöp-o! Sa vasap sa mesa nehevong huk rot in ham rëḳ ma gesa huk anon ma!

¹²⁻¹³ Arig lo! Ham sepa doḳ sa vahag nabë sën sa nesepa loḳ ham vahamin wirek lo. Sa niḳ raḳ wirek rëḳ ham su nevong paya vu sa rë. Gaḳ niraksën jom sa ahon besa nado ham nyëḳ, lom senër Bengõ Nivesa vu ham nyëdahis.

¹⁴ Niraksën saga vong huk böp vu ham, rëḳ ham su nimin nelëlin sa ma ham ruu demimin vu sa rë. Gaḳ ham ḳo sa raḳ nebë Anutu yi angër ti, ma nebë Kerisi Yesu yõ yõḳ vu ham.

¹⁵ Lob ham kwamin vesa rot in sa, rëḳ gwëbeng og maḳ nebë va? Yõnon! Seraḳ ni bë wirek og ham kwamin paya in sa rot beham vingin bë selupek malamin ḳahis vër mebo vu sa!

¹⁶ Loḳ nebë va? Ham nelë sa paya gwëbeng in senër gägek anon rangah vu ham ma va?

¹⁷ Loog seraḳ alam saga nij vorot bë denëḳo ham raḳ, rëḳ mu sir alam nij paya. Denevongin bë hil basuh hil gemëm ham nimin dëlin sa geham napiiḳ vu sir mu pangсэн.

¹⁸ Sa su newag nerek in ham rë! Gağ nabë sa su medo geving ham rë galam vahi kwaj bo nabë dedok vu ham yõnon, og sagağ nivesa.

¹⁹ Rëk naluğ lo! Sayog nikerus rot nebë sën ata vimeng in nalu beni nesang lo, in bë ham natu Yesu yi alam gökin nah.

²⁰ Sa hevongin bë sa medo geving ham loğ mëm seyoh vu bë nanër gägek niröp vu ham. Rëk mu ma gesa kwag neya ngahi bë sa gevong nabë va!

Gägek Peggirinsën Rağ Hagar Lu Sara

²¹ Ham bë gurek nah Moses-yi-horek babu beham sepa dok-a? Om ham gwengo gägek sën Horek nër agi rë!

²² Neggëp loğ Horek nebë Abraham nalu luu. Luho yi hur avëh ti deko ngwë, geluho venë sogek yõ deko ngwë. Venë sogek sënë og su hur avëh ti yi rë, gağ yõ tu ala menegin yi.

²³ Lob nalu ngwë sën luho yi hur avëh deko lo, og deko nebë sën hil pin nehako nalud lo. Gağ ngwë sën luho venë sogek deko lo, og luho deko sir, lob Anutu nevong benalu loğ in bë yi gägek sën nër vorot lo anon jağ.

²⁴ Lob gägek peggirinsën rağ gägek sagi. Avëh luu sënë nebë gägek luu sën Anutu joo vu mehõnon lo. Hagar nebë Horek muginsën sën Anutu vo vu alam Yuda ggëp Kedu Sinai wirek lo, beyi mewis lo detu Horek yi ngaa meris.

²⁵ Kedu Sinai nedo dob Arabia sën Hagar yi mewis lo yõ hir dob lo, lob sënë nebë Yerusalem sën nedo dob agi. Lob Yerusalem sën nedo dob agi, losho yi mewis lo detu ngaa-dob-yi yi ngaa meris bedeginengin sir pin.

²⁶ Rëk mu Yerusalem ngwë sën nedo vavunë lo, og saga nebë Abraham venë sogek, gengaa ti su tu ala medeginengin yi rë. Lob avëh saga vong bë hil pin atad.

²⁷ In dekevu meneggëp loğ Anutu-yi-kağiya nebë:

“Hong avëh sën genare newam meris
gesu geğo nalum ti rë lo,
kwam vesa rot!

Hong sën su genevimengin nalum ti rë lo.

Ayem jağ megenanër rangah nabë ahëm nivesa rot!

In avëh sën regga ni nelëlin yi lo yi mewis rëk ngahij sekë rot
kesuu avëh sën nedo ving regga lo hen.”

²⁸ Log arig lo! Ham nebë Isaak. Ham nebë hurmahen sën Anutu vong yam in bë gägek semusën sën nër vorot lo anon jağ lo.

²⁹ Rëk hurmahen sën ata ko yi nebë hil atad deneko hil pin lo nelë hurmahen ngwë sën degwa vu Anon Vabuung lo paya wirek besis begõ vu yi, lom yik gwëbeng nebë saga ving.

³⁰ Rëk mu dekevu Sara yi gägek meneggëp loğ Anutu-yi-kağiya bë, “Gwetii hong hur avëh luho nalu dena in hur avëh nalu su rëk dok nah bõm geving sa naluğ rë, gağ rëk nama!”

³¹ Om arig lo, hil su nebë hur avëh nalu hil rë, gağ hil nebë venë sogek nalu hil.

5

Hil Sën Kerisi Ko Hil Vër In Ngaa Nipaya Lo Hil Su Malad Anonin Ngaa Nipaya Gökin

¹ Kerisi ko hil vër in ngaa sën deginengin hil lo in bë hil su agurek nah ngaa ti babu megegin hil nah gökin. Om ham bare niwëek geham su gurek Horek babu medeginengin ham.

² Ham ngo! Sa Paulus sa bë nanër vu ham nabë: Nabë degerah* ham navimin, og Kerisi su rëk dok vu ham rë, gağ rëk nama!

³ Lob sa bë nanër gägek sënë vu ham gökin nah rë nabë: Bë ham gwerah* navimin, og ham rëk sepa dok Horek megwevong noh vu pin geving. Rëk nabë ham kweyëh horek timu og ham rëk malamin nama.

⁴ Nabë ham kwamin bo nabë ham sepa dok Horek in gevong meham natu mehõnon yohvu, og ham kwehe ham vër in Kerisi-yi-alam. Om Anutu su rëk nanër ham nabë ham alam yohvu rë, gağ rëk nama.

⁵ Rëk Anon Vabuung neloğ vu hil behil nid wëek menavo kwad in buk sën Anutu nanër hil nabë hil mehõnon yohvu jağ sën hil ayod neya timu vu Kerisi lo.

⁶ In hil sën Kerisi-yi-alam hil lo, nabë hil herah* navid ma hil su herah* navid rë, og sagağ ngaa meris besu neloğ vu hil rë. Gağ ngaa anon sogek nebë hil ayod neya timu vu yi, bahëd neving yi losho alam vahi pin sën ayoj neya timu vu yi lo.

⁷ Wirek ham nesepa loğ yi nivesa, loğ mağ re ggërin ham om sën gwëbeng ham su nesepa loğ gägek anon rë-ë?

⁸ Anutu sën ggooin ham rağ lo su ggërin ham yah nebë saga rë!

⁹ Ngaa nipaya yik nebë yüst*. Gägek nipaya mahen teka neloğ ya ham ti ti ayomin, lob denenër yoh vu ham pin lob nevong beham pin nimin paya nerek.

¹⁰ Rêk Mehöböp vo niwëek vu sa besa kwag nevo bë ham rêk gwevu gagek nipaya saga na, gemëm hil sepa dok kwa timu. Rêk mu alam sën denevong gagek nipaya neverup lok ham lo, nabë sir los arëj ma alam meris, og hir ngaa nipaya sënë neggëp vu sir berëk degeko nyëvewen dok nah.

¹¹ Lob arig lo, alam sagi ahëj sengën vu sa, in senër bë Yesu diik rak kelepeko* in bë geکو hil nah vu Anutu. Gaك bë sa nanër nabë hil gerah* navid in bë hil anah vu Anutu, og su rêk ahëj sengën vu sa rë, gesu rêk dedeginengin ngaa maggin jak sa rë.

¹² Ham nanër vu alam sën denevong gagek nebë agi neverup lok ham lo nabë sahëg neving bë degerah paya gedeketöv navij na!

¹³ Lob arig lo, Anutu ggooin ham rak in bë geکو ham vër in ngaa sën deginengin ham lo. Rêk mu ham gwegin ham nivesa geham su kwamin bo nabë neکو ham vër in Horek, om mëm ham gwevong ngaa sën ham malamin anonin lo jeggin jeggin noh vu kwamin. Gaك mu ham ahëmin geving ham beham ngo dahun ham. Ham su kwamin bo nyëvewen rë, gaك ham dok vu ham nyëmasën.

¹⁴ In hil nasupin Horek pin lok yah gagek timu sënë nebë: Ahëm geving alam sën denedo dus vu hong lo nabë sën ngo ahëm neving hong!

¹⁵ Ham gwegin ham nivesa. Gaك nabë ham medo nanër ham menakwër yalek dok ham ayomin, og ham rêk basap ham beham kwetëkin ham genyëg gëp meris.

Anon Vabuung Yi Ngaa Los Hil Ngaa Mugeng

¹⁶ Om sa nanër vu ham nabë: Nabë ham sepa dok Anon Vabuung megegin ham, og ham su rêk malamin anonin ngaa nipaya meham gwevong rë.

¹⁷ In hil nemalad anonin ngaa sën Anon Vabuung nelë bë su yoh vu rë lo, log Anon Vabuung ahë neving bë hil geving ngaa nivesa sën hil ayod ninelëin lo. Luho medo denesis begö vu sir, om ham su yoh vu bë rêk gwevong ngaa nivesa sën ham kwamin nevo lo banon jak rë.

¹⁸ Rêk mu nabë ham nesepa lok Anon Vabuung, og Horek su negin ham rë.

¹⁹ Lob ngaa sën hil nemalad anonin lo nebë sënë: Hil nehevong baggëb, gehil nehevong ngaa sën su yoh vu rë lo, gehil kwad nevo ngaa jeggin jeggin rak ngaa sën alam denevun sir in lo.

²⁰ Hil kwad neya vu ngaa vahi kesuu Anutu, hil nehevong parahek los katoong. Hil nevasuh hil menasis begö vu hil vewen vewen, hil nanër hil, hil ayod nesis yi, hil ahëd sengën menehevong paang. Hil nevengwëng rak ngaa nipaya vunsën in bë gaکو hil jak, hil nemehoo hil, hil nevasuh hil.

²¹ Hil nehalë mehö ngwë paya in ngaa nivesa tök vu sir, hil nanum bël mengëës menekeyevin, hil nehevong nos böp los nanum benehevong raro nipaya gengaa jeggin jeggin, log hil nehevong ngaa nipaya aggagga pin nebë saga ving. Lob sa bë nanër vu ham gökin nabë sën senër vu ham wirek lo nabë: Alam sën denevong ngaa nebë aga, og su rêk dedok na Anutu-yi-nyëg bedemedo geving yi rë.

²² Rêk mu Anon Vabuung tahu hil lok ngaa nebë sënë: Hil ahëd geving hil, hil medo los kwad vesa, hil ayod gëp revuh, hil su abo dok nipaya nyëvewen, hil kwad bo mehö ngwë madok vu sir, hil napiik vu ngaa nivesa, hil geving niröp noh vu sën hil nanër lo.

²³ Hil malad yes, hil najom hil ahon in ngaa nipaya. Gaك horek ti su neggëp in bë nanërin ngaa nebë sënë rë.

²⁴ Lob mehönon sën detu Kerisi-yi-alam lo, og desis ngaa sën malaj anonin lo los ngaa nipaya sën ayoj nevu nevu in lo rak ya kelepeko* in bë nama na.

²⁵ Anon Vabuung nevo niwëek vu hil, lob hil ayoh vu bë sepa dok ngaa nivesa, om hil agurek babu mesepa dok vaha jak buk pin.

²⁶ Hil su sepa dok ngaa sën geko hil arëd jak lo, gehil su geving bemehö ngwë ahë sengën jak, gehil su galë mehö ngwë sën alam vahi deneko sir rak lo paya.

6

Hil Adok Vu Hil Arid Lo Sën Denetök Rak Maggin Lo

¹ Arig lo! Bë ham ti geving ngaa nipaya ti beham jak ni, og ham sën nesepa lok Anutu niwëek lo tato aggata niröp vu yi. Rêk mu ham gwevong nabë saga los malamin yes. Geham su gwëko ham jak, gaك ham gwegin ham, in ngaa nipaya rêk pelëpin ham beham rêk bës geving.

² Ham dok vu ham vewen vewen beham kwerë maggin sën netök vu ham lo. Ham gwevong nabë saga in ham gwevong noh vu Kerisi yi horek.

³ In nabë mehö meris ti kwa bo yi nabë yik mehö-los-bengö ti, og mehö saga nekuung in yi.

⁴ Rêk mu alam pin yô deseggi hir huk medejak ni rê, loĵ mêm nabê nivesa og mêm kwaj vesa in, gaĵ su degeĵo sir jaĵ in nabê dekesuu mehô ngwê.

⁵ In Mehôböp rêĵ seggi hil pin ti ti in hil ngo hil huk sên hil nehevong lo.

⁶ Log ham doĵ vu ham alam sên denenêr Anutu yi gageĵ vu ham lo jaĵ ngaa navij yi.

⁷ Ham su gwekuung in ham! In hil su ayoh vu bê tetuhin Anutu rê, gaĵ rêĵ gevong nyêvewen vu hil noh vu ngaa sên hil nehevong lo.

⁸ Bê mehôti sepa doĵ ngaa nipaya sên mala anonin lo, og rêĵ natôĵ jaĵ nyêvewen nipaya bemala nama. Gaĵ nabê sepa doĵ Anon Vabuung megevong ngaa nivesa, og rêĵ geĵo nyêvewen nivesa vu Anon Vabuung bemedo mala-tumsên degwata.

⁹ Om hil su nid tebô in ngaa nivesa. In nabê hil su seĵêd nama in rê gehil gevong niwêêk, og hil rêĵ gaĵo nyêvewen nivesa doĵ nah vu tamusên.

¹⁰ Om nabê aggata neggêp behil ayoh vu bê gevong ngaa nivesa vu mehô ngwê, og hil gevong. Hil adok vu mehônôn pin nabê saga, rêĵ mu hil kwad bo hil arid lo sên ayoĵ neya timu vu Yesu lo namuĵin kesuu alam dahis.

Paulus Kwa Vesa In Sên Kerisi Diik Raĵ Kelepeko

¹¹ Log ham gwelê gageĵ dus ti sên agi nivesa! Yiĵ sengo ĵevu raĵ nemaĵ niröp gesa ĵevu bôpata!

¹² Alam sên denevongin bê ham gwerah* navimin lo denevong nebê saga in bê alam vahi degelê sir nivesa medegeĵo sir jaĵ. Log denevong saga in bê denoh nenga in ngaa maggin sên netôĵ vu alam sên denenêr bê Kerisi diik raĵ kelepeĵo* in hil lo.

¹³ Yônôn, denerah* navij, rêĵ mu su denesepa loĵ Horek pin rê gema. Gaĵ denevongin bê ham gwerah* navimin in bê yô denanêr hir huk rangah medegeĵo sir jaĵ in.

¹⁴ Rêĵ sa, og sa nehaĵo sa rak in ngaa timu sênê nebê: Hil Mehôböp Yesu Kerisi diik raĵ kelepeĵo*, lob vong bengaa dob yi su yoh vu bê najij sa gökin rê. Lob sa su rêĵ malag anonin ngaa dob yi gökin nah rê.

¹⁵ In mehôti sên tu Yesu Kerisi yi alam raĵ lo, nabê rah* navi ma su rah* navi rê, og sagaĵ ngaa meris, gaĵ ngaa anon nebê mehô saga tu mewis rak.

¹⁶ Lob alam pin sên kwaj nevo gageĵ agi bedeneseĵa loĵ lo, og Anutu kwa gevongin sir begevong bayoj gêp revuh, in detu alam Israel rak.

¹⁷ Om mehôti su geĵo gageĵ saga jaĵ gökin nah. Alam denevong rii raĵ sa in Yesu yi hur sa, bebegô niben neggêp lok sa navig vorot beyiĵ ggovek saga.

¹⁸ Arig lo, hil Mehôböp Yesu Kerisi gevong semusên vu ham anomin. Yônôn.

Kapiya Sën Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Epesus

¹ Sa Paulus sën Anutu ggooin sa rak in bê sa natu Kerisi yi sinarë. Sa kevu kapiya sënë yök vu Anutu-yi-alam ham sën ham ayomin neya timu vu Kerisi menepiik vu lo.

² Hil Amad Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi degevang semusën vu ham beham ayomin gëp revuh.

Anutu Vo Semusën Pin Vu Hil Rak Kerisi

³ Hil gaço hil Mehöböp Yesu Kerisi Ama Anutu arë jak in vong Kerisi yam, lom ko yagek yi semusën nivesa vesa pin sën nelok vu hil anod lo yam vu hil.

⁴ Yönon, yö ggooin hil rak wirek gesën su tung yagek los dob rê geyö nahën lo. Ahë neving hil beggooin hil rak betato hil bê hil natu Yesu yi alam gehil natu mehönon nid rôpsën, gesu gelë nabë ngaa nipaya gëp vu hil.

⁵ Geyö kwa vo wirek ving bê rêk semu hil nabë sënë, lom nër vorot bê Yesu Kerisi rêk geko hil nah vu yi lom mëm nanër hil nabë nalu hil.

⁶ Hil su nehevong ngaa nivesa ti in bê mëm gevong nabë saga dok nah vu hil rê, gaç ahë neving Nalu Yesu om sën nevang vu hil nyëmasën, om hil gaço arë jak na vavunë rot.

⁷ Log Nalu sagi keseh nikök ya in bê kevoh hil ngaa nipaya na gesu gëp vu hil, log mëm geko hil nah vu Anutu.

⁸ Lob nevang yi semusën sënë böpata rot vu hil gesu neggulin rê. Genevo kwa los netatekin gagek degwa vu hil ving.

⁹ Tatekin gagek sën kwa nevo wirek beyö neggëp vunsën vu yi lo vu hil.

¹⁰ Nebë, buk govek na rê, lok mëm Kerisi natu ala bengupin ngaa pin jevuh ti bedegevek babu. Ngaa pin vu yagek gengaa pin vu dob.

¹¹ Lob Anutu nevang ngaa pin banon neraç neyoh vu yö kwa, om kwa vo wirek benër vorot bê Kerisi rêk geko hil nom behil natu yi alam.

¹² Ggooin he alam Yuda rak wirek lok sën Nalu yö nahën gesu yam dob rê lo, in bê he kwamin bo Kerisi megegin yi. Lob saga neço Anutu arë rak benetato niwëëk rangah vu mehönon.

¹³ Lok mëm gwëbeng sënë ham alam-yu-ngwë nenço gagek anon ving beham hurek babu. Gagek anon sënë nebë Bengö Nivesa sën tatekin vu ham nebë Anutu ro aggata in bê geko ham nah vu yi lo. Ham vong ving ggovek, lok mëm Anutu vong Anon Vabuung yam belok ya nedo ham ayomin yoh vu sën nër vorot lo, in bê tato nabë yi alam ham.

¹⁴ Lob Anon Vabuung saga netato rangah bê Anutu baço hil tu yi alam ggovek ya. Geyö rêk medo tato nabë sënë in geko Anutu arë los niwëëk jak. Rot bena berup dok buk sën anon jak bAnutu geko hil nah medo geving yi lo.

Paulus Jom Rak Bë Anutu Bo Kwa Vu Alam Epesus

¹⁵ Nebë saga lom sa hanço bê ham ayomin neya timu vu Mehöböp Yesu gham ahëmin neving yi alam.

¹⁶ Lom sa ahëg nivesa rot vu Anutu in ham buk gerangah, mesa medo najom rak in ham gesa su nehevuu rê.

¹⁷ Sa medo najom rak nebë hil Mehöböp Yesu Kerisi yi Anutu sën Ama los niwëëk lo gevong beham natu alam los kwamin beham jak gagek los degwa ni beham jak Kerisi ni nivesa.

¹⁸ Lob sa najom rak ving bê gevong beyi gagek gëp rangah vu ham beham jak ni, gemëm ham jak ni geving nabë ham nevo kwamin in yi menedo. In ggooin ham rak in bê ham natu yi alam bemedo geving yi gëp yagek. Log vongin bê gevong yi ngaa nivesa los arë arë ngahisekë rot vu ham.

¹⁹ Log sa bê ham jak ni nabë Anutu niwëëk böpata rot kesuu ngaa vahi pin, log nevang niwëëk saga vu hil ving behil ayod neya timu vu yi. Nebë sën vong ngaa niwëëk böpata

²⁰ sën ko Kerisi vër in alam-diiksën bevesa lok yah, betung yi ya nedo nema vesa ggëp yagek lo.

²¹ Lob tu ala mekesuu alam böp los ggev gengaa los arëj, gengaa niwëëk pin sën denedo yagek babu lo. Yönon, kesuu ngaa pin sën arëj neggëp vu dob agi, gesën arëj rêk berup gëp Buk-tamusën lo.

²² Log Anutu tung ngaa pin lok ya nema ggovek ya bevong tu Kerisi-yi-alam pin hir yusekë in ngaa pin ala yi.

²³ Lom vong bê Kerisi-yi-alam pin detu Kerisi navi, lob Kerisi sën nedo lok ngaa pin vu yagek los dob lo nedo lok yi alam pin ti ti ving benero sir yoh vu kwa.

2

Hil Bë Rëk Malad Nama Rëk Kerisi Luḵ Yam In Hil

¹ Lob wirek ham bë rëk malamin nama na verōḵ yi in ham nekweyëh gägek los nevong ngaa nipaya.

² In ham nesepa loḵ aggata-dob-yi. Ham nevong ngaa nipaya geham nengamin yes vu memō nipaya hīr ala Satan sēn tu ala menegin ngaa pin sēn neggëp yagek babu los dob lo. Gememō sēnē yō nahēn nevong huk loḵ alam sēn su nengaj yes vu Anutu rē lo ayoj.

³ Wirek og hil naha raḵ sir gehil medo nesepa loḵ ngaa sēn hil ahēd neving lo menehevong. Hil ngo nesepa loḵ ngaa los ayo nevu nevu sēn hil kwad nevo los hil malad anonin lo, gehil su kwad nelah loḵ rē. Lob Anutu ahē sengēn vu hil rot wirek bevongin bë kevoh hil na. Nebē sēn nahēn ahē sengēn vu alam vahi bevongin kevoh sir na agi, in nahēn denesepa loḵ ngaa nebē sagi.

⁴ Rëk mu Anutu mehō kwa vonginsēn degwa lob kwa pesivin hil pangsēn rot.

⁵ In hil ngaa nipaya tato bë hil rëk malad nama, rëk ma gAnutu vong behil atu mewis nebē sēn vong beKerisi vesa loḵ yah bekedi raḵ yah vu bedub lo. Ḷo hil yah vu yi nyēmasēn, gaḵ su vong loḵ yah hil ngaa nivesa ti rē.

⁶ Hil atu Yesu-yi-alam lom Anutu Ḷo hil raḵ ving yi benēr vorot bë hil rëk medo doḵ ti gëp yagek.

⁷ Nevong nebē saga in bë alam degelē degwata los degwata vu Buk-tamusēn nabē Anutu mehō semusēn degwa yōnon rot, in nevong ngaa nivesa saga vu hil degwa raḵ Kerisi Yesu.

⁸ Ham su yoh vu bë gwevong ngaa ti doḵ nah in gweḶo ham vēr in ham nipaya nyēwen rē. Gaḵ mu Anutu semu ham raḵ sēn ham ayomin neya timu vu Yesu lo, bevong ham vēr nyēmasēn.

⁹ Degwa su neggëp vu ngaa nivesa sēn ham nevong lo in bë ham rëk gweḶo arēmin jaḵ rē.

¹⁰ In Anutu nesemu hil yoh vu yō kwa. Nevong behil atu Kerisi-yi-alam in bë hil gevong huk nivesa vesa sēn kwa vo wirek benēr vorot bë hil gevong lo.

Kerisi Supin Alam Yu Luu Detu Yu Timu

¹¹ Om ham su kwamin birek in sēnē: Wirek ham navimin tato ham nebē ham alam-yungwē. Log alam sēn denerah* navij lo denenēr ham bë ‘alam sēn su denerah* navij rē’ lo.

¹² Og vu buk saga ham su nevo kwamin in Kerisi rē, gaḵ alam Israel denelē bë ham alam-yungwē, log gägek sēn Anutu joo raḵ sir lo, og su joo raḵ ham ving rē. Log ham su nevo kwamin in ngaa nivesa ti menegin nebē alam Israel rē, gAnutu soḶek su nedo ving ham in bë doḵ vu ham rē.

¹³ Rëk mu mēm gwëbeng sēnē og ham sēn nedo adingnē wirek lo yam dus vu he Israel, in Kerisi keseh niḶōḶ in ham.

¹⁴ In netu hil mehō-mamer-yi in bë hil medo jevuh ti, lob supin he alam Yuda ving ham alam-yungwē yam. Log kevoh Ḷatum sēn neruu hil lo ya gesupin hil behil atu alam degwa timu.

¹⁵ In degwa nebē vasap navi bediḶ mekevoh gägek sēn nevong behil nehalē hil paya lo ya. Gägek sēn kevoh ya-ē, og yik Horek sēn nedeginengin gägek ngahiseḶe raḵ he menenēr in ngaa vahi vu he ving lo. Log nevong nebē sagi in bë he Yuda geham alam-yungwē behil natu yō yi alam mewis degwa timu bemedo jevuh ti.

¹⁶ Yōnon, diḶ raḵ ḶelepeḶo* in bë gevong behil natu anon timu begägek sēn neggëp vu hil lo nadiḶ na, loḶ mēm Ḷeko hil pin doḵ ti nah vu Anutu.

¹⁷ Om sēn Ḷo Bengō Nivesa mamer-yi beyam nēr. Vong mamer vu ham sēn nedo adingnē lo, gevu he sēn nado dus lo ving.

¹⁸ Yōnon, Yesu vong behil yu luu ayam loḵ ti vu Ama, gevong Anon Vabuung yam tateḶin aggata vu hil.

Hil Sēn Kerisi-yi-alam Lo Og Hil Atu Anutu Yi Dub Sogek

¹⁹ Nebē saga om gwëbeng sēnē ham su nebē alam-yungwē los alam nenga nenga rē. Gaḵ ham tu Kerisi-yi-alam geyi nyëḶ tu ham nyëḶ, geham nebē alam sēn denedo loḵ Anutu yi beggang ving yi.

²⁰ Log ham nebē beggang sēn Anutu lev, gemudeng sēn ham nare raḵ nebē alam sinarē nyēdahis loشو alam-denenēr-gägek-rangahsēn. GeYesu tu degwaseḶe nebē Ḷelōng niwëëḶ sēn beggang nyëḶetu yi.

²¹ Lob Ḷadu beggang seḶe pin ahon bebeggang anon pin köpeḶ, lob beggang saga tu dub vabuung yōnon betu Mehōbōp yi ngaa.

²² Log Kerisi-yi-alam ham, lob ham nebē beggang seḶe sēn delev beggang raḵ beham tu Anutu yi dub in Anon Vabuung doḵ medo.

3

Paulus Yi Huk Bë Nanër Bengö Nivesa Vu Alam-yu-ngwë

¹ Nebë saga, om sën sa Paulus seya nado qarabus in sën senër Yesu Kerisi rangah vu ham alam-yu-ngwë lo.

² Maḵ ham ngo ggovek bë Anutu vo gägek semusën sën vongin bë nanër vu ham lo vu sa in bë sa gako nõk vu ham.

³ Log yik tato gägek sën neggëp vunsën wirek lo rangah vu sa, yoh vu gägek dus sën sa ḵevu yök vu ham wirek lo.

⁴ Om nabë ham natevin, og ham yoh vu bë jaḵ ni nabë seraḵ Kerisi yi gägek sën neggëp vunsën wirek lo ni.

⁵ Anutu su tateḵin gägek sënë vu alam sën denedo dob wirek lo ti berak ni rë. Gaḵ gwëbeng og Anon Vabuung tateḵin vu Anutu yi sinarë los yi alam-denenër-gägek-rangahsën mederaḵ ni.

⁶ Log gägek sënë nër bë Yesu Kerisi vong Bengö Nivesa yam in bë ham alam-yu-ngwë dok nam geving he alam Yuda behil natu alam degwa timu. Lob gägek sën Anutu joo wirek bë gevong vu he lo, og vong vu ham ving.

⁷ Lob Anutu vong semusën vu sa nyëmasën rak yö yi niwëëk, gevong besetu yi hur in bë sa nanër Bengö Nivesa sënë rangah.

⁸ Gaḵ sa mehö nig paya gAnutu-yi-alam pin nijvesa kesuu sa. Rëḵ vong semusën anon saga loḵ yam sa nemaḡ nyëmasën, in bë sa nanër Kerisi yi ngaa anon nivesa sën neving in bë dok vu alam-yu-ngwë lo rangah vu sir.

⁹ Log sa tateḵin vu mehönon pin nabë Anutu vong gägek sën neggëp kesii wirek lo tõḵ yam rangah banon rak nebë sënë. In gägek sagi yö neggëp kesii loḵ Anutu ayo vu buk sën tung dob lo rot begwëbeng.

¹⁰ Neggëp kesii wirek in bë ngaahur hir ggev los ngaahur nij wëëk vu yaḡek babu degelë Kerisi-yi-alam gwëbeng sagi medejaḵ ni nabë Anutu mehö kwa böp kesuu sir pin.

¹¹ In yö kwa vo nyëdahis meneggëp loḵ ayo vorot bë hil Mehöböp Kerisi Yesu rëḵ gevong ngaa sënë banon jaḵ.

¹² Hil ayod neya timu vu Yesu om sën hil su nahöning in Anutu mala rë, gaḵ hil naha rak yi los najom rak ya vu yi nebë sën hil atu yi alam niröp lo.

¹³ Om sën sa bë nanër vu ham nabë ham su newamin jaḵ gesekëmin nama in ngaa maggin sën nedeginengin sa lo rë. Gaḵ mu ham napisek in ngaa saga tõḵ vu sa, in netõḵ vu sa rak degwa sën sa nehaḵo Bengö Nivesa yök vu ham lo.

Paulus Vongin Bë Alam Epesus Dejaḵ Ni Nabë Kerisi Ahë Neving Sir

¹⁴ Om sën sa najom rak in ham pangsën geneketag vu hil Mehöböp Yesu Kerisi Ama Anutu bë dok vu ham.

¹⁵ In alam yaḡek-yi los dob-yi pin degwaj yi.

¹⁶ Sa najom rak vu yi nebë: Ngaanon los niwëëk nivesa pin neggëp vu yi, om gevong Anon Vabuung nõk vu ham in bo gadu dok ham ayomin beham bare niwëëk.

¹⁷ Gesa najom rak nebë: Ham ayomin na timu vu Kerisi, lom mëm yö rëḵ medo dok ham ayomin. Lob ham jaḵ ni nabë Anutu ahë neving ham rot, bemëm ham bare niwëëk jaḵ degwa saga, nabë sën kele gëga neluḵ ya dob benare niwëëk.

¹⁸ Bemëm ham los Anutu-yi-alam pin rëḵ jaḵ ni nabë Anutu ahë neving hil pangsën rak buk pin kesuu ngaa vahi pin, gesu mala nenga in hil ma ni nelëlin hil rë.

¹⁹ Gesa najom rak bë ham jaḵ ni nabë Kerisi ahë neving hil rot kesuu ngaa pin sën hil mehönon narak ni lo. Om mëm Anutu rëḵ dok medo ham ayomin begevong beham nabë yi, gengaa nipaya ti su gëp vu ham. Gaḵ ham gwevong ngaa pin nabë sën Anutu nevong lo.

²⁰ Log hil gako Anutu arë jaḵ, in yö yoh vu bë gevong ngaa böp böp vu hil kesuu ngaa pin sën hil ayoh vu bë ḵetaḡ in los kwad bo lo. Nevong ngaa nebë saga rak yö niwëëk sën neving huk loḵ hil ayod lo.

²¹ Nebë saga om hil sën Kerisi-yi-alam hil lo, og hil los Kerisi Yesu ngo medo gaḵo Anutu arë jaḵ noh vu buk pin degwata los degwata. Yönon.

4

Hil Sën Kerisi-Yi-Alam Hil Lo Atu Kerisi Anon

¹ Sa nado qarabus in Mehöböp yi mehö sa. Om sa bë nanër vu ham nabë Anutu ggooin ham rak, om ham gwevong ngaa pin nivesa noh vu sën kwa nevo bë yi alam degevong lo.

² Ham su gwëko ham jaḵ, gaḵ ham malamin yes beham nahubin ham, geham najom ham ahon geham su bo dok ngaa nipaya sën ham vahi denevong vu ham lo, gaḵ ham ahëmin geving ham.

³ Ham nimir wëek in ham su basuh ham, gaḡ ham medo jevuh ti nabë sën Anon Vabuung ahë neving bê ham gwevong lo. In nabë ham gwelê ham nivesa bemedo jevuh ti, og saga rëk naduu ham ahon beham natu degwa timu.

⁴ In yik hil atu anon timu, geyik Anon Vabuung timu nedo, log ham bo kwamin in sën Anutu ggooin ham raḡ lo.

⁵ Kê! Yik hil Mehöböp timu nedo, gehil nehevong ving ggëp ti, gehil naripek bêl ggëp ti.

⁶ Log yik hil Anutu timu nedo. Hil pin Amad yi, genetu hil pin alad, genevong behil pin nehevong yi huk, genedo loḡ hil pin ayod.

⁷ Rëk Kerisi vo yi semusën ti ti ggelek hil pin, behil haḡo nyëmasën yoh vu yô kwa.

⁸ Yoh vu sën dekevu meneggëp loḡ Anutu-yi-ḡapiya lo nebë:

“Kesuu alam sën denesis begö vu yi lo

beduu sir ahon,

log mëm raḡ yah vavunë

bevo semusën ggelek mehönon nyëmasën.”

⁹ Rëk gaḡek sën nër agi bê raḡ yah vavunë om saga maḡ tato bê luḡ yam dob sën neggëp gebinë agi muḡin.

¹⁰ Gaḡ mehö sën luḡ yam lo, yik mehö sën raḡ yah vavunë mekesuu yaḡek teb pin lo, lob raḡ yah vavunë in bê natu ala megeḡin ngaa pin.

¹¹ Log vo semusën aggagga vu yi alam nebë sënë: Vahi denetu sinarë, gevahi denetu alam-denenër-gaḡek-ranḡahsën, gevahi denëḡo loḡ nyëḡmedenenër Bengö Nivesa vu alam dahis. Vahi denëḡin Kerisi-yi-alam gevahi denetu tatovaha.

¹² Nevong yi semusën ggelek nebë sënë in bê Anutu-yi-alam pin denatu anon timu medegevong yi huk mededok vu sir, geKerisi-yi-alam ngahijsekë jaḡ bedebare nijwëek.

¹³ Rot behil pin gevong geving gaḡek gëp ti, gehil pin ajak Anutu nalu ni, lob mëm hil natu mehönon yohvu nabë Kerisi sën mehö yohvu geniröp los dahis lo.

¹⁴ Rëk mu hil su medo gevong ngöḡ ngöḡ nabë hurmahen. Bê hil gevong nabë saga, og mehönon pin hir gaḡek sën kwaj nevo medenenër lo rëk geḡo hil nah menom nabë sën sang neḡo keke nema los ris. Mehönon kuungsën rëk dekepë hil galam nijpaya los kwaj rëk detetuhin hil.

¹⁵ Rëk mu nabë hil ahëd geving hil benanër gaḡek anon mu, og hil rëk nabë Kerisi behil gevong ngaa pin nabë sën nevong lo, geyö rëk natu yusekë begeḡin hil pin.

¹⁶ Saga nebë sën yusekë nesupin mehöti ni len ti ti pin in bê semu anon jaḡ. Gehil pin ti ti nebë telitek melok vu anon bevo niwëek vu navi. Gelen ti ti nevong huk agga ti ti yoh vu sir. Gemëm ahëḡ neving sir mesir böp neraḡ loḡ ti medenare niwëek medenetu anon timu.

Kerisi-yi-alam Desepa Doḡ Aggata Mewis

¹⁷ Ham tu Mehöböp yi alam om sa bê nanër niwëek vu ham nabë ham su gwevong ngaa jeggin jeggin nabë sën alam dahis denevong lo. In su denesepa loḡ ngaa anon rë, gaḡ kwaj nevo ngaa meris meris mu.

¹⁸ Alam saga og denedo lok malakenu, om sën su deyoh vu bê deseggi gaḡek medejak degwa ni rë. Anutu vongin bê gevong medemedo malaj-tumsën rëḡ ma gedenedo adingnë, in ayoj ni tebö in yi gesu denerak ni rë.

¹⁹ Alam dahis og su deyoh vu bê deseggi ngaa nipaya los ngaa nivesa medejak ni rë, om sën deggërin sir yah bemedo mekwaj nevo ngaa sën maluh los avëh denevun sir in lo mu pangsën. Log malaj anonin ngaa nipaya pin bedeneya vu pangsën.

²⁰ Rëk Kerisi su nër bê ham gwevong nabë sënë rë.

²¹ Ma maḡ ham su ngo Kerisi yi gaḡek anon sën he netahu ham loḡ lo rë?

²² Gaḡek sënë nebë ham nakah ngaa muḡengsën sën ham nevong wirek lo vër in ham, geham gwevuu ham ayomin wirek-hen-yi na. In ngaa muḡeng og nesepa loḡ ngaa nipaya sën ham malamin anonin lo, genevong beham nimir paya neraḡ.

²³ Om ham ayomin mewis jaḡ geham kwamin bo ngaa nivesa mu.

²⁴ Geham jöp gaḡek anon niröpsën-yi los vabuung doḡ nah ham, beham natu mewis jaḡ benimir nabë Anutu.

²⁵ Hil atu alam degwa timu om ham gwevuu gaḡek lahsën vun los gaḡek kuungsën pin na, geham nanër gaḡek los anon mu vu ham.

²⁶ Bê ham ahëmin sengën og ham gwëgin ham nivesa in ngaa nipaya rëḡ gëp vu ham, gaḡ ham ahëmin nakul beham gwero gaḡek pevis gehes mala su duk na.

²⁷ In nabë nama og ham rëḡ tateḡin aggata vu Memö Nipaya Satan berëḡ kepë ham.

²⁸ Log mehö sën neggodeḡ ngaa lo, og su godeḡ ngaa ti gökin nah. Gaḡ yô sero huk ti megevong jaḡ nema niröp in geḡo monë teka jaḡ medok vu yi, gerëḡ doḡ vu mehö ngwë sën neraḡ vu in ngaa lo geving.

²⁹ Log ham su nanër gagek jeggin jeggin berup ham avimin. Gaḱ ham boseḱ menanër gagek nivesa mu in doḱ vu alam sën denengo lo mesemu sir.

³⁰ Anutu yi Anon Vabuung loḱ ya nedo ham ayomin in bê tato namugin behil ajaḱ ni nabë Anutu rëḱ geḱo hil vër in ngaa nipaya nyëvewen behil anah medo geving yi. Om ham su gwevong bAnon Vabuung ayo maggin jaḱ.

³¹ Ham su gwelë mehõ ngwë paya, geham su ahëmin sengën jaḱ, geham su gwevong paang, geham su nanër pelësën jaḱ mehõ ngwë, geham su ahëmin nipaya vu mehõ ngwë.

³² Gaḱ ham gwelë ham nivesa, geham doḱ vu ham. Log ham su kwamin bo ngaa nipaya sën mehõ ngwë denevong vu ham lo. Gaḱ ham kwevoh na nabë sën Anutu kwa nevo Kerisi benekevoh ham ngaa nipaya ya lo.

5

Hil Sepa Doḱ Ngaa-Rangah-Yi

¹ Anutu ahë neving ham beham tu nalu lo, om ham sepa doḱ vaha begwevong ngaa noh vu sën Anutu nevong lo.

² Log ham medo gwevong ngaa los ahëmin geving mehõnon pin, nabë sën Kerisi ahë neving hil belok yah hil bed lo. Lob saga rëḱ natu seriveng nabë seriveng reggu nivesa sën denevesi in reggu nivesa berup na vu Anutu lo.

³ Log baggëb los ngaa ningõhek sën hil navun hil in lo, gengaa nipaya sën ham ayomin nevu nevu in lo, og ham sën Kerisi-yi-alam ham lo, ham su bengwëng jaḱ, in sakaḱ su yoh vu rë.

⁴ Ham su nanër gagek nipaya paya berup avimin, geham su sevërin gagek kwamasën-yi, geham su nanër gagek jeggin jeggin sën su yoh vu rë lo genanõp in. In ngaa nebë saga og su yoh vu bê ham gwevong rë, gaḱ ham nanër ham kwamin vesa vu Anutu in ngaa nivesa vesa pin sën nevong vu ham lo.

⁵ In ham rak ni ggovek bê mehõ sën neggodeḱ avëh avõ, gemehõ sën nevong ngaa ningõhek, gemehõ sën ahë neving baggëb benevong jeggin jeggin lo, sënë nebë nesepa loḱ ngaa kuungsën wirek hen nebë jepõ los nyëḱ gebus beḱo arëj rak, og alam nebë sënë su deyoh vu bê dedoḱ na Kerisi luho Anutu hir nyëḱ rë.

⁶ Ham su gwelë nengamin vu alam sën denevong in bê detetuhin ham beham gwevong ngaa nipaya lo. In Anutu ahë sengën vu alam sën denekeyëh aye medenevong ngaa jeggin jeggin nebë agi, log rëḱ bo nyëvewen vu sir geving.

⁷ Om ham los su gwelë doḱ ti.

⁸ In ham nedo loḱ malaḱenu wirek, rëḱ gwëbeng og Mehõbõp nevong beham nedo loḱ rangah, om ham gwevong ngaa pin nabë alam sën denedo loḱ rangah lo.

⁹ In alam sën denedo loḱ rangah lo, og denevong ngaa nivesa mu los ngaa yohvu, gedenesepa loḱ gagek anon.

¹⁰ Ham seggi ngaa pin bemalamin sepa ngaa sën Mehõbõp ahë neving lo.

¹¹ Ham noh nenga in ngaa nipaya los ngaa malaḱenu-yi in su nelok vu hil rë, gaḱ ham tato rangah vu alam nabë ngaa nebë saga og nipaya.

¹² In ngaa nipaya pin sën denevong vunsën lo, og hil su bengwëng jaḱ, in hil nid nemum in.

¹³ Gaḱ ngaa pin sën neggëp rangah lo, og alam pin denelë medeneraḱ ni,

¹⁴ in ngaa pin sën rangah gelu rak lo, og neggëp rangah rot. Nebë gagek sën dekevu meneggëp lo nebë:

“Hong sën genewëp lo! Kwedi!

Gwevuu diiksën na in

lob Kerisi gevong benyëḱ geheng in hong

gegemedo doḱ rangah!”

¹⁵ Om ham gwegin ham nivesa. Ham su gwevong ngaa jeggin jeggin nabë alam kwaj masën, gaḱ ham gwevong ngaa pin nabë alam los kwaj.

¹⁶ Ham su basap buk na meris rë, gaḱ ham nimin wëëk megwevong huk jaḱ buk pin, in ngaa nipaya neggëp loḱ buk sën hil nado agi.

¹⁷ Om ham su gwevong nabë sën alam kwaj masën denevong lo, gaḱ ham kwamin bo mejaḱ ngaa sën Mehõbõp ahë neving lo ni.

¹⁸ Geham su nanum mekweyevin, in saga nevasap ham beham rëḱ nimin paya jaḱ, gaḱ mu Anon Vabuung napup ham ayomin og mëm.

¹⁹ Ham medo gwevong Anutu yi sengi los raro, gegwevong tarot nivesa sën gadu ham ḱenumin, geham gwevong raro doḱ ham ayomin los kwamin vesa vu Mehõbõp.

²⁰ Geham nanër vu Anutu jaḱ buk nabë ham ahëmin nivesa vu yi in ngaa pin sën nevong benetõḱ vu ham lo. Ham nanër nabë saga vu hil Amad Anutu jaḱ Mehõbõp Yesu Kerisi arë.

Gagek Raḡ Maluh Los Venëj

²¹ Log ham su gweḡo ham jaḡ vu arimin, gaḡ ham dahun ham in lob saga geḡo Kerisi arë jak.

²² Log ham avëh, ham gurek reggamin babuj nabë sën ham nehurek Mehöböp babu lo.

²³ In ham reggamin tu ham alamin menëgin ham nebë sën Kerisi tu yi alam alaj menëḡo sir yah vu Anutu lo.

²⁴ Om avëh nengaj yes vu reggaj in ngaa pin nabë sën Kerisi-yi-alam pin nengaj yes vu Kerisi lo.

²⁵ Log ham maluh! Ham ahëmin geving ham venëmin nabë sën Kerisi ahë neving yi alam pin bediik loḡ yah bej

²⁶ In bë gevang benij röp los nij mewis jaḡ lo. Log neripek sir raḡ bël los nevang yi gagek vu sir,

²⁷ In bë denatu yi alam los nij veseek benijvesa jaḡ, gengaa ningöhek ma ngaa nipaya su gëp vu sir, log mëm rëḡ gevang bedenatu yi ngaa vabuung gengaa nipaya nama na verök yi in sir.

²⁸ Om ham maluh! Ham ahëmin geving ham venëmin nabë saga. Ham ahëmin geving ham venëmin nabë sën ham ngo ahëmin neving ham navimin lo, in mehöti sën ahë neving venë lo, og yö ahë neving yi.

²⁹ In mehöti su ni nelëlin yö navi rë, gaḡ yö nevet yi menëgin yi nivesa rot nebë sën Kerisi yö negin yi alam lo.

³⁰ Kerisi negin hil nivesa in hil nebë yi reggos los sekë gehil atu navi len ti ti.

³¹ Yoh vu sën Anutu yi gagek nër lo bë, “Maluh rëḡ gevu ama lu ata genapiik vu venë beluhu denatu anon timu.”

³² Log gagek vunsën sënë og degwa böpata ngwë neggëp. Yönon, nenër raḡ Kerisi losho yi alam lo ving.

³³ Rëḡ mu ham maluh pin, ham ti ti ngo ahëmin geving venëmin nabë sën ham ngo ahëmin neving ham lo. Log ham avëh, og ham gurek reggamin babuj.

6*Gagek Raḡ Hurmahen Losho Amaj Lu Ataj*

¹ Log ham hurmahen, ham huk neggëp. Ham tu Mehöböp yi alam, om ham nengamin yes vu ham amamin lu atamin megwevong noh vu hir gagek.

² In Anutu yi horek nër bë, “Gegurek amam lu atam babuj.” Lob horek saga tu ham Horek muḡinsën geyi gagek semusën neggëp ving.

³ Gagek semusën sënë nebë, “Ham rëḡ medo nivesa meham medo hus adingsekë rot gëp dob.”

⁴ Log ham alam hib, ham su gwevong paya vu ham nalumin lo bahëj sengën vu ham, gaḡ ham gweḡin sir nivesa bedesepa doḡ Mehöböp yi gagek los degevang ngaa pin niröp.

Gagek Raḡ Hur Losho Alaj

⁵ Log ham hur, ham nengamin yes megwevong noh vu mehö sën tu alamin menëgin ham lo aye. Ham gönengin sir, geham ayomin na timu vu sir nabë sën ham nevang vu Kerisi lo.

⁶ Geham su gwevong huk jaḡ malaj mu in nabë ahëj nivesa in ham, gaḡ ham gwevong nivesa vu sir, in ham tu Kerisi yi hur beham nesepa loḡ Anutu kwa los ayomin timu.

⁷ Ham su gwevong huk in nabë mehönon degelë ham nivesa, gaḡ ham kwamin vesa megwevong huk los niwëëk in Anutu gelë ham nivesa.

⁸ In ham neraḡ ni vorot bë: Nabë ham gwevong huk nivesa geham su nimin tebö rë, og Anutu rëḡ gevang nyëvewen doḡ nah vu ham sën tu hur lo, gevu ham sën tu ala lo geving.

⁹ Log ham sën tu ala lo, ham gweḡin ham hur nivesa geving. Ham su gwevong paang los nanër gagek nipaya jaḡ sir, in ham raḡ ni bë ham los ham hur ham alamin timu nedo yaḡek benelë ham pin neggëp ti.

Kerisi-yi-alam Nebë Alam-begö-yi

¹⁰ Log arig lo, sa gagek hus sënë nebë: Ham nimin wëëk menatu Mehöböp yi alam yönon! Yi mehö niwëëk ata, om ham gweḡo niwëëk vu yi.

¹¹ Ham jöp Anutu yi kelenavi los ngaa sën neggërin begö lo dok na ham navimin, in ham bare niwëëk gengaa sën Memö Nipaya Satan nevang in bë tetuhin ham lo su kepë ham.

¹² In hil su nasis begö vu mehönon rë, gaḡ hil nasis begö vu ggev los ngaa niwëëk sën denëgin ngaa malakenu-yi lo, gevu memö nipaya sën denëgin yaḡek babu lo.

¹³ Om ham jöp Anutu yi kelenavi los ngaa sën neggërin begö lo pin dok na ham, in nabë buk nipaya natök vu ham, og ham bare niwëëk bengis begö rot begovek na, gemëm ham medo.

¹⁴ Ham gwevêh gagek anon gëp ham balomin beham bare. Geham gwevong nгаа niröp mu in gërin ham newamin.

¹⁵ Log ham jöp Bengö Nivesa sën nevong behil ayod neto revuh lo doḡ na ham vahamin natu ham suu, in ham bare niwëëk geham su jöpek.

¹⁶ Log ham ayomin na timu vu Yesu jaḡ buk, lob saga natu ham kelenavi sën gërin ham navimin pin lo, in Memö Nipaya Satan yi apop sën netum daggen lo pin dejaḡ vu medenakul.

¹⁷ Log ham kwamin bo sën Kerisi ḡo ham yah vu Anutu lo besaga natu ham aseeng sën ham nabun yumin doḡ in gërin begö. Geham gweḡo gagek sën neggëp loḡ Anutu-yi-kapiya lo pin in Anon Vabuung gevong benatu ham paëp-yu-anil beham ngis begö jaḡ.

¹⁸ Log ham najom jaḡ los kwetaḡ vu Anutu buk gerangah, gAnon Vabuung rëḡ doḡ vu ham. Ham su nimirin tebö! Gaḡ ham pasang najom jaḡ in Anutu-yi-alam pin.

¹⁹ Log ham najom jaḡ in sa geving nabë sa bengwëng og Anutu gevong gagek berup savig besa nanër Bengö Nivesa sën neggëp kesii wirek lo nam rangah, gesa su gönengin mehönon malaj.

²⁰ Setu Bengö Nivesa sënë yi hur ti in nanër rangah, lom deduu sa besën seyam nado ḡarabus agi. Om ham najom jaḡ nabë sa su göneng in mehönon megevuu huk sënë na, in saga og su yoh vu rë, gaḡ saḡ nanër rangah metateḡin mena rot.

Gagek Hus

²¹ Hil arid Tukikus neloḡ vu sa balu nehevong Mehöböp yi huk lob sa ahëḡ neving yi. Lob neyök vu ham berëḡ nanër sa los nгаа pin sën netoḡ vu sa lo rangah vu ham bemëm ham jaḡ huk sën sa nehevong lo ni.

²² Yiḡ sa hevong yi meyök vu ham raḡ degwa sënë in bë nanër sa bengög vu ham begevong beham nimirin wëëḡ jaḡ.

²³ He arimin ham, om hil Amad Anutu luho hil Mehöböp Yesu Kerisi degevong beham pin ayomin gëp revuh, geham ahëmin geving ham, geham ayomin na timu vu luho.

²⁴ Luho degevong semusën vu ham sën ham ahëmin neving hil Mehöböp Yesu Kerisi rot menedo lo.

Kapiya Sën Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Pilipi

¹ Kerisi Yesu yi hur sa Paulus geTimoti, balu kevu kapiya sënë yök vu ham Pilipi pin sën Kerisi Yesu yi alam ham lo, ving ggev sën denegin dub los alam sën deneloğ vu ham lo.

² Hil Amad Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi degevonğ semusen vu ham bedegevonğ ham ayomin gëp revuh.

Paulus Kwa Vesa Vu Anutu

³ Sën sa kwag nevo ham lo, og sa najom rak vu sa Anutu los kwag vesa in ham rot.

⁴ Lob sën sa neketag vu Anutu bë doğ vu ham lo, og sa neketag los ahëğ nivesa in ham.

⁵ Sa kwag vesa in ham neloğ vu sa gesa nanër Bengö Nivesa rangah. Vu nyëdahis rot beverup gwëbeng.

⁶ Lob serağ ni ggovek bë Anutu yö vong huk nivesa loğ ham ayomin vu nyë dahis, lob yö rëğ medo gevonğ rot begovek na doğ buk sën Kerisi Yesu duk nom lo.

⁷ Log sën sa kwag vesa in ham lo, og sakağ yoh vu. In buk vahi og sa nado karabus, log buk vahi og sa nehevonğ huk in bë gadu Bengö Nivesa balam degevonğ geving niwëëk. Lob neloğ buk saga pin, og ham kwamin nevo sa, om huk sën sa nehevonğ banon nerağ menesemu alam vahi lo, og yik ham nevonğ huk sagi ving behil kwad vesa loğ ti, om sën sa kwag nevo ham yoh vu buk pin.

⁸ Senër yönön neggëp Anutu mala bë sayoğ nepebip sa in bë senök galë ham pin, in sahëğ neving ham nebë sën Kerisi Yesu ahë neving ham lo.

⁹ Lob sa najom rak in ham bë ham ahëmin geving ham niwëëk rot noh vu buk pin bena meböpata jak. Gesa najom rak ving bë ham natök vu kwa nivesa rot beham seggi ngaa pin,

¹⁰ in ham jak ni nabë nivesa ma nipaya. Nabë saga in ham natu alam yohvu gengaa nipaya su gëp vu ham rë, rot bena berup doğ buk sën Kerisi duk nom lo.

¹¹ Lob ngaa niröp sën Yesu Kerisi yoh vu bë gevonğ banon jak doğ hil ayod lo napup ham ayomin rot. In sënë rëğ geğo Anutu arë jak nabë mehö niwëëk los arë böpata.

Paulus Ya Karabus Lob Sënë Lok Vu Bengö Nivesa

¹² Arig lo, sa bë ham jak ni nabë ngaa sën töğ vu sa agi, og su ggërin Bengö Nivesa rë. Gağ neloğ vu meneya rot.

¹³ In alam-begö-yi pin sën denegin mehö-los-bengö Sisar* yi beggang lo, galam vahi pin, og derak sa niğ ggovek ya bë seyam karabus in Kerisi yi hur sa.

¹⁴ Lob arig lo ngahisekë sën ayoj neya timu vu Mehöböp lo kwaj nevo sa bë seyam karabus, lob ayoj niwëëk rak in sënë, lob devuu ggönengsën ya genij wëëk rak medenër Anutu yi gagek rangah.

¹⁵ Yönön, sir vahi og ahëğ nipaya in sarëğ ya, lob denevonğ in bë dedahun sa, om sën denenër Kerisi yi gagek rangah rak degwa sënë, rëğ sir vahi og ahëğ nivesa medenenër Kerisi arë los ayoj niröp.

¹⁶ Alam sënë derak ni bë sa nado sënë in bë sa gadu Bengö Nivesa, om sën ahëğ neving sa medenenër gagek rangah.

¹⁷ Rëğ sir vahi og denenër Yesu yi gagek in bë degeğo yö arëğ jak. Gağ ayoj su niröp rë. Yönön, denevonğ in bë debo maggin la doğ na geving vu sa doğ karabus.

¹⁸ Rëğ yik sakağ ngaa meris. Bë denanër los ayoj niröp, ma su denanër los ayoj niröp rë, og yik ggovek. Denenër Kerisi yi gagek rangah, om sa kwag vesa in sënë, gesëğ kwag vesa rot.

¹⁹ In serağ ni bë ngaa sënë rëğ doğ vu sa besëğ medo nivesa, in serağ ni ggovek ya bë ham nejom rak yoh vu buk in bë doğ vu sa, lob Yesu Kerisi yi Anon Vabuung gadu sa.

²⁰ Sa navo kwag in ngaa timu, gesa hevonğ ving bë rëğ anon jak nabë: Sa su rëğ niğ namum in ngaa sën sa nehevonğ ggëp dob lo ti rë. Gağ nabë sa nadiik, ma nabë sa medo vesag, og sa bë gevonğ ngaa pin sënë los niğ wëëk in geğo Kerisi arë jak. Vu pehi sënë, genoh vu buk pin.

²¹ In sa og sa kwag nevo nebë sënë: Nabë sa medo vesag og nivesa, in setu Kerisi-yi-alam ti ggovek ya. Gağ nabë sa nadiik og nivesa rot, in sëğ medo geving Kerisi yönön.

²² Rëğ mu nabë sengo nahën medo vesag vu dob, og sëğ gevonğ huk vahi geving banon jak, om mağ sëğ gevonğ nabë va? Sa duğin!

²³ Sa kwag luu luu in sënë. Sa bë nadiik bena medo geving Kerisi in sënëğ nivesa rot.

²⁴ Gağ mu nabë sengo nahën nemedo dob, og yik nivesa rot, in mëm sëğ medo medoğ vu ham rë.

²⁵ Om sa kwag neya timu meserağ ni bë mağ sëğ medo vesag medoğ vu ham in ham gevonğ geving niwëëk bekwamin vesa rot.

²⁶ Nebë saga, om nabë dekevelekin sa besenök berup vu ham gökin, og ham rëk kwamin vesa in begweko Kerisi Yesu arë jak pangсэн.

Alam Pilipli Loshö Paulus Degebë Doḱ Ti Medengis Begö In Bengö Nivesa

²⁷ Rëk mu ham sepa doḱ Kerisi yi Bengö Nivesa niröp in nabë senök galë ham, og sejak ni. Ma nabë sa gango ham bengömin mu, og yik ggovek, gesëk gango nabë ham ahëmin neving ham menare loḱ ti, bayomin ti, beneloḱ vu ham menesis begö in Bengö Nivesa in bë na meniweëk jak balam degevoḅ geving.

²⁸ Sa hevongin bë gango ham bengömin nabë ham su nehönengin alam sën denekeyëh ham gagek lo rë. Gaḱ sa bë gango nabë ham nare niweëk. Bë ham bare niweëk nabë saga, og saga netato bë rëk malaj nama. Log netato ving bë Anutu rëk geḱo ham nah vu yi beham medo nivesa.

²⁹ In Anutu su vo semusën sënë vu ham bë ham ayomin na timu vu Kerisi mu rë, gaḱ vo semusën ngwë vu ham bë kwerë maggin vahi geving in ham tu yi alam.

³⁰ Yik hil nasis begö ggëp ti in Bengö Nivesa, nebë sën ham lé gesa nehevong wirek lo, genebë sën ham ngo bë sa nahën nehevong gwëbeng agi.

2

Hil Dahun Hil Gahëd Geving Arid Lo

¹ Maḱ ham neḱo niweëk vu Kerisi? Kerisi ahë neving ham lom saga vong beham ayomin to revuh-a? Gemaḱ Anon Vabuung neduu hil tu alam yu timu? Gemaḱ ham ahëmin neving mehönon gekwamin nevoḅin sir-a?

² Om nabë nebë saga og mëm ham sepa doḱ kwa timu. Ham ahëmin geving ham anon rot, beham medo jevuh ti, beham malam in sepa huk timu. Bë ham gwevoḅ nabë saga, og ham rëk gwevoḅ besa kwag vesa böpata rot.

³ Ham su kwamin bo ham mu beham gweko ham jak. Gaḱ ham gurek alam vahi babuj geham kwamin bo sir nabë dekesuu ham raḱ ngaa nivesa.

⁴ Geham su gwegin ham ngo ham ngaa mu, gaḱ ham gwegin mehö ngwë hir ngaa geving.

Kerisi Dahun Yi Lob Anutu Ḷo Arë Rak

⁵ Ham kwamin bo ngaa nabë sën Kerisi Yesu nevoḅ lo.

⁶ Anutu soḱek yi,

rëk mu su kwa nevo bë najom aggata sën luho Anutu neggëp ti lo ahon rë.

⁷ Gaḱ vuu aggata sënë ya getu mehönon raḱ, bevong ngaa nebë hur meris.

⁸ Tu mehönon bedelë yi nebë mehönon soḱek, rëk mëm yö dahun yi genesepa loḱ Anutu aye rot bediik. Yönon, diik raḱ kelepëko* nebë alam nij paya.

⁹ Om sën Anutu ḱo yi raḱ, raḱ yik degwa sënë, beḱo yi raḱ yah vavunë rot.

Lob tung ggev ti sën kesuu ggev vahi pin lo raḱ yi.

¹⁰ In nabë degengo Yesu arë, og alam pin vu yaḱek gevu dob gevu dob gebinë rëk dengun lusej vu yi.

¹¹ Log mehönon pin rëk denanër rangah doḱ ayej nabë: Yesu Kerisi tu Mehöböp. Gedegeḱo Ama Anutu arë jak nabë saga.

Hil Najëh Nabë Betuheng

¹² Om sa mehö lo! Ham ngo medo gwevoḅ noh vu sayëg nabë sën ham nevoḅ aga. Yönon, sën sa nado ving ham wirek lo og ham nevoḅ, gaḱ gwëbeng sënë sengo nado adingnë, om ham pasang gwevoḅ nabë saga. Anutu ḱo ham yah vu yi om ham ayomin na timu beham göneng in yi begurek babu in mëm rëk geḱo ham nah vu yi beham medo geving yi vu tamusën.

¹³ In hil arak ni bë Anutu nevoḅ huk loḱ ham. Yö nevër ham kwamin, lob mëm ham nevoḅ ngaa yoh vu sën ahë neving lo.

¹⁴ Log ngaa pin sën ham gwevoḅ lo, og ham gwevoḅ los nimin yes, gaḱ ham su gwevoḅ ayemin vu los gök ham in.

¹⁵ Ham gwevoḅ nabë sënë in ngaa nipaya su gëp vu ham, gaḱ ham medo niröp nabë sën Anutu nalu ham lo. Yönon, ham nedo loḱ alam nij paya los alam gagek tetuhinsën vuheng, rëk mu ham rëk najëh jak sir nabë betuheng.

¹⁶ Ham nanër gagek sên yoh vu bê gevong bemehönon demedo malaj-tumsên lo vu sir in mêm sa napisek in dok buk sên Kerisi duk nom dob lo. In sêk jak ni nabê sa su nevasap sa menehevong huk meris rê.

¹⁷ Alam Yuda denesis reggu tu seriveng, lob denekeseh wain rak ving, lob yik sên ham ayomin neya timu vu Kerisi lo nebê seriveng saga. Log nabê dengis sa, og yik ggovek, in sa nig kôk rêk keseh nabê wain sên denekeseh rak ham seriveng lo, lob sêk kwag vesa geving ham.

¹⁸ Om yik ham kwamin vesa geving nabê saga behil kwad vesa dok ti.

Timoti Yi Gagek

¹⁹ Nabê Mehöböp Yesu kwa bo, og sêk gevong Timoti nôk vu ham, lok mêm rêk nom nanër ham bengömin vu sa besa kwag vesa.

²⁰ In su sa mehö ngwê kedo balu kwamin nevo ngaa neggêp ti nebê Timoti rê. Yö kwa nevo ham rot bê dok vu ham.

²¹ Gaç alam vahi pin og yö denegin yö hir ngaa gesu kwaj nevo Yesu Kerisi yi huk rê.

²² Rêk Timoti og ham rak ni bê yi mehö nivesa benelok vu sa in Bengö Nivesa nebê sên hurmahen ti nelok vu ama.

²³ Sa bê gevong yi nôk pevis vu ham, rêk mu sejaç ngaa sên rêk natök vu sa lo ni namugin lok mêm.

²⁴ Rêk mu sa hevong ving bê Mehöböp rêk tatekin aggata gesengo rêk nôk vu ham geving.

Epproditus Yi Gagek

²⁵ Log sa kwag nevo bê maç sêk gevong hil arid Epproditus nah vu ham gökin pevis. Wirek ham vong yi lok yah ham bömin beyam lok vu sa, balu nehevong huk lok ti galam desis begö vu aluu in Bengö Nivesa.

²⁶ Rêk tum nevo kwa in ham bê nôk gelê ham. Gayo maggin rot in ham ngo bê nirak.

²⁷ Yönon, nirak böpata lob dus rak bê nadiik na. Rêk Anutu kwa vongin aluu belok vu yi in bê su nadiik besayog maggin böpata rot rê.

²⁸ Om sên sa kwag nevo rot bê sa gevong yi nôk pevis beham gwelê yi gökin bekwamin vesa lob mêm sa maggin rêk ahê yes jak teka geving.

²⁹ Om ham gweko yi nôk vu ham los kwamin vesa in Mehöböp yi hur yi. Geham gweko alam nabê sênê arêj jak.

³⁰ Dus rak bê nadiik dok Kerisi yi huk. In ham su yoh vu bê dok vu sa rê, om sên lok yah ham bömin benelok vu sa, rêk tøk vu niraksên sênê bedus rak bê nadiik.

3

Mehöti Sên Ayo Na Timu Vu Kerisi Lo, Og Yi Mehö Yohvu Yönon

¹ Arig lo, sa bê semu gagek sênê hus nabê ham kwamin vesa in Mehöböp. Sa nanër gagek timu sênê yoh vu buk, rêk mu sa su rêk nig tebö jak in rê, in gagek saga rêk gadu ham.

² Ham gwegin ham in alam sên denevong huk nipaya nebê anöo bemên lo. Ham gwegin ham in alam nij paya sên denevongin bê dekepê ham lo. Geham gwegin ham in alam sên denevongin bê degerah* ham navimin in mêm ham natu Anutu-yi-alam lo.

³ In degwa su neggêp vu ngaa saga rê, gaç hil sagi og Anon Vabuung nelok vu hil behil nehaço Anutu arê rak, om hil atu yi alam sogek. Hil su kwad nevo navid rê, gaç hil napisek in Kerisi Yesu yö timu.

⁴ Yönon, maç sengo yoh vu bê kwag bo sa navig. Nabê mehö la kwaj nevo sên derah* navij lo bê yoh vu bê geko sir nah vu Anutu, og seyoh vu bê nanër rot kesuu sir.

⁵ In satag ko sa lob buk tu nepadvahi-bevidek-löo lob derah* sa navig. Saç Israel ti. Sa degwa vu Benyamim. Sak Hibru ti gesamaç lu atag og Hibru ving. Log sa Parisai* ti gesa nesepa lok Moses yi horek nebê sên sir lo.

⁶ Sa nig wêek rot bê sa gevong Anutu yi huk, om sên wirek og sa nasis Kerisi-yi-alam rot. Rêk mu nabê mehöti seggi sa jak Moses yi horek, og rêk gelê nabê sa nesepa lok pin los dahis.

⁷ Lob wirek sa hekuung bê ngaa pin sênê og ngaa böp rot, lok tum sehêrin sa tu Kerisi yi mehö lob seraç ni bê ngaa pin sênê og yik ngaa meris.

⁸ Sa su nanër rak Yuda hir ngaa mu rê. Gaç seraç ni bê Kerisi Yesu tu sa Mehöböp, om sên sa nehalê ngaa vahi pin bê ngaa meris. Sa nesepa lok Kerisi vaha, besa hevuu ngaa vahi pin ya, besa nehalê nebê laa, gesa bê najom Kerisi ahon

⁹ benatu yi mehö. Yönon, Horek su yoh vu bê gevong besa natu mehö yohvu rê. Rêk sayog neya timu vu Kerisi, om sên Anutu nêr sa bê sa mehö yohvu, in Anutu nenêr mehönon bê sir alam yohvu degwa rak sên ayoj neya timu vu Yesu lo.

¹⁰ Sa bē sejak Kerisi ni yōnon. Gesa bē gaḱo niwēēk vu yi in diik gekedi rak yah. Sa hevongin bē gaḱo ḱerus nabē sēn ḱo lo, gesa bē sa su kwag bo sa, gaḱ sa bē dahun sa nabē sēn Kerisi dahun yi bediik lo.

¹¹ Sa nehevong nebē sēnē, in sa kwag nevo bē rēḱ gevong besēḱ kedi jak nah gēp bedub geving.

Paulus Serōj Niwēēk In Bē Geḱo Kupeḱ Nivesa Vu Yagek

¹² Yōnon, sa su kwag nevo bē sa nehevong ngaa pin saga nirōp beseyoh vu ggovek ya rē. Gaḱ sengo nesepa loḱ ngaa pin sēnē rot in bē sēḱ gaḱo nyēvewen nivesa sēn Kerisi Yesu ggooin rak in bē gevong vu sa lo.

¹³ Arig lo, sa su rēḱ gaḱo sa jak nabē sa haḱo anon ggovek ya rē. Gaḱ yik sa nanēr gagek timu sēnē nabē: Sa hevuu ngaa wirek hen pin ya, gesa nehevong huk niwēēk in bē sa gaḱo ngaa tamusēn-yi.

¹⁴ Sa neserōg niwēēk in bē sa natōḱ na telig vewen sēn lo medegebē sarēg, loḱ mēm Anutu tahi sa mesena vavunē meḱago nyēvewen jak Kerisi Yesu yi huk.

¹⁵ Om hil sēn Anutu nēr hil nebē hil alam yohvu lo, hil pin kwad bo gagek gēp ti nabē hil gevong nabē sagi. Rēḱ nabē ham kwamin nevo gagek ngwē yōōhu, og Anutu rēḱ tateḱin ham kwamin.

¹⁶ Rēḱ mu gagek anon sēn hil nesepa loḱ agi, og hil ngo najom ahon menapiik vu.

¹⁷ Arig lo, ham pin sepa doḱ sa vahaḱ. Geham gwelē alam vahi sēn denesepa loḱ sa lo geving nivesa, beham sepa doḱ he vahamin.

¹⁸ Sēnēr vu ham beron ngahiseḱē ggovek ya, log gwēbeng sak nanēr vu ham gökin los malag bēl nabē: Alam ngahiseḱē denelē Kerisi paya bedenevongin bē dedahun gagek sēn netateḱin yi kelepeko* lo na.

¹⁹ Alam sēnē malaj anon in nos los reggu lu ngaa rot bedeneḱo rak tu hir anutu. Denepisek in ngaa nimumsēn aggagga, gekwaj nevo ngaa dob yi mu. Om alam sēnē rēḱ malaj nama gēp Nyēg Nipaya.

²⁰ Gaḱ hil og hil atu alam-yagek-yi, lob hil nehegin bē Mehōbōp Yesu Kerisi vu yagek meduk nom begeḱo hil nah.

²¹ Rēḱ gevong behil navid nipaya sēnē pekwē yi bemalangeri jak nabē sēn yō navi. Rēḱ gevong nabē sēnē jak niwēēk sēn yoh vu bē getung ngaa pin degevek babu lo.

4

Paulus Nēr Bē Ahēj Geving Sir Gekwaj Bo Ngaa Nivesa

¹ Nebē sēnē om arig lo, ham tu Mehōbōp yi alam om ham ngo bare niwēēk. Sahēg neving ham, besa nehevongin bē galē ham gökin. In sa kwag vesa in ham, geham vong bē sa soḱ sengii yi.

² Log hong Ewodia, gehong Suntuke, melu gwengo rē! Melu semu gagek in Mehōbōp yi hur avēh meluu.

³ Log hong sēn alu nehebē loḱ ti in huk-e! Sa nanēr vu hong nabē gedoḱ vu avēh luu sēnē. In wirek og alōō nalok vu he in Bengō Nivesa ving Klement losho alam vahi sēn he nehevong huk timu barēj neggēp loḱ kapiya-mala-tumsēn-yi lo.

⁴ Ham kwamin vesa in Mehōbōp jak buk pin, gesak nanēr gökin nabē ham pasang kwamin vesa rot.

⁵ Ham gwevong balam pin dejak ham nimin nabē ham nejom ham ahon, geham su neḱo ham rak rē. In Mehōbōp yam dus rak ggovek ya.

⁶ Om ham su newamin jak! Gaḱ nabē ham jak vu in ngaa ti, og ham najom jak bekwetag vu Anutu in, lob ham najom jak benanēr los kwamin vesa vu yi geving.

⁷ Loḱ mēm Anutu rēḱ gevong beham ayomin gēp revuh. Alam dob-yi dugin ngaa sēnē degwa besu detōḱ rak rē, rēḱ mu sēn ham ayomin gēp revuh lo rēḱ gevong beham ahēmin nivesa rot geham kwamin nirōp jak in Kerisi Yesu yi alam ham.

⁸ Arig lo, sa bē nanēr gagek ti vu ham gökin nabē ham kwamin bo ngaa nabē sēnē noh vu buk: Ngaa pin sēn anon lo, gengaa sēn nirōp lo, gengaa sēn neyohvu lo, gengaa pin sēn nivesa lo, gengaa sēn malangeri lo. Geham kwamin bo ngaa sēn hil galē nabē nivesa lo los ngaa pin sēn yoh vu bē hil gaḱo arē jak lo.

⁹ Ngaa pineḱ sa tahu ham loḱ, lob ham ḱo ggovek ya, gengaa pin sēn sa nanēr los sa nehevong lo, og ham ngo los ham lē ggovek ya, om ham gwevong nabē saga noh vu buk. Nabē saga, lob Anutu sēn nevong behil ayod neggēp revuh lo rēḱ medo geving ham.

Paulus Kwa Vesa In Alam Pilipi

¹⁰ Sa kwag vesa rot gesa napisek in ham vu Mehōbōp, in ham nedo hus ading rēḱ gwēbeng ham kwamin vo sa beloḱ vu sa ggōkin. Yōnon, ham kwamin nevo sa wirek bē doḱ vu sa, rēḱ aggata su neggēp in bē ham gwevong nam rē.

¹¹ Sa su bē rēk nanēr nabē sa narak vu in ngaa rē. Gaḡ wirek og sa newaḡ neraḡ in ngaa sēn netōḡ vu sa lo, rēk gwēbeng og setu Yesu yi hur, lob sa nado revuh in ngaa pin.

¹² Sehōḡ ngaa bē paya teka, og yikḡ ggovek, genabē ngahiseḡē og yikḡ ggovek. Log bē sega nos menajom sa ahon, ma meyip gevong sa, ma nabē senoh vu ngaa pin, ma sejak vu in ngaa, og sa nehalē ngaa pin sēnē bē yikḡ neggēp ti, lob vu nyēḡ pin geyoh vu buk pin, og sayog sepēp.

¹³ Mehō sēn lo negadu sa, lob seyoh vu bē gevong ngaa pin jaḡ niwēēk.

¹⁴ Rēk ham nevong nivesa, in ham nelōḡ vu sa beham nekwerē sa maggin.

¹⁵ Yōnon, ham alam Pilipi, ham ngo raḡ ni bē wirek sa nanēr Bengō Nivesa vu distrik Masedonia nyēdahis lob ggovek gesa naya raḡ, rēk alam saga la su denevengwēng ving sa bē he doḡ vu he vewen vewen rē. Gaḡ ham mu sēn mēm ham nevong.

¹⁶ In sa nado Tesalonika wirek, lob ham nelōḡ vu sa benevong kupeḡ vu sa, rēk su beron timu rē.

¹⁷ Rēk saga su nebē sa malag anonin kupeḡ rē. Gaḡ sa hevongin bē ham gwevong huk nivesa nabē sēnē in gevong beham nyēvewen bōp jaḡ besemu ham.

¹⁸ Lob gwēbeng og sa haḡo ngaa pin ggovek ya bengahiseḡē rot, beseyoh vu ggovek ya. Ham vong kupeḡ vu sa bEpaproditus ḡo yam loḡ ya sa nemaḡ ggovek ya. Kupeḡ sēnē vong bē seriveng sēn ham nevesi bereggu nivesa verup neya vu Anutu lo. Om Anutu rēk gelē nivesa nabē yi seriveng, lob ahē nivesa in.

¹⁹ Lob ham tu Kerisi Yesu yi alam, om sa Anutu rēk gegin ham nivesa in ngaa pin sēn ham neraḡ vu in lo jaḡ ngaa nivesa vesa pin sēn neggēp vu yi lo.

²⁰ Om hil gaḡo hil Amad Anutu arē jaḡ na vavunē degwata los degwata. Yōnon.

Gagek Hus

²¹ Sa bē nanēr na vu Kerisi Yesu yi alam pin nabē sa kwag nevo sir. Log hil arid lo sēn denedo ving sa agi denēr bē kwaj nevo ham ving.

²² Yōnon, Anutu-yi-alam pin denēr bē kwaj nevo ham. Gesir vahi sēn denevong huk ggēp mehō-los-bengō Sisar* yi beggang lo denēr niwēēk bē kwaj nevo ham ving.

²³ Mehōbōp Yesu Kerisi yi semusēn nōk gēp geving ham ḡenumin.

Kapiya Sên Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Kolosi

¹ Sa Paulus sên Anutu ggooin sa raq in bê sa natu Kerisi Yesu yi sinarê lo. Alu hil arid Timoti

² kevü kapiya sênê yök vu Kerisi-yi-alam ham sên ham nedo Kolosi aga. Vu he arimin ham sên ham ayomin neya timu vu Kerisi yônön lo. Sa neketag vu hil Amad Anutu in ham bê semu ham begevong ham ayomin gëp revuh.

Anutu Vong Balam Kolosi Ayoj Ya Timu Vu Kerisi

³ Alu kwamin vesa vu hil Mehöböp Yesu Kerisi Ama Anutu in ham neyoh vu buk pin sên alu najom raq in ham lo.

⁴⁻⁶ Yônön, he najom raq in ham rot loq buk sên he hanço ham bengömin bê ham ayomin neya timu vu Kerisi Yesu geham ahëmin neving Kerisi-yi-alam pin lo, rot besên verup gwëbeng. Ham ngo Bengö Nivesa yi gagek anon wirek, loq mëm ham raq ni bê ham rëk medo malamin-tumsên degwata gëp yagek. Bengö Nivesa saga ya meyoh vu nyëg pin, lob neving balam denesepa loq Kerisi. Lob tök verup vu ham ving, lob ham vong ving besepa loq loq buk sên ham ngo mugînsên beraq ni bê Anutu yi gagek semusên yônön lo, rot beverup gwëbeng.

⁷ Epapras sên tahu ham loq Bengö Nivesa sênê beham raq ni lo, og yik mehö nivesa balu nehebê loq ti in huk. Kerisi yi hur nivesa yi meneloq yah he bömin benevong yi huk ggëp ham nyëg.

⁸ Loq mëm nêr ham bengömin yom vu he bê Anon Vabuung loq vu ham beham ahëmin neving Kerisi-yi-alam.

Paulus Jom Raq Bê Anutu Gadu Alam Kolosi

⁹ Epapras nêr gagek yom vu he nebê saga, lob mëm alu najom raq in ham yoh vu buk pin gehe su nehevuu rê. Gaq alu neketag vu Anutu bê gevong beham natu alam los kwamin yônön, gAnon Vabuung tatekin ham kwamin beham jaq ngaa pin ni nabê nivesa ma nipaya. In mëm ham jaq ngaa pin sên Anutu ahê neving bê hil gevong lo ni.

¹⁰ Nabê sênê, loq mëm ham yoh vu bê sepa doq Mehöböp yi aggata niröp bemëm kwa vesa in ham. Lob ham rëk gwevong ngaa nivesa jaq buk pin banon jaq, gemëm ham jaq Anutu ni gökin rot.

¹¹ Log alu najom raq in ham ving bê Anutu mehö niwëék ala los gayeheng bo niwëék vu ham rot in ham najom ham ahon beham kwerê maggin pin bebare los kwamin vesa

¹² begweko hil Amad arê jaq. In vong beham yoh vu bê doq na geving yi alam pin behil rëk medo doq yi Nyëg-rangah-yi.

¹³ Yônön, ço hil vër in malakenu niwëék, getung hil loq ya ving Nalu sên ahê ving yi pangsên lo yi alam.

¹⁴ In Anutu Nalu bago hil yom ggovek ya bedahun hil ngaa nipaya ya.

Kerisi Yi Aggata Los Yi Huk

¹⁵ Anutu Nalu yik luho Anutu sên hil su ayoh vu bê galê yi rê lo neggëp ti. Yö nedo nyëdahis betu ngaa pin sên Anutu tung agi ala.

¹⁶ Tung ngaa pin vu yagek gevu dob. Tung ngaa pin sên nedo hil malad agi, gengaa vahi sên hil su nehalê rê lo. Tung alam-los-bengöj, gegavman, geggev, galam sên denetu ala lo. Yônön, tung ngaa pin sênê bengaa pin yö tu yi ngaa.

¹⁷ Yö nedo nyëdahis gengaa la su nedo rê, log medo negin ngaa pin sên tung lo medenedo nivesa rak yö niwëék.

¹⁸ Kerisi-yi-alam pin detu degwa timu log tu hir yusekê. Yi mehö mugînsên sên kedi rak yah ggëp bedub lo. Kedi rak in bê yö ti natu ngaa pin ala.

¹⁹ Anutu vongin bê luho Nalu gëp ti, om sên vong yi ngaanon vu yi beggërin ayo los dahis.

²⁰ Anutu vongin bê gevong mamer vu mehönön los ngaa pin sên vu yagek los dob lo, in bê hil los medo jevuh ti. Om sên vong Nalu yam bediik rak kelepeko* loq yah hil bed in bê gagek nadiik na.

²¹ Wirek og ham tu alam bemên in Anutu. Ham kwamin nevo ngaa nipaya mu menesepa loq, lob saga vong beham los Anutu nelê ham paya.

²² Rëk Kerisi diik loq yah ham bömin in bê ham los Anutu medo jevuh ti. Vong nebê sênê in bê geço ham nah vu yi beham natu alam nimin röp los alam nimin vesa gegagek su gëp vu ham gëp Anutu mala.

²³ Gaq ham ayomin na timu vu Kerisi beham bare niwëék ata. In ngaa ngwë rëk geço ham kwamin seggi lob tum ham rëk gwevuu aggata sên ham vong ving niwëék rak Bengö

Nivesa sên ham ngo lo na. Denêr Bengö Nivesa sênê ya meyoh vu mehônnon pin vu dob, lob sa Paulus setu hur ving menanêr ving.

Paulus Loğ Vu Alam Kolosi

²⁴ Gwëbeng sênê sa haço maggin, rëk maggin sênê nelok vu ham om sa kwağ vesa. Log maggin sên sa nekerê loğ sa navig agi, og sa nekerê loğ yah Kerisi ben. Sa nekerê in bê doğ vu Kerisi-yi-alam pin los dahis, om yik su sengo ti nekerê rë, gağ alu Kerisi nekerê loğ ti.

²⁵ Lob Anutu yô ggooin sa rağ tu yi alam pin hir hur bevo huk loğ sa nemağ bê sa nanêr yi gağek pin vu ham.

²⁶ Gağek sênê yô neggëp vunsên in mehônnon vu nyëğ pin wirek, beneggëp rot beverup gwëbeng. Rëk gwëbeng og tøk yam rangah vu Kerisi-yi-alam bederağ ni ggovek ya.

²⁷ Anutu yô kwa vo bê tatekin gağek vunsên sênê vu yi alam pin, besir sên yu-ngwê lo dejak ni geving nabê gağek nivesa rot belos bengö. Gağek vunsên sênê nebê Kerisi nedo ving ham, lob ham nevo kwamin in yi bê geço ham nah medo nivesa rot geving yi.

²⁸ Om sên he medo nanêr Kerisi yi Bengö Nivesa rangah gehe nalev horek vu mehônnon bê degegin sir nivesa. He netatekin gağek los kwa nivesa pin vu alam pin in bê gaço sir pin denah vu Kerisi medenatu yi alam niröp, gağ su demedo dug dug in ngaa ti.

²⁹ Nebê saga, om sên sa nehevong huk böp rot menavimengin, rëk Kerisi yô negadu sa menevong niwëek vu sa.

2

Hil Gevong Geving Niwëek Genid Dëlin Gağek Kuungsên

¹ Yönon, sa bê ham jak ni nabê sa nehevong huk böp rot in bê sedok vu ham los alam Laodisea galam ngahisekê sên su malaj nerağ sa malağ rë lo.

² Sa nehevong huk böp sênê in bê ham bare niwëek los ahëmin nivesa, gesa nehevongin bê ham ahëmin geving ham, in saga rëk naduu ham ahon beham medo jevuh ti. Log sa hevongin bê ham jak gağek ni los degwa, bejak ni nabê gağek anon. Senêr gağek sên netatekin Kerisi vu hil lo. In neggëp vunsên ving Anutu wirek, rëk tøk yam rangah gwëbeng beyoh vu bê gevong kwa nivesa rot vu ham.

³ Yönon, Anutu kwa pin los degwa geyi gağek los kwa böp böp pin neggëp vu Kerisi.

⁴ Senêr gağek saga vu ham in bê mehöti su bo bêl doğ ham betetuhin ham.

⁵ Sa su nado ving ham rë, rëk sa kwağ nevo ham rot bevong bê sên sa nado ving ham, lob sa kwağ vesa in sên ham nedo revuh ti geham ayomin neya timu vu Kerisi lo.

Hil Aga Jak Kerisi In Hil Medo Malad-Tumsên Yönon

⁶ Ham ko Kerisi Yesu tu ham Mehöböp ggovek ya, om ham bare mena geving yi nabê saga.

⁷ Ham bare niwëek jak yi, nabê sên keke nare niwëek rağ dob, genabê sên beggang nedo niwëek rağ mudeng lo. He nêr Bengö Nivesa vu ham, om ham gwevong geving niwëek bemëm rëk gadu ham beham bare, lob ham kwamin vesa vu Anutu jak buk.

⁸ Ham gwegin ham. In rëk mehöti nanêr gağek kwa dob yi mu benanêr gağek meris vu ham begekuung in ham begërin ham. Alam nebê sênê og denevongwëng rağ alam böp wirek hen hir ngaa los ngaa dob sênê yi horek meris aggagga, gesu denevongwëng rağ Kerisi rë.

⁹ Yesu og Anutu soğek, log Anutu Anon nedo loğ yi beggërin yi los dahis.

¹⁰ Lob ham tu yi alam, om ggërin ham ving nebê saga beham su nerağ vu in ngaanon ti rë. In yi yô tu ala bekesuu angër los arëj gengaahur böp böp pin.

¹¹ Lob ham su rah* navimin in bê ham natu Kerisi-yi-alam rë, gağ vong bê Kerisi rah* ham navimin vorot, rëk su rah ham rağ nema rë. Gağ ham vuu ham ngaa muğeng ya gewërin ham yah vu Kerisi, lob saga nebê sên rah* ham navimin beham tu yi alam.

¹² Ham ripek bêl, lob sênê tahu bê ham diik bedelev ham ya bedub ving yi. Log tahu ving bê ham kwedi rağ ggökin, in ham vong ving bê Anutu og mehö niwëek meço Yesu vër in bedub benedo mala-tumsên.

¹³ Wirek ham nevong ngaa nipaya aggagga, geham nesepa loğ ngaa kwa-muğeng-yi, lob sênê vong beham tu ngaa diiksên-yi in bê malamin nama. Rëk ma gAnutu kevoh ham ngaa nipaya ya, om rëk gevong behil medo malad-tumsên geving Kerisi.

¹⁴ Horek yi gağek vahî sên nevongin bê dahun hil lo neggëp vu hil, bevong bê hil rëk bare gağek, rëk ma gAnutu kevoh ya. In sênê nebê sên tul brëm ya gağek sênê veti kelepeço* ving Yesu bepin maya.

¹⁵ Om angër los arëj gengaahur böp böp su arëj neggëp in bê hil nadudeğ vu sir rë. Gağ Yesu kesuu sir rağ kelepeço* betato rangah rağ alam pin malaj bê detu ngaa meris benijwëek masên.

Yik Hil Nebê Sên Hil Adiiğ Ving Kerisi Ggovek Ya

¹⁶ Nebë saga, om nabë mehö la denanër ham in ngaa sën ham newa los nenum lo, gedenanër ham in ham su nesepa loḵ hir buk aggagga sën detung yoh vu ta gekwev gesoda lo rë, og ham su gwebë nengamin vu sir.

¹⁷ In ngaa nebë sënë og yik ngaa sën rëḵ anon jaḵ vu tamusën lo yi tahusën mu. Gaḵ mëm Kerisi mu mëm yik ngaanon.

¹⁸ Om ham gwegin ham in alam sën denenër ngaa sën denelë loḵ pesepsën lo. Geham gwegin ham in alam sën denedudeḵ vu angër lu ngaa lo. In alam nebë saga og kwaj nevo ngaa dob yi bedenevongin bë degërin ham nah vu sir, geham su gweko nyëvewen nivesa sën Kerisi bë gevong vu ham lo rë. Gaḵ yö devongin bë degeko sir jaḵ mu,

¹⁹ gesu denepiik vu Kerisi sën tu hil yud lo rë. Yönon, hil pedus los telitek nevo niwëëḵ yoh vu hil anod geneduu hil ahon. Rëḵ mu hil yud og negin hil anod los dahis nivesa in bë hil ajig benid wëëḵ jaḵ noh vu Anutu kwa. Lob Kerisi yik nebë hil sën Kerisi-yi-alam hil lo yud.

²⁰ Vong bë ham diik ving Kerisi, lob ham vuu dob sënë yi ngaa meris meris ya. Rëḵ nebë va sën ham nevong ngaa nebë alam-dob-yi-ë? In ham nesepa loḵ Horek ggökin nebë,

²¹ "Su genajom ngaa sënë; su gegwa ngaa saga; su gwebë nemam jaḵ ngaa sënë!"

²² Horek nebë sënë og nenër rak ngaa sën hil aga bemala nama na veröḵ yi lo. In horek nebë sënë og mehönon yö hir gagek mu, gaḵ su ngaanon rë.

²³ Yönon, maḵ hil rëḵ gekuung nabë horek nebë sënë og nivesa los kwa. In gejiin hil bë hil ana soda los raro lu ngaa, gedenenër bë hil ngo dahun hil gehil ngo basap hil navid besu gegin nivesa rë. Rëḵ ma, gengaa nebë sënë og su yoh vu bë dok vu hil yönon rë, in hil ayod maḵ nahën nevu nevu in ngaa nipaya behil nesepa loḵ.

3

Yik Hil Nebë Sën Hil Kedi Raḵ Yah Ving Kerisi

¹ Nabë ham kwedi rak yah ving Kerisi, og ham malamin sepa ngaa sën nedo vavunë vu nyëḡ sën Kerisi tu Mehö-los-bengö menedo Anutu nema vesa lo mu.

² Ham kwamin bo ngaa-vavunë-yi noh vu buk, gaḵ ham su medo mekwamin bo ngaa-dob-yi.

³ In Kerisi diik loḵ yah ham bömin lob saga vong bë ham diik ya, rëḵ ma geham rëḵ medo malamin-tumsën geving Anutu.

⁴ Lom sën hil kedi jaḵ bemedo malad-tumsën lo, og degwa yö vu Kerisi, om yö rëḵ natöḵ rangah vu tamusën, lob vu buk saga ham rëḵ kwedi geving yi beberup los vunëḵ vunëḵ yagek yi.

Hil Natu Mehönon Mewis

⁵ Nebë saga om ham gwevuu ngaa-dob-yi sën neggëp loḵ ham ayomin lo pin na. Ngaa-dob-yi sagi nebë: Baggëb aggagga pin, ngaa ningöhek sën su yoh vu bë hil gevong rë lo, gengaa nipaya sën hil ayod neggurek in lo, gengaa nipaya sën hil malad anon in lo. In sënë og nebë sën hil nesepa loḵ anutu-kuungsën.

⁶ Alam sën denevong ngaa nebë agi, og Anutu rëḵ gevong nipaya nyëvewen dok nah vu sir.

⁷ Wirek ham newa rak alam nebë sënë, beham nevong ngaa pin sënë ving.

⁸ Rëḵ mu gwëbeng sënë og ham gwevuu ngaa nebë sënë pin na. Ham su gwelë mehönon paya, ham su gwevong paang, ham su ahëmin sengën, ham su nanër pelësën, geham su gwevong nevumin.

⁹ Ham su dah gagek vun genanër gagek kuungsën vu ham. In ham vuu ngaa mugeng ya, beham su nesepa loḵ yah rë.

¹⁰ Ham tu mehönon mewis rak ggovek ya. Yönon, Anutu semu ham beham tu mehönon mewis rak, lob nevo kwa vu ham yoh vu buk in bë ham rëḵ nabë yi.

¹¹ Hil atu mewis, om hil su basuh hil nabë: Sireḵ alam-yu-ngwë gehileḵ alam Yuda. Genabë, hileḵ neherah* navid, gesireḵ su denerah* navij rë. Gehil su nanër alam vahi nabë: Sir sagi og alam bemën, gesir saga og alam dug dug, galam sënëḵ detu ngaa meris, galam sagak yö denegin sir. Ma! Gaḵ yik Kerisi nevong balam pin neggëp ti geKerisi nedo loḵ alam pin neggëp ti.

Hil Sepa Dok Aggata Sën Hil Ahëd Geving Hil

¹² Anutu ggooin ham rak ggovek ya beham tu yi alam, lob ahë neving ham. Nebë saga, om ham sepa dok ngaa nabë sënë: Ham kwamin gevongin alam pin mesemu sir. Ham dahun ham, geham nahubin mehönon geyik maam degevong paya vu ham.

¹³ Ham su ahëmin sengën vu arimin sën Kerisi-yi-alam sir lo pevis rë, gaḵ ham ahëmin geving sir beham najom ham ahon. Lob nabë gagek neggëp vu ham ti in ari vong paya vu

yi, og maam gelë ari mu gedahun ari yi nipaya na. In Mehöböp kevoh ham ngaa nipaya ya, om ham gwevong nabë saga vu arimin lo.

¹⁴ Log sën hil ahëd geving hil lo, og sënë kesuu ngaa vahi pin, beneduu ngaa nivesa pin revuh ti. Om ham sepa doğ ngaa pin sën aga, beham ahëmin geving ham pangsen kesuu ngaa vahi.

¹⁵ Lob Kerisi geving beham ayomin geto revuh, lob sënë yö gegin ham rot. In Anutu tahi ham in bë ham natu degwa timu gayomin gëp revuh, geham kwamin vesa vu Anutu noh vu buk.

¹⁶ Lob Kerisi yi gagek napup ham ayomin rot, bemëm ham rëk medo nivesa menatu alam los kwamin. Log ham tatekin gagek vu ham, bebarah ham verök jak. Ham ayomin nivesa vu Anutu megwevong sengii jak arë los gwevong tarot sën neko arë rağ loğ ayo peggo lo, geham gwevong raro megweko arë jak.

¹⁷ Log ngaa pin sën ham nenër lo gengaa pin sën ham neving lo, og ham gwevong in geko Mehöböp Yesu arë jak, in yö tatekin aggata, om ham nah vu hil Amad Anutu menanër kwamin vesasën vu yi.

Gagek Rağ Maluh Los Venëj Genaluj Lo

¹⁸ Ham avëh, ham gurek reggamin babuj, in Mehöböp nelë sënë bë yohvu.

¹⁹ Log ham maluh! Ham ahëmin geving ham venëmin, beham su bo maggin vu sir.

²⁰ Log ham hurmahen, ham nengamin yes vu amamin lu atamin in ngaa pin, in mëm Mehöböp gelë ham nivesa.

²¹ Log ham sën amaj ham lo, ham su gwevong paya vu nalumin ayoj bahëj sengën jak, in rëk ayoj maggin jak bedegöneng.

Gagek Rağ Hur Los Ggev

²² Log ham sën hur lo, ham gwebë nengamin vu ham alamin hir gagek. Ham su gwevong huk jak malaj mu in nabë kwaj vesa in ham. Gağ ham gönengin Mehöböp, geham ayomin na niröp vu huk.

²³ Gengaa pin sën ham gwevong lo, og ham ayomin na timu vu beham gwevong niwëëk. In ham su neving huk vu mehönon mu rë, gağ ham neving vu Mehöböp.

²⁴ Om Mehöböp yö rëk bo doğ nah beham gweko nyëvewen sën ggooin rağ vu ham lo. In ham tu Mehöböp Kerisi yi hur.

²⁵ Gak mehö sën nabë geving paya lo, og rëk geko nyëvewen jak ngaa nipaya sën neving lo. In hil su ayoh vu bë geving bAnutu gurek hil babud rë.

4

¹ Log ham sën tu ala menëgin hur lo, ham gwevong ngaa nivesa los nohvu vu sir niröp. In ham Mehöböp nedo yagek beyi hur ham ving.

Hil Najom Jak Vu Anutu Los Ayod Timu

² Ham najom jak los ayomin timu, geham su nimin tebö. Ham kwamin sepa beham najom jak los kwamin vesa vu Anutu.

³ Log ham najom jak vu Anutu in he geving nabë tatekin aggata vu he, in he nanër yi gagek rangah betatekin Kerisi degwa sën neggëp vunsën wirek rëk mëm tök yam rangah gwëbeng agi. Yönon, deko sa yam karabus in sa nanër gagek sënë,

⁴ om ham najom jak in sa nabë sa tatekin nivesa begëp rangah noh vu huk sën Anutu vu vu sa lo.

⁵ Ham gwevong ngaa nivesa los kwamin jak alam dahis malaj, log nabë aggata neggëp in bë ham nanër Bengö Nivesa vu sir, og ham su nimin tebö.

⁶ Ham nanër gagek malangeri los nivesa vu sir noh vu buk, log ham kwamin bo sir ti ti nabë denedo nebë va og ham nanër gagek niröp bedoğ vu sir.

Paulus Vong Tukikus Luho Onesimus Deya

⁷ Tukikus mëm rëk nanër huk sën sa nehevong lo bengö vu ham. Hil arid anon Tukikus. Sahëg neving yi balu nesepa he menehevong Mehöböp yi huk, lob neloğ vu sa rot gesu nitebö rë.

⁸ Sa hevong yi yök vu ham rağ degwa sënë, in bë ham jak he huk ni, gegevong beham ayomin niwëëk jak.

⁹ Lob sa hevong Onesimus yök ving yi. Ham ngo ham alam ti yi yönon, in yi vu Kolosi behil arid anon yi, gehil ahëd neving yi. Lob luho rëk denanër ngaa sën anon rağ ggëp agi vu ham.

Paulus Kevu Bë Kwa Nevo Alam Kolosi

¹⁰ Aristarkus yam qarabus ving sa, lob kwa nevo ham menenër. GeMarkus sën Barnabas gadë lo kwa nevo ham menenër ving. Sën sa kevu wirek vu ham lo bë: Nabë nõk berup vu ham, og ham gweko yi jak.

¹¹ Log Yesu Yustus kwa nevo ham ving menenër. Yiğ alam Yuda löö mu sagi sën denevong huk ving sa behe nehevong Anutu yi huk, in bë yi nyëg anon jak. Lööho sënë denegadu sa rot.

¹² Log ham mehö Kolosi ngwë sën Epapras lo kwa nevo ham ving menenër. Kerisi Yesu yi hur yi, log nejom rak in ham yoh vu buk. Nejom rak vu Anutu bë ham bare nimin wëëk nabë maluh, beham jak Anutu kwa ni, besepa doğ noh vu buk pin.

¹³ Serak ni ggovek ya, om sën senër bë nevong huk böp rot in bë doğ vu ham gedoğ vu alam Laodisea los alam Hirapolis geving.

¹⁴ Hil dokta Lukas sën hil ahëd neving yi lo, luho Demas kwaj nevo ham ving bedenënër.

¹⁵ Log ham nanër sa vu hil arid lo sën denedo Laodisea agu nabë sa kwag nevo sir ving menenër. Geham nanër vu Numpa losho Kerisi-yi-alam sën denesupin sir medenejom rak loğ yi beggang lo geving.

¹⁶ Ham natevin kapiya sënë govek log ham gwevong na vu Kerisi-yi-alam vu Laodisea bedenatevin geving. Geqapiya sën sa kevu ya vu Kerisi-yi-alam vu Laodisea lo, og ham natevin geving.

¹⁷ Geham gwevong gagek sënë na vu Arkipus nabë kwa bo huk sën Mehöböp vo loğ nema lo, begevong niwëëk banon jak.

¹⁸ Sa Paulus sengo kevu gagek dus teka sagi rak nemağ bë sa kwag nevo ham. Ham kwamin bo sa in sengo nahën nado qarabus los sëng. Anutu gevong semusën vu ham.

Kapiya Sën Paulus Kevu Muginsën Vu Kerisi-yi-alam Vu Tesalonika

¹ Sa Paulus, geSilvanus* lu Timoti, alöö kevu kapiya sënë yök vu ham sën Kerisi-yi-alam lo vu Tesalonika. Vu ham sën ham ayomin neya timu vu hil Amad Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi lo. Alöö hevongin bë Mehöböp luho nalu sagi degevang semusën vu ham, log degevang beham medo revuh.

Alam Tesalonika Devong Ving Niwëek Medenedo Nivesa

² Alöö najom rak in ham yoh vu buk gehe ahëmin nivesa vu Anutu in ham.

³ Gehe nër ham tato vu hil Amad Anutu yoh vu buk bë ham nevang huk nivesa beneggëp rangah bë ham ayomin neya timu vu hil Mehöböp Yesu Kerisi menehurek babu. Ham nevang huk böpata sagi in degwa nebë ham ahëmin ving yi, log ham nevo kwamin in yi bë rëk duk nom dob.

⁴ Arig lo! He arak ni ggovek bë Anutu ahë neving ham lob ggooin ham rak.

⁵ He narak ni nebë saga in he hako Bengö Nivesa yök vu ham, lob ham su kwamin vo bë sang meris rë, gaq Anon Vabuung vo niwëek loq beham rak ni venuh bë gagek anon. Log he nado ving ham, lob ham nelë ngaa pin sën he nehevong in bë doq vu ham lo.

⁶ Ham nelë bekwamin nevo, lom mëm ham nesepa loq ngaa sën he nehevong lo, geham nesepa loq Mehöböp ving. Alam pin sën denedo dus vu ham lo dedeginengin maggin rak ham, rëk ham jom Bengö Nivesa ahon gemëm Anon Vabuung vong beham kwamin vesa.

⁷ Lom mëm ham vo niwëek vu Kerisi-yi-alam pin vu distrik Masedonia los Akaya rak saga, lom kwaj nevo bedenesepea loq ham.

⁸ In ham vong Anutu yi gagek ya meyoh vu dob pin. Su ya vu distrik Masedonia los Akaya mu rë, gaq ham bengömin sën ham ayomin neya timu vu Anutu lo, ya meyoh vu dob pin. He su ayoh vu bë rëk nanër ham vu mehöti rë, in derak ni ggovek ya.

⁹ Alam vu nyëg pin denenër yom vu he bë he hako Anutu yi gagek mayök vu ham, lob ham vuu yesek los seriveng wirek hen ya, geham wërin ham yom vu Anutu beham tu Anutu anon sën mala-tumsën degwa lo yi hur.

¹⁰ Gedenenër vu he bë, ham nevo kwamin in Nalu Yesu sën Ama Anutu nër bekedo rak in alam-diiksën lo bë: Rëk nom vu yagek gökin begeko hil vër in nipaya nyëwewen sën rëk nam natöq vu mehönon pin lo.

2

Huk Sën Paulus Nevong Vu Tesalonika

¹ Arig lo! Ham rak ni bë he su ayök vu ham mehe huk ya meris rë.

² Geham rak ni bë deveek he vu Pilipi gedener gagek nipaya rak he, log ham sis begö vu he ving. Rëk he Anutu vo niwëek vu he behe nër Bengö Nivesa rangah vu ham gehe su ahöningin ham rë.

³ He hako gagek anon rak menanër niwëek vu ham rak degwa nebë sënë: He su nehekuung rak menanër rë, log he su ayomin ningöhek genanër rë, gehe su nanër in bë tetuhin ham rë.

⁴ Gaq Anutu nelë he nivesa bekwa vo he bë he nanër yi Bengö Nivesa rangah. Lob su he nanër gagek in bë mehönon ahë nivesa vu he rë, gaq he bë Anutu sën neraq he kwamin ni venuh lo ahë nivesa vu he.

⁵ Ham rak ni ggovek, gehe nanër nebë sagi los nanër yönon neggëp Anutu mala nebë: He nado ving ham wirek, og he su anër gagek in bë abo bël doq ham rë gema rot, gehe su alam ayomin luu manër in bë gaqo ham monë rë.

⁶ Gehe su nehevong in bë mehönon degeko he arëmin jak rë. Ham ma alam vahi.

⁷ Gaq Kerisi yi sinarë he los arëmin, om he yoh vu bë nanër vu ham nabë ham doq vu he in ngaa sën doq vu he rëk ma. He su ayoh vu bë nanër gagek nabë saga medeginengin ham rë. Gaq he nebë ata sën negin nalu nivesa menevet sir lo.

⁸ Nebë saga, gehe kwamin nevo ham benehegin ham in he ahëmin neving ham rot, om sën he pasang nanër Anutu yi Bengö Nivesa vu ham. Yönon, gehe yoh vu bë nadiq in ham geving.

⁹ Arig lo, ham kwamin bo nabë he nehevong huk rot. He su nesewah buk ma rangah rë, in bë he su ketag ngaa ngaa vu ham mabo maggin vu ham doq buk sën he nanër Anutu yi Bengö Nivesa vu ham lo.

¹⁰ Lob ham lë beham raḵ ni, log Anutu raḵ ni ving bē he nehevong ngaa nivesa vesa los yohvu vu ham sēn Kerisi-yi-alam ham lo, geham ti su yoh vu bē nanēr gāgək nipaya jaḵ he rē.

¹¹ Ham raḵ ni bē he nehegin ham pin nebē sēn ama negin nalu lo.

¹² He vo horek vu ham in bē ham sepa doḵ aggata nirōp. Gehe gadu ham, gehe nēr niwēək vu ham bē ham gwevong ngaa pin noh vu Anutu kwa. In Mehō los niwēək sagi ggooin ham raḵ in bē ham medo geving yi doḵ yi nyēg niḵapiik.

Devong Ving Anon Medenare Niwēək Bē Degeḵo Maggin

¹³ Log he ahēmin nivesa vu Anutu raḵ buk pin ving in ham, in he nēr gāgək sēnē vu ham bē Anutu yi gāgək, lob ham pevis beḵo raḵ menēr bē Anutu yi gāgək anon gaḵ mehōnon su denēr yoh vu yō kwaj rē. Lob yiḵ Anutu yi gāgək yōnon, begwēbeng nahēn nevong huk loḵ ham sēn ham nevong ving lo ayomin.

¹⁴ In arig lo, ham nebē alam distrik Yudea sēn denesepa loḵ Yesu Kerisi bedetu Anutu-yi-alam lo, in ham alam dedeginengin ham raḵ maggin nebē sēn hir alam denebeginengin sir lo.

¹⁵ Alam Yuda desis Mehōbōp Yesu losho alam-denenēr-gāgək-rangahsēn bedediik, log denede-ginengin ngaa maggin raḵ he nebē saga ving gedenesepa loḵ aggata nipaya sēn Anutu nilēlin lo. Om denesis begō vu mehōnon pin

¹⁶ medeneggērin he in bē he su nanēr gāgək rangah vu alam dahis megaḵo sir nah vu Anutu. Medo denevong ngaa nipaya rot gesu denevuu ya rē, rēḵ mu Anutu ahē sengēn vu sir rot bevongin malaj nama.

Paulus Ahē Ving Rot Bē Gelē Sir Gōkin

¹⁷ Arig lo, he hevu ham ya. Senēr he navimin mu, gaḵ he kwamin nevo ham yoh vu buk behe ahēmin ving pangsēn bē he galē ham malamin gōkin,

¹⁸ lob he sero aggata rot in bē anōḵ vu ham rēḵ ma. Sa Paulus, sa hevongin bē senōḵ vu ham beron ngāhi rēḵ Satan ggērin he.

¹⁹ Ham kwamin nevo bē he kwamin vesa los he napisek in va? Gaḵ yiḵ ham! Ham netu he madub nivesa, om doḵ buk sēn Mehōbōp duḵ nom lo, og he rēḵ napisek in ham kesuu ngaa vahū pin.

²⁰ He napisek los he kwamin vesa rot in ham.

3

Paulus Vong Timoti Ya In Bē Gadu Sir

¹ He su ayoh vu bē anōḵ rē in aggata ma, om sēn he ayomin maggin rot gehe kwamin nevo bē su yoh vu bē he medo rē, om sa kwaḡ vo bē maam sengo ti medo Atens beyiḵ ggovek.

² Om he hevong he arimin Timoti sēn neloḵ vu Anutu benevong Kerisi yi Bengō Nivesa yoh vu nyēg pin lo yōḵ vu ham in bē gadu ham in ham ayomin na timu vu Kerisi niwēək.

³ In ngaa maggin sēn tōḵ vu ham gwēbeng lo su kepē ham. Anutu yi horek nēr vorot nebē ngaa maggin vahū rēḵ natōḵ vu hil yōnon.

⁴ He nahēn nado ving ham, log he nēr rangah vu ham bē hil rēḵ natōḵ jaḵ ngaa maggin medeginengin hil, loḵ mēm gwēbeng sēnē ham tōḵ raḵ.

⁵ Om sēn sa su yoh vu bē nakōpeḵ bemedo meris rē, om sēn sa hevong Timoti yōḵ in bē sa gango nabē ham ayomin neya timu vu Kerisi ma ma. Sa hekuung bē Mehō Pelēpinsēn maḵ jij ham niwēək rot bekepē ham gehe vasap he huk bōpata raḵ ham ganon ma.

Timoti Kō Gagek Bengō Yom Lom Paulus Kwa Vesa

⁶ Loḵ mēm Timoti yōḵ beyom verup vu he ggovek, lob nēr gāgək nivesa raḵ ham bē ham ayomin neya timu vu Yesu, geham ahēmin neving mehōnon. Genēr ving bē ham kwamin nevo he pangsēn geham nevongin bē ham gwelē he malamin nabē sēn he nehevongin bē galē ham lo.

⁷ Arig lo! Nebē saga lob ngaa maggin deginengin he bevong he ayomin maggin raḵ, rēḵ mu mēm he kwamin vo bē ham ayomin neya timu vu Yesu lom mēm he ayomin sepēp raḵ.

⁸ Gemēm he ayomin to revuh ggōkin, in ham nahēn kwamin nevo Mehōbōp beham nejom yi gāgək ahon.

⁹ Om he rēḵ gaḵo Anutu arē jaḵ in ham bena berup tena? He su ayoh vu rē, in he kwamin vesa pangsēn rot vu Anutu in ham.

¹⁰ He medo najom raḵ vu Anutu buk gerangah nebē gevong behe galē ham malamin gōkin nah, loḵ mēm nabē ham su ayomin neya timu vu Yesu niwēək rē, og he rēḵ adoḵ vu ham babo niwēək vu ham.

Paulus Jom Raḵ Bē Anutu Geḵo Yi Na Vu Sir

¹¹ Ko nabë hil Amad Anutu luho hil Mehöböp Yesu Kerisi detatekin aggata in he nök vu hamek-a!

¹² Lob Anutu gevang niwëek vu ham rot, in ham ahëmin geving ham los mehönon pin pangsen nabë sën he ahëmin neving ham lo.

¹³ Lob Anutu doḱ vu ham megevang ham ayomin niröp jak in gagek ti su gëp vu ham gëp hil Amad Anutu mala doḱ buk sën hil Mehöböp Yesu Kerisi losho yi alam vabuung pin denam lo.

4

Anutu Ahë Ving Bë Hil Gevang Nabë Sënë

¹ Lob arig lo, gagek ti nahën! He ketag los avo horek vu ham in Mehöböp yi alam hil, gehe nanër nebë ham gwevang ngaa pin niröp geham su gwevu na, gaḱ ham pasang gwevang niwëek ata. Senër ngaa pin sën Anutu ahë neving bë hil gevang lo. Sën he nër rangah vu ham wirek beham nesepa loḱ lo.

² Ham raḱ gagek sën seloḱ yah Mehöböp Yesu mala behaḱo yök vu ham lo ni.

³ Ngaa sën Anutu ahë neving bë ham gwevang lo nebë: Ham natu mehönon niröpsën. Log ahë neving bë ham noh nenga in baggëb.

⁴ Log ahë neving bë ham gweḱo avëh ti ti beham gwevang niröp los noh vu sën ham los venëmin ḱo ham.

⁵ Gaḱ ham su malamin anonin ham jeggjin jeggjin nabë alam dahis sën su deraḱ Anutu ni rë lo.

⁶ Log Anutu vongin bë mehöti su gevang ngaa nipaya vu mehö ngwë begodeḱ venë rë, ma rot. In rëḱ bo nyëvewen doḱ nah ngaa nipaya nebë saga pin nabë sën he nër vu ham vorot lo.

⁷ In Anutu ggërin hil yah vu yi in bë hil gevang ngaa niröp gehil su gevang ngaa sën su yoh vu rë lo.

⁸ Om nabë mehöti nidëlin gagek sënë, og su nilëlin mehönon hir gagek rë, gaḱ nilëlin Anutu sën vong yi Anon Vabuung yök vu ham lo yi gagek.

⁹ Log gagek ngwë neggëp nebë hil ahëd geving hil arid lo sën denesepa loḱ Yesu lo. Rëḱ mehöti su yoh vu bë kevu gagek jak ngaa sënë vu ham rë, in Anutu tato vu ham ggovek nebë saga beham ahëmin neving ham vorot.

¹⁰ Ham ngo nevang nebë sënë vu hil arid lo pin sën denedo distrik Masedonia lo. Rëḱ arig lo, he vo gadu loḱ ham bë ham pasang ahëmin geving sir pangsen,

¹¹ beham medo revuh bemalamin sepa. Ham ngo gwevang ham huk, geham gwevang huk bisnis teka in ham medo nivesa nabë sën he nër vu ham wirek lo.

¹² Ham gwevang nabë sënë in ham su jak vu in ngaa ti rë, lob mëm alam sën su denesepa loḱ Yesu rë lo degelë ham medejak ni nabë ham alam nimin vesa.

Mehöböp Rëḱ Gevang Behil Ḳedi Jak Nah

¹³ Arig lo, he hevongin bë ham jak ngaa sën rëḱ natöḱ vu alam-diiḱsën lo ni venuh in lob ham su ngu bengis ham in sir nabë alam sën su ayoj neya timu vu Anutu medenevo kwaj in yi rë lo.

¹⁴ Hil nehevong ving bë Yesu diik beḱedi raḱ ggöḱin, lob hil nehevong ving bë alam sën denesepa loḱ Yesu rëḱ denediik lo, rëḱ nabë saga. Rëḱ malaj natum nah, lom Anutu geḱo sir nom geving Yesu.

¹⁵ He nanër sënë vu ham in Mehöböp yö nër rangah vu he vorot. Bë hil vahi rëḱ nahën nemedo vesad mena berup doḱ buk sën Mehöböp duḱ nom lo, og hil su nid vesa kesuu hil sën Kerisi-yi-alam lo vahi sën dediik ggovek lo rë.

¹⁶ Gaḱ Anutu yi avuuk rëḱ ngu log angër hir ggev aye jak menanër, lob Mehöböp rëḱ duḱ vu yaḱek menom. Lob alam sën denesepa loḱ Yesu rëḱ denediik lo, rëḱ deḱedi jak namugin.

¹⁷ Lob mëm rëḱ degeḱo hil vahi sën hil nahën nado vesad lo jak na beggob ayo vavunë geving sir in hil gebuu Mehöböp vu yaḱek babu, lob mëm hil medo geving Mehöböp degwata los degwata.

¹⁸ Om ham kwamin bo gagek nabë sagi beham gadu ham jak.

5

Hil Semu Hil Bemedo In Mehöböp Rëḱ Nom

¹ Arig lo, ham su gwekuung nabë he rëḱ kevu gagek jak Yesu yi ngebek los buk vu ham.

² Gaḱ ham raḱ ni venuh nebë Mehöböp yi buk rëḱ nam natöḱ vu hil nabë mehö hodeḱ ti yam loḱ buk vuheng.

³ Yik rëk nabë sënë: Alam rëk denanër nabë, “Buk nivesa behil medo revuh!” log doq buk saga ngaa maggin rëk nam vu sir avuti, nabë sën avëh nalu lok lob nivanë tøk vu yi pevis ge yi dugin. Yik rëk nabë saga, lob mehöti su yoh vu bë beya doq buk saga rë.

⁴ Rëk arig lo, buk sagi su rëk natøk vu ham nabë sën mehö hodek ti yam loq buk geham dugin yi lo rë, in ham su nedo lok malaķenu rë.

⁵ Gaķ ham alam rangah los hes tumsën yi. Su alam buk los mala-vahis-yi hil rë.

⁶ Om hil su agëp nabë alam vahi pin, gaķ hil medo malad natum gehil su ketul doq bekwad birek nabë alam sën denenum bël mengëes lo.

⁷ Alam deneggëp og deneggëp buk, log alam denenum medenekeyevin, og denenum buk.

⁸ Rëk mu hil alam-rangah-yi om hil su nanum mekeyevin, gaķ hil medo los kwad bo ngaa niröp. Hil ayod na timu vu Yesu behil ahëd geving hil, og mëm saga natu ķelenavi megërin hil newad in begö. Log hil kwad bo nabë Yesu yam in bë geķo hil nah vu Anutu, og mëm saga natu bun sën gërin hil yud in begö.

⁹ Anutu su ggooin hil raķ in bë hil natøk jak hil ngaa nipaya nyëvewen rë, gaķ ggooin hil raķ in bë hil Mehöböp Yesu Kerisi geķo hil behil anah vu yi.

¹⁰ Hil Mehöböp Yesu Kerisi sënë diik loq yah hil bed in bë nabë hil medo vesad ma hil nadiik, og hil rëk medo malad-tumsën geving yi.

¹¹ Om mëm ham gadu ham los doq vu ham in ham nimin wëek jak, nabë sën ham nevong lo.

Paulus Semu Gagëk Hus

¹² Arig lo, he nanër vu ham nabë ham jak Mehöböp yi alam sën detu ggev medenevong huk medenedo vu ham lo nij.

¹³ Ham gweķo sir jak, geham ahëmin geving sir in denevong huk sagi, geham medo jevuh ti.

¹⁴ Log arig lo, he nanër vu ham nabë ham gvevong nabë sënë: Ham bo horek vu alam sehëb, geham gadu alam sën deneggöneng lo. Geham doq vu alam sën su denevong ving niwëek rë lo, log ham nahubin alam pin beham nanër gagëk ahë yes vu sir.

¹⁵ Ham su bo doq nah ngaa nipaya nyëvewen vu mehöti sën vong vu ham lo, gaķ ham nimin wëek megvevong ngaa nivesa mu vu ham gevu mehönon pin.

¹⁶ Ham medo los kwamin vesa noh vu buk pin,

¹⁷ geham najom jak pehi geneheng, buk los rangah.

¹⁸ Ham tu Yesu Kerisi yi alam, om ham ahëmin nivesa vu Anutu in ngaa pin sën netøk vu ham lo, in Anutu vongin bë ham gweķo yi jak nabë saga.

¹⁹ Ham su napuv Anon Vabuung yi nengwah,

²⁰ geham su nanër pelësën jak gagëk sën Anutu vo vu yi alam medenenër rangah lo.

²¹ Gaķ ham seggi ngaa pin beham najom ngaa nivesa ahon,

²² log ngaa nipaya pin og ham najulin.

²³ Log Anutu sën nevong behil nado revuh lo geving beham natu mehönon nimin röp anon. Log gëgin ham kenumin los anomin genavimin nivesa, in ham medo nivesa gegagëk su gëp vu ham doq buk sën hil Mehöböp Yesu Kerisi duk nom lo.

²⁴ Anutu sën ggooin ham raķ lo su rëk gevu ham na rë, gaķ yö rëk medo medoq vu ham.

²⁵ Arig lo, ham najom jak in he.

²⁶ Ham najom* arimin lo pin nemaj noh vu sën ham nevong lo.

²⁷ Sa Mehöböp yi mehö sa, om sa nanër vu ham nabë ham natevin ķapiya sënë barimin lo pin degenģo.

²⁸ Hil Mehöböp Yesu Kerisi yi semusën gëp geving ham.

Kapiya Sên Paulus Kevu Netu Luu Vu Kerisi-yi-alam Vu Tesalonika

¹ Sa Paulus geSilvanus* luho Timoti, balöö nekevu kapiya sênê vu ham sên ham tu hil Amad Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi hir alam vu Tesalonika lo.

² Hil Amad Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi degevang hir semusemu vu ham be-degevang beham ayomin gêp revuh.

Alam Tesalonika Denare Niwëëk

³ Arig lo, huk sênê neggêp vu he raq buk pin bê he kwamin vesa vu Anutu in ham. In ham ayomin neya timu vu yi rot beniwëëk raq, lom ham nesepa loq bahëmin neving ham rot beya meniweëk raq.

⁴ Yik nebê sênê, om sên he nehako ham raq vu Anutu-yi-alam vahi pin. In ham tok vu maggin rot benekwerê vanê böpata, rëk ham nare niwëëk bayomin neya timu vu Yesu.

Anutu Neseggi Hil Niröp

⁵ Lob vanê sên ham nekwerê gwëbeng agi, og sênê tato vu hil bê Anutu nevang ngaa pin niröp, in maggin sênê nevang beham yoh vu bê rëk na medo Anutu yi nyëg.

⁶ Lob Anutu nevang huk niröp mu, om nahub rë loq mëm rëk bo maggin vu alam sên devevo maggin vu ham gwëbeng agi.

⁷ Log Anutu rëk geqo ham vër in ngaa maggin sên ham nekwerê gwëbeng agi, geham rëk medo nivesa geving he doq buk sên Mehöböp Yesu duk nom vu yagek geving yi angër niwëëk lo lo.

⁸ Yesu rëk duk nom los nengwah daggen böpata in gevang nyëvewen vu alam sên su deneggurek Anutu babu rë, gedeneruuk hil Mehöböp Yesu yi Bengö Nivesa ya lo.

⁹ Log hir nyëvewen sênê nebê: Demedo nenga in Anutu doq Nyëg Nipaya degwata los degwata. Su deyoh vu bê demedo geving Mehöböp rë, gesu rëk malaj jak yi nabê yi Mehö niwëëk los bengö

¹⁰ doq buk sên duk nom lo rë. Gaq Anutu-yi-alam, og rëk degeko yi jak rot kesuu, glam pin sên ayoj neya timu vu yi lo og rëk degelê yi medenapisek in. Lob yik ham og ham ayomin neya timu vu yi vorot raq gagek sên he nër vu ham lo.

Paulus Jom Raq Ya Vu Anutu Bê Gadu Alam Tesalonika Niwëëk

¹¹ Yik nebê sênê, om he medo najom raq ya vu Anutu yoh vu buk bê: Ggoin ham raq tu yi alam, om doq vu ham beham sepa doq yi niröp. Ham nevang ving yi om bo niwëëk vu ham in huk sên ham nevang los ngaa nivesa vesa pin sên ham malamin nesepa lo, banon jak nivesa.

¹² Nebê sênê in bê ham huk pin geqo hil Mehöböp Yesu Kerisi arê jak na vavunê log hil Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi degevang hir semusemu vu ham, bedegeko ham arëmin jak geving.

2

Alam Sên Denekeyêh Horek Lo Rëk Detetuhin Ham

¹ Arig lo, hil Mehöböp Yesu Kerisi rëk nom gökin nah, lob hil rëk angupin hil na vu yi, om he bê nanër vu ham nabê ham su kwetul doq in gagek sênê.

² In mehö la rëk denanër vu ham nabê Mehöböp yi buk tok yam ggovek ya gedenanër nabê ngaahur ti nër vu sir mederaq ni. Ma denanër nabê he kevu kapiya nebê saga ya vu sir. Rëk ma geham su kwam kwamin in hir gagek sênê genewamin jak pevis.

³ In mehöti rëk tetuhin ham, gaq buk sênê og su yoh vu bê rëk nam meris rë. Gaq mëm nabê alam ngahisekê degeko sir jak los degeruu demij vu Anutu namugin, gemehöti sên rëk natu Mehö-keyêhsên-horek-ala lo natök nam rangah geving rë, loq mëm. Yik Mehö Nipaya sên rëk mala nama doq Nyëg Nipaya lo.

⁴ Mehö sênê og rëk ngis begö vu ngaa pin sên mehönon denenër bê anutu lo los ngaa pin sên deneko raq lo, gegeko yi jak jak nabê kesuu. Om rëk getung yi sea doq na Anutu yi dub böp ayo vabuung genanër nabê yik yi Anutu.

⁵ Ma ham kwamin virek in gagek sên sa nado ving ham wirek gesenër vu ham lo?

⁶ Log ham raq ngaa sên neggërin aggata in mehö agi gwëbeng-ê ni ving. In yi buk yô nahên, om su yoh vu bê natök nam rangah rë.

⁷ Yönon, Mehö-keyêhsên-horek-ala medo nevang huk gwëbeng menedo, rëk mu nahên neggêp vunsên beyö rëk gëp nabê saga bena berup doq yi buk. In Mehö ti nahên neggërin yi aggata gwëbeng, rëk mu getahin bêr

⁸ og mēm Mehō-keyēhsēn-horek-ala rēk natōk nam rangah. Lob Mehōbōp Yesu Kerisi rēk ngis yi jak avi rasap menadiik. Log Mehōbōp mēm rēk natōk nam rangah los nikapiik bōpata, lob nikapiik sēnē rēk kevoh Mehō-keyēhsēn-horek-ala bemala nama na verōk yi.

⁹ Mehō-keyēhsēn-horek-ala sēnē natōk nam rangah, og rēk nam los Satan yi niwēek begevong ngaa bōp bōp los niwēek, gehuk aggagga in tetuhin hil.

¹⁰ Rēk gevong ngaa nipaya aggagga pin in gekuungin alam sēn vongin malaj nama lo. Bē ahēj gevong gāgek anon medegevong geving, og yoh vu bē geko sir nom vu Anutu, rēk mu ma om rēk malaj nama.

¹¹ Su deko Anutu yi gāgek anon rē, om Anutu rēk dēein sir lob gāgek kuungsēn los niwēek nam in tetuhin sir medegevong ving gāgek sēn anon ma lo.

¹² In alam pin sēn su denevong ving gāgek anon agi rē geyō denevong ahēj nivesa in ngaa nipaya mu lo degeko nipaya nyēvewen dok nah bemalaj nama.

Anutu Ggooin Ham Rak Bē Rēk Geko Ham Nom

¹³ Rēk mu arig lo, huk neggēp vu he bē he najom jak los ahēmin nivesa vu Anutu in ham noh vu buk. In Anutu ahē neving ham beggooin ham rak vu nyēdahis vorot in bē Anon Vabuung gevong beham ayomin nirōp jak. Lob ham gwevong geving gāgek anon, loḷ mēm geko ham nom vu Anutu.

¹⁴ Vongin bē ham gweko hil Mehōbōp Yesu Kerisi nikapiik los arē bōp nōk vu ham geving, om vong behe haḷo Bengō Nivesa yōk vu ham in bē tahi ham nom vu yi.

¹⁵ Nebē sēnē, om arig lo, ham ngo bare nimin wēek, beham sepa dok Anutu yi gāgek pin sēn he nēr vu ham ggēp avimin los kevu loḷ kapiya lo.

¹⁶ Lob hil Mehōbōp Yesu Kerisi luho hil Amad Anutu sēn ahēj neving hil lo devong behil ayod sepēp rak berēk gēp nabē sēnē degwata. Vong semusemu vu hil nyēmasēn in bē hil ajaḷ ni nabē rēk geko hil nah vu yi yōnon, om hil medo navo kwad in.

¹⁷ Om sa neḷetaḡ in ham bē luho degevong beham ayomin sepēp jak gedegevong nij wēek vu ham in ham nanēr ngaa los gevong ngaa nivesa mu.

3

Ham Najom Jak Vu Anutu Nabē Dok Vu He

¹ Log arig lo, he hōmin gāgek ti nahēn neggēp nebē: Ham najom jak vu Anutu nabē dok vu he in Mehōbōp yi gāgek serōḡ mena menoh vu nyēḡ pin, balam pin degeko jak pevis barē bōp jak nabē sēn ham aga.

² Log ham najom jak vu Anutu nabē bo he vēr in alam sēn nij paya los su nij rōp rē lo nemaj, in ham rak ni bē alam ngahisekē su ayoj neya timu vu Anutu rē.

³ Rēk mu Mehōbōp og su mehō kwa luu rē, gaḷ rēk gevong niwēek vu ham jak buk los gegin ham in Satan.

⁴ Log Mehōbōp tateḷin he kwamin behe rak ham nimin bē ham medo nevong ngaa pin sēn he nēr vu ham lo gwēbeng menedo, geham rēk medo gwevong nabē saga rot geving.

⁵ Om Mehōbōp bēr ham kwamin in ham kwamin bo nabē Anutu ahē neving ham, lob gevong beham bare mekwerē maggin los ayomin niwēek nabē sēn Kerisi nevong lo.

Alam Pin Denajom Huk Noh Vu Sir

⁶ Log arig lo, hil atu Mehōbōp Yesu Kerisi yi alam, om he vo horek vu ham banēr niwēek bē: Ham gwetah ham in arimin vahi sēn nij tebō gesu denevong huk rē lo, in sagaḷ su denesepa loḷ gāgek sēn he nēr vu ham lo rē.

⁷ Gaḷ ham sepa dok he vahamin, in ham ngo rak ni bē wirek sēn he nado ving ham lo, og he su nahēp sehēb rē.

⁸ Lob he su haḷo ham nos lu ngaa meris rē. Gaḷ he nebago, gehe nehevong huk niwēek rot menavimengin buk gerangah, in bē he su abo maggin vu ham.

⁹ He yoh vu bē gaḷo ham nos lu ngaa, rēk ma gehe nehevong nebē sēnē in bē ham gwelē besepa dok he vahamin.

¹⁰ He nado ving ham wirek, lob he vo horek vu ham nebē sēnē bē: Mehōti bē ni tebō in huk megēp sehēb, og ham su bo nos vu yi.

¹¹ Rēk mu he hangō gāgek bē ham vahi deneggēp sehēb gesu denevong huk ti rē, gaḷ yō medo deneraḷ nij in mehō ngwē hir ngaa.

¹² He tu Mehōbōp Yesu Kerisi yi hur om sēn he vo horek vu alam nebē saga bahee vu sir bē degevong huk nivesa bedemedo gedegeko monē jak, bemēm debago yō hir nos jak medega nirōp.

¹³ Log arig lo, ham su nimin tebō in huk nivesa, gaḷ ham medo gwevong noh vu buk.

¹⁴ Rēk mu nabē mehōti su sepa dok gāgek pin sēn he kevu loḷ kapiya agi rē, og ham ngo jak mehō saga ni nivesa, beham ngo medo ading in yi. Lob mēm rēk ni namum in yi ngaa sēn nevong lo begērin yi.

¹⁵ Rêk mu ham su gwelê mehö sênê paya rot, gaq ham kwamin bo nabê ham arimin rêk nevonq paya, om ham bo kwa nivesa vu yi.

Paulus Semu Gagék Hus

¹⁶ Hil Mehöböp sên ayo neggêp revuh lo gevong beham ayomin gêp revuh in ngaa pin sên tók vu ham lo, begêp noh vu buk pin. Log Mehöböp medo geving ham pin.

¹⁷ Sa Paulus sênê, sengo kwag nevo ham bemêm sa kevu gagék dus ti sênê raq sengo nemaq yoh vu sên sa nehevong loq sa kapiya pin lo, in bê ham jaq ni nabê sengo kevu yonon.

¹⁸ Hil Mehöböp Yesu Kerisi yi semusemu medo geving ham pin.

Kapiya Sën Paulus Kevu Muginsën Vu Kerisi-yi-alam Vu Timoti

¹ Sa Paulus sën Yesu Kerisi yi sinarë sa. Anutu sën ƙo hil yom vu yi lo luho Kerisi Yesu sën hil navo kwad in lo, yö denër bē sa ƙevong huk sagi.

² Lob sa ƙevu ƙapiya sënë yök vu hong Timoti sën sa nehalë hong bē sa nalug anon hong in ayom neya timu vu Kerisi lo. Hil Amad Anutu luho hil Mehöböp Kerisi Yesu degevang semusemu vu hong los kwaj gevangin hong, gedegevang bayom gēp revuh.

Hil Dahun Gagek Kuungsën Na

³ Wirek sa hevongin bē sena Masedonia jak, lob senër vu hong, rēk sa bē nanër gökin nah vu hong nabē: Gemedo Epesus in ƙenanërin alam vahi saga nabē su desarömin gagek kuungsën dok na medetahu alam dok.

⁴ Log ƙenanër vu sir nabē degevu ƙeriing los gagek sën denetatekin degwaj lo na, in gagek nebē sagi nevang mekwaj kwaj. Gaƙ su nelok vu sir bayoj neya timu vu Anutu rē.

⁵ Sa hevong horek sënë yök vu hong raƙ degwa timu sënë: Sa hevongin bē desepa dok bayoj niröp jak gekwaj verök jak bayoj na timu vu Yesu, lob mēm demedo los ahēj geving sir.

⁶ Yönon, in alam vahi devuu aggata niröp sënë ya, geya deneketul lok in gagek meris medenesap sir in jeggin jeggjin.

⁷ Alam sënë denekuung bē detu alam horek degwa. Rēk su deneraƙ yö hir gagek sën denevongwäng raƙ lo degwa ni rē, log sir duƙin gagek sënë degwa ving.

⁸ Nabē hil galë Anutu yi horek niröp nabē neggēp in bē tato aggata niröp vu hil, og hil rēk ajaƙ ni nabē ngaa nivesa.

⁹ Yönon, hil arak ni bē horek og su yam in bē nanërin alam sën nijröp raƙ lo rē, gaƙ yam in bē nanërin alam sën denekeyēh horek lo, los alam sën denevang ngaa jeggjin jeggjin los nengaj dahis lo. Geyam in bē nanërin alam sën deneruu demij vu Anutu lo, los alam nij paya, gesir sën denevasap Anutu yi ngaa vabuung lo, gesir sën denesepa lok ngaa dob yi mu lo; geyam in bē nanërin alam sën denesis amaj los ataj medenediik lo, los alam sën denesis mehōnon vahi medenediik lo ving.

¹⁰ Geyam in bē nanërin maluh los avēh sën denevang baggēb lo los denevang paya vu maluh ngwē lo. Geyam in bē nanërin alam sën deneggodeƙ alam in bē degeƙo monē jak sir lo, los alam gagek tetuhin sën, galam sën denelah gagek vun lo. Yönon, horek yam in bē nanërin ngaa nebē sënë los ngaa nipaya vahi pin sën nevang paya vu gagek anon lo.

¹¹ Gagek anon sënë neggēp lok Bengö Nivesa sën Anutu vo vu sa in bē sa nanër rangah lo, log Bengö Nivesa sagi netatekin Anutu arē böp los niwēek vu hil bē semusën ala yi.

Paulus Ahë Nivesa Vu Anutu In Kwa Pesivin Yi

¹² Hil Mehöböp Kerisi Yesu vo niwēek vu sa, gekwa nevo sa bē seyoh vu bē sa ƙevong yi huk, lob vong huk sënë lok ya sa nemaƙ, lom sa ahēj nivesa vu yi.

¹³ Yönon, wirek og senër pelë raƙ yi, log sa nehevong begö vu yi alam rot gesa nehako sa raƙ vu yi pangsën. Sa nehevong nebē saga in sa su raƙ degwa ni rē, gesa su hevong ving yi rē, rēk ma gekwa pesivin sa.

¹⁴ Lob Mehöböp vong semusemu ngahiseƙë rot vu sa, bemēm sayog neya timu vu Yesu Kerisi, besahēj ving yi pangsën.

¹⁵ Gagek sënëk yönon rot, beyoh vu bē alam pin degengo medegevang geving nabē Kerisi Yesu luk yam dob in bē geƙo hil alam nid paya nom vu yi. Lob sa mehō niƙ paya verök yi rot kesuu alam nij paya vahi pin.

¹⁶ Rēk mu Kerisi Yesu kwa vongin sa muƙin betato rangah raƙ sa bē nejom yi ahon rot. Lob alam vahi pin sën rēk ayoj na timu vu yi lo degelë jak sa bedejak ni nabē rēk kwa gevangin sir nabē saga geving, bedemedo malaj-tumsën degwata.

¹⁷ Om hil gaƙo mehō-los-bengö sën nedo degwata los degwata lo arē jak. Arē böpata los niwēek gēp rangah beyö gēp degwata los degwata, in mehō sënë og su nediiƙ rē, gehil su ayoh vu bē galë yi rē, log yik yi perurek timu saga sën Anutu sogek.

Timoti Bare Niwēek Begedu Alam Sën Denesis Begö Vu Anutu Lo

¹⁸ Nalug Timoti-e! Sebo horek sënë vu hong nabē: Kwam bo gagek sën alam-denenër-gagek-rangahsën denër raƙ hong wirek lo. Gebasu gagek sagi dok na ayom, lok mēm pasang gwevong begö megebare niwēek nabē mehō-begö-yi nivesa ti.

¹⁹ Lob gwevong geving niwëek megebare, gegemedo los ayom niröp. In alam vahi su denesepa lok ngaa nivesa in bê ayoj niröp jak rê, om sên deneyoh paya medevasap sir nebë sên yag ya mesis yi rak saap.

²⁰ Yik Humenaius luho Aleksander devong nebë sênë, lob sa hevong luho lok yah Satan nema in bê luho degeko vanë medejak ni, in luho su denanër pelësên jak Anutu arë nah gökin.

2

Hil Najom Jak Nabë Sênë

¹ Sa bê nanër niwëek vu hong nabë ham gwevong ngaa sênë natu muginsên: Ham najom jak in alam pin. Ham kwetag vu Anutu nabë doḡ vu sir bebo niwëek vu sir medebare, log ham najom jak los kwamin vesa vu yi in sir.

² Log su kwam birek in alam-los-bengöj galam pin sên denetu ala medeneḡin hil lo. Gaḡ ḡenajom jak in sir noh vu buk in mëm hil sepa doḡ Anutu megako arë jak niröp, log hil medo nivesa ḡengaa maggin su dahun hil.

³ Jomraksên nabë sênë og mëm yoh vu, bAnutu sên ḡo hil yom lo rëḡ kwa vesa in.

⁴ Neḡo hil yom vu yi, genevong in bê ḡeko alam pin nom geving, bemëm dejak ḡagak anon degwa ni.

⁵ In hil arak ni bê Anutu yö timu nedo, log Mehö mamer-yi timu nare lok Anutu los mehönon vuheng atov. Yik yi Kerisi Yesu, geyi mehönon.

⁶ Lob töḡ yam rangah lok yi buk niröp sên Anutu yö ggooin rak menër lo, bediik lok yah alam pin bej in baḡo sir nom.

⁷ Log Anutu ggooin sa rak bê sa natu sinarë begevong yi huk menanër yi ḡagak sênë rangah. Sagi og sa su nehekuung rak rê, gaḡ sa nanër yönön. Geggooin sa rak, menevong sa ya vu alam-yu-ngwë in bê sa tateḡin ḡagak vu sir bayoj na timu vu yi medejak ḡagak anon ni.

⁸ Nebë sênë, om sa hevongin bê alam denajom jak noh vu nyëḡ pin. Rëḡ mu degevuu ḡagak petupeksên los ahë sengënsên na gedepesu nemaj in ngaa nipaya lok mëm debarah nemaj jak medenajom jak na vu Anutu.

Gagak Rak Avëh

⁹ Log sa hevongin ving bê: Avëh dedahun sir bedejöp röprüp lu ngaa nivesa sên yik yoh vu bê avëh dejöp lo. Gaḡ su degeko sir jak medebii yuj los debunëḡ vu navij jak ḡumḡum goor lu vuneksên malangeri aggagga, los röprüp sên yi monë böpata lo.

¹⁰ Gaḡ degevong huk nivesa aggagga noh vu sên Anutu yi hur avëh lo degevong lo, og mëm sênë natu hir vuneksên anon rot.

¹¹ Avëh dedahun sir bayej nama gedegengo ḡagak medejak ni nivesa.

¹² Sa hevongin bê avëh ti su natu tatovaha ma ggev vu maluh rê, gaḡ sir avëh og avij gemir gemedo denapöo jak ḡagak mu.

¹³ In degwa nebë Anutu semu Adam muḡin lok mëm semu Eva tamusên.

¹⁴ Lob Adam su bê nenga vu ḡagak kuungsên rê, gaḡ avëh mu yö keyëh mebë nenga vu ḡagak.

¹⁵ Rëḡ mu avëh hir huk bê degeko naluj, om yik degevong nabë saga, gayoj na timu vu Yesu geving bahëḡ nivesa vu mehönön medesepa doḡ aggata niröp los deḡegin sir nivesa, og Anutu rëḡ ḡeko sir nah vu yi.

3

Gagak Rak Ggev Sên Denegin Kerisi-yi-alam Lo

¹ Gaḡek sênë og yönön: Bë mehöti gevongin nabë natu ggev beḡegin Kerisi-yi-alam, og sênëḡ gevong in huk nivesa ti.

² Nebë sênë, om ggev ḡegin yi nivesa in ngaa nipaya su ḡëp vu yi. Yik ḡeko avëh timu natu venë. Su gevong ngaa jeggin jeggin, gaḡ yik sepa doḡ kwa nivesa mu megevong huk niröp pin, ḡegeḡin alam vatëveḡ nivesa, ḡetateḡin Anutu yi ḡagak nivesa megero.

³ Ggev nebë sênë og su nanum pangsên mekeyevin, log su ahë sengën jak pevis, gaḡ nahubin alam gesu gevong beḡo jeggin jeggin, gesu ḡëp natumin monë pangsên.

⁴ Geyö ḡegin venë lo nalu lo nivesa begevong benalu lo nengaj yes vu aye medegurek babu.

⁵ In mehö sên su neḡin venë lo nalu lo nivesa rê lo, og su yoh vu bê rëḡ natu Anutu-yi-alam lo hir ggev meḡegin sir nivesa rê.

⁶ Log ham su gwevong bemehö mewis ti sên nahën negḡerin yi yom vu Kerisi lo natu ggev. In rëḡ ḡeko yi jak jak lob rëḡ bës benatök vu nyëvewen nabë Satan.

⁷ Om nabë hil getung mehöti natu ggev, og alam dahis la denanër geving rë nabë yi mehö nivesa, og mëm yoh vu bê natu ggev. Gaḵ nabë hil su gango rë, og maḵ rëḵ gägeḵ nipaya natōḵ rangah jaḵ yi, lob doḵ Satan yi gegweeng.

Gageḵ Raḵ Kerisi-yi-alam Hir Hur

⁸ Log gwetung alam sën kwaj nivesa lo denatu Kerisi-yi-alam hir hur geving nabë saga. Alam sën su denevong kwaj luu rë lo, galam sën su denenum wain rot medenekeyevin rë lo, galam sën su ggëp denetumin monë luu nḡaa rë lo.

⁹ Gaḵ mëm sir sën ayoj yō neggëp niröp gedeneraḵ gägeḵ-anon-vongvingsën-yi ni venuh lo og mëm.

¹⁰ Ham seggi sir namugin rë, loḵ nabë gägeḵ ti su neggëp vu sir rë, og mëm denatu Kerisi-yi-alam hir hur.

¹¹ Log ham gwetung avëh sën kwaj nivesa lo geving nabë saga. Avëh sën su denenër gägeḵ nipaya yah nenga rak mehō ngwë rë lo, gesu denevong nḡaa jeggin jeggin rë lo, gaḵ denenër gägeḵ niröp bedenevong yoh vu lo.

¹² Lob Kerisi-yi-alam hir hur lo, og degeḵo avëh ti ti natu venëj, lob degegin venëj los naluj nivesa.

¹³ Lob sir sën detu Kerisi-yi-alam hir hur bedenevong huk nivesa lo, og rëḵ bengöj nivesa, lob deyoh vu bê rëḵ degevong Kerisi Yesu yi huk nivesa los niwëëḵ.

Anutu Yi Aggata Degwa

¹⁴ Yōnon, gwëbeng sa nekevu ḵapiya sënë yōḵ vu hong, rëḵ mu sa bê nōḵ vu hong pevis.

¹⁵ Rëḵ mu nabë sa su nōḵ pevis rë, og gwelë gägeḵ sënë megejaḵ ni nabë Anutu-yi-alam sën detu Mehōböp Mala-tumsën-degwa yi alam lo, og rëḵ degevong nabë sënë in denegin gägeḵ anon medenegadu.

¹⁶ Yōnon, gägeḵ sën duu hil yah vetii Anutu lo, og gägeḵ böpata rot bedegwa neggëp. Gägeḵ sënë nebë:

Tu mehōnon raḵ betōḵ yam rangah,

log Anon Vabuung tateḵin yi degwa bê yi mehō yohvu.

Angër delë yi,

log bengö yoh vu alam dahis.

Mehōnon ayoj neya timu vu yi,

lob Anutu ḵo yi raḵ yah vavunë beḵo arë raḵ.

4

Gageḵ Raḵ Alam Tetuhinsën

¹ Anon Vabuung nër rangah bê dus jaḵ Buk-tamusën og alam vahi rëḵ degevu gägeḵ sën hil nehevong ving lo na, getum rëḵ degebë nengaj vu memō kuungsën ayej bedesepa doḵ Satan yi angër nipaya lo hir gägeḵ.

² Nḡaa sënë rëḵ nam vu alam kwaj luu sën denenër gägeḵ kuungsën lo. Alam sënë rëḵ ayoj bev rasap nabë aën niḵerus, besu deyoh vu bê deseggi nḡaa nipaya los niröp medejaḵ ni rë.

³ Log alam saga rëḵ denanërin nabë maluh los avëh su degeḵo sir, gaḵ demedo bu, log rëḵ denanërin nos los reggu vahi nabë hil su aga. Rëḵ mu su yoh vu rë, gaḵ Anutu yō tung nḡaa pin sënë in bê hil mehōnon sën hil ayod neya timu vu yi menaraḵ yi gägeḵ anon ni lo, hil aga gahëd nivesa vu Anutu.

⁴ In nḡaa pin sën Anutu tung lo og nivesa, om hil su ajuuk, gaḵ hil nanër ahëd nivesa vu Anutu gehil aga.

⁵ Eë, yōnon, Anutu yi gägeḵ los hil jomraksën saga nevang benivesa neraḵ.

Timoti Tu Kerisi Yi Hur Nivesa

⁶ Log nabë genanër gägeḵ pin saga vu hil arid lo sën Kerisi-yi-alam lo, og mëm saga rëḵ tato nabë getu Yesu Kerisi yi hur nivesa ti gegenesepa loḵ gägeḵ niröp megeneraḵ gägeḵ sën hil nehevong ving lo degwa ni.

⁷ Rëḵ mu nim dëlin ḵeriing nipaya los avëh atov hir gägeḵ turinsën meris meris, gaḵ mëm getahu hong doḵ Anutu yi aggata nivesa.

⁸ Yōnon, hil netahu hil loḵ nḡaa navid yi in bê hil navid gengoin, rëḵ mu yīḵ neloḵ vu hil paya teka mu. Gaḵ mu nabë hil tahu hil doḵ Anutu yi aggata, og yoh vu bê rëḵ doḵ vu hil pangsën rot. Saḡi og yoh vu bê doḵ vu hil vu buk sën hil nado gwëbeng aḡi, gehil rëḵ medo malad-tumsën vu tamusën geving.

⁹ Gägeḵ sënëḵ yōnon rot, beyoh vu bê alam pin degengo medegevong geving.

¹⁰ Om sên hil nehevong huk böp los nid kerus kerus. Hil ahurek Anutu sên mala-tumsên degwa lo babu in nevongin bê geço alam pin nom vu yi, lob ço hil sên hil ayod neya timu vu yi lo yom yönon.

¹¹ Om genanër gägek sênë vu sir megetahu sir dok in desepa dok.

¹² Nabë alam degelë hong nabë genahën magëm, bekwaj bo nabë hong mehö meris, og su gwevu huk rë. Gağ gemedo megetato aggata vu Kerisi-yi-alam pin jağ ngaa pin sên genanër los gwevong lo. Getato vu sir nabë ahëm neving sir yönon gayom neya timu vu Yesu, gegenesepa lok ngaa niröp mu.

¹³ Su nim tebö, gağ nim wëëk megenatevin Anutu yi gägek vu alam, begenanër Bengö Nivesa rangah megetatekin vu sir rot bona berup dok buk sên senök berup vu hong lo.

¹⁴ Su nim yes yes in Anutu yi semusên sên vo vu hong lo, in alam ggev debë nemaj rak hong wirek. Log alam-denenër-gägek-rangahsên denër bê semusên sênë rëk natök vu hong.

¹⁵ Om gwegin huk sagi nivesa noh vu buk begemedo dok rot, lob mëm alam pin rëk degelë nabë hong huk neya nivesa.

¹⁶ Gwegin hong los huk sên genevong agi bekwam bo gägek sên getahu sir dok lo nivesa. Gwevong huk sênë niwëëk rot, og mëm rëk gweko hong nom vu Anutu, begweko alam sên dengengo hong gägek lo nom geving.

5

Timoti Geli Alam Dok Aggata Niröp

¹ Su gebo gägek jağ alam böp, gağ gwelë sir nabë amam lo benahub gebo horek vu sir. Log gwelë alam magëm nabë arim lo sir.

² Log avëh böp og gwelë sir nabë atam lo, log gwelë avëh avö nabë avëhnöm lo gengaa nipaya nöç gëp.

Gagek Rak Avëh Alov

³ Log gwegin avëh alov lo sên reggaj diik gehej alam ma lo nivesa.

⁴ Gağ avëh alov sên nalu lo ma bu lo denedo lo, og mëm dejak ni nivesa nabë hir huk neggëp bê dedok vu amaj los ataj gebuj medegegin sir nivesa dok nah sên denegin sir wirek lo. In Anutu kwa vesa in ngaa nebë sênë.

⁵ In avëh alov sên yö perurek timu nedo lo, og rëk ayo na timu vu Anutu rot, lob rëk bengev jağ meketag na vu Anutu in alam buk gerangah.

⁶ Rëk mu avëh alov sên yö kwa nevo ngaa sên nesemu navi mu lo, og nahën nedo vesa rëk mu tu ngaa diiksên.

⁷ Om genanër ngaa sênë tato vu avëh geving, in desepa dok medemedo niröp gegagek la su gëp vu sir.

⁸ Rëk mu nabë mehöti su gegin yö yi alam nivesa rë, og mehö sênë su ayo neya timu vu Yesu rë. Yönon, nabë mehöti su gegin sir sên losho beggang ayo timu lo nivesa rë, og yi mehö nipaya verök yi rot kesuu alam dahis.

⁹ Lob nabë kwevu avëh alov arëj nabë Kerisi-yi-alam degegin sir, og kwevu sir nabë sênë arëj: Avëh sên rak maluh timu rëk diik genedo alov, lob yi ta mehödahis löö ya ggovek lo.

¹⁰ Gavëh sên alam denenër bengö bê nevong ngaa pin nivesa lo, og kwevu avëh nabë sênë lo arëj. Gavëh sên negin nalu lo nivesa, genevet alam vatëvek, geneço Kerisi-yi-alam vahi rak genelok vu alam sên denetök vu maggin lo, genevong huk nivesa vesa aggagga lo. Kë, avëh nabë sênë og mëm kwevu arëj.

¹¹ Gağ su kwevu avëh sên nahën navij mewis gereggaj nediiik lo arëj, in rëk ayoj gurek in maluh, bahëj geving nabë dejak maluh ngwë gökin, lob su kwaj bo Kerisi timu rë.

¹² Lob alam rëk denanër sir nabë nij paya, in dekeyëh gägek sên denër bê degevong huk vu Kerisi timu lo.

¹³ Rëk su rëk degevong nabë sênë mu rë. Gağ rëk nij tebö jağ pevis medegëp sehëb, gedegetup dok alam hir beggang medenengo mehö ngwë hir gägek medejak nij in mena detanë medenanër gägek aggagga sên hil su ayoh vu bê nanër rë lo.

¹⁴ Nebë sênë om sa bê avëh alov sên nahën navij mewis lo, og dejak reggaj nah in degeço naluj meyö degegin dok hir beggang. Yik degevong nabë sênë in Mehö sên nesis begö vu hil lo su natök vu gägek nipaya ti menanër jağ hil.

¹⁵ In geraç ni bê avëh la devuu aggata nivesa ya ggovek ya nebë sênë gedenesepa lok Satan.

¹⁶ Nabë Anutu yi hur avëh ti yi alam la reggaj denadiiik gedemedo alov, og avëh saga yö gegin sir. Yö gevong nabë sênë in su debo maggin vu Kerisi-yi-alam vahi medegegin sir. Nabë sênë in Kerisi-yi-alam mëm yik degegin avëh alov sên hir alam main sir lo mu.

Gagek Rak Alam Ggev

¹⁷ Alam ggev sën denevong huk nivesa rot lo, og ham sën Kerisi-yi-alam ham lo gwëko arëj jak geham dok vu sir nivesa rot. Sënëk sa nanër alam ggev sën denevong huk niwëek medenenër Anutu yi gagek rangah medenetatekin nivesa vu alam lo.

¹⁸ Nabë saga in gagek neggëp lok Anutu-yi-kaþiya nebë, “Su getaya burmakau sën denevong huk bedenevakë wit* lo avij,” gaq gëp in yik dega teka! In gagek ngwë neggëp ving bë, “Mehö sën nevong huk lo, og yoh vu bë geko nyëvewen jak.”

¹⁹ Log nabë mehö ti nanër ggev ti nabë nevong paya, og su gwëbë nengam vu aye, gaq mëm nabë mehö luu ma mehö löö denanër og mëm.

²⁰ Gaq mëm nabë ggev ti gevong ngaa nipaya ti, og gebarah yi verök jak alam ggev pin malaj, in sir vahi degelë lob degöneng in sir.

²¹ Sa nanër vu hong niwëek jak Anutu geKerisi Yesu losho angër sën Anutu ggooin sir rak lo malaj nabë: Gesepa dok gagek sën sa kevu agi niröp, besu kwam bo mehöti dok ayom namugin nabë vong paya, ma su vong paya rë, gaq gwengö gagek nivesa megeseggi lok mëm. Log su genanër gagek ahë sekë vu alam vahi gegenanër gagek ahë yes vu hong alam.

²² Log su gwëko mehö ti megwevong natu ggev pevis rë, in yi ngaa nipaya rëk nom peka jak hong geving, om ngo gwëgin hong nivesa in gemedo nivesa gengaa nipaya su gëp vu hong.

²³ Log su genanum bël kul meris mu rë, gaq genanum wain teka geving, in gevong bahëm medo nivesa, geniraksën sën netök vu hong buk ngahi lo nivesa jak teka.

²⁴ Log alam vahi, og hir ngaa nipaya neggëp rangah behil pin arak ni bë rëk denatök vu nyëvewen dok nah, rëk mu alam vahi, og hir ngaa nipaya yö neggëp vunsën, benahub rë lok mëm netök yam rangah.

²⁵ Yik ngaa nivesa vahi neggëp rangah nebë saga ving, gaq nabë neggëp vunsën og yö rëk netök yam rangah tamusën in su yoh vu bë gëp vunsën degwata rë.

6

Gagek Rak Hur Sën Detu Ngaa Meris

¹ Alam pin sën mehö la denebago sir medenetu hir ngaa meris lo, nabë Kerisi-yi-alam sir og degurek alaj lo babuj in gagek nipaya su jikin Anutu arë los yi gagek sën hil nanër lo.

² Log hur sën alaj detu Kerisi-yi-alam lo, og su kwaj bo nabë arij om degevong huk paya paya gesu degöneng in sir rë. Gaq ahëj geving alaj sënë rot in Kerisi-yi-alam sir, gepasang degevong huk nivesa rot vu sir. Om getatekin vu alam nabë degevong ngaa nabë sënë, log genanër bedevong.

Hil Su Ahëd Geving Monë Pangsën

³ Hil Mehöböp Yesu Kerisi yi gagek netatekin Anutu yi ngaa rangah menero vu hil niröp. Om nabë mehöti gebë gagek sënë geto getahu mehönon dok gagek agga ngwë,

⁴ og hil ajak ni nabë mehö sënë neko yi rak meris mu. Su kwa teka neggëp rë, gaq kwa nipaya neggëp vu yi. In ahë neving bë luho mehö ngwë degök sir in gagek la bedekesuu sir. Log ahë neving bë demehoo sir in gagek degwa. Ngaa nebë sënë og nevong balam ayoj nesis yi, gedenevong begö, gedenenër pelësën rak sir, gekwaj nevo ngaa nipaya rak alam vahi.

⁵ Log denenër sir in gagek bahëj sengën yoh vu buk in kwaj nipaya, gaq gagek anon su neggëp vu sir rë, in denekuung bë hil nesepa lok Anutu in hil agorek kupek lu ngaa.

⁶ Yönon, nabë mehöti sepa dok Anutu niröp begelë ngaa sën neggëp vu yi lo nabë yik yoh vu yi, og nelë saga bë neko ngaa ngahisekë rot.

⁷ In hil atad ko hil los nemad meris vu dob, log buk sën hil gevuu dob lo, og hil rëk anah nemad meris nabë saga.

⁸ Om nabë hil nos los tob neggëp vu hil, og yik ggovek behil medo revuh los kwad vesa.

⁹ Rëk alam sën kwaj nevo bë degeko kupek ngahisekë rot lo, og seggisën rëk natök vu sir, lob rëk debë nabë sën mehönon deneko reggu luk söv. Ayoj nekehe sir in kupek lu ngaa, lob denesepa lok ngaa kwamasën los ngaa nipaya agga ngahisekë, om rëk kebu jak sir bedenadiik bemalaj nama.

¹⁰ In ngaa nipaya aggagga degwa neggëp vu sën alam ahëj neving monë lo. Yönon, alam vahi ahëj neving monë pangsën rot, lob nedadii sir gedenevuu vongvingsën ya, log denevasap sir rak sënë medenetök vu maggin böpata rot.

Genapiik Vu Sën Gemedo Malam-Tumsën Degwata Lo Niwëek

¹¹ Rëk mu hong sën Anutu-yi-alam hong lo, og gweruu demim vu ngaa nabë sënë gegebeya in. Gaq yik nim wëek megesepa dok ngaa niröp los Anutu yi aggata sogek. Ayom na timu vu yi, log ahëm geving alam pangsën. Genajom hong ahon megebare niwëek gemalam yes.

¹² Ayom neya timu vu Kerisi, om getahu doḡ alam sēn deneserōḡ in bē degeḡo kupek-yagek-yi lo bepasang gēserōḡ niwēēk in gemedo malam-tumsēn degwata los degwata. In Anutu ggooin hong raḡ wirek loḡ buk sēn genēr rangah raḡ alam ngahiseḡē malaj bē rēḡ gesepa doḡ gaḡek anon lo.

¹³ Sa nanēr vu hong jaḡ Anutu sēn nevo saheng vu ngaa malaj-tumsēn pin lo, luho Kerisi Yesu sēn nēr yi gaḡek anon rangah raḡ Pontius Pilatus mala gesu ggōng in rē lo malaj nabē:

¹⁴ Gwēgin gaḡek pin sēnē nivesa. Su genanēr la paya, gesu gwēvong bemehō ngwē denanēr gaḡek nipaya jaḡ. Gaḡ ngo gwēgin nivesa begēp nirōp, rot behil Mehōbōp Yesu Kerisi duk nom.

¹⁵ Yōnon, Anutu ggooin yi buk raḡ ggovek ya bē rēḡ tato Kerisi rangah, lob yīḡ Anutu timu sēnē sēn semusēn degwa geyi ala menēgin ngaa pin los dahis. Alam-los-bengōj pin hir mehō-los-bengō yi, gemehō bōp pin hir Mehōbōp.

¹⁶ Yīḡ yi timu sēnē sēn su nediik rē. Yō nedo loḡ rangah soḡek, om hil su ayoh vu bē ana dus jaḡ yi rē. Mehōti su lē yi rē, gemehōti su yoh vu bē rēḡ gelē yi rē. Arē bōpata rot geniwēēk rot berēḡ medo degwata los degwata nabē saga. Yōnon.

Gaḡek Raḡ Alam Sēn Deneggorek Ngaa Ngahiseḡē Lo

¹⁷ Genanēr vu alam sēn deneggorek ngaa-dob-yi ngahiseḡē lo nabē su degeḡo sir jaḡ vu alam vahi, gesu kwaj na vu hir ngaa sēnē nabē doḡ vu sir, in rēḡ mala nama na pevis. Gaḡ mēm ayoj na timu rot vu Anutu, in yi saga yō nevong yi ngaa nivesa vesa ngahiseḡē vu hil in bē hil medo los kwad vesa.

¹⁸ Genanēr vu alam sēn deneggorek ngaa aga nabē degevong huk nivesa vesa ngahiseḡē, log degevong ngatum bedebo hir ngaa gelek alam bededok vu sir medegero.

¹⁹ Nabē degevong nabē saga, og rēḡ dengupin ngaa ngahiseḡē in doḡ vu sir vu tamusēn, lob deyoh vu bē rēḡ denatōḡ vu mala-tumsēn soḡek.

Gwēgin Hong Huk Nivesa

²⁰ O Timoti, gwēgin huk sēn Anutu vo loḡ yōk nemam aga nivesa. Gweruu demim vu gaḡek meris meris pin sēn anon ma lo, los gaḡek jeggīn jeggīn sēn su neya nirōp vu Anutu yi gaḡek rē lo. Log gweruu demim vu gaḡek sēn denenēr medenekuung raḡ bē kwa bōpata neggēp lok, rēḡ ma genesis begō vu Anutu yi gaḡek lo.

²¹ Alam vahi ahēj neving gaḡek nebē saga bedenēḡo raḡ, lob deneyoh paya in gaḡek anon. Anutu yi semusemu medo geving ham.

Kapiya Sën Paulus Kevu Netu Luu Vu Kerisi-yi-alam Vu Timoti

¹ Sa Paulus sën Anutu ggooin sa rak bevong sa tu Kerisi Yesu yi sinarë in bê sa nanër rangah nabë Kerisi Yesu yoh vu bê gevong bemehönon demedo malaj-tumsën.

² Lob sa kevu kapiya sënë yök vu hong Timoti in sahëg neving hong nebë sën sa nalug hong. Hil Mehöböp Kerisi Yesu luho Ama Anutu degevang hir semusën nyëmasën vu hong bekvaj pesivin hong gedegevang bayom gëp revuh.

Hil Su Nid Namum In Bengö Nivesa

³ Sa kenug lo detu Anutu yi hur wirek medeneko yi rak, lom sa nesepa lok vahaj menehevong nebë saga ving, lob sa neseggi lok ayog menehango, rëk mak sa nehevong niröp. Lob sa najom rak in hong los kwag vesa vu yi in hong rak buk pin.

⁴ Sa kwag nevo sën gesu wirek lo, om sa nehevong rot buk gerangah bê sa galë hong gökin, lok mëm sëk kwag vesa jak los dahis.

⁵ Lob sa kwag nevo bê ayom neya timu vu Anutu yönon, gaç su genetetuhin rë. In bum avëh Lois vong ving nyëmuğinsën, lob atam Ainike sepa lok vaha bevong ving, log serak nim bê hong nebë saga gwëbeng ving.

⁶ Om sa bê nanër vu hong nabë: Sa hebë nemağ rak hong wirek, lok mëm Anutu vu semusën vu hong in bê gwevong yi huk. Om gegwee doç semusën saga beniwëek jak.

⁷ In Anutu su vong Anon Vabuung vu hil in bê hil agöneng in hil rë, gaç vong vu hil in bê hil nid wëek bahëd geving mehönon, behil ngo gëgin hil nivesa.

⁸ Om su nim namum in hil Mehöböp beğëöneng in sën genanër yi gagek rangah lo. Gesu nim namum in sën seyam nado lok karabus in yi mehö sa agi. Gaç mëm gwëko niwëek vu Anutu bekwerë maggin jak Bengö Nivesa geving sa.

⁹ In Anutu ko hil yah vu yi beggooin hil rak in bê hil sepa doç ngaa niröp mu. Su vong nebë sënë rak sën hil nehevong ngaa nivesa lo rë, gaç vong yoh vu yö kwa besemu hil nyëmasën, degwa rak Kerisi Yesu. In nër vorot lok buk sën yö nahën gesu tung yagek los dob rë lo bê rëk gevong nabë saga.

¹⁰ Rëk mëm gwëbeng Kerisi Yesu, mehö sën ko hil vër in hil ngaa nipaya nyëvewen lo, tøk yam rangah ggovek ya betatekin gagek sënë lo degwa rangah vu hil. Log tatekin yam rangah bê: Nabë hil gevong geving Bengö Nivesa, og hil rëk medo malad-tumsën degwata los degwata, gak hil su rëk nadiik bimalad nama na verök yi rë.

¹¹ Lob tato sa bê sa natu yi sinarë benanër Bengö Nivesa sagi rangah getahu mehönon dok,

¹² om sën gwëbeng setök rak maggin. Rëk mu sa su nig nemum in rë, in sa narak mehö sën sayog neya timu vu yi lo ni, gesa narak ni bê yoh vu bê rëk gëgin ngaa sën tung lok yam sa nemağ lo nivesa rot, beberup doç buk sën hil bare mala lo.

¹³ Om gesepa doç gagek niröp sën senër tato vu hong wirek lo, los ayom na timu vu yi bahëm geving yi losho yi alam, in Kerisi yi mehö hong.

¹⁴ Yönon, Anutu tung ngaa nivesa anon sënë lok ya nemam in bê gwëgin, om gwëgin nivesa jak Anon Vabuung sën nedo lok hil ayod lo yi niwëek.

¹⁵ Log geraç ni vorot bê alam pin vu distrik Asia*, ving Pugelus luho Hermogenes, bedeneruu demij vu sa gesu denegga rak sa ggökin rë.

¹⁶ Rëk sa najom rak vu Anutu bê semu Onesiporus losho yi alam, in nevong besayog nivesa neraç yah beron ngahisekë. Su ni nemum in sën sa nado karabus agi rë,

¹⁷ gaç yam Rom lom sero sa niwëek rot betök vu sa.

¹⁸ Om Mehöböp kwa pesivin yi doç buk sën duk nom dob lo. Yönon, ngaa pin sën nevong ggëp Epepus wirek in doç vu sa lo, saga geraç ni venuh.

2

Genatu Yesu Kerisi Yi Hur-begö-yi Nivesa

¹ Om nalug-e! Gwëko semusën sën Kerisi Yesu nevo vu hil nyëmasën lo in doç vu hong beğebare niwëek.

² Log gagek pin sën senër rangah vu mehönon ngahisekë meğengo lo, og genanër vu alam nijesa vahi sën su rëk dekeyëh ayem rë lo, in mëm na denanër na vu alam vahi geving.

³ Genatu Kerisi Yesu yi mehö-begö-yi nivesa ti megekwerë maggin los kwam vesa nabë sa.

⁴ In mehö-begö-yi og su yah nejom huk agga ngwë ving rë, gaç netahu yi lok begö mu, in bê mëm ala sën ko arë in bê natu yi mehö-begö-yi lo kwa vesa in yi.

⁵ Gekwam bo mehō sēn nesorōg in bē kesuu alam vahi lo rē! Nabē su sepa doḡ horek sēn denenēr bē alam desepa doḡ medekesuu sir lo rē, og su yoh vu bē rēḡ kesuu megeḡo maḡub rē.

⁶ Log mehō sēn nevaroh nos loḡ huk anon benevong huk bōp in lo, rēḡ geḡo nos nyē namuḡin mega.

⁷ Kwam bo sa gagek sēnē nivesa rē, loḡ mēm Mehōbōp rēḡ tateḡin pin degwa vu hong megeḡaḡ ni.

⁸ Log kwam bo Yesu Kerisi sēn yi degwa vu Davit* lo, nabē diiḡ, rēḡ kedi raḡ yah vu bedub yoh vu sēn sa nanēr loḡ Bengō Nivesa lo.

⁹ Yiḡ sa nanēr Bengō Nivesa sēnē rangah, om sēn sa nekerē maggin raḡ agi. Yōnon, deduu sa ahon raḡ sēng nebē sēn sa mehō niḡ paya ti, rēḡ mu su deyoh vu bē denaduu Anutu yi gagek rē.

¹⁰ Om sēn sa niḡ wēēk menekerē maggin pin sēn netōk vu sa lo, in bē sedok vu alam sēn Anutu ggooin sir raḡ bē denatu yi alam lo. In Kerisi Yesu geḡo sir nah bedemedo geving Ama medemedo nivesa rot los vunek yunek yageḡ yi degwata los degwata.

¹¹ Gagek sēnē og yōnon:

Nabē hil dahun hil bayod na timu vu yi,

og yiḡ nebē sēn hil adiiḡ ving yi.

Om nabē hil gevang nabē saga yōnon,

og hil rēḡ medo malad-tumsēn geving yi geving.

¹² Log nabē hil ḡerē vanē bebare nidwēēk,

og hil rēḡ natu alam los bengōd megeḡin ngaa pin geving yi.

Gaḡ nabē hil nanēr nabē hil duḡin yi,

og rēḡ nanēr nabē yi duḡin hil geving nabē saga.

¹³ Hil mehōnon su nehevong yoh vu hil gagek rē,

rēḡ Kerisi og yō nesepa loḡ yi gagek menevang yoh vu.

Gaḡ su yoh vu bē rēḡ pekwē yi besepa doḡ aggata ngwē rē.

Hur Sogek Arēḡ Neggēp Nivesa Raḡ Anutu Mala

¹⁴ Om gebēr kwaj in gagek saḡi, geḡenanēr niwēēk vu sir nabē su dengis begō jaḡ gagek meris meris, in ngaa nebē saga og su nelok vu mehōnon rē. Gaḡ nevang paya vu alam vahi sēn vare denengo lo benevasap sir.

¹⁵ Ggwēp ḡenatum in ngaa sēn gevang bAnutu kwa vesa in hong lo. Gwevang huk nivesa begetatekin Anutu yi gagek anon nirōp in lob su nim namum in Anutu mala.

¹⁶ Gaḡ ḡenajul in gagek meris meris sēn su nesepa loḡ Anutu yi gagek rē lo, los gagek kwamasēn sēn anon nema lo, in ngaa nebē saga neli alam yah gedeneruu demij vu Anutu.

¹⁷ Gagek nebē sēnē nevasap hil nebē sēn pegges bōp nevang behil vahad lu ngaa nediiḡ lo. Lob Humenaius luho Piletus deloḡ ya ngaa sēnē.

¹⁸ Luho devuu gagek anon ya gedenenēr bē hil kedi raḡ yah ggovek ya, gaḡ hil su rēḡ kedi jaḡ vu bedub ḡōkin nah rē. Lob dekepē alam vahi raḡ gagek tetuhinsēn saga bedeggērin sir yah gedevuu Kerisi ya.

¹⁹ Rēḡ mu mudeng sēn Anutu varah luḡ ya lo nare niwēēk beḡagek neggēp raḡ bē, “Mehōbōp yō raḡ yi alam nij.” Log gagek ngwē neggēp ving bē, “Alam pin sēn denenēr bē Mehōbōp yi alam sir lo, og degevuū ngaa nipaya na gesu degevang!”

²⁰ Log loḡ mehō-los-bengō yi beggang, og gabum su goor los seriva yō meris nedo rē, gaḡ vahi og desemu raḡ ḡele los ngagek. In vahi og denevenah in nos bōp yi, gevahi og denegga nos loḡ raḡ buk.

²¹ Om nabē mehōti gevuū ngaa nipaya sēn sa nanēr agi na, og yi rēḡ nabē gabum malangeri sēn nos bōp yi lo beyoh vu bē Mehōbōp benah bemedo in rēḡ gevang huk nivesa vesa pin jaḡ.

²² Log gebeya in ngaa nipaya paya sēn magēm los avō ayoj nevu in lo, gaḡ gesepa doḡ ngaa nirōp. Gwevang noh vu hong gagek sēn ḡenenēr lo. Ahēm geving mehōnon, geham los alam sēn denejom raḡ ya vu Mehōbōp los ayoj nirōp lo medo jevuh ti.

²³ Genajul in alam sēn denevangwēng raḡ gagek meris meris los kwamasēn lo, in ḡeraḡ ni bē ngaa nebē saga nevang balam deneggōk sir in gagek.

²⁴ In Mehōbōp yi hur og su neggōk alam in gagek rē, gaḡ nemala yes vu alam pin. Netatekin gagek vu sir nivesa genejom yi ahon gesu nevo lok yah nipaya vu sir rē.

²⁵ Log bē mehō la demehoo yi gagek, og netatekin gagek degwa nirōp vu sir los ahē yes, in Anutu maḡ rēḡ gevang bedegērin ayoj medejaḡ gagek anon ni nivesa.

²⁶ In Satan ḡo sir loḡ yi gegweeng in bē degevang noh vu kwa, rēḡ mu nabē denakah sir vēr in, og mēm rēḡ kwaj bo ngaa nirōp mu ḡōkin.

3

Nгаа Nipaya Ngahisekë Rëk Berup Jak Gëp Hus

¹ Sa bë gejak ni nabë dus jak in dob sënë govek na, og buk nipaya rëk berup menatök vu hil.

² Alam rëk kwaj bo sir mu, gemalaj sepa monë lu ngaa rot. Degeko sir jak nabë sir alam böp gedegelé alam vahi nabë sir ngaa meris medenanër gagek nipaya jak sir. Su rëk degebë nengaj vu amaj lu ataj hir gagek rë, log su rëk kwaj vesa in ngaa nivesa sën alam denevong vu sir lo rë. Gesu rëk degönengin Anutu rë.

³ Su rëk ahëj geving naluj los amaj gataj lu ngaa rë, gesu rëk ahëj nakul rë. Rëk denanër gagek kuungsën jak mehönön ngwë, log su rëk denajom sir ahon rë, gak rëk desepa dok yö kwaj medegeko sir jak jak los ahëj sengën. Berëk degelë ngaa nivesa pin nabë nipaya,

⁴ log rëk debo hir alam dok na alam nij paya nemaj. Rëk degevong ngaa jeggin jeggin gesu degöneng in rë. Rëk degekuung nabë sir los bengöj, gesu rëk malaj sepa Anutu rë, gak rëk malaj sepa ngaa pin sën nesemu los nereyiiv navij lo.

⁵ Rëk dena soda los raro bavij nanër nabë Anutu-yi-alam sir, rëk mu ma gerëk denanër nabë ngaa meris besu niwëek neggëp lok rë. Om ham su gwa jak alam nabë sënë.

⁶ Log alam la nebë sënë ving, og rëk denadëgek mededok na beggan in bë detetuhin avëh kwaj masën bedesepa dok hir gagek. Avëh nebë sënë og medo mekwaj nesero aggata sën kevoh hir ngaa nipaya na lo, gemalaj anon in ngaa aggagga medenevuun rak rak.

⁷ Denevong in bë dejak gagek degwa ni, rëk su deyoh vu bë denatök jak gagek anon sënë rë.

⁸ Alam nebë sënë denevong ayej vu gagek anon nebë sën alam-yuj-töksën luu devong ayej vu Moses yi gagek wirek lo, Yanes luho Yabres. Alam nebë sënë og kwaj nesepa lok ngaa nipaya mu, gesu denevong ving Anutu yönon rë.

⁹ Rëk mu hir ngaa sënë su rëk na meböpata jak rë, gak rëk alam pin dejak ni nabë ngaa kwamasën nebë sën Yanes luho Yabres hir ngaa wirek lo.

Genajom Anutu Yi Gagek Ahon

¹⁰ Gak hongëk genesepa sa wirek, om gerak gagek sën sa nanër vu mehönön lo ni vorot, gegerak ngaa pin sën sa nehevong lo ni ving. Gerak huk sën sa bë gevong banon jak lo ni, gegerak ni bë sayog neya timu vu Anutu yönon. Gerak ni bë sa su ahëg sengën neraç pevis rë, gak sahëg neving alam pin besa nekerë maggin los kwag vesa.

¹¹ Gerak ngaa nipaya sën alam dedegëngin rak sa lo, los vanë sën tök vu sa ggëp Antiok los Ikonium geLustra lo ni. Yönon, gerak ngaa maggin pin sën sa nekerë lo ni bë netök vu sa, rëk mu Mehöböp nevo sa vër in ngaa pin saga.

¹² Yönon, gerak ni bë alam pin sën denesepa lok Kerisi Yesu bedenevongin bë degevong noh vu yi gagek lo, og rëk denatök vu vanë.

¹³ Rëk mu alam nij paya los alam gagek kuungsën saga rëk detetuhin alam vahi. Log yö rëk detetuhin sir geving, lob mëm rëk nij paya jak na verök yi rot.

¹⁴ Rëk mu hong, og gesepa dok gagek sën detahu hong lok begerak ni vorot bë gagek anon lo. Om kwam bo alam sën denetahu hong lo,

¹⁵ log kwam bo nah Anutu-yi-kapiya vabuung, sën wirek ngo genahën hurmahen gegerak ni rot beberup gwëbeng agi. Kapiya sënë yoh vu bë bo kwa vu hong megejak sënë ni nabë: Bë ayom na timu vu Kerisi Yesu og mëm rëk geko hong nah vu Anutu begemedo nivesa geving yi.

¹⁶ Gagek pin sën neggëp lok Anutu-yi-kapiya lo, og Anutu yö nër vu yi alam bedekvu yam rangah beyoh vu bë dok vu hil. Gagek sagi nevo kwa vu hil, genetato hil ngaa nipaya rangah vu hil, log neggërin hil yah benetato aggata niröp vu hil,

¹⁷ in bë hil sën Anutu-yi-alam hil lo anoh vu rot bemedo in hil gevong huk nivesa vesa pin niröp.

4

Getatekin Anutu Yi Gagek Anon Niröp

¹ Kerisi Yesu rëk gengo alam-malaj-vesa los alam-diiksën hir gagek, om sa nanër niwëek vu hong gëp Anutu mala, gegëp Kerisi Yesu sën rëk duk nom dob menatu ala lo mala nabë:

² Genanër yi gagek rangah! Nabë alam degebë nengaj vu, ma nij dëlin, og ggovek gehongëk pasang genanër jak buk pin, in gwelu ayoj medegërin sir. Genanër hir ngaa nipaya rangah vu sir. Gegwejiin sir nabë desepa dok aggata nivesa. Su nim tebö jak, gak genajom hong ahon megetahu sir nivesa.

³ In nahub rë og mak su rëk degebë nengaj vu gagek anon rë. Gak rëk ahëj geving gagek mewis mewis begetup deserög in nabë degebë nengaj vu tatovaha agga ti ti lo in degevong bahëj nivesa.

⁴Lob rëk degemir nengaj vu gägek anon, gedegërin sir nah vu kerriing los gägek kuungsën.

⁵Rëk mu hong, og gwegin hong nivesa begesepa dok ngaa niröp mu. Gebare niwëëk megweko vanë. Gegemedo megenanër Bengö Nivesa rangah nabë sinarë lo, lob gesemu hong huk pin megwero, gesu nim tebö in.

Paulus Vongin Semu Yi Huk Begovek Na

⁶In sa, og yik vong bë sa nig kök keseh nebë sën denekeseh wain tu seriveng vu Anutu lo. Yönon, sa buk ggovek ya bedus rak bë sa nadiik.

⁷Sa nasis begö nivesa rak buk, lob ggovek ya. Gesa nig wëëk mesa neserög rot, om sèk sewah na. Sayog neya timu vu Yesu rot menado.

⁸Lob sa madub nivesa sën tato nabë sa mehö yohvu lo neggëp, om Mehöböp rëk bo vu sa dok buk sën hil bare mala lo in yik rëk gengo mehönon hir gägek meseggi niröp. Su rëk gevong vu sengo timu rë, gak rëk gevong vu alam pin sën kwaj nevo bedenevongin bë duk nom lo.

Gägek Hus

⁹Nabë geyoh vu bë genam vu sa, og su genaköpek, gak genam pevis.

¹⁰In Demas ahë neving ngaa-dob-yi bevuu sa ya geya Tesalonika, log Kreskens ya distrik Galata, geTitus ya distrik Dalmatia.

¹¹Gak yik Lukas yö timu nahën nedo ving sa. Om gwëko Markus sepa bemelu nam, in mehö nivesa beyoh vu bë dok vu sa balu gevong huk dok ti.

¹²Gak Tukikus, og sa hevong ya Epesus.

¹³Bë genam, og gwëko tob-ayööng-yi sën sa hebë meneggëp Karpus ben vu Troas lo, los kapiya sën neggëp ving lo, megenam. Gesu kwam birek in sipsip navi sën hil nekevu gägek rak lo, gak gwëko nam geving.

¹⁴Gak Aleksander sën mehö nesemu dëg lu ngaa rak kopa lo, og mëm nevonng paya vu sa rot, om Anutu rëk bo dok nah nyëvewen vu yi noh vu ngaa sën nevonng lo.

¹⁵Om ngo gwegin hong nivesa vu yi geving, in nesis begö rak he gägek benemehoo he rot.

¹⁶Log sën sa nare gägek nyëdahis lo, og mehöti su nare ving sa menelok vu sa rë. Gak alam pin deveya in sa, rëk yik ggovek gesa najom rak vu Anutu bë su bo dok nah vu sir.

¹⁷Rëk mu Mehöböp nedo ving sa bevo niwëëk vu sa in bë mëm Bengö Nivesa berup niröp gëp savig begëp rangah vu alam dahis medegengo, lob Anutu vo sa vër in reggu bemën saga avi.

¹⁸Lob Mehöböp rëk geke sa vër in ngaa nipaya pin sën nabë degevonng vu sa lo, gegeko sa na yi nyëg nivesa vu yagek. Om hil gako arë jak na vavunë degwata los degwata. Yönon.

¹⁹Log genanër sayeg vu Priska luho regga Akwila losho Onesiporus yi alam nabë sa kwaj nevo sir.

²⁰Erastus nedo Korint, log Tropimus og nirak, lob sa hebë meneggëp Miletus.

²¹Nabë genam, og genam pevis dok buk nivesa sën ayööng yö nahën agi. Ebulus luho Pudens geLinus luho Klaudia belosho hil arid lo pin denër bë kwaj nevo hong.

²²Mehöböp medo dok ayom, log Anutu gevong semusën vu ham.

Kapiya Sën Paulus Kevu Vu Titus

¹ Sa Paulus, Anutu yi hur sa, geYesu Kerisi yi sinarë sa, in bê sa gevang balam sën Anutu ggooin sir rak lo ayoj na timu vu yi medejak gagek anon sën netatekin aggata niröp vu hil in hil sepa dok lo ni.

² Tato sa in bê sa nanër medejak ni nabë deyoh vu bê demedo malaj-tumsën degwata los degwata, noh vu sën Anutu nër yô wirek lo, gak su nekuung rak rë.

³ Log Anutu sën neko hil yah vu yi lo nër gagek sagi yam rangah niröp loğ buk sën yô kwa vo beggooin rak lo. Lob vo huk sënë loğ sa nemağ bê sa nanër rangah vu mehônön.

⁴ Lob sa kevu kapiya sënë yök vu hong Titus in aluu hoho nehevong ving gagek sënë, om sën getu sa nalug yônön rak saga. Hil Amad Anutu luho Yesu Kerisi sën neko hil yom vu yi lo degevang semusemu nyëmasën nôk vu hong los degevang bayom gëp revuh.

Gagek Rak Alam Ggev Sën Denegin Kerisi-yi-alam Lo

⁵ Sa hevuu hong megenedo Krete in bê gesemu huk vahi sën nahën gesu niröp nerağ rë lo, begwetung ggev jak alam la noh vu beggang-bu pin saga in degegin Kerisi-yi-alam. Noh vu sën senër tato vu hong wirek lo bê:

⁶ Nabë alam denelë mehöti bê su nevang ngaa nipaya rë, geyik venë timu. Genabë nalu lo denevang ving Kerisi ving, log gagek su neggëp vu sir bê ahëj neving ngaa nipaya jeggin jeggin genengaj dahis rë, og mëm gwetung alam nabë saga denatu ggev.

⁷ In mehö sën netu ggev lo, og tu Anutu yi hur in gëgin yi alam los yi huk. Om sepa dok aggata niröp mu, in lob alam su denatök vu ngaa nipaya gegëp vu yi. Gesu geko yi jak jak, gesu ahë sengën jak pevis, gesu nanum mekeyevin, gesu ngis alam jeggin jeggin, gesu gëp natumin monë lu ngaa nabë gekol ngahisekë.

⁸ Gak mëm gevang nivesa vu alam sën deneyam vu beggang-bu ngwë lo; gahë geving aggata nivesa pin besepa dok kwa nivesa mu, in bê medo niröp rot megevang noh vu Anutu kwa. Najom yi ahon,

⁹ genajom gagek anon sën denetahu yi loğ lo ahon geving. Og mëm yi yô yoh vu bê tatekin vu mehônön megadu sir jak gagek niröp pin, geyoh vu bê nanër gagek los kwa, benanër alam sën bê dedahun gagek anon na lo hir gagek tato nabë su niröp rë.

Alam Kuungsën Ngahisekë Denedo Krete

¹⁰ Yônön, alam ngahisekë rot vu saga su denesepa loğ gagek niröp rë, gak yô medo denenër gagek meris meris gedenevangin bê degekuungin alam. Lob alam sën derah* navij bedetu alam Yuda lo, denevang nebë sagi pangsen rot.

¹¹ Om gwevang balam nabë sagi avij gemir, in denetahu mehônön loğ gagek sën su yoh vu rë lo gedeneko monë rak. Lob denekepë alam ngahi rak hir gagek sagi beneggërin sir yah vu sir.

¹² In alam Krete ti sën denër yi bê hir mehö-nenër-gagek-rangahsën ti yi lo, nër sir wirek bê, "Alam Krete sagi, og sir alam gagek kuungsën ata, gesir nebë reggu bemën nipaya, log denevang ahëjta gedeneğgëp sehëb."

¹³ Gagek sagi og yônön rot. Om genanër niwëek vu sir in dejak hir ngaa nipaya ni borot bedegërin sir, lob mëm degevang geving gagek anon niwëek.

¹⁴ Gak su degevang geving alam Yuda hir keriing meris aggagga los alam sën deneruu demij vu gagek anon lo hir horek aggagga.

¹⁵ Nabë mehöti ayo niröp bekwa bo ngaa ti nabë nivesa, og ngaa saga nivesa vu yi. Rëk mu alam ayoj ningöhek sën su denevang ving Anutu rë lo, og denelë ngaa pin nebë su nivesa rë, gak kwaj nipaya los ayoj ningöhek rak.

¹⁶ In avij nenër bê derak Anutu ni, rëk mu ngaa sën denevang lo netato bê deruu demij vu yi. Sir alam nij paya gedenekeyëh yi gagek, log su deyoh vu bê degevang ngaa nivesa ti rë.

2

Gagek Rak Alam Atov

¹ Gak hong, og genanër Anutu yi gagek megetatekin niröp vu sir megenanër nabë:

² Alam böp og su denanum medekeyevin. Gak demedo revuh mekwaj bo ngaa niröp, gayoj na timu vu Kerisi niwëek bahëj geving mehônön, log debare niwëek in ngaa maggin pin.

³ Log avëh böp degevang nabë saga geving. Desepa dok aggata sën yoh vu lo, gesu denanër gagek nah nenga jak mehö ngwë, gesu denanum bêl niwëek pangsen begëp denatumin. Gak denatu tatovaha avëh medetahu aggata niröp vu alam vahi.

⁴ Detatekin vu avëh avö nabë dejak reggaj log ahëj geving reggaj los naluj lo, bekwaj bo ngaa niröp gedegegin sir nivesa in ngaa nipaya.

⁵ Degegin hir huk nivesa log degegin reggaj los naluj lo nivesa, gededok vu alam vahi geving, log degurek reggaj hir gagek babu. Degevong ngaa pin sënë in alam su denanër pelë jak Anutu yi gagek.

Gagek Raq Magëm Lo

⁶ Log getato aggata niröp vu magëm lo geving nabë saga, nabë degegin sir nivesa.

⁷ Lob ngaa pin sën genevong lo, og gwevong in degelë medejak ni nabë degevong nabë sënë og mëm nivesa. Log nabë getahu alam dok gagek, og su gesarömin gagek nipaya geving. Gaq kwam bo gagek nivesa jak buk pin begenanër.

⁸ In nabë genanër gagek niröp mu nabë saga, og mëm alam sën denelë hil paya lo su rëk denatök jak nipaya ti gegëp vu hil rë, lob nij namum.

Gagek Raq Hur Sën Denevong Huk Vu Alaj

⁹ Log genanër vu hur sën alam denebago sir bedenetu hir ngaa meris lo nabë degurek alaj babuj in ngaa pin. Degevong huk nivesa in alaj kwaj vesa in sir, gaq su denanër gagek nipaya nah vu alaj.

¹⁰ Log su degodek alaj hir ngaa mahen teka, gaq desepa dok aggata niröp mu noh vu buk pin. Loq mëm huk pin sën degevong lo gëp nivesa, in lob nabë hil nanër gagek jak Anutu sën neko hil yah vu yi lo, og alam degelë nivesa.

Hil Gegin Hil Nivesa Bemedo Gegin Kerisi Yi Buk

¹¹ Anutu vong yi semusemu vu hil nyëmasën beneggëp rangah rot bë alam pin deyoh vu bë denom vu yi bedemedo nivesa geving yi.

¹² Anutu yi semusemu sagi sën netatekin vu hil bë hil gevuu ngaa pin sën nevong behil su nesepa loq Anutu niröp rë lo na; los hil gevuu ngaa nevu nevu dob yi pin sën hil kwad neya vu lo na. Gehil gegin hil nivesa los tetuu aggata niröp mesepa dok Anutu yi ngaa noh vu buk pin sën hil nahën nado agi.

¹³ Gehil medo mabo kwad in Anutu yi semusemu nabë rëk anon jak. In Kerisi Yesu diik in bë geko hil nom. Om hil medo gegin buk sën luho Anutu böp denatök nom rangah los arëj böpata gelos hir vuneq vuneq yagek-yi lo.

¹⁴ Yönon, Kerisi diik loq yah hil bed in bë bago hil nom los bo hil vër in ngaa nipaya pin, gejevu hil ayod mesemu. Bemëm hil natu yö yi alam, gehil malad sepa ngaa nivesa mu begevong.

¹⁵ Om genanër gagek sagi vu mehönon noh vu buk. Gegwee vu sir nabë desepa dok gagek sënë, gegenanër hir ngaa nipaya rangah vu sir. Gelok yah Anutu ben, om genanër gagek vu sir, gemehöti su nanër nabë hong mehö meris mekeyëh hong.

3

Hil Bare Nidwëek Megevong Ngaa Nivesa

¹ Gebër mehönon kwaj noh vu buk nabë degurek gavman los alam pin sën denevong huk gavman lo babuj, gedegetung malaj in huk nivesa pin bedegevong.

² Su denanër gagek nipaya jak mehö ngwë, gesu degevong begö. Gaq demedo los mamer, gedegevong ngaa los malaj yes jak alam pin malaj.

³ In geraq ni bë wirek og hil kwad ma ving. Lob hil nekeyëh gagek. Lob Satan nekuung in hil, behil nesepa loq ngaa nevu nevu los ngaa sën nesemu los nereyiv hil navid lo mu. Hil nehevong ngaa nipaya bayod nesis yi. Alam vahi denelë hil bë hil alam nid paya, gehil nehalë sir loq yah bë nij paya.

⁴ Rëk mu Anutu sën neko hil yom vu yi lo, vong Yesu yam in bë tatekin rangah nabë nelë mehönon nivesa bekwa pesivin sir.

⁵ Su neko hil yom degwa rak huk yohvu sën hil nehevong lo rë, in huk yohvu su neggëp vu hil rë. Gaq neko hil yom rak sën yö kwa pesivin hil lo. Lob ripek hil ngaa nipaya ya, gevong behil atu mewis rak. Lob Anon Vabuung semu hil behil nid vesa rak yah.

⁶ Yönon, Yesu Kerisi sën neko hil yom vu Anutu lo tatekin aggata in Anutu gevong Anon Vabuung jak nam hil rot.

⁷ Vong nebë sënë in bë nanër hil nabë hil alam yohvu jak yi semusën nyëmasën, getato hil nabë hil rëk medo malad-tumsën degwata geving yi. Om sën hil navo kwad in gagek sënë bë anon jak.

⁸ Gagek sagi og yönon rot.

Lob sa nehevongin bë genanër gagek sënë niwëek, in alam sën ayoj neya timu vu Anutu lo og mëm rëk malaj sepa huk nivesa vesa medegevong. In ngaa nebë sënë og nivesa benelok vu alam.

⁹ Rêk mu tepêk kwamasên aggagga sên degwaj ma lo, los sên denetatekin degwaj lo, gegâgêk ahê sengênsên, gesên denemehoo sir in horek lo, og gebeya in ngaa nabê saga. In ngaa sênê og su rêk doḡ vu hil rê, gaḡ anon ma.

¹⁰ Log mehōti sên gevongin nabê basuh Kerisi-yi-alam lo, og gwero yi gagek noh vu beron ti ma luu. Rêk nabê su gengo ayem rê, og ggovek, genim dêl jaḡ yi.

¹¹ In geraḡ ni bê mehō nebê sagi og vuu aggata nirōp ya, om rêk geḡo nyêvewen doḡ nah yi ngaa nipaya sagi.

Gagek Hus

¹² Sêk gevong Artemas ma Tukikus nôk berup vu hong, lob mêm rêk genam pevis vu sa vu Nikopolis. In sa kwag nevo bê sêk medo saga bebuk-ayöông-yi govek na rê.

¹³ Gedoḡ vu mehō-horek-yi Senas luho Apolos megwero luho hir aggata in luho su dejak vu in ngaa la gêp aggata.

¹⁴ Log hil alam pin yō detahu sir doḡ huk nivesa geving in demedo nivesa, bededoḡ vu alam sên deneraḡ vu in ngaa lo geving. Gaḡ su degêp sehêb behej huk anon nama.

¹⁵ Alam pin sên denedo ving sa agi kwaj nevo hong medenenêr. Log genanêr vu Kerisi-yi-alam sên ahêj neving he lo geving, nabê he kwamin nevo sir. Anutu yi semusên nyêmasên nôk gêp geving ham.

Kapiya Sën Paulus Kevu Vu Pilemon

¹ Sa Paulus, sa nado karabus raḡ sën sa nanër Kerisi Yesu yi gagek rangah. Alu hil arid Timoti kevu kapiya sënë yök vu hong Pilemon sën alu ahëmin neving hong balöö nehevong Anutu yi huk loḡ ti lo.

² Alu kevu kapiya sënë vu melu he avëhnömin Apiya, gevu Arkipus sën tu Anutu yi mehö-beḡö-yi ving hil lo. Log alu kevu vu Yesu-yi-alam sën yam denesupin sir loḡ hong beggang lo pin ving.

³ Hil Amad Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi degevong hir semusemu nyëmasën nöḡ vu ham beham ayomin gëp revuh.

Pilemon Ahë Naving Mehöböp

⁴ Sa kwaḡ nevo hong mesa najom raḡ in hong vu sa Anutu yoh vu buk pin nebë sahëḡ nivesa vu yi in hong.

⁵ In sa nehango galam denenër bë ahëm neving Mehöböp Yesu, bayom neya timu vu yi rot, log ahëm neving Anutu-yi-alam pin ving.

⁶ Log sa najom raḡ bë hil medo jevuh ti, in hil nehevong ving ggëp ti. Lob sënë rëḡ gevong beḡejaḡ ngaa nivesa vesa pin sën tu hil ngaa in Kerisi-yi-alam hil lo ni.

⁷ Arig-e, yönon! Ahëm neving Anutu-yi-alam megeneloḡ vu sir lob ayoḡ sepëp raḡ. Gesaga vo niwëëḡ vu sa ving besa kwaḡ vesa rot.

Pilemon Geḡo Onesimus Nom Nabë Ari

⁸ Log sa bë ḡetaḡ ngaa ti vu hong. Kerisi yi mehö sa, om seyoh vu bë nanër los niwëëḡ vu hong nabë gwevong nabë sënë.

⁹ Rëḡ mu su rëḡ nabë saga rë, gaḡ sëḡ nahub ḡetaḡ vu hong in alu ahëd neving hil. Yönon, sa Paulus sën sa neḡetaḡ vu hong lo! Sa atov raḡ, gesa nado loḡ karabus raḡ sën sa nanër Yesu Kerisi yi gagek rangah lo.

¹⁰ Sa ḡetaḡ vu hong nabë: Gwelë sa naluḡ Onesimus nivesa. In sën sa nado karabus lo, lob sehërin yi yom vu Kerisi benebë sën tu sa naluḡ.

¹¹ Wirekek su nevong huk nivesa meneloḡ vu hong rë, gaḡ gwëbeng sënë og rëḡ gevong huk nivesa bedoḡ vu hong gesa geving.

¹² Lob sa nehevong yi yök vu hong ggök yahin, rëḡ mu sagi vong bë sa vepul sa navig len ti vër behevong yök vu hong.

¹³ Yönon, sa nado loḡ karabus raḡ sën sa nanër Bengö Nivesa rangah, lob sa nehevongin bë gulin yi bemedo geving sa in doḡ nah böm bemedo gëgin sa nivesa.

¹⁴ Rëḡ ma gesa su rëḡ gevong jeggin rë, in su genedo in bë gengogëkin rë. Gaḡ mëm nabë ngo gemedo bekwam bo nabë gwevong nivesa vu sa, og mëm.

¹⁵ Onesimus tah yi vër in hong dus teka, om maḡ ngaa saga verup in bë mëm rëḡ gwëḡo yi nah gökin bemedo degwata geving hong.

¹⁶ Om gwëḡo yi nöḡ vu hong, rëḡ mu su gwelë yi nabë hur sën tu ngaa meris mu. Gaḡ sagaḡ maya gegwëbeng og tu arim ti, om ahëm geving yi. Yönon, sahëḡ ving yi rot, rëḡ mu mëm mak ahëm geving yi kesuu sa, in ngo hong hur rëḡ mëm tu arim ving.

¹⁷ Genelë sa nebë alu nehebë loḡ ti in Yesu yi huk, om gwelë Onesimus nabë sa, megwëḡo yi nöḡ vu hong.

¹⁸ Lob nabë vong ngaa ti paya vu hong, ma su vo loḡ hong ngaa ti wirek rë, og ggovek, getum gwëbë sarëḡ doḡ nah in sebo doḡ.

¹⁹ Sengo kevu gagek sënë raḡ nemaḡ niröp bë, sa Paulus sengo rëḡ bo doḡ nah ngaa sënë nyëvewen vu hong. (Log sa su rëḡ nanër vu hong nabë sa nyëvewen ti neggëp vu hong in sën sa haḡo hong yom vu Anutu wirek lo rë.)

²⁰ Arig-e! Mehöböp yi mehö hong, om sa bë gwevong ngaa nivesa vu sa. Nabë gwëḡo Onesimus nöḡ vu hong los ahëm nivesa vu yi, og saga rëḡ gevong besa kwaḡ vesa jaḡ gesa gevong Kerisi yi huk los ayog sepëp.

²¹ Log serak ni besa kwaḡ nevo bë rëḡ gwevong noh vu gagek sën sa kevu agi. Yönon, serak ni ggovek ya bë rëḡ gwevong pangsën rot mekesuu ngaa sën senër vu hong gwëbeng agi.

²² Log sa gagek ngwë nahën nebë: Gwero sa nyëḡ ayo ti begëp borot, in sa kwaḡ nevo bë Anutu rëḡ gengo ham jomraksën, lob rëḡ bo sa vër besenök vu ham.

Gagek Ahë-nivesa-yi

²³ Log Epapras sënë nedo karabus ving sa raḡ sën nenër Kerisi Yesu yi gagek rangah lo. Kwa nevo hong ving benër bë ahë nivesa in hong.

²⁴ Log sir sën he nehevong Anutu yi huk loḡ ti lo, Markus, gAristarkus, geDemas, geLukas lo, kwaj nevo hong ving bedenenër.

²⁵ Hil Mehöböp Yesu Kerisi yi semusemu medo geving ham pin anomin.

Kapiya Sën Ya Vu Alam Hibru

Anutu Nalu Ko Gagek Yam Vu Hil

¹ Wirek Anutu vông gagek vu hil kenud lo verup alam-denenër-gagek-rangahsën lo avij beron ngahisekê, gerak aggata ngahisekê.

² Rêk vu buk sën sën Buk-tamusën vôngin berup lo, om Anutu nenër gagek vu hil verup Nalu avi. Anutu ggooin yi rağ ggovek ya bê doğ nah ben begeko ngaa pin natu yi ngaa, lob semu ngaa pin los dahis rağ Nalu nema ving.

³ Nalu og yik Anutu yi niwëek los nikapiik yi, beyik luho Anutu neggêp ti. Lob yi gagek los niwëek nevong bengaa pin sën nêdo niwëek. Revu hil mehõnon hil ngaa nipaya ya rağ yõ nikõk, loğ mêm yah nedo Mehõ-los-bengõ Anutu nema vesa vu vavunê.

Anutu Nalu Kesuu Angër Pin

⁴ Lob tu ala bekesuu angër pin, in Ama nêr bê arê böpata rot kesuu angër pin arêj.

⁵ In Anutu su nêr vu angër ti wirek bê:

“Sa nalug hong,

Sa haço hong gwëbeng” rê.

Log su nêr rağ angër ti wirek bê:

“Sêk natu Ama,

gerêk natu sa Nalug” rê.

⁶ Gağ mêm loğ buk sën vông Nalu Aguu luğ yam dob lo, og mêm nêr bê:

“Anutu yi angër pin denadudek vu yi.”

⁷ Log nêr rağ angër lo bê:

“Vông beyi angër lo deneserõg pevis nebê sang.

Gevong yi hur lo bedenekevoh ngaa nebê sën nengwah daggen lo.”

⁸ Rêk mêm nêr rağ Nalu bê:

“O Anutu, getu mehõ-los-bengõ megenedo degwata los degwata.

Gegenesepa loğ ngaa yohvu mu megenegin hong alam nirõp.

⁹ Ahêm neving ngaa nirõp pangsën, genim nelêlin keyëhsën gagek.

Om Anutu sën tu hong Anutu nirõp lo ggooin hong rağ kesuu hong alam vahi pin, lob rikin wêl* kwa-vesasën-yi rağ hong.”

¹⁰ Log nêr rağ yi ggõkin bê:

“Mehõbõp, ngo getung dob sën nê nyêdahis, lob nedo niwëek rot.

Geyagek pum rağ nim wëek ving.

¹¹ Yağek los dob sën rêk mala nama, gağ hongek ngo genedo degwata.

Kê, log yağek los dob rêk muğeng jağ nabê tob siis.

¹² Lob rêk gepesu nabê sën mehõnon denepesu tob lo, gerêk gwetung mewis nabê sën mehõnon denerõp rôprõp mewis lo.

Gağ hong, og ngo genedo nebê saga in gemedo, log hong buk su rêk govek na rê.”

¹³ Log Anutu su nêr rağ angër ti wirek bê:

“Genam gemedo sa nemağ vesa,

gesêk gevong begebakê alam sën denesis begõ vu hong lo doğ na vaham gebinë” re.

¹⁴ In angër og yik sir nebê ngaaahur bedetu Anutu yi hur, bAnutu nevong sir ya in bê dedok vu alam sën geço sir nom lo.

2

Sën Anutu Geço Hil Nah Agi Og Ngaa Böpata Rot

¹ Nebê sënê, om hil najom gagek sën hil nehango ggovek lo ahon mesepa doğ. In rêk hil nid yes yes, lob hil gevuu na.

² Wirek Anutu nêr gagek la verup angër lo avij, lob gagek sënê nare niwëek. Alam pin sën denesevõk medenekeyêh gagek agi, og denetõk vu nyêvewen nirõp loğ yah hir ngaa nipaya sën denevong lo.

³ Om nabê hil geruu demid vu ngaa böpata sën Anutu vông in bê geço hil nom vu yi lo, og hil rêk beya manoh nenga in ngaa nipaya nyêvewen nabê va? Rêk nama! In Mehõbõp yõ

tatekin gagek semusen sene rangah nyemuginsen, lob alam sen denengo ggep avi lo dener rangah vu hil be gagek sene yonon rot.

⁴ Log Anutu tato ving be hir gagek sen agi og yonon. In nevo niweek vu sir bedenevong ngaa bop bop aggagga los ngaa niweek aggagga. Log nevong Anon Vabuung yi semusemu vu sir nyemasen yoh vu yo kwa.

Yesu Tu Alad Sogek Sen Geko Hil Nah Vu Anutu

⁵ Anutu su tung angér in be degegin dob ngwe sen hil naner be rek berup vu tamusen agi re gema.

⁶ In mehóti ner gagek meneggép loḵ len ti loḵ Anutu-yi-ḵapiya be:

“Mehónon og mak sir va, om sen kwam nevo sir-è?

Gemehónon og sir va, in sen geneḡin sir lo?

⁷ Ngo genevong mehónon besir mahen, gangér denekesuu sir dus teka mu,

loḵ mem genevong bedenetu alam-los-bengóḡ gelos aréḡ bopata kesuu angér.

⁸ Gegetung ngaa pin ggevek vahaj gebiné in degegin.”

Om nabé Anutu tung ngaa pin ggevek vahaj yonon, og su ggulin ngaa ti in sir ré. Éé, gwébeng og yó nahén gehil su halé be mehónon denegin ngaa pin ré.

⁹ Gak mem hil halé Yesu be tu mahen rak gangér dekesuu yi dus teka loḵ sen dahun yi mekeré vané mediḡ lo, loḵ gwébeng og tu Mehó-los-bengó baré bopata rot. Lob yḡ Anutu yi semusen sene sen vong vu hil nyemasen lo be: Nalu nadiḡ dok nah mehónon pin bej.

¹⁰ Anutu yó tung ngaa pin gedegwaj yi. Log vongin be geko nalu lo ngahiseké denah demedo nivesa los vunek vunek yaḡek yi geving yi. Nebé saga, om sen vong beYesu ko vané, lob vané sene vong betu hil mehó muginsen beyi timu yoh vu be geko hil nah. Lob ngaa sen Anutu vong agi og nivesa rot.

¹¹ In mehó sen nevong balam denetu alam nij röp lo losho alam sen yó vong bedenetu alam nij röp lo, sir pin degwaj timu. Om sen su ni nemum in sir ré, gak nenér sir be ari lo.

¹² Nér be:

“O Anutu, séḡ nanér arém rangah vu arig lo.

Gesék gevong raro megako arém jak dok sa alam vuheng.”

¹³ Log ner ggökin be:

“Sék ayog na timu vu yi.”

Log ner ggökin ving be:

“Gwelé! He los hurmahen sen Anutu vo vu sa lo nado loḵ ti.”

Yesu Tu Mehónon Sogek Rak In Bé Dok Vu Hil

¹⁴ Hurmahen pin sir mehónon neggép ti, lob yḡ Yesu tu mehónon rak ving benij neggép ti. Vong nebé sene in be nadiḡ bebasap Satan, mehó sen nevong bemehónon denediḡ lo.

¹⁵ Mehónon deneggöneng in diḡksen, lob ggönengsen nejom sir ahon yoh vu buk pin sen denedo dob lo, om Yesu diḡ in be geko sir ver in ggönengsen sene.

¹⁶ Yonon rot, su yam in be dok vu angér ré, gak yam in be dok vu Abraham yi mewis.

¹⁷ Lob yḡ aggata timu neggép, om sen sepa loḵ metu mehónon rak, lob ni los vong ngaa pin los dahis nebé ari lo. Nebé saga in be natu alam-neko-seriveng-yuseké nivesa ti bekwa gevongin yi alam megevong Anutu yi huk niröp, in bo dok nah mehónon hir ngaa nipaya nyéwewen gesu gép vu sir.

¹⁸ In yó neko vané rak seggisén aggagga pin sen netök vu yi lo, om yó yoh vu be dok vu alam sen seggisén netök vu sir lo geving.

3

Yesu Aré Bop Kesuu Moses

¹ Arig vabuung lo, Anutu sen nedo yaḡek lo ggooin ham rak tu yi alam. Om ham kwamin bo Yesu nivesa in hil sinaré los hil alam-deneko-seriveng hir yuseké yi, lob hil nehevong ving yi benaner aré rangah.

² Anutu tung yi huk sene loḵ nema, lob nesepa loḵ Anutu aye menevong yoh vu, nebé sen Moses nevong wirek menegin Anutu-yi-alam Israel pin los dahis lo.

³ Réḡ Anutu kwa vo be Yesu yoh vu be geko aré bopata kesuu Moses aré. In mehó sen nelev beggang lo aré bop kesuu beggang.

⁴ In hil nehalé beggang ti nedo, og hil narak ni be mehóti lev, log hil narak ngaa pin sen nedo-é ni ving nebé saga be mehóti netung, lob mehó saga og yḡ Anutu.

⁵ Yonon, Moses tu Anutu yi hur, lob nesepa loḵ aye niröp menevong huk in yi alam. Nenér gagek rak ngaa pin sen Anutu réḡ tato nam rangah vu hil lo.

⁶ Rêk Kerisi og Anutu Nalu, om sepa loḵ Ama aye niröp. Tu ala menegin Anutu-yi-alam, om nabê hil ayod na timu vu yi niwëëk jaḵ buk, bekwad vesa geḡegin yi, og hil atu Anutu-yi-alam ving yönon.

Alam Sên Denekeyêh Anutu Aye Lo Og Su Rêk Desewah Rê

- ⁷ Om hil gango Anon Vabuung yi gaḡek sên neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo bê:
 “Pehi sênê nabê ham gwengo Anutu aye,
⁸ og ham su ayomin niwëëk pangсэн
 nabê sên wirek alam Israel devong
 loḵ buk sên deḵo sir raḵ medekeyêh sayeg lo,
 log ayoj niwëëk bedeseggi sa loḵ nyëḡ-yumeris wirek lo.
⁹ Vu sagu og ham ḵenumin lo delê ngaa pin sên sa nehevong lo
 yoh vu nḡbek mehödahis luu,
 rêk ma geyö deseggi sa rot.
¹⁰ Lob sahëḡ sengên raḵ vu sir lob senêr bê,
 ‘Ayoj nevuu ngaa niröp ya yoh vu buk pin,
 gesu kwaj nevo sa aggata medenesepa loḵ rê.’
¹¹ Om sên sahëḡ sengên pangсэн mesenêr yönon venuh bê,
 ‘Su rêk dedok nam sa nyëḡ-sewahsên-yi rê,
 gaḵ rêk nama verök yi.’”

Hil Gegin Hil Nivesa, Gaḵ Hil Su Ḳeyêh Anutu Aye Nabê Alam Israel

- ¹² Om arig lo, ham gwegin ham nivesa. In ham ti rêk ayo nipaya jaḵ gesu gevong geving rê, lob geruu demi vu Anutu sên mala-tumsên degwa lo.
¹³ Om ham medo mebo horek vu ham wewen wewen jaḵ buk mebêr kwamin noh vu buk pin sên hil nado agi, in rêk ngaa nipaya tetuhin ham ti lob ḡerin ayo beniwëëk jaḵ.
¹⁴ Gaḵ nabê hil ngo ayod na timu vu Kerisi niwëëk bemedo rot benadiiḵ na, og mêm hil rêk ana medo nivesa geving yi ḡep yi nyëḡ.
¹⁵ Hil araḵ ni bê gaḡek sênê yö nahên neggëp bê:
 “Pehi sênê nabê ham gwengo Anutu aye,
 og ham su ayomin niwëëk pangсэн
 nabê sên wirek alam Israel devong loḵ buk sên deḵo sir raḵ medekeyêh sayeg lo.”
¹⁶ Om maḵ alam tena denḡo Anutu aye wirek rêk deḵo sir raḵ medekeyêh aye? Gaḵ yiḵ alam pin sên Moses li sir vu Ejep medeyam lo!
¹⁷ Log maḵ Anutu ahê sengên vu alam tena yoh vu nḡbek mehödahis luu-a? Gaḵ yiḵ alam sên denevong ngaa nipaya lob denediḵ benij hel to neggëp aggatata loḵ nyëḡ-yumeris lo.
¹⁸ Log maḵ Anutu nêr vu alam tena genêr yönon venuh bê su rêk dedok na yi nyëḡ-sewahsên-yi rê? Gaḵ yiḵ alam Israel sên dekeyêh yi gaḡek wirek lo.
¹⁹ Nebê saga om hil araḵ ni bê su ayoj neya timu vu yi rê, om sên su deyoh vu bê rêk dedok na yi nyëḡ-sewahsên-yi rê.

4

Anutu Yi Alam Hir Sewahsên

- ¹ Anutu joo gaḡek vorot benahên neggëp bê hil adoḵ na yi nyëḡ-sewahsên-yi. Om hil gegin hil nivesa in hil ti rêk noh paya besu rêk doḵ na rê.
² In hil hango Bengö Nivesa ving nebê sên alam Israel denḡo wirek lo. Rêk Bengö Nivesa sên denḡo lo su nelok vu sir rê, in denḡo meris mu gesu denevong ving rê.
³ Gaḵ hil sên hil ayod neya timu vu yi lo, hil rêk adoḵ na yi nyëḡ-sewahsên-yi. In wirek og Anutu nêr bê:
 “Sahëḡ sengên pangсэн mesenêr yönon venuh bê
 su rêk dedok na sa nyëḡ-sewahsên-yi rê, gerêk nama verök yi.”
 Rêk Anutu yi huk ggovek ya loḵ buk sên semu dob lo,
⁴ nebê sên nêr raḵ buk nemadvahi-bevidek-luu loḵ yi ḵapiya len ti meneggëp lo bê, “Anutu semu yi huk pin beggovek ya gesewah loḵ buk netu nemadvahi-bevidek-luu.”
⁵ Rêk gaḡek sagi lo nêr bê, “Su rêk dedok na sa nyëḡ-sewahsên-yi rê, gaḵ rêk nama verök yi.”
⁶ Gaḡek sênê neggëp vorot bê alam la rêk dedok na yi nyëḡ-sewahsên-yi, rêk ma galam sên denḡo Bengö Nivesa wirek lo denekeyêh gaḡek, om su rêk dedok na rê.
⁷ Loḵ tum yam beyam lob Anutu ggooin buk ngwê raḵ ggökin benêr bê ‘yiḵ pehi sênê’ verup Davit avi loḵ gaḡek sên hil anêr agi lo bê:
 “Yiḵ pehi sênê, nabê ham gwengo Anutu aye,
 og ham su ayomin niwëëk pangсэн.”

⁸ Yönon, bë Anutu kwa bo dob Yudea sën Yosua li sir meya denedo loḵ lo, benanër jaḵ nabë yiḵ yi nyëḡ-sewahsën-yi saga, og su rëḵ nanër buk ngwë vu tamusën gökin rë, gaḵ rëḵ nama.

⁹ Om hil arak ni bë nyëḡ-sewahsën-yi ti nahën neggëp vu Anutu-yi-alam, nebë sën yiḵ tahu rak Buk-sewahsën-yi* vu hil agi.

¹⁰ Gaḵ bë hil aloḵ ya Anutu yi nyëḡ-sewahsën-yi, og yiḵ hil huk ggovek ya saga, gehil rëḵ sewah nabë sën wirek Anutu semu yi huk ya gesewah lo.

¹¹ Om hil gevong huk niwëëḵ rot in hil adoḵ na nyëḡ-sewahsën-yi sënë. In hil ti rëḵ sepa doḵ alam sënë meḵeyëh gagek nabë sir lob bës bemala nama.

¹² Anutu yi gagek nebë ngaa mala vesa belos niwëëḵ. Nevu rot bekesuu paëp-yu-anil sën nevu vahi vahi lo. Lob negelu mehönnon ayoj benegwang ya ayoj peggo rot beyoh vu bë gelow kenuj in navij gegelov sekëj pedus in sekëj peggo, log neseggi ngaa sën hil kwad nevo loḵ ayod lo pin.

¹³ Yönon, Anutu tung ngaa pin, om ngaa ti su yoh vu bë bun yi in yi rë, gaḵ ngaa pin netatekin yi genedo rangah ggëp Anutu mala, om hil rëḵ tatekin hil gagek pin rangah vu yi geving.

Anutu Tung Yesu Tu Alam-deneḵo-seriveng Alaj

¹⁴ Lob hil ggev böp ti nedo. Yiḵ alam-deneḵo-seriveng pin alaj, lob rak beya meloḵ ya yagek. Yiḵ Yesu sën Anutu Nalu lo, om hil ngo ayod na timu vu yi rot nabë sën hil anër vorot lo.

¹⁵ In hil mehö-neḵo-seriveng sagi rak ngaa pin sën neseggi hil lo ni, in ngaa pin saga toḵ vu yi ggovek ya beseggi yi. Rëḵ su vong ngaa nipaya ti rë, om sën kwa paya in hil in rak ni bë hil su nid wëëḵ nebë yi rë.

¹⁶ Nebë saga om hil ana dus jaḵ meḵetag vu Anutu sën nesemu hil lo gehil su agöneng, in hil arak ni bë kwa nevongin hil berëḵ doḵ vu hil doḵ buk sën hil su ayoh vu bë bare niwëëḵ in seggisën rë lo.

5

Mehö-neḵo-seriveng Yesu Yoh Vu Bë Geḵo Hil Nah

¹ Mehönnon sën detu alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp lo pin, og hir huk bë degero mehönnon hir gagek vu Anutu. Denetung ngaa sën mehönnon denevong vu Anutu los kwaj vesa lo tu seriveng vu yi. Log denevesi seriveng sën mehönnon denevong loḵ yah hir ngaa nipaya lo vu yi ving.

² Om sën deyoh vu bë kwaj gevongin alam sën kwaj ma lo, galam sën denevuu Anutu yi aggata ya lo. In derak ni bë yiḵ sir og nij wëëḵ ma ving nebë sir, om ngaa nipaya yoh vu bë kepë sir geving.

³ Nebë saga om sën denevesi seriveng in bë dahun alam hir ngaa nipaya na, gehej geving.

⁴ Om mehöti su yö neḵo yi rak meneggooin yi rak bë gevong huk sënë rë. Gaḵ Anutu yö neggooin yi rak nebë sën ggooin Aaron rak wirek lo.

⁵ Lob yiḵ Kerisi nebë saga ving. Su yö ggooin yi rak tu mehö-neḵo-seriveng rë, gaḵ Anutu ggooin yi rak in bë gevong huk sënë, lob nër vu yi bë:

“Sa nalug hong.

Sa haḵo hong gwëbeng.”

⁶ Log nër loḵ len ngwë bë:

“Getu mehö-ḡeneḵo-seriveng degwata los degwata yoh vu Melkisedek.”

⁷ Wirek Yesu tu mehönnon menedo dob, og vu buk saga nejom rak meneketag vu Anutu. Nesu vu Mehö sën yoh vu bë geḵo yi vër in diiksën lo, rot bemala ruḵ nekeseh. Dahun yi rot beggurek Anutu babu, lob Anutu bë nenga vu aye.

⁸ Yesu og Anutu Nalu yi, rëḵ neḵo vanë in bë vanë sënë barah yi veröḵ besepa doḵ Anutu aye.

⁹ Om sën tu mehö yohvu yönon, log mëm ḵo alam pin sën denesepa loḵ aye lo yah vu Anutu berëḵ demedo geving yi degwata los degwata.

¹⁰ Lob Anutu ggooin yi rak betung ggev böp rak yi benër yi bë alam-neḵo-seriveng alaj yoh vu Melkisedek.

Hil Su Gevong Ngaa Nabë Hurmahen Niköḵ

¹¹ Melkisedek yi gagek ngahiseḵë neggëp, lob he bë nanër vu ham, rëḵ gwëbeng ham ayomin dahis rak gesu ham yoh vu bë natöḵ jaḵ rë. Om sën he nehevong huk böp in bë tatekin gagek sënë degwa vu ham.

¹² Buk ggovek beyoh vu bê ham natu tatovaha, rëk ma geham nahën neraç vu in kwa. Om mehöti maç rëk nôk tahu ham gökin doç Anutu yi gagek degwa muginsën sën sepëp lo rë. In ham su yoh vu bê gwa nos niwëëk rë, gaç ham yoh vu bê nanum rur mu.

¹³ Lob hil araç ni bê alam sën denenum rur mu lo, og sir hurmahen nij kök besu deyoh vu bê dega nos niwëëk rë. Yik sa peggirin raç gagek degwa böp böp sën netatekin bê hil natu alam yohvu lo.

¹⁴ Gaç nos niwëëk og alam sën sir böp neraç ggovek lo yö hir nos. Alam nebë sënë og medo mekwaj nevonç huk in gagek los degwa raç buk bedeneseggi ngaa pin niröp medeneraç ni bê nivesa genipaya.

6

Hil Gevong Geving Bemedo Nid Wëëk

¹ Nebë saga, om hil gevuu gagek sepëp sën hil anër raç Kerisi lo na benök gëp, gehil adoç na gagek degwa böp böp nabë sën alam böp los kwaj lo. Hil su medo mekwad bo nah gagek sepëp sën hil nanër bê hil gevuu ngaa wirek hen na gagërin hil nah vu Anutu lo.

² Log hil su medo mekwad bo nah sën hil naripek bël lo, los sën hil nehebë nemad jaç alam lo. Gehil su nanër gökin nabë alam-diiçsën rëk dekedij jaç nah gökin, genabë mehönon rëk degeço nyëvewen doç nah hir ngaa nipaya degwata los degwata. In ngaa pin sagaç ham rak ni vorot.

³ Om nabë Anutu mëm yö kwa bo, og hil rëk adoç ana gagek mewis.

⁴ Alam la detök vu Anutu yi rangah ggovek ya, gederaç semusemu sën Anutu vong yam vu yagek nyëmasën lo ni ggovek ya. BAnon Vabuung nedo loç sir ggovek ya.

⁵ Dengo Anutu yi gagek bederak ni nivesa rot, gedelë ngaa niwëëk nebë ngaa niwëëk sën rëk berup doç Anutu-yi-nyëg vu tamusën lo ggovek ya.

⁶ Rëk mu nabë dekehe sir in Anutu, og aggata ngwë su neggëp in bê depekwë sir nom gökin rë. Gaç ngaa sënë og nebë sën denesis Anutu Nalu raç yah kelepeço* ggökin. Derekö yi raç yah ggökin balam denenër pelë raç yi.

⁷ Yönon, nabë hob geto buk ngahisekë beduç na dob len ti benos ngis anon nivesa doç dob saga bedoç vu alam sën denevaroh loç lo, og yik hil nanër nabë Anutu vong semusemu vu dob len ti saga.

⁸ Rëk mu nabë vos los ngaa niggin aggagga mu nakip doç, og dob nipaya, om hil nid dëlin, gemak hil nanër vu Anutu nabë tebë benengwah ga.

⁹ Arig lo, gwëbeng senër gagek maggin sënë yök vu ham. Rëk mu he raç ni rot bê ham su rëk malamin nama nabë saga rë, gaç ham nesepa loç Anutu, om rëk geço ham nah vu yi.

¹⁰ In Anutu og su mehö nipaya rë, om su rëk kwa birek in huk sën ham nevonç lo rë. Yönon, su rëk kwa birek in sën ham ahëmin neving yi beneloç vu yi alam wirek lo rë. Geham nahën medo nevonç nebë sagi ving.

¹¹ Lob he ahëmin ving rot bê ham pin nimin wëëk megwevong nabë saga, beham gwevong geving niwëëk bemedo mebo kwamin in Anutu geço ham nah. Ham gwevong nabë sënë rot beham nadiik na los.

¹² Ham su nimin tebö jaç. Gaç ham sepa doç alam sën ayoj neya timu vu Kerisi niwëëk gesu nij tebö neraç pevis rë lo vahaj. In alam nebë sënë og rëk degeço semusën pin sën Anutu nër wirek bê rëk bo vu nalu lo lo.

Hil Gevong Geving Anutu Yi Gagek Sën Joo Lo Niwëëk

¹³ Anutu joo gagek vu Abraham wirek, rëk mehöti su böpata kesuu yi in bê nanër yönon getato nema na vavunë jaç arë rë. Om sën nër yönon getato nema ya vavunë raç yö arë.

¹⁴ Nër bê, "Sëç gevong semusën böpata vu hong yönon rot, gesëç gevong behong mewis ngahijsekë doç rot."

¹⁵ Lob Abraham yö medo nevo kwa in gesu ni tebö neraç pevis rë. Loç mëm lé ganon raç yoh vu sën Anutu nër wirek bê rëk bo vu yi lo.

¹⁶ Nabë mehönon degevingin nabë degadu hir gagek nabë yönon, og denenër mehöböp sën kesuu sir lo arë ving gedenetato nemaj ya vavunë. Lob mehöti sën nevonç bê agi, og alam denevonç ving bê nenër gagek yönon lob ayej nema.

¹⁷ Lob yik Anutu vong nebë saga ving. Vongin bê tato vu alam sën joo gagek vorot vu sir bê rëk semu sir lo nabë su yoh vu bê rëk geço yi gagek sënë seggi rë. Om yö nër arë getato nema ya vavunë.

¹⁸ In Anutu su rëk pekwë arë los yi gagek rë, gaç yö rëk gëp degwata los degwata. Om nër luho loç ti in bê tato nabë su netetuhin rë. Om sënë rëk bo niwëëk doç hil sën hil veya bayam vu Anutu in bê gegin hil lo ayod. Lob hil medo mekwad bo ngaa sën Anutu nër vu hil bê rëk bo vu hil lo.

¹⁹ Om hil kwad bo Anutu yi gagek semusën saga rot, in najom hil ayod ahon bengoo dok niwëék nabë sën yag nesoo loğ anka besu neggee rë lo. In vong bë anka sënë nedo loğ to ading sën nare loğ dub-vabuung-böp ayo beneruu hil lo demi, betato bë hil ayoh vu bë adok na nyëg vabuung soğek.

²⁰ Lob Yesu loğ yah hil bed bemugin meloğ ya nyëg vabuung soğek saga betu alam-deneço-seriveng pin hir yusekë nebë Melkisedek menedo degwata los degwata.

7

¹ In Melkisedek sënëk alam Salem hir Mehö-los-bengö yi, gAnutu vavunë yi mehö-neço-seriveng. Wirek Abraham ya begö besis alam-los-bengöj geyah to beggang, loğ Melkisedek töğ vu yi loğ aggata lob jom rağ vu Anutu bë semu Abraham.

² Lob Abraham vasuh kupek pin ya yu nemadluho bevo yu ti vu Melkisedek. Hil pekwë arë Melkisedek sënë dok ayed nabë 'mehö-yohvu-los-bengö' ga, 'alam Salem hir mehö-los-bengö' ving. Sënë degwa nebë 'mehö-ayo-revuhsën-los-bengö'.

³ Ama lu ata arëj su neggëp loğ Anutu-yi-kapiya sënë rë, gedegwa ma ving. Su nër buk sën ata ko yi to lo tato rë, gesu nër buk sën diik lo rë, gağ yik nebë Anutu Nalu in tu mehö-neço-seriveng bevong bë nedo degwata los degwata.

⁴ Om ham kwamin bo nabë: Melkisedek sënë og mağ yi böpata rot, in hil dobahë Abraham vasuh kupek lu ngaa nivesa vesa sën ya begö meço lo ya yu nemadluho, bevo yu ti sën netu nemadluho lo vu Melkisedek.

⁵ Log alam Israel denevasuh hir ngaa pin ya yu nemadluho nebë saga, lob horek neggëp bë Levi* yi mewis lo, sën detu alam-deneço-seriveng lo, og deyoh vu bë dejuh yu ti in degetung seriveng jağ teka gela natu hir nos. Alam Israel og yik sir degwa ti in depum rağ Abraham timu, lob sën deneço seriveng vu sir agi, og sënëk su denevong paya rë.

⁶ Rëk mu Melkisedek, og su yi degwa vu sir rë, rëk neço Abraham yi ngaa sën netu nemadluho lo. Lob Melkisedek sënë jom rağ in mehö sën Anutu joo gagek vorot meneggëp vu yi bë rëk semu yi lo.

⁷ Lob hil arak ni bë mehö sën nesemu gagek vu Anutu in mehö ngwë lo, og kesuu mehö ngwë saga.

⁸ Lob alam* Levi* sën deneko ngaa sën netu nemadluho vu hir alam lo, og yik sir mehönon sën rëk denadiik. Gağ Melkisedek, og ko ngaa sën netu nemadluho lo ving, rëk gagek su neggëp loğ Anutu-yi-kapiya bë diik rë, om sënë vong bë nedo mala-tumsën.

⁹ Nebë saga, om hil ayoh vu bë nanër nabë: Levi* yi mehö sën neruh ngaa sën netu yu nemadluho lo, rëk mu yi og vo yö yi ngaa sën netu yu nemadluho lo vu Melkisedek ving. In Melkisedek ço Abraham yi ngaa sën netu yu nemadluho lo

¹⁰ loğ buk sën Melkisedek töğ vu Abraham loğ aggata. Lob loğ buk saga og Levi* nahën loğ nare tava navi.

Alam Deneço Seriveng Mewis Delok Yah Mugeng Bej

¹¹ In Anutu tung Levi* yi mewis detu alam-deneço-seriveng bedenener Horek vu hil medenero. Nebë saga, om nabë hir huk sën agi yoh vu bë gevong behil natu alam yohvu, og yik ggovek. Rëk ma gesu yoh vu rë, om sën Anutu vong bemehö-neço-seriveng mewis ngwë verup tamsën. Rëk mehö sënë og su yoh vu Levi* yi mewis Aaron rë, gağ yoh vu Melkisedek.

¹² Kë, mehö-neço-seriveng mewis ti yööhu verup loğ yah mugeng lo bej, om saga nër bë Horek mewis yööhu dok nah horek mugeng lo bej geving.

¹³ Lob Mehö sën Anutu nër gagek rağ yi agi, og yi yö vu degwa ngwë, gağ yi alam og sir ti su tu mehö-neço-seriveng wirek rë gema.

¹⁴ In hil arak ni bë hil Mehöböp verup loğ Yuda yi mewis, rëk Moses su nër bë alam Yuda denatu alam-deneço-seriveng rë.

Yesu Og Yi Mehö-neço-seriveng Degwata Nebë Melkisedek

¹⁵ Log hil mehö-neço-seriveng ngwë verup, beluho Melkisedek neggëp ti. Lob sënë mëm tatekin mehö-neço-seriveng mewis yööhu sënë degwa vu hil beneggëp rangah rot.

¹⁶ In mehö sënë su tu mehö-neço-seriveng loğ Levi* yi mewis yoh vu horek sën deneggooin Levi* yi mewis mu rağ medenatu alam-deneço-seriveng lo rë. Rëk niwëék neggëp vu yi berëk medo mala-tumsën degwata los degwata, om sën sënë vong betu mehö-neço-seriveng.

¹⁷ In Anutu nër rağ yi bë:
"Genatu mehö-gweko-seriveng degwata los degwata
noh vu Melkisedek."

¹⁸ Lob Anutu vo Horek wirek hen vër rağ gagek saga. In Horek sën nër bë alam* Levi* mu denatu alam-deneço-seriveng lo, og niwëék ma besu yoh vu bë dok vu hil rë.

¹⁹ In Horek su yoh vu bë gevong bemehöti natu mehö yohvu rë. Om sën Anutu tatekin aggata ngwë benivesa rot kesuu Horek. Lob hil ayoh vu bë rëk anoh aggata sënë bana dus jak vu Anutu.

²⁰ Lob Anutu su ggooin Yesu sënë rak tu mehö-neko-seriveng meris mu rë, gak tato nema ya vavunë menër bë rëk natu mehö-neko-seriveng yönon. Alam-deneke-seriveng wirek hen, og mehöti su tato nema ya vavunë menër rak sir bë denatu alam-deneke-seriveng yönon rë.

²¹ Rëk Anutu yö ti nër yönon vavunë, log ggooin Yesu rak tu mehö-neko-seriveng, log nër vu yi bë:

“Mehöböp nër yönon vavunë ggovek ya,
om su yoh vu bë rëk pamook yi gagek rë.

Gak genatu mehö-neko-seriveng degwata los degwata.”

²² Om hil ajaq ni nabë gagek mewis sën Anutu joo lo, og nivesa rot bekesuu gagek wirek hen, lob vong Yesu yam in tato nabë rëk anon jak yönon.

²³ Wirek og alam ngahisekë detu alam-deneke-seriveng. In denediik gesu denedo degwata rë.

²⁴ Gak Yesu tu mehö-neko-seriveng, lob su mehö ngwë yoh vu bë rëk dok nah ben rë, in yö rëk medo degwata los degwata.

²⁵ Om yö yoh vu bë rëk geke alam pin sën denesepa lok yi in bë denah vu Anutu lo nah, bedemedo degwata los degwata. In yi yö nedo mala-tumsën degwata beneketaq vu Anutu bë dok vu sir.

Mehö-neko-seriveng Yesu Yoh Vu Rot Bë Dok Vu Hil

²⁶ Mehö-neko-seriveng nebë sënë yoh vu rot bë dok vu hil, in yi mehö vabuung gesu ngaa nipaya ti neggëp vu yi rë. Gak yi mehö niveseek anon, benejom yi ahon in alam nij paya. Log tu ala bekesuu ngaa pin vu yagek.

²⁷ Alam-deneke-seriveng hir ggev og hir huk bë debesi seriveng noh vu buk. Lob denevesi seriveng ngwë mugin in bë kevoh yö hir ngaa nipaya na rë, lok mëm denevesi sën kevoh alam hir ngaa nipaya na lo tamu. Gak Yesu og su nevong nebë sënë rë. Gak yik yö tung yi tu seriveng vu Anutu yik beron timu beggovek ya.

²⁸ Gagek neggëp lok Horek bë degooin alam jak medenatu alam-deneke-seriveng hir yusekë, rëk alam sënë og su deyouh vu bë debare nij wëek rë. Rëk gagek sën Anutu nër genër yönon vavunë lo verup tamusën beggoin Nalu rak tu mehö-neko-seriveng yusekë böp, beyi mehö yohvu los dahis benedo nebë saga degwata los degwata.

8

Yesu Tu Mehö-neko-seriveng Böp Lok Dub-vabuung Vu Yagek

¹ Gagek sën hil anër agi degwa nebë hil alam-deneke-seriveng alaj böp nebë sënë nedo, berak nedo sëa ggëp Mehö-los-bengö-ggöksën nema vesa vu yagek.

² Negin Anutu yi dub vabuung vu yagek sën mëm dub-supinsën-yi sogek lo. Mehönon su delev sënë rak nemaj rë, gak Mehöböp yö lev.

³ Deneggooin alam-deneke-seriveng hir ggev böp pin rak in bë degeke seriveng aggagga bededetung na vu Anutu. Om yik Yesu geke seriveng ti geving megetung nabë saga.

⁴ Bë medo dob, og su rëk natu mehö-neko-seriveng rë. In alam-deneke-seriveng lo, denedo vorot bedenetung seriveng aggagga vu Anutu yoh vu sën Horek nenër lo.

⁵ Denevong huk lok dub-vabuung-böp sagi, rëk yik sënëk dub-vabuung sogek sën nedo yagek lo kenu los tahutahu mu. Yik nebë sën Anutu nër vu Moses wirek bë dev dub sël lo lob nër vu bë, “Gwelë megwero in gedev ngaa pin noh vu kenu sën sa tato vu hong ggëp kedu agi.”

⁶ Rëk mëm Kerisi ko huk böpata rot kesuu alam-deneke-seriveng pin hir huk. In Anutu joo gagek mewis nivesa rot kesuu gagek wirek hen, lob Yesu nare vuheng atov menevong banon rak. Lob gagek mewis sënë degwa neggëp vu Anutu yi gagek semusën nivesa anon sën kesuu gagek semusën mugeng lo.

Gagek Mewis Kesuu Gagek Mugeng

⁷ Bë gagek sën Anutu joo muginsën lo yoh vu, og Anutu su rëk najoo gagek ngwë nam gökin geving rë.

⁸ Rëk Anutu lë mehönon hir ngaa nipaya lob nër bë:

“Mehöböp nër bë,

‘Ham gwengö rë!

Buk ti rëk berup

lob sëk najoo gagek mewis

vu alam Israel los alam Yuda.

⁹ Gagek mewis sënë su rëk nabë
gägek sën sejoo vu kenuj lo wirek lo rë.

Wirek sejoo gagek saga,
log sejom loḵ nemaj ggëp Ejep
besa heli sir yom.

Rëk su denesepa loḵ sa gagek
sën sejoo vu sir lo rë,
lob sa heruu demig vu sir.'

Mehöböp nër bē sënë.

¹⁰ Loḵ Mehöböp nër ggökin bē,

'Buk sën sa heruu demig vu sir agi govek na rë,
loḵ saḵ najoo gagek ngwë vu alam Israel gökin nabë:

Sëḵ getung sa horek pin doḵ kwaj
gesëḵ kevu doḵ na ayoj,

log sëḵ natu hir Anutu
gedenatu salam.

¹¹ Log alam pin su rëḵ detahu hir mehö ngwë los arij lo
bedenanër nabë, "Gejaḵ Mehöböp ni" rë!

Gaḵ vu buk sënë,
og hurmahen galam böp besir pin
yö rëḵ dejak sa nig.

¹² In sëḵ kwaḡ pesivin sir

bekevoh hir ngaa nipaya na,
lob sa su rëḵ kwaḡ bo ngaa nipaya
sën devong lo nah gökin rë.'

¹³ Sën nër bē gagek mewis lo, lob saga tato bē gagek muginsën muḡeng raḵ. Om ngaa sën netu muḡeng raḵ lo, og yik medo buk dus teka mu log vongin nama na veröḵ yi.

9

Wirek Alam-deneḵo-seriveng Hir Ggev Denetung Köḵ Tu Seriveng

¹ Gagek sën Anutu joo muginsën lo, og nër horek la sepa ving betateḵin aggata vu alam Israel in bē desepa doḵ medegetung seriveng los denajom jaḵ lu ngaa. Log tateḵin dub-vabuung sën dedev bemedo vu dob lo ving.

² Lob delev dub-vabuung sël ti bayo luu. Lob detung ram sën nema nemadvahi-bevidek-luu lo ti getevor ti, gebrët sën nedo loḵ Anutu mala lo, benedo loḵ ayo muginsën. Lob denenër ayo ti sënë bē ayo vabuung.

³ Bedelah tob böpata ruu, log denenër ayo ngwë sën netu luu yah tob demi lo bē mēm ayo vabuung soḡek rot.

⁴ Lob desemu jepö sën denevesi kabang raḵ baru reggu nivesa ya neyoh vu dub ayo lo raḵ goor. Bedetung los gagek-joosën-yi yi keröng loḵ ayo sënë. Depeḵa goor raḵ keröng sënë navi pin, gemana* nedo loḵ dëḡ goor menedo loḵ keröng sënë ayo. Log Aaron yi atoheng sën ggol loḵ wirek lo los gelöng petes luu sën Anutu kevu Horek raḵ neggëp lo, neggëp loḵ keröng sënë ayo ving.

⁵ Angër kenu luu denare raḵ keröng sënë vavunë, benetahu bē Anutu los niḵapiik nedo loḵ ayo vabuung sënë. Luho banisej kebu raḵ sēa sën denekesh köḵ raḵ yoh vu ta in kevoh alam Israel hir ngaa nipaya na lo. Kël! Om maam yik ggovek saga, gesa su yoh vu bē rëḵ natevin ngaa pin sënë betateḵin degwa rë.

⁶ Desemu ngaa pin nebë sënë, log alam-deneḵo-seriveng deneloḵ ya dub-vabuung sël sënë ayo ngwë muginsën yoh vu buk pin bedenevong huk loḵ.

⁷ Gaḵ mēm ayo ngwë sën netu luu lo, og alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp yö timu neloḵ ya ayo beron ti ti neyoh vu ngebek pin. Neḵo seriveng niḵök beya netetëhin raḵ sēa in bē kevoh yö yi ngaa nipaya na, gekevoh alam Israel pin hir ngaa nipaya sën devong rëḵ su kwaj nevo rë lo na geving.

⁸ Anon Vabuung tato vu hil raḵ sënë nebë: Nabë nahën denegevong huk doḵ dub sël ayo muginsën, og hil su ayoh vu bē adok na ayo vabuung soḡek rot rë geyö rëḵ nahën.

⁹ Lob ayo muginsën netahu raḵ buk sën gwëbeng agi, in denesepa loḵ Horek medenetung seriveng aggagga vu Anutu loḵ ayo muginsën sënë. Rëḵ ngaa pin sënë su yoh vu bē gevong balam sën deneko seriveng yam lo ayoj niröp jaḵ bedenatu alam nijvesa rë gema.

¹⁰ Horek seriveng-yi sënë, og horek raḵ nos los reggu gengaa numsen, gehorek aggagga raḵ sën ripeksën nemad lu ngaa lo. Rëḵ horek sënë og yik horek hil navid-yi mu. Rëḵ Anutu

tung horek pin sënë in bê desepa doḡ rot bena berup doḡ buk sën gevong gagek mewis berup lo.

Kerisi Tung Yö Nikök Tu Seriveng

¹¹ Rêḡ gwëbeng Kerisi luḡ yam, lob tu alam-deneko-seriveng yusekë böp benegin ngaa mewis nivesa vesa sën gwëbeng agi. Loḡ mêm loḡ ya dub-vabuung sël sogek sën nedo yaḡek bemalangeri rot bekesuu muḡinsën lo. Mehönon su delev dub sënë raḡ nemaj rê, besu ngaa-dob-yi rê.

¹² Rêḡ su ḡo memëk los burmakau maluh tuvek nij kök betung tu seriveng rê. Gaḡ ḡo yö nikök beloḡ ya ayo vabuung sogek rot vu yaḡek betung tu seriveng beron timu beggovek ya. Lob bago hil yah raḡ sënë in bê hil medo malad-tumsën degwata los degwata.

¹³ Nabë mehöti keyëh Horek beningöhek raḡ, og alam-deneko-seriveng lo deneko memëk los burmakau maluh nij kök ving vewev sën denevesi burmakau avëh menetepuv lo, beden tetëhin rak yi in bê navi niveseek jaḡ nah gökin gëp Anutu mala.

¹⁴ Rêḡ mu Kerisi nikök kesuu sënë in ngaa nipaya ti su neggëp vu yi rê. Lob Anon Vabuung sën nedo degwata los degwata lo loḡ vu yi betung yi tu seriveng nivesa vu Anutu. Om nikök su ripek hil navid mu rê. Gaḡ sekee hil ayod peggo ving geḡo ngaa diiksën vër, gemëm hil nehevong Anutu sën mala-tumsën degwa lo yi huk.

Kerisi Nikök Vo Gadu Loḡ Gagek Mewis

¹⁵ Nebë saga, om Kerisi nedo hil los Anutu vuheng atov in bê gevong begagek mewis anon jaḡ. Diik in bê geḡo alam nom bekevoh hir ngaa nipaya pin sën denevong wirek loḡ buk sën gagek wirek hen yö nahën neggëp lo na. Nebë saga, om alam pin sën degengo Anutu yi köök medetamuin lo, og degeko ngaa sën Anutu nër wirek bê bo vu nalu lo lo, bedemedo malaj-tumsën degwata los degwata.

¹⁶ Mehö sën nenër yi kupeḡ lu ngaa ggelek yi alam vorot in kwa nevo bê rêḡ nadiik lo, og nekevu loḡ kapiya menejoo niwëék. Lob nabë mehö la sënë kwaj nevo bê degeḡo ngaa saga natu hir ngaa, og alam pin yö dejak ni namuḡin nabë mehö saga lo diik ya yönon, loḡ mêm degeko.

¹⁷ Yönon, mehönon nediik ggovek loḡ mêm gagek sën lo anon neraḡ. Gaḡ nabë mehö sën lo su diik rê geyö nahën nedo mala vesa, og yi gagek sën joo lo su anon raḡ rê geyö nahën.

¹⁸ Kë! Lob sën alam Yuda denesis reggu medenekesh nij kök lo, yik raḡ degwa saga in bê tato nabë gagek sën Anutu joo vu sir lo anon raḡ benelok vu sir.

¹⁹ Wirek Moses nër Horek yi gagek pin vu alam ggovek, loḡ mêm ḡo burmakau tuvek ti nikök los memëk ti nikök ving bêl, log dagoo sipsip niviiis köḡ los vos ti nebë bigbig ris loḡ betetëhin rak kapiya-horek-yi, geraḡ alam pin ving.

²⁰ Log nër bê, "Kök sënë in bê tato nabë Anutu joo gagek vu ham."

²¹ Log yik Moses tetëhin köḡ raḡ dub-vabuung sël nebë saga ving geraḡ gabum lu ngaa pin sën huk-dub-ayo-yi lo.

²² In Horek nër ngaa ngahisekë rot bê köḡ gevong benij veseek jaḡ, gaḡ nabë köḡ su keseh rê, og Anutu su nekevoh mehönon hir ngaa nipaya ya rê.

Kerisi Yö Tung Yi Tu Seriveng In Kevoh Hil Ngaa Nipaya Na

²³ Yönon, denekeseh köḡ nebë sënë in bê dub los yi kupeḡ lu ngaa pin sën nedo dob agi nijveseek* jaḡ. Rêḡ mu dub sënë og dub anon sogek sën nedo yaḡek lo ḡenu mu. Om nabë dub anon soḡek sën nedo yaḡek lo yi ngaa nijveseek jaḡ, og hil sero seriveng nivesa rot sën kesuu lo in gevong benijveseek jaḡ.

²⁴ Hil araḡ ni bê Kerisi su loḡ ya dub-vabuung sën mehönon delev raḡ nemaj tu Anutu yi dub-vabuung kenu lo rê, gaḡ loḡ ya yaḡek niröp. Lob gwëbeng loḡ yah hil bed menare Anutu mala in bê doḡ vu hil.

²⁵ Alam-deneko-seriveng hir ggev böp neko köḡ yoh vu ta pin in bê getung natu seriveng vu Anutu, lob neḡol meneloḡ ya dub ayo vabuung. Rêḡ sënë og su yö nikök rê. Rêḡ mu Yesu loḡ ya yaḡek betung yi tu seriveng vu Anutu beron timu, gesu vong nebë sënë ggök ggökin rê.

²⁶ Bê gevong beron ngahisekë, og rêḡ geḡo kerus beron ngahisekë rot gëp sën Anutu tung dob lo benam berup doḡ sën gwëbeng agi. Rêḡ mu ma. Gemëm gwëbeng dus raḡ bê dob nama na, lob Kerisi yik luḡ yam dob beron timu in bê getung yi natu seriveng vu Anutu in kevoh hil ngaa nipaya na.

²⁷ In mehönon pin yik denadiik beron timu, log mêm debare nam gagek.

* **9:23:** Niveseek sënë nër bê detetëhin köḡ raḡ ngaa sënë gedejom raḡ in, in bê ngaa nipaya ti su gëp dok. Gaḡ natu ngaa yohvu, lob tu Anutu yi ngaa vabuung beyoh vu bê degevong Anutu yi huk jaḡ.

²⁸ Om sèn Kerisi tung yi tu seriveng beron timu vu Anutu in bë kevhil ngahisekë hil ngaa nipaya na. Log rëk nom beron ngwë gökin, rëk mu su rëk nom in kevhil mehōnon hür ngaa nipaya na rë. Gak nom in geko alam sèn medo denegin yi lo medenah.

10

Seriveng Sën Wirek Lo Su Yoh Vu Bë Kevoh Hil Ngaa Nipaya Na Rë

¹ Hil nehalë Horek nebë ngaa sèn rëk berup tamusën lo kenu mu, gak su ngaa anon yōnon rë. Horek nër bë degetung seriveng gëp ti noh vu ngebek pin, rëk su yoh vu bë sesor alam sèn denesepa lok lo benijvesa jak rot rë.

² Gak nabë Horek yoh vu bë gevong benijvesa jak yōnon, og su rëk degetung seriveng gök gökin rë. In alam sèn denesepa lok aggata saga lo yik sir pin nij veseek jak jak yik seriveng timu saga lob su rëk kwaj bo nah nabë ngaa nipaya neggëp vu sir rë.

³ Rëk ma geseriveng sënë nevonng bekwa nevo hir ngaa nipaya neyoh vu ta ti ti lo.

⁴ Rëk burmakau maluh los memëk nij kök su yoh vu bë kevhil ngaa nipaya na rë.

⁵ Om sèn Kerisi yam dob lob sepa lok Saam sèn neggëp lok Anutu-yi-ka piya lo benër rak Anutu bë:

“Nim lël bë su dengis reggu los degetung seriveng aggagga vu hong,
rëk mu gero navi ti in gebo vu sa.

⁶ Reggu sèn denevesi los dahis rak jepō lo,
geseriveng sèn denetung in bë kevhil hir ngaa nipaya na lo,
og su ahëm neving rë.

⁷ Om sèn senër gagek yoh vu sèn dekevu rak sa
meneggëp lok hong ka piya lo bë,

‘Anutu, seyam lo!

Seyam in bë sepa dok kwam!’ ”

⁸ Nër rak seriveng sèn denesepa lok Horek medenetung lo mugin bë, “Nim lël bë su dengis reggu los degetung seriveng aggagga vu hong, geregu sèn denevesi los dahis rak ya jepō lo, geseriveng sèn denetung in bë kevhil hir ngaa nipaya na lo, og su ahëm neving rë.”

⁹ Lok yom nër rak neggëp hus bë, “Seyam lo! Seyam in bë sepa dok kwam!” Nër gagek saga in bë tatekin nabë ngaa muginsën saga nök gëp, gengaa mewis dok nah ben.

¹⁰ Yesu Kerisi sepa lok Anutu kwa betung navi netu seriveng yik beron timu, lob sënë vong behil atu alam nid röp rak.

Kerisi Yi Seriveng Yoh Vu Bë Kevoh Hil Ngaa Nipaya Na

¹¹ Alam-deneko-seriveng pin denare medenevong hir huk yoh vu buk pin. Denetung seriveng yik nebë sèn lo lok yah yahin, rëk seriveng sënë su yoh vu bë kevhil ngaa nipaya na rë.

¹² Rëk Kerisi tung seriveng yik perurek timu in bë kevhil ngaa nipaya na, lob yik timu sënë venuh ya meneggëp in gëp. Vong nebë sënë ggovek, log yah meya nedo Anutu nema vesa,

¹³ beyō nedo bemedo negin in bë Anutu getung alam sèn denesis begō vu yi lo degevek na vaha gebinë.

¹⁴ Alam sèn nevonng benij röp neraç lo, og yik vong benijvesa rak rot. Yik rak seriveng perurek timu sënë, om rëk demedo nivesa degwata los degwata.

¹⁵ Lob Anon Vabuung tatekin vu hil bë gagek sënë anon rak in nër muginsën meneggëp lok Anutu-yi-ka piya bë:

¹⁶ “Mehöböp nër bë, ‘Buk sënë govek na rë,
lok sak najoo gagek mewis ngwë sënë vu sir nabë:

Sëk getung sa horek pin dok ayoj,
gesëk kevu dok kwaj.’ ”

¹⁷ Log nër ving bë,

“Sa su rëk kwaj bo hir ngaa nipaya
los ngaa sèn neggëp vu sir lo gökin rë.”

¹⁸ Nebë sënë, om Anutu kevhil hil ngaa nipaya ya, gehil su rëk getung seriveng ngwë gökin in kevhil hil ngaa nipaya na rë.

Hil Gevong Geving Anon Bana Dus Vu Anutu

¹⁹ Yesu keseh nikök in hil, om arig lo, hil ayoh vu bë adok na Anutu yi dub ayo vabuung sogek rot, gak hil su agōneng.

²⁰ Yōnon, Yesu diik rak kelepeko* betatekin aggata mewis vu hil behil ayoh vu bë geruu tob sèn neruu dub ayo vabuung sogek rot lo gadok na. Aggata sënë og yik yō navi baggata-mala-tumsën-yi.

²¹ Yik hil alam-deneko-seriveng yusekë böp ti nedo, benegin Anutu-yi-alam pin.

²² Tetêhin yö niçök loç ya hil ayod in bê jevu gekevoh ngaa nipaya sên hil arak ni bê neggêp vu hil lo na. Geripek hil navid rak bêl malangeri. Nebê saga om hil ayod nidêlin ngaa kuungsên pin na, gehil ayod na timu vu Anutu yonon behil ana dus jak yi.

²³ Hil nanêr ngaa nivesa sên hil medo nehegin lo rangah gehil najom ahon bemedo. In hil arak ngaa pin sên Anutu nêr bê rêk gevong vu hil lo ni bê rêk gevong yonon.

²⁴ Log hil kwad bo arid lo geving babêr kwaj in desepa doç aggata-ahêvingsên-yi los degvong huk nivesa vesa.

²⁵ Gehil su nid tebô in sên hil los Kerisi-yi-alam angupin hil begalê Soda los gevong raro lu ngaa lo, nabê sên alam vahi nij tebô rak lo. Gaç hil medo doç ti megadu hil vewen vewen. Kê, hil gevong nabê sênê rot in hil arak ni bê Kerisi yi buk yam dus rak.

Hil Su Geruu Demid Vu Anutu Nalu

²⁶ Nabê hil arak Kerisi yi gâgek anon ni vorot, rêk hil anom kwad bo besepa doç ngaa nipaya, og seriveng ngwê su neggêp in bê kevoh hil ngaa nipaya sênê na rê.

²⁷ Gaç hil rêk agôneng rot gemedo gëgin sên Anutu gëngo hil gâgek log getê hil doç na nengwah lo. In nengwah niçerus ata nedo in bê ga alam sên denevong ayej vu Anutu lo.

²⁸ Hil arak Moses yi Horek ni bê: Nabê mehôti keyêh, lob mehô luu ma mehô lôô degelê bedenânêr yi nipaya sênê rangah doç ti, og yi alam su rêk kwaj gevongin mehô sênê rê, gaç rêk dengis yi menadiik.

²⁹ Nebê saga, om ham jak ni nabê mehôti sên baçê Anutu Nalu duk kebus lo, og rêk natôk vu maggin bôpata rot mekesuu. In Kerisi yi kôç sên tato bê Anutu joo gâgek mewis vu hil lo vong bemehô saga niröp rak. Rêk ma gelê kôç sênê nebê ngaa meris gesu vabuung rê, benêr pelê rak Anon Vabuung semusên-yi.

³⁰ Hil arak Mehô sênê ni, sên nêr bê, “Vo loksên nipaya nyêvewen og sengo sa huk. Om ham nakôök gesengo rêk bo nipaya nyêvewen doç nah.” Log nêr ggôkin ving bê, “Mehôböp yö rêk gëngo yi alam hir gâgek beseggi.”

³¹ Nabê Anutu sên mala-tumsên degwa lo najom hil ahon in bo ngaa nipaya nyêvewen vu hil, og hil rêk agôneng bôpata rot in ngaa sênê.

Hil Gevong Geving Niwêek Bemedo

³² Rêk mu ham kwamin bo nah buk sên ham tu Kerisi-yi-alam nyêdahis lo nabê ham alam vahi dedeginengin ham rak ngaa maggin rot beham kwerê.

³³ Denevarah ham buk la ya alam pin malaj, gedenenêr gâgek nipaya rak ham, gedenezis ham rak malaj. Gebuk la og ham neloç ya ving alam sên denekerê maggin nebê agi, beham los nekwerê meneloç vu sir.

³⁴ In ham kwamin nevongin alam sên deneya çarabus lo. Log alam la denevo ham ngaa lu ngaa vêr in ham, rêk mu ham kwamin vesa menelê sir mu. In ham rak ni ggovek ya bê ham ngaanon sên kesuu ngaa-dob-yi lo, yö nahên nedo berêk medo degwata los degwata.

³⁵ Om ham su gwevu sên ham nevong ving niwêek ata lo na, in ham rêk gweko nyêvewen nivesa bôpata rot.

³⁶ Ham bare niwêek nabê sênê in nabê ham sepa doç Anutu aye, og mêm ham rêk gweko ngaa nivesa sên Anutu nêr wirek bê rêk gevong vu ham lo.

³⁷ In Anutu nêr meneggêp loç yi çapiya bê,

“Su hus ading rê, gaç yik buk dus teka mu,
log mehô sên bê rêk nam lo vongin nam.
Su rêk nakôpek rê.

³⁸ Salam yohvu lo rêk demedo malaj-tumsên
in ayoj neyam timu vu sa.

Gaç nabê denajul medenah,
og sa su rêk ahêg nivesa vu sir rê.”

³⁹ Rêk mu hil su alam-julsên-yi sên hil rêk malad nama lo rê. Gaç hil alam-vongvingsên-yi sên hil rêk medo malad-tumsên.

11

Sên Hil Ayod Na Timu Vu Anutu Lo Degwa Nebê Sênê

¹ Lob sên hil ayod neya timu lo vong behil narak ni bê ngaa sên hil navo kwad in bê Anutu bo vu hil lo rêk anon jak. Gevong behil narak ni ving bê ngaa sên hil su malad narak rê lo nedo yonon.

² In wirek og alam teta ayoj neya timu vu Anutu, om sên ço sir rak bê sir alam nijvesa.

³ Yonon, hil ayod neya timu vu Anutu, om sên hil narak ni bê tung yâgek los dob rak avi. Nesemu ngaa pin sên nedo mehil nehalê agi rak ngaa sên hil su ayoh vu bê galê jak malad rê lo.

Abel Lööho Enok Lu Noa

⁴ Abel ayo ya timu vu Anutu, om sën Anutu lë yi seriveng nivesa bahë neving kesuu ari Kain hen, lob nër yi bë yi mehö yohvu. Lob Abel diik, rëk mu yi gägek sën ayo neya timu lo yö nahën neggëp menenër vu hil.

⁵ Log Enok ayo neya timu vu Anutu om sën Anutu ko yi raq ya yagek gesu diik rë. Mehönon desero yi rëk ma gesu detök vu yi rë, in Anutu ko yi ya. In gägek neggëp loq Anutu-yi-kapiya nebë Enok yö nahën nedo dob, log Anutu kwa vesa in yi, in nevonng ngaa yoh vu Anutu kwa.

⁶ Rëk mu nabë mehöti su ayo na timu vu Anutu rë, og su yoh vu bë rëk gevong bAnutu kwa vesa in yi rë. In alam sën denevong in bë dena vu Anutu lo, og degevong geving nabë Anutu nedo, gedegevong geving nabë nevo nyëvewen nivesa vu alam sën denesero yi lo, loq mëm deyoh vu bë denatök vu yi.

⁷ Log Anutu nër ngaa sën vongin berup lo vu Noa. Su mala raq rë geyö nahën, rëk vong ving Anutu aye beggurek babu mesemu yag böpata ti in bë luho venë genalu lo bededoq na demedo nivesa doq, in su malaj nama. Noa nevonng nebë sënë in ayo neya timu vu Anutu, lob sënë tato bë ngaa nipaya neggëp vu alam pin vu dob. Lob Anutu nër Noa bë yi mehö yohvu, degwa raq sën ayo neya timu lo, lob yik Anutu nenër alam sën ayoj neya timu vu yi lo pin nebë saga.

Abraham

⁸ Log Anutu tahi Abraham wirek, lob Abraham vong yoh vu aye bevuu yi nyëg ya, geya dob len ti sën Anutu nër bë rëk gevong vu yi bemëm natu yi niröp lo. Abraham su raq dob sën bë na lo ni rë, rëk vong ving beya in ayo neya timu vu Anutu.

⁹ Ayo neya timu, om sën luk meya nedo dob len ti sën Anutu nër tato bë rëk gevong vu yi lo, lob nedo loq dob sënë nebë sën yi mehö nyëg ngwë ti. Nedo loq beggang sël ving nalu Isaak lu bu Yakop-mehö luu sënë rëk degeko dob geving yi noh vu sën Anutu nër wirek lo.

¹⁰ Rëk mu Abraham yö nahën medo mekwa nevo bë doq na beggang-bu sogek los niwëëk sën Anutu semu vu yagek menero lo.

¹¹ Log venë Sara yi buk sën geko nalu lo maya, rëk mu ayo ya timu vu Anutu om sën vong beniwëëk yoh vu bë geko nalu. Kwa nevo bë Anutu joo gägek ggovek ya bë geko nalu, om rëk gevong banon jak.

¹² Nebë saga, lob yik mehö timu saga sën atov ya bedus raq bë nadiik agi tu alam ngahisekë degwaj. Yi mewis deveröng rot besir ngahisekë raq nebë betuheng sën denedo yagek babu lo los raggë loo nenga, lob mehönon su deyoh vu bë denetevin rë.

¹³ Alam pin sënë ayoj neya timu vu Anutu medenedo bedediik ya gesu deko ngaa nivesa sën Anutu nër wirek bë bo vu sir lo vu dob rë. Gaq yö denare adingnë gedenele bekwa vesa gedenenër bë, "He nado dob sënë nebë vatëvek. He yam nehako loq dob sënë mu."

¹⁴ Alam sën denenër gägek nebë agi, og hil ajaq ni nabë denevong in bë denatök vu yö hir nyëg niröp.

¹⁵ Su kwaj nevo nyëg sën devuu gedeyam lo rë. Bë kwaj bo nyëg saga, og aggata neggëp beyoh vu bë denah medena gökin.

¹⁶ Gaq sënëk ayoj neya vu nyëg yö ngwë sën kesuu benivesa rot lo. Nyëg sënë neggëp vu yagek, om sën Anutu su ni nemum in sën denenër bë hir Anutu yi lo rë, in tongin nyëg böpata ti in bë demedo doq.

¹⁷⁻¹⁸ Lob Anutu seggi Abraham, rëk Abraham ayo ya timu vu yi, om sën vongin bë getung nalu Isaak natu seriveng. Yönon, Anutu joo gägek vu Abraham ggovek ya bë, "Rëk denanër Isaak yi mewis lo mu nabë hong mewis sir," rëk vongin bë getung nalu perurek timu sënë natu seriveng.

¹⁹ In kwa nevo bë: Nabë nadiik, og ggovek gAnutu yoh vu bë rëk gevong bevesa doq nah. Nebë sënë, om yönon, hil ayoh vu bë nanër gägek peggirinsën jak sagi nabë Abraham ko Isaak vu diiksën yom.

Isaak Lööho Yakop Lu Yosep

²⁰ Log yik Isaak sënë ayo neya timu vu Anutu ving, om sën jom raq in nalu Yakop luho Esau bë Anutu semu luho, gekah ngaa ngaa sën rëk natök vu luho vu tamusën lo raq ya luho.

²¹ Log yik Yakop ayo neya timu vu Anutu, om sën dus raq bë nadiik lob pesohek raq atoheng medudek, gejom raq in Yosep nalu maluh luho bë Anutu semu luho.

²² Log yik Yosep ayo neya timu vu Anutu, om sën dus raq bë nadiik, lob nër bë nahub rë, rëk alam Israel rëk degevuu Ejep gedena jak lob degeko sekë sepa.

Moses

²³ Log Moses ama lu ata ayoj neya timu vu Anutu, om sèn Moses ata ƙo yi to, lob ama lu ata delè yi bē hurmahen nivesa rot. Lob luho su deggōneng in mehō-los-bengō Parao yi horek rē, gaƙ devun yi meneggēp beggang ayo yoh vu kwev lōō.

²⁴ Log Moses ayo neya timu vu Anutu, om sèn yi bōp raƙ lob nilèl bē su denanēr yi nabē Parao nalu avèh nalu yi.

²⁵ Gaƙ yō kwa vo bē geƙo maggin geving Anutu-yi-alam in nilèl bē su sepa doƙ ngaa nipaya sèn vongin mala nama na agi.

²⁶ Alam Ejep denenēr pelè raƙ mehō sèn Anutu ggooin raƙ in bē geƙo yi alam nah lo, rēƙ Moses su neggōneng in hir gaƙek rē. Gaƙ nelè bē nivesa bekesuu Ejep hir monè los vunek vunek pin. In kwa nevo nyèvewen nivesa sèn Anutu rēƙ bo vu yi lo.

²⁷ Moses ayo neya timu vu Anutu, om sèn kedi vu Ejep meya, gesu ggōneng in mehō-los-bengō Parao bē rēƙ ahè sengèn rē. Mehōnon su denelè Anutu raƙ malaj rē, rēƙ mu Moses vong nebè sèn lè Anutu raƙ mala, om sèn niwèèƙ.

²⁸ GeMoses ayo ya timu vu Anutu, om sèn sepa loƙ Anutu aye bevong Buk-ggōksèn-yi* nyèdahis, benēr bederikin sipsip ƙōƙ raƙ Israel hir veluung avi in bē angēr sèn nesis Ejep naluj aguu lo su ngis Israel naluj aguu.

Israel Ngahiseƙè Rot Ayoj Neya Timu Vu Anutu Wirek

²⁹ Log alam Israel ayoj ya timu vu Anutu, om sèn degwang Loo-ƙōƙ vuheng atov medeyoh tewit medeya. Log alam Ejep to denetahu ving, rēƙ ma geloo yom dahun sir medediik.

³⁰ Log alam Israel ayoj ya timu vu Anutu, om sèn ya deƙo loƙ Yeriko hir ƙatum gèlōng degwa yoh vu buk nemaɗvahi-bevidek-luu, log ƙatum pekèpin.

³¹ Log avèh baggèb Rahap ayo ya timu vu Anutu, om sèn loƙ vu mehō luu sèn deya ƙasōm lo. Om sèn nedo vesa galam Yeriko pin malaj ma in su ayoj neya timu vu Anutu rē.

³² Log sèƙ nanēr gaƙek va geving-a? Ma! Bē sa nanēr gaƙek jak Gideon, geBarak, geSamson, geYepta, gejak Davit luho Samuel galam-denenēr-gaƙek-rangahsèn lo, og maƙ buk su yoh vu rē.

³³ Alam sènè ayoj neya timu vu Anutu, om sèn devong begō niwèèƙ medekesuu alam-los-bengōj ngahiseƙè hir alam-begō-yi. Desepa loƙ ngaa nirōp bedeneƙo ngaa sèn Anutu nenēr bē rēƙ bo vu sir lo. Gesir vahi devong bereggu bōp layon nyèj nekōpeƙ.

³⁴ Gesir vahi denepuv nengwah tumsèn bōpata menekul. Log sir vahi deneruh anil nivesa gesu begō netōƙ vu sir medenediik rē. Nij wèèƙ masèn, rēƙ Anutu nelōƙ vu sir benij wèèƙ neraƙ, betum denevong begō niwèèƙ bedeneti alam-yu-ngwè hir alam-begō-yi bedeneyah bej.

³⁵ Gavèh la, og naluj nediiƙ rēƙ ma gedeneƙedi raƙ yah ggōkin bedeneƙo sir vu diiksèn yom. Galam vahi og alam nij paya denejom sir ahon medenevasap navij in bē gesang bōpata medenediik. In nabè degeruu demij vu Anutu, og rēƙ alam nij paya dedèèin sir medena. Rēƙ ma gekwaj nevo bē rēƙ deƙedi jak nah gōkin gèp bedub vu tamusèn, bedemedo malaj-tumsèn nivesa rot, om denejom sir ahon.

³⁶ La deneko maggin raƙ sèn alam nij paya denenēr pelè raƙ sir los deneveek sir raƙ aggis, gedeneduu sir la raƙ sèng medeneƙo sir ya ƙarabus lo.

³⁷ Gedenetengwa sir la raƙ gèlōng. Gedeneƙo segè medeneheƙ sir la raƙ luu. Gedene-pelèpin sir la pangsèn rot. Gedeneketōv la kwaj raƙ paèp-yu-anil. Gesir la og yō denevèh sipsip los memèƙ navij netu tob gedeneƙo loƙ loƙ. Deneraƙ vu in ngaa navij yi pin, galam denevasap sir medenevo maggin vu sir rot.

³⁸ Sir alam nijvesa rot, lob alam sèn denesepa loƙ aggata-dob-yi lo su yoh vu bē losho alam vongvingsèn sènè demedo doƙ ti rē. Om sèn ya deneketul loƙ medenevun sir ggèp nyèg-yumeris los ƙedu, gepeƙè len los waak.

³⁹ In alam sènè pin ayoj neya timu vu Anutu pangsèn, lob arèj nivesa neggèp Anutu mala. Rēƙ yō denahèn gesu deƙo ngaa nivesa sèn Anutu nēr wirek bē rēƙ bo vu sir lo rē.

⁴⁰ In Anutu kwa vo bē rēƙ gevong ngaa nivesa rot ti vu hil kesuu gaƙek semusèn muğinsèn. Lob anon raƙ in bē mèm hil los sir sèn ayoj neya timu vu yi wirek lo natu alam nid vesa rot gèp ti.

12

Hil Malad Na Vu Yesu Megevong Geving

¹ Yōnon, alam sèn ayoj neya timu vu Anutu wirek lo, og sir vu bōpata bemalaj nesepa hil. Om hil gerurin ngaa sèn neƙo hil malad vèr lo pin, gengaa nipaya sèn nejom hil ahon lo geto, gehil nid wèèƙ meserōg niwèèƙ in ngaa nivesa sèn Anutu ggooin raƙ vu hil bē hil serōg in lo.

² Hil malad na vu Yesu besepa doƙ yi, in vong nivesa rot kesuu alam sèn ayoj neya timu vu Anutu agi pin. Ayo neya timu vu Anutu yōnon rot, gaƙ sir ti su vong nebè yi rē. Kwa nevo

bê rëk kwa vesa rot vu tamusên, lob jom yi ahon bekerê maggin gediik raq kêlepeko*, in lê kêlepeko* yi nimumsên nebê ngaa meris. Lob gwêbeng nedo ggêp Anutu yi sêa nema vesa.

Maggin Netök Vu Hil In Bê Hil Agêrin Hil

³ Ham kwamin bo nabê alam nij paya denelê Yesu paya wirek bedenesis begö vu yi rot, rëk mu yô nare niwëek. Om ham kwamin bo nabê sênê in ham su nimin tebö benimin yes yes.

⁴ Ham nesis begö vu ngaa nipaya in bê ham dahun na, rëk mu ham ti su piv kôk mediik rê geyö nahên.

⁵ Maq ham kwamin virek in gagek sên Anutu vong vu ham in bê ham ayomin niwëek jak lo? Nêr bê yô nalu ham. Om nêr bê:

“Nalug, nabê Mehöböp gevong ngaa maggin natök vu hong in barah hong verök
og su genanöp jak nabê sênêk ngaa meris.

Genabê bo gagek jak hong,
og ayom su ni tebö jak.

⁶ In ham rak ni bê: Nabê Mehöböp ahê geving mehöti,
og nevo maggin vu yi in bê barah yi verök,

log nabê geko mehöti benanêr yi nabê nalu,
og neveek yi.”

⁷ Anutu nevang bemaggin netök vu ham in bê barah ham verök. Nevong ngaa nebê sênê vu ham in nelê ham nebê nalu lo. Ma hurmahen re yô nedo gama su nevarah yi verök rê?

⁸ Ma! Alam pin denevarah naluj verök. Om nabê su barah ham verök rê, og su nalu anon ham rê, gak ham nebê hurmahen sên ataj ko sir duum lo.

⁹ Ham rak sênê ni ving bê: Hil amad vu dob denevarah hil verök, gehil nahurek babuj. Hil nehevong nebê sênê vu hil amad dob-yi, om yik hil dahun hil bagurek hil Amad sên negin hil anod lo babu nabê sênê pangsen rot, in mêm hil medo malad-tumsên degwata.

¹⁰ Hil amad vu dob denevarah hil verök hus dus teka mu neyoh vu kwaj. Rëk Anutu og nevarah hil verök in bê dok vu hil behil rëk nid röp jak rot nabê yi.

¹¹ Yönon, hil amad denevo maggin vu hil in bê debarah hil verök, rëk hil su kwad vesa in rê. Gak hil ayod maggin lok tum tamusên og nevang behil nahêrin hil, lob mêm hil nehevong ngaa niröp gehil nado revuh.

Hil Adev Dok Bebare Niwëek

¹² Om nabê ham sekêmin nama, og hamek ngol nimin telitek gegwevong huk niwëek. Log nabê ham lupin natuugin, og hamek ngol ham bebare niwëek.

¹³ Ham noh aggata sên neya niröp lo, in ham rëk kwetul vahamin vahi sên nipaya lo benipaya jak. Gak ham nahubin, in nivesa jak gökin.

¹⁴ Ham gwevong huk niwëek in ham los alam pin medo jevuh ti. Geham gwevong huk niwëek in ham natu alam vabuung, in alam sên su denetu vabuung rê lo, og su rëk degelê Mehöböp rê.

¹⁵ Ham gwegin ham nivesa, in ham arimin ti rëk bês bemala nama gesu natök jak Anutu yi semusên rê. Log ham gwegin ham nivesa in ham ti rëk gelê ngwê paya bemedo natumin, lob böp jak nabê sên keke nipaya ti kip lok ham vuheng basis anon ni mengêes, lob bo maggin vu ham. Lob ngaa nebê sênê rëk gevong ningöhek jak ham pin gêp Anutu mala.

¹⁶ Log ham gwegin ham nivesa in ham ti rëk sepa dok aggata baggêb-yi, log ngwê rëk gelê Anutu yi semusên nabê ngaa meris, nabê sên Esau vong wirek lo. Lëein semusemu sên alam aguu deneko lo yah rak ari amon in nos yik buk timu yi.

¹⁷ Ham rak ni bê Esau yom vong rak rak rot vu tamusên in bê geko semusên nah vu yi, rëk ama nêr bê su yoh vu rê. Yönon, su rot bê gevong nom vu yi, rëk ma gesu yoh vu bê pekwê gagek rê.

Hil Verup Kedu Nivesa Sion* Ggovek Ya

¹⁸ Gwêbeng ham su verup ya nedo dus vu ngaa sên ham yoh vu bê parah lo rê, nebê sên alam Israel denelê rak malaj ggêp kedu Sinai wirek lo. Ham su ya verup vu nengwah böp los malakenu gemala vahis, gesang niwëek ata,

¹⁹ gesên avuuk nesu lo, gesên aye ti nevangwêng lo rê. Alam Israel dengo aye sên nevangwêng yam vu sir agi, lob desu vu Moses bê nij lël bê su degenö gökin.

²⁰ Deggöneng rot in gagek sên Anutu nêr vu sir lo bê, “Nabê mehöti, ma reggu ti, na pavil kedu sênê, og ham tengwa yi jak gelöng menadiik.”

²¹ Deggöneng rot in ngaa sên delê lo, lob Moses nêr ving bê, “Sa helêk anon mekenug verup.”

²² Rêk mu ham su ya verup vu ngaa nebê sên sir agi rê. Gağ ham ya verup vu kedu Sion* mu, gevu Anutu sên mala-tumsên degwa lo yi nyêg. Yiğ Yerusalem soğek sên nedo vu yağek lo. Ham yam dus rağ angêr mehômehô sên desup sir medenedo los kwaj vesa lo,

²³ loşho Kerisi-yi-alam pin sên detu Anutu nalu aguu bekevu arêj neggêp yağek bê yô hir nyêg niröp lo. Log ham verup nare dus rağ Anutu sên neseggi mehônnon pin hir gagek lo, loşho alam kenuj vu yağek. Sir sên Anutu nêr sir bê sir alam yohvu benjvesa rağ vorot lo.

²⁴ Geham verup dus rağ Yesu sên nare vuheng in gevong begagek mewis anon jağ lo. Gagek mewis sên Anutu joo lo. Yesu keseh nikök in bê gevong behil nid vesa jağ. Lob nikök sênê su nebê Abel nikök sên ngeek in Anutu bê bo nyêvewen doğ nah wirek lo rê. Gağ sênê kevoh hil ngaa nipaya ya, om kesuu.

Hil Gegin Hil Nivesa

²⁵ Ham gwegin ham! In ham rêk gwemir nengamin vu Anutu yi gagek. Vo gagek niwêek vu alam İsrail vu dob sênê wirek, rêk dekeyêh aye, lom deko nyêvewen loğ yah. Su deyh vu bê debeya in hir ngaa nipaya nyêvewen bedenoh nenga in rê. Om gwêbeng Anutu nedo yağek gevo gagek niwêek ata vu hil. Rêk nabê hil geruu demid vu yi, og hil su ayoh vu bê rêk beya banoh nenga in hil ngaa nipaya nyêvewen rê, gağ rêk nama.

²⁶ Wirek vu buk saga, og Anutu vengwêng, lob dob sesêsin. Loğ gwêbeng nêr vu hil bê, "Sêk sesêsin jağ dob beron ngwê gökin. Lob sa su rêk sesêsin jağ dob mu rê, gağ sêk sesêsin jağ dob los yağek doğ ti."

²⁷ Lob gagek sên nêr bê beron ngwê gökin agi tato vu hil bê: Ngaa sên Anutu tung wirek beyoh vu bê sesêsin jağ lo, og ngaa sênê rêk kehe bemala nama na. Gağ ngaa anon sên su yoh vu bê sesêsin jağ rê lo mu mêm yô rêk demedo.

²⁸ Om nyêg sên vo vu hil lo, og mehôti su yoh vu bê sesêsin jağ mekepê rê. Om hil kwad vesa vu Anutu in sênê, behil nadudeğ vu yi, gehil gevong yi huk noh vu sên ahê neving lo. Hil gağo arê jağ gehil agöneng in yi.

²⁹ In hil Anutu og nebê nengwah böpata sên negga ngaa pin lo.

13

Hil Ahêd Geving Kerisi-yi-alam

¹ Ham ahêmin geving arimin sên Kerisi-yi-alam lo noh vu buk pin.

² Ham su kwamin birek in sên ham doğ vu alam nyêg ngwê sên deneyök ham beggang lo. In ham rağ ni bê wirek mehô la denevong nebê sênê, lob deko angêr la lok ya hir beggang ayo bedegin sir. Su derak ni bê angêr rê, gağ dekuung bê yiğ mehônnon mu.

³ Ham kwamin bo arimin lo sên ya denedo karabus lo, nabê sên ham nedo loğ karabus ving sir. Geham kwamin bo alam sên deneko maggin rağ navij lo, in ham rağ ni bê yiğ ham los navimin neggêp ti.

⁴ Sên maluh los avêh deneko sir lo, og hil gağo jağ nabê ngaa nivesa. Om ham maluh los avêh pin sên ham ko ham ggovek lo, ham gwegin ham nivesa gêp Anutu mala. In ham rağ ni bê Anutu rêk bo doğ nah nyêvewen vu magêm los avô sên deneggodeğ sir lo, gevu maluh los avêh sên deneko sir ggovek rêk denevong baggêb lo geving.

⁵ Ham su ayomin nevu nevu in monê, gağ ngaa sên neggêp vu ham lo, og yiğ ham kwamin bo nabê nivesa beggovek. In Anutu nêr vorot bê:

"Sa su rêk gevuu hong rê,
gesa su rêk geruu demig vu hong rê."

⁶ Nebê sênê om hil ayod niwêek genanêr nabê:

"Mehöböp nelok vu sa, om sa su göneng.

Ma mehônnon rêk degevong va vu sa? Rêk nama!"

Hil Sepa Doğ Alam Ggev Wirek Hen Vahaj

⁷ Ham kwamin bo ham ggev lo sên denenêr Anutu yi gagek vu ham lo. Beham malamin sepa hir aggata sên denevong medenedo bedediik lo, beham ayomin na timu nabê sir:

⁸ Yesu Kerisi og yô nesepa loğ aggata timu, veseveng, gegwêbeng, gerêk degwata los degwata.

⁹ Alam vahi denenêr horek aggagga rağ nos los reggu, rêk su nelok vu sir sên denesepa loğ lo yônnon rê. Om ham su sepa doğ gagek mewis aggagga nabê saga, in rêk geğo ham vêr geham gwevuu Anutu na. Gağ nabê Anutu yi semusên gevong beham ayomin niwêek jağ, og mêm sagak nivesa.

Priveng Sên Anutu Ahê Neving Lo

¹⁰ Hil jepö ti nedo in bë hil äga seriveng jak. Rëk mu alam-deneko-seriveng sën nahën denesepa lok alam Yuda hir Horek muginsën bedenevong huk lok dub-vabuung-böp lo, og su deyoh vu bë dega reggu* sën tu seriveng menedo rak jepö ägi rë.

¹¹ In alam-deneko-seriveng hir ggev neko reggu nij kōk benelok ya ayo vabuung sogek benetung netu seriveng in kevhong ngaa nipaya na. Rëk reggu sënë anon, og denevesi ggëp dobnë menetepuv ya.

¹² Lob yik Yesu ko vanë yah katum nenga dobnë ving nebë saga, in bë ničkōk gevong balam nij röp jak.

¹³ Nebë saga om hil geto mana dobnë† vu yi geving, bedegevong paya vu hil geving nabë sën devong vu yi lo behil kerë maggin nabë yi.

¹⁴ In vu dob sënë, og hil nyëg böp ti su neggëp degwata in bë hil medo doğ rë. Gağ hil nesero nyëg böp ti sën rëk berup vu tamusën lo.

¹⁵ Nebë sënë, om hil kwad vesa vu Anutu jak Yesu arë, behil gevong kwad vesa sënë vu yi degwata los degwata nabë seriveng. Hil gağ arë jak rot bananër rangah jak avid.

¹⁶ Log ham su kwamin birek in sën ham gwevong ngaa nivesa vesa vu alam lo, los ham doğ vu alam sën denerak vu in ngaa lo. In Anutu ahë neving seriveng nebë sënë.

¹⁷ Ham alam ggev sën denegin ham bedenemalajin ham anom in yoh vu buk lo, yö rëk denanër hir huk pin sën denevong lo rangah vu Anutu vu tamusën. Om ham gwebë nengamin in ayej begurek babuj. Nabë ham gwevong nabë sënë, og rëk kwaj vesa bedenajom hir huk ahon gesu rëk ayoj maggin rë. Gağ nabë ayoj maggin, og sënë su rëk doğ vu ham rë.

Jomraksën Sën Doğ Vu Mehö Ngwë

¹⁸ Ham najom jak vu Anutu nabë doğ vu he. In he kwamin nevo bë he ayomin niröp rak ggëp Anutu mala, lob he hevong in bë sepa doğ ngaa yohvu jak buk.

¹⁹ Yönon, sa nehevong nig wëek in bë ham kwetäg vu Anutu nabë tatekin aggata besenök vu ham pevis.

²⁰ Anutu sën nevong bemehönon ayoj neggëp revuh lo, joo gagek mewis berëk gëp degwata los degwata. Lob vong beYesu keseh ničkōk in bë tato nabë gagek mewis sënë anon rak. Lok ko yi yom in alam-diiksën betung yi tu sipsip alaj böpata los bengö.

²¹ Om Anutu sënë gevong ngaa nivesa vesa pin vu ham, in ham gwevong ngaa sën kwa nevo lo banon jak. Hil atu Yesu Kerisi yi alam om yö gevong behil sepa doğ ngaa sën ahë neving lo mu. Hil gağ arë jak nabë yi mehö niwëek los gayeheng degwata los degwata. Yönon.

Gagek Hus

²² Arig lo, sa kevu kapiya yik dus teka sënë vu ham, om sa bë nanër niwëek vu ham nabë ham gwebë nengamin vu gagek sën sa nanër ägi, in gadu ham ayomin.

²³ Ham jak ni nabë devo hil arid Timoti vër in karabus, lob nabë berup vu sa pevis, og aluhoho rëk anök doğ ti megalë ham.

²⁴ Ham nanër vu ham alam ggev pin sën denegin ham lo losho Anutu-yi-alam pin nabë he kwamin nevo sir bananër. GeKerisi-yi-alam vu dob Itali kwaj nevo ham ving medenenër.

²⁵ Anutu yi semusën gëp geving ham pin.

* **13:10:** Reggu sënë og yik peggirin rak Kerisi. Hil ayoh vu bë äga in nër vu hil bë hil gevong nabë saga. Rëk mu alam sën denesepa lok aggata muginsën in dekuung bë rëk geğo sir nah vu Anutu lo, og su deyoh vu bë dega rë, om deyoh paya.

† **13:13:** Sën hil geto mana dobnë lo nër bë hil gevuu aggata muginsën na gesepa doğ Yesu yi gagek.

Kapiya Sën Yakobus Kevu Vu Kerisi-yi-alam

¹ Sa Yakobus, Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi hir hur sa, lob sa kevu kapiya sënë yök vu ham Israel degwa nemadluho-mevidek-luu sagi, sën ham vuu ham nyëg ya geham kwetëkin ham beyök nedo nyëg ngwëga. Ham medo nivesa.

Seggisën Nevong Niwëek Vu Hil

² Arig lo, nabë ngaa maggin aggagga nam seggi ham, og ham kwamin vesa in.

³ In ham ngo rak ni bë ngaa saga tök vu ham in bë seggi nabë ham ayomin neya timu vu Yesu ma ma. Log netök vu ham in bë ham bare niwëek.

⁴ Nebë sënë, om ham bare niwëek bekwerë maggin noh vu buk in ham natu Anutu yi mehönon yohvu los dahis, geham su jak vu in ngaa nivesa ti.

Mehöti Bë Jak Vu In Kwa Nivesa Og Bengev Jak

⁵ Bë ham ti dugin mekwa kwa, og yi yö ketag vu Anutu nabë tato aggata niröp vu yi, gemëm Anutu sën nengo yi alam pin ayej gesu neggulin ngaa rë lo rëk tato vu yi.

⁶ Rëk mu mehö sën neketag lo gevong geving nabë Anutu rëk gengo aye, gak su kwa na luu luu. In mehö sën kwa neya luu luu lo, og sënë nebë loo sën nesis yam rëk sang nevë benetëe ya jegin jegin lo.

⁷ Alam nebë sënë og su degekuung nabë Mehöböp rëk bo ngaa ti vu sir.

⁸ Gak rëk nama, in alam nebë sënë kwaj neya jegin jegin bedenenër ngaa rak rak.

Alam Kupek Masën Galam Los Kupek Ngahi

⁹ Log hil arid sën yi mehö meris lo, kwa vesa in Anutu ko arë rak vorot.

¹⁰ Log hil arid sën mehö bengö-ggoreksën lo, og kwa vesa in Anutu dahun yi, bemedo mala yes. In yi kupek lu ngaa su rëk dok vu yi rë, gak rëk nadiik nabë sesik sën nare vos ayo lo.

¹¹ In hes verup netum benikerus rot, lob vong bevos pin meran ya gesesik rurin to pevis beni malangeri saga mala maya. Om alam sën bengöj-ggoreksën lo og rëk nahën medo degevong hir huk lok denadiik pevis nabë sënë.

Seggisën Yi Gagek

¹² Nabë mehöti bare niwëek mekerë ngaa maggin sën seggi yi lo, og kwa vesa. In Anutu rëk gevong nyëwewen vu bemedo mala-tumsën nabë sën nër vorot bë rëk gevong vu alam pin sën ahëj neving yi lo.

¹³ Rëk nabë mehöti kwa vo bë gevong ngaa nipaya ti, og su nanër nabë, "Anutu vong seggisën sënë vu sa!" In Anutu su kwa nevo ngaa nipaya menevong rë, log su neli mehönon lok ya ngaa nipaya in bë seggi sir rë.

¹⁴ Rëk mu seggisën degwa nebë hil pin ti ti ngo kwad nevo ngaa nipaya behil nesepa lok in bë hil gevong.

¹⁵ Log bë hil kwad bo ngaa nipaya rot, og hil rëk gevong banon jak benatu ngaa nipaya begëp vu hil. Lob nabë ngaa nipaya saga böpata jak begërin hil ayod, og rëk gevong behil malad nama.

¹⁶ Sarig lo, sahëg neving ham om ham gwegin ham, beham su kwetul dok in gagek sënë.

¹⁷ Ngaa nivesa vesa los ngaa anon pin sën netök vu hil lo neyam vu hil Amad vu vavunë. Hil Amad sënë tung hes los kwev gebetuheng pin, rëk buk vahi og su denetum nivesa rë. Rëk mu Anutu og nesepa lok aggata timu gesu nepekwë yi benevong ngaa nipaya yam rë.

¹⁸ Yö kwa vo lob vong yi gagek anon yam in bë gërin hil nah vu yi bemëm hil natu yi alam mugisën kesuu ngaa pin sën netung lo.

Hil Pin Gango Gagek Betamuin Geving

¹⁹ Sarig lo, sahëg neving ham yönon, om ham jak ngaa sënë ni nivesa rot. Ham semu ham pevis in gwengo gagek, rëk mu ham su newa newa megwewong gagek. Log ham su ahëmin sengen jak pevis.

²⁰ In nabë mehöti ahë sengen, og su yoh vu bë gevong ngaa niröp gëp Anutu mala rë.

²¹ Om ham gwevu ngaa nipaya pin sën nahën neggëp lok ham ayomin lo los ngaa sën su yohvu rë lo na. Log ham gurek gagek sën Anutu yö varoh luk ya ham ayomin lo babu, in gagek sënë yoh vu bë geko ham anomin nah vu Anutu.

²² Ham tamuin Anutu yi gagek. Ham su gwengo meris mu, gak bë ham gwengo meris mu, og sagak ham tetuhin ham.

²³ Mehöti bë gengo Anutu yi gagek meris gesu sepa dok rë, og saga nebë sën mehöti nelë mala lok dubbub.

²⁴ Lé mala, lok ya, lob pevis bekwa virekin mala ggökin.

²⁵ Lob ngaa nipaya neduu hil ahon, rëk Anutu yi gagek nivesa yoh vu bê gelov aggis gegeko hil vër nah vu yi. Lob nabê mehōti sepa dok yi gagek nivesa begevong noh vu, log su gengo gekwa birekin rë, gaḡ yō medo sepa dok, og gagek saga rëk gevong bekwa vesa jak buk pin.

²⁶ Log nabê mehōti kwa bo nabê, “Sa mehō-bêl-yi nivesa mesengo najom raḡ vu Anutu rot!” rëk mu su negin daggen nivesa rë, og sagi yō kuungin yi, lom yō ḡo yi raḡ los nejom raḡ meris mu.

²⁷ Bê hil hevongin bê natu Kerisi-yi-alam nivesa gehil ngaa nipaya su gëp hil Amad Anutu mala rë, og hil gevong nabê sënë: Hil adok vu hur meten losho avëh alov sën denetok vu maggin lo, log hil najom hil ahon in ngaa nipaya sën alam-dob-yi denesepa lok lo.

Hil Kwad Gevongin Alam Pin Gëp Ti

2

¹ Sarig lo! Ham ayomin neya timu vu hil Mehōbop Yesu Kerisi, Mehōbop sën niwëek los arê bōpata lo. Om ham su gwelê mehōnon nij navi benapisek in vahi megweko jak, gegweruu demimin y vahi.

² Ham kwamin bo rë! Bê ham ngupin ham dok dub in bê najom jak na vu Anutu, lob mehōti getung seges vegōv dok sekê bejōp rôprōp nivesa rot benok vu ham, log mehō-kupek-masën ti jōp rôprōp nipaya benok geving,

³ og ham neli mehō sën nerōp rôprōp los trases nivesa lo lok yök beham nenër vu bê, “Genam gemedo jak sêa nivesa sagil” Log tum ham nenër vu mehō ngwë sën kupek masën lo bê, “Hong saga og gebare na sagul” ma, “Genam gemedo dok sa vahag!”

⁴ Bê ham gevong nabê sënë, og ham neseggi ham vahi bê nijvesa gevahi bê nijpaya, geham neko ham raḡ in bê ham gwengo mehōnon hir gagek begooin sir jak noh vu ngo kwamin nipaya saga.

⁵ Sarig lo, sahëg neving ham, om ham gwengo rë! Yik alam sën alam-dob-yi pin denelê sir bê ngaa meris in hej kupek ma lo, og Anutu ggooin sir raḡ in bê denatu alam-los-bengōvongvingsën-yi. Lob nër bê rëk gevong yi Nyëḡ vu alam sën ahëj neving yi lo benatu hir ngaa, om rëk gevong vu alam meris sagi.

⁶ Rëk mu ham nevong nimumsën vu alam-kupek-masën! Ham ngo raḡ ni ggovek bê alam-los-bengōv-ggoreksën sënë denedëginengin ham medenevo maggin vu ham, gedeneḡo ham ya kot.

⁷ Log ham tu Yesu-yi-alam barê raḡ neggëp ham, rëk alam-los-bengōv-ggoreksën sënë denenër pelësën raḡ yi, rëk ham neko sir raḡ in-a?

⁸ Bê mëm ham sepa dok Anutu-yi-ḡapiya og mëm. Sën dekevu horek los bengō meneggëp lok lo bê, “Ahëm geving alam sën denedodo dus vu hong lo nabê sën ngo ahëm neving hong.”

⁹ Gaḡ bê ham gwevong nivesa vu mehō ngwë geham gweruu demimin vu ngwë, og ham nevong paya begagek neggëp vu ham. Lob horek sënë tato bê ham kweyëh.

¹⁰ In nabê mehōti sepa dok horek pin rëk keyëh horek timu, og sënë nebê keyëh horek pin.

¹¹ Hil arak ni bê Anutu nër nebê sënë nebê, “Su gwevong baggëb!” Log nër ving nebê, “Su gengis mehōnon medenadiik!” Om nabê su gevong baggëb rë, rëk gesis mehōti mediik, og kweyëh Anutu yi horek megagek neggëp vu hong.

¹² Ham kwamin bo nabê Anutu rëk seggi ham gagek jak horek mewis sën Yesu ḡo yam in bê geḡo hil vër in ngaa nipaya lo. Om ham nanër gagek los gwevong ngaa noh vu horek sagi.

¹³ Yōnon! Nabê mehōti su kwa paya in mehō ngwë rë, og Anutu rëk gevong nyëvewen dok nah yi ngaa nipaya pin gesu rëk kwa paya in yi rë. Gaḡ mehōti bê kwa paya in mehō ngwë, og su rëk gōnengin buk sën Anutu gengo gagek meseggi lo rë.

Vongvingsën Los Huk

¹⁴ Arig lo! Ham kwamin bo rë! Mehōti bê nanër nabê nevong ving Kerisi rëk mu su vong ngaa nivesa ti in bê dok vu mehō ngwë rë, og yi vongvingsën tu ngaa meris. Gaḡ su yoh vu bê geḡo yi nah vu Anutu rë.

¹⁵ Bê tob nama in ham arimin ti, ma avëhnōmin ti, genos namain sir geving,

¹⁶ lob maḡ bê ham ti nanër betalam nabê, “Genah los kwam vesa! Log gebenguh hong nengwah geḡegwa nos bahëm napup!” Geham su vong yōnon rë, og sagaḡ maḡ ham lok vu yi? Ma!

¹⁷ Log vongvingsën og yik nebê sënë! Nabê gëp meris gesu gevong huk nivesa banon jak rë, og ngaa meris geham vongvingsën sagi tu diiksën.

¹⁸ Rëk mu mehōti maḡ rëk nanër nabê, “Meho la denevong ving gemehō la denevong huk nivesa.” Bê nanër nabê saga og sëḡ nanër nah vu yi nabê, “Getato hong vongvingsën meris

sên huk nivesa vesa main agi vu sa, og mëm sêk tato sa huk nivesa vu hong in gejaḵ ni nabê sa nehevong ving Yesu yõnon.

¹⁹ Genevong ving nebê Anutu timu yõ nedo? Sagaḵ nivesa! Rêḵ mu Satan yi hur denevong ving gageḵ saga ving medeneggõnengin sir rot, rêḵ su denetu yi alam rê!

²⁰ Om hong duḡin megenek-wetul lok! Genevongin bê sa tato vu hong nabê gevong ving mu, gaḵ su gevong huk nivesa ving rê, om hong vongvingsên tu ngaa meris-a?

²¹ Wireḵ hil dobahê Abraham bê nalu Isaak raḵ ya jepõ in bê besi yi natu seriveng vu Anutu. Nebê sênê lom Anutu nêr yi loḵ buk sênê bê yi mehõ nirõp anon, og yiḵ degwa raḵ sênê.

²² Om geraḵ ni bê vong ving mevong huk nivesa ving. Lob yi huk sênê netato bê nevong ving yõnon.

²³ Lob gageḵ sên dekevu meneggêp lok Anutu-yi-ḵapiya lo anon raḵ. Nebê, “Abraham vong ving Anutu om sên nêr yi nebê mehõ nirõp.” Log nêr bê yi mehõ yi.

²⁴ Om gwêbeng sênê ham raḵ ni bê Anutu su rêḵ nanêr mehõti nabê yi mehõ nirõp jaḵ yi vongvingsên meris mu rê, gaḵ nabê gevong huk nivesa geving og mëm.

²⁵ Log avêh-baggêb Rahap yiḵ nebê sênê! Negin mehõ luu sên Yosua vong beluhu deya ḵasõm medenelê Yeriko lo nivesa, betato aggata ngwê vu luho bedeyoh medeyah. Nebê sênê lob Anutu nelê Rahap nebê yi avêh nirõp raḵ degwa sênê.

²⁶ Hil araq ni bê: Bê hil anod su medo doḵ hil navid rê, og hil rêḵ nadiiḵ. Lob yiḵ nebê sênê. Hil bê gevong geving meris gesu gevong huk nivesa geving rê, og hil vongvingsên yiḵ tu diḵsên nebê sênê.

3

Hil Gegin Dagged Nivesa

¹ Arig lo, ham ngahiseḵ su kwamin bo nabê ham natu tatovaha, in hil araq ni bê Anutu rêḵ seggi tatovaha hir gageḵ bepelê sir rot kesuu alam meris.

² Lob hil ayoh paya in ngaa aggagga ngahiseḵ, rêḵ mu nabê mehõti su nanêr gageḵ ti paya rê, og yi mehõ nivesa rot beyoh vu bê gegin navi nivesa los dahis geving.

³ Ham kwamin bo hoos rê! Hil nesala aên dus teka loḵ hoos avij in bê nengaj yes jaḵ medesepa doḵ hil kwad, lob mëm hil nepeggirin anoj pin raḵ ngaa mahen teka sênê.

⁴ Log ham kwamin bo jaḵ sip geving rê! Sip sênêḵ ngaa bõpata rot, log sang nevê bõpata benevongin bê geḵo na jeggin jeggin, rêḵ mu sip yi gang ma aên teka sên neko neru seggi lo, og yiḵ ngaa mahen teka rot, rêḵ nepeggirin sip meneya yoh vu sên kapten kwa nevo lo.

⁵ Lob yiḵ hil dagged nebê sênê. Hil anod bõp gedagged mahen rot, rêḵ mu sagi sên nevengwêḡ bõpata los neḵo hil raḵ nebê hil rêḵ gevong huk bõp los arê. Ham kwamin bo nengwah rê. Nengwah mahen teka, og yoh vu bê dok nyêḡ mega kele lu ngaa pin.

⁶ Lom hil dagged nebê nengwah ving. Nedo loḵ hil navid vuheng atov, rêḵ nevong ngaa nipaya aggagga benevong behil nid paya neraḵ los dahis. Ḷo ngaa nipaya vu Satan benevong benegwang ya hil ayod los hil huk pin.

⁷ Hil ayoh vu bê gaḵo reggu bemên agga ti ti lo vu vos ayo behil gevong bemalaj yes jaḵ. Sok genyêl genḡaa pin sên deneggêp loḵ loo ayo lo ving. Lob mehõ la denevong nebê sênê ggovek ya.

⁸ Alam sên denedo revuh lo denenêr gageḵ loḵ ya alam ayoj in bê demedo jevuh geving. Yiḵ nebê sên hil nehehin nos gahis loḵ huk lo in bê anon jaḵ. Log nabê hil medo jevuh og yiḵ rêḵ ngis anon sepa sên aggata nirõp.

⁹ Hil nehako Mehõbõp Yesu luho hil Amad arêj raḵ raḵ hil dagged, log hil nehevong nevud vu mehõnon raḵ hil dagged ving, lom sênêḵ hil nanêr gageḵ pelêsen raḵ Anutu in nesemu hil mehõnon behil nid nebê yi Anutu.

¹⁰ Gageḵ luu neverup raḵ hil avid timu. Ngwê sên hil nehako Anutu arê raḵ, gengwê gageḵ nipaya. Om arig lo, hil su gevong nabê sênê!

¹¹ Bêl veduveḵ los loo ahêḡgin su nebegi verup loḵ len timu rê.

¹² Arig lo! Maḵ mori yoh vu bê ngis anon vud-a? Ma prut jes yoh vu bê ngis anon mori? Ma! Lob yiḵ nebê sênê: Loo su yoh vu bê begi berup bêl nivesa rê.

Huk Nivesa Neyam Vu Anutu

¹³ Maḵ ham ti yi mehõ los kwa bõp beneraq ngaa ni? Om mëm mehõ sênê sepa doḵ aggata nirõp begevong huk nivesa. Su geḵo yi jaḵ jaḵ, gaḵ gevong ngaa pin los kwa in tato yi rangah vu alam pin medejaḵ ni.

¹⁴ Rêḵ mu nabê ham medo los ayomin ngis yi vu mehõ ngwê, geham gwevong huk pin in bê gweḵo arêmin jaḵ kesuu mehõ ngwê, og ham su gweḵo ham jaḵ in ngaa saga in saga nekevoh gageḵ anon ya.

¹⁵ In ngaa pin sënë og su neyam vu Anutu rë, gaḵ sënëḵ ngaa dob yi mu geneyam ggëp mehōnon los Satan yō kwaj.

¹⁶ In nabë mehō la ayoj ngis yi vu mehō ngwë, gedegevonḡin nabë denatu böp kesuu alam vahi, og alam nebë sënë su rëḵ demedo jevuh ti rë. Gaḵ ham rëḵ gwelë nabë alam nebë saga yō rëḵ medo degevonḡ ngaa nipaya agga ti ti lo los dahis.

¹⁷ Rëḵ mu ngaa los kwa pin sën neyam vu Anutu lo, og sakaḵ nivesa pin gengaa nipaya su nesarōmin loḵ ving rë. Lob ngaa nebë saga nevonḡ balam denedo revuh ti gedenahubin sir. Nevonḡ balam malaj yes medenengo gageḵ medenero gekwaj pesivin alam sën denetōḵ vu maggin lo medeneloḵ vu sir. Log ngaa sën neyam vu Anutu agi nevonḡ balam denevonḡ nivesa vu alam pin neggëp ti, gesu ayoj luu rë.

¹⁸ Alam sën denedo revuh lo denenër gageḵ loḵ ya alam ayoj in bë demedo jevuh geving. Yik nebë sën hil nehehin nos gahis loḵ huk lo in bë anon jaḵ. Log nabë hil medo jevuh og yik rëḵ ngis anon sepasën aggata niröp.

4

Alam Sën Ahëj Neving Ngaa-dob-yi Lo Og Denesis Begö Vu Anutu

¹ Ham nesis begö vu ham geham nenër ham los ahëmin sengën raḵ degwa va? Degwa nebë ham medo mekwamin nevo ngaa nipaya aggagga loḵ ayomin benekengërin ham.

² Ham ahëmin neving ngaa aggagga in bë gweko, rëḵ ma, om sën ham kwamin nevo bë ham ngis alam. Ham malamin anonin ngaa aggagga rëḵ ham su yoh vu bë gweko rë, om sën ham ahëmin sengën vu ham beham nesis begö. Log ham neraḵ vu in ngaa, in ham su nekwetag vu Anutu bë doḵ vu ham rë.

³ Yōnon, ham nekwetag in ngaa bë Anutu gevong vu ham, rëḵ ma gesu nevonḡ vu ham rë in ham nekwetag paya. Ham nekwetag in ngaa sën ham ahëmin neving bë semu ham navimin lo mu.

⁴ Ham alam gageḵ keyëhsën! Alam sën ayoj neya vu ngaa-dob-yi lo, og denelë Anutu paya bedenesis begö vu yi, ma ham su neraḵ sënë ni rë? Gaḵ nabë mehōti ayo na vu ngaa-dob-yi mu, og nelë Anutu paya benesis begö vu yi.

⁵ Ma ham nekuung bë Anutu-yi-ḵapiya nër gageḵ meris mekuungin hil-a? Sën dekevu meneggëp bë Anutu tung Anon loḵ yam nedo hil lob ahë neving pangsën rot bë hil natu yi ngaa niröp lo?

⁶ Rëḵ mu Anutu neloḵ vu hil yoh vu sën yi ḵapiya nër lo nebë:

“Anutu nilëlin alam sën deneko sir raḵ lo
geneloḵ vu alam malaj yes benesemu sir.”

⁷ Om ham malamin yes megureḵ Anutu babu, geham dev doḵ megwedu Satan na, og rëḵ beya in ham mena.

⁸ Ham na dus jaḵ Anutu, log rëḵ nam dus jaḵ ham. Ham alam nimin paya. Ham pesu nemamin in ngaa nipaya geham su gwevonḡ! Ham alam sën kwamin neya luu luu lo, ham juuk kwamin nipaya sënë na in ham ayomin!

⁹ Ham medo los kwamin paya! Ham ngu in ham los ayomin maggin rot! Ham alam sën nenöp gwëbeng agi, ham nöpsën peggirin menatu susën. Log ham sën ham kwamin vesa agi, ham peggirin ham bayomin maggin jaḵ.

¹⁰ Ham dahun ham begureḵ Anutu babu og mëm Anutu rëḵ geḵo ham jaḵ.

Hil Su Tanë Gageḵ Jaḵ Arid Lo

¹¹ Arig lo, ham su tanë gageḵ nipaya jaḵ ham arimin lo. Mehōti bë tanë gageḵ nipaya jaḵ ari ti los nanër yi nabë yi mehō nipaya yōnon, og sakaḵ nebë sën tanë gageḵ nipaya raḵ Anutu yi horeḵ benër bë horeḵ nipaya. Gaḵ nabë gepelë horeḵ og sënë nebë su genesepa loḵ rë, gaḵ geneḵo hong raḵ in bë genatu jaas megeseggi horeḵ.

¹² Gaḵ yik mehō perureḵ timu nedo benevo yi horeḵ vu hil. Log mehō sënë perureḵ timu tu jaas beyoh vu bë geḵo hil nah vu yi, geyoh vu bë gevong behil malad nama. Ma genekuung bë hong re om sën bë geseggi hong alam-ë?

Hil Su Gaḵo Hil Jaḵ Vu Anutu

¹³ Kë! Log ham vahi sën ham nenër nebë, “Pehi, ma neheng, rëḵ mëm hil ana nyëḡ böp sagu ma sënagu, bemëm hil gevong huk bisnis noh vu ta ti behil gaḵo monë ngahiseḵe jaḵ!” Rëḵ sa nanër vu ham nabë,

¹⁴ “Ham su raḵ ngaa sën rëḵ natōḵ vu ham neheng lo ni rë!” Gaḵ ham nebë beggob guggop sën netelë in bë nyëḡ geheng beneggëp dus teka loḵ nemaya pevis lo.

¹⁵ Om mu maḵ ham nanër nabë sënë, “Nabë Mehōböḵ kwa, og hil medo vesad mehil gevong ngaa sënë ma ngaa sagu.”

¹⁶ Rëḵ ham ngo neḵo ham raḵ benenër bë ham rëḵ gwevonḡ huk böḵ böḵ, rëḵ ngaa nebë sënë og nipaya.

¹⁷Om ham kwamin bo rē! Mehōti sēn neraḵ ngaa ti ni nebē ngaa nivesa rēḵ mu su nevonḡ yoh vu rē lo, og nevonḡ ngaa nipaya beneggēp vu yi.

5

Gagek Raḵ Alam Sēn Hir Ḳupek Ngahi Lo

¹Om sa bē nanēr gagek ti vu ham alam los bengōmin ggoreksēn! Ham kwamin bo ngaa maggin pin sēn vongin natōḵ vu ham lo, beham ngu los gwengeeḵ pangsēn in ham.

²Ham ḵupeḵ los vuneksēn pin sēnē nepetar ya, log jeluj nelov ham tob lu ngaa benemaya.

³Geham goor los seriva nipaya neraḵ, lob saga netato rangah nebē ham nevonḡ ngaa nipaya beham rēḵ gweḵo nyēvewen doḵ nah. Lob nyēvewen rēḵ gevong paya vu ham navimin nabē sēn monē nipaya neraḵ agi. Beyiḵ rēḵ nabē nengwah bega ham in ham nesupin ngaa nivesa vesa vu dob sēnē in ham kuung bē rēḵ doḵ vu ham vu tamusēn, rēḵ mu rēḵ nama.

⁴Om ham gwengo rē! Ham netetuhin alam sēn denevonḡ huk vu ham medenevo ham nos anon lo, geham nejom hir monē vewen ahon. Ham nevonḡ ngaa nipaya rot nebē saga, lob alam sagi denesu bōpata bededun neya vu Mehōbōp Niwēēk los Gayeheng.

⁵Ham nedo dob, lob ham ḵo ḵupeḵ nivesa vesa pin. Ham nevonḡ ngaa pin sēn ham ahēmin neving lo, geham su nehōnengin ngaa ti rē. Ham newa nos ngahiseḵē rot beham nerig bōpata, rēḵ buk sēn dengis ham nadiiḵ lo dus raḵ geham duḡin.

⁶Ham nēr alam yohvu bē nij paya, lob ham sis sir medediḵ rēḵ su denesis ham loḵ yah rē.

Hil Bare Nid Wēēk Mekerē Maggin Gegeḡin Mehōbōp

⁷Nebē sēnē om arig lo! Ham naḵōōḵ menajom ham ahon beham medo gwegin sēn Mehōbōp duk nom lo. Ham kwamin bo mehō sēn nevaroh yi nos lo rē! Nejom yi ahon beyō kōōḵ medo neḡin hob bē geto in nos nakip bejig gengis anon in natōḵ jaḵ nos anon nivesa.

⁸Om ham najom ham ahon menaḵōōḵ bemedo gwegin Mehōbōp nabē sēnē! Ham medo nimin wēēk, in yi buk sēn duk nom lo dus neraḵ.

⁹Arig lo, ham su gwelē ham paya, beham su gwelul nah nenga, in jaas nare yam dus in bē gengo ham gagek begevong doḵ nah ham nipaya saga nyēvewen.

¹⁰Arig lo, ham kwamin bo alam sēn denenēr Anutu yi gagek rangah wirek lo rē! Maggin tōḵ vu sir rot, rēḵ denejom sir ahon medenedo, om ham sepa doḵ vahaj megwevonḡ nabē sir.

¹¹In hil nanēr nabē alam sēn denejom sir ahon lo kwaj vesa. Log ham ngo Yop yi gagek bē maggin bōpata tōḵ vu yi rēḵ jom yi ahon rot. Loḵ tum vu tamusēn lob Mehōbōp vo ngaa nivesa vu yi ggōkin yah. In Mehōbōp kwa nevonḡin hil rot benevonḡin bē doḵ vu hil.

Hil Su Nanēr Gagek Nabē Yōnon Rot Gevavunē

¹²Rēḵ mu arig lo, gagek bōp ti nahēn neggēp! Gagek sēnē nebē: Ham su nanēr yaḡek los dob in bo niwēēk vu ham gagek, geham su nanēr yōnon vavunē! Gaḵ yik ham ngoḡek in mu nabē, “Ē-ē!” og ggovek. Genabē ma, og ham nanēr nirōp nabē, “Ma!” beyiḵ ggovek. In Anutu rēḵ bo nipaya nyēvewen doḵ nah vu ham.

Alam Yohvu Hir Jomraḵsēn

¹³Bē ham ti natōḵ vu maggin, og mēm yi yō najom jaḵ vu Anutu. Log nabē ham ti ahē nivesa los kwa vesa, og gevong raro in geḵo Anutu arē jaḵ.

¹⁴Bē ham ti nijak, og mēm tahi ham sēn Kerisi-yi-alam lo ham ggev lo nabē nam denanēr Mehōbōp arē gedejikin wēl* jaḵ mehō sēn niraḵ lo. Gemēm denajom jaḵ na vu Anutu nabē doḵ vu mehō sagi benivesa jaḵ nah.

¹⁵Log nabē ayoḡ na timu vu Anutu yōnon gedenaḡom jaḵ nabē sēnē, og mēm Mehōbōp rēḵ gevong bevesa doḵ nah. Log nabē yi ngaa nipaya la neggēp vu yi, og Mehōbōp rēḵ dahun na gevong.

¹⁶Om ham nanēr ham ngaa nipaya rangah vu arimin lo, log ham najom jaḵ na vu Anutu nabē Anutu gevong beham nimin vesa jaḵ. In mehō sēn nesepa loḵ Yesu yōnon lo bē najom jaḵ, og yi jomraḵsēn sēnē los niwēēk.

¹⁷Elia og yik yi mehōnon mu nebē hil, rēḵ mu jom raḵ niwēēk vu Anutu bē hob su geto jaḵ, lob nyēḡ vanḡ gehob su to raḵ rē yoh vu ta lōō gekwev nemadvahi-bevidek-ti.

¹⁸Loḵ jom raḵ yah, lob hob to raḵ ggōkin, bemēm nos lu ngaa sēn denevaroh loḵ ya dob lo nekip.

Hil Gaḵo Mehō Sēn Neketul Loḵ In Aggata Lo Nom

¹⁹Arig lo, bē ham ti gērin yi nah vu ngaa nipaya rēḵ ngwē geḵo yi nom gōkin,

²⁰ og ham jaḵ ni nabë mehöti sën ƙo ngwë yom in yi ngaa nipaya lo, og mehö sënë yö ƙo anon yom vu Anutu bemëm rëḵ medo mala-tumsën. Lob Anutu rëḵ gelë mehö ngwë sën ƙo ngwë vër in ngaa nipaya lo nivesa bedahun yi ngaa nipaya pin na.

Kapiya Sën Pita Kevu Muginsën Vu Kerisi-yi-alam

¹ Sa Pita sën Yesu Kerisi yi sinarê sa. Sa nekevu kapiya sënë yök vu ham sën Anutu-yi-alam ham, sën ham vuu beggang degwa ya geham yök nedo jeggin jeggin vu distrik Pontus los Galata geKapadosia, gAsia* los Bitunia aga.

² Hil Amad Anutu rak ham nimin ggovek ya yö wirek beggooin ham rak tu yi ngaa. Lob Anon Vabuung vong beham tu vabuung in bê ham sepa dok Yesu Kerisi aye benikök jipek ham beham nimin vesa jak. Anutu gevong semusemu nyëmasën vu ham rot beham ayomin gëp revuh pangsën rot.

Mala-tumsën Sogek Negin Hil Vu Yagek

³ Hil gaço Anutu arê jak. In yi Anutu behil Mehöböp Yesu Kerisi Ama yi. Kwa pesiv in hil böpata rot, lob vong beYesu Kerisi kedi rak yah vu bedub, lob vong behil atu mewis ggovek ya rak yi. Lob hil medo navo kwad in buk sën Anutu geço hil nah lo gehil su nehevuu rë.

⁴ Ggooin hil rak ggovek ya in bê hil gaço ngaa nivesa vesa rot vu yagek. Ngaa sënë semu yi ggovek geneğin ham vu yagek. Lob su yoh vu bê rëk petar benipaya jak rë, gaç yö nivesa anon gesu rëk mala nama rë.

⁵ Ham ayomin neya timu vu Anutu, lob negin ham nivesa rak yö niwëek, om ham rëk medo nivesa rot. Semu aggata in bê geço ham nah vu yi yönon, lob rëk gevong sënë banon jak begëp rangah dok Buk-tamusën.

⁶ Maç yik ngaa maggin aggagga netök vu ham hus dus teka mu loç buk sagi meneseggi ham beham ayomin maggin teka. Rëk ma geham kwamin nevo bê Anutu rëk geço ham nah vu yi, lob ham kwamin vesa rot.

⁷ Anutu neseggi ham rak ngaa nebë sënë in bê jak ni nabë ham ayomin neya timu vu yi ma ma. Hil arak ni bê goor og denevesi rak nengwah in bê kale kale geto in genivesa jak, rëk mu goor sënë rëk mala nama vu tamusën. Gaç sën hil ayod neya timu vu yi lo, og su nebë goor sënë rë, gaç kesuu goor genivesa rot. Om nabë ngaa vahi seggi ham gwëbeng in ham ayomin neya timu bevong bê nengwah gga ham, og sagak nevonğ in bê ham bare ninin week. Lob vu tamusën sën Yesu Kerisi natök nom rangah lo, og ham rëk natu alam los arëmin böpata bemalamin ngeri gebengömin na jak sën ham ayomin ya timu agi.

⁸ Ham ngo nahën geham su malamin rak yi rë, rëk ham ahëmin neving yi. Yönon, ham ngo nahën gesu lê yi rë, rëk ham ayomin neya timu vu yi los kwamin vesa in yi rot. Ham kwamin-vesa-sën sënë kesuu hil kwad-vesa-sën sën hil kwad vesa in ngaa vu dob agi pin. Lob hil ayed su neggëp beyoh vu bê nanër kwa-vesa-sën sënë rangah metatekin rë, gaç ma verök yi.

⁹ Lob sën ham ayomin neya timu vu yi agi anon nebë: Anutu rëk geço ham anomin nah bedemedo malaj-tumsën geving yi.

¹⁰ Alam-denenër-gagek-rangahsën denesero rot medenevong huk niwëek in bê denatök vu gagek sën Anutu geço hil nah lo degwa, lob denër gagek rangah rak ngaa sën tök vu ham gwëbeng agi.

¹¹ Kerisi yi Anon Vabuung nedo loç alam-denenër-gagek-rangahsën sagi ayoj lob nër gagek rangah verup avij mugin rak Kerisi bê: Vanë aggagga rëk natök vu yi, genahub rë loç rëk natu mehö los arê böp. Lob yö medo denesero gagek sënë degwa medeneloç tepëk in sir bê, “Vu buk tena rëk nam-a?” Gemak “Va ti rëk berup dok buk saga?”

¹² Anutu tato vu sir ggovek bê su denenër gagek saga rangah in bê dok vu sir rë, gaç denevong huk in bê dedok vu ham. Dengo bengö sënë muginsën, lob Anutu vong Anon Vabuung yam vu yagek bevo niwëek vu alam vahi beyam denenër Bengö Nivesa rangah los degwa vu ham vu gwëbeng sagi ving. Lob yik angër lo ahëj neving rot bê dekekooin medegelê ngaa sënë geving.

Anutu Tahi Hil Yam In Bë Hil Abo Vabuung In Hil

¹³ Nebë saga, om ham su kwamin bo ngaa jeggin jeggin, gaç ham kwamin bo ngaa niröp geham medo revuh. Beham ayomin timu bemedo gwegin sën Yesu Kerisi natök nom rangah begevong semusemu nyëmasën jak na ham lo.

¹⁴ Ham gwevong nabë sën hurmahen denebë nengaj vu gagek medenesepa loç lo. Wirek og ham kwamin ma, om sën ham medo nesepa loç aggata malanon-yi. Gaç gwëbeng sënë og ham su sepa dok nah gökin.

¹⁵ Gaç Anutu yi mehö vabuung betahi ham ggovek ya, om ham bo vabuung in ham in ngaa pin sën ham gwevong lo nabë yi.

¹⁶ In gagek neggëp loç Anutu-yi-kapiya bê, “Sa vabuung, om ham natu vabuung geving.”

Anutu Bago Hil Yom Rak Ngaa Böpata Rot

¹⁷ Anutu og su kwa nevo hil arëd meneseggi bë ti tena kesuu rë, gaç neseggi hil ti ti rak ngaa sën hil nehevong lo. Om nabë ham ayemin dok ti bananër nabë Amamin, og ham gwegin ham nivesa begöneng in yi noh vu buk pin sën ham nedo vatëveç mu vu dob agi.

¹⁸ Ham raç ni bë wirek og ham nedo los ngaa nipaya sën ham alam hib detahu ham lok lo, rëç Anutu vo ham vër in ngaa saga. Su bago ham yom raç seriva lu goor ma ngaa-dob-yi sën rëç mala nama lo ti rë.

¹⁹ Gaç bago ham yom raç Kerisi ni köç. Yesu ni köç sënë su nebë ngaa sën hil nebago rak monë bôpata rot lo rë, gaç kesuu. GeKerisi sënë nebë sipsip nalu sën yö nivesa rot gesu navi len ti nipaya neggëp raç yi rë, lob desis yi tu seriveng.

²⁰ Anutu su tung dob sënë rë geyö nahën, log yö ggoin Kerisi raç vorot in bë gevong huk sënë. Rëç mu yö nahën nedo bemëm Buk-tamusën dus raç, lob töç yam rangah in bë dok vu ham.

²¹ Loç vu ham beham ayomin ya timu vu Anutu sën vong beKerisi kedi raç yah vu bedub bevong arë böp raç lo. Yönon, ham ayomin neya timu vu Anutu benevo kwamin in yi los ahëmin nivesa bë rëç nom begeço ham nah.

Hil Ahëd Geving Hil Arid Sën Kerisi-yi-alam Lo

²² Ham nesepa loç gaçek anon sënë, lob vong beham ayomin nivesa raç. Lob ham los hil arid lo nelë ham nivesa. Ham su nevang los kwamin luu rë, om ham pasang gwevong huk niwëëk rot beham ahëmin geving ham vewen vewen pangсэн.

²³ Ham tu mewis ggovek ya nebë sën nos kip loç huk anon. Rëç mu ham su pum raç nos gahis sën nepetar lo rë! Gaç ham pum raç nos gahis sën nedo degwata lo. Nos gahis sënë og yik Anutu yi gaçek, lob mala-tumsën neggëp loç beyö rëç gëp degwata los degwata.

²⁴ In gaçek neggëp loç Anutu-yi-çapiya bë:
“Mehönon pin nebë vos.

Log hir vunek vunek nebë vos anon kweksën.

Vos nemeran log anon kweksën nerurin to.

²⁵ Gaç Mehöböp yi gaçek, og yö neggëp degwata los degwata.”

Gaçek sagi og yik Bengö Nivesa sën denenër rangah vu ham lo.

2

Mehöböp Tu Gelöng Nivesa Sën Mala-tumsën-yi

¹ Om ham su gwelë ham paya, geham su tetuhin ham. Ham su gwevong kwamin luu, geham su ayomin ngis yi vu mehö ngwë, geham su nanër gaçek nipaya nah nenga jaç mehö ngwë.

² Ham nebë hurmahen niköç sën ataj nahën neço sir bahëj neving rur mu lo. Om yik ham pasang ahëmin geving rur sën nelok vu ham anomin lo. Ham nanum rur sën su desarömin ngaa kuungsën ving rë agi pangсэн, in gevong beham jig bemedo nivesa geving Anutu.

³ Yönon, maç ham seggi Mehöböp ggovek ya beham rak ni bë kwa nevongin ham rot.

⁴ Om ham ngo nam vu yi in mehö mala-tumsën-yi, beniwëëk rot nebë gelöng ti. Mehönon denekuung bë maç gelöng nipaya om sën deruuk ya. Rëç mu Anutu ggoin yi raç vorot benelë bë ngaanon benivesa rot.

⁵ Lob vong bë yik ham nebë gelöng mala-tumsën-yi saga ving, om Anutu kwa nevo bë gevong beham natu Anon Vabuung yi beggang. Nebë saga om ham natu alam-deneço-seriveng niröpsën-yi lo, beham ngo gvetung ayomin natu seriveng vu Anutu. Nabë ham gwevong nabë saga, og Anutu rëç kwa bo ham nabë Yesu Kerisi yi alam ham, lob geço seriveng saga.

⁶ In gaçek raç ngaa sënë meneggëp loç Anutu-yi-çapiya ving nebë:

“Ham gwengö rë!

Sehooiin gelöng malangeri anon rot ti raç in gadu beggang nyë çetu,

lob gwëbeng sa varah menare nyëg böp Sion.*

Om nabë mehöti ayo na timu vu yi,

og su rëç ni namum rë,

gaç rëç nama veröç yi.”

⁷ Kerisi nebë gelöng sënë lob ham sën ham ayomin neya timu vu yi lo, og ham nelë bë ngaanon benivesa rot. Gaç alam sën su ayoy neya timu vu yi rë lo, og gaçek raç sir meneggëp loç Anutu-yi-çapiya nebë:

“Alam sën denelev beggang lo nij lëlin gelöng ti sënë,

rëç mu mëm sënë netu gelöng niwëëk beggang nyë çetu yi.”

⁸ Log gaçek ngwë nër bë:

* 2:6: Denenër nyëg böp Yerusalem arë ngwë nebë Sion.

“Netu hir gelöng sên deketul vahaj jak lo.

Genetu hir gelöng sên detalek medebês lo.”

Su devong ving Anutu yi gagek sênê rê, om detalek medevês, in Anutu nêr wirek bê rêk degevang nabê sênê.

Hil Natu Anutu Yi Hur Maluh Los Avêh

⁹Rêk Anutu ggooin ham rak ggovek ya tu yi alam. Ham tu Mehö-los-bengö Anutu yi alam-deneko-seriveng. Ham tu alam yu vabuung ti. Ham tu Anutu-yi-alam niröp in bê ham rêk tatekin ngaa nivesa pin sên nevang vu ham lo. In ham nedo lok malakenu wirek, rêk tahi ham beko ham lok yam yi rangah nivesa anon sênê ayo.

¹⁰Wirek og ham alam meris, rêk gwêbeng og ham tu Anutu-yi-alam. Wirek og ham nedo nenga in Anutu lob su kwa nevangin ham rê, rêk gwêbeng sênê og Anutu kwa nevangin ham.

Hil Gevong Ngaa Nabê Sên Anutu Yi Hur Hil

¹¹Sa mehö lo, sahêg neving ham, om sa nanêr vu ham niwêek nabê: Ham nedo dob sênê nebê ham alam-nyêg-ngwê los alam vatêvek mu. Om ham dêein ngaa malanon-yi sên hil navid nevangin lo na. In ngaa nebê sênê nesis begö vu ham kenumin.

¹²Ham gwevong ngaa nivesa dok alam dahis vuheng. Yönon, denenêr gagek nipaya rak ham gwêbeng bê ham neseapa lok ngaa nipaya. Rêk mu rêk degelê ngaa nivesa sên ham nevang lo, lob rêk degeko Anutu arê jak in ham huk sênê dok buk sên natök nam in bo nyêvewen vu sir lo.

¹³Ham tu Mehöböp yi alam om ham sepa dok horek sên mehönon denejoo lo pin. Ham sepa dok mehö-los-bengö sên netu yusekê vu dob lo aye.

¹⁴Geham sepa dok ggev gavman ayej nabê saga. In mehö-los-bengö ggooin sir rak in bê debo nyêvewen dok nah vu alam sên degevang ngaa nipaya lo, gedegoko alam sên degevang ngaa nivesa lo arêj jak.

¹⁵Anutu ahê neving bê ham sepa dok ngaa niröp nabê saga in alam kwaj masên sên sir dugin gagek lo, su denatök vu gagek nipaya jak ham medenanêr.

¹⁶Ham su nabê alam sên detu mehö ngwê hir ngaa meris balaj denegeginengin ngaa maggin rak sir gedenevasap sir lo, gak ham gwevong ngaa nabê alam sên yö denegin sir lo. Rêk mu ham su gwebom navimin dok mu log ham bun ham in ngaa nipaya megwevong, gak ham natu Anutu yi hur yönon.

¹⁷Ham gweko alam pin arêj jak, geham ahêmin geving arimin lo sên Anutu-yi-alam sir lo. Ham göneng in Anutu, log ham gweko mehö-los-bengö sên tu yusekê lo arê jak.

Hil Sepa Dok Kerisi Vaha Megako Vanê

¹⁸Ham sên hur lo, ham göneng in alam sên denebago ham netu hir ngaa meris medenengin ham lo, beham gurek babuj in ngaa pin. Ham su gurek alamin sên nijvesa los malaj yes lo mu babuj. Gak yik ham gurek alamin sên denevang nij paya vu ham lo babuj geving.

¹⁹Kê! Log nabê degwa nama geyö debo vanê vu ham meris mu rêk mu ham najom ham ahon geham gwengö vanê in Anutu-yi-alam ham, og yik ggovek. In Anutu ahê neving ngaa nebê saga.

²⁰Gak nabê ham gwevong ngaa nipaya ti lob dengis ham rêk yik ham gwelê sir mu, og ham su vong ngaa nivesa in bê degeko ham arêmin jak rê, gak ma. Gak mêm nabê dengis ham jak ngaa nivesa sên ham gwevong lo rêk ham gwelê sir mu, og mêm Anutu nenêr saga bê gevang nivesa.

²¹Yönon, Anutu ggooin ham rak in bê ham sepa dok aggata saga. In Kerisi lok yah ham bömin beko vanê betato saga vu ham in bê ham sepa dok vaha.

²²“Su nevang ngaa nipaya rê,

log su nenêr gagek kuungsên ti verup avi rê.”

²³Denêr pelê rak yi, rêk su nêr pelê lok yah rak sir rê. Log devo vanê vu yi, rêk su nêr gagek ahê sengên lok yah rak sir rê. Gak yö vong yi lok ya Anutu sên neseggi ngaa pin niröp lo nema.

²⁴Yö ti ko nyêvewen lok yah hil ngaa nipaya rak yah navi bediik rak kelepeko*. Vong nebê sênê in bê hil gevuu ngaa nipaya pin na, gehil medo vesad besepa dok ngaa yohvu mu. Devasap navi lob saga vong beham nimin vesa rak.

²⁵Wirek ham nebê sipsip ata main nalu geyö vare deneya jeggin jeggin bedeneketul lok in aggata. Lok gwêbeng sênê og ham lok yom vu sipsip ala sên negin ham anomin lo.

3

¹ Log ham avèh sèn raḡ reggamin ggovek ya lo, og ham gurek reggamin babuj geving nabè saga. Log nabè sir la su denesepa loḡ Anutu yi gagek rē, og ham avèh sèn veněj ham lo gwevongŋŋaa niröp jak buk in degelē bedegērin sir. Gaḡ ham su nanēr gagekŋŋahiseḡē vu sir.

² Kē! In mēm degelē nabē ham negin ham nivesa geham nesepa loḡ aggata niröp, lob degērin sir.

³ Ham su bunek vu navimin, geham su bii yumin viis, geham su bunek vu navimin jak ḡupeḡ nivesa vesa, geham su jöp tob malangeri aggagga in nabē alam degelē ham.

⁴ Gaḡ mēm ham sejong ayomin peggo, inŋaa sèn ham sejong ayomin jak lo, og su yoh vu bē rēḡ nipaya jak rē. In vunek vunek ham ayomin peggo yi sēnē nebē: Ham ayomin gēp revuh, geham malamin yes. Og mēm Anutu rēḡ gelē nabēŋŋaanon benivesa rot.

⁵ In avèh sèn ayoj ya timu vu Anutu wirek medeneḡin sir nivesa lo yiḡ denevongŋŋ nebē sagi. Denesejong ayoj raḡŋaa nebē sēnē gedeneḡgurek reggaj babuj.

⁶ Sara nevongŋŋ nebē sēnē, benebē nenga vu regga Abraham aye, gebenēr yi bē “Mehö böp”. Om nabē ham nevongŋŋaa nivesa, geham su newamin neraḡ benehöneng inŋaa la rē, og ham nebē sèn Sara nalu lo ham.

⁷ Log ham maluh sèn avèh regga lo, ham gwevong nabē saga geving. Ham kwamin bo ham venēm in begvevongŋŋ nivesa vu sir in ham los medo nivesa. Ham nahubin avèh in su nij wēek nebē ham rē. Ham kwamin bo sir in yiḡ deḡo Anutu yi semusemu ving beham rēḡ medo malamin-tumsēn doḡ ti. Bē ham sepa doḡ aggata sēnē, ogŋaa ti su rēḡ gēp begērin ham beham gwevuu jomraḡsēn na rē.

Hil Medo Los Ahēd Geving Hil

⁸ Ggovek saga, om sa bē semu gagek hus nabē ham pin medo los ahēm in geving ham gekwamin pesivin alam pin. Ham kwamin bo arimin lo besemu sir, geham gwevuu sēn ham ngo neko ham raḡ na.

⁹ Bē alam degevongŋŋ paya vu ham, og ham su bo nipaya doḡ nah nipaya nyēvewen vu sir. Log nabē denanēr gagek nipaya jak ham, og ham su nanēr gagek nipaya jak sir doḡ nah nyēvewen. Gaḡ ham gwevongŋŋaa nabē sēnē doḡ nah: Ham najom jak na vu Anutu nabē geving semusēn vu sir. In Anutu ggooin ham raḡ bē ham gwevong nabē saga in mēm ham gweko semusēn vu yi geving.

¹⁰ In gagek neggēp loḡ Anutu-yi-ḡapiya bē:

“Nabē mehōti ahē neving bē medo nivesa
 los kwa vesa noh vu buk pin sēn nedo mala vesa agi,
 gengaa maggin nama in yi,
 og yō gēgin avi besu nanēr gagek nipaya,
 geyō gēgin daggen in su nanēr gagek kuungsēn.

¹¹ Gaḡ geruu demi vuŋaa nipaya ga,
 gevongŋŋaa nivesa mu,
 geyō medo mala sepa sēn ayo gēp revuh lo,
 bahē geving rot nabē natōḡ jak anon.

¹² In Mehöböp mala neggēp menelē alam sēn nij röp lo beneloḡ vu sir,
 log netung nenga in hir jomraḡsēn yoh vu buk pin.
 Rēḡ alam sēn denevongŋŋaa nipaya lo, og Mehöböp neraḡ nij,
 lob nevo nyēvewen loḡ yah hirŋaa nipaya vu sir.”

Hil Ayoh Vu Bē Gaḡo Vanē Jak Huk Nivesa Sēn Hil Nehevong Lo

¹³ Bē ham nimin wēek mesepa doḡŋaa nivesa mu, og re yoh vu bē rēḡ gevongŋŋ paya vu ham-a? Maḡ rēḡ nama!

¹⁴ Rēḡ mu nabē ham sepa doḡŋaa niröp lob ham gweko vanē jak, og ham kwamin vesa. Log nabē alam denanēr nabē debasap ham in nabē ham göneng, og ham su göneng in sir benewamin jak.

¹⁵ Gaḡ ham gwetung Kerisi timu yō natu ham Mehöböp bemedo doḡ ham ayomin. Ham semu ham jak buk pin in Bengö Nivesa sēn ham medo neḡin agi. Loḡ mēm nabē alam dedoḡ tepēḡ in gagek sēnē degwa vu ham, og ham medo in nanēr nah niröp vu sir. Rēḡ mu ham nahub nanēr gagek ahē yes nah vu sir jak gagek nivesa.

¹⁶ Log ham ayomin yō gēp niröp menivesa rot. In nabē alam denanēr gagek nipaya kuungsēn jak ham inŋaa nivesa sēn ham nevongŋŋa menesepa loḡ Kerisi vaha lo, og degelē benij namum.

¹⁷ In nabē Anutu vongin bē hil gaḡo kerus jakŋaa nivesa sēn hil nehevongŋŋ lo, og yiḡ ggovek. Rēḡ mu nabē hil gaḡo vanē jakŋaa nipaya sēn hil nehevongŋŋ lo, og sēnēḡ su yoh vu rē.

Kerisi Diik In Bë Kevoh Hil Ngaa Nipaya Na

¹⁸ Hil kwad bo Kerisi geving, in yik diik beron timu sënë in kevoh hil ngaa nipaya na. Yi mehō yohvu rēk lok yah hil alam nid paya bed in bë geķo hil nom vu Anutu. Tu mehōnon raķ lob mehōnon desis yi mediik, rēk mu Anon og nedo bekedi raķ yah menedo mala-tumsēn.

¹⁹ Log Anon sënë ya meloķ ya vu mehōnon ķenuj sēn denedo ķarabus vu Nyēg Nipaya lo menēr gageķ vu sir.

²⁰ Lok sēn Noa yi buk wireķ lo, og alam sēnē dekeyēh Anutu yi gageķ, rēk mu Anutu su newa raķ mevo loķ yah nyēvewen vu sir pevis rē. Gaķ yō jom yi ahon menedo rot, geNoa semu yaģ loķ buk sēnē, lob yik sir vu mahen teka mu denedo vesaj loķ yaģ ayo. Sir maluh avēh yoh vu nemadvahi-bevideķ-lōō denedo mu gebēl su rehōō sir rē.

²¹ Bēl sēnē netahu bēl-ripeksēn sēn neķo ham yom lo. Bēl sēnē og su bēl sēn neķo ham nimin ngōheķ ya lo rē, gaķ sēnē sēn nevang beham netahi ya vu Anutu bë gevang beham ayomin mewis jaķ lo. Lob neķo ham yom degwa raķ sēn Yesu Kerisi kedi raķ yah lo.

²² Kedi raķ yah beyah nedo Anutu nema vesa vu yaģek, lob angēr los hir ggev sēn arēj bōp lo, gengaa los niwēēķ vu yaģek pin, deneggureķ babu.

4

Hil Gevuu Alam Dahis Hir Ngaa Na Gehil Gaķo Vanē

¹ Ham kwamin bo nabē Kerisi ķo vanē rot raķ navi, om ham kwamin na vu niwēēķ megvevang nabē yi. In nabē ham gweķo vanē jaķ navimin, og ham vuu ngaa nipaya yi aggata ya ggoveķ ya.

² Nabē saga, in lob ham su newamin jaķ in ngaa nipaya mesepa doķ gōkin nah noh vu buk pin sēn ham medo doģ agi. Gaķ ham sepa doķ Anutu kwa.

³ Wireķ og ham nevang ngaa nebē sēnē rot menesepa loķ ngaa sēn alam dahis ahēj neving pangsēn bë degevang lo. Ngaa lo nebē sēnē: Ham su nejom ham ahon rē, geham nevang malamin anon in ngaa pin sēn su yoh vu rē lo benevang. Ham kwamin nevo baggēb lu ngaa loķ ayomin; ham nenum raķ buk meyumin nevang paya; geham nevang ahēmin ta menevang nos bōp genevang ngaa nipaya loķ ayo; geham nesupin ham benenum bēl niwēēķ pangsēn benevang ngaa nipaya; log ham nekweyēh Anutu yi gageķ genejom raķ vu ķeriing lu ngaa beneķo sir raķ. Rēķ gwēbeng og ham vuu ya.

⁴ Yōnon, gwēbeng sēnē og ham su nevang ngaa nipaya benevasap ham raķ ngaa jeggin jeggin ving alam dahis ggōkin yah rē. Om sēn denelēķ in ham, lob denenēr gageķ nipaya rak ham.

⁵ Rēķ mu vu tamusēn og alam dahis sēnē yō rēķ detateķin hir gageķ jaķ ngaa sēnē nah vu jaas bōp sēn neseggi gageķ lo medegeķo nyēvewen doķ nah gageķ sagi. In semu yi ggoveķ ya menedo in gengo alam-diiķsēn los alam malaj vesa hir gageķ meseggi.

⁶ Yik degwa raķ gageķ sēnē om sēn Bengō Nivesa tōķ ya vu mehōnon diiķsēn ķenuj betateķin aggata vu anoj in bë denah medemedo malaj-tumsēn geving Anutu. In navij diiķ nebē sēn Anutu nēr vu muginsēn bë mehōnon pin navij rēķ denadiiķ lo vorot.

Hur Nivesa Netateķin Anutu Yi Semusēn

⁷ Buk sēn ngaa pin vingin goveķ na lo dus raķ, om ham kwamin bo nivesa, geyumin sepēp jaķ, beham najom jaķ noh vu buk pin.

⁸ Ham pasang napiiķ vu aggata sēn ahēmin geving arimin lo lo niwēēķ rot kesuu ngaa vahi pin. In nabē hil ahēd geving mehōnon, og hil rēķ dahun hir ngaa nipaya ngahiseķē na.

⁹ Ham gweģin arimin lo sēn yam denedo ving ham lo nivesa, geham su gwevang ayemin vu sir.

¹⁰ Ham pin ti ti ngo ķo Anutu yi semusēn aggagga yoh vu ham nyēmasēn, om ham gwevang huk jaķ in doķ vu arimin lo. Lob mēm ham rēķ natu hur nivesa in ham doķ vu mehōnon jaķ Anutu yi semusēn sagi.

¹¹ Nabē mehōti tateķin gageķ, og tateķin nirōp noh vu Anutu yi gageķ. Log nabē mehōti gevang huk in doķ vu mehō ngwē, og gevang huk jaķ Anutu niwēēķ sēn vo vu yi lo. Hil gaķo Yesu Kerisi arē jaķ na vavunē. In niwēēķ pin neggēp vu yi degwata los degwata benevang semusēn saga yam vu hil in bë hil gevang bAnutu arē bōp jaķ rot. Yōnon.

Hil Gaķo Maggin Geving Kerisi Nabē Sēnē

¹² Sa mehō lo-e! Vanē sēn netōķ vu ham lo, tōķ vu ham in bë seggi ham. Yōnon, vong bë nenggwah vev raķ ham, rēķ mu ham su gwelēķ in ngaa sēnē bekwamin bo nabē ngaa yō agga ti tōķ vu ham.

¹³ Gaķ vanē sēnē in bë ham gweķo maggin geving Kerisi. Om ham ngo medo los kwamin vesa, log mēm arē bōp los vuneķ vuneķ yaģek yi rēķ natōķ nam rangah vu tamusēn. Lob tum mēm ham rēķ kwamin vesa bōpata rot doķ buk saga.

¹⁴ Ham tu Kerisi-yi-alam, om nabë denanër gagek nipaya jak ham in saga, og ham kwamin vesa. In Anutu yi Anon Vabuung sën vuneḵ vuneḵ yaḡek yi degwaseḵe yi lo yök nedo ving ham.

¹⁵ Gaḵ ham ti su ngis mehõnon medenadiik ma, godek ngaa ma, gevong ngaa nipaya aggagga ma, jak ni in mehõ ngwë hir gagek, lob debo vanë vu yi doḵ nah sënë.

¹⁶ Rëḵ mu nabë ham ti kerë maggin in nesepa loḵ Kerisi yi aggata, og su ni namum in, gaḵ yi alam yi om geḵo Anutu arë jak.

¹⁷ In buk sën Anutu bë geḵo huk jak megevang nyëvewen doḵ nah mehõnon hir huk lo yam dus raḵ ggovek ya, menevongin bë gevong vu hil sën yi alam hil lo namugin. Om nabë gevong nabë sënë vu hil, og maḵ rëḵ gevong nabë va vu alam sën nengaj dahis vu Bengõ Nivesa lo? Gaḵ rëḵ gevong maggin nipaya verõḵ yi rot vu sir!

¹⁸ In dekevu meneggëp loḵ Anutu-yi-kapiya nebë:

“Nabë huk böp neggëp in geḵo alam sën denesepa loḵ ngaa nirõp lo nom,

og alam sën deneruu demij vu Anutu gedenevang ngaa nipaya lo og sir maḵ rëḵ nabë va?”

Gaḵ maḵ rëḵ malaj nama verõḵ yi.

¹⁹ Nebë sënë, om nabë Anutu kwa bo nabë alam la degeḵo vanë, og alam sënë yõ rëḵ desepa doḵ ngaa nirõp mu, gedegevang bekenuj doḵ nah Anutu nema geving in gegin. In yi yõ tung hil, log yõ rëḵ medo megevang noh vu yi gagek.

5

Ham Ggev Gwegin Anutu Yi Sipsip Lo

¹ Log gwëbeng sa bë nanër gagek dus ti vu ham ggev lo nabë: Yik sa ggev ti ving ham, log sa halë raḵ malag bë Kerisi ḵo vanë. Log sa ving ham behil pin rëḵ medo nivesa los vuneḵ vuneḵ yaḡek yi doḵ ti doḵ buk sën Mehõböp rëḵ natõḵ nom rangah vu tamusën lo. Om sën sa bë gejiin ham ggev lo nabë:

² Ham gwegin Anutu-yi-alam sën denedo nebë sipsip loḵ ham nemamin lo nivesa. Rëḵ mu alam su medo denajij ham nabë ham gwevang huk sënë, gaḵ ham ngo gweḵo jak megwevang nivesa los kwamin vesa. Geham su gwevang huk sënë in nabë gweḵo monë mu, gaḵ ham ayomin kedi in huk sënë nabë ham gwevang nirõp.

³ Ham su gwevang nabë ham böp beham dahun alam sën Anutu tung loḵ ham nemamin bë ham gwegin sir lo. Gaḵ ham gweli Anutu yi sipsip lo nivesa metato aggata vu sir medesepa doḵ ham vahamin.

⁴ Bë ham gwevang nabë sënë, og sipsip alaj böp rëḵ natõḵ nom rangah, lob ham gweḵo madub nivesa los vuneḵ vuneḵ yaḡek-yi sën malangeri rot besu rëḵ meran na rë lo.

Hil Dahun Hil Gekwad Bo Ngaa Nirõp

⁵ Nebë saga, om sa bë nanër vu ham hur magëm geving nabë: Ham gurek alam ggev babuj. Rëḵ mu su sir magëm mu rë, gaḵ ham pin sepa doḵ aggata sën ham dahun ham lo, beham los arimin pin lo gurek babumin vewen vewen. In gagek sënë neggëp loḵ Anutu-yi-kapiya bë:

“Anutu neruuk alam sën denëḵo sir raḵ lo,

gaḵ mëm nesemu alam sën denedahun sir lo.”

⁶ Anutu mehõ niwëëḵ ata, om ham dahun ham begurek babu, gedoḵ yõ yi buk sën lo, og rëḵ geḵo ham jak.

⁷ Om ham bo ham maggin pin doḵ nah nema, in kwa nevo ham menëgin ham.

⁸ Lob ham gwegin ham nivesa bemedo malamin ham. In ham mehõ nipaya Satan neḵo loḵ rot nebë reggu böp layon sën negga mehõnon lo, lob nengeëḵ böpata genegvevek menyemay in bë pesõng jak hil.

⁹ Om ham ngo ayomin na timu vu Anutu niwëëḵ bemedo in ham dev doḵ megwedu yi na. In ham neraḵ ni bë ham arimin lo pin sën denedo yoh vu dob pin agi yik denëḵo vanë nebë ham.

¹⁰ Semusemu pin degwa Anutu yõ tahi ham yam raḵ Kerisi, in bë ham medo nivesa los gweḵo vuneḵ vuneḵ yaḡek-yi geving yi degwata. Om yik ham rëḵ gweḵo vanë yik buk dus teka mu, log mëm Anutu rëḵ gevong beham nimin vesa jak gökin, bebarah ham na, begadu ham, geham medo niwëëḵ.

¹¹ Om hil gaḵo arë jak nabë Mehõ niwëëḵ ata degwata los degwata. Yõnon.

Gagek Hus

¹² Sa ḵevu gagek dus ti sënë vu ham mesevo loḵ Silvanus* nema in bë geḵo nõk vu ham. In sa nehalë yi nebë hil arid, in Kerisi yi mehõ yi yõnon. Sa bë bër ham kwamin jak beham najom Anutu yi semusën soḡek sën senër rangah vu ham lo ahon beham bare nimin wëëḵ in.

¹³ Kerisi-yi-alam vu Babulon* sën Anutu ggooïn sir raḡ ggovek ya ving ham lo kwaj nevo ham medenenër.

Log Markus sën vong bë sa naluḡ lo kwa nevo ham menenër ving.

¹⁴ Ham najom* sir sën Kerisi-yi-alam ham lo nemaj in tato nabë ham ahëmin neving sir. Ham sën ham tu Kerisi-yi-alam lo pin ayomin yö gëp revuh.

Kapiya Sën Pita Kevu Netu Luu Vu Kerisi-yi-alam

¹ Yesu Kerisi yi hur los yi sinarë sa Simon Pita. Sa nekevu kapiya sënë yök vu ham sën ham ayomin neya timu vu yi nebë he behil nehevong ving ggëp ti lo. Yesu Kerisi tu hil Anutu, getu hil mehö sën neko hil yom vu yi lo. Yi mehö yohvu om sën vong behil ayod neya timu vu yi.

² Gwëbeng ham rak Anutu luho hil Mehöböp Yesu nij venuh, om luho degevong semusemu nyëmasën nökö böpata jak vu ham, gedegevong beham ayomin gëp revuh rot.

Anutu Ggooin Hil Rak Tu Yö Yi Ngaa

³ Hil arak Anutu ni in ggooin hil rak in bë hil gaço niwëek los vunek vunek yagek-yi natu hil ngaa behil sepa dok yi aggata nivesa. Lob vong ngaa pin sën hil narak vu in lo vu hil in yi mehö niwëek degwa, om sën hil ayoh vu bë medo nivesa besepa dok aggata niröp mu.

⁴ Yönon, ngaa pin sën nedo dob agi og rëk petar na bemala nama na, in mehönon malaj nesepa ngaa nipaya paya mu. Gak hamek su rëk malamin nama na verök yi nabë saga rë. In Anutu rëk geko ham vër gegevong yi semusemu böp los nivesa anon sagi vu ham in ham natu yi alam benimin nabë yi.

⁵ Ham kwamin bo ngaa saga beham gwevong huk niwëek rot geving. Ham ayomin neya timu vu Yesu om ham gwegin ham begwevong ngaa nivesa vesa geving. Ham gwevong ngaa nivesa, log ham gwevong huk in gagek pin in ham natök jak degwa mejak ni geving.

⁶ Ham natök jak kwamin mejak gagek degwa ni nabë saga, log ham gwegin ayomin nivesa geving. Ham gwegin ayomin nivesa, log ham najom ham ahon bebare niwëek geving. Ham najom ham ahon mebare niwëek, log ham sepa dok Anutu yi aggata niröp geving.

⁷ Ham sepa dok Anutu yi aggata niröp, log ham gwelë Kerisi-yi-alam nivesa geving. Ham gwelë Kerisi-yi-alam nivesa, log ham ahëmin geving mehönon pin geving.

⁸ In nabë ham sepa dok ngaa pin sënë begwevong pangsen, og ham su rëk medo meris geham huk anon nama rë. Gak ngaa sënë rëk gevong beham jak hil Mehöböp Yesu Kerisi yi ngaa pin ni los dahis.

⁹ Gak mehö sën su hen huk nebë agi neggëp rë lo, og yi nebë mehö mala kenod. Genebë mehö mala raru sën su yoh vu bë gelë ngaa gëp adingné rë lo. In ggërin demi yom vu gagek sën Anutu ripek yi ngaa nipaya wirek hen ya lo.

¹⁰ Om arig lo, Anutu ggooin ham rak ggovek betato ham bë ham natu yi alam, om ham ngo pasang gwevong huk niwëek in anon jak vu ham. Nabë ham sepa dok ngaa pin sënë, og ham su yoh vu bë rëk bës rë.

¹¹ Yönon, nabë ham gwevong nabë sënë, og rëk tatekin aggata vu ham, beham dok na hil Mehöböp Yesu Kerisi sën neko hil vër in hil ngaa nipaya nyëvewen lo yi nyëg. Sën rëk gëp degwata los degwata lo.

¹² Sënëk yönon, ham rak ngaa pin sënë ni vorot. Lob ham ko gagek anon sënë rak ggovek ya, lob ham nare niwëek in. Rëk sa bë nanër vu ham gök gökin, in sebër ham kwamin beham kwamin bo gökin.

¹³ In sa kwag nevo bë ngaa sënëk nivesa, om noh vu buk sën sëk nahën nemedo vesag lo, og sëk nanër vu ham gök gökin in sebër ham kwamin.

¹⁴ In hil Mehöböp Yesu Kerisi nër rangah vu sa wirek beseraç ni bë yik sa hevongin getur sa vër in navig nyë dus teka.

¹⁵ Om sën sa nehevong huk niwëek rot menekevu gagek yök vu ham, in bë nabë sa nadiik, og ham yoh vu bë rëk kwamin bo gagek sënë gökin noh vu buk pin.

He Halë Kerisi Nikapiik Ggovek Ya

¹⁶ Gagek sën he nanër agi og he su nanër keriiing tetuhinsën nebë sën mehönon los kwaj yö kwaj nevo medenenër lo rë. Gak he halë rak malamin bë Mehöböp los bengö yönon. Om sën he nër vu ham ggovek ya beham rak hil Mehöböp Yesu Kerisi niwëek ni, geham rak ni bë rëk nom gökin.

¹⁷ Yönon, Ama Anutu tato niwëek los arë böp rangah lok buk sën gagek yam vu nikapiik degwa beko yi rak lo bë, "Sa nalug sënë, sahëg ving yi pangsen gesa ahëg nivesa rot vu yi."

¹⁸ Aloö nado ving yi ggëp këdu vabuung wirek behango aye sënë yam vu yagek.

¹⁹ Nebë saga, lob he halë bë alam-denenër-gagek-rangahsën hir gagek anon rak. Om bë ham najom hir gagek ahon, og saga mëm nivesa rot. In alam-denenër-gagek-rangahsën hir gagek og nebë ram sën netum lok nyëg malakenu, benedo rot benyëg neheng rak lob Betuheng Majelëë kedi netum lok ham ayomin lo.

²⁰⁻²¹ Rêk mu ham jak sênê ni namugin rê nabê wirek og Anutu yi gagek su verup mehōti avi yoh vu yō kwa rê. Gaḵ Anon Vabuung yō neggee vu sir bedenênêr Anutu yi gagek yam rangah. Nebê sênê om hil su ayoh vu bê tatekin gagek sên neggêp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo ti degwa jeggîn jeggîn noh vu hil ngo kwad rê, gaḵ Anon Vabuung doḵ vu hil og mêm.

2

Alam-gagek-kuungsên Hir Ngaa Nipaya

¹ Wirek og alam-gagek-kuungsên deverup loḵ alam Israel, om yîḵ tatovaha-gagek-kuungsên-yi rêḵ deberup doḵ ham geving nabê saga. Rêḵ debun sir gedenanêr gagek kuungsên aggagga in debasap alam, geyō rêḵ degeruu demij vu Mehōbōp sên bago sir yom lo geving. Rêḵ degevang nabê sênê, rêḵ mu rêḵ malaj nama pevis avuti.

² Nebê saga rêḵ mu alam ngahiseḵê rêḵ desepa doḵ alam saga hir ngaa nipaya aggagga, lob tum rêḵ degevang balam jeggîn jeggîn la denanêr gagek nipaya jak aggata-gagek-anon-yi.

³ Alam sagi malaj anōō verōḵ yi, om rêḵ denanêr gagek kuungsên ngahiseḵê in degeko ham hōmin monê lu ngaa nah vu sir. Rêḵ mu Anutu yō ro buk sên gengo hir gagek lo wirek meneggêp vorot bê rêḵ malaj nama. Lob ngaa sên basap sir lo, og su ggêp yîing rê, gaḵ yō medo negîn.

⁴ Log yîḵ angêr la devong ngaa nipaya wirek, rêḵ Anutu su nelê sir mu rê. Gaḵ duu sir loḵ ya ḵarabus ggêp Nyêḡ Nipaya loḵ waaḵ malaxenu. Lob nahên denedo loḵ rot medeneḡin buk-nyêvewen-yi.

⁵ Log yîḵ alam sên denedo wirek lo, og yîḵ nebê saga ving. Su kwa pesivin sir rê. gaḵ vong mebel vuuḵ bōpata merehōō sir vahi sên deruu demij vu Anutu lo bemalaj maya. Gaḵ yîḵ Noa timu sên nenêr gagek yohvu yam rangah lo, om Anutu ḡin yi, gēḡin yi alam nemadvahi-bevidek-luu medenedo nivesa ving.

⁶ Log vo nyêvewen vu alam Sodom los Gomora ving nebê saga. Anutu vesi beggang bu bōp luu sênê raḵ nengwah megga sir bemalaj maya verōḵ yi. Gevewev meris mu nedo. Nebê saga in bê nabê alam degeruu demij vu Anutu, og kwaj bo nah gagek wirek hen sagi, lob dejak ni nabê rêḵ denatōḵ vu nyêvewen nabê sênê.

⁷ Gaḵ Lot og yi mehō yohvu, om Anutu ḵo yi vêr in Sodom los Gomora, benedo nivesa gesu mala ma rê. In Lot ayo maggin bōpata in alam nij paya hir baggêb lu ngaa sên denevang lo.

⁸ Yōnon, mehō nirōp sênê nedo ving sir beyō nelê hir ngaa nipaya los nengo hir gagek nipaya yoh vu buk pin. Yi og ayo yō neggêp nirōp, om ayo maggin rot in hir ngaa nipaya sên denevang medeneḡyêh horek lo.

⁹ Yōnon, Mehōbōp neḵo alam sên denesepa loḵ yi lo vêr in ngaa nipaya sên neseggi sir lo, genetung alam nij paya medenedo rot in na berup doḵ buk sên gengo hir gagek gebo nyêvewen doḵ nah vu sir lo.

¹⁰ Lob alam-gagek-kuungsên lo saga vahi rêḵ degeko nipaya nyêvewen bōpata rot kesuu. Sir sên ahêḡ neving ngaa-ningōhek-baggêb-yi mu medenesepa loḵ, gekwaj nevo Mehōbōp aye bê ngaa meris lo. Alam nebê sênê deneko sir raḵ bedenesepe loḵ yō kwaj mu. Om sên su deneggōneng rê, gedenanêr pelê raḵ angêr yageḵ yi.

¹¹ Angêr lo dekesuu alam gagek kuungsên sênê, genij wêêḵ bōpata rot kesuu sir ving. Rêḵ mu su denenêr pelê raḵ sir rê, gesu denenêr sir rangah vu Mehōbōp rê.

¹² Gaḵ alam gagek kuungsên sênê, og denenêr pelê raḵ ngaa sên su derak ni rê lo. Sir nebê reggu sên kwaj masên lo, om sên kwaj neya vu navij medenesepa loḵ ngaa-navij-yi mu. In ataj ḵo sir in bê mehōnon denajom sir ahon bedengis sir medenadiik. Om yîḵ ngaa nipaya sên denesepa loḵ lo rêḵ devong bemalaj nama na verōḵ yi.

¹³ Rêḵ degeko nyêvewen nipaya doḵ nah hir ngaa nipaya. In su ahêḡ neving rot bê dega nos bōp los denanum bêl niwêêḵ pangsen buk mu rê, gaḵ denevang rangah atov ving. Log deneloḵ ya ving ham beham los newa nos-ahêvingsên-yi loḵ ti. Rêḵ mu denetetuhin ham gekwaj vesa in ngaa nipaya sên denevang vu ham agi, om sir nebê ngaa ningōhek gengaa nipaya loḵ len.

¹⁴ Malaj anon medenelê avêh yoh vu buk in bê degodeḵ sir. Lob malaj su yoh vu bê rêḵ gevuu ngaa nipaya rê, gaḵ ma verōḵ yi. Alam sênê denepelêpin alam sên su ayoj niwêêḵ rê lo, bedenedadii sir ya in bê degevang ngaa nipaya geving sir. Ayoj yō tahu sir loḵ aggata sên ayoj nevu nevu in mehō ngwê hir ngaa lo, om Anutu rêḵ kevoh alam sênê na verōḵ yi.

¹⁵ Alam-gagek-kuungsên lo sênê deruu demij vu aggata nivesa, om sên deneketul loḵ medeneya jeggîn jeggîn, beya denesepa loḵ Beyor nalu Balaam sên ahê neving monê pangsen rot beneḵo raḵ terotsên lo vaha.

¹⁶ Dogi su denevengwäng rë, rëk mehö-nenër-gägek-rangahsën Balaam yi dogi vengwäng nebë mehönon benër Balaam yi ngaa nipaya sën nevonö agi rangah. Lob ggërin ngaa kwamasën sën bë gevong lo.

¹⁷ Log alam-gägek-kuungsën nebë sënë, og sir nebë bël veyë sën netewii ya lo. Gesir nebë beggob sën sang neko meneya jeggin jeggin lo. Om Anutu ggooin nyëg mala vahis verök yi rak vu sir in bë demedo dok.

¹⁸ Sir sënë denevengwäng avij böp medeneko sir rak in gägek meris meris sën anon ma lo. Lob denevo bël loḵ alam sën nahën denevuu ngaa-alam dahis-yi ya lo, lob tum newaj nerak in baggëb los navij yi ngaa nipaya aggagga beyah denesepa loḵ sir.

¹⁹ Alam gägek kuungsën sënë denenër vu sir bë rëk degeko sir vër in horek pin besu deginengin sir rë. Rëk mu sir yö nahën denedo los ngaa nipaya sën neduu sir lo. In degwa nebë sënë bë ngaa sën kesuu mehöti lo, og mehö saga neggurek babu benesepa loḵ rot.

²⁰ Yönon, derak hil Mehöböp Yesu Kerisi sën ḵo hil yom lo ni, lob deveya in ngaa ningöhek nipaya sën neggëp dob agi bedeyom. Rëk mu nabë degërin sir nah bedega jak ngaa nipaya sënë gökin menaduu sir ahon, og rëk demedo paya na verök yi kesuu müngsën.

²¹ In derak aggata sagi ni bedeko horek vabuung sënë ggovek ya, loḵ yom deruu demij vu. Gaḵ bë yö demedo dug in ngaa niröp sënë yi aggata, og sagaḵ nivesa vu sir.

²² In devong balam hib wirek hir gägek los kwa ti sënë anon rak rak sir nebë, “Anöö yah negga nyë muteksën ggökin.” Log gägek ngwë neggëp ving bë, “Böök ripek loḵ bël ggovek, loḵ tum yah sis madöp ggökin.”

3

Mehöböp Rëk Nom Yönon Rot

¹ Sa mehö lo-e! Sa ḵevu kapiya ngwë sënë netu luu vu ham. Loḵ kapiya luu sënë og sa ḵevu gägek in bë bër ham kwamin in gägek vahi gökin beham jak ni nivesa.

² Log ham kwamin bo nah gägek sën Anutu-yi-alam-vabuung denenër rangah wirek bë rëk anon jak lo. Geham kwamin bo Mehöböp sën ḵo hil yom lo yi horek sën ham sinarë lo denër vu ham lo gevong.

³ Ham jak sënë ni namugin nabë Buk-tamusën dus jak, og alam sën denenër pelësën lo rëk deberup bedegevong noh vu kwaj nipaya medenanër pelë nabë,

⁴ “Nër bë rëk nom gökin-a? Lob maḵ yom benedo tena? Su yom rë! Alam hib wirek dediik ya, geyam beyam verup gwëbeng sënë, rëk mu ngaa pin yö neggëp loḵ ben nebë sën wirek Anutu tung lo.”

⁵ Alam pelësën sënë nij nelël bë su kwaj sero medejak ngaa sënë ni nabë: Vu müngsën og Anutu nër, lob yagek anon rak. Log nër, lob dob ggooin yi rak in loo benedo loḵ loo vuheng atov.

⁶ Lob dob nedo rot, loḵ mëm Anutu nër, lom mëm bël vuuk meggërin dob bekevoh ngaa pin ya.

⁷ Lob Anutu nër ving bë yagek los dob sën denedo gwëbeng agi, og nengwah rëk ga. Rëk mu gëp degegin buk sën Anutu nom mebo nyëvewen dok nah vu alam sën deneruu demij vu yi lo bemalaj nama rë.

⁸ Rëk mu sa mehö lo-e, ham su kwamin birek in ngaa timu sënë: Mehöböp su nelë buk timu nebë dus gengebek 1,000 nebë ading rot rë, gaḵ nelë luho bë luho neggëp ti.

⁹ Mehöböp su nesis buk rak rak in ngaa sën nenër menevunuh ya vorot lo nebë mehönon vahi sën kwaj nevo bë denanër gägek medengis jak jak lo rë. Gaḵ ahë neving bë alam pin degërin sir in mehöti su mala nama, om sën nahën nejom yi ahon genegin ham.

Dob Los Yagek Sënë Rëk Malaj Nama Na

¹⁰ Rëk mu buk sën Mehöböp nom lo, og rëk nam nabë sën alam hodeḵ deneyam. Dok buk sagi, og yagek rëk tetap böpata log mala nama na. Log ngaa mahen mahen pin sën nedo loḵ lo, og rëk niḵerus jak bedëtek, log nengwah ga megovek na. Log nengwah rëk ga dob los ngaa pin sën mehönon desemu menedo loḵ lo gevong.

¹¹ Ngaa pin sënë rëk nama na nabë sënë. Om ham pasang gwevong ngaa niröp mu, begwëgin ham gesepa dok Anutu yi aggata noh vu buk pin.

¹² Geham medo gwëgin Anutu yi buk sën yagek rëk natum dok benama na, log ngaa mahen mahen pin niḵerus jak bedëtek benengwah ga begovek na lo. Lob ham gwetung malam in geham bo kwamin in buk sënë in lob natök nam pevis.

¹³ In hil nehegin yagek los dob mewis sën Anutu nër bë rëk getung bengaa niröp mu yö gëp dok lo.

Hil Malad Sepa Megegin Mehöböp

¹⁴ Sa mehō lo-e, yik ham negin ngaa sēnē, om ham nimin wēek begwegin ham nivesa in vu tamusēn og ngaa nipaya ti, ma gāgek ti, su gēp vu ham. Gaḵ ham los Anutu medo los gāgek ahē yes.

¹⁵ Rēḵ ham kwamin bo sēn Mehōbōp nejom yi ahon benahubin hil lo nabē: Sēnē tatekin aggata in bē hil agērīn hil nah vu yi. Lob Mehōbōp vo kwa nivesa vu hil arid Paulus sēn hil ahēd neving yi lo, bekevu gāgek yik nebē sēnē yōk vu ham ving.

¹⁶ Kē! Log loḵ yi ḵapiya pin sēn lo, og kevu gāgek raḵ ngaa sēnē ving. Rēḵ mu gāgek sēn neggēp loḵ yi ḵapiya agi lo la, og su degwaj neggēp rangah rē, om hil nehevong huk bōp in bē natōḵ vu degwa. Lob alam dug dug los alam sēn nij wēek ma lo vahi, og deneyoh paya medeneko degwa yōōhu verup raḵ yi gāgek sēnē, gerak gāgek sēn neggēp loḵ Anutu-yi-ḵapiya vahi lo ving. Om sēnē rēḵ gevong bermalaj nama.

¹⁷ Sa mehō lo-e, ham raḵ ni mugin bē alam nebē sēnē rēḵ deberup, om ham ngo gwegin ham nivesa rot. In alam sēn su denebē nengaj vu horek rē lo rēḵ detetuhin ham mededadii ham nah, lob ham su rēḵ bare nimin wēek rē geham rēḵ bēs.

¹⁸ Gaḵ ham raḵ hil Mehōbōp Yesu Kerisi sēn neḵo hil yom lo ni beham ḵo yi semusemu nyēmasēn. Nebē saga, om ham pasang gweḵo semusemu vu yi los gweḵo kwamin vu yi noh vu buk, in ham jaḵ ni rot. Hil gaḵo arē jaḵ na vavunē rot gwēbeng sēnē gerēḵ gēp degwata los degwata nabē saga. Yōnon!

Kapiya Sën Jon Kevu Muginsën Vu Kerisi-yi-alam

Gagek Mala-tumsën-yi

¹ Ngaa sënë og yô nedo vu nyëmuginsën. Lob he hango los halë rak malamin. Gehe hetung malamin rak gehe hebë nemamin rak meparah. Ngaa sën he nanër gagek rak agi, og yik yi mehö sën tu Gagek sën nevang behil nado malad-tumsën lo.

² Lob Mehö mala-tumsën-yi sagi tu mehönon rak, betök yam rangah, behe halë yi. Lob he nanër gagek yönon sënë rangah, banër vu ham bë nedo mala-tumsën degwata los degwata ving Ama. Rëk tu mehönon rak behe halë yi rak malamin.

³ Ngaa sën he halë los hango ggovek lo, sën he nanër rangah vu ham ving, in bë hil nid ga jak hil nabë sën he los Ama luho Nalu Yesu Kerisi nimin negga rak he agi.

⁴ Lob he kevu gagek sënë yök vu ham in bë hil ahëd nivesa rot gemaggin pin nama.

Hil Ana Jak Rangah

⁵ Lob gagek sën he hango banër rangah vu ham lo, yik nebë sënë: Anutu nesepa lok ngaa rangah-yi mu, gak ngaa malakenu-yi teka su neggëp vu yi rë.

⁶ Bë hil nanër nabë, “Alu Anutu nimin negga rak he”, rëk mu hil nesepa lok ngaa malakenu-yi, og hil nehekuung rak, gak hil su nesepa lok gagek anon rë.

⁷ Gak bë hil medo jak ngaa rangah-yi nabë sën yô nedo rak ngaa rangah-yi vorot lo, og hil nid negga rak hil vewen vewen, lob Anutu Nalu Yesu niök yô medo neripek hil ngaa nipaya pin ya, gehil nid vesa nerak.

⁸ Bë hil nanër nabë, “Sak su nehevang ngaa nipaya rë”, og sagak hil ngo netetuhin ayod meris mu, gak gagek anon su nare lok hil ayod rë.

⁹ Rëk mu nabë hil nanër hil ngaa nipaya rangah vu yi, og rëk kevoh na, in yi og su nepekwe yi rë. Gak yö nevang ngaa yohvu mu, om rëk jevu ngaa nipaya pin na in hil ayod gehil medo nid vesa.

¹⁰ Anutu nër bë hil pin nehevang ngaa nipaya, om nabë hil nanër nabë, “Sak su nehevang ngaa nipaya ti rë”, og sënë nebë hil nemehoo yi gagek, bananër yah rak yi bë yi mehö gagek tetuhinsën, log yi gagek su neggëp lok hil ayod rë.

2

Kerisi Og Hil Mehö Sën Neloḵ Vu Hil

¹ Nalug lo, sa nekevu kapiya sënë yök vu ham in bë ham su gwevong ngaa nipaya. Gak nabë mehöti gevong ngaa nipaya, og hil Mehö sën nelok vu hil menenër hil gagek lo nedo ving Ama. Mehö sënë og yik mehö yohvu Yesu Kerisi.

² Yô diik lok yah hil bed in bë kevoh hil ngaa nipaya na begagek ahë yes jak in hil. Rëk mu su nevang huk sagi in bë dok vu hil mu rë, gak nevang in bë dok vu alam pin sën denedo yoh vu dob pin agi geving.

³ Nabë hil nesepa lok Anutu yi horek, og hil ajak ni nabë hil narak yi ni.

⁴ Log nabë mehöti nanër nabë nerak Anutu ni, rëk mu su nesepa lok Anutu yi horek rë, og yi mehö gagek kuungsën ala, gak gagek anon su neggëp lok ayo rë.

⁵⁻⁶ Gak nabë mehöti sepa dok Anutu yi gagek, og saga tato bë nesepa lok Anutu yi aggata ahëvingsën-yi yönon rot. Log mehöti sën nenër bë luho Anutu denedo revuh ti lo, og gevong ngaa pin noh vu sën Kerisi nevang lo, in mëm hil ajak ni nabë luho Anutu denedo lok ti yönon.

Mehöti Sën Ahë Neving Ari Lo Lo, Og Nedo Rak Rangah

⁷ O sa mehö lo-e! Horek sën sa kevu vu ham-ë, og su mewis rë, gak yik horek mugeng sën yik yök vu ham wirek lo. Horek mugeng saga yik gagek sën ham ngo nyëdahis lo.

⁸ Rëk horek sën sa kevu vu ham agi, og horek mewis. In Kerisi yam nedo dob, lob sepa lok horek sagi beneggëp rangah, log ham nesepa lok ving. In malakenu maya geheng ya, berangah anon to dob beneggëp ya.

⁹ Log nabë mehöti nanër nabë nedo rak rangah, rëk mu nelë ari paya, og mehö saga yö nahën nesepa lok ngaa malakenu-yi.

¹⁰ Gak mehöti sën ahë neving ari lo, og nedo rak rangah, om ngaa ti su rëk gevong mebës rë.

¹¹ Gak mehöti sën nelë ari paya lo, og nesepa lok ngaa malakenu-yi. Nesepa lok ngaa malakenu-yi om neketul lok in aggata niröp, in ngaa malakenu-yi sënë neggërin mala.

¹² in Anutu kevoh ham ngaa nipaya ya rak Kerisi arë.

¹³ Log ham alam hib, sa nekevu gagek sënë yök vu ham,

in ham rak Mehö sên yö nedo wirek rot menedo gwëbeng agi degwa ni.
 Gesa nekevu gagek sagi yök vu ham hur magëm
 sên ham kwesuu Mehö Nipaya Satan ggovek ya lo ving.
 14 Sa nekevu gagek yök vu ham hurmahen
 in ham rak Amamin vu yagek ni nivesa.
 Log sa nekevu gagek sagi yök vu ham alam hib
 in ham rak Mehö sên yö nedo vu wirek rot benedo gwëbeng agi degwa ni.
 Gesa nekevu gagek sênë yök vu ham hur magëm,
 in ham hur magëm los nimin wëëk,
 lob Anutu yi gagek neggëp loḵ ham ayomin
 beham kwesuu Mehö Nipaya Satan ggovek ya.

Hil Su Ahëd Geving Aggata-dob-yi

¹⁵ Ham su ahëmin geving aggata-dob-yi los ngaa-dob-yi pin. Nabë mehöti ahë geving aggata-dob-yi rot, og su yoh vu bë ahë geving Ama vu yagek rë.

¹⁶ In hil arak ngaa-dob-yi pin sagi ni bë ngaa sên hil navid nevingin lo, gengaa sên hil malad anon in lo, gengaa sên hil nehako hil rak in lo, og su yam vu hil Amad Anutu rë. Gaḵ yö verup rak aggata-dob-yi.

¹⁷ Rëḵ mu ngaa-dob-yi los ngaa sên hil malad anon in vu dob lo pin, og rëḵ mala nama na. Gaḵ mehöti bë sepa doḵ Anutu aye, og rëḵ medo degwata.

Alam Sên Denelë Yesu Paya Lo Deverup

¹⁸ Naluḡ lo-e! Gwëbeng og hil verup loḵ buksên dob vongin govek na lo. Wirek og ham ngo gagek bë mehö sên nevingin bë dahun Kerisi na lo rëḵ berup. Lob gwëbeng og alam ngahi nebë saga detök yam rangah ggovek ya, om hil arak ni bë buk dus rak bevongin govek na.

¹⁹ Alam sên bë dedahun Kerisi na aga, og yik sir Kerisi-yi-alam nebë hil. Rëḵ dekehe sir vër in hil, om su hil alam sir niröp rë. Gaḵ bë hil alam sir niröp, og rëḵ demedo geving hil rot. Rëḵ ma gedevuu hil ya, om hil arak ni niröp bë su hil alam sir rë.

²⁰ Rëḵ mu Kerisi vong Anon Vabuung yök nedo ving ham, om ham pin rak gagek anon ni.

²¹ Sa su nekevu gagek sagi yök vu ham in bë maḵ ham duḡin gagek anon rë! Gaḵ sa nekevu in ham rak gagek anon ni vorot geham rak ni bë gagek anon og su nenër gagek kuungsên ti verup loḵ rë.

²² Mehö re gagek kuungsên ala? Gaḵ yik mehö sên nelah Kerisi vun bë su yi mehö sên Anutu ggooin rak in bë geḵo hil nah rë lo. Mehö saga og yik mehö sên neving in bë dahun Kerisi na lo, lob neruu demi vu Nalu gevu Ama ving.

²³ Mehöti bë geruu demi vu Nalu, og su Ama yi alam yi rë. Gaḵ mehöti sên nenër rangah bë neving ving Nalu lo, og Ama yi alam yi ving.

Anon Vabuung Netahu Hil Loḵ Gagek Anon

²⁴ Gagek sên ham ngo wirek mugin lo, og ham ngo najom ahon. Nabë ham najom gagek sên ham ngo mugin lo ahon, og ham los Ama lu Nalu rëḵ medo jevuh ti.

²⁵ Lob nër gagek vu hil benare vorot bë rëḵ geving behil medo malad-tumsên degwata los degwata.

²⁶ Sa nekevu gagek sênë yök vu ham in bë nanër alam sên vongin degekuung in ham aga tato vu ham.

²⁷ Rëḵ mu ham ḵo Anon Vabuung vu Kerisi ggovek ya benahën nedo ving ham. Om ham su nesero mehö ngwë in bë tatekin gagek vu ham rë, gaḵ Anon Vabuung yö netatekin ngaa pin vu ham. Lob Anon Vabuung yi gagek og gagek anon, gaḵ su gagek kuungsên rë, om ham najom gagek sên netatekin vu ham lo ahon begwa jaḵ Kerisi.

²⁸ Yönon, naluḡ lo! Ham ngo gwa jak yi rot, loḵ mëm vu tamusên sên natök nom rangah lo, og hil bare nid wëëk los kwad vesa doḵ buk saga, gaḵ hil su aḡöneng in yi.

²⁹ Ham neraḵ Kerisi ni bë yi mehö yohvu, om ham jaḵ sênë ni geving nabë alam sên denevong ngaa yohvu lo, og detu Anutu nalu.

3

Gwëbeng Hil Atu Anutu Nalu Lo

¹ Alam-e! Ham kwamin bo nabë hil Amad Anutu ahë neving hil pangsên rot, om sên nenër hil bë nalu hil lob sagaḵ yönon-Anutu nalu hil. Rëḵ alam sên denesepa loḵ aggata-dob-yi lo, og su derak sênë degwa ni rë, in sir duḡin Anutu.

² Sa mehö lo-e! Gwëbeng sênë hil atu Anutu nalu, rëḵ hil duḡin sên hil rëḵ nid nabë lo, in Anutu su tatekin meneggëp rangah rë. Gaḵ hil arak ni bë tamusên, sên Yesu rëḵ natök nom rangah gökin lo, og hil rëḵ nid nabë yi, in hil rëḵ galë anon sogek.

³ Log alam pin sën denevo kwaj in gagek sagi bë anon jaḵ lo, og yö denegin sir bedenevongin bë denatu mehõnon nijvesa rot nabë sën mehõ nivesa Kerisi.

⁴ Gaḵ alam pin sën denevong ngaa nipaya lo, og denekeyëh horek, in ngaa nipaya og yik ngaa sën nekeyëh Anutu yi horek.

⁵ Lob ham rak ni bë Yesu og ngaa nipaya ti su neggëp vu yi rë, gaḵ tøk yam rangah in bë geko hil ngaa nipaya nyëwewen vër in hil.

⁶ Mehöti sën negga rak yi lo, og su nesepa loḵ ngaa nipaya rë. Gaḵ mehöti sën nesepa loḵ ngaa nipaya yi aggata lo, og hil naraḵ ni bë su nelë Kerisi rë, gesu neraḵ Kerisi ni rë.

⁷ Oo sa hur mahen lo! Ham gwegin ham in mehöti rëḵ tetuhin ham. Mehö sën yö nevong ngaa yohvu lo, og yi mehö yohvu nebë sën mehö yohvu Kerisi.

⁸ Satan ko ngaa nipaya rak nyëmuḡinsën bemedo nesepa loḵ, om mehöti sën nesepa loḵ ngaa nipaya lo, og Satan yi alam yi. Rëḵ mu Anutu Nalu tøk yam rangah in bë basap Satan gekevoh yi huk na.

⁹ Mehö sën tu Anutu nalu lo, og su nesepa loḵ ngaa nipaya rë. Gaḵ Anutu vong beni nebë yi, om su yoh vu bë sepa doḵ ngaa nipaya rë, in tu Anutu nalu.

¹⁰ Nabë hil nehevongin bë ajaḵ Anutu nalu lo nij, gajaḵ Satan nalu lo nij, og hil ajaḵ nij nabë sënë: Alam sën su denevong ngaa nivesa rë lo, og su Anutu-yi-alam sir rë. Log alam sën su ahëj neving arij lo rë lo, og su Anutu nalu sir ving rë.

Aggata Sogek Sën Hil Ahëd Geving Arid Lo Lo Nebë Sënë

¹¹ Ham ngo gagek sënë vu nyëdahis beyam bë: Hil ahëd geving hil vewen vewen.

¹² Hil su gevong ngaa nabë Kain. In Satan yi mehö yi, om sën sis ari mediik. Sis ari mediik degwa rak va? Degwa nebë yi mehö nesepa loḵ aggata nipaya, gari nesepa loḵ aggata niröpsën-yi.

¹³ Arig lo! Nabë alam sën denesepa loḵ aggata-dob-yi lo sënë degelë ham paya, og ham su gwelëk mejanga nemamin in ngaa saga.

¹⁴ Hil ahëd neving arid lo, om hil arak ni rak sënë bë: Hil hevuu sën hil nadiik na verök yi lo ya, gatøk yam sën hil medo malad-tumsën degwata lo. Gaḵ mehöti sën su ahë neving ari lo rë lo, og yö nahën nedo loḵ diiksën.

¹⁵ Mehöti sën nelë ari paya lo, og sënë nipaya böpata rot nebë sën sis yi mediik. Lob ham rak ni bë alam sën denesis mehõnon medenediik lo, og mala-tumsën sën gevong behil medo degwata los degwata lo su neggëp vu sir rë.

¹⁶ Yesu diik loḵ yah hil bed in bë doḵ vu hil, lob hil arak ahëvingsën anon degwa ni rak sënë. Om yik hil geving. Hil dahun hil badoḵ vu arid lo nabë saga, genabë hil nadiik og yik ggovek.

¹⁷ Rëḵ mu nabë mehöti yi ngaa dob sënë neggëp, lob lë gari ti rak vu in ngaa ti, rëḵ ruu demi vu ari sënë, gesu loḵ vu yi rak yi ngaa rë, loḵ nenër bë ahë neving Anutu in va?

¹⁸ Oo sa hurmahen lo, hil su ahëd geving arid lo jaḵ vengwëngsën los avid meris mu, gaḵ hil ahëd geving sir yönon begevong huk madoḵ vir sir.

Alam Sën Denevong Ving Anutu Lo, Og Su Deneggöneng In Mala Rë

¹⁹ Nabë hil gevong nabë saga, og rëḵ tato vu hil nabë: Hil nesepa loḵ gagek anon yönon, genabë hil ayod neggëp nivesa, om hil su rëḵ agöneng in Anutu mala rë.

²⁰ Gaḵ nabë hil ayod nanër hil nabë hil nehevong ngaa nipaya, og hil kwad bo nabë Anutu og böpata kesuu hil ayod meneraḵ ngaa pin ni los degwa.

²¹ Sa mehö lo-! Nabë hil ayod su nanër hil nabë hil nehevong ngaa nipaya rë, og hil su agöneng in Anutu mala.

²² Log ngaa sën hil neketag in vu yi lo, og nevong vu hil. In hil nesepa loḵ yi horek behil nehevong ngaa yoh vu sën ahë neving lo.

²³ Log yi horek nebë sënë: Hil gevong geving Nalu arë nabë yik yi Yesu Kerisi, gehil ahëd geving hil vewen vewen nabë sën nër vu hil vorot lo.

²⁴ Nabë mehöti sepa doḵ Anutu yi horek, og luho Anutu detu timu gAnutu nedo loḵ yi. Lob Anon Vabuung sën Anutu vong vu hil lo tato vu hil behil naraḵ ni bë Anutu nedo loḵ hil ayod.

4

Anutu Yi Anon Vabuung Ga, Memö Lo

¹ Oo sa mehö lo! Alam-gagek-kuungsën ngahisekë denedo yoh vu nyëg vu dob. Nebë saga, om ham su gwevong geving mehõnon pin sën denenër bë Anon Vabuung nedo loḵ sir lo. Gaḵ ham seggi ngaa sën nedo loḵ sir lo pin mejaḵ ni rë nabë Anon Vabuung sën neyam vu Anutu lo yönon ma ma.

² Log ham yoh vu bë jak ni nabë Anutu yi Anon Vabuung nedo loḵ mehōti og rëḵ nabë sënë: Alam pin sën denanër nabë Yesu Kerisi tu mehōnon raḵ meyam dob lo og Anutu yi Anon Vabuung nedo loḵ sir.

³ Gaḵ alam pin sën su denenër nebë agi rë lo, og ngaa sën nedo loḵ sir lo su yam vu Anutu rë. Gaḵ yam vu mehō sën vongin bë dahun Kerisi na, beham ngo bengö wirek bë rëḵ nam lo. Lob gwëbeng yam ggovek ya benedo dob.

⁴ Oo sa hurmahen lo! Anutu yi ngaa ham, lob ham dahun alam-gaḵek-kuungsën lo ggovek ya. In Anon Vabuung sën nedo loḵ ham aga kesuu Memö Nipaya sën nedo loḵ alam vu dob agi.

⁵ Alam-gaḵek-kuungsën sën aga, og denesepa loḵ aggata-dob-yi. Lob hir gaḵek pin og yiḵ denenër ngaa-dob-yi mu, lob alam sën denesepa loḵ aggata-dob-yi lo denebë nengaj vu ayej.

⁶ Gaḵ hileḵ Anutu yi ngaa hil. Om mehōti sën neraḵ Anutu ni lo, og nebë nenga vu hil gaḵek. Gaḵ mehōti sën su Anutu yi mehō yi rë lo, og su nebë nenga vu hil ayed rë. Yiḵ hil ngo rëḵ ajaḵ Anon Vubuung gaḵek-anon-yi ni, gajaḵ memö gaḵek-kuungsën-yi ni jak ngaa nabë sënë.

Ahëvingsën Degwa Sogek Anutu

⁷ Oo sa mehō lo! Hil pasang ahëd geving hil vewen vewen. In sën hil ahëd geving alam lo, og degwa vu Anutu. Om mehō sën nesepa loḵ aggata-ahëvingsën-yi lo, og Anutu nalu yi beneraḵ Anutu ni yōnon.

⁸ Gaḵ mehō sën su ahë neving ari lo rë lo, og yi duḡin Anutu, in ahëvingsën degwaseḵë Anutu.

⁹ Anutu yiḵ nalu perurek timu nedo, lob vong luḵ yam dob in bë doḵ vu hil behil medo malad-tumsën jak yi. Lob sënë tato vu hil bë Anutu ahë neving hil.

¹⁰ Ahëvingsën degwa nebë sënë: Anutu su ahë neving hil in hil ahëd neving yi muḡin rë. Gaḵ yō ahë neving hil muḡin bevong Nalu luḵ yam dob in bë natu seriveng doḵ nah hil bed, bekevhil hil ngaa nipaya na.

¹¹ Oo sa mehō lo! Ngaa sënë tato vu hil bë Anutu ahë neving hil pangсэн rot, om yiḵ hil gevong nabë saga behil ngo ahëd geving hil vewen vewen.

¹² Mehōti su mala raḵ Anutu rë. Rëḵ mu nabë hil ahëd geving hil vewen vewen, og Anutu rëḵ medo doḵ hil ayod, lob mēm hil rëḵ ahëd geving hil nirōp rot nabë sën Anutu ahë neving hil lo.

¹³ Vo yō yi Anon Vabuung vu hil, lob hil naraḵ ni raḵ sënë bë hil los Anutu atu timu, genedo loḵ hil ayod.

¹⁴ He halë raḵ malamin bë Ama vong Nalu luḵ yam dob in bë geḵo alam vu dob nah vu yi, om sën he nanër gaḵek sënë rangah.

¹⁵ Nabë mehōti nanër rangah nabë Yesu sënëḵ Anutu Nalu, og Anutu nedo loḵ mehō saga, geluho mehō saga detu timu.

¹⁶ Lob hil araq ni benehevong ving bë Anutu ahë neving hil. Ahëvingsën degwaseḵë Anutu, log mehōti sën nesepa loḵ aggata-ahëvingsën-yi lo, og luho Anutu detu timu gAnutu nedo loḵ ayo.

¹⁷ Nabë hil medo dob sënë begevong ngaa nabë Kerisi, og hil araq ni bë hil nesepa loḵ aggata-ahëvingsën-yi nirōp rot. Om hil su rëḵ agōneng in buk böpata sën nyëvewen-yi lo rë.

¹⁸ Nabë hil ahëd geving yōnon, og hil su rëḵ agōneng rë. Yōnon, nabë hil sepa doḵ aggata-ahëvingsën-yi nirōp rot, og saga rëḵ juuk ggōnengsën na. Ggōnengsën degwa nebë mehōnon kwaj nevo bë rëḵ denatōḵ jak hir ngaa nipaya nyëvewen. Om nabë mehōti nahënneggōneng, og hil naraḵ ni bë su nesepa loḵ aggata-ahëvingsën-yi nirōp rot rë.

¹⁹ Ahëvingsën neggëp vu hil in degwa raḵ sën Anutu yō ahë ving hil muḡin lo.

²⁰ Nabë mehōti nanër nabë ahë neving Anutu, loḵ hil halë bë nelë ari paya, og mehō saga yō kuung raḵ. In lë ari raḵ mala rëḵ su ahë neving yi rë, om su yoh vu bë rëḵ ahë geving Anutu sën su lë raḵ mala rë lo.

²¹ In hil haḵo horek sënë vu Kerisi bë: Mehōti sën ahë neving Anutu lo, og yiḵ ahë geving ari lo geving nabë saga.

5

Alam Sën Denevong Ving Lo, Og Denedahun Ngaa-dob-yi Ya

¹ Alam sën denevong ving Yesu bë yi mehō sën Anutu ggooin raḵ in bë geḵo hil nah lo, og alam saga detu Anutu nalu. Log alam sën ahëj neving Anutu lo, og ahëj neving nalu lo pin ving.

² Om nabë hil ahëd geving Anutu besepa doḵ yi horek, og saga tato vu hil bë hil ahëd neving Anutu nalu lo ving.

³ Bê hil ahêd neving Anutu, og hil rêk sepa doğ yi horek, lob yi horek su rêk maggin vu hil rê.

⁴ In alam pin sên denetu Anutu nalu lo, og denevuu ngaa-dob-yi ya. Log sên yik hil ayod neya timu vu Kerisi lo og vong behil hevuu ngaa-dob-yi ya gehil nare nidwêk.

⁵ Mehö nebê tena nevu aggata-dob-yi ya genare niwêk-a? Gağ yik mehö sên nevong ving Yesu bê Anutu Nalu lo.

Anutu Nêr Nalu Yi Gagek Rangah

⁶ Yik Yesu Kerisi sênê sên yam los bêl-ripeksên-yi lo, geyam in bê keseh kök jak kelepeko*. Su bêl mu tatekin yi rangah rê, gağ bêl los kök detatekin yi rangah lok ti. Lob Anon Vabuung tatekin gagek rak Kerisi ving, in Anon Vabuung og mehö gagek-anon-yi.

⁷ Sir löö sênê denetatekin yi rangah:

⁸ Anon Vabuung, gebêl, gekök, lob yik lööhoho denenêr gagek neggêp ti.

⁹ Hil nehango gagek sên mehönön denenêr vu hil lo benehevong ving, rêk mu gagek sên Anutu nenêr lo kesuu gagek sên mehönön denenêr agi. Lob gagek sên Anutu nêr agi, og yik gagek sên netatekin Nalu rangah lo.

¹⁰ Mehöti sên ayo neya timu vu Anutu Nalu lo, og rak ni lok ayo bê gagek sên Anutu nêr agi og yönon. Gağ mehöti sên su ayo neya timu vu Anutu rê lo, og sagağ nenêr bê Anutu mehö gagek-kuungsên. In su nevong ving Anutu Nalu yi gagek anon sên Anutu yö tatekin rangah lo rê.

¹¹ Gagek anon sên Anutu nêr agi nebê: Anutu vo mala-tumsên degwata los degwata vu hil, degwa rak Nalu.

¹² Mehöti sên yö negga rak Anutu Nalu rot lo, og mala-tumsên neggêp vu yi. Gağ mehöti sên nedo ading in Anutu Nalu lo, og mala-tumsên sênê su neggêp vu yi rê.

Hil Ajak Ni Nabê Hil Rêk Medo Malad-tumsên Degwata

¹³ Sa kevü gagek sênê yök vu ham, in bê ham sên ham nevong ving Anutu Nalu arê lo jak ni borot nabê ham ço mala-tumsên degwata los degwata yök vu ham ggovek ya.

¹⁴ Bê hil ketag ngaa ti vu Anutu, og hil su agöneng in yi, in hil narak ni vorot bê: Nabê hil ketag noh vu sên kwa nevo lo, og rêk gebê nenga vu hil.

¹⁵ Yönon, hil arak ni vorot bê nebê nenga vu hil in ngaa pin sên hil neketag vu yi in lo, om hil ajak sênê ni geving nabê vong ngaa sên hil ketag in vu yi lo vu hil ggovek ya.

¹⁶ Bê mehöti lê gari vong ngaa nipaya ti, rêk mu ngaa nipaya sênê su yoh vu bê gevong bari sênê na mala nama doğ Nyêg Nipaya rê, og najom jak vu Anutu in yi, lob Anutu rêk gevong bemedo mala-tumsên. Yik senêr alam sên denevong ngaa nipaya sên su yoh vu bê gevong bemalaj nama doğ Nyêg Nipaya lo, og sa su nêr rak saga bê ham kwetag in rê.

¹⁷ Ngaa pin sên su neyoh vu rê lo, og sagağ ngaa nipaya pin. Rêk ngaa nipaya vahi og su nevong bemehönön malaj nema verök yi lok Nyêg Nipaya rê.

¹⁸ Hil arak ni bê alam pin sên detu Anutu nalu lo, og su denesepa lok ngaa nipaya rê. Gağ Anutu Nalu nemalain sir nivesa, om Satan su yoh vu bê gebê nema jak sir rê.

¹⁹ Hil narak ni bê hil atu Anutu nalu lo, gağ Satan tu mehönön sên denesepa lok aggata-dob-yi lo pin alaj.

²⁰ Hil arak ni bê Anutu Nalu yam ggovek ya, lob tatekin hil kwad in bê hil ajak Anutu soğek ni rot. Lob hil los Anutu soğek atu timu, in hil los Nalu Yesu Kerisi atu timu ggovek ya. In Nalu og yik yi Anutu soğek, bemala-tumsên degwa neggêp degwata los degwata vu yi.

²¹ Oo sa hurmahen lo! Ham gwegin ham vu anutu-kuungsên.

Kapiya Sën Jon Kevu Netu Luu Vu Kerisi-yi-alam

¹ Kerisi-yi-alam hir ggev ti sa, besa nekevu kapiya sënë yök vu hong avêh* sën Anutu ggooin hong rak tu yö yi ngaa lo. Sa kevu vu ham los nalum lo. Sahëg neving ham yönon rot, lob su sengo ti rë, gaq alam pin sën denerak gagek anon ni lo ahëj neving ham ving.

² Sa ahëg neving ham in gagek anon neggëp vu hil, lob yö rëk gëp geving hil degwata los degwata.

³ Hil nesepa loq gagek anon bahëd neving hil. Om hil Amad Anutu luho Yesu Kerisi sën Ama Nalu lo desemu hil los kwaj gevingin hil bedegevong behil ayod gëp revuh.

Hil Sepa Dok Aggata Sën Hil Ahëd Geving Hil

⁴ Sa kwag vesa rot in sa hangö gagek bë nalum lo vahi denesepa loq gagek anon yoh vu sën hil Amad Anutu nër bë hil sepa dok lo.

⁵ Oo avêh-e! Sa su nekevu kapiya sënë yök vu hong in bë geving horek mewis ti vu hong rë. Gaq yik sa nekevu horek sën hil haqo vu nyëdahis bë hil ahëd geving hil vewen vewen lo.

⁶ Aggata ahëvingsën-yi nebë sënë: Hil sepa dok Anutu yi horek. Lob ham ngo horek sënë nyëmuğinsën bë ham pasang sepa dok bahëmin geving ham.

Hil Ngo Pasang Sepa Dok Kerisi Yi Gagek Niwëëk

⁷ Alam tetuhinsën ngahisekë detah sir in hil beyah denesepa loq aggata-dob-yi. Alam sënë su denevong ving bë Yesu Kerisi tu mehönnon rak yönon rë, om sir og sir alam gagek tetuhinsën ata, gesir alam sën denevongin bë dedahun Kerisi na lo.

⁸ Ham gwegin ham nivesa in ham rëk gwevu ngaa pin sën ham vong huk in ggovek ya lo na. Gaq mëm ham ngo medo niwëëk in ham natök vu nyëvewen nivesa dok nah.

⁹ Bë mehöti su sepa dok Kerisi yi gagek niwëëk rë, gepesöng loq ya gagek ngwë, og Anutu su nedo ving yi rë. Gaq mehöti bë najom Kerisi yi gagek ahon niwëëk, og Ama lu Nalu nedo ving yi.

¹⁰ Nabë mehöti nök berup vu ham, rëk su qo gagek anon nebë sënë rë, og ham su gweko yi dok na ham beggang, geham su bengwëng vu yi.

¹¹ Gaq mehöti bë bengwëng vu yi, og nelok vu yi in yi huk nipaya saga.

Gagek Hus

¹² Sa kwag nevo gagek ngahisekë bë sa kevu vu ham, rëk ma gesa kwag nevo bë su yoh vu bë sa kevu jak bël veriik dok kapiya rë. Gaq sa kwag nevo bë mëm senök galë ham behil medo bengwëng dok ti, og mëm hil rëk kwad vesa rot.

¹³ Anutu ggooin arim sënë† rak tu yö yi ngaa, log arim sënë nalu lo kwaj nevo hong medenenër.

* **1:1:** Jon nër bë kevu gagek vu avêh ti, rëk alam ngahi kwaj nevo bë mak kevu vu Kerisi-yi-alam yu ti loq beggang-bu ti, rëk peggirin gagek rak yah avêh, gesir ti ti sën denedo loq yu ti agi nebë nalu lo † **1:13:** Jon nër ari sënë, og mak peggirin gagek rak Kerisi-yi-alam yu ngwë sën losho yi Jon denedo lo, log nalu lo og nenër rak yi ving sir

Kapiya Sën Jon Kevu Netu Löö Vu Kerisi-yi-alam

¹ Kerisi-yi-alam hir ggev ti sa, besa nekevu kapiya sënë yök vu hong Gayus. Sa nehälë hong bë sarig sogek hong, in sahëg neving hong yönon rot.

² Oo sa mehö sogek! Sa bë ngaa pin sën genevong lo anon jak nivesa, gesa bë gemedo nivesa geving. Seraḡ ni bë kenum nedo nivesa.

³ Hil arid lo la deverup vu sa bedenër bë genesepa loḡ gägek anon, lob sa kwag vesa rot. Yönon rot, seraḡ ni bë vare geneya los gägek anon.

⁴ Sa nehangö bë sa hurmahen lo saga denesepa loḡ gägek anon, og sa kwag vesa rot. Lob sa su kwag vesa in ngaa ngwë kesuu sën sa kwag vesa in sir agi rë.

Gayus Nevong Huk Nivesa

⁵ Oo sa mehö-e! Sën genelok vu hil arid lo lo, og saga genevong nivesa. Yönon, geneḡin Kerisi-yi-alam sën deneyam vu nyëḡ vahi lo ving, om sagaḡ genevong nivesa rot.

⁶ Hil arid lo sënë denare Kerisi-yi-alam pin malaj medenër hong rangah bë ahëm neving sir. Om ngo gemedo gwevong nabë saga vu sir sën denah medenom lo, megedok vu sir in ngaa-aggata-yi noh vu sën Anutu ahë neving lo, og sagaḡ nivesa.

⁷ Alam nebë sënë deneya huk sënë in bë degeḡo Yesu arë jak, lob su denëḡo monë lu ngaa vu alam dahis rë.

⁸ Om hil adok vu alam nebë sënë megeḡin sir nivesa, in hil los sir nehebë loḡ ti in huk gägek-anon-yi.

Diotrepes Nevong Paya

⁹ Sa kevu gägek ti yök vu Kerisi-yi-alam saga wirek, rëḡ Diotrepes nevingin bë natu alaj, lob su bë nenga vu he gägek rë.

¹⁰ Om nabë senök vu ham, og mëm sëḡ nanër yi ngaa sën neving lo rangah vu ham. Netanë gägek kuungsën nipaya paya rak he. Lob su neving sënë mu rë, gaḡ neving nebë sënë gesu neḡo hil arid sën Kerisi-yi-alam lo deneya ben menëḡin sir ving rë. Lob neggërin Kerisi-yi-alam vahi ving, bë su degeḡo sir vahi sën deneyök vatëveḡ aga dok na hir beggang, genetii sir ya in dub.

Demetrius Nevong Nivesa

¹¹ Oo sa mehö-e! Su gesepa dok ngaa nipaya nabë saga. Gaḡ gesepa dok ngaa nivesa. Mehöti sën gevong ngaa nivesa lo, og Anutu yi mehö yi. Gaḡ mehö sën neving ngaa nipaya lo, og mehö saga su rak Anutu ni rë.

¹² Demetrius og alam pin denëḡo arë rak, lob Anutu yi gägek anon vong barë böp rak ving. Gehe nehaḡo arë rak ving, log geraḡ ni bë he nanër gägek og he nanër yönon.

Gägek Hus

¹³ Sa bë kevu gägek ngahiseḡë vu hong, rëḡ mu sa kwag nevo bë su yoh vu bë sa kevu jak bël veriik dok kapiya rë.

¹⁴⁻¹⁵ Gaḡ sa hevongin bë senök pevis balu mëm medo dok ti bebengwëng. Ayom gëp revuh. Hil alam kwaj nevo hong medenenër.

Log ḡenanër sayëḡ vu sa mehö lo nabë sa kwag nevo sir menanër.

ꦏꦶꦥꦶꦱꦺꦤ꧀ ꦪꦸꦏꦺꦩꦸ ꦏꦺꦫꦶꦱꦶꦪꦶꦭꦩ

¹ Sa Yut, sèn Yesu Kerisi yi hur sa, geYakobus ari sa. Lom sa ꦏꦺꦩꦸ ꦏꦶꦥꦶꦱꦺꦤ꧀ yök vu ham sèn hil Amad Anutu ggooin ham rak bahè neving ham benegin ham nivesa in Yesu Kerisi yi alam ham lo.

² Sa bē Anutu kwa paya in ham rot megevang beham ayomin gēp revuh, bahè geving ham pangsen.

Yut Nēr Gagək Rak Alam Sèn Bē Dekevh Bengō Nivesa Na Lo

³ Sa mehō lo-e, sahēg neving ham, om sa bē ꦏꦺꦩꦸ ꦏꦶꦥꦶꦱꦺꦤ꧀ ti nōk vu ham menanēr gagək la jak sèn Anutu neko hil pin lok ti yom vu yi lo. Rēk ma gesa halē bē huk neggēp vu sa bē sa ꦏꦺꦩꦸ gagək ngwē vu ham nabē: Anutu-yi-alam hil, behil haꦏꦺ Bengō Nivesa vorot. Rēk alam vahi bē dedahun na, om sèn sa bē nanēr vu ham nabē ham nimin wēēk, beham gwedu sir nah, in gagək pin sèn hil nehevong ving agi bare niwēēk.

⁴ In alam vahi devun sir medelok yam ving ham geham su neraꦏꦺ nij rē. In Anutu-yi-alam dekevu gagək rak sir wirek meneggēp vorot bē alam nebē sēnē rēk deberup, beham lē ggovek ya. Log gagək sagi nēr bē rēk degeko nyēvewen berēk malaj nama. In nij nelēlin Anutu medenepkwē yi gagək semusēn sèn nevo vu hil nyēmasēn lo, medenenēr nebē hil ayoh vu bē gevong baggēb jeggin jeggin, gegagək rēk nama. Log deneruu demij vu hil alad perurek timu sèn hil Mehōbōp Yesu Kerisi lo.

⁵ Wirek Mehōbōp ꦏꦺꦩꦸ Israel vēr in dob Ejep gedenedyom, lok nahub rē lob sis alam sèn su ayoj neya timu vu yi rē lo bedediik. Sagi ham rak ni, rēk sa bē bēr ham kwamin gökin.

⁶ Log sa bē bēr ham kwamin jak angēr lo geving rē. Wirek og denedo nivesa lok hir huk muginsēn, rēk ma gedevuu hir nyēg ya gedevongin bē degeko sir jak. Lob Anutu duu sir rak sēng sēn gēp degwata los degwata lo, betung sir lok ya denedo malakenu nipaya medeneḡin Anutu yi buk bōpata sèn seggi alam pin hir gagək lo.

⁷ Log wirek og alam Sodom los Gomora, galam beggang bōp vahi sèn denedo dus vu sir lo, og yik denevong ngaa nipaya nebē saga ving. Malaj nesepa baggēb gedenevong ngaa nipaya nimumsēn-yi ving maluh los avēh vahi jeggin jeggin. Nebē sēnē lob Anutu vo nyēvewen vu sir bedenedo lok nengwah sèn su nekul ya rē lo degwata los degwata. Lob ngaa sēnē tato vu hil in bē hil agōneng in gehil su tamuin sir.

⁸ Rēk mu alam vahi sèn senēr gwēbeng bē devun sir lok ham vuheng lo, og yik denevong nebē sēnē ving. Vong bē deneggēp medenepesep, om sèn yō denetetuḡin sir bē Anutu su rēk bo dok nah nyēvewen vu sir rē, lom denevong riꦶ rak navij rak ngaa sèn su yoh vu rē lo. Log su denebē nengaj vu hil Mehōbōp yi gagək rē, log denenēr gagək pelēsēn rak angēr sèn niwēēk los arēj bōp lo ving.

⁹ Rēk sakaꦏꦸ su yoh vu rē. In wirek og angēr yusekē Mikael luho Satan denenēr sir bedeggōk sir in Moses navi bē ngwē tena geꦏꦺ. Rēk mu Mikael su ꦏꦺꦩꦸ rak nebē sēnē menēr gagək pelēsēn rak Satan rē, gak yik dahun yi menēr bē, “Mehōbōp yō rēk bo gagək jak hong!”

¹⁰ Rēk mu alam vahi sèn senēr lo, og denenēr gagək nipaya rak ngaa pin sèn su denerak degwa ni rē lo. Gak ngaa sēn denevong lo, og denesepa lok ngaa sèn navij nevingin lo nebē sèn bōōk los anōō denevong lo, lob ngaa sēnē rēk basap sir bemalaj nama.

¹¹ Om gēp in sir, in denesepa lok Kain vaha, log yik deneserōg pevis in bē degevang ngaa nipaya nabē sèn Balaam nevang wirek bemala anon in kupek lo. Log denevong ngaa sevōk sevōk vu Anutu nebē sèn wirek Kora nevang lo, om rēk malaj nama yōnon rot.

¹² Log sèn ham nedo revuh ti menevang nos bōp ahēvingsēn-yi lo, og alam sagi deneluk yōk ving besir nebē saap sèn neggēp vunsēn lok loo ayo beneverōp yaꦓꦺ lo. In malaj anon in nos mu medeneyam, besir nebē anōō bekwaj nevo sir mu. Alam sagi og sir nebē beggob sèn sang neko sir beneko lok lok lo, rēk mu hob su lok nedo meneto rē gema. Gesir nebē aperek maluh sèn su denesis anoj lok hir buk rē lo. Aperek nebē sēnē og vong bē dediik beron luu, in ngwē sèn su denesis anoj rē lo, log ngwē sèn hil navuv sir ya los degwaj lo.

¹³ Log sir nebē loo. Denevong ngaa nimumsēn bekebu rak sir nebē loo nyē ꦏꦺꦱꦺ sèn nesis bōpata beverup neggērin loo rot lo. Gesir nebē betuheng sèn detōk vu yagek meto malaj nema gesu denejēh rak hil rē lo. Om alam nijpaya saga na demedo nyēg malakenu degwata los degwata nabē saga.

Alam Nebē Sēnē Rēk Degeko Ngaa Nipaya Nyēvewen

¹⁴ In Enok sèn yi degwa vu Adam beverup yi netu nemadvahi-bevidek-luu lo tu mehōnenēr-gagək-rangahsēn nyēdahis menēr gagək rak alam sagi bē, “Ham gwengo rē! Mehōbōp losho yi alam vabuung mehōmehō rēk denam

¹⁵ in degengo mehōnon pin hir gagek bemēm bo nyēvewen gelek alam nij paya dok nah ngaa nipaya pin sēn denevong lo, gevu alam sēn nij nelēlin yi lo. Log rēk bo nyēvewen dok nah hir gagek pelēsēn sēn denenēr rak yi lo geving.”

¹⁶ In alam sagi og denenēr gagek yah nenga rak alam, log ahēj nipaya in ngaa pin sēn netōk vu sir lo. Log denesepa loḵ ngaa pin sēn malaj anon in lo. Log denevong taveḵ beyō denevongwēng jeggīn jeggīn medenekō sir rak bē sir alam bōp. Log denevong gagek jeji jeji vu mehō ngwē in bē dedok vu sir jaḵ ngaa vahi.

Ham Ngo Gwevong Geving Bemedo

¹⁷ Rēk mu sa mehō lo-e. Ham ngo kwamin bo hil Mehōbōp Yesu Kerisi yi sinarē lo hir gagek sēn denenēr wirek lo rē.

¹⁸ Denenēr bē, “Dok sēn nabē Buk-tamusēn dus jaḵ lo, og mehō la rēk deberup medenanōp jaḵ alam sēn denesepa loḵ Anutu lo. Alam sagi rēk desepa dok ngaa nipaya pin sēn malaj anon in lo mu.”

¹⁹ Alam sagi rēk dejak ngaa-dob-yi ni mu, gAnon Vabuung su rēk medo geving sir rē, lob degevong in nabē begō berup beKerisi-yi-alam debasuh sir.

²⁰ Rēk mu ham sēn sa mehō ham lo, ham nevong ving Anutu yi gagek vabuung vorot. Om ham najom ahon bekwamin bo jaḵ buk in ham nimin wēēk jaḵ. Log Anon Vabuung tatekin ham kwamin beham medo najom jaḵ los niwēēk.

²¹ Ham su gwetah ham in Anutu sēn ahē neving ham lo. Geham gwegin hil Mehōbōp Yesu Kerisi in kwa vongin ham, om rēk gevong beham medo malamin-tumsēn degwata los degwata.

²² Log nabē alam nij paya saga hir gagek gevong balam vahi kwaj na luu luu, og ham tatekin gagek anon vu sir.

²³ Log vong bē alam vahi denedo loḵ nengwah, om ham gwetah sir vēr pevis. Log alam vahi og ham dok vu sir. Rēk mu ham gwegin ham nivesa begōneng in hir ngaa nipaya bemedo ading in. In rēk jikin ham geving, in saga nebē tob ningōhek.

Hil Ahēd Nivesa Vu Anutu

²⁴ Anutu yoh vu bē gegin ham nivesa beham su rēk bēs rē, gaḵ yoh vu bē geḵo ham nah medo geving yi sēn mehō niwēēk los gayeheng lo. Yō yoh vu bē rēk gevong bengaa nipaya su gēp vu ham rē, gaḵ ham rēk medo geving yi los ahēmin nivesa rot.

²⁵ Anutu yik perurek timu sēn lo neko hil yom vu yi rak ngaa sēn hil Mehōbōp Yesu Kerisi vong lo, om hil gako arē jaḵ na vavunē rot menanēr nabē yi Mehō niwēēk los gayeheng, getu ngaa pin ala. Yō nedo nebē sēnē wirek, gegwēbeng, gerēk medo vu Buk-tamusēn geving, degwata los degwata. Yōnon.

Gagek Sĕn Kerisi Tato Vu Jon Nebĕ Pesepsĕn

¹Wirek gagek sĕnĕ yō neggĕp vunsĕn, loĵ mĕm Anutu tato yam rangah vu Yesu in bĕ tato vu yi hur lo nabĕ: Ngaa nabĕ sĕnĕ vongin anon jaĵ pevis. Lob vong yi angĕr yam vu sa Jon sĕn yi hur sa, benĕr gagek vu sa.

²Lob sa Jon, sa halĕ ngaa pin sĕnĕ beĵevu, lob senĕr rangah bĕ Anutu yi gagek los gagek sĕn Yesu Kerisi nĕr rangah lo yōnon.

³Gagek sĕnĕ netateĵin ngaa pin sĕn rĕĵ anon jaĵ vu tamusĕn lo. Om nabĕ mehōti natevin og rĕĵ kwa vesa. Log alam sĕn degengō lo, nabĕ degebĕ nengaj vu medesepa doĵ, og rĕĵ kwaj vesa geving in buk dus raĵ.

Jon Kevu Gagek Ya Vu Kerisi-yi-alam Yu Neadvahi-bevidek-luu

⁴Sa Jon ĵevu gagek sĕnĕ yōĵ vu Kerisi-yi-alam ham yu neadvahi-bevidek-luu sĕn ham nedo ggĕp distrik Asia* aga. Anutu sĕn nedo gwĕbeng, geyō nedo vu nyĕdahis, geyō rĕĵ nam vu tamusĕn lo, loſho yi ngaaahur nivesa neadvahi-bevidek-luu sĕn denare dus vu sĕa-los-arĕ lo, degevang semusemu los degevang beham ayomin ĵĕp revuh.

⁵Log Yesu Kerisi mehō sĕn nenĕr Anutu yi gagek rangah nirōp lo gevang semusemu los gevang beham ayomin ĵĕp revuh nabĕ saga geving. Yĭĵ yi sĕnĕ sĕn kedi raĵ muĵin vu bedub tu hil arid agu lo. Lob tu mehō-los-bengō bōpata benĕgin alam-los-bengōj pin vu dob sĕnĕ. Yō ahĕ neving hil, lob ripek hil ngaa nipaya pin ya raĵ niĵōĵ.

⁶Vong behil atu Ama Anutu yi alam los yi alam sĕn nehako seriveng lo, in bĕ hil gevang huk vu yi. Om hil gaĵo arĕ jaĵ na vavunĕ rot, geniwĕĕĵ ĵĕp vu yi degwata los degwata. Yōnon.

⁷Ham gwengō rĕ! Rĕĵ nam los beggob,

lob mehōnon pin mĕm yō rĕĵ degelĕ jaĵ malaj.

Alam sĕn degelu yi rak kele los detul brĕm ya yi lo,

og rĕĵ degelĕ yi geving.

Lob mehōnon pin vu dob rĕĵ deketul newaj

gedengu rot in yi.

Ĕĕ-ĕ, sĕnĕ rĕĵ anon jaĵ yōnon rot.

⁸In Mehōbōp Anutu nĕr bĕ, “Yĭĵ sengō hevong bengaa pin anon raĵ vu muĵinsĕn, log sĕĵ semu ngaa pin benivesa jaĵ vu tamusĕn.” Yĭĵ yi sĕnĕ sĕn yō nedo vu gwĕbeng, geyō nedo vu nyĕdahis, gerĕĵ nam vu tamusĕn lo. Nĕr nebĕ sĕnĕ, in niwĕĕĵ pin neggĕp vu yi.

Jon Lĕ Yesu Raĵ Mala

⁹Sa Jon sĕn ham arimin sa, in Yesu yi alam sa ving ham lo. Sa nehako maggin ving ham, lob setu Anutu yi alam ving ham. Lob hil pin nare niwĕĕĵ loĵ ti benekerĕ maggin. Senĕr Anutu yi gagek rangah, log senĕr Yesu yi Bengō Nivesa rangah ving. Senĕr nebĕ sĕnĕ, lob deruuk sa bedevong beseyam nado ĵedu loo vuheng sĕn Patmos agi.

¹⁰Lob loĵ Mehōbōp yi buk sĕn Soda lo, lob Anon Vabuung yam ggĕrin sa rot. Lob sa hango mehōti aye yam niwĕĕĵ ggĕp sa demĭĵ nebĕ sĕn avuuk ti,

¹¹benĕr bĕ, “Ngaa pin sĕn gelĕ agi, og gekwevu doĵ na ĵapiya begwevang na vu Kerisi-yi-alam yu neadvahi-bevidek-luu. Gwevang na vu Epesus, gena vu Smurna ga, na vu Pergamum ga, na vu Tuatira ga, na vu Sardis ga, na vu Piladelpia ga, na vu Laodisea.”

¹²Lob sehĕrin yah in bĕ galĕ mehō sĕn nenĕr gagek vu sa agi, loĵ tum sa halĕ ram sĕn desemu raĵ goor lo neadvahi-bevidek-luu medo netum.

¹³Lob sa halĕ mehōti nare loĵ ram saga vuheng atov. Ni nebĕ Mehōnon Nalu, gerōp tob adingĕĵ beggĕrin vaha, log vaĵu ĵabi goor loĵ newa.

¹⁴Log yu og yu viis yō ni veroo rot nebĕ ahōĵ niiviis, genebĕ beggob veroo, log mala gahis netum nebĕ nengwah leleĵsĕn.

¹⁵Log vaha nepelibin nebĕ braas, lob malangeri beniĵapiik rot. Log sa hango aye nebĕ lubek bōpata dedun.

¹⁶Nejom betuheng neadvahi-bevidek-luu loĵ nema vesa. Gepaĕp-yu-anil nevu vahi vahi ti, benevu rot bevare nesoo loĵ avi. Log mala netum nebĕ sĕn hes netum niwĕĕĵ rot lo.

¹⁷Sa halĕ yi, lob sediik besevĕs beheto nahĕp loĵ vaha nebĕ sĕn heljĕng ti. Loĵ bĕ nema vesa raĵ sa genĕr bĕ, “Su gegōneng! Sa mehō muĵinsĕn los mehō tamusĕn yōnon rot.

¹⁸Sa nado malag-tumsĕn. Wirek sediik, rĕĵ gwelĕ! Gwĕbeng sa nado malag-tumsĕn degwata los degwata. Lob kii diĵsĕn-yi los Nyĕg-Nipaya-yi neggĕp vu sa besetu ala menehegin.

¹⁹ Om kwevu nгаа pin sĕn gelĕ ggovek lo, los nгаа sĕn genelĕ gwĕbeng agi, gengaa sĕn vongin berup agi vĕng.

²⁰ Gelĕ betuheng nemadvahi-bevidek-luu sĕn nedo loĵ sa nemag vesa lo, los gelĕ ram goor nemadvahi-bevidek-luu sagi, og sĕnĕk tahutahu mu bedegwa nebĕ sĕnĕ: Betuheng nemadvahi-bevidek-luu sĕnĕ tahu Kerisi-yi-alam yu nemadvahi-bevidek-luu hir angĕr. Log ram nemadvahi-bevidek-luu sĕnĕ, og yĭk tahu Kerisi-yi-alam yu nemadvahi-bevidek-luu.”

2

Yesu Nĕr Gagek Raĵ Kerisi-yi-alam Vu Epesus

¹ “Log kwevu gagek na vu Kerisi-yi-alam sĕn denedo Epesus agu hir angĕr nabĕ:

Mehĕ sĕn nejom betuheng nemadvahi-bevidek-luu loĵ nema vesa, gevare neyoh ram goor nemadvahi-bevidek-luu vuheng atov agi lo, vong gagek sĕnĕ yĕk vu hong bĕ:

² Serak aggata pin sĕn genesepa loĵ lo ni. Geserak hong huk niwĕek sĕn genevong vu sa lo ni. Geserak ni bĕ nim wĕek bekwerĕ vanĕ los kwam vesa, genim nelĕlin alam nij paya. Log alam vahi denĕr vu hong bĕ, ‘He alam sinarĕ ving’, rĕk mu sir sagaĵ su sinarĕ yĕnon rĕ. Rĕk ngo geseggi hir gagek begetĕk rak hir nгаа sĕn denevong lo degwa bĕ sir alam tetuhinsĕn mu.

³ Alam denelĕ bĕ genesepa loĵ sa arĕg, lob denevong paya vu hong. Rĕk mu ngo genare niwĕek begenekwerĕ maggin gesu nim tebĕ nerak rĕ. Besĕnĕk serak ni.

⁴ Rĕk mu sa gagek ti neggĕp rak hong nebĕ: Wirek sĕn nahĕn genevong ving mewis lo, og ahĕm neving sa pangsĕn, gaĵ gwĕbeng og ma!

⁵ Wirek og genevong nгаа nivesa, rĕk gevuu aggata saga ya gegeya gevĕs. Om kwam bo nah aggata sĕn genevong wirek lo begegwerin hong, log gwevong nгаа nabĕ sĕn gevong muginsĕn lo. Gaĵ nabĕ su gegwerin hong rĕ genama, og sĕk natĕk nĕk vu hong besebo hong ram vĕr.

⁶ Rĕk mu huk nivesa ti sĕnĕ nahĕn neggĕp vu hong: Genelĕ Nikolas yi alam hir nгаа nipaya sĕn denesepa loĵ lo paya. Lob yĭk sa nehalĕ hir aggata saga paya ving nebĕ saga.

⁷ Nebĕ saga, om nabĕ mehĕti nenga neggĕp, og gengo gagek sĕn Anon Vabuung nĕr vu Kerisi-yi-alam lo megero! Mehĕti sĕn kesuu nгаа maggin los nгаа nipaya pin lo, og sĕk ngegekin yi bega kele sĕn gevong behil medo malad-tumsĕn lo anon. Kele sĕn nare loĵ Anutu yi huk anon lo.”

Yesu Nĕr Gagek Raĵ Kerisi-yi-alam Vu Smurna

⁸ “Log kwevu gagek na vu Kerisi-yi-alam vu Smurna hir angĕr nabĕ:

Mehĕ muginsĕn los mehĕ tamusĕn sĕn diik wirek rĕk gwĕbeng nedo mala-tumsĕn ggĕkin lo vong gagek sĕnĕ yĕk vu hong bĕ:

⁹ Serak maggin los nivanĕ sĕn netĕk vu hong lo ni, beserak ni ving bĕ devasap hĕm nгаа-dob-yi rot gegenedo paya yĕnon. Rĕk mu hong nгаа-yagek-yi ngahisekĕ neggĕp! Log serak gagek sĕn alam la denenĕr pelĕ rak hong lo ni. Alam sĕnĕ denenĕr sir bĕ sir degwa vu Yuda. Rĕk mu su degwaj vu Yuda yĕnon rĕ, gaĵ Satan yĕ yi alam sir.

¹⁰ Nahub teka rĕ, loĵ ham rĕk gweĵo vanĕ, rĕk mu ham su newamin jak in nгаа saga. Ham gwengo rĕ! Satan rĕk naduu ham la na karabus in seggi ham. Lob ham rĕk gweĵo maggin los vanĕ noh vu buk nemadluho. Rĕk mu ngo gwevong geving rot, bena berup doĵ buk sĕn genadiik lo, lob mĕm sĕk gevong madub nivesa vu hong. Madub saga og yĭk sĕn gemedo malam-tumsĕn degwata lo.

¹¹ Nebĕ saga, om nabĕ mehĕti nenga neggĕp, og gengo gagek sĕn Anon Vabuung nĕr vu Kerisi-yi-alam agi! Nabĕ mehĕti kesuu nгаа maggin los nгаа nipaya pin, og diiksĕn sĕn netu luu lo su rĕk natĕk vu yi rĕ, gaĵ rĕk nama verĕk yi!”

Yesu Nĕr Gagek Raĵ Kerisi-yi-alam Vu Pergamum

¹² “Log kwevu gagek na vu Kerisi-yi-alam sĕn denedo Pergamum agu hir angĕr nabĕ:

Mehĕ sĕn paĕp-yu-anil benevu malangeri genevu vahi vahi bevare nesoo loĵ avi lo, vong gagek sĕnĕ yĕk vu hong bĕ:

¹³ Serak hong nyĕg ni bĕ Satan tu mehĕ-los-bengĕ benevong yi huk loĵ. Rĕk genejom sarĕg ahon niwĕek gayom neyam timu vu sa, gesu genelah sarĕg vun rĕ. Yĕnon, wirek og Antipas nenĕr sa gagek rangah benedo ving ham. Yĕ nesepa loĵ sayĕg yĕnon rot. Lob desis yi mediik loĵ hong nyĕg sĕn Satan tu mehĕ-los-bengĕ benevong yi huk loĵ lo. Log loĵ buk sĕnĕ ving, og su gelah sarĕg vun rĕ.

¹⁴ Rĕk mu sa gagek la neggĕp rak hong bĕ: Hong mehĕ la vu Pergamum denejom Balaam yi aggata ahon niwĕek. Balaam yi aggata lo nebĕ sĕnĕ: Tato aggata-tetuhinsĕn-yi vu Balak in bĕ tetuhin alam Israel begevong bengaa nipaya kepĕ sir. Lob Balak vong

balam Israel degga reggu sĕn alam vahi denesis medetung tu seriveng vu anutu-kuungsĕn lo, gevong bedenevong baggĕb ving.

¹⁵ Log yĭk hong alam la ving denejom Nikolas yi alam hir gĕgek nipaya ahon niwĕĕk rot.

¹⁶ Om gĕgwĕrin hong. Gaĕ nabĕ nama, og teka rĕk sa hevongin nĕk vu hong begevong begĕ vu alam nijpaya saga jak paĕp-yu-anil sĕn vare nesoo loĕ savig agi.

¹⁷ Om nabĕ mehĕti nenga neggĕp, og gengo gĕgek sĕn Anon Vabuung nĕr vu Kerisi-yi-alam agi megero! Nabĕ mehĕti kesuu ngaa maggin los ngaa nipaya pin, og sĕk bo nos-yagek-yi sĕn nahĕn neggĕp vunsĕn gwĕbeng agi vu yi, log sebo gĕlĕng veroo ti vu yi. Sa kevuu ggev mewis raĕ gĕlĕng sĕnĕ, lob mehĕ ngwĕ su rĕk jak ggev sĕnĕ ni rĕ. Gaĕ yĭk mehĕti sĕn rĕk gĕko gĕlĕng lo yĕ timu rĕk jak ni."

Yesu Nĕr Gĕgek Raĕ Kerisi-yi-alam Vu Tuatira

¹⁸ "Log kwevu gĕgek na vu Kerisi-yi-alam vu Tuatira hir angĕr nabĕ:

Mehĕ sĕn mala gĕhis netum niwĕĕk ata nebĕ nengwah leleĕsĕn, gevaha nebĕ braas beyĕ medo nepelibin lo vong gĕgek sĕnĕ yĕk vu hong bĕ:

¹⁹ Seraĕ ngaa pin sĕn genevong lo ni. Seraĕ ni bĕ ahĕm neving alam, log ayom neyam timu vu sa, gegenevong huk pin in bĕ doĕ vu mehĕnon. Seraĕ ni bĕ genare niwĕĕk in maggin pin sĕn netĕk vu hong lo. Seraĕ aggata sĕn genesepa loĕ muĕin lo ni bĕ nivesa. Log sĕn gwĕbeng agi, og nivesa raĕ ya verĕk yi rot.

²⁰ Rĕk mu sa gĕgek sĕnĕ neggĕp raĕ hong bĕ: Genevong bavĕh ti nebĕ Yesebel nedo ving hong. Avĕh sĕnĕ nenĕr bĕ yi avĕh-nenĕr-gĕgek-rangahsĕn, rĕk mu ma genetahu sa hur lo bĕ desepa doĕ baggĕb, gedega reggu sĕn denetung netu seriveng vu anutu-kuungsĕn lo. Lob netetuhin sir raĕ ngaa nebĕ sĕnĕ.

²¹ Rĕk sa hevongin bĕ gĕrin yi, om sĕn sa nehalĕ yi mu genedo buk la, rĕk ma genilĕl bĕ su gĕrin yi begeruu demi vu yi baggĕb sĕnĕ rĕ.

²² Om gwengĕ rĕ! Sĕk gevong bavĕh sĕnĕ navi gesang rot, log ni jak bĕpata bena megĕp jak yi reek hus ading rot. Log maluh lo sĕn denevong baggĕb vu yi lo, nabĕ su degĕrin sir bedegeruu demij vu ngaa sĕn avĕh neving lo rĕ, og sĕk bo vanĕ bĕpata los maggin vu sir.

²³ Log sengis nalu lo medenadiik geving. Sĕk gevong nabĕ sĕnĕ, lob mĕm Kerisi-yi-alam pin rĕk deĕak ni nabĕ sa neseggi mehĕnon pin kwaj los ayoj menehero. Gedeĕak ni nabĕ sĕk bo nyĕwewen doĕ nah vu ham ti ti lo nirĕp noh vu ngaa sĕn ham neving lo.

²⁴ Rĕk gwĕbeng sa bĕ nanĕr vu ham Tuatira vahi sĕn ham su nesepa loĕ gĕgek nipaya agi rĕ lo nabĕ: Ham su nesepa loĕ rĕ geham su kwamin netĕk raĕ ngaa sĕn denenĕr bĕ Satan yi gĕgek vunsĕn los degwa lo rĕ, om sa su rĕk gevong huk bĕp ngwĕ vu ham rĕ.

²⁵ Rĕk ngaa nivesa pin sĕn ham nejom lo, og ham ngo najom ahon niwĕĕk rot bena berup doĕ buk sĕn sa natĕk nom lo.

²⁶ Nabĕ mehĕti kesuu ngaa maggin los ngaa nipaya pin, gesepa doĕ sa aggata rot bena berup doĕ sĕn yi buk nama na lo, og sĕk gevong arĕ bĕp vu yi benatu alam-yu-ngwĕ alaj—

²⁷ 'Lob rĕk najom aĕn dus ti begegin sir jak

nabĕ sĕn mehĕti sis dĕg soĕk lob puvĕn teka teka.'

Huk sĕn sevo vu yi agi, og yĭk nebĕ huk sĕn Amaĕ vo vu sa in bĕ sa gĕgin mehĕnon lo.

²⁸ Lob sĕk bo betuheng Majelĕĕ vu yi,

²⁹ om nabĕ mehĕti nenga neggĕp, og gengo gĕgek sĕn Anon Vabuung nĕr vu Kerisi-yi-alam agi megero!"

3

Yesu Nĕr Gĕgek Raĕ Kerisi-yi-alam Vu Sardis

¹ "Log kwevu gĕgek na vu Kerisi-yi-alam sĕn denedo Sardis agu hir angĕr nabĕ:

Mehĕ sĕn ko Anutu yi ngaahur nivesa nemadvahi-bevidek-luu, gejom betuheng nemadvahi-bevidek-luu loĕ nema lo vong gĕgek sĕnĕ yĕk vu hong bĕ: Seraĕ ngaa pin sĕn genevong lo ni. Denenĕr hong bĕ: 'Kerisi-yi-alam yu ti sĕnĕ nedo mala-tumsĕn', rĕk ma gegetu heljĕng raĕ.

² Om kwedi jak kemalam natum! Hong aggata pin sĕn nahĕn neggĕp bevongin nadiik na lo, og gebo gadu doĕ. In ngaa pin sĕn genevong lo, og sa su halĕ ti meneggĕp nirĕp rot vu sa Anutu mala rĕ.

³ Wirek gĕngo Bengĕ Nivesa sĕnĕ, lob gĕko yĕk vu hong ggevek ya los kwam vesa. Om kwam bo nah gĕkin megenajom gĕgek saga ahon begegwĕrin hong. Nabĕ su kwedi malam natum rĕ, og sa hevongin natĕk nĕk vu hong nabĕ alam sĕn deneyĕk hodeĕ lo, log hong rĕk duĕin buk sĕn sĕk natĕk nĕk vu hong lo.

⁴ Rĕk mu hong alam Sardis la, og yĕ denahĕn denedo gesu denevong behir tob ningĕhek neraĕ rĕ. Om sir sĕnĕ rĕk deĕjĕp tob veroo mewis behe los ana doĕ ti, in sir alam yohvu.

⁵ Nabë mehōti kesuu ngaa maggin los ngaa nipaya pin, og sêk jōp tob veroo nabë sënë doḱ yi, log sa su rēk jesōō arē na doḱ ḱapiya-mala-tumsēn-yi rē. Gaḱ sêk nanēr arē rangah jaḱ Amag losho yi angēr lo malaj.

⁶ Om nabë mehōti nenga neggēp, og gengo gagek sēn Anon Vabuung nēr vu Kerisi-yi-alam agi megero!"

Yesu Nēr Gagek Raḱ Kerisi-yi-alam Vu Piladelpia

⁷ "Log kwevu gagek na vu Kerisi-yi-alam vu Piladelpia hir angēr nabë:

Mehō vabuung soḱek, sēn nevang yoh vu yi gagek besu netetuhin rē lo, negin Davit yi kii sēn Yerusalem mewis yi lo. Lob netahinin reping, gemehōti su yoh vu bē behii nah rē. Log nevehii reping, lob mehōti su yoh vu bē tahinin gökin rē. Mehō sënë vong gagek yōk vu hong bē:

⁸ Seraḱ ngaa pin sēn genevang lo ni. Om gwelē rē. Sa hebē veluung avi meggēp netōḱ loḱ malam, lob mehōti su yoh vu bē rēk behii nah rē. Seraḱ ni bē nim wēek teka mu, rēk genesepa loḱ sa gagek, gesu genelaha sarēg vun rē.

⁹ Log gerak alam sēn Satan yi alam sir agi nij bē denenēr sir bē sireḱ alam Yuda. Rēk mu ma! Sir su Yuda rē. Gaḱ sir alam gagek tetuhinsēn. Om gwengo rē! Sēk gevong balam saga nam depetev medegēp doḱ malam, log dejak ni nabë sahēg neving hong.

¹⁰ Ngo genesepa loḱ sa gagek, lob ngo genare niwēek in ngaa maggin pin sēn netōḱ vu hong lo. Nebë saga, om sengo rēk malagin hong rot, lob seggisēn sēn rēk berup beseggi alam pin noh vu dob pin lo su rēk natōḱ vu hong rē.

¹¹ Sēk natōḱ nōk vu hong pevis. Om ngaa sēn gēko vorot lo, og ngo pasang genapiik vu niwēek. In tum rēk degeḱo hong madub-kesuusēn-yi vēr medebo vu mehō ngwē.

¹² Nabë mehōti kesuu ngaa maggin los ngaa nipaya pin, og sēk barah yi nabë mudeng in gadu sa Anutu yi dub vabuung ahon. Lob su rēk gevuu dub vabuung gegeto menah dobnē gökin rē. Gaḱ rēk nama verōḱ yi. Sēk kevu sa Anutu arē jaḱ yi, los sa kevu sa Anutu yi nyēg arē jaḱ yi. Nyēg bōp sagi og yik Yerusalem mewis sēn sa Anutu rēk gevong megevu yagek geduk nam lo. Log sēk kevu sengo arēg mewis jaḱ yi geving.

¹³ Om nabë mehōti nenga neggēp, og gengo gagek sēn Anon Vabuung nēr vu Kerisi-yi-alam agi megero!"

Yesu Nēr Gagek Raḱ Kerisi-yi-alam Vu Laodisea

¹⁴ "Log kwevu gagek na vu Kerisi-yi-alam vu Laodisea hir angēr nabë:

Mehō gagek anon degwa sēn nenēr Anutu yi gagek pin nirōp los nenēr gagek yōnon mu yoh vu buk pin lo vong gagek sënë yōk vu hong. Ngaa pin sēn Anutu tung lo degwa yi, benēr bē:

¹⁵ Seraḱ ngaa pin sēn genevang lo ni. Seraḱ nim bē su ayom nikul* rē, gesu ayom niḱerus rē. Gaḱ bē mēm ngo gemedo nikul ma gemedo niḱerus los dahis og mēm!

¹⁶ Rēk ma gegenedo vuheng atov, geyik ayom niḱerus mahen teka mu. Gaḱ su ayom niḱerus rot rē, gesu ayom nikul rot rē. Om sēk namutek hong nom in avig.

¹⁷ Log genenēr nebë sënë, 'Sa monē ngahiseḱē, gesa ngaa ngaa ngahiseḱē nedo. Sa su naraḱ vu in ngaa ti rē.' Rēk mu ma, gegenedo paya verōḱ yi, beyoh vu bē alam kwaj paya in hong. Gerak vu in ngaanon rot, gemalam kenod, gegenedo ahēm tōksēn, gengo genedo duḱ duḱ in hong.

¹⁸ Nebë saga, om sebo kwa sënë vu hong: Maḱ mēm gebago goor sēn nengwah gga lob tu mewis bemalangeri raḱ lo vu sa, lob mēm rēk gegorek ngaanon-yagek-yi. Log gebago tob veroo vu sa in kwebu navim jaḱ, in su ahēm natōḱ vu alam benim namum. Gegebago marasin vu sa in gwetung doḱ malam, in malam natum begwelē nyēg.

¹⁹ Nabë sahēg neving alam, og sa navo gagek raḱ sir benesesor hir aggata. Om kwam bo hong begegwēr in hong yōnon.

²⁰ Gwelē! Sa nare bayeg neraḱ genavoseḱ, om nabë mehōti gengo sayeg betateḱin ayo, og sēk dok na vu yi bemedo geving yi. Lob sēk ga nos geving yi, gega nos geving sa.

²¹ Nabë mehōti kesuu ngaa maggin los ngaa nipaya pin, og sēk ngogekin yi bemedo geving sa jaḱ sa sēa-los-arē, nabë sēn sa ḱesuu ngaa maggin los ngaa nipaya pin wirek, lob sa nado ving Amag raḱ yi sēa-los-arē agi.

²² Om nabë mehōti nenga neggēp, og gengo gagek sēn Anon Vabuung nēr vu Kerisi-yi-alam agi megero!"

4

Denedudeḱ Vu Anutu Vu Yagek

* 3:15: Sēn nēr bē ayoj su nikul gesu niḱerus rē lo, og nēr bē su denelēin Kerisi ya yōnon rē, gesu denepiik vu yi yōnon rē, gaḱ denedo vuheng atov.

¹ Sēnē ggovek, log sa halē veluung avi ti ggēp netōk vu yagek. Lob mehōti sēn sa hangō aye wirek nebē avuuk nesu lo nēr vu sa ggōkin bē, “Gejak nam vavunē sēnē rē, loḵ mēm sēḵ tato ngāa pin sēn rēḵ natōḵ nam vu tamusēn lo vu hong.”

² Lob Anon Vabuung verup ggērīn sa niwēēk avuti, lob sa halē sēa-los-arē ti nedo yagek, lob Mehō lo raḵ nedo sēa sēnē.

³ Sa halē Mehō sēn nedo raḵ sēa agi ni nebē gelōng sekwahek veroo malangeri los gelōng ḵōḵ rubi, log marubggii ti varah tetup loḵ yi sēa, lob sa halē gemedo nepelibin nebē gelōng nimewis emeral.

⁴ Log sēa-los-arē mehōdahis-bevidek-lubeluu nedo tetup loḵ sēa-los-arē bōp sēnē, lob alam ggev mehōdahis-bevidek-lubeluu raḵ denedo sēa sagi. Ggev lo sēnē derōp tob veroo, gedetung madub goor raḵ yuj.

⁵ Davēs nevēr rak sēa-los-arē sēnē menejēh ya, log dedun nerak, gevaḵuvek netetap. Log detaggi dee nemadvahi-bevidek-luu mevare denetum loḵ sēa sēnē mala. Nengwah sēnē og yik Anutu yi ngāahur nivesa nemadvahi-bevidek-luu.

⁶ Log ngāa ti nebē loo benedo loḵ sēa-los-arē sēnē mala. Ni nebē garas malangeri soḡek sēn denenēr arē nebē kristel lo bemala rangah rot.

Log ngāa lubeluu denedo malaj-tumsēn medenedo loḵ vuheng, lob detetup loḵ sēa-los-arē sēnē medenare, gemalaj gahis ngahiseḵē vunin malaj los yuj gemu.

⁷ Ngāa sēn nedo mala-tumsēn netu muginsēn ni nebē reggu bōp layon. Log ngāa sēn netu luu ni nebē burmakau maluh bōp ti. Log ngāa sēn netu lōō mala nebē mehōnon. Log ngāa netu lubeluu ni nebē tug bōpata sēn nevēēng vavunē lo.

⁸ Ngāa lubeluu sēn denedo malaj vesa lo banisej nemadvahi bevidek ti ti yoh vu sir. Log malaj gahis ngahiseḵē nedo ggērīn anoj pin gebanisej pin ving. Lob denevong raro buk gerangah bē:

“Niwēēk pin neggēp vu Mehōbōp Anutu. Yi mehō vabuung, yi mehō vabuung, yi mehō vabuung. Yō nedo wirek, benedo gwēbeng, gerēḵ nam.”

Gesu denesewah rē.

⁹ Ngāa la sēn denedo malaj-tumsēn agi, denenēr Mehō sēn nedo raḵ sēa-los-arē benedo mala-tumsēn degwata los degwata lo rangah. Log deneko arē raḵ, gedeneπισek in yi, gayoj netee yi vu yi. Log yoh vu buk, og yik ngāa lubeluu sēn denedo malaj-tumsēn agi denevong raro nebē sēnē.

¹⁰ Lob alam ggev mehōdahis-bevidek-lubeluu sēn denepetev medeneggēp lok Mehō sēn nedo raḵ sēa lo mala medeneko yi raḵ. In Mehō sēnē nedo degwata los degwata.

¹¹ Log denetē hir madub goor ya meto nedo loḵ mala, gedenenēr bē:

“Oo Mehōbōp, he Anutu hong.

Geyoh vu rot bē alam pin denenēr nim wēēk rangah,

los degeḵo arēm jaḵ,
gedegurek nim wēēk babu.

In ngo ḡetung ngāa pin.

Ngo ḡetung ngāa yoh vu kwam,

lob anon rak,
lob ngāa pin sagi nedo rot begwēbeng.”

5

Jon Lē Ḷapiya Ti Sēn Dejegwi Raḵ Ḷele Niḵegwi Bemir Rot*

¹ Log sa halē Mehō sēn nedo raḵ sēa-los-arē lo jom ḵapiya ti loḵ nema vesa, begaḡek neggēp raḵ vahi vahi. Log devevir bedemir raḵ ḵele niḵegwi* loḵ len nemadvahi-bevidek-luu, bekanak rak neggēp ḵele niḵegwi*.

² Log sa halē angēr los niwēēk ti genetahi bōpata bē, “Mehō re yō nivesa rot, beyoh vu bē napuvin ḵele niḵegwi* in ḵapiya sēn agi gegepuh-a?”

³ Rēḵ mehō ti su nivesa menedo yagek, ma nedo dob, ma nedo dob gebinē, in bē gepuh ḵapiya sēnē benatevin rē.

⁴ Sa halē gesu detōḵ vu mehōti beyoh vu bē gepuh ḵapiya sēnē genatevin rē. Lob sayog maggīn besesu rot.

⁵ Rēḵ ggev ti nēr vu sa bē, “Su ḡengu! Gaḵ gwengō rē! Reggu bōp layon sēn yi degwa vu Yuda geverup lok Davit-yi-mewis nebē sēn meḡen neggol lok ḵele degwa lo nedo. Mehōti sēnē kesuu Satan los ngāa dob yi pin. Om yi sēnē yoh vu bē rēḵ napuvin ḵele niḵegwi* nemadvahi-bevidek-luu sagi na in ḵapiya sēnē gegepuh.”

Jon Lē Sipsip Nalu

⁶ Log sa halē Sipsip Nalu ti nare, rēḵ ni nebē sēn desis mediik tu seriveng. Nare loḵ sēa-los-arē sēnē ḡengāa lubeluu sēn denedo malaj-tumsēn agi losho alam ggev lo vuheng atov.

Vis nemadvahi-bevidek-luu, gemala gahis nemadvahi-bevidek-luu. Mala gahis sagi og yik Anutu yi ngaahur nivesa nemadvahi-bevidek-luu sĕn Anutu vong sir ya meyoh vu dob pin lo.

⁷ Lob mĕm Sipsip Nalu sĕnĕ ya meko kapiya sĕnĕ lok Mehō sĕn nedo rak sĕa-los-arĕ lo nema vesa.

⁸ Ko kapiya sĕnĕ ggovek ya, log ngaa lubeluu sĕn denedo malaj-tumsĕn agi losho alam ggev mehōdahis-bevidek-lubeluu sĕnĕ depetev medeneggĕp lok Sipsip Nalu mala. Alam ggev pin deko ngaa-sengii-yi ni nebĕ gita, los gabum goor yoh vu sir pin. Log kabang reggu nivesa pup gabum pin ayoj. Yik sĕnĕk Anutu-yi-alam hir jomraksĕn.

⁹ Log devong raro mewis ti nebĕ:

“Geyoh vu rot bĕ gweko kapiya
beĕnapuvin kele niĕgwi* sĕn neggĕrin lo.

In desis hong megediik tu seriveng,

lob gebago mehōnon yom vu Anutu rak nim kōk.

Yōnon, gebago alam lok mehōnon degwaj pin,

gelok ayej ti ti pin,

gelok dob ti ti pin.

¹⁰ Gegevong bedetu hil Anutu-yi-alam-deneko-seriveng

los detu yi alam-los-bengōj

in denatu ala bedegeĕin dob.”

Deko Sipsip Nalu Arĕ Rak

¹¹ Log sa malag yah nelĕ, lob sa hango angĕr ngahisekĕ rot ayej. Sir ngahisekĕ rot nebĕ sĕn andet milion (100,000,000) gengahisekĕ rot rak neggĕp mehōmehō medenare tetup sĕa-los-arĕ sĕnĕ gengaa la sĕn denedo malaj-tumsĕn lo los alam ggev.

¹² Log devong raro bōpata bĕ:

“Sipsip Nalu sĕn desis mediik tu seriveng lo,

yoh vu rot bĕ geko arĕ bōpata rot,

gengaa nivesa vesa pin, gekwa nivesa, geniwĕĕk bōpata.

Yi yō yoh vu rot bĕ mehōnon pin degeko arĕ jak,

gedenanĕr niwĕĕk los arĕ bōpata rangah,

gedenapisek in yi.”

¹³ Log sa hango ngaa aggagga pin sĕn Anutu tung lo ayej rak ving. Ngaa sĕn denevĕĕng ggĕp yaĕk babu lo, gengaa sĕn deneyoh dob lo, gengaa sĕn deneggevek dob gebinĕ lo, gengaa sĕn deneggĕp lok loo lo, bayej rak medenĕr bĕ:

“Mehō sĕn nedo rak sĕa-los-arĕ lo luho Sipsip Nalu,

hil gaĕo luho arĕj jak na vavunĕ, barĕj bōp rot,

genij kapiik los nij wĕĕk gĕp degwata los degwata!”

¹⁴ Log ngaa lubeluu sĕn denedo malaj-tumsĕn lo deyogekin bĕ, “Yōnon!” Lob alam ggev depetev medeneggĕp lok luho malaj medeneko arĕj rak.

6

Sipsip Nalu Puvin Kele Niĕgwi Nemadvahi-bevidek-ti Vĕr In Kapiya*

¹ Log sa halĕ Sipsip nalu nejom kapiya sĕn kele niĕgwi* nemadvahi-bevidek-luu jegwi ahon lo, lob puvin ti ya. Lob sa hango ngaa sĕn denedo malaj-tumsĕn lo ti vengwĕng, lob aye vong bĕ vakuvek tetap, benĕr bĕ, “Genam!”

² Log sa malag yah lok pevis besa halĕ hoos veroo ti, lob mehōti sĕn rak nedo lo ko vasōl. Detung madub ti ni nebĕ madub sĕn denevong vu alam sĕn denevong begō medenekesuu lo rak yi. Log ya rak, lob vong begō mekesuu, lob yō arĕ in bĕ kesuu begō ngahisekĕ.

³ Log Sipsip Nalu puvin kele niĕgwi* sĕn netu luu lo, lob sa hango ngaa sĕn denedo malaj-tumsĕn lo ngwĕ sĕn netu luu lo nĕr bĕ, “Genam!”

⁴ Lob hoos ngwĕ verup beniviis kōk. Lob mehō sĕn rak nedo lo ko niwĕĕk bōpata rot in bĕ geko mamer vĕr in alam vu dob gedengis sir vewen vewen medenadiik. Nebĕ sĕnĕ om devo paĕp-yu-anil bōpata ti vu yi in bĕ gevong huk sĕnĕ.

⁵ Log Sipsip Nalu puvin kele niĕgwi* ngwĕ sĕn netu lōō lo, lob sa hango ngaa sĕn denedo malaj-tumsĕn lo ti sĕn netu lōō lo nĕr bĕ, “Genam!” Lob sa malag yah lok pevis besa halĕ hoos veriik ti. Lob mehō sĕn rak nedo lo ko ngaa veviisĕn sĕn hil galĕ maggin jak lo ti lok nema.

⁶ Lob sa hango gāĕk ti yam lok ngaa lubeluu sĕn denedo malaj-tumsĕn agi vuheng benĕr bĕ, “Gebago alam hir huk jak nos yō meris mu. Gwevong nos wit* dĕg mahen teka sĕn noh

vu buk timu lo doḡ nah hir huk buk timu yi. Log gwevong nos barli* dĕg mahen teka löö mu doḡ nah hir huk buk timu yi. Rĕḡ mu su ḡebasap wĕi* sĕn denevesi nos raḡ lo los wain!”

⁷ Log Sipsip Nalu puvin kele niḡegwi* sĕn netu lubeluu lo, lob sa hango ngaa sĕn denedo malaj-tumsĕn lo ti sĕn netu lubeluu lo nĕr bĕ, “Genam!”

⁸ Log sa malag yah, lob sa pevis behalĕ hoos nisangsang ti. Log mehō sĕn raḡ nedo lo arĕ nebĕ Diiksĕn. Lob Alam-diiḡsĕn-hir-nyĕḡ ketivin yi beneyam. Lob luho deḡo nij wĕĕk böpata rot yoh vu bĕ debasuh alam vu dob na vu lubeluu bedengis yu ti. Luho rĕḡ dengis sir jaḡ begō medenadiḡ, gejaḡ meyip, gejaḡ niraksĕn aggagga, gejaḡ reggu bemĕn aggagga.

⁹ Log Sipsip Nalu puvin kele niḡegwi* sĕn netu nemadvahi lo, loḡ sa halĕ alam heljĕng la anoj nedo Anutu yi jepō degwa. Alam sĕnĕ dejom Anutu yi ḡageḡ ahon niwĕĕk wirek bedenĕnĕr rangah, lob alam sĕn denelĕ sir paya lo desis sir medediḡ.

¹⁰ Lob anoj sĕnĕ denĕr böpata ya bĕ, “Oo Mehōböp sĕn ḡetu he alamin lo, genedo vabuung, ḡehong aggata pin nirōp rot! Nangĕrek rĕḡ mĕm gwevong ḡageḡ vu mehōnon pin sĕn denedo vu dob ḡi beḡeḡo doḡ nah he nimin köḡ vu sir-a?”

¹¹ Loḡ devo tob veroo ading loḡ yah sir ti ti, log denĕr vu sir bĕ, “Ham najom ham ahon bemedo dus teka geving rĕ. Gedengis ham vahi sĕn yik ham nevong huk timu lo los ham arimin sĕn Kerisi-yi-alam lo vahi geving nabĕ sĕn desis ham ḡi. Balam sĕn Anutu ḡgoin sir raḡ lo pin degoveḡ na rĕ. Loḡ mĕm Anutu rĕḡ bo doḡ nah ham nimin köḡ.”

¹² Log Sipsip Nalu puvin kele niḡegwi* sĕn netu nemadvahi-bevidek-ti lo, lob sa malag yah loḡ sa halĕ ḡejemapi böpata ḡgee raḡ dob. Log hes ḡḡĕrin yi bemalakeḡu raḡ nebĕ sĕn tob veriik. Log kwev mala köḡ loḡ los dahis nebĕ hil nid köḡ.

¹³ Log betuheng vu ḡageḡ depelubin medeyam dob nebĕ sĕn sang neggee raḡ kele banon nerurin to lo.

¹⁴ Log ḡageḡ mala maya nebĕ sĕn devevir ḡanyĕ in denaduu na. Log ḡedu pin los ḡedu loo vuheng devuu bej gedesejun medeneya.

¹⁵ Log alam-los-bengōj vu dob los alam böp böp, galam-begō-yi alaj sĕn denegin sir lo, galam-los-bengōj ḡgoreksĕn, galam los nij wĕĕk, galam pin sĕn alaj debago sir medetu hir ngaa meris lo, galam pin sĕn yō denegin sir lo, og sir pin devun sir medenedo loḡ waḡ jeggin jeggin vu dob ḡebinĕ, gedenedo loḡ peḡĕ len loḡ ḡedu babuj.

¹⁶ Lob denetahi vu kedu pin los ḡelōng bĕ, “Ham kwedub benam jaḡ medo he begwĕrin he in Mehō sĕn raḡ nedo sĕa-los-arĕ agu luho Sipsip Nalu, in luho ahĕj sengĕn.

¹⁷ In luho hir buk böpata sĕn ahĕj sengĕn medebo doḡ nah ngaa nipaya nyĕvewen lo ḡwĕbeng tōḡ yam ḡgoveḡ ya, lob re yoh vu bĕ bare mekesuu ngaa sĕnĕ?”

7

Anutu Yi Alam Israel 144,000 Rĕḡ Demedo

¹ Ngaa pin sĕnĕ ḡgoveḡ, log sa halĕ angĕr lubeluu denare loḡ dob nenga lubeluu, bevare denejom dob yi sang lubeluu ahon in bĕ su deḡevĕ dob, ma deḡevĕ loo, ma deḡevĕ kele rĕ.

² Log sa halĕ angĕr ngwĕ vu sĕn hes mala neverup lo meraḡ meyam. Ko Anutu sĕn nedo mala-tumsĕn lo yi ḡanaḡ sepa, log tahi ya niwĕĕk vu angĕr lubeluu sĕn deḡo niwĕĕk böpata rot in debasap dob los loo lo bĕ,

³ “Ham su pevis megwevong paya vu dob, ma loo ḡeḡele lu ngaa rĕ. ḡaḡ he ḡebĕ he Anutu yi ḡanaḡ jaḡ yi hur lo dabaj namuḡin rĕ, loḡ mĕm ham gwevong.”

⁴ Log sa hango alam sĕn denĕḡo ḡanaḡ raḡ dabaj lo bĕ sir 144,000 deyam vu alam Israel degwaj pin.

⁵ Sir 12,000 vu Yuda yi mewis,
log sir 12,000 vu Ruben yi mewis,
log sir 12,000 vu Gat yi mewis,

⁶ log 12,000 vu Aser yi mewis,
log sir 12,000 vu Naptali yi mewis,
log sir 12,000 vu Manase yi mewis,

⁷ log sir 12,000 vu Simeon yi mewis,
log 12,000 vu Levi* yi mewis,
log sir 12,000 vu Isakar yi mewis,

⁸ log 12,000 vu Sebulun yi mewis,
log sir 12,000 vu Yosep yi mewis,
log sir 12,000 vu Benyamin yi mewis.

Besir pin deḡo Anutu yi ḡanaḡ raḡ dabaj.

Alam Yu Böpata Rot Dejom Raḡ Vu Anutu

* 6:6: Nos mahen ti nebĕ padi los wit, rĕḡ mu yō ḡga ngwĕ teka

⁹ Ngaa pin sēnē ggovek, log sa malag yah. Lob sa halē alam ngahisekē rot desupin sir medenedo, rēk mu mehōti su yoh vu bē natevin sir rē. Alam sēnē deyam vu mehōnon pin, gedeyam vu dob pin, gevu mehōnon degwaj ti ti lo pin, gevu ayej agga ti ti lo pin. Beyam denare sēa-los-arē mala ggēp Sipsip Nalu mala. Derōp tob veroo adingsekē, gedeko kapah bēk ris loḱ nemaj,

¹⁰ gedereseeh rur bē:

“Hil gaḱo Anutu sēn nedo raḱ sēa-los-arē lo luho Sipsip Nalu arēj jaḱ.

In luho deḱo hil yom lob gwēbeng hil nado nivesa!”

¹¹ Log angēr pin denare tetup sēa-los-arē los alam ggev losho ngaa lubeluu sēn denedo malaj-tumsēn lo ving. Lob depetev medeneggēp loḱ luho malaj bedebē dabaj raḱ dob gedeneḱo Anutu arē rak

¹² medenenēr bē:

“Yōnon rot!

Hil gaḱo hil Anutu arē jaḱ,

behil nanēr niwēek los arē bōpata rangah!

Kwa nivesa pin neggēp vu yi,

lob hil kwad vesa vu yi behaḱo arē raḱ!

Arē bōpata rot geyi Mehō niwēek ata,

gengaa pin sēnē yō neggēp vu yi degwata los degwata!

Yōnon rot!”

Alam Sēn Hir Nivanē Maya Gwēbeng

¹³ Lob ggev ti loḱ tepēḱ vu sa bē, “Alam sēn derōp tob veroo agi maḱ sir re lo? Deyam vu tena?”

¹⁴ Loḱ senēr yah vu yi nebē sēnē bē, “Sa Mehōbōp, saḱ dugin. Gaḱ mu mēm hong mu ngo geraḱ ni.” Loḱ nēr yom ggōkin vu sa bē, “Alam sēnē deḱo maggin los vanē bōpata rēḱ denare nij wēek, om deripek hir tob loḱ Sipsip Nalu niḱōḱ beveroo raḱ.

¹⁵ Nebē sēnē,

om sēn denare Anutu yi sēa-los-arē mala.

Lob denevong tavē vu yi buk gerangah loḱ yi dub vabuung.

Gemehō sēn nedo raḱ sēa-los-arē agi yō ti rēḱ medo geving sir megegin sir.

¹⁶ Su rēḱ denadiikahēj nah gökin rē,

gesu rēḱ ayoj bev in bēl nah gökin rē.

Hes su rēḱ beek dok navij rē,

gengaa ti su rēḱ bev jaḱ navij rē.

¹⁷ In Sipsip Nalu sēn nedo raḱ sēa-los-arē lo rēḱ natu hir mehō sēn malain sir,

begeḱo sir na bēl veyē bedenatum bēl mala-tumsēn-yi.

Log Anutu rēḱ jevu malaj bēl,

gesu rēḱ dengu nah gökin rē.”

8

Sipsip Nalu Puvin Kele Niḱegwi* Sēn Netu Nemadvahi-bevidek-luu

¹ Log Sipsip Nalu puvin kele niḱegwi* sēn netu nemadvahi bevidek luu lo, lob ngaa pin vu yageḱ deduj ma gesu denevengwēng rē yoh vu awa nyēngelē ma ngaa ti.

² Ggovek loḱ sa halē angēr nemadvahi-bevidek-luu denare ggēp Anutu mala, gedeneḱo avuuk nemadvahi-bevidek-luu loḱ nemaj yoh vu sir.

³ Log angēr ti verup nare loḱ Anutu yi jepō degwa. Lob ḱo gabum goor gedevo kabang ngahisekē vu yi in besi seriveng bereggu nivesa berup na tagwaveḱ dok Anutu-yi-alam pin hir jomraksēn. Besi seriveng jaḱ Anutu yi jepō sēn desemu raḱ goor yō meris menare loḱ Anutu yi sēa-los-arē mala lo, in reggu na.

⁴ Lob kabang aru reggu nivesa sēnē los Anutu-yi-alam hir jomraksēn pin devo sir vēr in angēr nema, gedeya vavunē beya deverup Anutu mala.

⁵ Loḱ angēr ḱo gabum-arū-reggu-nivesa-yi beḱo nengwah sēn ggēp neleleḱ lo vu jepō bepup gabum, log tē luḱ ya dob. Log pevis bevaḱuveḱ tetap bededun raḱ, lob davēs vēr meya, log jemapi ggee.

Angēr Lubeluu Devē Avuuk

⁶ Lob angēr nemadvahi-bevidek-luu sēn deḱo avuuk nemadvahi-bevidek-luu lo dero sir in bē degevē.

⁷ Lob angēr muḱinsēn vē yi avuuk, lob hob lulanon los nengwah sarōmin yi ving ḱōḱ bekesh luḱ ya dob. Lob devo den loḱ dob los kele ya yu löö, lob nengwah gga dob yu ti, geḱele yu ti. Log vos ris ni mewis pin, og nengwah gga ving.

⁸ Log angēr netu luu vē yi avuuk lob nengwah böp ti nebē sēn ķedu böp ti tum loķ, beya meto meluķ ya loo, lob vasuh loo ya lōō. Ti kōķ raķ nebē mehōnon nij kōķ geluu denedo nivesa.

⁹ Lob ņгаа malaj vesa pin sēn deneggēp loķ loo kōķ agi dediik geyu luu denedo nivesa. Log yag pin ving nebē saga, yu ti ya devong paya geloo rehōō sir, geyu luu denedo nivesa.

¹⁰ Log angēr sēn netu lōō lo vē yi avuuk, lob betuheng bōpata ti tum loķ meluķ vu yageķ meya betum nebē dee sēn denetaggi lo, bevēs meya. Lob vasuh bēl pin vu dob ya yu lōō. Vēs meto meluķ ya bēl ata los bēl veyē yu ti lob vong paya vu, geyu luu nahēn denedo nivesa.

¹¹ Denenēr betuheng sēnē arē nebē Marasin Nimengēēs, lob bēl yu ti sagi ni mengēēs raķ. Lob alam ņghiseķē sēn denenum bēl agi, og sis sir medediik ya.

¹² Log angēr sēn netu lubeluu lo vē yi avuuk, lob hes los kwev, gebetuheng pin devasuh sir ya len lōō lōō. Lob lej ti ti malaj ķenu loķ yoh vu sir gelej luu luu netum. Log devo den loķ rangah ya lōō ving. Lob len ti mala vahis loķ ya verōķ yi gelen luu og rangah. Log buk len ti yīķ mala vahis loķ nebē saga ving, gelen luu og betuheng los kwev denetum.

¹³ Log sa halē tuģ bōpata ti nevēēng menyeh yageķ babu. Lob sa hango ngeek bē, “Wōp-o! Wōp-o! Wōp-o! Ģēpin alam sēn denedo dob agi! In angēr lōō denahēn bedenevongin bē degevē avuuk gemēm maggin natōķ nam vu mehōnon!”

9

Angēr Netu Nemadvahi Vē Avuuk

¹ Angēr netu nemadvahi vē yi avuuk, lob sa halē gebetuheng ti kehuleķ vu yageķ metōķ meyam dob. Lob devo kii asoreng bōpata sēn adingseķē rot lo yi vu yi.

² Tahinin asoreng sēnē, lob aru raķ verup nebē sēn nengwah bōpata ti aru. Lob aru sēn raķ verup asoreng agi bom hes los nyēģ bemala vahis loķ.

³ Lob gab ņghiseķē nebē sepaak devo sir vēr in aru sēnē gedeluķ ya dob. Lob nij wēēķ nebē veveeyageķ böp nij wēēķ medenevong riī raķ mehōnon.

⁴ Rēķ deķo gageķ bē su debasap vos ris ma ņгаа nimewis aggagga sēn neķip vu dob agi, ma kele ti rē. Ģaķ mēm dekevoh alam sēn Anutu yi kanaķ su neggēp raķ dabaj rē lo na,

⁵ gedebo vanē vu sir nabē sēn veveeyageķ böp. Denegga mehōnon medenevo vanē vu sir lo noh vu kwev nemadvahi, rēķ mu su dengis mehōnon medenadiik.

⁶ Doķ buk sēnē og mehōnon rēķ desero aggata diiķsēn yi, rēķ nama gesu rēķ denatōķ jaķ rē. Rēķ ahēj geving nabē denadiik, rēķ mu diiķsēn rēķ beya in sir.

⁷ Sa halē sepaak lo nij nebē hoos sēn denero in bē na degevong begō jaķ lo. Log detung ņгаа ti nebē madub goor raķ yuj, log malaj nebē mehōnon malaj.

⁸ Log yuj beleķ ading nebē avēh yuj, genevuj nebē reggu böp layon nevuj.

⁹ Log devanuh aēn ahē petes ggērin newaj nebē kelenavi, gebanisej neķelō bōpata nebē sēn hoos denedadii karis ņghiseķē medeneserōģ medeneya begō lo.

¹⁰ Log husej nebē veveeyageķ hus. Lob hir begō sēn degelu mehōnon jaķ lo neggēp husej, om rēķ degelu mehōnon jaķ noh vu kwev nemadvahi benavij gesang bōpata.

¹¹ Hir mehō-los-bengō og yīķ angēr sēn neģin asoreng sēn luķ meya rot gaģē degwa ma lo. Denenēr angēr sēnē arē loķ Hibru ayej bē Abadon, geĢrik ayej nebē Apolyon. Log hil pekwē doķ ayed nabē Mehō-kevohsēn-ņгаа-pin.

¹² Maggin böp muģinsēn yi ggoveķ ya, geham gwengō rē! Maggin luu nahēn neggēp bevongin natōķ nam.

Angēr Netu Videk-ti Vē Avuuk

¹³ Log angēr netu videk-ti vē yi avuuk, lob sa hango mehōti aye yam loķ vis lubeluu sēn denedo jepō goor nyēķetu lubeluu benedo loķ Anutu mala lo.

¹⁴ Benēr yam vu angēr sēn neģom avuuk netu videk-ti lo bē, “Kweveleķin angēr lubeluu sēn deduu sir raķ sēng medenedo bēl ata Yupretis lo vēr medena.”

¹⁵ Lob keveleķin angēr lubeluu sēnē vēr in bē na debasuh mehōnon na yu lōō, lob dengis yu ti medenadiik. Detung angēr lo sēnē wireķ, bemedo denēģin hes mala sēnē los buk sēnē, gekwev sēnē, geyīķ ta sēnē, in bē degevong hir huk sēnē.

¹⁶ Lob sa hango bē hir alam-begō-yi sēn deneraķ hoos lo sir yoh vu 200 milion.

¹⁷ Lob sa niģ nebē sēn sa pesep behalē hoos lo sēnē los alam sēn deneraķ lo. Derōp ņгаа nebē kelenavi ggērin newaj, benīķōķ nebē nengwah leleķsēn, geniraru nebē yageķ, genisangsang nebē ahōķ kedē. Geyuj nebē reggu böp layon. Lob nengwah daggen los aru, gegelōng salpa* sēn netum lo, raķ verup avij begelu yi meya.

¹⁸ Lob desis mehōnon sēn devasuh raķ yu lōō lo yu ti raķ ņгаа nipaya lōō sēnē medediik. Yīķ nengwah daggen los aru ga, ģelōng salpa* sēn tum beraķ deverup hoos avij lo.

¹⁹ Hoos sēnē nij wēēķ neggēp ggēp avij los husej. Husej nebē nyēl geyuj neggēp medeneģga mehōnon raķ.

²⁰ Rēk mu mehōnon vahi pin sēn su dediik rak ngaa nipaya löö agi rē lo, og su deggērin sir bederuu demij vu ngaa sēn denesemu rak nemaj lo rē. Yōnon, su denevuu sēn denedudek vu memō los anutu-kuungsēn sēn yō denesemu rak goor los seriva, gebraas los gelōng, gekele lo rē. Ngaa sēnē su deyoh vu bē degelē nyēg los degengo gagek, gedena rē.

²¹ Log mehōnon vahi sēnē denesis mehō la medenediik, gedenevong parahek, gedenevong baggēb, gedenevongodek ngaa jeggin jeggin, rēk su deggērin sir mederuu demij vu ngaa sēnē ving rē.

10

Angēr Vo Kapiya Mefon Gga

¹ Sēnē ggovek, log sa halē angēr niwēek ata ti luḵ vu yaḡek meyam. Bom yi loḵ beggob, gemarubggii buu loḵ yu. Log mala netum nebē hes, gevaha netum nebē mudeng sēn nengwah gga bemedo netum rak lo.

² Jom kapiya mahen teka loḵ nema, lob puh yi beneggēp. Log varah vaha vesa rak loo gevaha kēj nare rak dob.

³ Log vong aye bōpata nebē sēn reggu bōp layon nengeek lo, log vaḡuvek nemadvahi-bevidek-luu detetap bedevengwēng loḵ yō ayej.

⁴ Vaḡuvek nemadvahi-bevidek-luu sēnē devengwēng ggovek, lob sa hevongin bē kevu ayej sēnē. Rēk sa hango mehōti nēr aye yam vu yaḡek bē, “Vaḡuvek nemadvahi-bevidek-luu sēn detetap lo hir gagek, og genajom ahon meyō gēp doḵ yum mu, gaḵ su gekwevu!”

⁵ Log angēr sēn sa halē genare rak loo los dob lo, varah nema vesa rak ya yaḡek,

⁶ genēr yōnon vavunē rak Anutu sēn nedo mala-tumsēn degwata los degwata lo arē. Yiḵ Anutu sēnē sēn tung yaḡek los ngaa pin sēn denedo loḵ lo, getung dob los ngaa pin sēn denedo loḵ lo, getung loo los ngaa pin sēn deneggēp loḵ lo. Log angēr nēr bē, “Buk vongin govek na pehi sēnē. Anutu su rēk gēgin nah gökin rē.

⁷ Gaḵ nabē angēr netu nemadvahi-bevidek-luu gevē avuuk jaḵ gēp hus baye jaḵ, og Anutu rēk gevong beyi ngaa sēn neggēp vunsēn wirek lo anon jaḵ. Nabē sēn nēr loḵ Bengō Nivesa sēn vo vu yi hur-denenēr-ḡagek-rangahsēn lo wirek lo.”

⁸ Log mehō sēn aye yam vu yaḡek mesa hango lo, nēr vu sa ggōkin bē, “Gena gweḵo kapiya sēn yō puh yi meneggēp loḵ angēr sēn nare rak loo los dob lo nema.”

⁹ Lob seya vu angēr mesenēr vu bē, “Gebo kapiya mahen teka saga vu sa.” Loḵ nēr vu sa bē, “Gweḵo nōk beḡewa. Saga rēk nengēn rot vu avim nabē beggoh. Rēk mu ahēm ḡevus og rēk mengēēs vu.”

¹⁰ Angēr nēr ggovek, log sa haḵo kapiya mahen teka sēnē vēr loḵ nema beha. Lob nengēn rot loḵ saviḡ nebē beggoh. Loḵ tum sa hengon ya, lob nimengēēs rot vu saḡēg ḡevus.

¹¹ Lob denēr vu sa bē, “Genanēr Anutu yi gagek rangah nah gökin jaḵ ngaa sēn rēk natōḵ vu alam ngahiseḵē vu dob ngahiseḵē, gayej ngahiseḵē, gevu alam-los-bengōj ngahiseḵē geving lo.”

11

Mehō Luu Denēr Gagek

¹ Devo ngesing ti ni nebē atohēng vu sa in bē sa tahōō ngaa jaḵ, gedenēr vu sa bē, “Kwedi getahōō Anutu yi dub-vabuung-bōp ayo vabuung los jepō, gegenatevin alam sēn denesupin sir loḵ lo geving.

² Rēk mu dub-vabuung-bōp yi telig sēn neyom dobnē lo, og su getahōō, gaḵ gwevuu menōk gēp. In telig sagaḵ alam dahis hir ngaa, om rēk debarah vahaj doḵ nyēg vabuung bōp Yerusalem na menoh vu kwev mehōdahis-luu-bevidek-luu.

³ Lob sēḵ bo niwēek bōpata rot vu mehō luo, gegevong luho na denanēr sa gagek rangah. Luho rēk degevēh bēek nabē tob, in detato vu alam nabē degērin sir nah vu Anutu log denanēr sa gagek rangah noh vu buk sēn 1,260 agi.”

⁴ Luho nebē ḡele oliv* vaha luo. Log luho nebē ram luo bedenare loḵ alam pin vu dob hir Mehōbōp mala.

⁵ Nabē mehō la degevongin nabē degevong paya vu luho, og nengwah rēk jaḵ berup luho avij bega sir sēn denelē luho paya lo. Yōnon rot, mehōti bē gevongin nabē kevoh luho na, og rēk nadiik jaḵ ngaa sēnē.

⁶ Luho nij wēek bōpata rot neggēp beyoh vu bē degērin yaḡek gehob nama noh vu buk sēn luho denanēr Anutu yi gagek rangah lo. Log luho nij wēek bōpata rot neggēp beyoh vu bē depekwe bēl pin natu kōḵ nabē mehōnon nij kōḵ, gedebasap alam vu dob jaḵ ngaa nipaya aggagga. Noh vu buk pin sēn nabē luho kwaj bo nabē degevong lo, og luho deyoh vu bē degevong.

⁷ Luho degovek huk sĕn denanĕr Anutu yi gāgek rangah agi na, log mĕm reggu bemĕn bōpata ti rĕk vu asoreng sĕn luḡ ya rot gahĕ degwa ma lo, mejaḡ nam vavunĕ belōōho dengis sir. Lob rĕk kesuu luho bengis luho beluho denadiik.

⁸ Lob luho navij rĕk doḡ gĕp nyĕḡ bōp sĕn hil nepeggirin gāgek raḡ bĕ Sodom los Ejep lo yi aggata bōp. Yiḡ nyĕḡ bōp saga sĕn desis luho hir Mehōbōp raḡ kelepeḡo* loḡ wirek mediḡ lo.

⁹ Alam la rĕk vu navij agga ti ti pin, gevu mehōnon degwaj pin, gevu ayej agga ti ti pin, gevu dob pin, berĕk degelĕ luho nij hel gĕp noh vu buk lōō benyĕngelĕ. Log su rĕk dengogekin mehō la bededev luho nij hel rĕ.

¹⁰ Lob alam vu dob sĕnĕ rĕḡ kwaj vesa in luho dediik, lob rĕk dedōō gedega nos bōp, gedebō kupeḡ nyĕmasĕn vu sir vewen vewen. In alam-denenĕr-gāgek-rangahsĕn luu sĕnĕ denevo vanĕ pangsĕn rot vu alam pin vu dob wirek.

¹¹ Lob buk lōō benyĕngelĕ ggovek ya, loḡ Anutu vong saheng mala-tumsĕn-yi loḡ ya luho ayoj. Lob luho kedeki raḡ bedenare. Lob mehōnon sĕn delĕ luho lo ḡenuj verup bedegḡoneng bōpata rot.

¹² Lob kōōḡ niwĕĕk ti yam vu yaḡek vu luho bedengo bĕ, “Melu jaḡ nam vavunĕ sĕnĕ.” Lob begḡob ḡo luho meraḡ ya yaḡek galam sĕn denesis begō vu luho lo, delĕ bĕ luho derak medeya.

¹³ Log pevis bejemapi ggee bōpata, lob nyĕḡ bōp saga len ti mala ma, geyiḡ len nemadvahi-bevidek-lubeluu nahĕn denedo. Lob jemapi sĕnĕ sis alam 7,000 medediik. Galam vahi sĕn nahĕn denedo vesaj lo degḡoneng bōpata rot bedeko Anutu sĕn yaḡek ala lo arĕ raḡ.

¹⁴ Maggin bōp netu luu sĕnĕ ggovek ya. Geham gwengō rĕ! Buk su rĕḡ hus ading rĕ, gaḡ maggin netu lōō yik vongin berup pevis.

Angĕr Netu Nĕmadvahi-bevidek-luu Vĕ Avuuk

¹⁵ Log angĕr netu nemadvahi-bevidek-luu vĕ yi avuuk, lob mehō la ayej raḡ vu yaḡek medetahi niwĕĕk bĕ:

“Hil Mehōbōp tu dob pin hir Mehō-los-bengō ggovek ya,
geyi mehō sĕn gḡooin raḡ in bĕ geḡo hil nah lo tu Mehō-los-bengō ving nebĕ saga,
berĕk medo geḡin mehōnon pin degwata los degwata!”

¹⁶ Lob alam ggev mehōdahis-bevidek-lubeluu sĕn denedo raḡ hir sĕa loḡ Anutu mala lo depetev medeneggĕp loḡ Anutu mala bedepeḡa dabaj raḡ dob gedeko yi raḡ niwĕĕk,

¹⁷ medenĕr bĕ:

“Oo Mehōbōp Anutu, niwĕĕk pin neggĕp vu hong.

Genedo gwĕbeng, gengō genedo yō vu muḡinsĕn.

Geḡo nim wĕĕk bōpata ggovek ya,

beḡetu mehōnon pin alaj vorot bemedo genegin sir.

¹⁸ Alam dahis pin ahĕj sengĕn, rĕḡ gwĕbeng,

og ahĕm sengĕn tōḡ yam rangah ggovek ya.

Log buk sĕn alam-diiḡsĕn denatōḡ nam rangah megwengō hir gāgek lo yiḡ sĕnĕ.

Gebuk gwĕbeng sĕnĕ, sĕn gebo nivesa nyĕvewen vu hong hur alam-denenĕr-gāgek-rangahsĕn lo,

gevu hong alam lo,

gevu alam pin sĕn denegḡoneng gedeneḡgurek babum lo.

Kĕ! Sir sĕn yuj ading lo, gesir sĕn alam meris lo ving.

Buk yam ggovek ya in bĕ gekwevoh alam sĕn denevasap ngaa vu dob lo na!”

¹⁹ Denĕr ggovek, log Anutu yi dub vabuung sĕn nedo yaḡek lo tatekin yi, log kerōng-horek-yi nedo rangah loḡ ayo vabuung soḡek. Yiḡ kerōng saḡi sĕn Anutu joo gāgek vu alam Israel wirek meneggĕp loḡ lo. Lob davĕs vĕr behang meya, log dedun raḡ, lob vaḡuvek tetap gedob lōngin, log hob lulanon lev ata.

12

Avĕh Luho Ngaa Bōpata Ti Nebĕ Ḳarob

¹ Lob ngaa tahutahu-yi bōp ti tōḡ yam rangah ggĕp yaḡek, nebĕ sĕnĕ: Avĕh ti nedo, berōp hes mala loḡ navi nebĕ tob geraḡ nare kwev. Log tung betuheng nemadluho-bevidek-luu rak yu nebĕ madub.

² Log nalu loḡ, lob medo nevimeng in bĕ geko, rĕḡ vanĕ nevev raḡ yi pangsĕn rot.

³ Log ngaa tahutahu-yi ngwĕ tōḡ yam rangah ggĕp yaḡek. Ngaa saḡi nebĕ sĕnĕ: Ḳarob bōpata ti neggĕp. Navi kōḡ geyu nemadvahi-bevidek-luu, gevis nemadluho. Lob tung mehō-los-bengō yi madub nemadvahi-bevidek-luu raḡ yu pin.

⁴ Log hus sekee betuheng yu ti vu yagek betë yam dob. Geyik betuheng yu luu mu nedo yagek. Log karob böpata sënë ya nare loğ avëh sën nevimeng lo mala, in bë geğo nalu geto lob ga.

⁵ Lob avëh ço nalu maluh. Hur mahen sagi sën rëk najom aën dus ti megegin mehõnon pin jağ lo. Lob avëh ço nalu ggovek, lob değo rağ ya vavunë pevis, bedeğo ya vu Anutu los yi sêa-los-arë,

⁶ log avëh sënë veya meya nyëğ-yumeris. Anutu ro yi nyëğ vu sagu in bë degegin yi bedebonos vu yi noh vu buk 1,260 sagi.

⁷ Loğ begö böpata verup vu yagek. Angër hir ggev Mikael losho yi angër vahi devong begö vu karob böp, om karob böp losho yi angër lo denevong begö loğ yah vu sir.

⁸ Rëk mu Mikael losho yi angër dekesuu sir medetii sir ya in yagek.

⁹ Karob böpata sënë luğ yam dob, yik marub sën yõ neggëp vu nyëdahis lo lob denenër arë nebë Memö Nipaya, geSatan. Sën netetuhin mehõnon pin vu dob lo. Detë yi ya dob lob detë yi angër lo ya ving yi.

¹⁰ Lob sa hanğo mehõti tahi niwëek yam vu yagek bë:

“Gwëbeng hil Anutu ço hil yom ggovek ya,

geniwëek tøk yam rangah ggovek betu mehõ-los-bengö in gegin mehõnon!

Log yi mehõ sën ggooin rağ in bë geğo hil nah lo arë böp rağ!

In mehõ sën nenër gagek rağ hil arid lo sën Kerisi-yi-alam sir lo,

nenër gagek rağ sir vu hil Anutu buk gerangah.

Rëk gwëbeng angër lo detë yi ya dob ggovek ya.

¹¹ Ngaa sën vong bedekesuu yi lo yik rağ sën Sipsip Nalu niğök keseh lo,

log rağ sën denenër Yesu yi gagek rangah lo,

log rağ sën su kwaj nevo navij pangsën bë demedo nivesa vu dob sënë rë lo.

Su kwaj nevo sir rë,

gağ bë alam dengis sir medenadiik og yik ggovek.

¹² Nebë sënë om ham pin sën nedo yagek lo, ham kwamın vesa!

Rëk mu ham sën nedo dob los loo lo, ham gwëgin ham!

In maggin böpata vongin natök vu ham.

Satan luğ yök vu ham ggovek ya,

lob ahë sengën böpata rot,

in rağ ni bë yik hen buk hus dus teka mu.”

¹³ Karob böpata sënë lë bë detë yi ya dob, lob tii avëh sën çol nalu maluh lo besepa rot.

¹⁴ Rëk mu devo tug banis böpata luu vu avëh sënë in bë gevëeng mena ben nyëğ-yumeris, bena medo ading in marub böp saga. Gerëk degegin yi nivesa in nos vu sagu noh vu ngebek löö benyëngelë saga, (yik buk 1,260 sën lo).

¹⁵ Lob marub sënë mutëğ bël verup avi bevaar meya nebë bël ata betamuın avëh meya. Marub vongin bë bël geğo avëh sënë na bemala nama.

¹⁶ Rëk dob lok vu avëh bavi tøk genğon bël sën karob mutëğ verup avi lo.

¹⁷⁻¹⁸ Lob karob böpata sënë ahë sengën rot vu avëh, lob ya in bë gevong begö vu avëh nalu lo vahi. Sir sënë denesepa loğ Anutu yi horek medenetatekin Yesu yi Bengö Nivesa rangah.

13

¹ Log yõ nare rağ raggër vu loo nenga.

Reggu Bemën Böp Luu Deverup

Lob sa halë reggu bemën böp ti rağ verup loo. Yu nemadvahi-bevidek-luu gevis nemadluho. (Vis nebë burmakau). Lob alam-los-bengöj hir madub nemadluho nedo rağ yoh vu vis pin. Log ngaa la arëj rağ neggëp yu. Arëj sënë og gagek pelësën aggagga sën nerak Anutu lo.

² Reggu bemën sën sa halë agi ni nebë reggu böp lepat, gevaha nebë reggu böp bëa vaha, gavi nebë reggu böp layon avi. Lob karob sën lo vo yi niwëek vu reggu bemën sënë. Lob tung yi tu mehõ-los-bengö nebë yi, lob vo niwëek böpata rot vu yi.

³ Lob sa halë bë reggu bemën yu lo ti vong bë degelu bebegö niben neggëp rağ. Niben böpata beyoh vu bë nadiik, rëk ma gebegö nyë sënë ggov ya geniben mu neggëp. Lob alam pin kenuj ya in ngaa sënë, lob desepa lok yi.

⁴ Denepetev medeneggëp loğ karob böp sënë lo mala medeneğo yi rağ, in vo yi niwëek vu reggu bemën sënë. Gedenepetev medeneggëp vu reggu bemën sënë ving, gedenenër bë, “Mağ re luho reggu bemën sënë deneggëp ti? Mağ re yoh vu bë gevong begö mekesuu yi?”

⁵ Rëk Anutu lë reggu bemën böp sënë mu, geyö medo nevong paang menenër pelë rağ yi. Geniwëek böpata rot neggëp in gevong ngaa pin sën kwa nevo lo noh vu kwev mehõdahis-luu-bevidek-luu (yik buk 1,260 sën lo).

⁶ Yö avi rak benēr pelē rak Anutu. Genēr pelē rak Anutu arē, genēr pelē rak yi dub-vabuung-bōp, gerak yi alam sēn denedo yagek lo.

⁷ Lob Anutu lē yi mu, geyō vong begō vu Anutu-yi-alam beniwēek mekesuu sir bedahun sir ya. Log ko niwēek bōpata rot yoh vu bē natu alam pin, gedob pin, gayej pin, genavij aggagga pin, hir mehō-los-bengō.

⁸ Mehōnon pin vu dob sēn su arēj neggēp lok kapiya vu buk sēn Anutu tung dob rē lo, og rēk degeko reggu bemēn sēnē jak. Kapiya sēnēk Sipsip Nalu sēn desis yi mediik wirek lo yi kapiya mala-tumsēn-yi.

⁹ Mehōti bē nenga neggēp, og gengo gagek sēnē nivesa megero!

¹⁰ Nabē mehōti arē neggēp bē na karabus, og rēk na.

Log nabē mehōti arē neggēp bē dengis yi jak paēp-yu-anil menadiik, og rēk dengis yi menadiik.

Om Anutu-yi-alam denajom sir ahon rot medekerē, gayoj na timu vu Kerisi.

¹¹ Log sa halē reggu bemēn bōp ngwē kedi lok dob gebinē meraḡ verup. Vis luu nedo rak yu nebē sēn sipsip tuvek ti, rēk nengeek aye bōp nebē karob bōpata ti.

¹² Reggu bōp netu luu sēnē tu reggu nipaya muginsēn yi hur beko yi niwēek bōpata pin, benevong bemehōnon los ngaa-dob-yi pin deneko reggu muginsēn sēnē rak. Yi sēn wirek begō nyē bōpata neggēp rak yu beyoh vu bē gevong menadiik, rēk ma geggov ya in yi lo.

¹³ Reggu bemēn ngwē sēn netu luu nevong ngaa bōp aggagga, lob vong ngaa bōp ti nebē sēnē: Vong benengwah luk vu yagek meyam dob rak alam malaj medelē.

¹⁴ Rēk Anutu lē yi mu, genevong ngaa bōp aggagga ggēp reggu bemēn ngwē muginsēn mala, lob netetuhin mehōnon vu dob sēnē rak ngaa bōp bōp nebē sēnē. Log lok ahēj menēr bē desemu reggu bemēn muginsēn kenu ti in degeko arē jak. Reggu bemēn bōp sagi sēn paēp-yu-anil sis yi wirek, rēk ma genahēn nedo vesa lo.

¹⁵ Lob Anutu lē yi mu, geregggu bemēn sēn netu luu lo rov saheng lok ya reggu bemēn ngwē muginsēn kenu bevesa lok, benevengwēng. Gaḡ nabē mehō la su degeko reggu bemēn ngwē muginsēn sēnē jak rē, og rēk ngis sir medenadiik.

¹⁶ Log reggu bemēn sēn netu luu lo nēr, lob debē kanak ti rak alam pin nemaj vesa ma dabaj. Debē rak alam-meris los alam-yuj-ading, galam-ggoreksēn los alam-kupek-masēn, galam sēn alaj debaḡo sir tu hir ngaa meris lo los alam sēn yō denegin sir lo.

¹⁷ Om nabē mehōti su geḡo reggu bemēn sēnē arē, ma yi kanak, jak gēp yi rē, og su yoh vu bē rēk baḡo alam hir ngaa ti rē. Gesu yoh vu bē alam debaḡo hen ngaa ti rē.

¹⁸ Gagek sēnē degwa neggēp, om ham sēn los kwamin lo, og ham kwamin bo reggu bemēn yi kanak sēnē nivesa mejak ni. In yik kanak sēnē og mehōnon ti arē neggēp vunsēn lok, lob yik nebē sēnē: 666.

14

Sir 144,000 Devong Raro Mewis

¹ Log sa malag yah, lob sa halē Sipsip Nalu nare rak kedu Sion*, balam 144,000 denare ving yi. Lob Sipsip Nalu luho Ama arēj neggēp rak sir pin dabaj.

² Log sa hangō dedun nivesa yam vu yagek. Dedun nebē sēn lubek bōp nevo dedun, genebē sēn vaḡuvek netetap bededun bōpata. Sa hangō dedun sēnē vong bē sēn sengii aye nivesa, bevong bē sēn alam denesis gita baye nivesa verup.

³ Devong raro mewis ti rak, rak Anutu yi sēa-los-arē mala, gerak ngaa lubeluu sēn denedo malaj-tumsēn lo malaj, gerak alam ggev malaj. Anutu baḡo alam 144,000 sēnē vu dob yom, lob sir sēnē mu deyoh vu bē deḡak raro sēnē ni. Gaḡ alam vahi og su deyoh vu rē.

⁴ Alam sēnē og yō deleḡin sir nivesa medenedo maluh bu gavēh ma. Alam sēnē medo denesepa Sipsip Nalu medeneya ving yi yoh vu nyēḡ sēn neya lo. Anutu ggooin sir rak lok alam vu dob ayo vuheng gebaḡo sir yom in bē denatu alam muginsēn medenatu seriveng vu Anutu, om sēn ko sir yah tu luho Sipsip Nalu yō hir ngaa.

⁵ Vu buk sēn denedo dob lo, og su denenēr gagek tetuhinsēn rē, gesu denevong ngaa ti paya meneggēp vu sir rē.

Angēr Löö Denēr Gagek

⁶ Log sa halē angēr ti genevēng meneya yagek babu vavunē rot. Ko Bengō Nivesa sēn neggēp degwata los degwata lo. Lob yi huk bē tateḡin Bengō Nivesa sēnē vu alam pin sēn denedo dob aḡi, genanēr vu mehōnon pin sēn denedo vu dob pin, genavij agga ti ti pin, gayej ti ti pin, gemehōnon degwaj pin lo.

⁷ Tahī niwēek bē. "Buk tōḡ yam ggovek ya in Anutu seggi mehōnon hir gagek. Om ham gōnengin yi gegweḡo arē jak. Ham gweḡo Mehō sēn tung yagek los dob, geloo los bēl veyē pin lo arē jak."

⁸ Angēr ngwē tamuın ngwē muginsēn beyam. Lob angēr ngwē sēn netu luu agi tahi bē, “Babulon* bōp bumeng ya! Bumeng ya! Vong bē nyēg bōp Babulon* vo wain niwēēk vu alam vu dob pin medenenum. Vong besir ngahisekē desepa loḵ yi baggēb lu ngaa bedenevong niwēēk ata beggērin ayoj.”

⁹ Loḵ tum angēr ti tamuın luho beberup. Lob angēr netu löö sēnē tahi ya niwēēk bē, “Nabē mehōti nadudeḵ vu reggu bemēn sēnē ma ḵenu, ma gebē yi kanaḵ jaḵ daba ma nema,

¹⁰ og rēḵ nanum wain ti. Wain sēnē yīḵ Anutu ahē sengēn, rēḵ mu Anutu su rēḵ sarōmin bēl geving wain sēnē rē. Gaḵ yō rēḵ keseh ahē sengēn doḵ kap in bo doḵ nah nipaya nyēvewen, bemehōti sēn lo nanum. Lob rēḵ geḵo vanē nipaya rot jaḵ nengwah nikerus sēn medo netum raḵ gelōng nisanḡsang salpa* lo, jaḵ angēr vabuung lo malaj, gejak Sipsip Nalu mala.

¹¹ Lob aru rēḵ jaḵ berup nengwah sēn nevo vanē vu sir agi, berēḵ berup medo mena vavunē degwata los degwata. Alam sēn deneko reggu bemēn los kenu raḵ, gedeneḵo yi kanaḵ raḵ neggēp sir lo, og su deyoḵ vu bē rēḵ desewah rangah los buk rē.”

¹² Om Anutu-yi-alam denajom sir ahon medebare niwēēk, medesepa doḵ Anutu yi horek, gayoj na timu vu Yesu medemedo.

¹³ Log sa hanḡo mehōti aye yam vu yaḡek menēr bē, “Kwevu gaḡek nabē sēnē: ‘Alam sēn degevang geving Mehōbōp loḵ denadiiḵ lo, og kwaj vesa!’ ” Log Anon Vabuung nēr ving bē, “Yōnon, kwaj vesa in rēḵ degevuḵ huk kerus kerus sēn denevong agi na gedesewah. In su rēḵ dena meris rē, gaḵ ngaa nivesa sēn devong lo rēḵ na geving sir.”

Buk Sēn Dengupin Mehōnon In Bē Degeḵo Nyēvewen Doḵ Nah Hir Huk Lo

¹⁴ Log sa malaḡ yah, lob sa halē beggob veroo ti nedo, lob mehōti raḵ nedo beggob sēnē vavunē. Ni nebē Mehōnon Nalu, getung madub goor raḵ yu, log kii lok nema.

¹⁵ Log angēr ngwē vu dub-vabuung-bōp sēn nedo yaḡek lo meluḡ yam. Lob tahi ya niwēēk vu mehō sēn raḵ nedo beggob vavunē lo bē, “Gebo nos jaḵ hong paēp babasēn! Nos pin vu dob anon loḵ ggovek ya! Om vosēn anon yi buk gwēbeng sēnē!”

¹⁶ Lob mehō sēn nedo raḵ beggob lo jom yi paēp babasēn raḵ bekesik ya dob, bekesik nos sēn anon loḵ vu dob lo.

¹⁷ Log tum angēr ngwē luḵ vu dub-vabuung-bōp sēn nedo yaḡek lo, beḵo paēp babasēn nevu malangeri ti ving.

¹⁸ Log angēr ti sēn neḡin nengwah raḵ jepō lo tahi yi vēr in jepō beyam. Lob tahi ya niwēēk vu angēr sēn ḵo paēp babasēn nevu malangeri ngwē lo bē, “Gweḵo hong paēp babasēn sēn nevu malangeri rot aga, begena gwelov wain anon ḵod vu dob, begengupin bemedo! In anon pin moneḵ ggovek ya!”

¹⁹ Lob angēr sēnē ḵo yi paēp babasēn raḵ bekesik ya dob, lob lov wain anon ḵod pin besupin menedo. Lob té wain anon sēnē luḵ ya gabum gelōng bōpata in napip. Sēnēḵ mu Anutu ahē sengēn.

²⁰ Lob devaḵē wain sēnē loḵ gabum bōpata medepip ggēp nyēg bōp Yerusalem nenga. Lob mehōnon nij ḵōḵ vu gabum meto meya bevaar meneya ading rot yoh vu 320 kilomita, log vuuḵ meraḵ verup vavunē bading yoh vu bē gengon hil mehōnon.

15

Angēr Nemadvahi-bevidek-luu Deḵo Ngaa Maggin Rot Nemadvahi-bevidek-luu

¹ Log sa halē ngaa bōp ngwē tato yi vu yaḡek, lob sa ḵenug ya in. Sa halē angēr nemadvahi-bevidek-luu denedo bedeko ngaa maggin rot sēn raḵ neggēp hus lo in bē debasap mehōnon beron nemadvahi-bevidek-luu. Nabē ngaa maggin sēnē govek na, og la su rēḵ nom berup vu tamusēn gökin rē. Gaḵ Anutu ahē sengēn maya verōḵ yi raḵ ngaa maggin rot nemadvahi-bevidek-luu sēnē.

² Log sa halē ngaa ti nebē loo, gevong bē desarōmin garas los nengwah. Log alam sēn devong begō medekesuu bededahun reggu bemēn nipaya agi los kenu, garē yi kanaḵ lo, denare loḵ loo sēn nebē garas agi nenga, lob Anutu vo ngaa ni nebē gita ggelek sir bevare deneko.

³ Denevong Anutu yi hur Moses yi raro gedenevong Sipsip Nalu yi raro sēn nebē:

“Oo Mehōbōp niwēēk pin ala hong.

Huk pin sēn genevong lo bōpata rot behe halē,
lob he kwamin ya ngahi in.

Oo mehōnon pin hir Mehō-los-bengō hong!

Hong ngaa pin og nirōp,
beyōnon verōḵ yi!

Mehōbōp hong ngo perurek timu vabuung.

⁴ Om alam pin rēḵ degōneng in hong
gedegeḵo arēm jaḵ na vavunē!

Mehōnon pin rēk denam

medenadudek vu hong.

In genesepa loḡ aggata nirōpsēn mu

betōḡ yam rangah ggovek ya.”

⁵ Sēnē ggovek, gesa malag yah loḡ bē ayo vabuung soḡek sēn nedo yaḡek loḡ dub vabuung sēl ayo lo tahnin. Yiḡ Anutu yi dub vabuung sēl sēn netato bē Anutu nedo ving yi alam lo sēnē.

⁶ Lob angēr nemadvahi-bevidek-luu sēn deḡo ngaa maggin rot nemadvahi-bevidek-luu lo, vu dub-vabuung-bōp sēnē ayo medeluk yam dob. Derōp tob veroo malangeri beyō niveseek, log devaku ḡabi goor loḡ newaj.

⁷ Log ngaa lubeluu sēn denedo malaj-tumsēn lo ti vo gabum goor nemadvahi-bevidek-luu vu angēr nemadvahi-bevidek-luu sēnē. Lob Anutu sēn nedo mala-tumsēn degwata los degwata lo ahē sengēn pup gabum goor nemadvahi-bevidek-luu sēnē.

⁸ Log Anutu niwēek los yi vunek vunek yaḡek-yi pup dub-vabuung-bōp ayo, lob vonḡ baru verup ggēr̄in rot, lob mehōti su yoh vu bē doḡ na rē. Gaḡ rēk degegin angēr nemadvahi-bevidek-luu sēn lo gedegevonḡ huk jaḡ ngaa maggin nemadvahi-bevidek-luu sēn lo begovek na rē, loḡ mēm.

16

Anutu Ahē Sengēn Nedo Loḡ Gabum Goor Nemadvahi-bevidek-luu

¹ Log sa hangō mehōti aye raḡ loḡ dub-vabuung-bōp soḡek, betahi niwēek ya vu angēr nemadvahi-bevidek-luu sēnē bē, “Ham na kweseh Anutu ahē sengēn gabum nemadvahi-bevidek-luu sēnē duḡ na mejaḡ do!”

² Lob angēr muḡinsēn ya keseh yi yi ya dob. Lob pegges nipaya verōḡ yi genivē rot raḡ alam sēn denēḡo reggu bemēn bōp yi ḡanaḡ raḡ neggēp navij lo, geraḡ alam sēn denēḡo ḡenu raḡ lo.

³ Log angēr netu luu ḡo yi yi, beya keseh luḡ ya loo. Lob loo pōo alam-diiḡsēn nij bu raḡ, log ngaa mala vesa pin sēn denedo luḡ loo lo dediḡk ya.

⁴ Log angēr netu lōo keseh yi yi luḡ ya bēl ata pin los bēl veyē pin. Lob sir pin ḡōḡ raḡ nebē mehōnon nij ḡōḡ.

⁵ Lob sa hangō angēr sēn tu ala benegin bēl lo nēr bē:

“Genedo gwēbeng, gengō ḡenedo yō vu wirek.

Honḡ mehō yohvu rot in ḡevonḡ nyēvewen nebē sēnē loḡ yah vu mehōnon.

⁶ Alam sēnē dekeseh honḡ alam loḡo honḡ alam-denenēr-ḡaḡek-rangahsēn nij ḡōḡ medediḡk,

om sēn ḡevo ḡōḡ vu alam nij paya sagi in bē denanum.

Deḡo hir nipaya nyēvewen saga ya meyoh vu.”

⁷ Log sa hangō Anutu yi jepō yō tahi bē:

“Eē-ē, yōnon, Mehōbōp Anutu, niwēek pin yō neggēp vu honḡ,

om nyēvewen sēn ḡevonḡ lo, og nirōp beyoh vu.”

⁸ Log angēr netu lubeluu keseh yi gabum raḡ hes, lob vonḡ behes tum bōpata megga mehōnon.

⁹ Hes tum benikerus bōpata rot, lob vev raḡ mehōnon panḡsēn rot. Rēḡ ma, gedenēr pelē raḡ Anutu sēn niwēek bōpata rot bevonḡ ngaa maggin agi arē. Gesu deggēr̄in sir medeḡo Anutu arē raḡ rē.

¹⁰ Log angēr netu nemadvahi keseh yi gabum raḡ reggu bemēn bōp yi sēa-los-arē. Lob malakenu loḡ beggēr̄in alam sēn reggu bemēn negin sir lo. Deḡo vanē panḡsēn rot lob deranga daggej.

¹¹ Kwaj nevo vanē los pegges bōp sēn raḡ sir lo, rēḡ ma gedenēr pelē raḡ Anutu sēn tu yaḡek ala lo gesu deggēr̄in ayoj bederuu demij vu ngaa sēn denevonḡ lo rē.

¹² Log angēr netu videk ti keseh yi gabum luḡ ya bēl bōp Eprates, lob tuus ya, gaggata neggēp vu alam-los-bengōj sēn denam vu nyēḡ mala neverup lo.

¹³ Lob sa halē memō ningōhek lōo nij nebē deḡ, berak̄ deverup ḡarob bōp lōoḡo reggu bemēn lu mehō-nenēr-ḡaḡek-kuungsēn avij.

¹⁴ Memō lōo sēnē og memō nij paya ḡenuj, bedeyoh vu bē degevonḡ ngaa bōp aggagga. Lob deneya vu alam-los-bengōj pin vu dob, in bē dengupin sir bedevonḡ begō doḡ Niwēek Pin Ala Anutu yi buk bōpata sēnē.

¹⁵ “Ham gwengō rē! Sēḡ nōk vu ham nabē sēn mehō hodeḡ neyam lo. Nebē sēnē, om nabē mehōti su ḡēp yiinḡ rē, geyi tob jaḡ ḡēp yi bemedo, og su rēḡ ahē natōḡ balam degelē beninamum rē. Gaḡ mehō saga rēḡ kwa vesa!”

¹⁶ Lob memò lo desupin alam-los-bengöj losho hir alam lo ggëp nyëg sën Hibru denenër loḵ ayej bë Armagedon lo.

¹⁷ Log angër netu videk luu keseh yi gabum ya merak nyëg meris loḵ yaḡek los dob vuheng atov. Lob mehòti aye raḵ bôpata vu Anutu yi sêa-los-arë loḵ dub ayo vabuung sogek metahi yam bë, "Ggovek ya saga!"

¹⁸ Log davës vër behang meya, gededun raḵ, lob vaḵuvek tetap, gejemapi ggee bôpata rot. Vu buk pin sën mehõnon denedo vu dob agi, og jemapi ti su neggee bôpata rot nebë ti sënë wirek rë.

¹⁹ Nyëg bôp Yerusalem vasuh yi ya yu löö, lob mehõnon pin hir nyëg bôp bôp pin detamang beto denedo. Log Anutu kwa vo nyëg bôp Babulon* ving, lob vong ba, Babulon* num loḵ kap sën wain nedo loḵ lo. Wain sënë og yik Anutu ahë sengën.

²⁰ Log kedu loo vuheng pin malaj maya, log kedu pin derurin to, besu denare ggökin rë.

²¹ Log hob lulanon lev raḵ. Lob hob lulanon sënë, og kemu bôp bôp beti ti hir maggin yoh vu padi bëëk ti. Luḵ yam vu yaḡek beto nesis mehõnon, lob deḵo maggin nipaya veröḵ yi raḵ hob lulanon sënë, rëḵ ma gedenenër gaḡek nipaya raḵ Anutu in hob lulanon sën to mesis sir agi.

17

Avëh Baggëb Bôp Kol Nipaya Nyëvewen

¹ Angër nemadvahi-bevidek-luu sën deḵo gabum nemadvahi-bevidek-luu lo ti yam vu sa benër bë, "Dus raḵ bë avëh baggëb los bengö sën tu ala menegin yi alam ggëp bël ngahi nengaj lo geḵo yi nipaya nyëvewen. Om genam besa tato vu hong.

² Alam-los-bengöj pin vu dob devong baggëb ngahiseḵë vu avëh sënë. Gemehõnon pin vu dob devong baggëb vu yi ving, lob yuj vong paya nebë sën mehõnon denenum meyuj nevong paya lo."

³ Log angër sënë ḵo sa ḵenug meya nyëg-yumeris ti. Lob sa halë avëh ti raḵ nedo reggu bemën köḵ ti demi vu sagu. Lob gaḡek ngahiseḵë neggëp raḵ reggu bemën sënë navi beggërin pin. Gaḡek sënë og yik arë sën gaḡek pelësën nipaya aggagga. Log reggu bemën bôp ti sënë yu nemadvahi-bevidek-luu, gevis nemadluho.

⁴ Avëh sënë röp tob köḵ los mala saḡap beyi vunek vunek aggagga raḵ goor ga, vunek vunek sën denesemu raḵ gelöng malangeri los kumkum sën yi monë bôpata lo. Log jom kap goor loḵ nema. Lob nḡaa nivë aggagga sën Anutu nelë bë su yoh vu rë lo, los avëh baggëb sënë yi nḡaa ningöhëk aggagga, bepin pup kap sënë.

⁵ Log deḵevu arë raḵ neggëp daba. Arë sënë og yik gaḡek peggirinsën mu nebë:

NYËG BÔP BABULON* AVËH BAGGËB PIN LOS NGAA NIPAYA VERÖ Ḵ YI PIN VU DOB LO
ATAJ.

⁶ Avëh sënë sis Anutu-yi-alam losho alam sën denevong ving Yesu medenenër arë rangah lo medediik. Avëh sënë num nijköḵ lob sa halë bë yu vong paya nebë sën alam denenum bël mengëës lo. Sa halë sënë, lob sa helëḵ bekwag ya ngahi.

⁷ Loḵ angër loḵ tepëḵ vu sa bë, "Kwam neya ngahi in va? Sengo rëḵ tateḵin avëh sënë luho reggu bemën hir gaḡek vunsën degwa rangah vu hong. Yik reggu bemën sën yu nemadvahi-bevidek-luu, gevis nemadluho, beḵo avëh meneya agi.

⁸ Gelë reggu bemën bôp sënë ggovek ya. Yö nedo vu wirek, rëḵ gwëbeng og su nedo rë. Rëḵ mu vu tamusën, og rëḵ yi vu asoreng sën luḵ meya rot gahë degwa ma lo bejaḵ nom vavunë, loḵ mëm mala nama na veröḵ yi. Alam dob yi sën Anutu su kevu arëj loḵ ya ḵapiya-malatum-sën-yi loḵ buk sën tung dob los yaḡek lo rë, og rëḵ degelë reggu bemën nipaya sënë, lob ḵenuj na in yi. In nedo wirek, log gwëbeng og su nedo rë, loḵ rëḵ nom berup gökin vu tamusën.

⁹ Mehòti sën kwa nivesa lo, og yoh vu bë rëḵ jaḵ nḡaa sënë ni megero. Yuseḵë nemadvahi-bevidek-luu sënë og yik nepeggirin raḵ kedu nemadvahi-bevidek-luu, lob avëh sënë nedo raḵ kedu nemadvahi-bevidek-luu sënë.

¹⁰ Log yuseḵë nemadvahi-bevidek-luu sënë og yik nepeggirin raḵ alam-los-bengöj nemadvahi-bevidek-luu. Nemadvahi malaj ma vorot, log ti nahën nedo gwëbeng, log ti nahën gesu tu mehõ-los-bengö rë. Om rëḵ natu mehõ-los-bengö vu tamusën. Govek, loḵ yik medo hus dus teka mu.

¹¹ Log reggu bemën sën nedo vesa wirek rëḵ su nedo gwëbeng rë agi, loḵ ya ving betu nemadvahi bevidek löö raḵ. Rëḵ mu yik alam-los-bengöj nemadvahi-bevidek-luu sënë ti yi, rëḵ mu rëḵ mala nama na veröḵ yi.

¹² Log vis nemadluho sën gelë lo, og yik nepeggirin raḵ alam-los-bengöj nemadluho. Rëḵ mu yö denahën gesu detu alam-los-bengöj raḵ rë. Rëḵ mu rëḵ deḡeko nij wëëḵ bôpata rot geving reggu bemën bôpata sënë, medenatu alam-los-bengöj noh vu yik hes mala timu.

¹³ Alam-los-bengöj sënë yik kwaj nevo ngaa neggëp ti. Niwëek los niwëek böpata rot sën neggëp vu sir lo, og rëk degadu reggu bemën nipaya jak mededok vu.

¹⁴ Lob rëk losho Sipsip Nalu dengis sir, lob Sipsip Nalu ngis sir mekesuu sir na verök yi. In yi tu alam böp böp pin hir Mehöböp, galam-los-bengöj pin hir Mehö-los-bengö. Lob yi alam sën denesepa lok yi lo, og rëk degevang begö sënë medekesuu. Sir sën tato sir vorot begooon sir rak bedetu yö yi ngaa bedenevang ving aye lo.”

¹⁵ Log angër nër vu sa bë, “Bël ngahi sën gelë avëh baggëb nedo nengaj lo, og sagağ yik alam pin, gesir yu böp böp sën desupin sir medenedo lo, galam pin sën navij aggagga lo, gayej agga ti ti pin.

¹⁶ Log vis nemadluho sën gelë ggovek ya bë peggirin rak alam-los-bengöj nemadluho lo, og sir pin losho reggu bemën böp rëk degërin sir medegelë avëh baggëb sën lo paya. Rëk debasap yi bedenakah hen tob pin vër gegëp ahë töksën. Log rëk dega reggos gedebesı seğë lo ngaa jak na nengwah.

¹⁷ Yönon, Anutu vo kwa sënë lok ya ayoj in bë degevang ngaa sën kwa nevo lo. Lob kwaj bo ngaa gëp ti. Log niwëek böp sën deko in denatu alam-los-bengöj lo, og rëk degadu reggu bemën nipaya jak mededok vu rot, bena berup dok buk sën Anutu yi gägek pin anon jak lo.

¹⁸ Log avëh sën gelë lo, og yik peggirin rak nyëğ böp Babulon* sën tu alam-los-bengöj pin vu dob hir yuseğë lo.”

18

Nyëğ Böp Babulon Mala Maya*

¹ Sënë ggovek, log sa halë angër ti vu yägek beluğ yam. Yi niwëek böpata rot, genikapiik jëh rak dob bemedo nepelibin mu.

² Lob tahi yam niwëek bë:

“Nyëğ böp Babulon* bumeng ya! Bumeng ya!

Gwëbeng tu memö nij paya hir nyëğ rak.

Memö nij ngöhek pin,

gesok nij paya pin sën hil nahönengin lo bej.

³ In alam pin denevang ngaa baggëb yi ngahiseğë vu yi.

Lob sënë vong bë sën denum yi wain niwëek beyuj vong paya.

Galam-los-bengöj lo vu dob sënë devong baggëb vu yi ving.

Galam-dob-yi sën denevang huk bagosën lo denevang huk bagosën rak ngaa sën ayo nevu nevu in lo,

bedeneko monë ngahiseğë rak.”

⁴ Log sa hanğo gägek ngwë yam vu yägek menër bë:

“Sa alam, ham gwetah ham in nyëğ böp saga. Gemedo na nenga.

In ham los sir rëk gwebë dok ti in yi ngaa nipaya saga.

Geham los sir rëk gwebë dok ti begweko yi ngaa nipaya nyëwewen.

⁵ Yi ngaa nipaya vong bë sën yu böpata megelu lok ya yägek.

Lob Anutu medo mekwa nevo nyëğ böp sënë yi ngaa nipaya pin.

⁶ Ham kwamin bo ngaa agga ti ti sën avëh baggëb agi nevang lo,

beham bo dok nah vu yi nabë sënë niröp rot.

Ham bo nyëwewen dok nah ngaa sën nevang lo niröp,

gegwevang la mesevök geving.

Avëh sënë tee marasin nimengëes lok kap in bë mehö ngwë denanum,

om yik ham jaa ngaa ngaa nimenğëes nabë saga dok nah,

geyu ngwë sevök geving begweteë dok kap in nanum.

⁷ Yö nekerë arë rak benevang ngaa nipaya

sën ayo nevu nevu in lo agga ngahiseğë.

Om ham gwevang meyö pasang ngu rot dok nah.

In kwa nevo lok ayo nebë sënë bë,

‘Setu avëh-los-bengög benado rak avëh-los-bengö yi sëa.

Sa su nebë avëh sën regga diik genedo alov lo rë.

Om maggin su rëk natök jak sa mesengu rë,

gak rëk nama verök yi.’

⁸ Om ngaa maggin rot aggagga rëk natök vu yi avuti dok buk timu.

Niraksën ngahiseğë rëk berup,

lob yi alam ngahiseğë rëk pasang dengu in hir heljeng rot,

gemeyip böpata rëk berup.

Log nengwah rëk ga nyëğ böp Babulon* los dahis.

Yönon, Mehöböp Anutu yi mehö niwëek los gayeheng,

om seggi yi benēr vorot bē geḱo nipaya nyēvewen doḱ nah.

⁹ Alam-los-bengōj vu dob loḱo avēh sēnē sēnē denevong baggēb los denevong ngāa agga ngahiseḱē sēn ayoj nevu nevu in lo. Om alam-los-bengōj sēnē rēḱ degelē genengwah natum bega yi baru jaḱ, lob rēḱ dengu medengis sir.

¹⁰ Rēḱ degōneng rot in vanē sēn tōḱ vu yi agi, lob rēḱ debare ading gedenanēr nabē:
'Wōp-o, gēpin nyēḱ bōp Babulon*!

Nyēḱ bōp los niwēēk ata hong!

Nyēvewen nipaya tōḱ vu hong ggovek ya yik pevis avuti!

¹¹ Lob alam vu dob sēn denevong huk bagosēn lo rēḱ kwaj bo nyēḱ bōp sēnē, lob rēḱ dengu in, bedemedo los ayoj maggin. In mehōnon la su denebago hir kupeḱ yah ggōkin rē.

¹² Hir kupeḱ lo yik nebē sēnē: Goor los seriva, gegelōng malangeri los kumkum sēn yi monē bōpata lo, getob veroo malangeri, getob mala saḱap aggagga, getob niyes yes sēn niḱapiik lo, gejerujeng navi, geḱele sēn reggu nivesa lo, gengaa pin sēn denesemu raḱ reggu bōp elepant vis lo, gengaa pin sēn denesemu raḱ ḱele sēn yi monē bōpata lo, gedenesemu raḱ braas, geraḱ aēn gerak ḱelōng ni ketungsēn lo.

¹³ Log kupeḱ la nebē sēnē: ḱele sinamon navi los yesēḱ lu ngāa sēn nos yi lo, gekabang aru reggu nivesa ga, mur los praginsēj*, gewain los wēl*-oliv-yi sēn denevesi nos raḱ lo ga, parawa brēt yi los wit*, geburmakau los sipsip, gehoos los karis sēn hoos denedadii lo, gemehōnon sēn denebago sir in denatu hir ngāa meris lo, log mehōnon sēn denebago sir in debasap sir noh vu yō kwaj lo.

¹⁴ Log denēr bē, 'Yōnon, nos sēn kwam nedu in bē gegwa lo, og pin devuu hong gedeya. Gekupeḱ nivesa vesa pin lu ngāa sēn yi monē bōp lo, los hong vuneksēn nivesa vesa pin sēn lo, og devuu hong ya. Mehōnon su rēḱ degelē ngāa nabē sēnē gōkin gemedo vu hong rē!'

¹⁵ Yōnon, alam sēn denevong huk bagosēn raḱ ngāa agi, bedeneḱo monē ngahi vu nyēḱ bōp agi rēḱ degōneng rot in vanē sēn natōḱ vu nyēḱ bōp agi, lob rēḱ debare ading in yi gedengu medengis sir, gemedo los ayoj maggin.

¹⁶ Log denanēr nabē:
'Wōp-o, gēpin nyēḱ bōp sēnē!

Wirek og yō nerōp tob veroo malangeri ngeri,
getob saḱap los kōḱ,
genevuneḱ vu navi raḱ goor,
geraḱ ḱelōng malangeri los kumkum sēn yi monē bōp rot lo.

¹⁷ Rēḱ ma gemonē sēnē los kupeḱ gevuneḱ vuneḱ bemalaj maya yik pevis avuti.'

Log kapten los alam sēn denēḱo yaḱ lo pin, galam pin sēn denevong huk raḱ yaḱ lo, galam pin sēn denevong huk bagosēn raḱ yaḱ medeneggōk loo lo, yō rēḱ debare gēp ading in nyēḱ bōp Babulon*.

¹⁸ Log degelē nengwah sēn negga yi lo aru jaḱ, lob degengeēḱ nabē, 'Nyēḱ bōp ti tena los arē bōp maḱ nebē nyēḱ bōp sēnē menedo? Ma! Yik yō timu!'

¹⁹ Log yō rēḱ dejaa kebus doḱ yuj, gedengu bedengis sir bedemedo los ayoj maggin. Log rēḱ detahi nabē:

'Wōp-o, gēpin nyēḱ bōp sēnē!

Yaḱ alaj lo sēn denedo raḱ loo lo detu alam-los-bengōj-monē-ggoreksēn raḱ nyēḱ bōp sēnē yi monē.

Gēpin-o! Yik mala maya verōḱ yi pevis avuti!

²⁰ Om ham vu yagek los Anutu-yi-alam, geham sinarē los alam-denenēr-gagek-rangahsēn lo!

Ham pin kwamin vesa in ngāa sēn tōḱ vu nyēḱ bōp agi.

Anutu seggi yi, lob vo nipaya nyēvewen vu yi

loḱ yah ngāa nipaya sēn nevonḱ vu ham lo.' "

²¹ Gagek sēnē ggovek, log angēr niwēēk ata ti ḱo ḱelōng ti ni nebē ḱelōng bōp sēn denerii wit* raḱ lo, lob vaḱu raḱ betē luk ya loo, log nēr bē:

'Rēḱ degeḱo nyēḱ bōp Babulon* medegetē na niwēēk nabē sagi,
gemehōnon su rēḱ degelē yi nah gōkin rē.

²² Nebē sēnē om gita aye, geḱevēēḱ aggagga ayej,
geḱevēēḱ apel los avuūḱ ayej,

og su rēḱ degengo ngāa pin sēnē ayej doḱ hong nah gōkin rē.

Gemehōti sēn tahu yi loḱ huk agga pin lo,

og su rēḱ degelē alam nabē sēnē demedo vu hong nah gōkin rē.

Gegelōng bōpata sēn nerii wit* genesu maye neya lo,

og su rēḱ degengo aye sēnē gengu doḱ hong nah gōkin rē.

²³ Ram su rēḱ natum doḱ hong

bahēḱgi nah gōkin rē.

Log su rĕk degengo avĕh los maluh sĕn deneko sir lo
gedebengwĕng los kwaj vesa gōkin rĕ.

Wired hong alam lo sĕnĕ devong huk bagosĕn, lob detu bōp vu dob.

Log gekuung in alam pin raḵ hong ngaa aggagga sĕn genetung bu raḵ lo.

²⁴ Log detōḵ raḵ alam-denenĕr-ḡagak-rangahsĕn losho Anutu-yi-alam gesir pin
sĕn denesis sir medenediik vu dob lo pin nij ḵōḵ loḵ hong Babulon,
bedegwa neggĕp vu hong.”

19

Alam Kwaj Vesa In Babulon* Mala Maya

¹ Sĕnĕ ggovek, log sa hango ngaa ti nebĕ sĕn alam ngahiseḵĕ denevong raro vu yagek,
bedenenĕr bĕ:

“Aleluya!

Hil Anutu, yi yō timu sĕn ḵo hil yom vu yi.

Yi mehō niwĕĕk los vunĕḵ vunĕḵ yaḡek-yi malangeri rot.

² Nengo ḡagak, og nesepa loḵ ngaa nirōp mu meneseggi alam raḵ,
benevong nyĕvewen loḵ yah vu sir nirōp rot.

Lob avĕh-baggĕb-los-bengō sĕnĕ nevasap alam-dob-yi pin raḵ yi baggĕb,
om sĕn Anutu vo nipaya nyĕvewen loḵ yah vu yi,
bevo nyĕvewen loḵ yah yi alam sĕn nesis lo nij ḵōḵ.”

³ Lok detahi yah ggōkin bĕ:

“Aleluya! Hil ḡako Anutu arĕ jaḵ!

Nengwah sĕn gga nyĕḡ bōp aḡi aru medo neraḵ degwata los degwata!”

⁴ Log alam ggev mehōdahis-bevidek-lubeluu sĕn lo, losho ngaa lubeluu sĕn denedo malaj-
tumsĕn lo, depetev medeneggĕp loḵ Anutu sĕn nedo raḵ sĕa-los-arĕ lo mala, gedeko arĕ raḵ
bĕ:

“Yōnon rot! Aleluya!”

⁵ Lob mehōti aye raḵ ggĕp Anutu yi sĕa-los-arĕ, benĕr bĕ:

“Ham sĕn Anutu yi hur ham,

beham nehōnengin yi lo,

geham alam yumin ading los ham alam meris,

ham pin gweḵo Anutu arĕ jaḵ!”

Sipsip Nalu Ḷo Avĕh Medenevong Nos Bōpata

⁶ Log sa hango ngaa ti nebĕ sĕn alam ngahiseḵĕ rot desupin sir bedenenĕr ḡagak, lob
dedun nebĕ sĕn lubek bōpata. Genebĕ sĕn vaḵuvek netetap bededun bōpata lo, bedenenĕr
bōpata bĕ:

“Aleluya! Hil ḡako Anutu arĕ jaḵ!

Hil Mehōbōp Anutu, yi mehō los niwĕĕk!

Gwĕbeng tu ala soḡek menegin ngaa pin!

⁷ Hil ahĕd nivesa menapisek in yi rot gegako arĕ jaḵ!

In buk dus raḵ ggovek ya in Sipsip Nalu vongin ḡeko avĕh.

In venĕ ro yi ggovek ya menegin.

⁸ Lob Anutu vo rōprōp veroo malangeri vu yi berōp loḵ yi.

Rōprōp sĕnĕ yō mewis anon benepelibin.”

(Rōprōp veroo sĕnĕ yīḵ tahu ngaa nirōp sĕn Anutu yi alam denevong lo.)

⁹ Log angĕr nĕr vu sa bĕ, “Gekwevu ḡagak sĕnĕ nabĕ: Alam sĕn Anutu vong dik ya in sir
bĕ denam in nos bōp sĕn Sipsip Nalu ḡeko avĕh lo, og kwaj vesa!” Log nĕr vu sa ving bĕ,
“Ḷagak sĕnĕ og Anutu yi ḡagak anon.”

¹⁰ Lob sa petev loḵ angĕr vaha gesa bĕ ḡako arĕ jaḵ, loḵ nĕr vu sa bĕ, “Su gwevong
nabĕ sĕnĕ! Yīḵ sa hur mu nebĕ ham los arim lo pin sĕn ham ayomin neya timu vu Yesu
menenĕr yi ḡagak rangah lo. Yīḵ ham gweḵo Anutu yō timu arĕ jaḵ. Hil arāḵ ni bĕ Anon
Vabuung vong huk loḵ alam-denenĕr-ḡagak-rangahsĕn ayoj bĕ denanĕr Anutu yi ḡagak
rangah, genevong huk loḵ alam sĕn denenĕr Yesu arĕ rangah lo ving nebĕ saga.”

Mehō Sĕn Raḵ Hoos Veroo

¹¹ Log sa halĕ yaḡek tatekin gehoos veroo ti nare. Bemehōti raḵ nedo, barĕ nebĕ “Mehō
Sĕn Nevong Yoh Vu Yi Ḷagak” ga, “Mehō Ḷagak Anon Yi”. Nabĕ mehōti sĕnĕ gengō ḡagak,
genabĕ gevong begō, og nesepa loḵ aggata nirōp mu menevong.

¹² Mala ḡahis netum nebĕ nengwah daggen, gemehō-los-bengō yi madub ngahiseḵĕ raḵ
nedo yu. Gedekevu arĕ raḵ neggĕp navi, rĕḵ yō timu raḵ arĕ sĕnĕ ni, ḡaḵ alam vahīḵ su
derak ni rĕ.

¹³ Generōp rōprōp ading sĕn dedaḡoo loḵ ḵōḵ lo. Log denenĕr arĕ bĕ, “Anutu yi Ḷagak”.

¹⁴ Log alam-begö-yi vu yagek derak hoos veroo, bedetamuin yi medeya. Gederöp tob veroo malangeri benikapiik menepelibin.

¹⁵ Paëp-yu-anil nevu malangeri rot ti vare nesoo loḵ alaj avi, beneggëp in bë ngis mehõnon jak. Log nejom aën dus ti loḵ nema in gegin mehõnon jak. Anutu mehõ niwëëk ata, bahë sengen böpata vu alam sën su ayoj neya timu vu yi rë lo, om rëḵ bakë sir na nabë sën denevakë wain anon loḵ gabum böp ayo lo.

¹⁶ Gedekevu mehõ sënë arë rak neggëp yi tob los vagi nebë:

“ALAM-LOS-BENGÖJ PIN HIR MEHÖ-LOS-BENGÖ, GALAM BÖP PIN HIR MEHÖBÖP.”

¹⁷ Log sa halë angër ti nare loḵ hes mala. Genetahi ya vu soḵ pin sën denevëeng medeneyoh vavunë lo bë, “Ham pin ngupin ham nam in Anutu yi nos böp.

¹⁸ Ham rëḵ gwa alam-los-bengöj nij reggos geham rëḵ gwa alam yuj rëmek los alam anil degwa nij reggos gehoos los alam sën denerak lo nij reggos. Ham rëḵ gwa alam pin nij reggos, alam sën yõ denegin sir lo, losho alam sën alam denebago sir medenetu hir ngaa meris lo, galam sën yuj ading los alam meris lo.”

¹⁹ Lob sa halë reggu bemën böp galam-los-bengöj pin vu dob losho hir alam-begö-yi desupin sir yam ggovek ya in bë dengis begö vu mehõ sën rak nedo hoos veroo lo losho yi alam-begö-yi.

²⁰ Rëḵ ma gedekesuu sir bedejom reggu bemën böp ving yi mehõ sën nenër-gägek-kuungsën-rangah lo ahon mededuu luho. In wirek og reggu bemën nipaya sënë lë gemehõ-nenër-gägek-kuungsën sënë nevong ngaa böp ngahisekë benetetuhin alam sën deneko reggu bemën yi kanaḵ rak navij gedeneḵo kenu rak lo. Om reggu bemën luho mehõ-nenër-gägek-kuungsën sënë yõ nahën denedo los malaj vesa. Log detë luho luḵ ya nengwah sën böpata rot nebë ngaggee, geniḵerus ata gegelõng salpa* medo netum loḵ lo.

²¹ Log mehõ sën neraḵ hoos lo sis luho hir alam vahi sën nahën denedo vesaj lo pin rak paëp-yu-anil sën vare nesoo loḵ avi lo medediik. Log soḵ pin yam degga alam sënë nij reggos bahëj pup ya.

20

Satan Nedo Karabus Ta 1,000

¹ Lob sa halë angër ti vu yagek meluḵ yam. Lob jom kii asoreng sën luḵ meya rot gahë degwa main lo loḵ nema, bejom seng böpata rot loḵ nema ving.

² Jom ḵarob böp sënë ahon. Yiḵ marub sën yõ neggëp vu nyëdahis lo. Yi Memõ Nipaya, geyi Satan. Lob angër duu yi rak seng niwëëk in bë medo noh vu ta 1,000.

³ Log tã yi luḵ ya asoreng sën luḵ meya rot gahë degwa main lo, gepeḵa avi yah, basis loḵ in, gejegwi kele niḵegwi* rak. Om Satan su yoh vu bë tetuhin alam gökin rë, gaḵ yõ rëḵ gegin ta 1,000 sënë begovek na rë, loḵ mëm degeḵo yi vër beyik medo hus dus teka mu.

⁴ Log sa halë sãa-los-arë la denedo bemehõ la rak denedo. Anutu vo huk vu sir in bë deseggi mehõnon hir gägek. Gesa halë alam ngahisekë sën denevong ving Yesu lo anoj. Sir sën denenër Yesu yi gägek tato, gedenenër Anutu yi gägek rangah, lob alam nij paya deketöv kwaj bedenediik lo. Su denedudeḵ vu reggu bemën nipaya, ma denedudeḵ vu kenu rë. Gesu denebë yi kanaḵ rak dabaj ma rak nemaj rë. Lob vesaj loḵ yah bedetu alam-los-bengöj, belosho Kerisi denegin ngaa pin yoh vu ta 1,000.

⁵ Yiḵ buk muḵsën sën alam dekedo jak vu bedub lo sënë. Rëḵ alam diiksën vahi pin su rëḵ dekedo jak nah dok buk sënë rë, gaḵ yõ rëḵ degëp rot, beta 1,000 saga govek na rë.

⁶ Alam sën dekedo jak nah dok buk muḵsën agi, og kwaj vesa bedemedo vabuung. In diiksën sën natu luu lo niwëëk su yoh vu bë dahun sir rë. Gaḵ rëḵ denatu Anutu luho Kerisi hir alam-deneḵo-seriveng lo. Lob rëḵ denatu alam-los-bengöj belosho Kerisi degegin ngaa pin noh vu ta 1,000 sënë.

Satan Kepë Ya

⁷ Ta 1,000 sënë govek na, loḵ mëm degeḵo Satan bër in ḵarabus,

⁸ gegeto mena in tetuhin alam pin, benoh vu alam sën denedo dob nenga ḵetu lubeluu lo, vu Gok losho yi alam Magok. Satan rëḵ ngupin sir in na degevong begö, lob sir ngahisekë rot nebë sën raggër loo nenga.

⁹ Bededok na nyëḵ pin medeketumin Anutu-yi-alam dok nyëḵ sën denedo loḵ lo. Yiḵ nyëḵ böp sën Anutu ahë neving pangsën lo. Rëḵ mu nengwah rëḵ duḵ nam vu yagek mega sir.

¹⁰ Satan tetuhin sir, om Anutu rëḵ getë yi duḵ na ngaggee böpata sën nengwah niḵerus ggëp netum rak gelõng salpa* lo. Reggu bemën nipaya luho mehõ-nenër-gägek-kuungsën-rangah denedo loḵ sënë vorot, om löõho rëḵ degeḵo vanë buk gerangah degwata los degwata gesu rëḵ desewah rë.

Buk-gagek-yi Tõḵ Yam

¹¹ Log sa halē sēa-los-arē veroo böp ti nedo, bemehöti nedo raḡ. Gedob los yagek veyā meya in yi, genyēg meris.

¹² Gesa halē alam-diiḡsēn denare, alam yuj ading los alam meris, medenare loḡ sēa-los-arē sagi mala. Gemehö sēn raḡ nedo sēa lo vong medetēkin kapiya la. Detēkin kapiya mala-tumsēn-yi, gedetēkin kapiya sēn neseggi alam-diiḡsēn raḡ lo la ving. Nelē ngāa pin sēn mehōnon denevong lob denekevū loḡ ya kapiya agi beneseggi sir raḡ yoh vu.

¹³ Log alam sēn denediḡ medeneggēp luḡ loo lo, galam sēn denediḡ medeneggēp loḡ dob gebinē lo, loḡho alam-diiḡsēn pin deyom, bemehö sēn nengo gagek lo seggi sir ti ti loḡ yah ngāa sēn denevong wirek lo.

¹⁴ Lob tē alam malaj-masēn-yi los alam sēn denedo loḡ Nyēg Nipaya lo luḡ ya ngaggee böpata sēn nengwah medo netum loḡ lo. Ngaggee böpata sēn nengwah medo netum loḡ agi, og yik diiḡsēn sēn netu luu lo.

¹⁵ Lob alam sēn su arēj neggēp loḡ kapiya mala-tumsēn-yi agi rē lo, og tē sir pin luḡ ya ngaggee böpata sēn nengwah medo netum loḡ lo ving.

21

Yagek Los Dob Mewis

¹ Log sa halē yagek los dob mewis neggēp. Yagek muḡinsēn los dob muḡinsēn mala maya verōḡ yi. Geloo su neggēp ggōkin rē.

² Gesa halē nyēg böp vabuung sēnē, og yik Yerusalem mewis. Sa halē nedo ving Anutu, lob vuu yagek beluḡ yam los vunek vunek nivesa nebē sēn avēh nevunek vu yi raḡ vunek vunek nivesa in jak regga.

³ Log sa hangō aye böpata ti tahi yam ggēp sēa-los-arē bē, “Ham gwengō rē! Gwēbeng Anutu yi dub-vabuung-böp nedo ving mehōnon! Log Anutu rēḡ medo geving sir bedenatu yi alam. Yōnon, Anutu yō rēḡ medo geving sir benatu hīr Anutu.

⁴ Rēḡ jevu sir pin malaj bēl na. Galam su rēḡ denadiḡ gökin rē, gesu rēḡ ayoj maggin gökin rē, gesu rēḡ dengū medengis sir gökin rē, genavij su rēḡ gesang nah rē. Gaḡ ngāa wirek hen pin maya verōḡ yi.”

⁵ Lob mehō sēn raḡ nedo sēa-los-arē lo nēr bē, “Ham gwengō rē! Sēk gevong ngāa pin natu mewis jaḡ yik pehiko sēnē!” Log nēr vu sa bē, “Kwevu gagek sēnē, in gagek sēnē og yōnon rot, beyoh vu bē alam degevong geving rot.”

⁶ Log nēr vu sa ggōkin bē, “Ngāa pin sēnē tōḡ yam ggovek ya! Sengo ti hevong bengāa pin anon raḡ vu muḡinsēn, log saḡ semu ngāa pin vu tamusēn sagi beggovek ya. Setu ngāa pin degwasēkē los yusekē. Nabē mehōti ayo bev in bēl, og sēḡ gevong bēl veyē mala-tumsēn-yi benanum nyēmasēn.

⁷ Mehōti sēn kesuu ngāa maggin los ngāa nipaya pin lo, og rēḡ geḡo ngāa sēn senēr wirek bē rēḡ geḡo lo natu yi ngāa, gesa natu yi Anutu genatu sa nalug.

⁸ Gaḡ alam sēn deneggōng medeneggērin sir yah lo, galam sēn deneruu demij vu Anutu lo, galam sēn denesepa loḡ ngāa nipaya verōḡ yi medeneḡo raḡ lo, galam sēn denesis mehōnon medenediḡ lo, galam sēn denevong baggēb lo, galam sēn denevong parahek lo, galam sēn denedudeḡ vu keriing lo, galam pin sēn denenēr gagek kuungsēn los denelah gagek vun lo, og sir pin rēḡ dedok na ngaggee böpata sēn nengwah nivanē medo netum raḡ gelōng salpa* lo. Yik diiḡsēn netu luu lo sēnē.

Yerusalem Mewis

⁹ Lob angēr nemadvahi-bevidek-luu sēn deko ngāa maggin nemadvahi-bevidek-luu loḡ gabum nemadvahi-bevidek-luu in bē dekevoḡ mehōnon jaḡ lo ti yam vengwēng vu sa benēr bē, “Genam rēḡ sēḡ tato avēh sēn Sipsip Nalu rēḡ geḡo natu venē lo vu hong.”

¹⁰ Log angēr ḡo sa kenug meya ḡedu böp adingsekē ti, betato nyēg böp vabuung Yerusalem sēnē vu sa. Nedo ving Anutu, lob vuu yagek geluḡ yam.

¹¹ Anutu nikapiik jēh niwēek raḡ nyēg böp sēnē. Nikapiik yō agga ti nebē gelōng sēn denebago raḡ monē böp lo. Kē! Nebē gelōng malangeri jaspera, gemala rangah rot nebē garas.

¹² Log ḡatum og vaha adingsekē rot, geyi veluung avi nemadluho-bevidek-luu neggēp loḡ, bangēr nemadluho-bevidek-luu denare yoh vu pin. Log alam Israel degwaj nemadluho-bevidek-luu arēj ti ti neggēp raḡ veluung avi ti ti pin.

¹³ Veluung avi löö neggēp loḡ ḡatum nenga sēn neya los hes mala neverup lo, gelöo neggēp ya los sēn ayōōng neyam lo. Gelöo neggēp ya los sēn sang neverup lo, gelöo neggēp ya los sēn hes mala nemasuseḡ ya.

¹⁴ Nyēg böp sēnē yi ḡatum ahē degwa, og gelōng sēn bo niwēek vu lo nemadluho-bevidek-luu neggēp loḡ, lob Sipsip Nalu yi sinarē nyēdahis nemadluho-bevidek-luu sēn lo arēj raḡ neggēp gelōng sēnē.

¹⁵ Log angēr sēn vengwēng vu sa lo, jom atoheng goor ti in bē tahōō nyēg bōp sēnē los yi veluung avi geyi katum jak.

¹⁶ Nyēg bōp sēnē yi katum nenga vahi vahi pin neggēp ti, nyē los kweben neggēp ti. Angēr tahōō nyēg bōp sēnē nenga telēsen rak yi atoheng, lob ading yoh vu 2,400 kilomita. Nyēg bōp nenga vahi vahi pin ading nebē sēnē, gerak rak yi bepin neggēp ti.

¹⁷ Log tahōō katum ving, rēk adingsekē berak ya vavunē rot yoh vu 66 mita. Yik angēr tahōō katum nebē sēn yik hil netahōō lo.

¹⁸ Anutu semu katum sēnē rak gelōng malangeri jaspera. Log semu nyēg bōp sēnē rak goor yō meris bemedo netum nebē garas.

¹⁹ Anutu vunek vu nyēg bōp yi katum ahē degwa rak gelōng malangeri aggagga sēn yi monē bōpata lo.

Gelōng jaspera nedo ya ahē degwa mugin.

Log gelōng lapis lasuli sēn niraru lo netu luu.

Log gelōng aget sēn niraru nebē lo netu lōō.

Log gelōng nimewis emeral netu lubeluu.

²⁰ Log gelōng sardoniks sēn kōk los veroo nesala yi lo netu nemadvahi.

Gegelōng kōk konelian netu videk ti.

Gegelōng krisolit sēn nisangsang lo netu videk luu.

Log gelōng nimewis ngwē sēn beril lo netu videk lōō.

Log gelōng nisangsang ngwē sēn topas netu videk lubeluu.

Log gelōng nimewis ngwē sēn krisopres netu nemadluho.

Log gelōng niraru ngwē sēn hiasint netu nemadluho-bevidek-ti.

Log gelōng sekwahek agga ngwē sēn mala sagap medenenēr arē nebē ametist lo netu nemadluho-bevidek-luu.

²¹ Log vong reping nemadluho-bevidek-luu sēn lo rak kumkum veroo (perl) sēn yi monē bōp lo nemadluho-bevidek-luu. Deko kumkum bōp bōp medesemu reping pin rak, gedesemu aggata pin vu nyēg saga rak goor yō meris bemala rangah rot nebē garas.

²² Log sa su halē dub-vabuung nedo loḷ nyēg bōp sēnē rē. Gaḷ Mehōbōp Anutu, mehō los niwēk, luho Sipsip Nalu, yik detu nyēg bōp sēnē yi dub-vabuung.

²³ Lob alam nyēg saga su rēk dejak vu in hes los kweb nabē natum vu sir rē. Gaḷ Anutu nikapiik netum rak nyēg saga, geSipsip Nalu tu nyēg sēnē yi ram.

²⁴ Om alam pin rēk dena jak nyēg bōp sēnē yi rangah. Galam-los-bengōj vu dob rēk dengupin hir kupek nivesa vesa medegeko mededok na.

²⁵ Su rēk debēhii katum yi veluung avi rangah rē, gesu rēk nabuk dok dok nyēg sēnē rē.

²⁶ Alam pin rēk dengupin hir ngaa nivesa vesa los hir kupek malangeri mededok na nyēg sēnē.

²⁷ Gaḷ ngaa ningōhek, gemehōnon sēn denevong ngaa nipaya aggagga lo, gemehōnon sēn denenēr gagek kuungsēn lo, og su rēk dedok na nyēg sēnē rē. Gaḷ alam sēn arēj neggēp loḷ Sipsip Nalu yi kapiya-mala-tumsēn-yi bē demedo malaj-tumsēn degwata lo mu mēm sēn rēk dedok na.

22

Bēl Los Kele Mala-tumsēn-yi

¹ Log angēr sēnē tato bēl bōp mala-tumsēn-yi vu sa, lob sa halē gemala rangah nebē garas. Bēl sēnē nebegi verup Anutu luho Sipsip Nalu hir sēa-los-arē benevaar meneya,

² beneyoh nyēg bōp yi aggata vuheng atov. Log kele mala-tumsēn-yi denare loḷ bēl sēnē nenga vahi vahi. Lob denesis anoj beron nemadluho-bevidek-luu neyoh vu ta pin. Denesis anoj rak kweb. Lob kele sēnē ris, og deyoh vu bē degevang bemehōnon nijraḷsens nijvesa jak.

³ Log gagek maggin-yi sēn Anutu nēr rak mehōnon vu muginsēn lo, og ggovek ya. Gaḷ su rēk medo nah gōkin rē. Anutu luho Sipsip Nalu hir sēa-los-arē rēk medo dok nyēg bōp sēnē. Log Anutu yi hur lo rēk degeko yi jak.

⁴ Log mēm rēk degelē mala. Log arē rēk jak gēp dabaj.

⁵ Su rēk buk dok nah gōkin rē. Log ram hen huk sēn netum lo, los hes hen huk sēn netum lo maya. Gaḷ Mehōbōp Anutu rēk gevong rangah vu sir. Lob rēk denatu alam-los-bengōj medegegin ngaa pin degwata los degwata.

Yesu Rēk Duk Nom Pevis

⁶ Log angēr nēr vu sa bē, “Gagek pin sēnē og yōnon rot, beyoh vu bē alam pin degevang geving yi rot. Mehōbōp Anutu sēn nevong yi Anon Vabuung vu alam-denenēr-gagek-rangahsēn in bē denanēr yi gagek rangah lo, vong yi angēr yam in bē nanēr ngaa pin sēn rēk anon jak pevis lo vu yi hur lo pin.

⁷ Log Yesu nĕr bĕ, ‘Ham gwengo rĕ! Sĕk natōk nōk vu ham pevis.’ Mehōti sĕn nesepa loĵ Anutu yi gagek sĕn neggĕp loĵ Anutu-yi-ķapiya agi-yiĵ ngaa sĕn rĕk anon jaĵ vu tamusĕn lo-og mehō sĕnĕ kwa vesa!’

⁸ Log sa Jon, sa hango gagek sĕnĕ, gesa halĕ ngaa pin sĕnĕ. Sa hango los halĕ ggovek, log sa petev menahĕp loĵ angĕr sĕn tato ngaa pin vu sa agi mala, gesa bĕ gako yi jaĵ.

⁹ Loĵ pevis menĕr vu sa bĕ, “Su gwevong nabĕ sĕnĕ! In sa hur ti yiĵ nebĕ hong ving arim lo sĕn sir alam-denenĕr-gagek-rangahsĕn lo. Geyiĵ hur mu sa nebĕ alam sĕn denesepa loĵ ķapiya agi yi gagek lo. Gak yiĵ gwĕko Anutu yō timu jaĵ.”

¹⁰ Lob nĕr vu sa ving bĕ, “Anutu yi gagek sĕn neggĕp loĵ ķapiya agi, og su gegulin, in buk sĕn Anutu bĕ gevong ngaa pin agi dus raĵ ggovek ya.

¹¹ Om mehō sĕn nesepa loĵ ngaa nipaya lo, og yō medo gevong yi ngaa nipaya nabĕ saga rot. Gemehō sĕn nesepa loĵ ngaa ningōhek lo, og yō medo gevong yi ngaa ningōhek nabĕ saga rot. Log mehō sĕn nesepa loĵ ngaa nivesa lo, og yō medo gevong yi ngaa nivesa nabĕ saga rot. Gemehō sĕn nesepa loĵ ngaa nirōp lo, og yō medo gevong yi ngaa nirōp nabĕ saga rot.”

¹² Yesu nĕr bĕ, “Ham gwengo rĕ! Sĕk natōk nōk vu ham pevis. Lob sĕk gako nyĕvewen menōk vu mehōnon pin, lob sebo doĵ nah vu sir ti ti noh vu ngaa pin sĕn denevong lo.

¹³ Sengo ti hevong bengaa pin anon raĵ vu muginsĕn, log sĕk semu ngaa pin menivesa jaĵ vu tamusĕn. Sa mehō muginsĕn los tamusĕn. Setu ngaa pin degwaseķĕ los yuseķĕ.

¹⁴ Alam sĕn deneripek hir tob bemewis neraĵ lo, og kwaj vesa, in deyoh vu bĕ rĕk dega ķele mala-tumsĕn-yi anon. Gedeyoh vu bĕ rĕk dedoĵ na ķatum nyĕg bōp saga avi mena dedoĵ na.

¹⁵ Gaĵ alam sĕn nij paya verōĵ yi nebĕ anōō lo, los mehōnon sĕn denevong parahek lo, galam sĕn denevong baggĕb lo, galam sĕn denesis mehōnon medenediik lo, galam sĕn dejem raĵ vu ķeriing lo, galam pin sĕn ahĕj neving gagek kuungsĕn medenenĕr lo, og rĕk nah demedo nenga in Anutu yi nyĕg bōp sĕnĕ.

¹⁶ Sa Yesu, sa hevong sa angĕr yōk vu ham in bĕ nanĕr gagek sĕnĕ vu ham sĕn sa alam ham lo. Yiĵ sa sĕnĕ sĕn Davit* yi mewis, besa degwa vu yi. Lob yiĵ sa sĕnĕ sĕn Betuheng Majelĕĕ.”

¹⁷ Log Anon Vabuung luho Sipsip Nalu venĕ denĕr bĕ, “Genam!” Lob mehōti bĕ gengo gagek sĕnĕ, og nanĕr nabĕ, “Genam!” Log nabĕ mehōti ayo bev in bĕl, og nam, in mehōti bĕ nanum, og yoh vu bĕ nam nanum bĕl-mala-tumsĕn-yi nyĕmasĕn.

¹⁸ Log sa bĕ nanĕr gagek niwĕĕk ata vu alam pin sĕn denengo gagek loĵ ķapiya agi, raĵ ngaa sĕn rĕk berup vu tamusĕn lo nabĕ: Bĕ mehōti gelu gagek ngwĕ doĵ na gagek sĕnĕ, og Anutu rĕk ngupin ngaa maggin pin sĕn nĕr meneggĕp loĵ ķapiya agi nah vu yi.

¹⁹ Lob nabĕ mehōti gelov gagek la bĕr in gagek sĕn raĵ ngaa tamusĕn-yi meneggĕp loĵ ķapiya agi, og Anutu rĕk gelov yi bĕr gesu rĕk ga ķele mala-tumsĕn-yi sĕnĕ anon rĕ. Gesu rĕk doĵ na nyĕg vabuung bōp sĕn sa netatekin meneggĕp loĵ ķapiya agi rĕ.

²⁰ Mehō sĕn nĕr ngaa pin bĕ rĕk anon jaĵ agi nĕr bĕ, “Sĕk nom pevis yōnon rot!” Ēĕ, oga! Mehōbōp Yesu, genam!

²¹ Mehōbōp Yesu yi semusemu nōk gĕp geving ham pin. Yōnon.

NETATEKIN DEGWA

alabaster Alabasta og yik gëlông veroo ti. Denesemu buayo lu ngaa rak, beyi monë böpata.

alam-deneko-takës Alam Yuda denelë hir alam sën deneko takës lo paya, in derak ni bë denetetuhin sir gedenegeodek hir monë vahi sevök, gaq su deneko takës niröp rë.

Asia Asia sënë og distrik ti dus vu Epesus lu Kolosi, gaq su nyëg böp Asia sën Saina lu Sapan gedob vahi sagu lo rë.

Babulon Babulon og nyëg böp ti. Rëk lok 1Pt 5:13 Pita netahu rak nyëg böp Rom sën negin dob pin lo. Log alam vahi yik kwaj nevo sën Jon peggirin rak Babulon lok Nebë Pesepsën 14:8 lo bë yik mak nebë saga ving. Rëk alam vahi kwaj nevo bë peggirin rak mehõnon pin sën nij nelëlin Kerisi losho yi alam bedenesis begö vu sir lo. Om Anutu rëk kevoh alam nebë sënë bemalaj nama na verök yi.

Belsebul Arë Belsebul sënë, og alam Kanaan hir anutu kuungsën ti arë. Lob alam Yuda denenër rak memö nipaya hir ggev böp Satan ving. Om sën denelë bë Yesu nevong bememö nipaya to deneya in mehõnon, lob kwaj nevo bë mak memö nipaya hir ggev Belsebul nelök vu yi menetti. In Belsebul og memö nipaya hir ggev, om mak memö nipaya hir ggev, om mak memö nipaya hir ggev, om mak memö nipaya hir ggev.

Buk-ggöksën-yi Alam Yuda kwaj nevo buk sën Anutu ko sir vër in Ejep wirek lo yoh vu ta pin. In lok buk saga, og Anutu yi angër ggök alam Israel geya mesis alam Ejep naluj aguu pin. Om sën denenër buk sënë arë nebë Buk-ggöksën-yi, lob deneko rak yoh vu soda dahis ti neyoh vu ta.

Buk-sewahsën-yi Alam Yuda denesepa lok Anutu yi horek bedenesewah yoh vu buk sën netu nemadvahi-bevidek-luu lo pin. Rëk gwëbeng sënë og hil nanër buk sënë bë Sarerë, log hil kwad nevo buk sën Yesu kedi rak yah vu bedub lo behil nesewah lok genehalë Soda. Alam Yuda denenër bë su degevang huk dok Buk-sewahsën-yi. Log deneko buk mewis rak lok siks krök sehuksën beneya rot beyah neto siks krök sehuksën ngwë ggökin, lob neggovek ya gengwë neverup nebë saga. Om sën dus nerak Buk-sewahsën-yi, og su deyoh vu bë degevang huk dok siks krök sehuksën rë, in sagak detök ya Buk-sewahsën-yi.

Davit yi mewis/degwa vu Davit Alam Yuda denenër mehõ sën denegin lo bë Kerisi, log denenër arë ngwë rak yi ving nebë Davit Nalu. Rëk mu su Davit nalu yönon rë gaq Davit diik yö wirek, rëk alam Yuda denesupin naluj lo, buj lo, tavaj lo, kenuj lo, gehir mewis lo pin lok yah ti medenenër bë naluj. Om nabë hil pekwë dok hil ayed niröp, og hil nanër Kerisi nabë: Davit yi mewis, ma, degwa vu Davit. Davit sënë og alam Israel hir mehõ- los-bengö lo sën Anutu ggooin rak belok yah Saul ben wirek rot lo. Yi mehõ-los-bengö niwëek ata besupin Yuda degwa nemadluho-bevidek-luu lo pin yah revuh ti barëj böp rak, om delë yi bë hir mehõ-los-bengö sogek gedeneko arë rak.

denepkwë monë Nabë alam Rom debago ngaa vu alam Yuda, og denebago rak yö hir monë vu sir. Galam Yuda yö hir monë neggëp ving, rëk mu yö agga ngwë. Om nabë mehõti kwa nevo bë getung monë seriveng vu Anutu, og su rëk getung alam Rom hir monë natu seriveng rë. Gaq getung alam Yuda yö hir monë niröp natu seriveng og mëm yoh vu. In denenër bë alam Rom hir monë og nipaya gesu yoh vu rë. Om sën alam la denedo lok dubvabung-böp, in nabë mehõti kwa bo nabë getung seriveng rëk kol alam Rom hir monë nu, og depekwë yi monë dok nah alam Yuda hir monë. Log denejom monë teka vër rak sën depekwë agi ving.

gemul Gwelë na mul

Genesaret Genesaret og ngaggee böp Galilea arë ti sënë, garë ngwë nebë ngaggee böp Tiberias. Yik dekol alam Rom hir mehõ-los-bengö Tiberius arë sënë medenër rak ngaggee geraq beggàng-bu ti ving.

go Yesu tatekin yi gagek sënë vu sir rak keke pik, in yö nare bej beyö derak ngaa saga ni nivesa. Rëk he pekwë gagek sënë manër rak yom **go** in hil ngo narak go yi aggata ni menehero. Mt 24:32; Mk 13:28; Lk 21:29. Gehe kevuvu rak hil ngo hil ngaa vahi ving nebë saga, in hil ngo narak hir aggata ni.

gerah navimin Gwelë na rah navi

gwerah navimin Gwelë na rah navi

Herot Nabë gwelë ggev sën Herot, og rëk kwam kwam nabë ti tena. In Herot lubeluu. Ngwë muginsën sën denenër yi bë Herot Böp, sën sis hurmahan vu Betlehem medediik lo, log diik ving nebë sën gagek neggëp lok Mt 2:19 lo. Log tum nalu arë nebë Herot Antipas, lob yi sënë sën ketöv Mehõ-neripek-alam Jon kwa lo. Log Herot Böp bu arë nebë Herot Agripa I. Sën tung Pita lok ya karabus lok mëm bebën yom lov ahë mediik lo. Gagek rak sënë meneggëp lok Sn 12. Log Herot ti sën, Herot Böp tava bedenenër bë Herot Agripa 2 lo, ko avëhnö Bernisi sën luho amaj timu lo netu venë. Log avëhnö ngwë Drusila berak vu kiap

Peliks sën Rom ti lo. Yik Agripa sënë sën luho venë yam medo denengo Paulus genevong yi gagek ggép Sisarea lo. Gwelë doḡ Sn 25:13 bona rot.

Jon nalu Simon Pita ama Jon yō ngwë. Su Jon sën kevu Yesu bengö lo rë, gesu Jon sën mehö neripek alam lo rë.

kap Yesu peggirin gagek sënë menër rak bë nanum doḡ kap. Rëḡ mu sënëḡ nenër rak ngaa nisanḡsën sën rëḡ natök vu yi lo. Mt 10:22. Log nër rak kap sënë, genër rak bël-ripek sën ving meneggëp loḡ Mk 10:38 ving, og bël-ripek sën saga, yik peggirin rak sën bare jaḡ kelepeko menadiik lo. Loḡ Mt 26:39; Mk 14:36; Lk 22:42, og yik nër kap ggökin, rëḡ he kevu niröp loḡ saga bë 'maggin'.

kelepeko Nabë mehöti nadiik jaḡ kelepeko og ngaa nimumsën böpata rot. Om alam sën denevong ngaa nipaya lo, og gavman deyoh vu bë deketöv kwaj ma, degelu sir jaḡ kele medenadiik, rëḡ mu denesis rak ya kelepeko in bë hir alam nij namum böpata. Denevong in bë alam sën nij paya verök yi lo denadiik jaḡ los nij gesang ata. Rëḡ alam Yuda los Rom devong Anutu Nalu Yesu Kerisi mediik rak kelepeko nebë alam nij paya saga, gesu deggönengin rë. Log Yesu nër bë alam desepa doḡ yi medekerë maggin jaḡ buk, rëḡ peggirin rak kelepeko. Gwelë doḡ Mt 10:38, 16:24; Mk 8:34, 10:21; Lk 9:23, 14:27

Kerisi Alam Yuda denevo kwaj in mehö sën denenër arë nebë Mesia lo bë rëḡ nam. Log denenër arë sënë loḡ Grik ayej bë Kerisi. Arë sënë degwa nebë: Mehö sën Anutu ggooin rak in bë geko hil nah vu yi. Om nabë gwelë Yesu arë ngwë sën Kerisi agi, og yik degwa nebë sënë.

Levi Alam sën denenër sir bë alam Levi lo, og sir saga depum rak Yakop nalu Levi, lob Anutu ggooin sir saga mu rak in bë dedoḡ vu alam-deneḡo-seriveng medegevong huk doḡ dub-vabuung ayo. Rëḡ mëm yik alam Levi sën depum rak Levi yi mewis ti sën Aaron lo mu sën yō denetu alam-deneḡo-seriveng in debesi.

mana Mana og yik nos sën Anutu nevo vu alam Israel yoh vu buk yō vu wirek loḡ buk sën denevoh nyëḡ-yu-meris medeneya lo. Denenër nos sënë arë nebë mana, gedegwa nebë 'Va ti saga?'

mastet Mastet og alam Yuda hir jojeng ti. Mastet gahis og mahen rot, genos vahi pin gahis kesuu, rëḡ kip berig kesuu jojeng vahi pin beböp nebë paya ti.

mehö-neḡo-takës Gwelë nah sën he kevu gagek rak alam-deneḡo-takës meneggëp nyë lo.

mul Matai lu Markus denenër bë Yudas mul Yesu in bë tato yi niröp vu alam-begö-yi. Gagek sënë su gagek nipaya rë, gaḡ yik alam Yuda yō hir aggata nebë sënë. Yuda maluh su denejom nemaj nebë sën hil gwëbeng-ë rë, gaḡ yik denemul hir alam bengij in bë tato nabë ahëj neving sir. Rëḡ mu Yudas og vong paya in peggirin ngaa nivesa sënagi yah tu nipaya in mul Yesu in bë tato yi rangah vu alam-begö-yi.

mur Mur sënë yik marasin nimengëës ti beyi monë böp. Denum los wain in bë navij su gesang böp lob devo vu Yesu rak kelepeko rëḡ su num rë. Log denerikin rak hir heljeng ving in bë su nivë na pevis.

najom nema Paulus kevu vu Kerisi-yi-alam bë ahëj geving sir og degemul sir, rëḡ he pekwë niröp lok hil ayed bë denajom nemaj in hil najom nemad menaraḡ ni.

nerah Gwelë na **rah navi**

nikegwi Alam Yuda denekepain ngaa ti og denevong nebë sënë in bë mehö ngwë degepuh og dejak ni, om denevesi kele ti nikegwi medenejegwi rak kapasën. Denejegwi kele nikegwi sënë rak hir kapiya, geveluung avi lu ngaa ngahisekë, lob denetung yō hir kanaḡ agga ti ti rak. Om nabë mehö ngwë kehe kele nikegwi gegelë yi kapiya, ma, doḡ na yi begganḡ ayo, og ala rëḡ jak ni in kele nikegwi puvin gekanaḡ vong paya gemehö nipaya saga su yoh vu bë semu nah rë.

oliv Oliv yik kele ti denegga anon gedenevip meru menare in denevesi nos rak yoh vu buk gedenetetuk rak nos medenegga ving. Log denetöḡ lok hir ram in natum buk vu sir. Oliv anon og nebë vasuung anon rëḡ nenyëm nebë dölung.

Paradis Alam Yuda denër Paradis rak huk malangeri sën Anutu tung Adam luho Eva loḡ vu nyëmuḡsën lo. Lob kwaj nevo bë alam nij vesa denadiik loḡ mëm na demedo doḡ nyëḡ saga in lob degegin buk sën Anutu gengö gagek lo.

Parisai Alam Parisai og alam Yuda yu ti sën detu alam horek yi. Deneggöneng in ngaa pin sën nevong benij ngöhek neraḡ lo. Sir alam ggev bedenesepa loḡ alam hib hir horek pin medeneplik vu los dahis in bë su dekeyëh ti. Denevong ving bë angër los ngaahur lu ngaa denedo, log denenër bë hil nadiik rëḡ hil su rëḡ malad nama na verök yi rë, gaḡ hil rëḡ bare na Anutu mala beseggi hil gagek bebo nyë wewen dok nah vu hil. Denelë Yesu paya medenesis begö vu yi in su nesepa loḡ alam hib wirek hen hir horek pin sën yō denesepa loḡ lo rë.

pik Kele pik sënë yik nos ti banon nebë jabuk. Alam Yuda denevaroh kele sënë loḡ hir huk lu ngaa, in nengën nivesa.

praginsěj Praginsěj og kele ti niķegwi beyi moně böp. Alam Yuda devesi in reggu nivesa berup na tagwawek doķ dub-vabuung-böp lu ngaa.

rah navi Alam Yuda hir horek wirek hen nēr bē: Nabē avēh ti geķo nalu maluh ti geto, beyi buk natu nemadvahi-bevidek-löō jaķ, og degerah navi. Lob horek niwēēk besu deyhov vu bē dekeyēh rē, om nabē buk saga baleķ Buk-sewahsēn-yi ti, og yīķ denerah loķ, gesu denegģōng rē. Om sēn loķ Jn 7:22 Yesu nēr yah vu sir in sēn ahěj sengēn vu yi bē keyēh Buk-sewahsēn-yi in sēn nevong mehōti benivesa raķ loķ lo, rēķ yīķ sir ving. Denejom horek wirek hen sēnē ahon medenekeyēh Buk-sewahsēn-yi ving.

Sadukai Alam Sadukai og alam Yuda yu ti. Sir alam böp medenegin dub-vabuung-böp. La og alam-deneķo-seriveng, log ti og tu alam-deneķo-seriveng hir yuseķē. Denepiīķ vu horek pin sēn Anutu vo vu Moses wirek lo medesepa loķ. Rēķ su denevong ving bē angēr los ngaaħur lu ngaa denedo rē, gedenenēr bē hil nadiīķ bemalad nemaya verōķ yi gak hil ķenud su ya denedo rē. Om sēn denelē Yesu paya gedenesis begō vu yi in su nesepa loķ sir rē.

salpa Salpa og yīķ gelōng nisangsang ti. Yoh vu bē natum mega hil. Genatōķ vu gēp dob len la, gevu ķedu sēn netetap lo. Netetap og salpa netum ving gereģgu nipaya verup neya.

Samaria Alam Samaria og su alam Israel soģek rē. In dekehe sir vēr in alam Yuda loķ Davit bu Rehoboam yi buk, log deķo alam-yu-ngwē la vu Asuria yam belosho desarōmin sir, rēķ yīķ denejom raķ vu Anutu soģek. Rēķ mēm su denegga raķ alam Yuda rē, gesu deneya dub-vabuung-böp Yerusalem rē, gak losho alam Yuda denelē sir paya. Lob yō denejom rak vu Anutu vu ķedu Gerisim ggēp yō hir dob.

Silvanus Silvanus arē ngwē nebē Silas sēn hil nehalē loķ Sinarē Hir Huk bē nelōķ vu Paulus in huk rot lo.

Sisar Alam Rom detu ala medenegin alam Yuda, lob alam Yuda denetē takēs vu sir. Lob alam Rom denenēr hir mehō-los-bengō loķ ayej bē Sisar.

takēs Gwelē doķ sēn he ķevu gageķ raķ alam-deneķo-takēs menegģēp nyē.

Teopilus Lukas ķevu Yesu bengō ya vu mehōti arē nebē Teopilus lob ķevu Sinarē Hir Huk ya vu Teopilus ving. Lukas og yīķ yi dokta-niraksēn-yi ti, rēķ neķo loķ nyēģ in bē nanēr Yesu bengō rangah geving. Om nabē gwelē doķ Sinarē Hir Huk og neķevu ngwē nebē 'sir' log neķevu ngwē nebē 'he', in nedo buk vahi ving sir log buk vahi og su nedo ving sir rē.

Tiberias Tiberias og yīķ ngagģee böp Galilea arē ti, gare ngwē nebē Genesaret. Log nyēģ ti arē nebē Tiberias ving. Yō nedo ngagģee böp nenga.

wain mewis Alam Yuda denetōō wain loķ ya memēķ navi, log deneduu avi niwēēķ menedo. Lob buk sēn denetōō loķ ya nyēdahis lo, og yīķ wain ahē yes, rēķ mēm yō medo nesol memēķ navi bemēm niwēēķ neraķ. Om nabē denatōō wain mewis doķ na memēķ navi muģeng, og ahē seķē raķ om rēķ nakweēķ lob wain keseħ megeto mena.

wēl Wēl sēnē og denepip kele oliv anon bedeneķo meru, lob denevesi hir nos raķ, gedenerikin raķ navij, gedenetōō loķ ya hir ram in natum vu sir.

wit Wit og yīķ nos mahen ti nebē padi.

yiist Yiist og yīķ ngaa mahen teķa rēķ denetee los parawa, lob nekōd parawa menerig, lob mēm denevesi brēt raķ.